

Protokoły posiedzeń
Rady Ministrów
Rzeczypospolitej Polskiej
1918–1923

TOM IX

DRUGI GABINET ANTONIEGO PONIKOWSKIEGO

10 MARCA – 6 CZERWCA 1922

INSTYTUT HISTORII PAN

<http://rcin.org.pl>

Protokoły posiedzeń
Rady Ministrów
Rzeczypospolitej Polskiej
1918–1923

INSTYTUT HISTORII IM. TADEUSZA MANTEUFFLA POLSKIEJ AKADEMII NAUK
ARCHIWUM AKT NOWYCH

Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1923

TOM IX

DRUGI GABINET ANTONIEGO PONIOWSKIEGO

10 MARCA – 6 CZERWCA 1922

OPRACOWANIE
MIROSŁAW SZUMIŁO
ROMAN WYSOCKI

INSTYTUT HISTORII PAN
WARSZAWA 2022

Redakcja naukowa serii
Marek Kornat

Recenzje wydawnicze
prof. dr hab. Paweł Grata
dr hab. prof. UJ Janusz Mierzwa

Indeks
Marek Kornat
Mirosław Szumiło
Roman Wysocki
Patryk Tomaszewski
Lucyna Lipowska

Projekt serii i okładki
Dariusz Górski

Opracowanie graficzne tomu
Elżbieta Malik

Archiwalia udostępnione przez Archiwum Akt Nowych

© Copyright by Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk

ISBN 978-83-66911-29-1

Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2015–2022

**NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI**

Wydanie I, Warszawa 2022
Instytut Historii PAN
Rynek Starego Miasta 29/31
00–272 Warszawa
22 831 02 61–62, w. 44
www.ihpan.edu.pl
<http://ksiegarnia-ihpan.edu.pl>
wydawnictwo@ihpan.edu.pl

Druk i oprawa
Fabryka Druku

Spis treści

Drugi gabinet Antoniego Ponikowskiego (10 marca – 6 czerwca 1922 r.). Wstęp (<i>Mirosław Szumiło, Roman Wysocki</i>)	15
Nota edytorska	27
Wykaz skrótów	28

PROTOKOŁY

1. Protokół 30-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 11 marca 1922 roku	33
2. [Notatka z 31-go poufnego posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 12 marca 1922 r.]	34
3. Protokół 32-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 13 marca 1922 r.	35
– [Projekt ustawy ministra WRiOP] w przedmiocie tytułu inżyniera . .	38
4. [Notatka z 33-go poufnego posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 14 marca 1922 r.]	41
5. Protokół 34-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 16 marca 1922 roku	42
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie nadania orderu „Odrodzenia Polski” Zygfrydowi Meierovics, premierowi i Ministrowi Spraw Zagranicznych Łotwy]	47
– Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych [w sprawie nadania orderu „Odrodzenia Polski” Antoniemu Piip, Ministrowi Spraw Zagranicznych Estonii]	47
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski” Otto Strandmanowi, byłemu prezesowi konstitu- anty estońskiej]	48
– [Wniosek na odznaczenie oficerów Armii Fińskiej]	49
– [Wniosek Ministerstwa Robót Publicznych w sprawie wykonania uchwały Rady Ministrów z 6 lutego 1922 r.]	49
6. Protokół 35-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 19 marca 1922 roku	54

7. Protokół 36-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 20 marca 1922 r.	56
– [Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie zmiany składu Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów]	59
8. [Notatka z 37-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 21 marca 1922 r.]	60
9. Protokół 38-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 22 marca 1922 roku	61
10. Protokół 39-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 23 marca 1922 r.	62
11. [Notatka z 40-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 25 marca 1922 r.]	65
12. Protokół 41-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 27 marca 1922 r.	66
– [Projekt ustawy] o ulgowym trybie uzyskiwania stanowisk urzędników w Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.	70
– [Wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w sprawie dalszego prowadzenia akcji przeciwepidemicznej]	72
– [Korespondencja i memorandum w sprawie kontynuowania akcji dożywiania dzieci przez Polsko-Amerykański Komitet Pomocy Dzieciom]	73
13. Protokół 42-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 30 marca 1922 roku	78
– [Wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w sprawie mianowania doktora Jerzego Bujalskiego podsekretarzem stanu]	80
14. Protokół 43-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 3 kwietnia 1922 r.	82
– [Wniosek nagły Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w sprawie kredytu osadnikom na kupno gruntu i na zagospodarowanie]	85
– [Wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w sprawie utworzenia oddziału „Państwowa Szkoła Higieny” przy Państwowym Zakładzie Epidemiologicznym].	86
15. Protokół 44-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 10 kwietnia 1922 r.	89
– [Wniosek Ministra Skarbu w sprawie ustanowienia nadzwyczajnego komisarza do spraw zwalczania drożyzny i wyposażenia go w potrzebne pełnomocnictwa]	94
– [Wniosek Ministra Skarbu o mianowanie Wiktora Mikuleckiego podsekretarzem stanu]	95
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski klasy I-ej p. Hugh Gibson]	96
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski klasy III i IV obywatelom finlandzkim]	97
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski II, III, IV klasy obywatelom francuskim]	98

– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski klasy I Bernardowi de l’Escaille]	100
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski klasy I, II, III, IV wojskowym włoskim].	101
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom hiszpańskim]	102
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski” Monsignorowi Pellegrinetti, audytorowi Nuncjatury Apostolskiej]	103
16. Protokół 45-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 12 kwietnia 1922 r.	104
– [Wniosek Ministerstwa Zdrowia Publicznego w sprawie przedłużenia czynności Nadzwyczajnego Naczelnego Komisarjatu]	109
17. Protokół z poufnej części [45-go] posiedzenia Rady Ministrów [Rzeczypospolitej Polskiej] z 12 kwietnia 1922 roku	111
18. Protokół 46-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 13 kwietnia 1922 r.	112
– [Wniosek o mianowanie Walerego Romana delegatem dla objęcia administracji w Ziemi Wileńskiej]	115
19. Protokół 47-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 21 kwietnia 1922 roku	117
– Notatka w sprawie pomocy dla Letgalii	120
20. Protokół tajnego [punktu części obrad 47-go] posiedzenia Rady Ministrów [Rzeczypospolitej Polskiej] z 21 kwietnia 1922 r.	122
– [Wnioski w sprawie odznaczeń uchwalone w trakcie tajnej części obrad Rady Ministrów w dniu 21 kwietnia 1922 r.]	125
– [Załącznik do protokołu tajnej części obrad Rady Ministrów odbytej w dniu 21 kwietnia 1922 r. Wniosek nagły na Radę Ministrów w przedmiocie upelnomocnienia posłów Rzeczypospolitej Polskiej w Paryżu Maurycego hr. Zamoyskiego i posła Henryka Radziszewskiego do podpisania w imieniu Rządu w Paryżu umowy o pożyczkę w kwocie 50 mln dolarów]	132
21. Protokół 48-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 22 kwietnia 1922 r.	133
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie formacji dla ochrony granicy wschodniej]	135
– Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na Radę Ministrów [w sprawie ochrony granicy wschodniej].	136
– [Pismo Marszałka Sejmu Ustawodawczego Rzeczypospolitej Polskiej do Prezesa Rady Ministrów w sprawie powołania straży celnej cywilnej]	138
22. Protokół 49-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 24 kwietnia 1922 roku	140
– Notatka w sprawie apanażów dla rodziny Habsburgów	142
– Notatka w sprawie sytuacji na Górnym Śląsku dla Rady Ministrów	144

– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie wysłania pociągu ratowniczego na Ukrainę pod flagą Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża]	146
23. Protokół 50-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 26 kwietnia 1922 r.	148
– [Wniosek o mianowanie Stanisława Downarowicza wojewodą poleskim]	150
24. [Notatka z 51-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 27 kwietnia 1922 r.]	152
25. Protokół 52-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 29 kwietnia 1922 roku	153
– Uchwała Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 1922 r. w przedmiocie zwalczania drożyzny	155
26. Protokół 53-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 1 maja 1922 r.	157
– Wykaz ustaw, których projekty zostały złożone	161
– Wykaz ustaw, których projekty nie są jeszcze złożone	163
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie ratyfikacji polsko-francuskiej umowy z 19 lutego 1921 roku].	165
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji umowy polsko-francuskiej dotyczącej ustroju przemysłu naftowego z 6 lutego 1922 roku]	167
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji polsko-francuskiej konwencji handlowej z 6 lutego 1922 roku]	168
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu „Odrodzenia Polski” klasy II rektorowi Uniwersytetu Padewskiego Alojzemu Lucatello]	170
27. Protokół 54-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 5 maja 1922 roku	171
28. Protokół 55-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 6 maja 1922 roku	173
– [Wniosek Nadzwyczajnego Komisarza dla zwalczania drożyzny w sprawie wywozu poza granicę Państwa żyta, pszenicy, owsa, jęczmienia, mąki, ziemniaków, paszy, bydła, jaj i nierogacizny]	174
29. Protokół 56-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 10 maja 1922 roku	176
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie ratyfikacji polsko-czechosłowackiej konwencji handlowej z 20 października 1921 r.]	179
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie ratyfikacji układu pomiędzy Estonią, Finlandią, Łotwą i Polską z 17 marca 1922 r.]	182
30. Protokół 57-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 13 maja 1922 roku	184

31. Protokół 58-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 15 maja 1922 roku	185
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania Orderu „Orła Białego” rumuńskiemu premierowi Ion I.C. Brătianu]	188
– Wnioski Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Wielkiej Wstęgi Orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych	189
– Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie obywatelom państw zagranicznych odznak Kawaleria Krzyża Komandorskiego z Gwiazdą Orderu „Odrodzenia Polski”	190
– Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego Orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych	190
– Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Oficerskiego Orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych	192
– Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalerowie Orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych	193
32. Protokół 59-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 18 maja 1922 roku	195
33. Protokół 60-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 22 maja 1922 roku	199
– [Wniosek w sprawie mianowania Augusta Zaleskiego Posłem Nadzwyczajnym i Ministrem Pełnomocnym (I klasy) Rzeczypospolitej Polskiej przy Rządzie Królestwa Włoskiego]	202
– Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Wielkiej Wstęgi orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych	204
– Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego w Gwiazdą orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych	205
– Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych	207
– Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Oficerskiego orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych	209
– Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych	211
34. Protokół 61-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 23 maja 1922 roku	212
– [Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie reorganizacji ochrony granicy wschodniej]	216

– [Projekt ustawy o Straży Granicznej].	220
– [Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie mianowania wojewody i wicewojewody śląskiego]	224
– [Wniosek nagły Ministerstwa Skarbu w sprawie zaciągnięcia pożyczki zagranicznej do wysokości 400 milionów franków]	225
35. Protokół 62-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 26 maja 1922 roku	227
– [Rozporządzenie Ministra Skarbu w sprawie dodatków kresowych dla Śląska Cieszyńskiego].	232
36. Protokół 63-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 29 maja 1922 roku	235
– [Projekt ustawy w sprawie utworzenia spółki akcyjnej „Drohobycz, Państwowe Zakłady Naftowe”]	237
37. Protokół 64-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 30 maja 1922 roku	239
– [Wniosek Związku Polskich Posłów Socjalistycznych w sprawie autonomii Galicji Wschodniej].	240
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie wykonania postanowień konwencji polsko-niemieckiej z 21 kwietnia 1921 r. dotyczących ruchu tranzytowego pomiędzy Prusami Wschodnimi a pozostałą częścią Państwa Niemieckiego].	242
38. Protokół 65-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 31 maja 1922 roku	244
39. Protokół 66-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 1 czerwca 1922 roku	245
– Sprawozdanie z działalności Nadzwyczajnego Komisarza do spraw repatriacji	246
– [Sprawozdanie Komisarza Generalnego Leona Plucińskiego w sprawach gdańskich z posiedzenia Rady Ligi Narodów w Genewie w maju 1922 r.]	265
40. Protokół 67-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 2 czerwca 1922 roku	272
41. Protokół tajny [67-go] posiedzenia Rady Ministrów [Rzeczypospolitej Polskiej] z 2 czerwca 1922 r.	275
42. Protokół 68-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 3 czerwca 1922 roku	276
43. Protokół tajny [68-go] posiedzenia Rady Ministrów [Rzeczypospolitej Polskiej] z 3 czerwca 1922 [roku]	279
44. Protokół tajny 69[-go] posiedzenia Rady Ministrów [Rzeczypospolitej Polskiej] z 6 czerwca 1922 [roku] (w Belwederze)	280
45. Protokół 70-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 7 czerwca 1922 roku	281
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu „Orła Białego” Prezydentowi Brazylii Epitacio da Silva Pessoa].	284

–	Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Wielkiej Wstęgi orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych	285
–	Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego z Gwiazdą Orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych	286
–	Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych	286
46.	Protokół 71-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 8 czerwca 1922 roku	289
–	Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie organizacji władz administracyjnych II instancji na Ziemi Wileńskiej	293
–	[Projekt ustawy o zmianie granic obszarów województwa wileńskiego, nowogrodzkiego, białostockiego i poleskiego, i przeniesieniu siedziby województwa nowogrodzkiego do Grodna]	295
–	[Uzasadnienie wniosku Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie cenzury korespondencji zagranicznej]	300
–	[Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie dozorów prasowych]	303
–	[Wniosek Ministra Skarbu w sprawie przedłożenia Sejmowi do zatwierdzenia zamknięć kasowych za okres od 19 stycznia 1917 do 30 czerwca 1919 r.]	305
47.	Protokół 72-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 9 czerwca 1922 roku	312
–	[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu „Odrodzenia Polski” dyrektorowi polsko-amerykańskiego komitetu pomocy dzieciom]	314
–	[Wniosek Ministra Spraw Wojskowych w sprawie zdemobilizowanych żołnierzy byłej armii generała Józefa Hallera pochodzących ze Stanów Zjednoczonych]	315
–	[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji polsko-czechosłowackiego układu politycznego z 6 listopada 1921 r.]	316
–	[Projekt ustawy w przedmiocie upoważnienia Rady Ministrów do czasowego zawieszenia praw obywatelskich na obszarze górnośląskim województwa śląskiego]	317
48.	Protokół 73-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 12 czerwca 1922 roku	318
–	[Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie przejęcia na własność fabryki związków azotowych w Chorzowie].	320
49.	Protokół 74-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 16 czerwca 1922 r.	322
–	Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych [w sprawie ratyfikacji układu o tymczasowym unormowaniu stosunków handlowych i żeglugowych między Polską i Kłajpedą z 6 kwietnia 1922 r.]	326

– [Pismo do Ministra Robót Publicznych w sprawie autokefalii dla Kościoła prawosławnego i domu metropolitalnego na warszawskiej Pradze]	327
50. [Notatka z 75-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 17 czerwca 1922 r.]	329
51. Protokół 76-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 19 czerwca 1922 roku	330
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie porozumienia pomiędzy Polską a Czechosłowacją dotyczącego wzajemnego udzielania informacji o wynikach periodycznych spisów ludności].	334
– [Wniosek Ministerstwa Skarbu w sprawie rozciągnięcia na Ziemię Wileńską niektórych ustaw i rozporządzeń].	335
– [Wniosek nagły Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie wstrzymania eksmisji kolonistów niemieckich].	338
52. Protokół 77-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 21 czerwca 1922 roku	341
– [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie krzyża oficerskiego orderu „Odrodzenia Polski” obywatelowi Stanów Zjednoczonych Charles Philips]	342
– Rozporządzenie Rady Ministrów [w sprawie zniesienia Izby Kasacyjnej w Wilnie i Sądu Apelacyjnego Ziem Wschodnich oraz o dyslokacji sądów]	343
53. Protokół 78-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 23 czerwca 1922 r.	345
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o mianowanie posła Andrzeja Kędziora Przewodniczącym Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie].	346
54. Protokół 79-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 24 czerwca 1922 roku	348
– [Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie uposażenia funkcjonariuszy państwowych]	350
– [Wniosek nagły na Radę Ministrów w sprawie emisji biletów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej].	351
– [Wniosek nagły Ministerstwa Skarbu na Radę Ministrów w sprawie powiększenia kredytu Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej]	352
55. Protokół 80-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 26 czerwca 1922 r.	355
– Wniosek nagły Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w przedmiocie udzielania w roku 1922 przez Główny Urząd Ziemski bezpłatnej pomocy państwowej inwalidom i zasłużonym żołnierzom Wojska Polskiego na kupno gruntu i na zagospodarowanie się	358
– Wniosek na Radę Ministrów w przedmiocie zaliczenia b[yłego] pałacu cesarskiego w Białowieży do kompleksu Gmachów Reprezentacyjnych	

i przeznaczenia terenów łowieckich w lasach Puszczy Białowieskiej dla celów reprezentacyjnych Państwa	360
– Wniosek na Radę Ministrów w przedmiocie zaliczenia terenów łowieckich w lasach spalskich dla celów reprezentacyjnych Państwa	361
– [Wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie wejścia w skład Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów Ministra Pracy i Opieki Społecznej z głosem decydującym].	362
– Wnioski Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego orderu „Odrodzenia Polski” cudzoziemcom	365
Indeks osobowy	366

Drugi gabinet Antoniego Ponikowskiego (10 marca – 6 czerwca 1922 r.) Wstęp

Pierwszy pozaparlamentarny rząd Antoniego Ponikowskiego podał się do dymisji 5 marca 1922 r., po niecałych sześciu miesiącach funkcjonowania. U podłoża tej decyzji leżał spór wokół formy włączenia Ziemi Wileńskiej do Rzeczypospolitej Polskiej. Pod naciskiem przedstawicieli mocarstw, Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego oraz ugrupowań lewicy sejmowej rząd proponował włączenie Wileńszczyzny do państwa polskiego na zasadach autonomicznych. Sprzeciwiał się temu zdecydowanie obóz narodowy. Nie mogąc przekonać prawicy do swojej propozycji, Antoni Ponikowski złożył na ręce Naczelnika Państwa dymisję całego gabinetu¹.

Piłsudski przyjął dymisję, która w istocie była mu na rękę. Miał bowiem poważne zastrzeżenia do działalności ministra skarbu Jerzego Michalskiego i ministra spraw zagranicznych Konstantego Skirmunta. Tego ostatniego krytykował przede wszystkim za jego zbyt ugodową politykę wobec władz sowieckich, które opóźniały repatriację Polaków z Rosji oraz realizację innych postanowień traktatu ryskiego. Największe oburzenie wywołało podpisanie protokołu z posłem sowieckiej Rosji Lwem Karachanem, gdy Skirmunt zgodził się na wydalenie z Polski Symona Petlury, Borysa Sawinkowa i 12 rosyjskich, ukraińskich i białoruskich działaczy emigracyjnych². Według Piłsudskiego był to „handel żywym towarem” i pogwałcenie zasady azylu wobec „ludzi, którzy razem z nami walczyli”. Wątpliwości Piłsudskiego budził także układ z Czechosłowacją, zawierający formułę wzajemnej gwarancji terytorialnego

¹ M. Faryś, *Pierwszy gabinet Antoniego Ponikowskiego*, w: *Od Moraczewskiego do Składkowskiego. Gabinety Polski Odrodzonej 1918–1939*, red. J. Faryś, A. Wątor, H. Walczak, Szczecin 2011, s. 99–100.

² *Документы и материалы по истории советско-польских отношений*, red. И.А. Хренов, Т. Цесляк, Москва 1966, s. 87.

stanu posiadania, co interpretowano jako rezygnację Polski z części Śląska Cieszyńskiego³.

Przesilenie rządowe nie trwało jednak długo. Ponieważ nie było szans na utworzenie trwałej koalicji parlamentarnej, zwyciężyła koncepcja kontynuacji formuły rządu pozaparlamentarnego. Już 7 marca 1922 r. na posiedzeniu Konwentu Seniorów Aleksander Rosset z Klubu Mieszkańskiego zgłosił ponownie kandydaturę Antoniego Ponikowskiego na szefa rządu. Jego kandydatura znalazła poparcie 246 posłów, przeciw było 135 posłów reprezentujących Związek Ludowo-Narodowy, Narodowo-Chrześcijańskie Stronnictwo Ludowe, Chrześcijańską Demokrację i Klub Katolicko-Narodowy. W tej sytuacji Piłsudski ponownie powierzył Ponikowskiemu misję utworzenia rządu. Przy ustalaniu jego składu doszło do sporu wokół obsady stanowiska ministra spraw zagranicznych. Przeciwko ponownemu objęciu go przez Skirmunta wypowiadały się PSL „Piaś”, Polska Partia Socjalistyczna i Naczelnik Państwa, który sugerował Augusta Zaleskiego. Na czele MSZ pozostał jednak Skirmunt, popierany przez stronnictwa centrowe i prawicowe⁴. Zdaniem Marii Nowak-Kiełbikowej stało się tak w dużej mierze dzięki interwencji akredytowanych w Warszawie posłów głównych mocarstw sprzymierzonych⁵.

Dymisja pierwszego gabinetu Ponikowskiego została oficjalnie przyjęta 9 marca 1922 r., a 10 marca Piłsudski mianował nowy rząd⁶. 11 marca po swym pierwszym posiedzeniu Rada Ministrów udała się *in corpore* do Belwederu, aby przedstawić się Naczelnikowi Państwa⁷.

W skład drugiego gabinetu Antoniego Ponikowskiego wchodził:

Antoni Ponikowski – prezes Rady Ministrów, minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego,

Antoni Kamiński – minister spraw wewnętrznych,

Konstanty Skirmunt – minister spraw zagranicznych,

Kazimierz Sosnkowski – kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych,

Bronisław Sobolewski – minister sprawiedliwości,

Jerzy Michalski – minister skarbu,

Stefan Ossowski – minister przemysłu i handlu,

³ W. Jędrzejewicz, J. Cisek, *Kalendarium życia Józefa Piłsudskiego*, t. 2: 1918–1926, Wrocław 1994, s. 277–278; W. Suleja, *Mundur na nim szary... Rzecz o Józefie Piłsudskim (1867–1935)*, Warszawa 2018, s. 240.

⁴ M. Faryś, *Pierwszy gabinet Antoniego Ponikowskiego*, s. 101–102; A. Zaleski, *Wspomnienia*, oprac. K. Kania, K. Kloc, P.M. Żukowski, tłum. E. Gołębiowska, Warszawa 2017, s. 124.

⁵ M. Nowak-Kiełbikowa, *Konstanty Skirmunt. Polityk i dyplomata*, Warszawa 1998, s. 193.

⁶ Sprawozdanie stenograficzne z 290. posiedzenia Sejmu Ustawodawczego z 21 marca 1922 r., ł. 7–8.

⁷ Zob. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 11 marca 1922 r.

Józef Raczyński – minister rolnictwa i dóbr państwowych,
Ludwik Zagórny-Marynowski – minister kolei żelaznych,
Władysław Stesłowicz – minister poczt i telegrafów,
Gabriel Narutowicz – minister robót publicznych,
Ludwik Darowski – minister pracy i opieki społecznej,
Witold Chodźko – minister zdrowia publicznego,
Józef Wybicki – minister byłej dzielnicy pruskiej (resort zlikwidowano 29 kwietnia 1922 r.).

Zmiany personalne w nowym gabinecie miały ograniczony charakter. Wśród 14 ministrów znalazło się tylko trzech nowych: minister spraw wewnętrznych Antoni Kamieński, minister przemysłu i handlu Stefan Ossowski oraz minister kolei Ludwik Zagórny-Marynowski. Wszyscy byli fachowcami ze sporym doświadczeniem zawodowym. Antoni Kamieński (1878–1944) ukończył Akademię Górniczą w Loeben w Austrii. Od listopada 1919 r. pełnił funkcję wojewody łódzkiego⁸. Stefan Alfred Ossowski (1874–1936) był absolwentem Politechniki we Lwowie, w 1907 r. otrzymał tamże stopień doktora nauk technicznych. Projektował elektrownie wodne, zarządzał zakładami azotowymi w Borach pod Jaworzniem, a następnie Bankiem Małopolskim⁹. Ludwik Zagórny-Marynowski (1877–1944) ukończył Politechnikę w Wiedniu i przez wiele lat pracował w kolejnictwie. W latach 1919–1920 pełnił funkcję dyrektora Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Stanisławowie¹⁰.

Ze względu na konferencję państw bałtyckich, odbywającą się w Warszawie, premier wystąpił w Sejmie ze swoim exposé dopiero 21 marca 1922 r. Na wstępie podkreślił, że program jego gabinetu nie jest nowy, bowiem „polega on przeważnie na kontynuowaniu tych wszystkich zapoczątkowań, które podczas poprzedniego Rządu, działającego pod moim przewodnictwem, były prowadzone”. Stwierdził jednocześnie, iż w powtórny powierzeniu mu tej misji upatruje „pewnego rodzaju aprobatę polityki bezstronności, umiarkowania i pokoju”¹¹.

Za jedno z naczelných zadań swojego rządu Antoni Ponikowski uznał walkę z drożyzną, czyli wzrostem cen wielu artykułów, zapowiadając m.in. bezwzględne stosowanie kar za lichwę żywnościową. Deklarował walkę

⁸ W. Kozyra, *Polityka administracyjna ministrów spraw wewnętrznych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1918–1939*, Lublin 2009, s. 154–155.

⁹ A. Piber, *Stefan Alfred Ossowski*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 24, Wrocław 1979, <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/stefan-alfred-ossowski>.

¹⁰ *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, red. J. Majchrowski, Warszawa 1994.

¹¹ Sprawozdanie stenograficzne z 290. posiedzenia Sejmu Ustawodawczego z 21 marca 1922 r., t. 8.

z bezrobociem, realizację reformy rolnej, kontynuację procesu unifikacji dzielnic Rzeczypospolitej oraz poprawę warunków sanitarnych przebiegu repatriacji Polaków ze wschodu i walkę z epidemią tyfusu przywożonego zza kordonu¹².

Omawiając politykę zagraniczną swojego gabinetu, podkreślił jej pokojowy charakter – umacnianie sojuszu polsko-francuskiego, współpracę z państwami Małej Ententy i bałtyckimi oraz zbliżenie z Czechosłowacją. Wyraził przekonanie, że pogłębienie pokojowej współpracy przyniesie międzynarodowa konferencja w Genewie. W tym kontekście mówił m.in. o pokojowym nastawieniu wobec Sowietów, stwierdzając: „Nasze stosunki z Rosją i Ukrainą, opierające się na traktacie Ryskim nie noszą i nosić z naszej strony nie będą żadnej cechy agresywności ani nawet uprzedzenia”. Wspomniał o zbliżającym się przejściu części Górnego Śląska i uregulowaniu polsko-niemieckich stosunków gospodarczych. Najwięcej uwagi poświęcił aktualnej i wzbudzającej wśród posłów duże emocje sprawie inkorporacji Ziemi Wileńskiej. Rząd przyjął założenie, że Wileńszczyzna powinna uzyskać ustrój administracyjny uwzględniający pewne odrębności tego obszaru¹³.

28 marca 1922 r. wygłosił swoje exposé w Sejmie minister skarbu Jerzy Michalski, przedstawiając preliminarz budżetowy na rok 1922, przyjęty przez rząd na posiedzeniach 7 i 8 marca. Wydatki zaplanowane w budżecie opiewały na kwotę 591,6 mld marek polskich, dochody zaś miały wynieść 458,6 mld marek. Przewidywany deficyt wynosił zatem 133 mld, w tym 112 mld przeznaczonych na cele inwestycyjne. Minister Michalski chciał doprowadzić do równowagi budżetowej poprzez daninę majątkową, podatki i pożyczki uzyskane za granicą, a także poważne cięcia i redukcje w administracji państwowej¹⁴.

W swoim exposé przedstawił efekty działalności Komisji Oszczędnościowej przy Ministrze Skarbu. Liczba etatów w urzędach i ministerstwach zmniejszyła się z ponad 153 tys. do 139 tys. Znany ekonomista Feliks Młynarski wspominał: „Głośne było obcinanie samochodów dygnitarzom biurokratycznym. Podobało się to ulicy. Dla pozyskania popularności Jerzy Michalski powołał także do życia specjalną komisję, na bruku warszawskim zwaną «czerezwycząjką», do walki z nadużyciami. I to się podobało ulicy”¹⁵. Redukcja wydatków budżetowych powodowała niezadowolenie szefów poszczególnych resortów,

¹² *Ibidem*, ł. 9–15.

¹³ *Ibidem*, ł. 17–22.

¹⁴ Exposé Ministra Skarbu Dra Jerzego Michalskiego wygłoszone w dniu 28 marca r. 1922 w Sejmie Ustawodawczym Rzeczypospolitej Polskiej, zał. do stenogramu z 293. posiedzenia Sejmu Ustawodawczego.

¹⁵ F. Młynarski, *Wspomnienia*, Warszawa 1971, s. 168.

szczególnie gen. Kazimierza Sosnkowskiego, ponieważ w budżecie Ministerstwa Spraw Wojskowych najłatwiej było znaleźć oszczędności bez obawy protestów społecznych¹⁶.

Głównym problemem była narastająca inflacja. Danina majątkowa, uchwalona w końcu 1921 r., miała przynieść do budżetu 94 mld marek polskich. Do czerwca 1922 r. zebrano prawie 70 mld, lecz zwłoka w poborze, wobec postępującej inflacji, realnie obniżyła wartość tej kwoty. Od marca 1922 r. zwykował kurs dolara, pociągając za sobą wzrost cen i zarobków¹⁷. W tej sytuacji Michalski w swoim exposé podkreślił konieczność szukania pomocy zagranicznej. Zakładał on, że planowane wydatki inwestycyjne zostaną pokryte pożyczką zagraniczną, a nie drukiem pustego pieniądza¹⁸.

21 kwietnia 1922 r. na poufnym posiedzeniu Rada Ministrów przyjęła wniosek nagły ministra Michalskiego o upoważnienie posła RP w Paryżu hr. Maurycego Zamoyskiego do podpisania umowy z rządem francuskim o pożyczkę w kwocie 50 mln dolarów amerykańskich¹⁹. 23 maja rząd upoważnił ministra skarbu do zaciągnięcia pożyczki w wysokości 400 mln franków francuskich²⁰. Sprawa uzyskania pożyczki francuskiej rozbiła się jednak o trudności z uzyskaniem gwarancji rządu francuskiego, czego domagali się potencjalni wierzyciele. Wtedy zwrócono się do banków w Stanach Zjednoczonych. Intratny zastaw dla potencjalnych wierzycieli miała stanowić dzierżawa monopolu tytoniowego, o którego utworzenie usilnie zabiegał minister Michalski²¹. Przedłożony przez niego projekt ustawy wywołał w Sejmie ogromne kontrowersje i długo czekał na ostateczne rozpatrzenie i uchwalenie. W atmosferze walki politycznej, po debacie trwającej od 18 maja i rozłożonej aż na siedem posiedzeń sejmowych, ustawa o monopolu tytoniowym została w końcu przyjęta 1 czerwca 1922 r. stosunkiem głosów 185 do 177²². Kapitał amerykański nie wykazywał jednak zainteresowania udzieleniem Polsce pożyczki²³.

¹⁶ M. Faryś, *Drugi gabinet Antoniego Ponikowskiego 10 marca – 6 czerwca 1922*, w: *Od Moraczewskiego do Składkowskiego*, s. 105.

¹⁷ W. Pobóg-Malinowski, *Najnowsza historia polityczna Polski 1864–1945*, t. 2: 1919–1939, Londyn 1956, s. 400.

¹⁸ Z. Landau, *Zapomniani ministrowie skarbu Drugiej Rzeczypospolitej*, Warszawa 2005, s. 78–79.

¹⁹ Zob. Protokół tajnego posiedzenia Rady Ministrów z 21 kwietnia 1922 r.

²⁰ Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 23 maja 1922 r.

²¹ Z. Landau, *Zapomniani ministrowie skarbu Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 80; *idem*, *Polskie zagraniczne pożyczki państwowe 1918–1926*, Warszawa 1961, s. 82–84.

²² P. Grata, *Monopole skarbowe w polityce podatkowej Drugiej Rzeczypospolitej*, Rzeszów 2009, s. 145–147.

²³ Z. Landau, *Polskie zagraniczne pożyczki państwowe*, s. 82–84.

Jednym z deklarowanych głównych zadań rządu było zwalczanie drożyzny. W tym celu 29 kwietnia 1922 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę o ustanowieniu urzędu nadzwyczajnego komisarza dla zwalczania drożyzny, z szerokimi kompetencjami w zakresie wydawania zezwoleń na przywóz i wywóz artykułów żywnościowych oraz towarów pierwszej potrzeby. Nadzwyczajnym komisarzem mianowano ministra skarbu Jerzego Michalskiego²⁴.

Minister spraw wewnętrznych Antoni Kamiński koncentrował się na ujednoczeniu i usprawnianiu administracji publicznej. Ustawą z 7 kwietnia 1922 r., która weszła w życie 28 kwietnia, zlikwidowano Ministerstwo byłej Dzielnicy Pruskiej, a województwa poznańskie i pomorskie zostały ostatecznie zintegrowane z resztą państwa²⁵.

6 kwietnia 1922 r. Sejm Ustawodawczy uchwalił ustawę o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską, która oznaczała rezygnację z koncepcji nadania statusu autonomicznego. Odrębność polegała na tym, że zamiast wojewody powołano urząd Delegata Rządu na Ziemię Wileńską. 8 czerwca 1922 r. wydano rozporządzenie wykonawcze w przedmiocie organizacji władz administracyjnych II instancji na Ziemi Wileńskiej²⁶.

W związku z procesem inkorporacji tego terytorium do Rzeczypospolitej minister spraw wewnętrznych przedstawił projekt ustawy o zmianie granic Ziemi Wileńskiej, a także województw nowogródzkiego, białostockiego i poleskiego oraz przeniesieniu siedziby władz województwa nowogródzkiego do Grodna. Projekt ten został jednak odrzucony na posiedzeniu rządu 8 czerwca 1922 r. Zamiast tego Rada Ministrów powzięła uchwałę następującej treści: „Województwo nowogródzkie należy skasować, powiat słonimski przyłączyć do województwa białostockiego, powiaty baranowicki, nieświeski i stołpecki do województwa poleskiego, resztę powiatów do Ziemi Wileńskiej”²⁷. Do likwidacji województwa nowogródzkiego jednak nie doszło, ponieważ ostatecznie zwyciężyła argumentacja wojewody nowogródzkiego Władysława Raczkiewicza. Stwierdził on, że na ogromnej przestrzeni od Wilna do Pińska powinien istnieć odrębny ośrodek życia społecznego, kulturalnego, administracyjnego i samorządowego²⁸.

Ostatnim etapem integracji terytorialnej było włączenie Śląska do Rzeczypospolitej. Województwo śląskie rozpoczęło oficjalnie swoje funkcjonowanie

²⁴ Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 29 kwietnia 1922 r.

²⁵ W. Kozyra, *op. cit.*, s. 87.

²⁶ M. Gałędek, *Przebudowa struktur administracyjnych na Wileńszczyźnie w związku z jej inkorporacją do Rzeczypospolitej w 1922 roku*, w: *Dzieje biurokracji*, t. 4, cz. 2, red. A. Górak, K. Latawiec, D. Magier, Lublin–Siedlce 2011, s. 642–644.

²⁷ Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 8 czerwca 1922 r.

²⁸ W. Kozyra, *op. cit.*, s. 155–156.

16 czerwca 1920 r. Składało się z dwóch terytoriów: a) pięciu powiatów niemieckiego Górnego Śląska, które przypadły Polsce na mocy decyzji Rady Ligi Narodów z 12 października 1921 r., b) dwóch powiatów austriackiego Śląska Cieszyńskiego, na mocy postanowienia Konferencji Ambasadorów z 28 lipca 1920 r.²⁹ Województwo otrzymało autonomię, z własnym Sejmem Śląskim. O odrębności prawnej tego terytorium decydowała również polsko-niemiecka konwencja dotycząca obszaru plebiscytowego, podpisana 15 maja 1922 r. w Genewie na okres 15 lat. Na mocy tej konwencji w górnośląskiej części województwa obowiązywały nadal dawne niemieckie przepisy w dziedzinie górnictwa, przemysłu, handlu, ustawodawstwa pracy, ubezpieczeń społecznych itp. Uregulowano także tzw. mały ruch graniczny i wzajemne zobowiązania w zakresie praw mniejszości narodowych³⁰. Na posiedzeniu rządu 2 czerwca 1922 r. mianowano 20 członków Tymczasowej Rady Wojewódzkiej Województwa Śląskiego³¹.

Istotnym problemem do rozwiązania była niedostateczna ochrona granicy polsko-sowieckiej. Podległe MSW bataliony celne nie spełniały swojego zadania, były niedostatecznie wyposażone i zaopatrzone. Przez granicę przenikały grupy przemytnicze oraz elementy antypaństwowe. Na posiedzeniu 22 kwietnia 1922 r. Rada Ministrów zobowiązała ministra Kamińskiego do przedłożenia projektu ustawy mającej na celu stworzenie nowej formacji ochrony granic: „rekrutowanej ochotniczo lub z poboru przymusowego, podległej całkowicie Ministrowi Spraw Wewnętrznych, cywilnej, lecz zbudowanej i szkolonej na wzór wojskowy”. W rezultacie 23 maja rząd przyjął projekt ustawy o Straży Granicznej, która została sformowana do końca roku³².

Pałącym problemem w stosunkach z Moskwą była kwestia repatriacji Polaków z Rosji i Ukrainy Sowieckiej. Zimą 1922 r. odbywała się ona w fatalnych warunkach. Rząd sowiecki nie dotrzymywał postanowień traktatu, nie zapewniając repatriantom odpowiednich warunków transportowych, sanitarnych i aprowizacyjnych. Ludzie koczowali i zamarzali pod gołym niebem. Szerzyły się choroby zakaźne i rosła śmiertelność³³. 7 kwietnia 1922 r. Sejm przyjął wnioski nagły posłanki Jadwigi Dziubińskiej, wzywający rząd do dostarczenia repatriantom w Rosji pomocy sanitarnej

²⁹ *Ibidem*, s. 88.

³⁰ M.W. Wanatowicz, *Województwo śląskie na tle Drugiej Rzeczypospolitej*, w: *Województwo śląskie (1922–1939). Zarys monograficzny*, red. F. Serafin, Katowice 1996, s. 25–26.

³¹ Zob. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 2 czerwca 1922 r.

³² H. Dominiczak, *Granica wschodnia Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1919–1939*, Warszawa 1992, s. 75–78.

³³ J. Kumaniecki, *Pokój polsko-radziecki 1921. Geneza, rokowania, traktat, komisje mieszane*, Warszawa 1985, s. 136–137.

i żywnościowej, przy użyciu środków nacisku politycznego względem władz sowieckich³⁴.

Wobec ogromu zadań związanych z akcją repatriacyjną na wniosek Nadzwyczajnego Komisarza do Spraw Repatriacji zlikwidowano ten urząd, a na jego miejsce powołano specjalną Komisję Międzyministerialną, w skład której weszli przedstawiciele MSZ, MSW, Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej oraz Naczelnego Nadzwyczajnego Komitetu do Walki z Epidemiami. Wcześniej, w marcu 1922 r., podjęto ze stroną sowiecką rokowania w sprawie zawarcia konwencji sanitarnej. Delegacja polska domagała się zwiększenia opieki nad repatriantami, postulując dopuszczenie na terytorium Rosji polskich lekarzy i utworzenie pod ich kierownictwem polskich placówek szpitalnych i ambulatoriów. Strona sowiecka odrzuciła te propozycje, uznając je za ingerencję w swoje sprawy wewnętrzne³⁵.

Polityka zagraniczna prowadzona przez ministra Skirmunta koncentrowała się w omawianym okresie wokół przygotowań do konferencji w Genui i związanego z tym umacniania pozycji Polski w Europie. Celem międzynarodowej konferencji ekonomicznej i finansowej w Genui było rozpatrzenie możliwości rekonstrukcji ekonomicznej Europy Wschodniej, w tym szczególnie Rosji Sowieckiej³⁶.

Skirmunt uważał, że Polska powinna wystąpić na konferencji w ścisłej współpracy z państwami Małej Ententy i bałtyckimi. W tym celu 13–17 marca 1922 r. zorganizował konferencję państw bałtyckich w Warszawie, na którą przybyli ministrowie spraw zagranicznych Finlandii, Estonii i Łotwy. W podpisanym wówczas tzw. układzie bałtyckim uznano wzajemnie traktaty każdego z tych państw z Rosją Sowiecką oraz zobowiązano się do pokojowego rozstrzygnięcia wszelkich sporów. Ustalono także wspólne stanowisko przed konferencją w Genui. Układ ostatecznie nie wszedł jednak w życie, ponieważ nie został ratyfikowany przez parlament Finlandii³⁷. Z inicjatywy Moskwy odbyła się następnie konferencja w Rydze (29–30 marca 1922 r.) z udziałem państw bałtyckich, Polski i Rosji Sowieckiej.

Jednym z naczelných zadań, jakie postawił przed sobą minister Skirmunt, było wprowadzenie w życie sojuszu polsko-francuskiego z 1921 r., co było uzależnione od podpisania umów gospodarczych. Wnioski w sprawie ratyfikacji

³⁴ Z. Kudrzycki, *Stosunki polsko-rosyjskie na forum Sejmu Ustawodawczego 1919–1922*, Toruń 2012, s. 187–188.

³⁵ J. Kumaniecki, *op. cit.*, s. 138.

³⁶ M. Nowak-Kielbikowa, *op. cit.*, s. 152.

³⁷ A. Skrzypek, *Związek Bałtycki: Litwa, Łotwa, Estonia i Finlandia w polityce Polski i ZSRR w latach 1919–1925*, Warszawa 1972, s. 152–157.

umów handlowej, bilateralnej i naftowej zostały zaakceptowane przez rząd 1 maja³⁸. Sejm uchwalił je 12 maja, dzięki czemu Skirmuntowi udało się domknąć proces formowania się strategicznego sojuszu polsko-francuskiego.

Ministrowi spraw zagranicznych leżała na sercu również sprawa ratyfikacji układu polsko-czechosłowackiego z 6 listopada 1921 r. 10 maja 1922 r. zapadła uchwała Rady Ministrów o ratyfikacji konwencji handlowej oraz umowy regulującej ruch kolejowy. 9 czerwca, już w okresie przesilenia rządowego, rozpatrywano wnioski dotyczący ratyfikacji układu politycznego. Ostatecznie do niej nie doszło z powodu silnej krytyki w Sejmie. Na przeszkodzie ułożeniu stosunków z Czechosłowacją stanął spór o wieś Jaworzyna w Tatrach³⁹.

Międzynarodowa konferencja w Genui rozpoczęła obrady 10 kwietnia 1922 r. Polska delegacja zamierzała odegrać na niej aktywną rolę, spełniając m.in. funkcję pośrednika między mocarstwami zachodnimi a Rosją Sowiecką. Wypadki potoczyły się jednak w niespodziewanym kierunku. 16 kwietnia 1922 r. przedstawiciele Niemiec i Rosji Sowieckiej podpisali traktat w pobliskiej miejscowości Rapallo, nawiązując stosunki dyplomatyczne i rozpoczynając bliską współpracę gospodarczą. Układ niemiecko-sowiecki wywołał sensację i stworzył nowy układ sił. Zarysowało się niebezpieczne dla Polski zbliżenie obu wielkich sąsiadów. Delegacja polska przyłączyła się do protestów, jakie wyśtosowały mocarstwa zachodnie po tym traktacie. Dalszy przebieg konferencji okazał się jeszcze bardziej dla Polski niekorzystny. Brytyjski premier David Lloyd George chcąc odciągnąć Rosję Sowiecką od Niemiec, zaproponował dyskusję na temat rewizji wschodniej granicy Polski. Dzięki postawie Francji, państw bałtyckich i Małej Ententy sprawa nie weszła do porządku dziennego. 19 maja 1922 r. konferencja zakończyła się bez osiągnięcia konkretnych wyników⁴⁰.

W ocenie historyka dyplomacji Piotra Łossowskiego: „Skirmuntowi niewiele udało się zrealizować z rozległych zamierzeń, które miał przed konferencją. Działalność delegacji polskiej, zwłaszcza w końcowym okresie konferencji, zepchnięta została głównie do defensywy. Nie tylko, że nie zdołano przeprowadzić uznania wschodnich granic Polski przez mocarstwa zachodnie, na czym Skirmuntowi najbardziej zależało, lecz wytworzyła się niebezpieczna sytuacja, iż sprawa ta będzie rozpatrywana w aspekcie rewizji istniejących granic. Trudno jednak było winić za to wszystko polskiego ministra wobec

³⁸ Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 1 maja 1922 r.

³⁹ M. Nowak-Kielbikowa, *op. cit.*, s. 198–199.

⁴⁰ P. Łossowski, *Stabilizacja pozycji międzynarodowej Polski (czerwiec 1921 – marzec 1923)*, w: *Historia dyplomacji polskiej*, t. 4: 1918–1939, red. P. Łossowski, Warszawa 1995, s. 197–199.

wydarzeń niezależnych od niego, a zwłaszcza wobec faktycznego fiaska konferencji genueńskiej⁴¹.

W Polsce prasa związana z obozem belwederskim obarczyła jednak ministra Skirmunta całą odpowiedzialnością za niepowodzenia w Genui. Takiego zdania był przede wszystkim Naczelnik Państwa. Według Władysława Pobóg-Malinowskiego „nie cele polityki Skirmunta, tylko jej metody, jego zbyt wielka, bezowocna, a dla interesów państwa szkodliwa pojedynkowość, układność i ustępliwość wobec świata obcego, wywoływały już od początku zastrzeżenia i sprzeciw Piłsudskiego⁴². Skirmunt bronił prowadzonej przez siebie polityki, składając 31 maja 1922 r. sprawozdanie w Sejmie. Wyniki działalności delegacji polskiej w Genui ocenił pozytywnie, podkreślając, że „dla Polski korzyści konferencji wyrażają się nie tylko w uniknięciu poważnych niebezpieczeństw, lecz w rozszerzeniu i umocnieniu naszych stosunków z innymi państwami i w wyzyskaniu sposobności wykazania naszej czynnej, konstruktywnej polityki pokojowej⁴³. Izba przyjęła jego wystąpienie pozytywnie, na koniec pojawiły się „brawa i oklaski”. Bardziej krytyczna okazała się debata na posiedzeniu sejmowej komisji spraw zagranicznych 2 czerwca, ale nic nie zapowiadało przesilenia rządowego⁴⁴.

Gabinet Ponikowskiego był w dość trudnym położeniu. Wobec niemożności uzyskania pożyczki zagranicznej załamał się plan uzdrowienia finansów państwa. Cięcia w budżetach poszczególnych resortów wprowadzane przez ministra Michalskiego doprowadziły do konfliktów wewnątrz rządu. Układ w Rapallo przypominał o zagrożeniach zewnętrznych. Sowieci wyraźnie dążyli do destabilizacji sytuacji na Kresach Wschodnich, a mimo wysiłków ministra Kamińskiego granica wciąż nie była szczelna⁴⁵.

Pomimo opisanej powyżej sytuacji wydawało się, że rząd przetrwa do wyborów parlamentarnych jesienią 1922 r. Jednakże 2 czerwca Naczelnik Państwa zaprosił Radę Ministrów do Belwederu i zażądał odpowiedzi na pytanie: „czy państwo polskie znajduje się w stanie zagrożenia?”. Rząd powziął uchwałę stwierdzającą, że „polityka zewnętrzna musi pozostać zupełnie pokojowa i że równoległe z tymi dążnościami muszą pozostać niezmiennione organizacja i system administracji państwowej. Należy przeciwdziałać alarmującym wieściom o jakimkolwiek bezpośrednim niebezpieczeństwie

⁴¹ *Ibidem*, s. 199–200.

⁴² W. Pobóg-Malinowski, *op. cit.*, s. 405.

⁴³ K. Skirmunt, *Exposé na posiedzeniu sejmowym 31 V 1922 r.*, Warszawa 1922, s. 11.

⁴⁴ J. Faryś, *Funkcjonowanie demokracji parlamentarnej w Drugiej Rzeczypospolitej. Konflikty wokół przesilenia rządowego w 1922 roku*, Szczecin 2019, s. 22.

⁴⁵ *Ibidem*, s. 22–23.

i utrzymać atmosferę spokoju i pewności wśród ludności”. Następnie Rada Ministrów udała się do Belwederu, aby zakomunikować swoje stanowisko Naczelnikowi Państwa⁴⁶. Piłsudski stwierdził, że traktat w Rapallo stanowi poważne zagrożenie dla państwa polskiego i „wytworzyła się koniunktura, która wymaga silnego rządu u steru naszych spraw”. Oskarżył Ponikowskiego i Skirmunta o zbyt słabą i uległą politykę, zwłaszcza wobec Rosji Sowieckiej. Ponadto trzeba było należycie przygotować zbliżające się wybory do Sejmu i Senatu. Dał do zrozumienia, że gabinet Ponikowskiego nie jest dostatecznie silny, aby sprostać tym zadaniom⁴⁷.

Rząd zebrał się ponownie na tajnym posiedzeniu. Premier Ponikowski oświadczył, że Naczelnik Państwa dąży do zmiany rządu i wobec tego on zamierza zgłosić dymisję gabinetu. Minister Skirmunt oponował, twierdząc, że rząd cieszy się zaufaniem społeczeństwa, w polityce zagranicznej jego autorytet się wzmógł, a w dziedzinie skarbowej ma również pewne osiągnięcia. Ponikowski zarządził głosowanie, w którym Rada Ministrów większością głosów opowiedziała się za dymisją gabinetu⁴⁸.

Następnego dnia Naczelnik Państwa poprosił Radę Ministrów, aby jeszcze raz rozważyła swoją decyzję podania się do dymisji i zaprosił rząd na posiedzenie do Belwederu 6 czerwca. Na tymże posiedzeniu oświadczył, że przyjmuje dymisję gabinetu. Motywy swojego postępowania Józef Piłsudski przedstawił w Sejmie na posiedzeniu Konwentu Seniorów 8 czerwca. Wskazał na fakt, że w okresie przedwyborczym potrzebny jest taki rząd, który „w momencie osłabienia organizmu państwowego gorączką wyborczą potrafi strzec powagi i siły państwa na zewnątrz”. Jego zdaniem gabinet Ponikowskiego nie dysponował odpowiednio dużym autorytetem. Główną jednak przyczyną dymisji była negatywna ocena pracy rządu oraz brak współpracy pomiędzy władzami wojskowymi i cywilnymi⁴⁹.

Na posiedzeniu Konwentu Seniorów 9 czerwca 1922 r. ponownie wysunięto kandydaturę Ponikowskiego na prezesa Rady Ministrów. Opowiedziała się za nim większość klubów: Związek Ludowo-Narodowy, Narodowe Zjednoczenie Ludowe, Narodowo-Chrześcijańskie Stronnictwo Ludowe, Chrześcijańska Demokracja, Zjednoczenie Mieszczańskie, Polskie Stronnictwo Katolicko-Ludowe, Klub Pracy Konstytucyjnej, Narodowa Partia Robotnicza, PSL-Lewica. Mimo tak dużego poparcia Ponikowski nie zgodził się ponownie

⁴⁶ Protokół tajny posiedzenia Rady Ministrów z 2 czerwca 1922 r.

⁴⁷ P. Łossowski, *op. cit.*, s. 200; W. Jędrzejewicz, J. Cisek, *op. cit.*, s. 285.

⁴⁸ K. Skirmunt, *Moje wspomnienia 1866–1945*, Rzeszów 1997, s. 140.

⁴⁹ W. Suleja, *op. cit.*, s. 242; J. Faryś, *Konflikt Naczelnika Państwa z Sejmem Ustawodawczym w 1922 roku*, „Dzieje Najnowsze” 1975, nr 3, s. 42.

kandydować, ponieważ nie chciał konfliktu z Naczelnikiem Państwa. Dymisja drugiego rządu Antoniego Ponikowskiego rozpoczęła najdłuższy kryzys gabinetowy w dziejach Drugiej Rzeczypospolitej. W tych okolicznościach rząd Ponikowskiego wykonywał swoje obowiązki jeszcze przez kilka tygodni, aż do czasu uformowania nowego gabinetu przez Artura Śliwińskiego⁵⁰. Po raz ostatni gabinet Ponikowskiego zebrał się 26 czerwca 1922 r.

Mirosław Szumiło, Roman Wysocki

⁵⁰ M. Faryś, *Drugi gabinet Antoniego Ponikowskiego*, s. 108–109.

Nota edytorska

W okresie od 11 marca do 26 czerwca 1922 r. odbyło się w sumie 51 posiedzeń rządu Antoniego Ponikowskiego. Z trzech posiedzeń mających charakter w pełni poufny (12 marca, 14 marca i 6 czerwca) protokołów nie spisano. W przypadku czterech utajnionych w części posiedzeń zachowały się odrębne protokoły z poufnej części w postaci związanych rękopisów.

Do większości protokołów dołączono liczne załączniki. W niniejszym tomie publikuje się wybrane załączniki, dotyczące przeważnie głównych zagadnień, którymi zajmował się rząd. Są to w szczególności wybrane projekty ustaw ze względu na dołączone do nich uzasadnienie lub też szerszy zakres zmian w projektach, wprowadzanych na posiedzeniach gabinetu, a także wnioski MSZ w sprawie ratyfikacji umów z Francją i Czechosłowacją oraz układu bałtyckiego z 17 marca 1922 r. Ponadto uwzględniono wnioski nominacyjne na wyższe stanowiska urzędnicze (wojewoda, podsekretarz stanu), wnioski nagłe w ważnych sprawach oraz sprawozdania w sprawach Wolnego Miasta Gdańska, repatriacji Polaków ze wschodu itp. Publikuje się również kilka projektów ustaw, które nie weszły w życie oraz ważniejsze wnioski odznaczeniowe – o nadaniu Orderu Orła Białego, Kawalera Wielkiej Wstęgi i Krzyża Komandorskiego Orderu Odrodzenia Polski.

Mirosław Szumiło, Roman Wysocki

* * *

Indeks nazwisk zamieszczony w niniejszym tomie był opracowywany oddzielnie. Do pierwszej części gabinetu Antoniego Ponikowskiego (tom 8) powstawał w dwóch etapach. Najpierw Patryk Tomaszewski opatrzył pewną część nazwisk swoimi notami, następnie – po dodaniu licznych załączników – zestawienie nazwisk znacząco uzupełniła p. Lucyna Lipowska, informacje biograficzne wprowadził zaś Marek Kornat. Indeks drugiej części gabinetu Ponikowskiego (tom 9) stworzyli wspólnie Mirosław Szumiło i Roman Wysocki. Ilość nazwisk, którą należało opatrzyć notami, uległa poważnemu pomnożeniu w skutek zamieszczenia trudnych do pominięcia załączników będących wnioskami odznaczeniowymi (o Order Orła Białego i Order Polonia Restituta). Dotyczy to przede wszystkim tomu 8.

Marek Kornat

Wykaz skrótów

AAN	- Archiwum Akt Nowych w Warszawie
art.	- artykuł
b.	- były
b.m.	- bieżący miesiąc
br., b.r.	- bieżący rok
dep.	- departament
DK	- Departament Kredytowy
dn.	- dnia
dr, d-r	- doktor
dyr.	- dyrektor
Dz.P.P.P., Dz.P.,	
Dz. Pr.	- „Dziennik Praw Państwa Polskiego”
Dz. Ur. Rz. P.	- „Monitor Polski. Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej”
Dz.U.Rzp.P.,	
Dz.U.Rz.P.,	
Dz. U. Rz. P.,	
Dz.U.R.P., Dz.U.,	
Dz. U., Dz. Ust.,	
Dz. Ust. R.P.	
Dz.Ust.Rz.P.	- „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”
gen. bryg.	- generał brygady
gen. dyw.	- generał dywizji
gen. mjr	- generał major
gen. por.	- generał porucznik
GUK	- Główny Urząd Kasowy
GUZ, G.U.Z.	- Główny Urząd Ziemski
hr.	- hrabia
inż.	- inżynier
KEM	- Komitet Ekonomiczny Ministrów
kl.	- klasa

kpt.	– kapitan
ks.	– ksiądz
lit.	– litera
m.	– miasto
mjr	– major
mkp, mk, mk.	– marka (polska)
mln	– milion
m.p.	– marka polska
MPiH	– Ministerstwo Przemysłu i Handlu
MPiOS	– Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej
m.st., m. st.	– miasto stołeczne
MSW	– Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.
MSWojsk.,	
M.S.Wojsk.	– Ministerstwo Spraw Wojskowych
MSZ, M.S.Z.	– Ministerstwo Spraw Zagranicznych
MWRiOP	– Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
No.	– numer
PKKP, P.K.K.P.	– Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa
PKO, P.K.O.	– Poczтовая Kasa Oszczędności
pkt.	– punkt
płk	– pułkownik
por.	– porucznik
pow.	– powiat
poz.	– pozycja
ppłk	– podpułkownik
ppor.	– podporucznik
PPS	– Polska Partia Socjalistyczna
Pr.	– Prezydium
PRM, P.R.M.	– Prezydium Rady Ministrów
prof.	– profesor
PSL	– Polskie Stronnictwo Ludowe
R.O.P.	– Rada Obrony Państwa
rb.	– rubel
r.b.	– rok bieżący
RM, R.M.	– Rada Ministrów
RP, R.P.	– Rzeczpospolita Polska
RSFRR,	
R.S.F.R.R.	– Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna Republika Radziecka
SHS	– [Królestwo] Serbów, Chorwatów i Słoweńców
ub.r.	– ubiegły rok
USA	– United States of America

USRR, U.S.R.R.	–	Ukraińska Socjalistyczna Republika Radziecka
ust.	–	ustęp
WP, W.P.	–	Wojsko Polskie
WRiOP,		
W.R. i O.P	–	[Ministerstwo, minister] Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
YMCA	–	Young Men's Christian Association (Związek Chrześcijańskiej Młodzieży Męskiej)
ZSRR	–	Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich

Objaśnienia symboli literowych stosowanych w tekstach protokołów i załączników

a... ^a	–	tak w tekście
b... ^b	–	komentarz odręczny
c... ^c	–	odręczna poprawka w tekście
d... ^d	–	podkreślenie odręczne
e... ^e	–	zakreślone na marginesie
f... ^f	–	podpis odręczny
g... ^g	–	podpis nieczytelny
h... ^h	–	przekreślone
i... ⁱ	–	tekst nieczytelny
j... ^j	–	znak zapytania (na marginesie)

PROTOKOŁY

1

PROTOKÓŁ 30-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 11 marca 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenia Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Minister Spraw Zagranicznych

Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych

Generał-porucznik

Minister Skarbu

Minister Sprawiedliwości

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Minister Robót Publicznych

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Minister Zdrowia Publicznego

Minister b[yłej] Dzielnicy Pruskiej

Radca Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamieński

Konstanty Skirmunt

Kazimierz Sosnkowski

dr Jerzy Michalski

Bronisław Sobolewski

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Gabriel Narutowicz

Ludwik Darowski

dr Witold Chodźko

dr Józef Wybicki

dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o godzinie 5 po południu.

1. Otwierając posiedzenie, Prezes Rady Ministrów wita Ministrów pp. Kamieńskiego, Marynowskiego i Ossowskiego, którzy po raz pierwszy wchodzi w skład Rządu Polskiego.

2. Na wniosek Prezesa Rady Ministrów postanowiono odbywać posiedzenia poniedziałkowe o godzinie 10 i pół rano, we czwartki na razie jeszcze o godzinie 5 po południu, jak dotychczas.

3. Po wysłuchaniu komunikatu Ministra Spraw Zagranicznych o rozpoczynającej się w Warszawie konferencji ministrów spraw zagranicznych państw bałtyckich Rada Ministrów o godzinie 6 wieczorem udaje się *in corpore*¹ do Belwederu, aby przedstawić się Naczelnikowi Państwa.

^fA. Ponikowski^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 17.

¹ *In corpore* (łac.) – w komplecie.

2

[NOTATKA z 31-go poufnego posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 12 marca 1922 r.]

Z poufnego posiedzenia (31), odbytego w dniu 12 marca 1922 roku w sprawie toczących się rokowań w ministrami państw bałtyckich protokołu nie spisano.

^fA. Ponikowski^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 17.

3

PROTOKÓŁ 32-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 13 marca 1922 r.

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Za Ministra Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Ponikowski
Podsekretarz Stanu	Julian Dunikowski
Minister Spraw Zagranicznych Za Ministra Spraw Wojskowych generał-p[od]porucznik	Konstanty Skirmunt
Za Ministra Skarbu Dyrektor Departamentu	Józef Czikiel
Minister Sprawiedliwości	Wiktor Mikulecki
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Bronisław Sobolewski
Minister Przemysłu i Handlu	dr Józef Raczyński
Za Ministra Kolei Żelaznych Podsekretarz Stanu	dr Stefan Ossowski
Minister Poczty i Telegrafów	Julian Eberhardt
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Za Ministra Robót Publicznych	dr Władysław Stesłowicz
Podsekretarz Stanu	Tadeusz Łopuszański
Minister Pracy i Opieki Społecznej	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Zdrowia Publicznego Za Ministra b[yłej] Dzielnicy Pruskiej	Ludwik Darowski
Naczelnik Wydziału	dr Witold Chodźko
Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego	dr Stanisław Celichowski
Dyrektor Departamentu Administracyjnego	dr Władysław Kiernik
Dyrektor Departamentu Politycznego	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	Witold Giełżyński
Referent Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz
	dr Teodor Swinarski

Posiedzenie otwarto o godzinie 5 po południu.

1. Odczytano i przyjęto protokół, posiedzenia z 9 marca 1922 r.
2. Uchwalono rozporządzenie o włączeniu gminy Piotrkowice do powiatu konińskiego (załącznik 1).
3. Projekt ustawy o częściowej zmianie przepisów o ograniczeniach w przedmiocie rozporządzenia osadami i gruntami włościańskimi na terenie b[yłego] Królestwa Polskiego (załącznik 2) zdjęto z porządku obrad celem uzgodnienia

projektu z Ministerstwem Sprawiedliwości oraz uwzględniania w nim potrzeb przemysłu w nabywaniu gruntów włościańskich.

4. Rozporządzenie w przedmiocie zniesienia stanu wojennego na terenie b[yłej] dzielnicy pruskiej (załącznik 3) zdjęto z porządku obrad celem uzgodnienia projektu z Ministerstwem Sprawiedliwości.

5. Przyjęto projekt ustawy w przedmiocie uchylecia artykułu 172 rosyjskiej ustawy leśnej (załącznik 4).

6. Przyjęto projekt ustawy w przedmiocie tytułu inżyniera (załącznik 5) z następującemu zmianami:

w art. 1 wstawiono przed wyrazami „oznaczeniem specjalności” wyraz „ewentualnym”;

w art. 2 skreślono wyrazy „jest zarazem nazwą zawodową i”

artykułowi 3 nadano osnowę: „Prawo nadawania tytułu inżyniera przysługuje radom wydziałów technicznych szkół akademickich”.

w art. 4 zdanie drugie uzupełniono, wstawiając po wyrazie „Nadto” wyrazy „do roku 1926 włącznie”, ostatnie zdanie tego artykułu skreślono.

Nadto uchwalono, aby w rozporządzeniu wykonawczym przewidziano iż wszystkim tym, którzy ukończyli w państwach zaborczych szkoły techniczne z programem wyższych szkół akademickich, będzie przyznany w Państwie Polskim tytuł inżyniera, chociażby w świadectwach z ukończenia szkoły nie wymieniono tego tytułu.

7. Uchwalono załączony wniosek Ministra Kolei Żelaznych w sprawie oszacowania gruntów wywłaszczonych na rzecz przebudowy Warszawskiego Węzła Kolejowego we wsi Nutka-Zielonka powiatu warszawskiego (załącznik 6).

8. Uchwalono załączony wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w przedmiocie wywłaszczenia gruntów na rzecz Komitetu budowy kolonii leczniczej imienia rektora d-ra medycyny Józefa Brudzińskiego dla dzieci żołdowatych w Busku (załącznik 7)².

Minister Zdrowia Publicznego referuje stan rokowań w przedmiocie konwencji sanitarnej z Rosją sowiecką, wnosząc o decyzję Rady Ministrów, czy w związku z konwencją należy uregulować także sprawę repatriacji.

Po oświadczeniu przychylnym Ministra Spraw Zagranicznych, Rada Ministrów zadecydowała, iż należy dążyć do uregulowania sprawy repatriacji w związku ze wspomnianą konwencją.

Na wniosek Ministra Zdrowia Publicznego Rada Ministrów poleciła wszystkim Ministrom okazanie jak najdalej idącej pomocy w umieszczaniu delegatów zagranicznych na Międzynarodową Konferencję Sanitarną w Warszawie³.

² Właśc. Kolonia Lecznicza Dziecięca im. dr. med. rektora Józefa Brudzińskiego przy Zdroju w Busku.

³ Właśc. Europejska Konferencja Sanitarna – konferencja naukowa zorganizowana 20–28 marca 1922 r. w Warszawie. Uczestniczyli w niej także naukowcy z obszarów poza-

Minister Spraw Zagranicznych referuje o pomyślnym przebiegu konferencji bałtyckiej.

Posiedzenie zamknięte o godzinie 8 wieczorem.

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. Projekt Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia ^a...^a 1922 r. o włączeniu gminy Piotrkowice do pow. konińskiego⁴.
2. [Projekt ustawy ministra WRiOP] o częściowej zmianie przepisów o ograniczeniach w przedmiocie rozporządzenia osadami i gruntami włościańskimi na terenie b[ylego] Królestwa Polskiego⁵.
3. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie zniesienia stanu wojennego na terenie b[ylej] dzielnicy pruskiej⁶.
4. Wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych na Radę Ministrów w przedmiocie uchylecia art. 172 ros[yjskiej] Ustawy Leśnej⁷.
5. [Projekt ustawy ministra WRiOP] w przedmiocie tytułu inżyniera.
6. Wniosek Ministra Kolei Żelaznych do Rady Ministrów w sprawie oszacowania gruntów wywłaszczonych na rzecz przebudowy Warszawskiego Węzła Kolejowego we wsi Nutka-Zielonka powiatu warszawskiego⁸.
7. Wniosek Kierownika Ministerstwa Zdrowia Publicznego w przedmiocie wywłaszczenia gruntów na rzecz Komitetu budowy kolonii leczniczej im. Rektor dr. med. Józefa Bruźnińskiego dla dzieci zołzowatych w Busku⁹.

europejskich (np. Japonii). Miała ona wymiar praktyczny ze względu na sytuację epidemiologiczną w kraju. Impulsem do jej organizacji była Międzynarodowa Konferencja Sanitarna, która odbyła się w Warszawie dwa lata wcześniej.

⁴ Nie publikuje się.

⁵ Nie publikuje się.

⁶ Nie publikuje się.

⁷ Nie publikuje się.

⁸ Nie publikuje się.

⁹ Nie publikuje się.

[Projekt ustawy ministra WRiOP] w przedmiocie tytułu inżyniera

Dnia: ^c25 stycznia 1922 r.^c

Nr. ⁱ20544ⁱ

Do RADY MINISTRÓW

Minister W.R. i O.P. z

projektem ustawy w przedmiocie tytułu inżyniera.

MOTYWY.

Sprawa tytułu inżyniera domaga się co rychlejszego uregulowania i ujednolicenia dla całego państwa ze względu tak państwowych, jak i społecznych.

Na terenie b[yłej] Galicji rozporządzenie cesarskie z 17 marca 1917 r. wprowadzające ochronę tytułu inżynierskiego umożliwiło zarazem nadanie przez Ministerstwo Robót Publicznych tytułu tego osobom, które nie ukończyły Politechniki. W Niemczech tytuł inżyniera można było otrzymać w szkołach różnego bardzo poziomu, wskutek czego tytuł ten często dezorientuje sfery przemysłowe. W Rosji tytuł inżyniera był zastrzeżony dla absolwentów zakładów akademickich, atoli rząd tuż przed wojną rozróżnił możliwość udzielenia tego tytułu także innym osobom w sposób podobny do rozporządzenia austriackiego.

Projekt niniejszy oparty został na zdaniu Ankiety politechnicznej odbytej w Warszawie w dniach 23 do 25 maja 1921 r. Wprowadzając ochronę prawną tytułu inżyniera i podnosząc przez to jego znaczenie, otwiera także uczniom średnich szkół technicznych możliwość uzyskania tytułu inżyniera w indywidualnych, godnych uwzględnienia, wypadkach. Wskazaniem jest podnieść na tej drodze siłę przeciągającą średniego szkolnictwa technicznego. Chodzi też o to, by absolwenci tych szkół nie musieli wstępować do politechnik lub wyjeżdżać za granicę celem uzyskania tytułu inżynierskiego zamiast wstępować od razu do zawodów przemysłowych. Nadto wśród młodzieży uczęszczającej do tych szkół oraz wśród tych absolwentów panuje żywe niezadowolenie z powodu nieuregulowania dotychczas sprawy uzyskiwania przez nich tytułów inżynierskich i ustanowienia przez to ich pozycji socjalnej.

Niesłusznie byłoby zamknąć możliwość uzyskania istotnej wiedzy technicznej, zdobytej nie w politechnice, ale wysiłkiem samouctwa i doświadczenia przez przyznanie odpowiedniego stopnia. W krajach anglosaskich wiedzę inżynierską zdobywa się nie tylko w szkołach, ale i przez praktykę właściwą. Niech tylko ocena wiedzy będzie pozostawiona bezstronnym zakładom naukowym i niech postawione będą dla oceny wymagania wysokie. Taka możliwość oceny wiedzy zdobytej przez samouctwo, doświadczenie i twórczość pobudzi wielu techników

ze średnim wykształceniem do wytężonej działalności i może przynieść tylko wielką korzyść dla wytwórczości.

Dopuszczenie do stanu inżynierskiego wyjątkowo dzielnych jednostek z poza absolwentów politechnik nie tylko nie obniży powagi stopnia inżynierskiego, ale może podnieść znaczenie jego i rzeczywistą wartość.

Projektuję ustawę, a nie tylko rozporządzenie według art. 114 ustawy o szkołach akademickich, ponieważ chodzi o zniesienie rozporządzenia z 17 marca 1917 r., które dotyczy także spraw innych, niż sprawy akademickie.

Wobec tego wnoszę, aby Rada ministrów uchwaliła przedłożenie Sejmowi Ustawodawczemu następującego projektu ustawy:

USTAWA

W przedmiocie tytułu inżyniera.

Art. 1. Tytuł inżyniera jest stopniem naukowym, nabywanym w akademickich szkołach technicznych, w myśl Art. 95 ustawy o szkołach akademickich z 13 lipca 1920 r. (Dz.U.Rzp.P. Nr. 72)¹⁰ z ^cewentualnym^c oznaczeniem specjalności zależnie od rodzaju wydziału akademickiego, jak np. „inżynier-chemik”, „inżynier-rolnik”.

Art. 2. Tytuł inżyniera ^djest zarazem nazwą zawodową i^d nadaje prawo wykonywania praktyki zawodowej w całym państwie w zakresie oznaczonej specjalności, o ile inne przepisy prawne ^anie zawiera; lub^a zawierać nie będą innych postanowień.

Art. 3. Prawo nadawania tytułu inżyniera przysługuje Radom Wydziałów akademickich szkół technicznych.

Art. 4. Rady Wydziałowe nadają tytuł inżyniera osobom, które ukończyły studia na odnośnym Wydziale akademickich, krajowych szkół technicznych w charakterze studentów i złożyły przepisowe egzaminy, tudzież osobom, które posiadając warunki do immatrykulacji w charakterze studentów, nostryfikowały na odnośnym Wydziale zagraniczny dyplom inżynierski. Nadto ^bdo roku 1926 włącznie^b mogą Rady Wydziałowe nadać wyjątkowo tytuł inżyniera osobom, które ukończyły co najmniej średnią techniczną szkołę zawodową, a przedtem 1/ odznaczyły się wybitną działalnością w zawodzie technicznym, 2/ wykażą się praktyką co najmniej pięcioletnią po otrzymaniu ostatecznego stopnia zawodowego w szkole technicznej, 3/ wykażą się w odnośnej akademickiej szkole technicznej dowodami ukończenia szkoły zawodowej, przedstawią sprawozdanie z prac dokonanych w czasie praktyki zawodowej, oraz wykażą na egzaminie, nawiązującym do złoż^henia^h ^conego^c sprawozdania, że poziom ich wiedzy dorównuje temu, jaki wymagany jest od absolwentów akademickich szkół technicznych. ^hPrzed

¹⁰ Zob. Ustawa z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich, Dz.U. 1920, nr 72, poz. 494.

dopuszczeniem do egzaminu winny Rady Wydziałowe zasięgnąć o kandydacie opinii izb inżynierskich, a tam gdzie ich nie ma – właściwych Ministerstw^h.

Art. 5. Dyplomy inżynierskie uzyskane w szkołach akademickich państw zaborczych przed 1 listopada 1918 r. nie są uważane jako zagraniczne i nie potrzebują nostryfikacji.

Art. 6. Tytuł inżyniera z jakiegokolwiek określeniami lub bez tych określeń doznaje ochrony prawnej stosownie do Art. 96 powołanej ustawy o szkołach akademickich. Bezprawne używanie tego tytułu podlega karom do wysokości 200 000 mk^a, o ile w tym bezprawnym używaniu nie ma czynu zagrożonego karą wyższą. Właściwymi są Sądy Pokoju(Sądy powiatowe).

Art. 7. Przepisy prawne niezgodne z tą ustawą, a w szczególności rozporządzenie Cesarza Austriackiego z dnia 17 marca 1917 r. (Dz.P.P.[P.] Nr. 130)¹¹ ustanawiające uprawnienie do używania zawodowego tytułu inżyniera, tracą moc obowiązującą.

Art. 8. W ramach tej ustawy Minister W.R. i O.P upoważniony jest do wydania potrzebnych zarządzeń.

Art. 9. Ustawa niniejszym wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia¹².

MINISTER
podp. A. Ponikowski

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 17.

¹¹ Rozporządzenie cesarskie z dnia 14 marca 1917, ustalające uprawnienia do używania zawodowego „inżyniera” „Dziennik Ustaw Państwa dla Królestw i Krajów w Radzie Państwa Reprezentowanych” 1917, poz. 130. Wspomniane rozporządzenie cesarskie wydane zostało 14 marca 1917 r. Zob. też „Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Rzeczypospolitej Polskiej” 5, 1922, nr 32 (31 XII).

¹² Por. Ustawa z dnia 21 września 1922 r. w przedmiocie tytułu inżyniera, Dz.U. 1922, nr 90, poz. 823

4

[NOTATKA z 33-go poufnego posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 14 marca 1922 r.]

^bPosiedzenie Rady Ministrów 33 z 14 marca 1922 [r.], na którym Minister Spraw Zagranicznych referował wynik konferencji bałtyckiej uznano za poufne – protokołu nie spisano.^b

^fA. Ponikowski^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 17.

5

PROTOKÓŁ 34-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 16 marca 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	inż. Antoni Ponikowski
Za Ministra Spraw Wewnętrznych Podsekretarz Stanu	Julian Dunikowski
Minister Spraw Zagranicznych	Konstanty Skirmunt
Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych generał-porucznik	Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jerzy Michalski
Minister Sprawiedliwości	Bronisław Sobolewski
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Za Ministra Kolei Żelaznych Podsekretarz Stanu	Julian Eberhardt
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Minister Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister b[ylej] Dzielnicy Pruskiej	dr Józef Wybicki
Dyrektor Departamentu Administracyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o godzinie 5 po południu.

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 13 marca 1922 r.
2. Na wniosek Ministra Poczty i Telegrafów postanowiono wnieść do Sejmu projekt noweli do Konstytucji, przedłużającej ustanowiony artykułem 126 termin do 17 marca 1923 r.
3. Rada Ministrów wybrała na członka stałego Komitetu Politycznego Rady Ministrów Ministra Poczty i Telegrafów.
4. Wysłuchano sprawozdanie Prezesa Delegacji Polskich w Mieszanych Komisjach Reewakuacyjnej i Specjalnej¹³ p. Antoniego Olszewskiego z działalności Komisji i obecnego zakresu prac w wykonaniu Traktatu Ryskiego.

¹³ Mieszana Komisja Reewakuacyjna i Specjalna Komisja Mieszana były organami wykonawczymi traktatu ryskiego. Pierwsza powstała w celu reewakuacji mienia, a zadaniem drugiej było odzyskanie dóbr kultury i archiwaliów.

5. Minister b[yłej] Dzielnicy Pruskiej referuje stan obecny strajków w Poznańskim.

6. Dyrektor Departamentu legislacyjnego referuje zniesiony przez posła Bryła i tow[arzyszy] na Sejm projekt ustawy o daninie z majątków lasowych na cele odbudowy (załącznik 1).

Rada Ministrów odnośnie do wymienionego projektu postanowiła zająć stanowisko negatywne, natomiast przedłoży Rządowi w przeciągu najdalej sześciu tygodni kosztorys odbudowy wsi i miast z programem sfinansowania ze szczególnym uwzględnieniem obciążenia tych właścicieli lasów, którzy obowiązków z tytułu kontyngentów drzewa zadość nie uczynili wbrew obowiązującym dotąd przepisom prawnym.

7. Uchwalono załączone wnioski Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu „Odrodzenia Polski”:

Zygfrydowi Meierovics, prezydentowi ministrów i ministrowi spraw zagranicznych Łotwy;

Antoniemu Piip, ministrowi spraw zagranicznych Estonii,

Arne Broms, szefowi dyrekcji politycznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych Finlandii,

Rigoldowi Kalningst¹⁴, ministrowi finansów Łotwy;

Janowi Lasdin, szefowi gabinetu ministra spraw zagranicznych Łotwy;

Antoniemu Balodis, szefowi sekcji politycznej ministerstwa spraw zagranicznych łotewskiego;

Edwardowi Laaman, dyrektorowi biura informacyjnego w ministerstwie spraw zagranicznych Estonii,

Ottonowi Strandman, b[yłemu] prezesowi konstytuandy estońskiej,

generałowi M. Penikis, szefowi sztabu generalnego łotewskiego;

Martinowi Hartmanis, pułkownikowi wojsk łotewskich

(załączniki 2–11).

Zarazem postanowiono na wniosek Ministra Spraw Wojskowych, że ordery objęte załącznikiem 12 mają być nadane równocześnie z nadaniem orderów delegacjom bałtyckim.

8. Przyznano Ludomirowi Benedyktowiczowi, weteranowi 1863 r. pełną emeryturę VIII stopnia służbowego.

9. Przyznano dyrektorowi pomorskiej izby skarbowej Stanisławowi Obrzudowi dodatek wyrównawczy, odpowiadający różnicy między uposażeniem IV a V stopnia służbowego.

10. Uchwalono wniesiony przez Ministra Robót Publicznych projekt ustawy w przedmiocie zmiany ustawy tymczasowej z 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych II instancji (załącznik 13) oraz projekt ustawy w przedmiocie

¹⁴ Właśc. Ringolds Kalnings.

zmiany oraz uzupełnienia ustawy z 29 kwietnia 1919 r. o organizacji i zakresie działania Ministerstwa Robót Publicznych (załącznik 14).

Artykuł 3 ostatniego projektu przyjęto w osnowie:

„O ile poszczególne ustawy przewidują utworzenie dla specjalnych zadań technicznych organów Ministerstwa Robót Publicznych, niezespolonych w władzami administracyjnymi I i II instancji, organizację tych organów przeprowadzi w drodze rozporządzenia Minister Robót Publicznych w granicach budżetu”.

11. Minister Spraw Zagranicznych referuje konwencję konsularną zawrząc się mającą z Rosją sowiecką.

Rada Ministrów postanawia:

1) zawrząc między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem R.S.F.R.R. i U.S.R.R. konwencję konsularną;

2) projekt Konwencji konsularnej z R.S.F.R.R. i U.S.R.R. przedłożony przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych we wszystkich artykułach z wariantami i zastrzeżeniami Ministerstwa Spraw Wewnętrznych przyjąć do wiadomości, jako materiał do pertraktacji z przedstawicielami Rosji i Ukrainy sowieckiej: przy tym przyjmuje się do wiadomości oświadczenie Ministra Spraw Zagranicznych, że do dyskusji z głosem doradczym w czasie pertraktacji będą powoływani przedstawiciele Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Ministerstwa Sprawiedliwości. Wypracowany tą drogą przez obie układające się strony projekt Konwencji z ewentualnymi zastrzeżeniami zainteresowanych Ministerstw przed podpisaniem będzie przedłożony Radzie Ministrów.

12. Po rozpatrzeniu załączonego wniosku Ministra Robót Publicznych w sprawie ochrony lokatorów (załącznik 15) Rada Ministrów zleca zastępcy Rządu na komisji sejmowej, by obstawał przy wniesionym do Sejmu rządowym projekcie zmiany ustawy z 18.12.1920 r. o ochronie lokatorów, a ustępując w razie potrzeby, zgodził się na średnią arytmetyczną między wnioskiem rządowym, a wnioskiem pana Jasiukowicza, ale wtedy należy żądać zniesienia artykułu 5 wymienionej ustawy.

Zarazem upoważnia się Zastępcę Rządu do zajęcia stanowiska negatywnego wobec projektowanego przez Komisję Sejmową prawa, które miałyby przysługiwać właścicielom domów, wymawianiu lokalu, o ile ten ostatni ma być zużyty na potrzeby tegoż właściciela domu. Natomiast Rząd zgadza się na poprawkę do wymienionej ustawy co do możliwości wymawiania mieszkań Lokatorom, o ile ich usunięcie tychże będzie konieczne dla gruntownej przebudowy, nadbudowy lub wznoszenia nowych budowli na miejsc istniejącego domu po uprzednim dostarczeniu lokatorom odpowiednich mieszkań, ewentualnie w domach nowo wybudowanych przez odnośnych właścicieli domów.

13. Dyrektor Departamentu Legislacyjnego Prezydium Rady Ministrów referuje przyjęty przez Sejmową komisję Konstytucyjną artykuł 8 ustawy o organizacji naczelných władz wykonawczych, który komisja uchwaliła w następującej osnowie:

„Ministra w razie nieobecności lub choroby zastępuje wyznaczony przez niego Podsekretarz Stanu, względnie dyrektor Departamentu, którzy jednak nie mogą kontrasygnować aktów rządowych Prezydenta Rzeczypospolitej, ani podpisywać powszechnie obowiązujących rozporządzeń, o ile im przez Prezydenta Rzeczypospolitej nie zostało powierzone tymczasowe kierownictwo Ministerstwa”.

Rada Ministrów postanawia, że do czasu uchwalenia przez Sejm wymienionej ustawy o organizacji naczelných władz wykonawczych przyjęty przez Komisję Konstytucyjną tekst artykułu 8 ma obowiązywać, jak uchwała Rada Ministrów.

Załączone wnioski Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego¹⁵

1. w sprawie zniesienia okręgowych urzędów kompetencji terytorialnej okręgowych urzędów ziemskich w Piotrkowie, Białymstoku i Kielcach,
2. w sprawie utworzenia okręgowego urzędu ziemskiego w Bydgoszczy i ustalenia terytorialnej właściwości okręgowych urzędów ziemskich w b[yłej] dzielnicy pruskiej (załączniki 16 i 17).

uchwalono. Ostateczną redakcję tych rozporządzeń ustali Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Sprawiedliwości.

Posiedzenie zamknięto o godzinie 12 w nocy

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Projekt ustawy] o daninie z majątków lasowych na cele odbudowy¹⁶.
2. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie sprawie nadania orderu „Odrodzenia Polski” I kl. panu Zygfrydowi Meierovics, prezydentowi Ministrów premierowi i Ministrowi Spraw Zagranicznych Łotwy]
3. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w [sprawie nadania orderu „Odrodzenia Polski” I klasy p. Antoniemu Piip, Ministrowi Spraw Zagranicznych Estonii].
4. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski” klasy III p. Arne Broms, Szefowi a[d] i[nterim]¹⁷ dyrekcji politycznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych Finlandii¹⁸.
5. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski” II kl. p. Rigoldowi Kalningst, Ministrowi Finansów Łotwy¹⁹.

¹⁵ Główny Urząd Ziemski – utworzony na mocy ustawy z 1919 r., na bazie powstających od 1918 r. urzędów ziemskich, organ administracji rządowej. Celem jego było przeprowadzenie reformy rolnej oraz przebudowa ustroju rolnego. GUZ zlikwidowano w 1923 r., a podległe mu urzędy ziemskie podporządkowano Ministerstwu Reform Rolnych.

¹⁶ Nie publikuje się.

¹⁷ *Ad interim* (łac.) – tymczasowo, zastępczo.

¹⁸ Nie publikuje się.

¹⁹ Nie publikuje się.

6. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski” kl. III p. Janowi Lasdin²⁰.
7. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski” III kl. p. Antoniemu Balodis, Szefowi Sekcji Politycznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych Łotewskiego²¹.
8. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski” IV kl. p. Edwardowi Laaman, Dyrektorowi biura informacyjnego w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Estonii²².
9. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie nadania orderu „Odrodzenia Polski” Otto Strandmanowi, byłemu prezesowi konstytuanty estońskiej].
10. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na żądanie Naczelnika Państwa w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski” kl. II p. M. Penikis²³.
11. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na życzenie Pana Naczelnika Państwa, w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski” kl. III p. Martinowi Hartmanis²⁴.
12. [Wniosek na odznaczenie oficerów Armii Fińskiej].
13. Wniosek Ministra Robót Publicznych w przedmiocie uchylenia ustępu 2 art. 3 tymczasowej ustawy o organizacji władz administracyjnych II-instancji z dnia 2 sierpnia 1919 r. (Dz. Pr. Nr 65, poz. 395)²⁵.
14. Wniosek Ministra Robót Publicznych w przedmiocie zmiany, względnie uzupełniania ustawy o organizacji i zakresie działania Ministerstwa Robót Publicznych z dn. 29 kwietnia 1919 r. (Dz. Pr. Nr 39, poz. 283)²⁶.
15. [Wniosek Ministerstwa Robót Publicznych w sprawie wykonania uchwały Rady Ministrów z dnia 6 lutego 1922 r.]
16. Wniosek Prezesa Głównego Urzędu Ziemińskiego w sprawie zniesienia Okręgowych Urzędów Ziemińskich w Kaliszu, Łomży, Radomiu oraz zmiany kompetencji terytorialnej Okręgowych Urzędów Ziemińskich w Piotrkowie, Białymstoku i Kielcach²⁷.
17. Wniosek Prezesa Głównego Urzędu Ziemińskiego w sprawie utworzenia Okręgowego Urzędu Ziemińskiego w Bydgoszczy i ustalenia terytorialnej właściwości Okręgowych Urzędów Ziemińskich w b[ylej] dzielnicy pruskiej²⁸.

²⁰ Nie publikuje się.

²¹ Nie publikuje się.

²² Nie publikuje się.

²³ Nie publikuje się.

²⁴ Nie publikuje się.

²⁵ Nie publikuje się.

²⁶ Nie publikuje się.

²⁷ Nie publikuje się.

²⁸ Nie publikuje się.

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie nadania orderu „Odrodzenia Polski” Zygfrydowi Meierovics, premierowi i Ministrowi Spraw Zagranicznych Łotwy]

PD. 729.

Wniosek

Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski” I kl. panu Zygfrydowi Meierovics, prezydentowi Ministrów i Ministrowi Spraw Zagranicznych Łotwy.

Uzasadnienie.

Pan Zygfryd Meierovics, Prezydent Ministrów i Minister Spraw Zagranicznych Łotwy brał udział w konferencji Państw Bałtyckich z Rządem Polskim w Warszawie.

Wobec powyższego Rada Ministrów uchwalić raczy na mocy Art. 13 Ustawy o ustanowieniu orderu „Odrodzenie Polski” przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa pana

ZYGFRYDA MEIEROVICS

do nadania orderu „Odrodzenia Polski” I kl.

Minister Spraw Zagranicznych

Rada Ministrów uchwaliła

Warszawa, dn. ^a...^a marca 1922.

Prezydent Ministrów

^{eb}przyj[ęto] 16/3 1922

218/or^{eb}

Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w [sprawie nadania orderu „Odrodzenia Polski” Antoniemu Piip, Ministrowi Spraw Zagranicznych Estonii]

PD. 730.

Wniosek

Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski” I kl. p. Antoniemu Piip, Ministrowi Spraw Zagranicznych Estonii.

Uzasadnienie.

^dPan Antoni Piip, Minister Spraw Zagranicznych Estonii^d, brał udział w konferencji Państw Bałtyckich z Rządem Polskim w Warszawie.

Wobec powyższego Rada Ministrów uchwalić raczy na mocy Art. 13 Ustawy o ustanowieniu orderu „Odrodzenie Polski” przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa pana

ANTONIEGO PIIP

do nadania orderu „Odrodzenia Polski” I kl.

Minister Spraw Zagranicznych

Rada Ministrów uchwaliła

Warszawa, dn. ^a...^a marca 1922.

Prezydent Ministrów

^ebtekst nieczytelny

L 219/or przyj[ęto] na RM^{eb}

^bZałącznik 9.^b

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie nadania orderu „Odrodzenia Polski” Otto Strandmanowi, byłemu prezesowi konstytuandy estońskiej]

PD. 736.

Wniosek

Ministra Spraw Zagranicznych w

przedmiocie nadania orderu

„Odrodzenia Polski” I kl. Panu Otto

Strandman, b[yłemu] prezesowi konstytuandy estońskiej.

Uzasadnienie.

Pan Otto Strandman, b[yły] prezes konstytuandy estońskiej brał udział w konferencji Państw Bałtyckich z Rządem Polskim w Warszawie.

Wobec powyższego Rada Ministrów uchwalić raczy na mocy Art. 13 ustawy o ustanowieniu orderu „Odrodzenie Polski” przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa pana

OTTO STRANDMAN

do nadania orderu „Odrodzenia Polski” I kl.

Minister Spraw Zagranicznych

Rada Ministrów uchwaliła

Warszawa, dn. ^a...^a marca 1922.

Prezydent Ministrów
^{eb}przyj[ęto] na RM 16/3 1922 z tym, że upoważniono P. Prezydenta do ewent[ualnego] poprawienia wniosku w tym kierunku, by nadano I Kl. Fakt ewent[ualnej] potrzeby ustali P[an] Prezydent w porozumieniu z P[an] Mini[ster] S[praw] Zagr[anicznych].^{eb}

^bZałącznik 12.^b

[Wniosek na odznaczenie oficerów Armii Fińskiej]

Warszawa, dnia 10 listopada 1921 r.

Min[isterstwo] Spraw Wojskowych
L. 7032/21

Wniosek na odznaczenie oficerów Armji Fińskiej.

^borderem „Polonia Restituta”^b

^bWniosek Min[istra] Spr[aw] Wojsk[owych]

Ordery objęte wykazem niniejszym mają być nadane równocześnie
z nadaniem orderów delegacjom bałtyckim

Ponikowski^b

1. Gen. Por. Kiväkes [sic!]	kl. II
2. Gen. Por. O.P. Enckel	” II
3. Gen. Por. Löfström	” II
4. Pułkownik Schvindt	” III
5. ” Londen	” III
6. Komandor Ross	” III
7. Kapitan Silander	” IV
8. ” Sichvoo	” IV

^bZałącznik 15^b

**[Wniosek Ministerstwa Robót Publicznych w sprawie wykonania uchwały
Rady Ministrów z 6 lutego 1922 r.]**

Ministerstwo Robót Publicznych
Nr. X-298

W wykonaniu uchwały Rady Ministrów z dnia 6 lutego 1922 r. (Protokół 15 posiedzenia) Ministerstwo Robót Publicznych zwróciło się z odezwą dnia 25 lutego 1922 r. do Komitetu Ekonomicznego Ministrów o zatwierdzenie

i przedstawienie Radzie Ministrów do uchwalenia szeregu wniosków Komisji Międzyministerialnej w sprawie mieszkaniowej, które się przy niniejszym załącza.

Na posiedzeniu z dnia 10 marca 1922 r., odpisy protokołu którego również załącza się, Komitet Ekonomiczny Ministrów zatwierdził z pewnymi zmianami rzezzone wnioski.

Na postawie powyższej opinii Komitetu Ekonomicznego Ministrów oraz niezależnie od zleconej przez KEM ankiety, która wypowie się co do ogólnego programu w danej sprawie, Ministerstwo Robót Publicznych przedstawia Radzie Ministrów przyległe wnioski, z prośbą o uchwalenie.

WNIOSEK

Rada Ministrów na posiedzeniu z dnia ^{a...a} uchwaliła co następuje:

I. Upoważnia się zastępcę rządu do wniesienia na Komisji Sejmowej poprawki do rządowego projektu zmiany ustawy z dnia 18 XII 1920 (Dz. Ust. Nr 4 r. 1921, poz. 19)²⁹ o ochronie lokatorów, wyrażającej się w 10-ciokrotnym podwyższeniu norm, przewidzianych art. 3 rzezzonego projektu rządowego, przy czym w ustalonym w ten sposób komornym zawarte byłyby już opłata za świadczenia (objęte art. 5 ustawy) i remont domu.

Bliższe postanowienia dotyczące wykonywanego remontu określone zostaną w rozporządzeniu wykonawczym, wydanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministerstwem Robót Publicznych.

Zarazem dalszą poprawką do ustawy winna być przewidziana możność wymawiania mieszkań lokatorom, o ile usunięcie tychże będzie koniecznym dla gruntownej przebudowy, nadbudowy lub wznoszenia nowych budowli na miejscu istniejącego domu, po uprzednim dostarczeniu lokatorom odpowiednich mieszkań ewent[ualnie] w domach nowo wybudowanych przez odnośnych właścicieli domów.

Szczegółowe postanowienia odnośnie [do] tego punktu również będą określone powołanym rozporządzeniem wykonawczym.

II. Poleca się Ministrowi Robót Publicznych opracowanie w porozumieniu z zainteresowanymi Ministrami projektu ustawy o Prawie Zabudowy na gruntach państwowych i komunalnych wzgl[ędnie] prywatnych.

III. Poleca się Ministrowi Skarbu ustawowe ujęcie zwolnienia nowych oraz gruntownie remontowanych domów na 12 lat od wszelkich podatków realnych państwowych i gminnych, a także zwolnienia spółdzielni mieszkaniowych na lat 5 od opłat przy zakładaniu.

Minister Robót Publicznych
f^w z. Rybczyński^f

²⁹ Zob. Ustawa z dnia 18 grudnia 1920 r. o ochronie lokatorów, Dz.U. 1921, nr 4, poz. 19.

KOMITET EKONOMICZNY MINISTRÓW

Wyciąg z protokołu 140 posiedzenia, ^a...^a dnia 10 marca 1922 r.

[...]

Wnioski Ministerstwa Robót Publicznych w sprawie przeprowadzenia postulatów mieszkaniowych, ustalonych na zasadzie uchwał Komisji Międzyministerialnej. Komitet Ekonomiczny Ministrów postanowił:

- 1) Poleca się Ministerstwu Robót Publicznych przedłożyć KEM wszystkie wnioski, w dniu dzisiejszym pod obrady KEM wniesione, dla zaopiniowania zbiorowej ankiecie z udziałem przedsiębiorców budowlanych, reprezentantów banków, instytucji kredytu długoterminowego i zainteresowanych Ministerstw: Min[ister] Skarbu, Spraw Wewn[ętrznych], Przemysłu i Handlu, Pracy i Opieki Społ[ecznej], Zdrowia Publ[icznego], oraz Robót Publicznych, tudzież przedstawicieli samorządów i Związku Miast [Polskich]³⁰.

Ankieta ta być przeprowadzona w jak najkrótszym czasie tak, aby przed końcem marca r.b. zaopiniowane wnioski mogły być przedłożone KEM dla powzięcia ostatecznej decyzji w celu przesłania Radzie Ministrów dokładnego projektu zarządzeń w sprawie mieszkaniowej na rok bieżący.

- 2) W sprawach, poruszonych w punkcie 8 wniosku o dostarczeniu długoterminowego kredytu państwowego i w p[unkcie] 10 o zagwarantowaniu właścicielom oprocentowania prywatnych kapitałów, włożonych na budowę nowych domów, Ministerstwo Skarbu przedłoży KEM swoją opinię po przeprowadzeniu przez Min[isterstwo] Rob[ót] Publ[icznych] ankiety, o której mowa w poprzednim punkcie.

W zasadzie Komitet Ekonomiczny Min[istrów] zaopiniował, jako nadające się do przeprowadzenia następujące wnioski w sprawie mieszkaniowej, uchwalone przez Komisję Międzyministerialną, złożoną z przedstawicieli Min[isterstwa] Skarbu, Spraw Wewn[ętrznych], Przemysłu i Handlu, Pracy i Opieki Społecznej, Zdrowia Publicznego oraz Robót Publ[icznych] uprzednio w wykonaniu uchwały Rady Ministrów z dnia 6. lutego r.b. (protokół 15 posiedzenia):

1. wniesienie poprawki do rządowego projektu zmiany ustawy o ochronie lokatorów, która umożliwiałaby wydatne podwyższenie komornego do wysokości, odpowiadającej potrzebie wykonywania normalnego remontu domów z ustawowym zastrzeżeniem użycia podwyżek na cele remontu.

³⁰ Związek Miast Polskich – organizacja samorządowa działająca w latach 1917–1939 (reaktywowana w 1991 r.), podejmująca inicjatywy okołolegislacyjne, promująca gospodarkę i kulturę miast.

2. Niezwłoczne wprowadzenie na ziemiach b[yłego] Królestwa Polskiego instytucji prawa zabudowy na wzór pozostałych dzielnic Rzeczypospolitej.
3. Zabronienie dalszego przerabiania i użytkowania lokali mieszkalnych na biura, kantory, pomieszczenia handlowe, przemysłowe, składy, lokale dla zabaw itp. na przeciąg lat trzech.
4. Zwolnić nowe domy i gruntownie zremontowane na 12 lat od wszelkich podatków realnych państwowych i gminnych.
5. W drodze zmiany „Ustawy o ochronie lokatorów” umożliwić wymywanie mieszkań lokatorom dla celów kapitalnych remontów i wznoszenia nowych budowli na miejscu istniejącego domu, po uprzednim dostarczeniu lokatorom odpowiednich mieszkań, ewentualnie w domach nowobudowanych przez odnośnych właścicieli domów.
6. Programowe wznoszenie budynków rządowych w ramach budżetu i programu inwestycyjnego Min[isterstwa] Skarbu.
7. W kwestii ustawy o rozbudowie miast Min[isterstwo] Skarbu po rozważeniu szczegółowym odnośnego projektu znajdującego się w Sejmowej Komisji budżetowej przedstawi w przeciągu dwóch tygodni odnośne wnioski Komitetowi Ek[onomicznemu] Min[istrów].
8. W sprawie zwolnienia spółdzielni mieszkaniowych na szereg lat od podatków i opłat przy zakładaniu Komitet Ek[onomiczny] Min[istrów] upoważnił Pana Inżyniera Drzewieckiego do złożenia odnośnego Departamentowi Min[isterstwa] Skarbu odpowiednich realnych propozycji.

Wnioski Ministerstwa Robót Publicznych na Komitet Ekonomiczny Ministrów.

W wykonaniu uchwały Rady Ministrów z dnia 6 lutego b.r. (protok[ół] 15 posiedzenia) Min[isterstwo] Rob[ót] Publ[icznych] przedstawia najpilniejsze wnioski mieszkaniowe uchwalone przez Komisje Międzyministerialną złożoną z Ministerstwa Skarbu, Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu, Pracy i Opieki Społecznej, Zdrowia Publicznego oraz Robót Publicznych:

1. Wniesienie poprawki do rządowego projektu zmiany ustawy o ochronie lokatorów, która umożliwiałaby wydatne podwyższenie komornego do wysokości odpowiadającej potrzebie wykonywania normalnego remontu domów z ustawowym zastrzeżeniem użycia podwyżek na cele remontu.
2. Uchwalenie „Ustawy o rozbudowie miast” dla szeregu określonych miast w celu umożliwienia przeprowadzenia kapitalnych remontów oraz budowli nowych.

W tym celu koniecznym jest wyrażenie zgody Ministerstwa Skarbu na powyższy projekt ustawy, wstrzymany w Sejmowej Komisji Budżetowej.

3. Niezwłoczne wprowadzenie na ziemiach b[yłego] Królestwa Polskiego, instytucji Prawa Zabudowy, na wzór pozostałych dzielnic Rzeczypospolitej.
4. Zabronić przerabiania i użytkowania lokali mieszkalnych na biura, kantory, pomieszczenia handlowe, przemysłowe, składy, lokale dla zabaw itp. oraz nakazać zwolnienie lokali mieszkaniowych zajętych na prawie powyższe cele w oznaczonych latach.
5. Zwolnić nowe domy i gruntownie zremontowane na 15 lat od wszelkich podatków państwowych i gminnych.
6. Zwolnić spółdzielnie mieszkaniowe na szereg lat od podatków i opłat przy zakładaniu tychże;
7. W drodze zmiany „Ustawy o Ochronie lokatorów” umożliwić wynajmowanie mieszkań lokatorom dla celów kapitalnych remontów, wznoszenia nowych budowli na miejscu istniejącego domu, po uprzednim dostarczeniu lokatorom odpowiednich mieszkań, ewentualnie w domach nowo wybudowanych przez odnośnych właścicieli domów;
8. Dostarczenie wydatnego, taniego i długoterminowego kredytu państwowego ze specjalnym uwzględnieniem spółdzielni mieszkaniowych.
9. Programowe wznoszenie budynków rządowych celem zwolnienia zajętych przez rząd budowli mieszkalnych, za specjalnym uwzględnieniem miast o znaczniejszym braku mieszkań.
10. Niezależnie od powyższych wniosków Min[isterstwo] Rob[ót] Publ[icznych] proponuje zagwarantowanie właścicielom oprocentowania prywatnych kapitałów pokrycia tej części prywatnych pożyczek, o którą w określonym terminie zmniejszy się wartość nowego domu, wskutek poprawy waluty.

Wnioski powyższe (wyjątkiem p[kt] 10) stanowi wyniki dyskusji i rozważań powołanej Komisji Międzyministerialnej jakiej przedstawi Ministerstwo Rob[ót] Publ[icznych] Komitetowi Ekonomicznemu proponując uchwalenie następującego przyległego wniosku:

Wniosek:

Komitet Ekonomiczny Ministrów uchwała przedstawić Radzie Min[istrów] do zatwierdzenia wnioski komisji międzyministerialnej i poleca M[inisterstwu] R[obót] P[ublicznych] w powołaniu z resortowymi Ministerstwami wykonanie względnie przedłożenie Radzie Ministrów odpowiednich projektów nowych ustaw lub zmian istniejących ustaw.

MINISTERSTWO ROBÓT PUBLICZNYCH
f w z. Rybczyński^f

Warszawa, ^hmarca^h 25 II^c 1922 r.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 17.

6

PROTOKÓŁ 35-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 19 marca 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenia Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Minister Skarbu

Minister Sprawiedliwości

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Za Ministra Przemysłu i Handlu Podsekretarz

Stanu Henryk Strasburger

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz

Stanu inż. Mieczysław Rybczyński

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Dyrektor Departamentu Administracyjnego

Prezydium Rady Ministrów

Dyrektor Departamentu Politycznego Prezydium

Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamiński

dr Jerzy Michalski

Bronisław Sobolewski

dr Józef Raczyński

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

Ludwik Darowski

dr Władysław Studziński

Witold Giełżyński

Odczytano załączone telefonogramy z 18 i 19 marca.

Minister Pracy i Opieki Społecznej składa sprawozdanie o stanie strajku w dzielnicy pruskiej.

1. Rada Ministrów nie przychyła się z zasadniczych powodów do wniosku Ministra b[yłej] Dzielnicy Pruskiej do rozpoczęcia akcji dopłaty do cen chleba, uważa zaś za wskazane powołanie samorządów do akcji w celu znizienia cen chleba, której to akcji Rząd gotów jest współdziałać (jednak nie w formie dopłat do cen).

Rada Ministrów wyraża życzenie, by wywóz ziemniaków poza kraj ograniczono.

Rada Ministrów uchwala, by zainteresowane Ministerstwa:

poddały rewizji sprawę pozwoleń wywozu świń;

zastanowiły się nad sprawą dalszego zakazu wywozu jaj, względnie jego zniesienia i wynik przedłożyły Radzie Ministrów. Wnioski w powyższych sprawach Ministerstwa przedłożą na najbliższe posiedzenie.

2. Rada Ministrów wzywa Ministra Sprawiedliwości i Ministra Spraw Wewnętrznych do zastosowania represji za przekroczenia wpływające na wzrost drożyzny.

^fA. Ponikowski^f

^b19.[0]3.1922 g[odzina] 1 w poł[udnie]^b

Wedle notatki otrzymanej przez p. Wareckiego z Poznania od p. Ministra Wybickiego – za pośrednictwem Ministerstwa b[ylej] Dzielnicy Pruskiej, p. Czerwińskiego – sytuacja strajkowa przedstawia się następująco:

W województwie pomorskim grożą rozruchy na tle strajku.

Pan Minister Wybicki prosi o wydanie 100 milionów na akcję zniżki cen chleba w miastach (mięso podrożało w ciągu jednego dnia o 100%).

Kolejarze poczynają się niepokoić.

Strajk na ogół przybiera szersze rozmiary.

Pan Minister prosi o cofnięcie drogą telegraficzną pozwolenia na wywóz jaj, jak w ogóle środków żywności.

18 marca 1922 roku. Sekretarz Prezydium Rady Ministrów Angerman.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 17.

PROTOKÓŁ
36-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 20 marca 1922 r.

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań
 Religijnych i Oświecenia Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Minister Spraw Zagranicznych

Za Ministra Spraw Wojskowych Szef Sztabu

Generalnego General-porucznik

Minister Skarbu

Minister Sprawiedliwości

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Poczty i Telegrafów

Minister Kolei Żelaznych

Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Minister Zdrowia Publicznego

Minister b[yłej] Dzielnicy Pruskiej

Dyrektor Departamentu Administracyjnego

Prezydium Rady Ministrów

Dyrektor Departamentu Legislacyjnego

Prezydium Rady Ministrów

Radca Prezydium Rady Ministrów

Starszy referent Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

Antoni Kamiński

Konstanty Skirmunt

Władysław Sikorski

dr Jerzy Michalski

Bronisław Sobolewski

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

inż. Mieczysław Rybczyński

Ludwik Darowski

dr Witold Chodźko

dr Józef Wybicki

dr Władysław Studziński

Edward Lechowicz

dr Jerzy Buzek

dr Teodor Swinarski

Posiedzenie otwarto o godzinie 11 przed południem.

1. Odczytano i przyjęto protokół z posiedzenia z 16 marca 1922 r.

2. Uchwalony załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie zmiany składu Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów (załącznik 1).

3. Załączony projekt ustawy o częściowej zmianie ograniczeń w przedmiocie rozporządzania osadami i gruntami włościańskimi na terenie b[yłego] Królestwa Kongresowego (załącznik 2) uchwalono z poprawką, objętą załącznikiem 3.

4. Uchwalono załączony wniosek Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w sprawie utworzenia okręgowych i powiatowych urzędów ziemskich na obszarze województwa nowogródzkiego, poleskiego, wołyńskiego oraz powiatów grodzieńskiego, wołkowyskiego i białowieskiego województwa białostockiego (załącznik 4).

Ustęp ostatni § 1 otrzymuje brzmienie:

„Liczbę i siedzibę powiatowych urzędów ziemskich w każdym z wymienionych okręgów oznacza Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego”.

5. Rada Ministrów po rozpatrzeniu złożonego przez Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego projektu ustawy w przedmiocie zmiany i uzupełnień ustawy z 6 lipca 1920 r. o organizacji urzędów ziemskich (załącznik 5) uchyliła uchwałą, objętą ustępem 15/3 protokołu z 13 lutego w sprawie Głównego Urzędu Ziemskiego „zlecając Prezesowi GUZ przedłożenie nowego projektu uwzględniającego przekształcenie GUZ na Ministerstwo – dopisałem Buzek”

6. Uchwalono złożony przez Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego projekt ustawy w przedmiocie ochrony (wstrzymania eksmisji) drobnych dzierżawców rolnych, b[yłych] czynszowników oraz „wolnych ludzi” na obszarze województw nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów grodzieńskiego, wołkowyskiego i białowieskiego województwa białostockiego (załącznik 6).

Projekt uzupełniono postanowieniem:

Wykonanie ustawy zleca się Prezesowi Głównego Urzędu Ziemskiego w porozumieniu z Ministrami Sprawiedliwości i Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

7. Załączony projekt ustawy o zniesieniu ograniczeń praw osób duchownych do zajmowania się górnictwem na obszarze b[yłego] Królestwa Kongresowego (załącznik 7) uchwalono.

8. Załączony projekt ustawy o umorzeniu obligacji 5%-ej długoterminowej wewnętrznej pożyczki państwowej z roku 1920, wpłacanych na poczet nadzwyczajnej daniny państwowej (załącznik 8) uchwalono.

W art. 1 po wyrazie „ulegają” dodano wyraz „natychmiastowemu”.

9. Załączony projekt ustawy o stowarzyszeniach (załącznik 9) zdjęto z porządku obrad celem ponownego rozpatrzenia go przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

10. Załączony projekt ustawy w przedmiocie regulowania stosunków celnych (załącznik 10) przyjęto z następującymi zmianami:

W art. 1 wyrazy „zostaną do Państwa Polskiego” zastąpione wyrazami „będą do Rzeczypospolitej”; wyrazy „obszar celny” na końcu artykułu skreślono i wstawiono je między wyrazami „jeden, jednolity”.

W art. 2 skreślono ostatnią część zdania, począwszy od wyrazu „lub”;

W art. 3 skreślono wyraz „liczbę”, a po wyrazach „II instancji” dano wyrazy „oraz ich ilość”; W art. 5 zamiast wyrazów „wpływy celne wchodzą” dano wyrazy „opłaty celne wpływają”;

W art. 7 wyrazy „oraz Minister” zastąpiono wyrazami „w porozumieniu z Ministrem”;

W punkcie g) po wyrazach „do Polski” wstawiono wyrazy „lub w celu przeciwdziałania dumpingowi”;

Artykułowi 9 nadano następujące brzmienie:

Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu, a w zakresie produkcji rolnej, hodowlanej i leśnej oraz środków produkcji rolnej, w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

11. Prezes Rady Ministrów odczytuje program Rządu, który Rada Ministrów po dyskusji przyjmuje po dyskusji do wiadomości.

12. Minister Skarbu referuje sprawę przekazywania przez poszczególne urzędy wielkich sum na swe konta żyrowe w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej³¹ i unieruchomienia w ten sposób znacznych kapitałów, wnosząc o stawienie ich do dyspozycji Ministra Skarbu.

Rada Ministrów zleca Ministrowi Skarbu zwołanie konferencji przedstawicieli właściwych Ministerstw, która ustali sposób postępowania przy przekazywaniu do dyspozycji Ministra Skarbu zbędnych sum, mieszczących się na kontach żyrowych poszczególnych Ministerstw w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej.

Posiedzenie trwało z przerwą od godziny 2 po południu do 8 wieczorem – do godziny 11 w nocy.

fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie zmiany składu Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów].
2. [Projekt ustawy] o częściowej zmianie ograniczeń w przedmiocie rozporządzania osadami i gruntami włościańskimi na terenie b[yłego] Królestwa Kongresowego³².
3. [Zmiana poszczególnych artykułów w prawie dotyczącym gruntów włościańskich]³³.
4. Wniosek Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w sprawie utworzenia okręgowych i powiatowych urzędów ziemskich na obszarze województwa nowogródzkiego, poleskiego, wołyńskiego oraz powiatów grodzieńskiego, wołkowyskiego i białowieskiego województwa białostockiego³⁴.
5. [Projekt ustawy złożony przez Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego] w przedmiocie zmiany i uzupełnień ustawy z 6 lipca 1920 r. o organizacji urzędów ziemskich³⁵.
6. [Projekt ustawy złożony przez Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego] w przedmiocie ochrony (wstrzymania eksmisji) drobnych dzierżawców rolnych, b[yłych] czynszowników

³¹ Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa (PKKP) – instytucja bankowa działająca w latach 1916–1924, od 1917 do 1923 pełniła funkcję banku emisyjnego marki polskiej.

³² Nie publikuje się.

³³ Nie publikuje się.

³⁴ Nie publikuje się.

³⁵ Nie publikuje się.

oraz „wolnych ludzi” na obszarze województw nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów grodzieńskiego, wołkowyskiego województwa białostockiego³⁶.

7. [Projekt ustawy] o zniesieniu ograniczeń praw osób duchownych do zajmowania się górnictwem na obszarze b[yłego] Królestwa Kongresowego³⁷.
8. [Projekt ustawy] o umorzeniu obligacji 5%-ej długoterminowej wewnętrznej pożyczki państwowej z r[oku] 1920, wpłacanych na poczet nadzwyczajnej daniny państwowej³⁸.
9. [Projekt ustawy] o stowarzyszeniach³⁹.
10. [Projekt ustawy] w przedmiocie regulowania stosunków celnych⁴⁰.

^bZałącznik 1^b

[Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie zmiany składu Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów]

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Nr. Pr. 1989.

Uzasadnienie.

W myśl regulaminu Komitetu Ekonomicznego Ministrów, zatwierdzonego uchwałą Rady Ministrów z dnia 20 kwietnia 1921 r. wchodził do tegoż Komitetu w charakterze stałego jego członka Minister Apropowizacji.

Na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1921 r. (Dz.U. Nr. 106 poz. 774) uprawnienia Ministra Apropowizacji przekazane zostały Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Wobec powyższego zachodzi konieczność zmiany w powyższym kierunku.

W tym celu wnoszę

RADA MINISTRÓW uchwalić raczy:

Regulamin Komitetu Ekonomicznego Ministrów ulega zmianie o tyle, że w pierwszym ustępie regulaminu zamiast słowa „Apropowizacji” ma być „Spraw Wewnętrznych”.

g...g

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 17.

³⁶ Nie publikuje się.

³⁷ Nie publikuje się.

³⁸ Nie publikuje się.

³⁹ Nie publikuje się.

⁴⁰ Nie publikuje się.

8

[NOTATKA z 37-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 21 marca 1922 r.]

Z posiedzenia 37, które Rada Ministrów odbyła w dniu 21 marca 1921 [r.] w sprawie wileńskiej⁴¹ protokołu nie spisano.

†A. Ponikowski†

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 17.

⁴¹ Sprawa wileńska – określenie sporu, który miał miejsce w 1920 r. Wilno zostało zajęte przez oddziały dowodzone przez gen. Lucjana Żeligowskiego, a dwa lata później przyłączone do Polski.

9

PROTOKÓŁ 38-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 22 marca 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań
Religijnych i Oświecenia Publicznego
Minister Spraw Wewnętrznych
Minister Spraw Zagranicznych
Minister Sprawiedliwości
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych
Minister Przemysłu i Handlu
Minister Poczty i Telegrafów
Minister b[yłej] Dzielnicy Pruskiej
Dyrektor Departamentu politycznego
Prez[ydium] Rady Min[istrów]

inż. Antoni Ponikowski
inż. Antoni Kamieński
Konstanty Skirmunt
Bronisław Sobolewski
dr Józef Raczyński
dr Stefan Ossowski
dr Władysław Stesłowicz
dr Józef Wybicki

Witold Giełżyński

Prezes Rady Ministrów komunikuje, że delegaci Sejmu Wileńskiego⁴², którzy dotąd nie podpisywali Aktu złączenia Ziemi Wileńskiej z Rzeczpospolitą Polską, zgłaszają obecnie gotowość podpisania tego Aktu przy równoczesnym umieszczeniu na nim klauzuli: „Podpisujemy Akt powyższy w przekonaniu, że Sejm Rzeczypospolitej ustali Statut Ziemi Wileńskiej zgodny z wolą ludności tej ziemi, wyrażoną w uchwałach Sejmu Wileńskiego”.

Rada Ministrów, przyjmując to do wiadomości, postanawia na wypadek, gdyby wszystkie dwadzieścia podpisów były złożone, cofnąć z wniosku rządowego zgłoszonego do Sejmu żądanie ratyfikacji Aktu przez Sejm Wileński.

^fA. Ponikowski^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 17.

⁴² Sejm Wileński albo Sejm Litwy Środkowej wybrany został 8 stycznia 1922 r. i obradował od 1 lutego do 25 marca 1922 r., tj. momentu, kiedy jego marszałek podjął decyzję o jego rozwiązaniu i przekazania kompetencji Sejmowi w Warszawie.

10

PROTOKÓŁ 39-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 23 marca 1922 r.

Przewodniczy: Minister Poczt i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Obecni:	
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamieński
Za Ministra Skarbu Dyrektor Departamentu	dr Wiktor Mikulecki
Minister Sprawiedliwości	Bronisław Sobolewski
Za Ministra Rolnictwa i D[óbr] P[a]ństwowych]	
Dyrektor Departamentu	Feliks Ubysz
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz	
Stanu inż. Mieczysław Rybczyński	Ludwik Darowski
Minister Pracy i Opieki Społecznej	
Za Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia	Tadeusz Łopuszański
Publicznego Podsekretarz Stanu	
Dyrektor Departamentu Administracyjnego	dr Władysław Studziński
Prezydium Rady Ministrów	
Dyrektor Departamentu Politycznego Prezydium	
Rady Ministrów	Witold Giełżyński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz

Posiedzenie otwarto o godzinie 8 wieczorem

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 20 marca 1922 r.

2. Prezes Delegacji Polskich w mieszanych komisjach reewakuacyjnej i specjalnej Antoni Olszewski referuje załączony wniosek w sprawie budowy magazynów archiwalnych (załącznik 1).

Rada Ministrów wniosek uchwaliła, zlecając równocześnie Ministrom Skarbu, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Robót Publicznych, by w ciągu miesiąca przedłożyli Radzie Ministrów wnioski w sprawie dalszego pomieszczenia archiwów przejmowanych od Rosji przez Polskę, względnie wybudowania w tym celu gmachu.

3. Na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych zlecono Komitetowi Ekonomicznemu Rady Ministrów, by w porozumieniu ze śląską naczelną radą ludową rozpatrzył sprawę aprowizacji Górnego Śląska i odpowiednie wnioski przedłożył Radzie Ministrów.

4. Uchwalono załączony projekt noweli do ustawy o organizacji władz dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnym przeciw funkcjonariuszom państwowym (załącznik 2).

5. Uchwalono załączony projekt ustawy o obowiązkowym kształceniu zawodowcem młodzieży pracującej w rzemiośle, przemyśle i handlu (załącznik 3).

W ustępie pierwszym artykułu 6 zamiast wyrazów „sądowie-administracyjnego” ma być „orzecznictwa karno-administracyjnego”.

W drugim ustępie tego artykułu przed ostatnim zdaniem wstawiono zdanie: „Sąd nie może jednak uchylić orzeczenia administracyjnego z poleceniem ponownego rozparzenia sprawy i wydania nowego orzeczenia”.

Początek ustępu trzeciego artykułu 9 ma brzmieć: „Jeżeli z kilku graniczących ze sobą gmin żadna nie posiada szkoły kształcącej zawodowej”.

Skład komisji wymienionej w artykule 13 uzupełniono delegatem Ministerstwa Zdrowia Publicznego, który ma w niej brać udział w miarę możliwości.

6. Rada Ministrów uchwaliła projekt ustawy w przedmiocie ustalenia zarobków miejscowych dla celów ubezpieczeń społecznych w b[ylej] dzielnicy pruskiej (załącznik 4).

7. Rada Ministrów uchwaliła złożone przez Ministra Spraw Wewnętrznych rozporządzenie o dodatkach funkcyjnych za kierownika dla wyższych funkcjonariuszów policji państwowej (załącznik 5).

Art. 4 ma opiewać: „Rozporządzenia niniejsze obowiązują od dnia 1 stycznia 1922 r.”

8. Rada Ministrów uchwaliła złożone przez Ministra Spraw Wewnętrznych rozporządzenie w przedmiocie częściowej zmiany art. 9 i 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 1920 r. w sprawie diet i kosztów podróży funkcjonariuszów państwowych (załącznik 6).

9. Uchwalono załączony wniosek Prezesa Rady Ministrów w przedmiocie przyznania odszkodowania senatorowi wolnego miasta Gdańska Juliuszowi Jewelowskiemu za zasekwestrowane mu w roku 1918 obiekty majątkowe (załącznik 7).

Ewentualne załatwienie sprawy winno być w ten sposób zarządzone, by nie tworzyło precedensów.

10. Na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych Rada Ministrów zleca Komitetowi Ekonomicznemu Rady Ministrów opracowanie wniosków w sprawie drożyzny, które zreferuje Radzie Ministrów jeden z pp. Ministrów wchodzących w skład Komitetu Ekonomicznego.

Posiedzenie zamknięto o godz. 11.1/2 w nocy.

^fW. Stesłowicz^f

Załączniki

Wykaz:

1. Uzasadnienie wniosku na Radę Ministrów w sprawie budowy magazynów archiwalnych⁴³.
2. Projekt [ustawy] w przedmiocie zmiany terminu wejścia w życie ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o organizacji władz dyscyplinarnym przeciwko funkcjonariuszom państwowym⁴⁴.
3. [Projekt ustawy] o obowiązkowym doksztalcaniu zawodowym młodzieży, pracującej w rzemiośle, przemyśle i handlu⁴⁵.
4. [Projekt ustawy] w przedmiocie ustalenia zarobków miejscowych dla celów ubezpieczeń społecznych w b[yłej] dzielnicy pruskiej⁴⁶.
5. Dodatki funkcyjne za kierownictwo dla wyższych funkcjonariuszów Policji Państwowej⁴⁷.
6. [Rozporządzenie Rady Ministrów] o dietach i kosztach podróży funkcjonariuszów policji⁴⁸.
7. Wniosek Prezydenta Rady Ministrów w przedmiocie przyznania odszkodowania Senatowskiemu W[olnemu] M[iasta] Gdańska Juliuszowi Jewelowskiemu za zaskwestrowane mu w r[oku] 1918 obiekty majątkowe⁴⁹.
8. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie przedłużenia obowiązku służby w wojsku stałym rocznika 1899 oraz części rocznika 1900⁵⁰.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 17.

⁴³ Nie publikuje się.

⁴⁴ Nie publikuje się.

⁴⁵ Nie publikuje się.

⁴⁶ Nie publikuje się.

⁴⁷ Nie publikuje się.

⁴⁸ Nie publikuje się.

⁴⁹ Nie publikuje się.

⁵⁰ Nie publikuje się.

11

[NOTATKA z 40-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 25 marca 1922 r.]

Na poniższym posiedzeniu w dniu 25 marca 1922, które Rada Ministrów odbyła pod przewodnictwem Prezesa Rady Ministrów (40).

1. Ustalono ogólną linię polityki Rządu Polskiego w związku z konferencją genueńską⁵¹ i skład delegacji polskiej na tę konferencję.

2. Wysłuchano referatu Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie wyjazdu do Paryża, Londynu, Brukseli, Rzymu i Genui.

3. Uchwalono załączone rozporządzenie w sprawie przedłużenia obowiązku służby w wojsku rocznika 1899 oraz części rocznika 1900 (załącznik A).

^fAntoni Ponikowski^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 17.

⁵¹ Konferencja genueńska trwała od 10 kwietnia do 19 maja 1922 r., wzięły w niej udział delegacje 34 państw. Przedmiotem obrad była kwestia powojennych rozwiązań ekonomicznych i finansowych (w tym odbudowy Niemiec oraz Europy Środkowej i Wschodniej).

12

PROTOKÓŁ 41-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 27 marca 1922 r.

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenia Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych

Generał-porucznik

Za Ministra Skarbu Dyrektor Departamentu

Minister Sprawiedliwości

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Minister Zdrowia Publicznego

Minister b[ylej] Dzielnicy Pruskiej

Radca Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamiński

Kazimierz Sosnkowski

dr Wiktor Mikulecki

Bronisław Sobolewski

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Mieczysław Rybczyński

Ludwik Darowski

dr Witold Chodźko

dr Józef Wybicki

dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o godzinie 5 po południu.

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 23 marca 1922 r.

2. Uchwalono złożony przez Prezesa Prokuraturii Generalnej⁵² projekt ustawy o ulgowym trybie uzyskiwania stanowisk urzędników w Prokuraturii Generalnej (załącznik 1).

3. Uchwalono złożony przez Ministra Spraw Wojskowych projekt ustawy zmieniającej ustawę o osobistych świadczeniach wojennych z 25 lipca 1919 r. (załącznik 2).

4. Uchwalono złożony przez Ministra Spraw Wojskowych projekt ustawy w przedmiocie zmiany noweli z 17 XII 1920 r. do ustawy z dnia 1 VIII 1919 r.

⁵² Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej – urząd państwowy powstały w 1919 r. w celu udzielania na żądanie władz centralnych opinii i porad prawnych, współdziałanie w sporządzaniu aktów dotyczących praw i interesów państwa oraz zastępstwa państwa przed krajowymi sądami.

o odpowiedzialności osób wojskowych za przestępstwa z chęci zysku (załącznik 3). W art. 1 kwota 100 000 marek zmieniono na 500 000 mk.⁵³

5. Uchwalono złożone przez Ministra b[ylej] Dzielnicy Pruskiej rozporządzenie w sprawie przyłączania gminy wiejskiej Pniewy w powiecie Szamotulskim do gminy miejskiej Pniewy w powiecie Szamotulskim w Województwie Poznańskim (załącznik 4).

6. Złożony przez Ministra Spraw Wewnętrznych projekt ustawy w sprawie podwyższenia kar administracyjnych oraz odszkodowania w postępowaniu administracyjno-karnym i dyscyplinarnym władz adm[inistracyjnych] i samorządowych w b[ylým] zaborze austriackim (załącznik 5) zdjęto z porządku obrad celem uzgodnienia z Ministrem Sprawiedliwości.

7. Złożony przez Ministra Sprawiedliwości projekt ustawy zawierającej przepisy przechodnie z powodu wprowadzenia Międzynarodowej Konwencji Berneńskiej dla ochrony dzieł literackich i artystycznych⁵⁴ (załącznik 6) uchwalono.

8. Złożone przez Ministra Sprawiedliwości rozporządzenie w przedmiocie zmiany właściwości terytorialnej sądów okręgowych we Włocławku i w Warszawie (załącznik 7) uchwalono.

9. Złożony przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych projekt ustawy zmieniającej postanowienie art. 3 rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich w przedmiocie rejestracji umów dotyczących sprzedaży lasów (załącznik 8) uchwalono.

10. Po zreferowaniu przez Prezesa Rady Ministrów załączonych podań o pozostawienie Sądu Okręgowego w Częstochowie, Rada Ministrów w uzupełnieniu swej uchwały z 21 grudnia 1921 r. postanowiła pozostawić w Częstochowie dla powiatu częstochowskiego wydział odwoławczy piotrkowskiego sądu okręgowego. Odpowiednie oświadczenie złoży na sejmowej komisji prawniczej Minister Sprawiedliwości (załącznik 9).

11. Złożony przez Ministra b[ylej] Dzielnicy Pruskiej projekt ustawy w sprawie zniesienia Ministerstwa b[ylej] Dzielnicy Pruskiej (załącznik 10) uchwalono z następującymi poprawkami:

⁵³ Por. Ustawa z dnia 11 maja 1922 r. w przedmiocie zmiany ustaw z dnia 1 sierpnia 1919 r. oraz z dnia 17 grudnia 1920 r. o odpowiedzialności osób wojskowych za przestępstwa z chęci zysku, Dz.U. 1922, nr 36, poz. 306.

⁵⁴ Konwencja berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych (zwana w skrócie konwencją berneńską) – pierwsza w historii umowa międzynarodowa w sprawie ochrony praw autorskich, zawarta w Bernie 9 września 1886 r. Polska ratyfikowała umowę dopiero w 1934 r. Zob. Ustawa z dnia 5 marca 1934 r. w sprawie ratyfikacji konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych z dnia 9 września 1886 r., przejranej w Berlinie dnia 13 listopada 1908 r. i w Rzymie dnia 2 czerwca 1928 r., Dz.U. 1934, nr 27, poz. 213.

Art. 3 uzupełniono postanowieniem „Zmiana w kompetencjach poszczególnych Ministrów ustalonych w ustawach obowiązujących w b[ylej] Dzielnicy Pruskiej władną będzie Rada Ministrów”.

Art. 4 uzupełniono wyrazami „W porozumieniu z Ministrem Skarbu”.

Art. 5 ma brzmieć „Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia”.

Równocześnie na wniosek Ministra Spraw Wojskowych Rada Ministrów wezwała Ministra b[ylej] Dzielnicy Pruskiej oraz Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego, by jeszcze przed zniesieniem Ministerstwa b[ylej] Dzielnicy Pruskiej, zaś najpóźniej do 10 kwietnia br. umożliwił wykonanie uchwał Rządu powziętych w Poznaniu 27 listopada 1921 r.⁵⁵

12. Uchwalono złożony przez Ministra Sprawiedliwości projekt ustawy o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską (załącznik 11).

Zarazem zlecono Ministrowi Spraw Wewnętrznych przedłożenie Radzie Ministrów na najbliższym posiedzeniu projektu rozporządzenia w sprawie organizacji władz na Ziemi Wileńskiej.

13. Uchwalono załączony wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w sprawie dalszego prowadzenia akcji przeciwepidemicznej (załącznik 12).

W ustępie pierwszym wniosku zamiast „sumę” ma być „kredyty najwyżej do sumy”.

14. Po zreferowaniu przez Ministra Zdrowia Publicznego sprawy kontynuowania akcji dożywiania dzieci przez Polsko-Amerykański Komitet Pomocy Dzieciom⁵⁶ (załącznik 13) Rada Ministrów uchwała kontynuowanie akcji dożywiania dzieci przez Polsko-Amerykański Komitet Pomocy Dzieciom od 1 czerwca 1922 r. do 1 czerwca 1923 r., pozostawiając określenie warunków Komitetowi Ekonomicznemu Rady Ministrów.

15. Minister Zdrowia Publicznego komunikuje Radzie Ministrów, że fundacja Rockefellera⁵⁷ zadeklarowała dla Rzeczypospolitej sumę 200 tysięcy dolarów na budowę szkoły higieny w Warszawie. Budowa rozpocznie się w lipcu b.r.

O ile plan się powiedzie, projektuje się dalsze szkoły w Krakowie, Poznaniu, Lwowie i Wilnie kosztem wymienionej fundacji.

Wniosek w tej sprawiełoży Minister Zdrowia Publicznego na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów.

Posiedzenie zamknięto o godzinie 8 po południu

fA. Ponikowski^f

⁵⁵ Por. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1922 r. w przedmiocie zniesienia Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej, Dz.U. 1922, nr 30, poz. 247.

⁵⁶ Polsko-Amerykański Komitet Pomocy Dzieciom – międzynarodowa organizacja pomocy polskim dzieciom zainicjowana przez Prezydenta Stanów Zjednoczonych Herberta Hoovera. Bezpośrednie zadanie organizacji komitetu polecono działającemu od stycznia 1919 r. w Warszawie Amerykańskiemu Wydziałowi Ratunkowemu.

⁵⁷ Fundacja Rockefellera – organizacja filantropijna założona przez Johna D. Rockefellera w Nowym Jorku w 1913 r.

Załączniki

Wykaz:

1. [Projekt ustawy] o ulgowym trybie uzyskiwania stanowisk urzędników w Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej⁵⁸.
2. [Projekt ustawy] w przedmiocie częściowej zmiany ustawy z 25 lipca 1919 r. o osobistych świadczeniach wojennych⁵⁹.
3. [Projekt ustawy] w przedmiocie zmiany noweli z dn. 17.12.1920 r. do ustawy z dn. 1.08.1919 r. o odpowiedzialności osób wojskowych za przestępstwa z chęci zysku⁶⁰.
4. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przyłączenia gminy wiejskiej Pniewy w powiecie szamotulskim do gminy miejskiej Pniewy w powiecie szamotulskim w województwie poznańskim⁶¹.
5. [Projekt ustawy w sprawie podwyższenia kar administracyjnych i odszkodowania w postępowaniu administracyjno-karnym oraz dyscyplinarnym władz administracyjnych i samorządowych w byłej dzielnicy austriackiej]⁶².
6. [Projekt ustawy] zawierającej przepisy przechodnie z powodu wprowadzenia Międzynarodowej Konwencji Berneńskiej dla ochrony dzieł literackich i artystycznych⁶³.
7. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie zmiany właściwości terytorialnej sądów okręgowych we Włocławku i w Warszawie⁶⁴.
8. Wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych na Radę Ministrów w przedmiocie ustawy zmieniającej postanowienie art. 3 rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich⁶⁵ w przedmiocie rejestracji umów dotyczących sprzedaży lasów⁶⁶.
9. [Wniosek Powiatowego Związku Komunalnego w sprawie Sądu Okręgowego w Częstochowie]⁶⁷.
10. Projekt [ustawy] w przedmiocie zniesienia Ministerstwa b[yłej] Dzielnicy Pruskiej⁶⁸.

⁵⁸ Por. Ustawa z dnia 27 czerwca 1922 r. o ulgowym trybie uzyskiwania stanowisk urzędników w Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. 1922, nr 52, poz. 469.

⁵⁹ Nie publikuje się. Por. Ustawa z dnia 4 kwietnia 1922 r. w przedmiocie zmiany ustawy z dnia 10 maja 1919 r. o ustaleniu i oszacowaniu świadczeń i strat wojennych, Dz.U. 1922, nr 27, poz. 219.

⁶⁰ Nie publikuje się.

⁶¹ Nie publikuje się.

⁶² Nie publikuje się. Por. Ustawa z dnia 6 lipca 1923 r. w sprawie podwyższenia kar oraz odszkodowania w postępowaniu administracyjno-karnym i dyscyplinarnym władz samorządowych w b. Galicji, Dz.U. 1923, nr 76, poz. 595.

⁶³ Nie publikuje się. Zob. wyżej, przyp. 53.

⁶⁴ Nie publikuje się.

⁶⁵ Komisarz Generalny Ziem Wschodnich – naczelny urząd Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich (tj. organu powołanego w celu administrowania terenami Litwy, Białorusi i Wołyńa zajętych przez oddziały WP w latach 1919–1920), mianowany i odwoływany przez Naczelnego Wodza na wniosek premiera.

⁶⁶ Nie publikuje się.

⁶⁷ Nie publikuje się.

⁶⁸ Nie publikuje się.

11. [Projekt ustawy] o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską⁶⁹.
12. [Wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w sprawie dalszego prowadzenia akcji przeciw-epidemicznej].
13. [Korespondencja i memorandum w sprawie kontynuowania akcji dożywiania dzieci przez Polsko-Amerykański Komitet Pomocy Dzieciom].

^bZałącznik 1^b

[Projekt ustawy] o ulgowym trybie uzyskiwania stanowisk urzędników w Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej

USTAWA

z dn. ^a...^a 1922 r. o ulgowym trybie uzyskiwania stanowisk urzędników w Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1

Przewidziany w ustępie 3 art. 13 ustawy z dn. 31 lipca 1919 r. w przedmiocie utworzenia Prokuratury Generalnej (Dz. P. 1919 r. poz. 390) okres ulgowego trybu uzyskiwania stanowisk urzędników w Prokuraturii Generalnej przedłużony zostaje do końca roku 1926.

Art. 2.

Wykonanie ustawy niniejszej zlecone zostaje Prezydentowi Ministrów.

^bArt. 3. Ustawa niniejsza wchodzi w życie w dniu ogłoszenia^b.

UZASADNIENIE

Ustawa z dn. 31 lipca 1919 r. w przedmiocie utworzenia Prokuraturii Generalnej (Dz.P. 1919 r., poz. 390) art.13. ustęp 3, czyni dopuszczalnymi w ciągu lat trzech od dnia wejścia w życie tejże ustawy ułatwienia w zakresie kwalifikacji kandydatów na stanowisko urzędników w Prokuraturii Generalnej.

W ^aprzewidzianym tymż^a ustępie rozwinięciu tej klauzuli, uchwała Rady Ministrów z dn. 28 sierpnia 1919 r. w przedmiocie ustroju u czynności Prokuraturii Generalnej (Dz. U. 1919 r., poz. 433) art. 19 ustala, iż w ciągu wspomnianego okresu trzyletniego dopuszczalne jest uzyskanie stanowiska urzędnika konceptowego w Prokuraturii Generalnej bez uprzedniego odbycia rocznej aplikacji sądowej, przepisanego ustępem pierwszym cytowanego art. 13 w charakterze zasadniczego warunku uzyskania jednak po stwierdzeniu przez władzę kompetentną posiadania przez kandydata praktycznej znajomości prawa.

⁶⁹ Nie publikuje się. Por. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1922 r. o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską, Dz.U. 1922, nr 26, poz. 213.

To zarządzenie wyjątkowo podyktowane zostało obawą, iż, przy notorycznym w dobie obecnej braku kwalifikowanych prawników, uniemożliwiającym obsadzenie wielu stanowisk w sądownictwie i administracji, względnie zmuszającym do obsadzenia ich ludźmi nieposiadającymi odpowiednich kwalifikacji prawniczych, bezwzględnie wymagana w każdym wypadku odbytej rocznej aplikacji sądowe utrudni pozyskiwanie dla Prokuraturii Generalnej niezbędnych sił prawniczych, zarówno rutynowych, jak i młodych, gdy tym czasem pozyskanie ich, zwłaszcza pierwszych, wobec powagi i zakresu agend Prokuraturii Generalnej, leży wprost w jej interesie życiowym.

Mianowicie, co do pierwszych, na względnie miano, iż wielu kwalifikowanych sędziów, notariuszów, profesorów prawa na uniwersytetach państwowych i adwokatów, względnie aplikantów adwokackich, zdobywając wiedzę i praktykę prawniczą w odmiennych warunkach w państwach zaborczych, rocznej aplikacji sądowej nie odbyło.

Co do drugich – iż art. 13 dekretu z dnia 8 lutego 1919 r. o aplikacji sądowej (Dz.P. 1919 r., poz. 225) czyni dopuszczalnym w ciągu lat trzech od dnia wejścia w życie tegoż dekretu skracania normalnego okresu aplikacji sądowej do roku oraz zwalnianie od egzaminu sądowego, otwierając tym możliwość uzyskania, po odbyciu rocznej aplikacji sądowej, od razu zastępczego bądź nawet samodzielnego urzędu wymiaru sprawiedliwości, ta zaś perspektywa, zwłaszcza upiększona nadzieją samodzielności, wielu kandydatom wydawać się mogła ponętniejszą, niż objęcie stanowiska w Prokuraturii Generalnej, z natury rzeczy hierarchicznie niewysokiego i zależnego

Owe zarządzenie wyjątkowo miało na celu usunięcie wspomnianych trudności.

Stosowanie do art. 21, ustęp 1, dekretu z dnia 3 stycznia 1918 r. o tymczasowej organizacji Władz Naczelných (Dz. P. 1918 r., poz.1), wspomniany okres ulgowo uzyskiwania stanowisk urzędników w Prokuraturii Generalnej wobec wejścia cytowanej ustawy z dn. 31 lipca 1919 r. w życie z dn. 14 sierpnia 1919 r. wygasa z dn. 14 sierpnia 1922 r.

Po tym więc terminie obsadzenie stanowisk urzędniczych konceptowych w Prokuraturii Generalnej następować by musiało przy ścisłym zachowaniu rzeczowego warunku zasadniczego ustalonego art. 13 cytowanej ustawy z dn. 31 lipca 1919 r.

Tym czasem kwestia wspomnianego braku kwalifikowanych prawników nie zapowiada bynajmniej jaśniejszych widoków na lata bliskie, jak to zresztą uznał i Minister sprawiedliwości decyzji swej wniosek o uchwalenie ustawy, umożliwiającej owo ulgowe uzyskiwanie urzędów wymiaru sprawiedliwości do końca roku 1926.

W interesie więc zapobieżenia ewentualnym trudnościom w pozyskiwaniu dla Prokuraturii Generalnej niezbędnych sił prawniczych co wobec znacznego obciążenia Prokuraturii Generalnej agendami niewątpliwie odbiłoby się ujemnie

na sprawności jej działania, a pośrednio zapewne i na powierzonych pieczy i obronie Prokuraturii Generalnej interesach Skarbu Państwa, złożony zostaje niniejszy wniosek ustawodawczy.

^bZałącznik 12.^b

[Wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w sprawie dalszego prowadzenia akcji przeciwepidemicznej]

Warszawa, dnia 18 marca 1922 r.

NACZELNY I NADZWYCZAJNY KOMISARIAT

DO SPRAW WALKI Z EPIDEMIAMI

Nr.4592/V

W uwzględnieniu motywów poniżej przytoczonych Rada Ministrów uchwalić raczy:

„Rząd zobowiązuje się do dalszego prowadzenia akcji przeciwepidemicznej w tym samym zakresie co dotychczas asygnując na ten następne półrocze budżetowe to jest od 1-go lipca do 31 grudnia 1922 r. ^ckredyty najmniej do sumy^c 1 800 000 000 Mkp.

Stwierdzając, iż suma ta wystarczy tylko na pokrycie kosztów bezpośredniej doraźnej walki z panującymi już epidemiami Rząd Polski oświadcza, iż ze względu na stan finansowy Państwa w chwili obecnej nie jest w możności przyznać dalszych kredytów na niezbędne dla celów w walki z epidemiami inwestycje na terenie Kresów Wschodnich Państwa Polskiego.

NACZELNY NADZWYCZAJNY KOMISARZ
DO SPRAW WALKI Z EPIDEMIAMI⁷⁰

g...g

Uzasadnienie wniosku

Rząd Polski w przebiegu rokowań Międzynarodowej Konferencji Sanitarnej⁷¹ będzie zapytywany oficjalnie, w jakiej mierze może przyczynić się w dalszym ciągu, do zwalczania epidemii w miejscowościach graniczących z Rosją i Ukrainą. Konferencja ma ustalić, jakie środki i sumy byłyby potrzebne dla dostatecznego stłumienia epidemii po obu stronach granicy polsko-rosyjsko-ukraińskiej. Jest

⁷⁰ Naczelny Nadzwyczajny Komisariat dla Spraw Walki z Epidemiami – instytucja państwowa działająca w latach 1920–1923 w celu koordynowania działań zmierzających do zwalczania chorób zakaźnych i epidemii.

⁷¹ Dyskusja dotyczyła ratyfikacji Międzynarodowej Konwencji Sanitarnej podpisanej w Paryżu 17 stycznia 1912 r. Umowę tę Polska ratyfikowała 23 września 1922 r.

nadzieja, iż przy z głośzeniu współudziału Państwa Polskiego w akcji przeciwepidemicznej nadwyżka wydatków na niezbędne inwestycje sanitarne na polskich terenach wschodnich będzie mogła być pokrytą w drodze pomocy międzynarodowej.

^bZałącznik 13^b

[Korespondencja i memorandum w sprawie kontynuowania akcji dożywiania dzieci przez Polsko-Amerykański Komitet Pomocy Dzieciom]⁷²

Tłumaczenie.

20 marca 1922 r.

MEMORANDUM.

1. W końcu czerwca 1921 r. przedstawiciele Amerykańskiego Wydziału Ratunkowego oficjalnie zawiadomili p. Ministra Zdrowia Publicznego, że p. Hoover uzyskał fundusze dla dalszego prowadzenia akcji dożywiania dzieci w Polsce do 1-go czerwca 1922 r., która to data jest ostatecznym terminem zakończenia tej akcji.

2. W listopadzie 1921 r. przedstawiciele Misji zwrócili się do p. Ministra, by się dowiedzieć, jakie kroki Rząd zamierza poczynić w sprawie kontynuowania akcji po 1 czerwca 1922 r.

3. W styczniu 1922 r. Amerykański Wydział Ratunkowy przedstawił dokładny projekt kontynuowania akcji dożywiania dzieci w Polsce, który został oficjalnie zaakceptowany przez P[olsko-]A[merykański] K[omitet] P[omocy] D[zieciom].

4. Około 6-go lutego plan ten został przedstawiony Ministerstwu Zdrowia do rozpatrzenia. P. Minister Zdrowia zażądał, by przed ostatecznym przedstawieniem mu tego projektu, szczegóły tej kwestii zostały rozpatrzone przez dr. Trenknera i dr. Lubczyńskiego. Sprawa ta została omówiona natychmiast i projekt został ostatecznie przyjęty prawie bez zmian.

5. Wtedy Misja Amerykańska wyraziła życzenie oficjalnego przedłożenia p. Ministrowi ostatecznego projektu w możliwie najkrótszym czasie. Misja kilkakrotnie robiła starania, by porozumieć się osobiście z p. Ministrem Zdrowia, lecz zawsze bez skutku. Z tego lub innego powodu nie można się było widzieć z p. Ministrem, by mu przedstawić powyższy projekt. ^a- i tak upłynęło dziesięć dni^a.

6. W międzyczasie odbyło się posiedzenie Komitetu Wykonawczego, na którym dr Trenkner, przedstawiciel Ministerstwa Zdrowia w Komitecie Wykonawczym, oświadczył, że Ministerstwo Zdrowia poruszyło z Rządem Polskim kwestię kontynuowania akcji. Dr. Trenkner zaznaczył jednocześnie, że porozumiał się osobiście

⁷² Publikuje się tylko tłumaczenie memorandum.

z urzędnikiem Ministerstwa Skarbu, który oświadczył, że Ministerstwo Skarbu zajmuje w ogóle nieprzychylnie stanowisko względem tego projektu, niewątpliwie z tego powodu, że nie jest ono dostatecznie poinformowane w tej sprawie.

7. Wreszcie w dniu 19-go lutego Misja oficjalnie przedłożyła p. Ministrowi Zdrowia projekt, przy czym postanowione zostało, za zgodą p. Ministra Zdrowia, że Misja bezpośrednio poruszy kwestię przyszłej akcji z poszczególnymi oficjalnymi czynnikami rządowymi, przedstawi punkt widzenia amerykańców w związku z koniecznością kontynuowania akcji i dokładnie poinformuje poszczególne osoby zainteresowane co do planu na przyszłość. Jednocześnie konieczność niezwłocznego przeprowadzenia projektu z Rządem została konkretnie zaznaczona, gdyż na dzień 1-go czerwca wszystkie zapasy produktów amerykańskich zostaną wyczerpane i celem uniknięcia przerwy w akcji dożywiania dzieci, zakupione przez Rząd zapasy żywności powinny w tym terminie znajdować się w punktach rozdawnictwa. Jednocześnie zaznaczono, że cała ta sprawa wymaga niezwłocznego i osobistego poparcia p. Ministra Zdrowia, jako oficjalnego pośrednika do pertraktowania w sprawie dożywiania dzieci z Rządem Polskim i że kwestia ta nie może być skutecznie załatwiona przez urzędników poszczególnych Ministerstw.

8. W dn. 23-go lutego przedstawiciele Misji zwrócili się do d-ra Rot[t]ermunda, pełniącego obowiązki Prezesa Sejmowej Komisji Zdrowia i obznajomili go z całym projektem. Dr. Rot[t]ermund oświadczył, że kwestia ta będzie przedstawiona Komisji następnego dnia i prosił przedstawicieli Misji o przybycie na posiedzenie. Dr. Rot[t]ermund i przedstawiciele Misji osobiście zwrócili się do p. Ministra z prośby, by zechciał być obecnym przy przedstawieniu projektu przyszłej akcji, gdyż uważano, że ze względu na ogromne znaczenie tej sprawy, p[an] Minister bezwzględnie przychylił się do tej prośby. P. Minister oświadczył poprzednio, że przybędzie na zebranie, o ile w tym czasie będzie obecny w Warszawie. Jednak na zebraniu, na którym projekt został ostatecznie przedstawiony Komisji Sejmowej, p. Minister nie był obecny, chociaż – o ile nam wiadomo – był wtedy w Warszawie. Projekt został przedstawiony przez przedstawiciela p. Ministra, d-ra Trenknera, lecz zupełnie się różnił od projektu oficjalnie przyjętego i zaakceptowanego przez Ministerstwo Zdrowia i Amerykański Wydział Ratunkowy. Na szczęście przedstawiciel Misji, obecny na tym zebraniu, miał możliwość wyjaśnić kwestie, które inaczej mogłyby spowodować poważne nieporozumienia.

9. Następnie:

- a) W dn. 4-go marca przedstawiciele Misji zgłosili się do p. Ministra celem przyspieszenia powzięcia kroków w związku z uchwałą Sejmu.
- b) Będąc powiadomionymi, że w ciągu tygodnia nie zostały poczynione żadne kroki, przedstawiciele Misji, stosownie do poprzedniego porozumienia, zgłosili się do Ministerstwa w dn. 10-go marca. Po godzinnym oczekiwaniu, nie będąc przyjętymi przez p. Ministra i nie otrzymawszy od niego żadnego zawiadomienia, opuścili Ministerstwo.

- c) Tego samego dnia, tj. 10-go marca został wysłany do p. Ministra list, dokładnie przedstawiający sytuację, na który przez cały tydzień nie otrzymano odpowiedzi ani żadnego zawiadomienia.
- d) W dn. 16-go marca Misja znowu przesłała list p. Ministrowi, który dotychczas również pozostał bez odpowiedzi.

10. Jako wyraźny przykład niedbałości, z jaką cała ta sprawa była traktowana przez Ministerstwo Zdrowia, zaznaczamy, że dr Trenkner, któremu Ministerstwo Zdrowia poleciło zajęć się kwestią przyszłej działalności, zwrócił się do Misji z zapytaniem, czy nie otrzymała ona zawiadomienia od p. Ministra Skarbu co do udzielenia przez tego ostatniego kredytów potrzebnych na cele akcji. Misja, która przez ostatnie dwa tygodnie z wielką niecierpliwością oczekiwała tej właśnie informacji od Ministerstwa Zdrowia, mogła tylko wyrazić zdziwienie z powodu zapytania p. Trenknera. Będąc wyraźnie odpowiedzialny za zajęcie się powyższą sprawą, dr Trenkner odpowiedział jednakże, że jest zbyt zajęty, by się zająć tą kwestią.

11. Zdając sobie sprawę, jak wielką będzie potrzeba pomocy dla setek tysięcy biednych dzieci polskich po 1 czerwca, i że, o ile żadne kroki nie zostaną powzięte, by przyjść im z pomocą, praca A[merykański] W[ydział] R[atunkowy] prowadzona w Polsce w ciągu ubiegłych trzech lat, będzie znacznym stopniu zmarnowana.. A[merykański] W[ydział] R[atunkowy] był, – oczywiście, niezmiernie zainteresowany w zapewnieniu kontynuowania akcji dożywiania dzieci i pragnął współdziałać wszelkimi siłami z Ministerstwem Zdrowia w sprawie przedstawienia projektu Rządowi Polskiemu. Uważamy, że jest to obowiązkiem Ministerstwa Zdrowia, jako oficjalnego pośrednika między nami a Rządem Polskim w sprawie akcji dożywiania dzieci, oficjalnie przedstawić Rządowi projekt przyszłej akcji i że wobec tego, A[merykański] W[ydział] R[atunkowy] jest zależny w tej kwestii od Ministerstwa Zdrowia.

12. Przypuszczamy, że przedstawiciele projektu, który jest dla Polski tak aktualnym zagadnieniem, było dość ważnym dla uzyskania bezpośrednio zainteresowania się p. Ministra Zdrowia i że przedstawienie tego projektu powinno było być uskutecznione osobiście przez p. Ministra i wymagało ono energicznej i niezwłocznej akcji. P[an] Minister Zdrowia stale wskazywał brak osobistego zainteresowania się danym projektem i polecił przedstawienie tego planu urzędnikom, którzy wobec swego stanowiska, nie są w stanie zawiązać stosunków z miarodajnymi czynnikami celem uzyskania decyzji i akcji. Uważamy, że tak ważna kwestia wymaga bezpośredniego porozumienia się zainteresowanych pp. Ministrów.

AMERYKAŃSKI WYDZIAŁ RATUNKOWY
FUNDACJA DLA DZIECI EUROPY
MISJA DLA POLSKI

†PS Baldwin†
P.S. Baldwin
SzeŹ Misji.
3 marca 1922 [r].

MEMORANDUM

1. Dnia 1-go czerwca r.b. Amerykański Wydział Ratunkowy, organizacja Hoover'a ostatecznie likwiduje swoją działalność ratunkową w Polsce z dwóch następujących powodów:

- a. Fundusze akcji ratunkowej zostały wyczerpane.
- b. Gospodarze i ekonomiczne warunki w Polsce uniemożliwiają dalsze prowadzenie tej akcji w kraju samodzielnie.

2. Po 1-szym czerwca będzie nadal jeszcze istniała wielka potrzeba pomocy, w szczególności:

- a. Na zniszczonych kresach wschodnich, szczególnie wśród dzieci repatriantów.
- b. Dla dzieci w zamkniętych instytucjach, szczególnie w tych, które się opiekują sierotami wojennymi.
- c. Dla ograniczonej ilości dzieci w dużych ośrodkach przemysłowych poważnie chorych na angielską chorobę i źle odżywianych.

3. Podczas trzech lat prowadzenia akcji ratunkowej w Polsce naród amerykański wydał za pośrednictwem Amerykańskiego Wydziału Ratunkowego 25 milionów dolarów, użytych na cele akcji ratunkowej dla dzieci polskich. W niesieniu pomocy Polsce naród amerykański i Pan Hoover powodowali się dwoma zasadami:

- a. By współpracować z Polską i rozwiązać te wielkie zagadnienia ekonomiczne spowodowane wojną światową.
- b. By dopomóc Polsce w stworzeniu sprawnej i skutecznie działającej instytucji, P[olsko-]A[merykański] K[omitety] P[omocy] D[zieciom], która mogłaby skutecznie podolać temu zadaniu po wycofaniu się pomocy amerykańskiej.

4. Rząd Polski powinien natychmiast przedsięwziąć kroki w celu zapewnienia kontynuowania akcji A[merykański] W[ydział] R[atunkowy] – P[olsko-] -A[merykański] K[omitety] P[omocy] D[zieciom] dożywiania dzieci po pierwszym czerwcu 1922 r. powinien:

- a. O ile pomoc ta nie będzie okazana tysiące dzieci będzie cierpiało straszną nędzę, nieomal prawdziwy głód.
- b. Organizacja zainicjowana przez Amerykanów przy współudziale Rządu Polskiego, jedyna instytucja odpowiednio kompetentna do załatwienia kwestii doraźnej pomocy – będzie utracona; a z tego powodu wszystkie sumy i praca poświęcona Polsce będą zmarnowane.

- c. Odpowiednie kroki przedsięwzięte w tym celu przez Rząd Polski będą bardzo ważnym czynnikiem ku pobudzeniu zaufania Ameryki w zdolność Polski do odbudowy swojego kraju, samodzielnie rozwiązanie tego nader żywnego wewnątrzno-ekonomicznego zadania przez Polskę nie pozostanie niedocenionym w Stanach Zjednoczonych, ciesząc się wielkim rozgłosem.
5. Ostateczna decyzja w tej kwestii musi być osiągnięta przed 15-tym marca, by zakończyć przygotowania w celu zakupu i ekspedycji żywności do punktów rozdawniczych przed 1-szym czerwca.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 17.

13

PROTOKÓŁ 42-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 30 marca 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	inż. Antoni Ponikowski
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamiński
Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych	Kazimierz Sosnkowski
Generał-porucznik	dr Jerzy Michalski
Minister Skarbu	Bronisław Sobolewski
Minister Sprawiedliwości	
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Tadeusz Łopuszański
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Minister Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Dyrektor Departamentu Administracyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Politycznego Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 8 wieczorem.

1. Rada Ministrów uchwała wypłacić pracownikom państwowym w pierwszym tygodniu kwietnia, jako zasiłek świąteczny, jednorazowy dodatek w wysokości ogółem 50% pełnego uposażenia miesięcznego, składającego się z płacy zasadniczej, dodatków za wysługę lat i studia wyższe oraz dodatku drożyznianego (łącznie z dodatkiem rodzinnym) i wyrównawczego z wyłączeniem wszelkich innych dodatków.

Na wniosek Kierownika Ministerstwa Spraw Wojskowych postanowiono przy obliczaniu nadzwyczajnych dodatków miesięcznych do wymiaru dodatku dla osób wojskowych zaliczyć ryczałt na umundurowanie i kwaterowe.

2. Na wniosek Ministra Skarbu Rada Ministrów postanawia, że aż do odwołania, nawet w wypadkach wyjątkowych (patrz art. 4 ustawy z 7 lipca

1921 r. poz. 389, Dz. U. 63), nie mogą być udzielane zezwolenia na wywóz poza granicę Państwa zboża i jego przetworów, bydła, świń, mięsa, tłuszczów i nabiału mlecznego oraz jaj. Co do jaj jednak utrzymuje się w mocy kontyngent ustalony na miesiąc kwiecień w ilości 100 wagonów (patrz Monitor Polski z 21 III 1921 r., nr 66).

Ministrowie Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych zlecono komisyjny objazd granicy celem zbadania stanu ochrony granicy na miejscu, w szczególności przestrzegania przepisów celnych.

Minister Spraw Wewnętrznych zwróci się do samorządów z wezwaniem ścisłego przestrzegania uchwał komisji cen.

3. Rada Ministrów uchwaliła upoważnić przedstawiciela Rządu do proponowania na komisji sejmowej poprawek do projektu ustawy o objęciu władzy na Ziemią Wileńską – zgodnie z załączonym tekstem projektu ustawy (załącznik 1).

4. Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu o zezwolenie obywatelowi Stanów Zjednoczonych p. Arturowi Danglowi na nabycie od Jerzego Leskiewicza majątku ziemskiego (załącznik 2).

5. Rada Ministrów uchwaliła przedłożyć Naczelnikowi Państwa wniosek o mianowanie dr. Jerzego Bujalskiego podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Zdrowia Publicznego (załącznik 3).

6. Rada Ministrów uchwaliła zgodnie ze statutem organizacyjnym Ministerstwa Spraw Wojskowych (ogłoszonym w Monitorze z 15 września 1921 r. Nr 209) przedłożyć Naczelnikowi Państwa uzgodniony w myśl uchwały Rady Ministrów z 6 października 1921 r. z Ministrem Skarbu wniosek Ministra Spraw Wojskowych o mianowanie Szefem Wojskowej Kontroli Generalnej dr. Jana Waygarta, obecnego Wiceprezesa Prokuratury Generalnej.

7. Rada Ministrów z uwagi na fakt, że Ignacy Stein obecnie zastępca kuratora poznańskiego okręgu szkolnego, jako Dyrektor Departamentu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Ministerstwie b[ylej] Dzielnicy Pruskiej pobierał uposażenie IV stopnia służbowego, postanowiła uchylić uchwałę z 1 grudnia 1921 r., którą przyznano mu prócz pobieranych poborów V stopnia służbowego różnicę uposażania między V a IV stopniem służbowym i przyjęła do zatwierdzającej wiadomości, że Ignacy Stein pobierać będzie uposażenie IV stopnia przyznane mu uprzednio, jako Dyrektorowi Departamentu (bez dodatku za kierownictwo departamentu), również jako zastępca kuratora poznańskiego okręgu szkolnego licząc od 24 stycznia 1921 r.

8. Rada Ministrów uchwaliła przedłożyć Naczelnikowi Państwa wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o mianowanie kuratorem warszawskiego okręgu szkolnego Grzegorza Zawadzkiego, obecnego dyrektora departamentu w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w chwili, gdy Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego utworzy

w myśl art. 2 ustawy z 4 czerwca 1920 r. (Dz. U. Nr 50, poz. 304) warszawski okręg szkolny.

Zakończono posiedzenie o godzinie 12 w nocy

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Projekt ustawy] o objęciu władzy na Ziemią Wileńską⁷³.
2. [Wniosek Ministra Skarbu o zezwolenie obywatelowi Stanów Zjednoczonych p. Arturowi Dangłowi na nabycie od Jerzego Leskiewicza majątku ziemskiego Bielawki]⁷⁴.
3. [Wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w sprawie mianowanie Jerzego Bujalskiego podsekretarzem stanu]

^bZałącznik 3.^b

[Wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w sprawie mianowania Jerzego Bujalskiego podsekretarzem stanu]

Warszawa, dn. 29 marca 1922 roku

Ministerstwo Zdrowia Publicznego

Nr. Pr 10108/1409/22

Wniosek

o mianowanie d-ra Jerzego Bujalskiego Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Zdrowia Publicznego.

W Ministerstwie Zdrowia Publicznego wakuje stanowisko Podsekretarza Stanu. Jako kandydata na objęcie tego stanowiska proponuję dr. Jerzego Bujalskiego, urodzonego w 1885 r.

Kandydat ukończył Wydział Lekarski Uniwersytetu Jagiellońskiego w 1911 r. po odbyciu studiów w Uniwersytecie Warszawskim i Czeskim w Pradze.

Od 1 I 1912 r. pracuje w szpitalu powszechnym w Tarnowie zrazu jako sekundariusz, następnie od 1915 r. jako Kierownik, a obecnie pełni tam obowiązki Dyrektora od 17 IX 1921 r.

W czasie dotychczasowej służby kandydat odznaczył się wybitnymi zdolnościami administracyjnymi, ogłaszając drukiem prace w sprawie organizacji szpitali.

⁷³ Nie publikuje się.

⁷⁴ Nie publikuje się.

Uznając tedy kwalifikacje d-ra Jerzego Bujalskiego za najzupełniej odpowiednie, mam zaszczyt wnosić, aby Naczelnik Państwa raczył mianować dr. Jerzego Bujalskiego Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Zdrowia Publicznego. Warszawa, dnia ^a...^a 1922 roku.

Naczelnik Państwa:

Prezydium Ministrów:

Minister Zdrowia Publicznego
fChodźkof

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 17.

14

PROTOKÓŁ 43-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 3 kwietnia 1922 r.

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	inż. Antoni Ponikowski
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamiński
Za Ministra Spraw Wojskowych	
generał-p[od]porucznik	Józef Czikiel
Za Ministra Skarbu Dyrektor Departamentu	dr Wiktor Mikulecki
Minister Sprawiedliwości	Bronisław Sobolewski
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Tadeusz Łopuszański
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Za Ministra Kolei Żelaznych Podsekretarza Stanu	Julian Eberhardt
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Minister Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister b[ylej] Dzielnicy Pruskiej	dr Józef Wybicki
Radca Prezydium Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o godzinie 10.30 przed południem.

1. Odczytano i przyjęto protokoły posiedzeń z 11, 19, 22, 27 i 30 marca 1922 r.
2. Objęte załącznikiem 1 wnioski w sprawie uregulowania uposażenia pracowników państwowych w Gdańsku uchwalono z następującymi zmianami:
Odnosnie do wniosku trzeciego termin 1 stycznia 1922 dotyczy tak cywilnych pracowników, jak i osoby wojskowe.

Wniosek siódmy uzupełniono wyrazami: „uwzględniając przepisy art. IV instrukcji służbowej, dotyczące załatwiania spraw gdańskich z 6 września 1920 r.”

We wniosku ósmym zamiast „w najbliższym czasie” ma być „do końca kwietnia b.r.”

Wniosek dziewiąty cofnięto.

3. Uchwalono załączony wniosek Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w sprawie udzielenia w roku 1922 przez Główny Urząd Ziemiański kredytu osadnikom na kupno gruntu zagospodarowania się (załącznik 2).

W ustępie drugim po wyrazie „kredytów” dano wyrazy „oraz wysokości i warunków zadatków”.

W ustępie trzecim przed wyrazami „na podstawie” wstawiono wyrazy „z tą zmianą, że pożyczki udzielane będą”.

4. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wojskowych w sprawie przejścia wojskowych placówek zagranicznych na budżet Ministerstwa Spraw Zagranicznych (załącznik 3).

5. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie instrukcji dla komisarzy i podkomisarzy granicznych z zastrzeżeniem, że nie pociągnie za sobą zwiększenia budżetu komisji granicznej – polsko-niemieckiej, preliminowanej w budżecie Ministerstwa Spraw Zagranicznych dz. I § 12 poz. 6 w kwocie 39 210 000 marek (załącznik 4).

6. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie dodatkowego wynagrodzenia przewodniczących i członków Komisji Rekwizycyjnej i okręgowych komisji rekwizycyjnych (załącznik 5).

7. Złożone przez Ministra Spraw Wojskowych rozporządzenie o marynarce wojennej (załącznik 6) uchwalono z następującymi zmianami:

W § 2 zamiast „części, które zostały przeznaczone” ma być „części, które będą przeznaczone”.

§ 3 skreślono.

W § 5 wyraz „Szefostwo” zmieniono na „Kierownictwo”. Wyraz „szczegółowo” skreślono.

§ 6 ma brzmieć: „Sposób wspólnego korzystania z portów morskich przez władze portowe wojenne i handlowe określi Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych”.

8. Złożone przez Ministra Przemysłu i Handlu rozporządzenie w sprawie utworzenia Urzędu Marynarki Handlowej w Wolnym Mieście Gdańsku (załącznik 7) uchwalono z następującymi zmianami:

Punkt m) paragraf 3 ma brzmieć: „współdziałanie w sprawach związanych ze stacją meteorologiczną i radiotelegraficzną morską”,

Paragraf 5 skreślono.

W paragrafie 7 skreślono wyrazy „ z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 1922 roku”.

Równocześnie postanowiono, że na wewnątrz ma obowiązywać od 1 stycznia b.r.

9. Uchwalono załączony wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych o przekazanie Zarządowi stadnin państwowych stu ogierów rewindykowanych z Niemiec (załącznik 8).

10. Uchwalono złożony przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych projekt ustawy w przedmiocie środków ochronnych przeciwko zarazie stadniczej u koni (załącznik 9).

11. Na wniosek Ministra Zdrowia Publicznego upoważniono Ministra Zdrowia Publicznego do zawarcia umowy z Międzynarodową Radą zdrowia fundacji Rockefellerowskiej w sprawie przyznania funduszy na budowę oraz całkowite wewnętrzne urządzenie Szkoły higieny na warunkach wyszczególnionych w załączonym projekcie (załącznik 10), w którym poczyniono następujące poprawki:

W ustępie 1 zamiast „kredyt” ma być „fundusz”.

W ustępie 3 skreślono zdanie drugie.

Odnosnie do ustępu 5 postanowiono, że w skład komitetu wejść:

- a) dwóch delegatów Ministerstwa Zdrowia Publicznego,
- b) dyrektor lekarski Ligi Narodów⁷⁵,
- c) delegat Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego,
- d) dyrektor Państwowego zakładu epidemiologicznego,
- e) delegat ministerstwa Skarbu
 3. delegat Ministerstwa Robót Publicznych,
 4. delegat Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej
 5. powołany przez Komitet architekt.
 6. wybrany kierownik Państwowej Szkoły Higieny⁷⁶

W ustępie 6 zamiast „kredytu” dano „funduszu”.

W ustępie 7 zamiast „na bank warszawski” ma być „na jeden z banków warszawskich”.

12. Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu w sprawie kupna majątku ziemskiego przez obywatela Stanów Zjednoczonych Stanisława Artura Dangła (załącznik 11).

Posiedzenie zakończono o godzinie 3.50 po południu

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Wnioski w sprawie uregulowania uposażenia pracowników państwowych w Gdańsku]⁷⁷.
2. [Wniosek nagły Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w sprawie kredytu osadnikom na kupno gruntu i na zagospodarowanie].

⁷⁵ Liga Narodów – organizacja międzynarodowa istniejąca w latach 1920–1946, powstała z inicjatywy prezydenta Stanów Zjednoczonych Woodrowa Wilsona podczas paryskiej konferencji pokojowej kończącej I wojnę światową.

⁷⁶ Państwowa Szkoła Higieny w Warszawie – szkoła wybudowana w 1922 r. dzięki pomocy finansowej Fundacji Johna D. Rockefellera. Uroczyste otwarcie jej odbyło się 20 kwietnia 1926 r. Celem szkoły było przygotowanie fachowego personelu dla służby zdrowia w kraju, w szczególności lekarzy sanitarnych. Państwowa Szkoła Higieny w Warszawie była pierwszą tego typu szkołą higieny w Europie.

⁷⁷ Nie publikuje się.

3. Wniosek na Radę Ministrów Ministerstwa Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych i Ministrem Skarbu w sprawie przejścia wojskowych placówek zagranicznych na budżet Ministerstwa Spraw Zagranicznych⁷⁸.
4. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych do Rady Ministrów w sprawie dodatkowego rozporządzenia w przedmiocie instrukcji dla komisarzy i podkomisarzy granicznych⁷⁹.
5. [Wniosek Ministra Spraw Wojskowych] w przedmiocie dodatkowego wynagrodzenia przewodniczących i członków Komisji Rekwizycyjnej i okręgowych komisji rekwizycyjnych⁸⁰.
6. [Złożony przez Ministra Spraw Wojskowych projekt rozporządzenia o marynarce wojennej]⁸¹.
7. [Złożony przez Ministra Przemysłu i Handlu projekt rozporządzenia w sprawie utworzenia Urzędu Marynarki Handlowej w Wolnym Mieście Gdańsku]⁸².
8. Wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie przekazania Zarządowi Stadnin Państwowych 100 ogierów rewindykowanych z Niemiec⁸³.
9. [Projekt ustawy złożony przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych] w przedmiocie środków ochronnych przeciwko zarazie stadniczej u koni⁸⁴.
10. [Wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w sprawie utworzenia oddziału „Państwowa Szkoła Higieny” przy Państwowym Zakładzie Epidemiologicznym⁸⁵].
11. Wniosek Ministra Skarbu na Radę Ministrów w sprawie kupna majątku ziemskiego przez obywatela St[anów] Zjedn[oczonych] p. Stanisława Artura Dangla⁸⁶.

^bZałącznik 2^b

[Wniosek nagły Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w sprawie kredytu osadnikom na kupno gruntu i na zagospodarowanie]

Uzgodniony z Ministerstwem Skarbu.

Wniosek nagły

Prezesa Głównego Ziemskiego w przedmiocie udzielenia w roku 1922 przez Główny Urząd Ziemski kredytu osadnikom na kupno gruntu i na zagospodarowanie się.

⁷⁸ Nie publikuje się.

⁷⁹ Nie publikuje się.

⁸⁰ Nie publikuje się.

⁸¹ Nie publikuje się.

⁸² Nie publikuje się.

⁸³ Nie publikuje się.

⁸⁴ Nie publikuje się.

⁸⁵ Właśc. Państwowy Centralny Zakład Epidemiologiczny – instytut stanowiący zaplecze diagnostyczno-laboratoryjne i merytoryczne dla walki z epidemiami. Powstał w listopadzie 1918 r., we wrześniu 1923 r. przemianowany na Państwowy Zakład Higieny.

⁸⁶ Nie publikuje się.

Rad[a] Ministrów uchwalić raczy:

Do czasu wydania Ustawy o sfinansowaniu reformy rolnej upoważnia się Główny Urząd Ziemski:

1. Do pozostawiania na hipotecę osad nabytych przy parcelacji państwowej resztującej części ceny sprzedaży, jaka pozostaje do uregulowania po wpłaceniu przez nabywców zadatków, na oprocentowanie sum na hipotecę pozostawionych w wysokości 6 od stu rocznie.

2. Do udzielenia w roku 1922 pożyczek na zakup gruntów przy parcelacji prywatnej i inwestycyjnych przy parcelacji zarówno rządowej, jak i prywatnej – do ogólnej sumy 2-ch miliardów marek z sum uzyskanych przez Główny Urząd Ziemski na zasadach, ustalonych w budżecie Głównego Urzędu Ziemskiego na rok 1922.

Bliższe warunki udzielanie powyższych kredytów ustalą przepisy wydane przez Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu.

3. Do udzielenia pożyczek w p[unkcie] 2 przewidzianych w ramach budżetu na rok 1922 do ogólnej wysokości nie przekraczającej sumy 60 milionów marek tymczasowo na zasadach określonych w Rozporządzeniu Rady Ministrów, normującym użytkowanie funduszu osadniczego (Dz. Ust. Nr. 47/20 poz. 290) – na podstawie prowizorycznego szacunku, dokonywanego przez Urzędy Ziemskie, z tym jednak, że na jedną morgę nie przypadnie kwota wyższa ponad 35 000 marek.

^bZałącznik 10^b

[Wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w sprawie utworzenia oddziału „Państwowa Szkoła Higieny” przy Państwowym Zakładzie Epidemiologicznym]

^cZałączono umowę^c

MINISTERSTWO ZDROWIA

Publicznego.

Warszawa.

dnia 27 marca 1922 r.

WNIOSEK

Ministra Zdrowia Publicznego w sprawie utworzenia przy Państwowym Zakładzie Epidemiologicznym oddziału „Państwowa Szkoła Higieny”.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Na podstawie art. 13 i 15 Dekretu o Tymczasowej Organizacji Władz Naczelny (Dz. Pr. ^a...^a r. 1918 No. 1 poz. 1). oraz zgodnie z § 2 Statutu organizacyjnego

Państwowego Zakładu Epidemiologicznego dołączonego do Rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 6 października 1921 r., Rada Ministrów zarządza co następuje:

§ 1.

Przy Państwowym Zakładzie Epidemiologicznym jako oddział Zakładu tworzy się Państwowa Szkoła Higieny.

§ 2.

Upoważnia się Ministra Zdrowia Publicznego do zawarcia umowy z Międzynarodową Radą Zdrowia Fundacji Rockefellerowskiej w sprawie przyznania ^hkreduytów^h ^cfunduszów^c na budowę oraz całkowite wewnętrzne urządzenie Szkoły Higieny na warunkach wyszczególnionych w załączniku.

§ 3.

Wykonanie niniejszego Rozporządzenia powierza się Ministrowi Zdrowia Publicznego.

§ 4.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Do Prezydium Rady Ministrów.

UZASADNIENIE.

Zadaniem Szkoły Higieny, składającej się z oddziałów:

- a) medycyny społecznej
- b) techniki sanitarnej
- c) mechaniki
- d) fizyki i chemii

jest przygotowanie wszystkich kategorii Służby Zdrowia.

1. Lekarzy w Służbie Zdrowia

Dotąd w Polsce nie istnieje dyplom Służby Zdrowia Publicznego, uznawany jako prawnie obowiązujący w całej Polsce. Jedynie w Galicji i w Poznańskim tak zwany egzamin fizycki, jako pozostałość kodeksu sanitarnego niemieckiego i austriackiego nadal obowiązuje i mianowanie lekarza powiatowego w Służbie Zdrowia uwarunkowane jest posiadanie takiego dyplomu.

Kiedy w roku 1918 utworzona została w Warszawie Polska Służba Zdrowia, jednocześnie otworzone zostały prawie kompletne tory przygotowawcze dla tych kandydatów, którzy mianowani zostali lekarzami powiatowymi w służbie zdrowia; wielu nie posiadało żadnego innego teoretycznego przygotowania. W ten sposób z pomiędzy 240 lekarzy powiatowych, będących na państwowej służbie w całej Polsce, mniej niż 50% posiada skromne kwalifikacje, podczas gdy reszta tylko

przez osobiste doświadczenie zdobyła pewne wiadomości zawodowe. Dodać należy, iż obecnie nauczanie zasad społecznej i zapobiegawczej medycyny wcale w Polsce nie istnieje.

Szkoła zorganizowałaby: 1. a) kursy, które zobowiązywałyby wszystkich kolejno lekarzy powiatowych w służbie zdrowia będących; b) regularny kurs służby zdrowia publicznego, otwarty dla wszystkich lekarzy, pragnących wstąpić na służbę zdrowia, z programem, który szczegółowo zostanie wypracowany i ustalony przez Rozporządzenie obowiązujące.

2. sanitariuszy w służbie zdrowia
3. opieki zdrowia i pielęgniarstwa w służbie zdrowia
4. przygotowanie kancelistów sanitarnych.

Minister Zdrowia Publicznego

Rada Ministrów na posiedzeniu z dnia ^a...^a

Powzięła uchwałę zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Rady Ministrów:

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

15

PROTOKÓŁ 44-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 10 kwietnia 1922 r.

Obecni:

Prezes Rady Ministrów	inż. Antoni Ponikowski
Za Ministra Spraw Wewnętrznych Podsekretarz Stanu	Julian Dunikowski
Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych	
Generał-porucznik	Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jerzy Michalski
Minister Sprawiedliwości	Bronisław Sobolewski
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Minister Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Dyrektor Departamentu administracyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Radca Prezydium Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 5 po południu.

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 3 kwietnia 1922 r. Minister Zdrowia Publicznego odczytuje załączone w odpisie pismo zastępcy generalnego sekretarza Ligi Narodów z 4 kwietnia b.r. oraz telegram z wezwaniem Ministra Zdrowia Publicznego do wzięcia udziału w konferencji genueńskiej (załącznik 1 i 2).

2. Rada Ministrów zgadza się na wyjazd Ministra Zdrowia Publicznego na tę konferencję.

3. Po rozpatrzeniu załączonego wniosku Ministra Skarbu (załącznik 3) Rada Ministrów uchwała ustanowić nadzwyczajnego komisarza do zwalczania drożyzny i wyposażyć go w tym celu w potrzebne pełnomocnictwa.

4. Na załączony wniosek Ministra Robót Publicznych (załącznik 4) Rada Ministrów uchwała pałac w Wilnie, służący za dotychczasową siedzibę Komisji Rządzącej powierzyć Zarządowi Gmachów Reprezentacyjnych Rzeczypospolitej.

5. Załączony wniosek Ministra Skarbu o mianowanie d-ra Wiktora Mikuleckiego Podsekretarzem Stanu w III stopniu służbowym w Ministerstwie Skarbu (załącznik 5) uchwalono.

6. Z uwagi na to, że – w myśl postanowień traktatu ryskiego – termin do składania oświadczeń o wyborze obywatelstwa upływa w bieżącym miesiącu i zachodzi obawa, że wielu Polaków nie zdąży wykonać prawa opcji⁸⁷ z powodu znanych utrudnień – Rada Ministrów postanowiła wezwać Ministerstwo Spraw Zagranicznych do dołożenia wszelkich starań, by termin wymienionego prawa opcji przedłużono.

7. Prezes Rady Ministrów komunikuje o licznych skargach i memoriałach, jakie wpływają do Prezydium Rady Ministrów w sprawie osadnictwa wojskowego.

Po wyjaśnieniach udzielonych przez Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych postanowiono zainterpelować Główny Urząd Ziemi, czy telegraficzne zarządzenie wstrzymania rugowania użytkowników gruntów przeznaczonych pod osadnictwo wojskowe zostało wysłane.

Zarazem postanowiono sprawę osadnictwa wojskowego rozpatrzyć na jednym z najbliższych posiedzeń Rady Ministrów w obecności Naczelnika Państwa w Belwederze.

8. Zlecono Dyrektorowi Departamentu legislacyjnego Prezydium Rady Ministrów, by na najbliższym posiedzeniu zdał sprawę o stanie projektów ustawy, które mają być przedłożone Sejmowi w wykonaniu artykułu 126 ustawy Konstytucyjnej.

9. Prezes Rady Ministrów komunikuje treść depesze Ministra Spraw Zagranicznych ze sprawozdaniem wyjazdu jego rządów do państw zachodnich.

Tę część posiedzenia uznano za poufną.

10. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu powzięła uchwały objęte załączonym okólnikiem Ministerstwa Skarbu w sprawie jednorazowego dodatku świątecznego dla funkcjonariuszów państwowych oraz dla emerytów, wdów i sierot (załącznik 6).

11. Rada Ministrów uchwaliła załączone wnioski Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw obcych, a mianowicie: Ameryki, Finlandii, Francji, Belgii, Włoch, Hiszpanii i Stolicy Apostolskiej (załącznik 7-50).

Posiedzenie zamknięto o 8 po południu.

fAntoni Ponikowski^f

⁸⁷ Prawo opcji – zasada prawna dopuszczająca możliwość wyboru obywatelstwa ze względu na szczególne okoliczności, np. miejsce urodzenia, zamieszkania lub zawarcie związku małżeńskiego. Po zakończeniu wojny polsko-bolszewickiej możliwość wyboru obywatelstwa polskiego przez byłych obywateli rosyjskich ustalone zostały w art. 6 traktatu ryskiego. Zob. Traktat pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą podpisany w Rydze dnia 18 marca 1921 roku, Dz.U. 1921, nr 49, poz. 300.

Załączniki

Wykaz:

1. [Odpis pismo zastępcy generalnego sekretarza Ligi Narodów do ministra zdrowia W. Chodźki, z 4 kwietnia 1922 r.]⁸⁸.
2. [Telegram do ministra zdrowia W. Chodźki z wezwaniem do wzięcia udziału w „konferencji geneueńskiej”]⁸⁹.
3. [Wniosek Ministra Skarbu w sprawie ustanowienia nadzwyczajnego komisarza do spraw zwalczania dżyżyny i wyposażenia go w potrzebne pełnomocnictwa].
4. [Wniosek Ministra Robót Publicznych w przedmiocie powierzenia pałacu w Wilnie (zw. pobiskupim) Zarządowi Gmachów Reprezentacyjnych Rzeczypospolitej]⁹⁰.
5. [Wniosek Ministra Skarbu o mianowanie Wiktora Mikuleckiego podsekretarza stanu].
6. [Okólnik Ministerstwa Skarbu] w sprawie jednorazowego dodatku świątecznego dla funkcjonariuszów państwowych oraz dla emerytów, wdów i sierot⁹¹.
7. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie sprawie nadania orderu Odrodzenia Polski klasy I-ej p. Hugh Gibson].
8. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski IV kl. p. Willis P. Colomen⁹².
9. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski IV kl. p. Daniel P. Gard⁹³.
10. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski IV kl. p. Charles J. Symmonds⁹⁴.
11. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski IV kl. p. Clen B. Edgerton⁹⁵.
12. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski IV kl. p. Dwight K. Simrtleff⁹⁶.
13. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski IV kl. p. M. C. Churchill⁹⁷.
14. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski IV kl. E. D. Stanley⁹⁸.
15. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski IV kl. p. Eugen H. Tricout⁹⁹.
16. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski IV kl. p. Meal B. Farwell¹⁰⁰.

⁸⁸ Nie publikuje się.

⁸⁹ Nie publikuje się.

⁹⁰ Nie publikuje się.

⁹¹ Nie publikuje się.

⁹² Nie publikuje się.

⁹³ Nie publikuje się.

⁹⁴ Nie publikuje się.

⁹⁵ Nie publikuje się.

⁹⁶ Nie publikuje się.

⁹⁷ Nie publikuje się.

⁹⁸ Nie publikuje się.

⁹⁹ Nie publikuje się.

¹⁰⁰ Nie publikuje się.

17. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski IV kl. p. John D. Robnett¹⁰¹.
18. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski kl. II-iej p. Harry L. Rogers¹⁰².
19. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski IV klasy p. Samuel W. Bryant¹⁰³.
20. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski III kl. p. Alfred Lamar¹⁰⁴.
21. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski kl. IV p. Leon H. Logan¹⁰⁵.
22. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski kl. IV p. John M. Carson¹⁰⁶.
23. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski kl. IV p. Owen G. Collins¹⁰⁷.
24. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski klasy II-iej p. Lansing H. Beach¹⁰⁸.
25. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski kl. IV p. Frederick Gilbreath¹⁰⁹.
26. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski kl. III-iej p. Edwin S. Hartshorn¹¹⁰.
27. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski III kl. p. William N. Haskell¹¹¹.
28. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski IV kl. p. Eugene J. Heller¹¹².
29. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski III kl. p. M. W. Ireland¹¹³.
30. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski III klasy p. Ernest C. Morse¹¹⁴.
31. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski kl. III p. Edgar S. Stayer¹¹⁵.

¹⁰¹ Nie publikuje się.

¹⁰² Nie publikuje się.

¹⁰³ Nie publikuje się.

¹⁰⁴ Nie publikuje się.

¹⁰⁵ Nie publikuje się.

¹⁰⁶ Nie publikuje się.

¹⁰⁷ Nie publikuje się.

¹⁰⁸ Nie publikuje się.

¹⁰⁹ Nie publikuje się.

¹¹⁰ Nie publikuje się.

¹¹¹ Nie publikuje się.

¹¹² Nie publikuje się.

¹¹³ Nie publikuje się.

¹¹⁴ Nie publikuje się.

¹¹⁵ Nie publikuje się.

32. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski kl. II p. Clarence C. Williams¹¹⁶.
33. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski kl. II p. William H. G. Bu[llard]¹¹⁷.
34. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski II kl. p. Dawid Potter¹¹⁸.
35. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski III kl. p. Clement C. Whitcomb¹¹⁹.
36. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski III kl. p. Launcelet M. Purcell¹²⁰.
37. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski III kl. p. James P. Barney¹²¹.
38. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski III kl. p. Arthur W. Yates¹²².
39. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski III kl. p. Wiliam G. Gambrill¹²³.
40. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski III kl. p. John T. Knight¹²⁴.
41. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na propozycję Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski kl. II gen. Tasker Bliss¹²⁵.
42. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie nadania orderu Odrodzenia Polski klasy III i IV obywatelom finlandzkim].
43. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski II, III, IV klasy obywatelom francuskim].
44. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski kl. IV-ej porucznikowi Francuskiej Misji Wojskowej w Wiedniu¹²⁶.
45. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski klasy IV-ej p. Janowi Dobler, attaché Poselstwa francuskiego w Warszawie¹²⁷.
46. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski klasy I. Bernardowi de l'Escaille].
47. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski kl. IV-ej p. Giuseppe Rappa¹²⁸.

¹¹⁶ Nie publikuje się.

¹¹⁷ Nie publikuje się.

¹¹⁸ Nie publikuje się.

¹¹⁹ Nie publikuje się.

¹²⁰ Nie publikuje się.

¹²¹ Nie publikuje się.

¹²² Nie publikuje się.

¹²³ Nie publikuje się.

¹²⁴ Nie publikuje się.

¹²⁵ Nie publikuje się.

¹²⁶ Nie publikuje się.

¹²⁷ Nie publikuje się.

¹²⁸ Nie publikuje się.

48. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na życzenie Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski klasy I, II, III, IV wojskowym włoskim].
49. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie sprawie nadania orderu „Odrodzenia Polski” dworzanom obywatelom hiszpańskim].
50. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie sprawie nadania orderu „Odrodzenia Polski” Audytorowi Nuncjatury Apostolskiej Monsignorowi Pellegrinetti, audytorowi Nuncjatury Apostolskiej].

^bZałącznik 3.^b

[Wniosek Ministra Skarbu w sprawie ustanowienia nadzwyczajnego komisarza do spraw zwalczania drożyzny i wyposażenia go w potrzebne pełnomocnictwa]

Z uwagi na panującą drożyznę, która cały budżet może przewrócić, oraz z uwagi na to, że cały ogół ludności w Państwie Polskim żąda, ażeby Rząd podjął walkę z drożyzną, gdy dotychczasowe starania i działania Rządu w tym kierunku miały tylko charakter fragmentaryczny, nie skoordynowany i wskutek tego nie odnosił celu, uważam za rzecz konieczną, ażeby Rząd natychmiast podjął energiczną, ale systematyczną i zorganizowaną walkę z drożyzną na zasadach następujących:

1) Ustanawia się nadzwyczajnego komisarza dla zwalczania drożyzny.

2) Komisarzowi nadaje się jak najszersze pełnomocnictwa w kierunku wydania zarządzeń dotyczących zwalczania drożyzny; w tym celu uprawniony jest komisarz wydać rozporządzenia z mocą obowiązującą w całym państwie bezzwłocznie po należytych ich ogłoszeniu.

3) Wszelkie sprawy natury gospodarczej, pozostające z drożyzną w przyczynowym związku wydziela się z kompetencji odnośnych Ministerstw i przydziela się komisarzowi. Komisarzowi przysługuje w sprawach wywozu i przywozu artykułów żywności i w ogóle artykułów pierwszej potrzeby głos decydujący z tym, że udzielone już zezwolenia na wywóz tracą swoją moc.

4) W sprawach przydzielonych komisarzowi ma on głos stanowczy na Radzie Ministrów i Komitecie Ekonomicznym Ministrów.

5) Wykonanie zarządzeń komisarza należy do władz administracyjnych I instancji przy pomocy organów policji państwowej. W sprawach przedzielonych Komisarzowi podlegają komenda policji państwowej oraz województwa wprost komisarzowi.

6) W miejsce obowiązujących obecnie luźnych przepisów i ustawy z lipca 1920 [r.]¹²⁹ dotyczących walki z lichwą wypracuje Rząd projekt nowej ustawy

¹²⁹ Zob. Ustawa z dnia 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej, Dz.U. 1920, nr 67, poz. 449.

obowiązującej w całym Państwie a wprowadzającej ostre rygory karne i postępowanie skrócone doraźnie wzgl[ędnie] osąd.

7) Polityka cen należy wyłącznie do zakresu działania komisarza. Odtąd ani komuny, jako właściciele zakładów komunalnych ani państwo, jako właściciel zakładów monopolowych wzgl[ędnie] kolei itd. Nie mogą bez zezwolenia komisarza zmieniać cen artykułów przez nich wyprodukowanych, jak światła, gazu, soli, tytoniu itd. wzgl[ędnie] cen jazdy tramwajem, koleją, frachtów itd.

8) Komisarz jest w poruczonych mu sprawach wyposażony w jak najszersze pełnomocnictwa, dające mi tej materii władzę dyktatorską.

9) Nadzwyczajny komisarz dla zwalczania drożyzny ma swoje biura w Ministerstwie Skarbu, zaś kierownik b[yłego] Ministerstwa Apropowizacji jest mu obowiązany tak samo, jak wszystkie inne resorty na jego żądanie dostarczyć odpowiednich żądanych przez niego pracowników wzgl[ędnie] odstąpić swoich funkcjonariuszy.

Rada Ministrów raczy uchwalić powyższe wnioski i polecić Prezydentowi Ministrów i Ministrowi Skarbu ażeby zwrócili się do Wiceprezydenta m. Lwowa dra FILIPA SCHLEICHERA z prośbą, aby zechciał objąć powyższe stanowisko.

Warszawa, dnia 10 kwietnia 1922

^fMichalski^f

^bZałącznik 5.^b

[Wniosek Ministra Skarbu o mianowanie Wiktora Mikuleckiego podsekretarzem stanu]

MINISTERSTWO SKARBU

L.1902/Pr.

Wniosek o mianowanie

d-ra Wiktora Mikuleckiego Podsekretarzem

Stanu w Ministerstwie Skarbu.

Zniesienie jednego Departamentu w Ministerstwie Skarbu i połączenie z tym zmiany organizacji Ministerstwa stwarzają potrzebę obsadzenia drugiego stanowiska Podsekretarza Stanu, przewidzianego w etacie organizacyjnym.. Stanowisko to zamierzam powierzyć Dyrektorowi Departamentu d-rowsi Wiktorowi Mikuleckiemu.

Dr Mikulecki ur. 1878, ukończył Wydział Prawa i Umiejętności Politycznych w Krakowie. Służbę państwową rozpoczął w b[yłym] zaborze austriackim w fabryce tytoniu w Krakowie w r. 1899. W roku 1908 został powołany do służby Wiedeńskiej

Generalnej Dyrekcji Monopoli Tytoniowego, a w roku 1910 do Ministerstwa Skarbu, gdzie przez kilka lat pracował w Sekcji Monopolowej.

W grudniu 1918 [r.] powołano Mikuleckiego do służby w Dyrekcji Monopoli Tytoniowego w Warszawie a stanowisko Radcy Ministerialnego.

Naczelnikiem Wydziału został mianowany w czerwcu 1919 r.. Od sierpnia 1919 r. do stycznia 1920 r. zajmował dr Mikulecki stanowisko Szefa Biura Prezydzialnego, zaś postanowieniem Naczelnika Państwa z dnia 27 listopada 1920 r. zamianowany został Szefem Sekcji Akcyzowo-Monopolowej w Ministerstwie Skarbu.

Od października 1921 r. pełnił dr Mikulecki funkcję Podsekretarza Stanu.

Tak na poprzednich jako też i na obecnym stanowisku wykazał dr Mikulecki wiele inicjatywy, zmysłu organizacyjnego wiadomości fachowych, wysokiego taktu i osobistych zdolności.

Wobec przytoczonych kwalifikacji wnoszę, aby w myśl art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 marca 1921 i art. 17 Ustawy z dnia 17 lutego 1922 o państwowej służbie cywilnej Rada Ministrów raczyła przedstawić Naczelnikowi Państwa wniosek o mianowanie d-ra Wiktora Mikuleckiego Podsekretarzem Stanu w III stopniu służbowym w Ministerstwie Skarbu.

MINISTER SKARBU

^fMichalski^f

Wniosek powyższy uchwalono na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu ^{a...^a} 1922 roku punkt ^{a...^a} protokołu ^{a...^a} posiedzenia Rady Ministrów.

Warszawa, dn. ^{a...^a} 1922 r.

PREZYDENT MINISTRÓW

^bZałącznik 7.^b

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie nadania orderu Odrodzenia Polski klasy I-ej p. Hugh Gibson]

^bRada Ministrów uchwaliła załączone wnioski Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu Wskreszenia Polski

1. ^aHughowi^a Gibsonowi
klasy I-szej^b

P.D. 1006

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski[?]” klasy I-ej p. Hugh Gibson.

UZASADNIENIE

^dP. Hugh Gibson, Poseł Stanów Zjednoczonych w Warszawie^d, zajmuje to stanowisko od 3-go maja 1919 r. okazując przez cały czas swojego pobytu wielką sympatię dla sprawy polskiej oddając Polsce znaczne usługi.

Wobec powyższego

Rada Ministrów uchwalić raczy na mocy art. 13 Ustawy o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski”, przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa p. Hugh Gibson, do nadania mu orderu „Odrodzenia Polski” ^dklasy I-ej^d.

Minister Spraw Zagranicznych
^cw.z. (-) Ponikowski^c
Rada Ministrów uchwaliła.
Warszawa, dn. ^a...^a 1922.
Prezydent Ministrów

^bZałącznik 42.^b

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu Odrodzenia Polski klasy III i IV obywatelom finlandzkim] ^bFinlandia^b 20/1^b [19]22

P.D. 104.

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych

w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski”

kl. III i IV. zasłużonym obywatelom finlandzkim.

UZASADNIENIE

Mauritz Mexmontan, magister filologii odsiadywał więzienie rosyjskie i pozostawał pod groźbą kary śmierci za pomaganie politycznie skompromitowanym w Rosji Polakom w przedostaniu się za granicę.

Jooseppi Julius Mikkola, profesor Uniwersytetu w Helsingforsie, wykłada literaturę polską, znawca i propagator Mickiewicza, wielbiciel literatury i kultury polskiej, brał wydatny udział w organizacji pomocy uchodźcom polskim w Rosji.

Maila Mikkola, małżonka poprzedniego, wybitna powieściopisarka narodowa fińska, tłumaczka dzieł Sienkiewicza na język fiński, autorka entuzjastycznych artykułów o Polsce, brała wraz z mężem udział w pomocy naszym uchodźcom.

Wobec powyższego Rada Ministrów uchwalić raczy:

Na mocy Art. 13 Ustawy o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski” przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa do nadania orderu „Odrodzenia Polski”, a mianowicie:

klasy III-ej.

1. Mauritz Mexmontan
2. Jooseppi Julius Mikkola

Klasy IV-ej.

pani Maila Mikkola.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH
Rada Ministrów uchwaliła.
Warszawa, dnia
PREZYDENT MINISTRÓW

^bZałącznik 43.^b

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie nadania orderu Odrodzenia Polski II, III, IV klasy obywatelom francuskim]

15 XII

P.D. 2193.

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych

W przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski”

II, III, IV. klasy zasłużonym obywatelom francuskim.

UZASADNIENIE

Fernand hr. de Moriez, generał dywizji, komandor Legii Honorowej, od kilkudziesięciu lat zajmuje się propagandą polską we Francji. Ogłosił dzieło p.t. „France et Pologne”¹³⁰ oraz liczne broszury w sprawie polskiej, z których broszura o Śląsku jest jedną z najlepszych dla propagandy.

Paul Labbé, znany podróżnik francuski. Jeden z kierowników „Towarzystwa de Geographie Commerciale”¹³¹, sekretarz generalny „Alliance Française”¹³², oficer Legii Honorowej. Organizował i organizuje liczne odczyty i uroczystości

¹³⁰ Zob. F. du Moriez, *France et Pologne: la paix française dans l'Europe orientale*, Lausanne 1918.

¹³¹ Société de géographie commerciale – francuskie towarzystwo naukowe powstałe w 1873 r., na bazie działającego od 1821 r. Towarzystwa Geograficznego (Société de géographie), którego celem było wspieranie ekspansji handlowej Francji.

¹³² Alliance française – utworzona w 1883 r. organizacja, której zadaniem jest promocja kultury francuskiej i języka francuskiego.

polskie. Podczas wojny jego staraniem i z jego inicjatywy zebranie w Sorbonie, na którym przemawiali przedstawiciele Rządu.

Albret Prisse, podpułkownik wojsk francuskich w zapasie, oficer Legii Honorowej. Podczas wojny stał na czele okręgu obozów jeńców polskich w środkowej Francji i bardzo gorliwie opiekował się jeńcami Polakami.

Lucien Jacob Perquel, mer miasta Montmorency, oficer Legii Honorowej. Przewodniczy co rok obchodom polskim w Montmorency, gdzie na cmentarzu spoczywa większość wybitnych emigrantów polskich.

Isidore Mioland, major wojsk francuskich w rezerwie, kawaler Legii Honorowej. Podczas wojny stał na czele obozu jeńców polskich w Le Puy¹³³ otaczał ich prawdziwie ojcowską opieką.

Henri Pierre Patenotre Desnoyers, mer miasta Enghien, od szeregu lat bierze czynny udział w uroczystościach i obchodach polskich, które odbywają się co rok na cmentarzu w Montmorency, gdzie pochowanych jest wielu emigrantów polskich.

Ksiądz Alphonse Louis Tressy proboszcz parafii Montmorency, urządza co rok obchody dla uczczenia pamięci zmarłych emigrantów Polaków, pochowanych na cmentarzu miejscowym.

Wobec powyższego

Rada Ministrów uchwalić raczy na mocy art. 13 Ustawy o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski” przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa do nadania orderu „Odrodzenia Polski”, a mianowicie

Klasy II

Comte Fernand du Moriez, generałowi dywizji.

Klasy III

Paul Labbé

Albert Prisse, lieutenant-collnel,

Lucien Jacob Perquel, mer m. Montmorency,

Klasy IV.

Isidore Mioland, commandant,

Henri Pierre Patenotre-Deanoyers,

Ksiądz Alphonse Louis Tressy,

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rada Ministrów uchwaliła.

Warszawa, dnia

PREZYDENT MINISTRÓW

¹³³ Obóz jeniecki utworzony w maju 1915 r. obok miasteczka Le Puy-en-Velay. Przeznaczony był dla Polaków, którzy jako żołnierze niemieccy dostali się do niewoli na froncie francuskim. W 1916 r. liczba Polaków umieszczonych w Dépôt des Prisonniers de Guerre Polonais du Puy wynosiła ponad 6 tys.

**[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu
Odrodzenia Polski klasy I Bernardowi de l'Escaille]**

^bBelgia^b

3 IV [192]2

P.D. ^b988.^b

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych

W przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski”

klasy I. p. Bernardowi de l'Escaille.

UZASADNIENIE

P. Bernard de l'Escaille, Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny Jego Królewskiej Mości Króla Belgów od czasu objęcia swojego stanowiska w Warszawie odznaczał się stale wielką życzliwością dla Polski. Obecnie specjalnym pismem Króla Belgijskiego upoważnionym został do wręczenia Naczelnikowi Państwa orderu „Leopolda”, nadanego przez Króla. Według zwyczajów międzynarodowych Poseł wręczający Naczelnikowi Państwa insygnia orderowe odznaczany bywa wysokim orderem. Poseł polski w Brukseli zgodnie z tym zwyczajem, po wręczeniu Królowi Belgijskiemu orderu „Orła Białego” otrzymał Wielką Wstęgę Orderu „Korony Belgijskiej”.

Wobec powyższego

Rada Ministrów uchwalić raczy na mocy art. 13-go Ustawy o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski” przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa p. Bernarda de l'Escaille do nadania orderu „Odrodzenia Polski” kl. I-ej.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rada Ministrów uchwaliła.

Warszawa, dnia

PREZYDENT MINISTRÓW

**[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu
Odrodzenia Polski klasy I, II, III, IV wojskowym włoskim]**

15 XII 1[922]

P.D. 2194.

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych na życzenie Ministra Spraw Wojskowych
w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski” klasy
I, II, III, IV. wojskowym włoskim.

UZASADNIENIE

Niżej wymienieni wojskowi włoscy zdanie Pana Ministra Spraw Wojskowych
na odznaczenia zasłużyli.

Wobec powyższego

Rada Ministrów uchwalić raczy na mocy art. 13-go Ustawy o ustanowieniu
orderu „Odrodzenia Polski” przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa do nadania
orderu „Odrodzenia Polski”

Klasy I-ej:

Armando DIAZ, generał broni, inspektor gen[eralny] wojsk.

Klasy II-ej

Pietro BADOGLIO, Szef Sztabu Generalnego, generał broni.

Alberto ALBRICCI, Minister Spraw Wojskowych, gen. por.

Eraldo Eho, generał brygady.

Klasy III-ej

Alberto Pasta, pułkownik, adi[utant] dowódcy obozu w Della Mandria di
Chivasse.

Paolo Lanza, pułkownik,

Ottorino Carletti, pułkownik Sztabu Gen[eralnego]

Klasy IV-ej:

Carlo Caggini, podpułkownik, Biuro historyczne Min[isterstwa] Woj[ny]

Gi[o]vanni de Benedetti, podpułkownik Sztabu Gen[eralnego]

Vincenzo Sogno, ” ” ”

Gi[o]vanni Zanghori, ” Szef Dyrekcji Jeńców.

Brunetto Brunetti, major.

Benesperanto Luraschi, major, Min[isterstwo] Wojny Dyrekcja Transportu

Enrico Orsi, major, Min[isterstwo] Wojny Dyr[ekcja] Artylerii,
Vincenzo Bizzari, major, Min[isterstwo] Wojny, służba ruchu i i[...]ⁱ
Tomasso Pansini, major.
Augusto Buscagliano, major lekarz,
Ettere Turiani, inżynier, kierownik robót techn[icznych] obozu.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rada Ministrów uchwaliła.
Warszawa, dnia
PREZYDENT MINISTRÓW

^bZałącznik 49.^b

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie nadania orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom hiszpańskim]

^bHiszpania^b ^b2 XI 1921.

P.D. 1834.^b

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych

W przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski”
dworzanom hiszpańskim.

UZASADNIENIE

Względy kurtuazji obowiązują do ofiarowania odznaczenia niżej wymienionym dworzanom hiszpańskim:

Wobec powyższego

Rada Ministrów uchwalić raczy: na mocy art. 13-go Ustawy o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski” przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa do odznaczenia orderem „Odrodzenia Polski” a mianowicie:

^hKlasy II^h

^cKlasa I^c

1. Don. Manuel Perez Seoane y Roca de Togores, Marin y Cerradini Conde de Velle, ^cPierwszego^c Introdutora ^cAmbasadorów^c

^cKlasa II^c

2. Don. Cristobal Garcia Loygorri y Murietta Rizo y del Campo Duque de VISTAHERMOSA – ^cDrugiego^c Introdutora ^cAmbasadorów^c Klasy II-ej

1. Don Luis de PINEDA, Koniuszy Dworu.
MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rada Ministrów uchwałała.
Warszawa, dnia

PREZYDENT MINISTRÓW

^bZałącznik 50.^b

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie nadania orderu „Odrodzenia Polski” Monsignorowi Pellegrinetti, audytorowi Nuncjatury Apostolskiej]

^amarca^a [192]2

P.D. 910.

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych

w przedmiocie nadania orderu „Odrodzenia Polski”

Audytorowi Nuncjatury Apostolskiej Monsignorowi Pellegrinetti.

UZASADNIENIE

Monsignor Ermenegild[o] Pellegrinetti, Prałat domowy Jego Świątobliwości, przybył do Warszawy w r. 1918, jako sekretarz Wizytatora Apostolskiego, Monsignora Rattiego, następnie mianowany Audytorem Nuncjatury w Warszawie, przebywał na tym stanowisku do dnia dzisiejszego. Wobec przeniesienia go przez Stolicę Apostolską na inne stanowisko, ze względów kurtuazji międzynarodowej należy nadać mu order.

Wobec powyższego

Rada Ministrów uchwalić raczy: na mocy art. 13-go Ustawy o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski” przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa Audytora Nuncjatury Apostolskiej w Warszawie, Prałata Domowego Jego Świątobliwości, Monsignora Ermenegilda da PELLEGRINETTI do nadania orderu „Odrodzenia Polski” III klasy (krzyża komandorskiego).

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rada Ministrów uchwałała.
Warszawa, dnia

PREZYDENT MINISTRÓW

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

16

PROTOKÓŁ 45-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 12 kwietnia 1922 r.

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenie Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Za Kierownika Ministerstwa Spraw Wojskowych
generał-porucznik

Minister Skarbu

Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Minister Zdrowia Publicznego

Dyrektor Departamentu administracyjnego

Prezydium Rady Ministrów

Dyrektor Departamentu legislacyjnego Prezydium

Rady Ministrów

Radca Prezydium Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamiński

Józef Czikiel

dr Jerzy Michalski

Zygmunt Rymowicz

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Mieczysław Rybczyński

Ludwik Darowski

dr Witold Chodźko

dr Władysław Studziński

Edward Lechowicz

dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 5 po południu

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 10 kwietnia 1922 r.
2. Uchwalono wstawić do preliminarza budżetowego Naczelnika Państwa na rok 1922 w dziale II w nowym paragrafie 9 „Wyjazdy Naczelnika Państwa” kwotę 3 000 000 marek w związku z wyjazdem Naczelnika Państwa do Wilna na uroczystości złączenia Ziemi Wileńskiej z Rzeczypospolitą Polską i połączonych z tym kosztów podróży i wydatków reprezentacyjnych¹³⁴.
3. Minister Spraw Wewnętrznych porusza sprawę ochrony granic

¹³⁴ Uroczystości związane z ogłoszeniem Aktu złączenia Ziemi Wileńskiej z Rzeczypospolitą Polską w Wilnie odbyły się 18 kwietnia 1922 r. W ich trakcie defiladę wojsk na wileńskim pl. Katedralnym przyjmował Naczelnik Państwa Józef Piłsudski.

1) w kierunku rewizji uchwały przekazującej bataliony celne¹³⁵ Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, a nie Ministerstwu Skarbu;

2) w kierunku nienormalnych stosunków panujących na granicy wschodniej z powodu niezgodnienia działalności organów paru Ministerstw w związku z odpowiedzialnością li tylko Ministra Spraw Wewnętrznych;

3) w kierunku zakwestionowania przez przedstawiciela Ministra Spraw Wojskowych na konferencji międzyministerialnej, odbytej w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych 7 kwietnia 1922 roku, przynależności batalionów celnych do formacji wojskowych.

Rada Ministrów odracza rozpatrzenie sprawy na najbliższe posiedzenie wobec oświadczenia zastępcy Ministra Spraw Wojskowych, że nie jest upoważnionym do merytorycznego załatwienia sprawy, o co wnosił Minister Spraw Wewnętrznych.

4. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie kredytu na organizację i instytucji ubezpieczeń społecznych na Górnym Śląsku (załącznik 1).

5. Rada Ministrów nie przychyliła się do załączonego wniosku Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie czasowego przymusowego zajęcia na rzecz Ministerstwa Spraw Wojskowych fabryki Towarzystwa Akcyjnego „METTALLAMP” na Pradze¹³⁶ (załącznik 2).

6. Złożony przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej projekty ustawy o pracy chałupniczej (załącznik 3) uchwalono z następującymi zmianami:

W art. 3 zamiast wyrazów „zgodnie z przepisem art. 2 niniejszej ustawy” wstawiono zdanie „podawać go do wiadomości oraz przedstawiać na każde żądanie inspektora pracy”.

¹³⁵ Bataliony celne – formacje ochronne działające od 1 kwietnia 1921 r., tj. od momentu przekazania kompetencji ochrony celno-gospodarczej granicy zachodniej i południowej państwa Ministerstwu Skarbu. Utworzono je na bazie wcześniej działających batalionów wartowniczych, po ich reorganizacji. Wkrótce formacja przeszła pod zarząd MSW, a z dniem 9 listopada 1922 r. przekształcono ją w Straż Graniczną.

¹³⁶ Właśc. Towarzystwo Akcyjne Fabryki Lamp i Wyrobów Metalowych „Metallamp” – powstało na bazie założonej w 1876 r. fabryki Braci Brunner, Hugo Schneider i R. Ditmar. Zarządzająca fabryką firma w 1899 r. została przekształcona w towarzystwo akcyjne. W pierwszych latach niepodległości prawo własności do posiadanej przez nią zakładów na warszawskiej Pradze stało się przedmiotem sporu pomiędzy dotychczasowym właścicielem a polskimi władzami wojskowymi. Kłopoty fabryki wyrobów metalowych na warszawskiej Pradze rozpoczęły się w 1915 r., gdy została ona częściowo ewakuowana do Moskwy, a majątku pozostały w Warszawie zarekwirowały niemieckie władze okupacyjne. W listopadzie 1918 r. fabrykę przejęły władze polskie, które urządziły w niej Wytwórnię Amunicji Karabinowej. Po wejściu ustawy rzeczowych świadczeń wojennych z 11 kwietnia 1921 r. zakład został czasowo zarekwirowany. Niemniej 17 kwietnia 1921 r. nastąpiło wygaśnięcie wspomnianej ustawy, co spowodowało, że Towarzystwo Akcyjne „Metallamp” podjęło starania w celu odzyskania zarekwirowanego majątku.

Art. 20 ma brzmień: „Obrady komisji p[ro]wadzą s[ą] jawne, o ile przewodniczący nie zarządzi tajności”.

W art. 22 po wyrazach „z Ministrem Przemysłu i Handlu” dano wyrazy „i Ministrem Zdrowia Publicznego”.

W art. 24 w miejsce ustępu: „w b[yl]ej dzielnicy austriackiej przysługuje zawsze możność wniesienia odwołania na niekorzyść oskarżonego” dano postanowienia: „w b[yl]ym] zaborze austriackim można wnieść odwołanie bez względu na zawarte w paragrafach 462–1.2 i 283 u.p.k ograniczanie”.

7. Rada Ministrów nie przychyliła się do załączonego wniosku Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie eksportu jaj (załącznik 4).

8. Uchwalono załączone wnioski Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie utworzenia miast Wyśmierzyce i Raciąża (załącznik 5 i 6).

9. Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu w sprawie wymiaru i poboru państwowego podatku za rok podatkowy 1921 od gruntów użytkowych i lasów położonych na obszarze województw: nowogrodzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów: białostockiego, bielskiego, sokólskiego, wołkowyskiego, białowieckiego i grodzieńskiego województwa białostockiego (załącznik 7).

10. Uchwalono złożony przez Ministra Sprawiedliwości projekt ustawy w przedmiocie wstrzymania biegu przedawnienia niektórych roszczeń w okręgu Sądu Apelacyjnego we Lwowie (załącznik 8).

W art. 3 po wyrazach „odsetki zwłoki” dano wyraz „kary za zwłokę i koszta egzekucyjne”.

11. Uchwalono złożony przez Prezydium Rady Ministrów projekt noweli do ustawy z 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej¹³⁷ (załącznik 9).

Zarazem upoważniono Prezydium Rady Ministrów do uzupełnienia tego projektu przez dodanie odpowiedniego postanowienia w tytule trzecim „O państwowych funkcjonariuszach niższych” o tym, kto dokonywa nominacji tych funkcjonariuszów.

12. Uchwalono złożony przez Prezydium Rady Ministrów projekt noweli do ustawy z 17 lutego 1922 r. o organizacji władz dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko funkcjonariuszom państwowym¹³⁸ (załącznik 10).

13. Uchwalono w zasadzie załączony wniosek w sprawie likwidacji nieruchomości w Bytomiu, zakupionej dla propagandy wśród inwalidów wojennych Górnego Śląska (załącznik 11) z poprawką:

¹³⁷ Por. Ustawa z dnia 28 lipca 1922 r. w przedmiocie zmian w ustawie z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej, Dz.U. 1922, nr 67, poz. 606.

¹³⁸ Por. Ustawa z dnia 28 lipca 1922 r. w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o organizacji władz dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko funkcjonariuszom państwowym, Dz.U. 1922, nr 65, poz. 582.

Po wyrazach „na cele plebiscytowe” dano wyrazy „a oddanych do użytkowania związkowi inwalidów Górnego Śląska”, na końcu dodano wyrazy: „w porozumieniu z Ministrem Skarbu, Ministrem Pracy i Opieki Społecznej i Komisją Likwidacyjną”¹³⁹.

W sprawie tej należy uzyskać zgodę Naczelnej Rady Ludowej¹⁴⁰.

14. Po rozpatrzeniu załączonego wniosku Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie przekazania Ministrowi Przemysłu i Handlu spraw raportu gdańskiego (załącznik 12) Rada Ministrów przyjęła do wiadomości, że:

1) sprawy dotyczące eksploatacji portu gdańskiego przekazuje się Ministrowi Przemysłu i Handlu;

2) Polska delegacja Rady portowej¹⁴¹ otrzymuje swe dyrektywy w sprawach handlowo-morskich od Ministra Przemysłu i Handlu.

Zarazem Rada Ministrów uchwałała:

Przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu tworzy się, jako organ opiniotwórczy, stałą Komisję dla spraw związanych z eksploatacją portu gdańskiego, w skład której wchodzi po jednym fachowym przedstawicielu Prezydenta Ministrów, Ministrów, Przemysłu i Handlu, Robót Publicznych, Spraw Zagranicznych, Skarbu, Spraw Wojskowych, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Kolei Żelaznych, Poczty i Telegrafów oraz dwóch przedstawicieli kupiectwa, zaproszonych przez Ministra przez Ministra Przemysłu i Handlu.

15. Uchwalono złożony przez Ministra Zdrowia Publicznego wniosek w sprawie przedłużenia czynności Nadzwyczajnego Naczelnego Komitetu do walki z epidemiami (załącznik 13).

Posiedzenie zamknięto o 11.30 w nocy

fAntoni Ponikowski^f

¹³⁹ Komisja Likwidacyjna, właśc. Rządowa Komisja Likwidacyjna do Spraw Plebiscytowych – powołana na mocy decyzji Rady Ministrów z 29 lipca 1920 r. W jej skład wchodziła przedstawiciele ministerstw: MSW, MSZ, MSWojsk., Skarbu i Rady Ministrów. Jej zadaniem była likwidacja majątku polskiego na terenach poplebiscytowych.

¹⁴⁰ Naczelna Rada Ludowa powstała 30 lipca 1921 r. jako organ reprezentujący ludność polską na Górnym Śląsku. Jej zadaniem było przygotowanie administracji polskiej na terenie Śląska, a założone przez nią wydziały miały stać się załączkiem wydziałów przyszłego Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego. Zgodnie z zarządzeniem ze stycznia 1922 r. Naczelna Rada Ludowa na Górnym Śląsku miała zakończyć swą działalność wraz z przejściem kontroli na podległym jej obszarze przez władze polskie.

¹⁴¹ Właśc. Rada Portu i Dróg Wodnych Gdańska – organ powołany w celu zarządzania eksploatacją portu morskiego w Wolnym Mieście Gdańsku. Rada rozpoczęła działalność w czerwcu 1921 r. i funkcjonowała do wybuchu II wojny światowej. Na mocy konwencji zawartej w Paryżu w listopadzie 1920 r. miała składać się z dwóch pięcioosobowych delegacji (polskiej i gdańskiej) oraz prezydenta powołanego wspólnie przez Rząd RP i Senat Wolnego Miasta Gdańska (w przypadku braku porozumienia decyzję o jego wyznaczeniu podejmowała Liga Narodów).

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie kredytu na organizację urzędów i instytucji ubezpieczeń społecznych na Górnym Śląsku¹⁴².
2. [Projekt wniosku Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie czasowego przymusowego zajęcia na rzecz Ministerstwa Spraw Wojskowych fabryki Towarzystwa Akcyjnego „Metallamp” na Pradze]¹⁴³.
3. [Projekt ustawy] o pracy chałupniczej¹⁴⁴.
4. Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu [w sprawie zniesienia zakazu eksportu jaj]¹⁴⁵.
5. Projekt Rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie utworzenia miasta Wyścierzycy¹⁴⁶.
6. Projekt Rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie utworzenia miasta Raciąża¹⁴⁷.
7. [Projekt] rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie wymiaru i poboru państwowego podatku za rok podatkowy 1921 od gruntów użytkowych i lasów położonych na obszarze województw: nowogrodzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów: białostockiego, bielskiego, sokólskiego, wołkowyskiego, białowieskiego i grodzieńskiego województwa białostockiego¹⁴⁸.
8. [Projekt ustawy złożony przez Ministra Sprawiedliwości] w przedmiocie wstrzymania biegu przedawnienia niektórych roszczeń w okręgu Sądu Apelacyjnego we Lwowie¹⁴⁹.
9. [Projekt ustawy] w przedmiocie zmian w ustawie z 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej¹⁵⁰.
10. [Wniosek Prezesa Rządowej Komisji Likwidacyjnej do Spraw Plebiscytowych w przedmiocie likwidacji] nieruchomości w Bytomiu zakupionej dla propagandy wśród inwalidów wojennych Górnego Śląska¹⁵¹.
11. [Wniosek Prezesa Rządowej Komisji Likwidacyjnej do Spraw Plebiscytowych w przedmiocie likwidacji] nieruchomości w Bytomiu zakupionej dla propagandy wśród inwalidów wojennych Górnego Śląska¹⁵².
12. [Wniosek w przedmiocie przekazania Ministrowi Przemysłu i Handlu spraw portu Gdańskiego]¹⁵³.
13. [Wniosek Ministerstwa Zdrowia Publicznego w sprawie przedłużenia czynności Nadzwyczajnego Naczelnego Komisariatu].

¹⁴² Nie publikuje się.

¹⁴³ Nie publikuje się.

¹⁴⁴ Nie publikuje się.

¹⁴⁵ Nie publikuje się.

¹⁴⁶ Nie publikuje się.

¹⁴⁷ Nie publikuje się.

¹⁴⁸ Nie publikuje się.

¹⁴⁹ Nie publikuje się.

¹⁵⁰ Nie publikuje się.

¹⁵¹ Nie publikuje się.

¹⁵² Nie publikuje się.

¹⁵³ Nie publikuje się.

[Wniosek Ministerstwa Zdrowia Publicznego w sprawie przedłużenia czynności Nadzwyczajnego Naczelnego Komisariatu]

Warszawa, dn. 31.III. 1922 r.

MINISTERSTWO ZDROWIA PUBLICZNEGO

Nr. Pr. 10494/1471/22

Wniosek w sprawie przedłużenia czynności
Nadzwyczajnego Naczelnego Komisariatu.

Uzasadnienie wniosku:

W myśl ostatniej uchwały Rady Ministrów z 15 VII 1921 r. okres trwania Naczelnego Nadzwyczajnego Komisariatu dla spraw walki z epidemiami przedłużony został do dnia 1 kwietnia 1922 r. Uchwała wychodziła z założenia, że w tym okresie czasu walka z epidemiami zostanie pomyślnie zlikwidowana, a funkcje Naczelnego Komisariatu staną się już zbędne.

Życie wykazało odmienne rezultaty, Nasilenie epidemii nie tylko, że nie opadło, ale wzrosło, zwłaszcza w całej wschodniej połaci Rzeczypospolitej Polskiej. Rozmiar epidemii wykracza absolutnie możliwość przeciwdziałania jej za pomocą normalnych środków u organów Ministerstwa Zdrowia Publicznego. Walka z tyfusem wzmogła się wydatnie w ostatnich miesiącach, absorbując nie tylko dotychczasowe siły N[aczelnego] N[adzwyczajnego] K[omisariatu], ale zniewalając Komisariat do powiększenia personelu sanitarnego. Ostatnia Konferencja Sanitarna Międzynarodowa stwierdziła, jak wielką wagę przywiązuje zagranica do zwalczenia epidemii w Polsce, na który to nawet cel dała nadzieję na poważniejsze subsydlum ze strony Państw zachodnich.

Nadchodząca pora wiosenna jak zwyczajnie każe przewidywać epidemie chorób przewodu pokarmowego (dyszenteria, cholera), którymi Rosja bolszewicka niechybnie nas zechce obdarzyć.

Akcja repatriacji nie ukończona dotychczas trwać będzie jeszcze szereg miesięcy, wymagając wyjątkowej czujności i nadzoru sanitarnego nad przyjezdnymi ze z wschodu.

Wszystkie wyżej wymienione okoliczności stwierdzają, że pomiędzy okresem nadchodzącym, a dotychczasowym pod względem akcji przeciwepidemicznej nie ma w zasadzie żadnej różnicy i co zatem idzie uzasadnienie istnienia Naczelnego Nadzwyczajnego Komisariatu nie uległo żadnemu osłabieniu.

Wobec powyższego Rada Ministrów zechce uchwalić następujący wniosek:

WNIOSEK

„Na zasadzie art. 1. Ustawy z 15 lipca 1920 r. Dz. Ust. Nr. 61 poz. 388, o utworzeniu Urzędu Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarza dla spraw walki

z epidemiami, Rada Ministrów na wniosek Ministra Zdrowia Publicznego z uwagi na stan epidemii w Rzeczypospolitej Polskiej uchwała powołać Urząd Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarza do spraw walki z epidemiami na dalszy roczny okres tj. od dn. 1 kwietnia 1922 r, do dnia 1 kwietnia 1923 r.”^c 31 grudnia 1922^c

Na posiedzeniu Rady Ministrów z dn. ^a...^a 1922 roku uchwalono zgodnie z wnioskiem.

MINISTER ZDROWIA PUBLICZNEGO
[Chodźko]

PREZYDENT MINISTRÓW

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
poufnej części [45-go] posiedzenia Rady Ministrów
[Rzeczypospolitej Polskiej] z 12 kwietnia 1922 roku

Rada Ministrów po wysłuchaniu sprawozdania Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego¹⁵⁴ z zakresu prac przygotowawczych do art. 21 dodatkowej umowy zawartej w Wersalu 28 czerwca 1919 r. pomiędzy Polską a Wielkimi Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi – postanowiła polecić Delegacji Polskiej na Konferencji Genueńskiej w osobie Ministra Spraw Zagranicznych dążyć wszelkimi siłami do niedopuszczenia dyskusji nad sprawą podziału długów rosyjskich pomiędzy państwa, które objęły w posiadanie terytoria b[yłego] imperium rosyjskiego; w razie zaś, gdyby, pomimo to, sprawa była postawiona na porządku obrad Konferencji Genueńskiej bez porozumienia się z Radą Ministrów – nie zajmować w niej żadnego stanowiska, nie przyjmować żadnych wiążących zobowiązań, ani podpisywać żadnej umowy. Rada Ministrów określi swoje stanowisko i prześle odnośne instrukcje na postawie materiałów opracowanych przez Główny Urząd Likwidacyjny.

Poza tym Rada Ministrów postanowiła prosić Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego, aby się przygotował do podróży i w razie postawienia sprawy długów rosyjskich na porządku dziennym obrad genueńskich w odpowiedniej chwili poza ekspertami osobiście pojechał do Genui.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

¹⁵⁴ Główny Urząd Likwidacyjny – instytucja utworzona na mocy dekretu Naczelnika Państwa z 31 stycznia 1919 r. w celu oszacowania strat wojennych, dochodzenia odszkodowań i rozliczeń w tym zakresie z państwami obcymi. Na czele urzędu stał prezes, w randze ministra, ale nie wchodził on w skład Gabinetu Ministrów. Pierwszym prezesem i organizatorem urzędu był Władysław Grabski. W 1927 r. urząd został wcielony do Ministerstwa Skarbu.

18

PROTOKÓŁ 46-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 13 kwietnia 1922 r.

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenie Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych
generał-porucznik

Minister Skarbu

Minister Sprawiedliwości

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Minister Zdrowia Publicznego

Minister b[ylej] Dzielnicy Pruskiej

Dyrektor Departamentu administracyjnego

Prezydium Rady Ministrów

Dyrektor Departamentu legislacyjnego

Prezydium Rady Ministrów

Radca Prezydium Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamiński

Kazimierz Sosnkowski

dr Jerzy Michalski

Bronisław Sobolewski

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Mieczysław Rybczyński

Ludwik Darowski

dr Witold Chodźko

dr Józef Wybicki

dr Władysław Studziński

Edward Lechowicz

dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 5 po południu

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 12 kwietnia 1922 r.

2. Uchwalono załączony wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie bezpłatnego odstąpienia gminie miasta Krakowa enklaw leśnych i obiektów wojskowych w parku Wola Justowska, będącym własnością gminy miasta Krakowa (załącznik 1).

3. Uchwalono złożone przez Ministra Zdrowia Publicznego rozporządzenie w sprawie zatwierdzenia statutu Państwowego Instytutu Farmaceutycznego¹⁵⁵ (załącznik 2).

¹⁵⁵ Państwowy Instytut Farmaceutyczny – zakład utworzony rozporządzeniem Rady Ministrów z 13 kwietnia 1922 r. („Monitor Polski” 1922, nr 101). Instytut uformował się na bazie powołanego w 1917 r. zespołu ds. opracowania Farmakopei. Po likwidacji w 1923 r.

W art. 1 p.o. statutu skreślono słowa „i wydawanie periodycznych publikacji poświęconych farmacji”;

W art. 8 dodano w końcu słowa: „w porozumieniu w Ministrem Skarbu”.

4. Uchwalono załączone rozporządzenie w przedmiocie oznaczenia terminu określonego § 32 ustawy z 13 czerwca 1873 r. o świadczeniach wojennych (załącznik 3).

5. Na wniosek Ministra Poczt i Telegrafów Rada Ministrów postanowiła uchwałę Rządu z 9 marca b.r. gwarantująca urzędnikom kolejowym na Górnym Śląsku przejętym ze służby pruskiej-niemieckiej do polskiej wszelkie w służbie pruskiej-niemieckiej przez nich nabyte prawa rozciągnąć i na urzędników pocztowych przejętych ze służby pruskiej-niemieckiej do służby polskiej.

Całokształt spraw pracowników wszystkich resortów na Górnym Śląsku przedstawi Radzie Ministrów Spraw Wewnętrznych.

6. Uchwalono załączony projekt noweli do ustawy emerytalnej funkcjonariuszów państwowych z dnia 28 lipca 1921 r. (załącznik 4).

7. Uchwalono załączone rozporządzenia:

a) w przedmiocie tymczasowego ustroju władz szkolnych na Ziemi Wileńskiej (załącznik 5).

b) o rozciągnięciu na Kresy Wschodnie ustawy z 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (załącznik 6).

8. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie ratyfikacji konwencji o porozumień Powszechnego Związku Poczтового¹⁵⁶, podpisanych w Madrycie 30 listopada 1920 r. (załącznik 7).

9. Uchwałę z 7, względnie z 8 marca 1922 r. w sprawie cenzury listów uzupełniono na wniosek Ministra Skarbu dodaniem po wyrazach „cenzurę listów” wyrazów „i depesz”.

10. Po wysłuchaniu referatu Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie projektu o inspekcji pracy Rada Ministrów postanowiła, aby projekt ten Minister Pracy i Opieki Społecznej oparł na następujących zasadach:

1. Urzędy inspekcji pracy sprawują nadzór stosowaniem przepisów prawnych o ochronie pracy w przedsiębiorstwach, w których jest stosowana praca najemna.

Urzędy inspekcji pracy podlegają Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej.

2. Sprawy wchodzące w zakres działania inspekcji pracy należą obok działań administracji państwowej wymienionych w art. 3 ust. ust. ustawy tymczasowej

Ministerstwa Zdrowia Publicznego znalazł się on pod nadzorem Wydziału Farmaceutycznego Generalnej Dyrekcji Służby Zdrowia MSW. Jako samodzielna instytucja przetrwał do 1927 r., kiedy to został włączony w struktury Państwowego Zakładu Higieny.

¹⁵⁶ Powszechny Związek Pocztowy – międzynarodowa organizacja powstała na mocy konwencji berneńskiej z 1874 r. o usługach pocztowych. Polska jest jej członkiem od 1 maja 1919 r. Od 1948 r. Powszechny Związek Pocztowy jest organizacją wyspecjalizowaną Organizacji Narodów Zjednoczonych.

z 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych II instancji (Dz. Ur. Rz. P. Nr 65, poz. 305) w brzmieniu ustawy z 16 października 1921 r. (Dz. Ust. Nr 57, poz. 635 do spraw wyłączonych z zakresu działania wojewodów).

11. Uchwalono załączony wniosek o mianowanie Walerego Romana, wojewody poleskiego, delegatem dla objęcia administracji w Ziemi Wileńskiej (załącznik 8).

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych na Radę Ministrów w przedmiocie bezpłatnego odstąpienia gminie miasta Krakowa enklaw leśnych i obiektów wojskowych w parku „Wola Justowska”, będącym własnością gminy miasta Krakowa¹⁵⁷.
2. [Rozporządzenie złożone przez Ministra Zdrowia Publicznego w sprawie zatwierdzenia statutu Państwowego Instytutu Farmaceutycznego]¹⁵⁸.
3. [Rozporządzenie w przedmiocie oznaczenia terminu określonego paragrafu 32 ustawy z 13 czerwca 1873 r. o świadczeniach wojennych na obszarze byłej dzielnicy pruskiej]¹⁵⁹.
4. Projekt noweli [do ustawy emerytalnej funkcjonariuszów państwowych z dnia 28 lipca 1921 r.]¹⁶⁰
5. Rozporządzenie Rady Ministrów [w przedmiocie tymczasowego ustroju władz szkolnych na Ziemi Wileńskiej]¹⁶¹.
6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 kwietnia 1922 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej ustawy o tymczasowym ustroju władz szkolnych na województwa: nowogródzkie, wołyńskie i poleskie oraz na powiaty białowiecki, grodzieński i wołkowskiego województwa białostockiego¹⁶².
7. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie ratyfikacji i Konwencji i Porozumień Powszechnego Związku Poczтового podpisanych w Madrycie 30 listopada 1920 r.¹⁶³
8. [Wniosek o mianowanie Walerego Romana delegatem dla objęcia administracji w Ziemi Wileńskiej]

¹⁵⁷ Nie publikuje się.

¹⁵⁸ Nie publikuje się.

¹⁵⁹ Nie publikuje się.

¹⁶⁰ Nie publikuje się.

¹⁶¹ Nie publikuje się.

¹⁶² Nie publikuje się.

¹⁶³ Nie publikuje się.

[Wniosek o mianowanie Walerego Romana delegatem dla objęcia administracji w Ziemi Wileńskiej]

Wniosek

O mianowanie Walerego Romana,
Wojewody Poleskiego, Delegatem dla objęcia
Administracji w Ziemi Wileńskiej.

Wobec wejścia w życie Ustawy z dnia 6 kwietnia 1922 r. o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską (Dz. U. Rz. P. Nr. 26 poz. 213), zachodzi potrzeba zamianowania Delegata dla objęcia administracji terenu określonego w art. 1 powołanej Ustawy.

Jako kandydata na wymienione stanowisko, proponuje się pana Walerego Romana, Wojewody Poleskiego.

P. Roman ma lat 43. Po ukończeniu w roku 1899 studiów prawnych na Uniwersytecie Warszawskim, poświęcił się karierze adwokackiej. W czasie okupacji niemieckiej był w Suwałkach Prezesem Komitetu Obywatelskiego¹⁶⁴.

Przy organizacji sądownictwa polskiego, zamianowany został w r. 1917 podprokuratorem Sądu Apelacyjnego w Warszawie, w następnym zaś roku podprokuratorem Sądu Najwyższego, skąd przeszedł a stanowisko Prezesa Sądu Okręgowego w Suwałkach.

Postanowieniem Pana Naczelnika Państwa z dnia 15 stycznia 1921 r. p. Walery Roman został zamianowany Naczelnikiem Okręgu Administracyjnego Poleskiego, a postanowieniem z dnia 14 marca tegoż roku – Wojewodą Poleskim, który to urząd piastuje do chwili obecnej.

Nadto zaś p. W. Roman w listopadzie 1918 r. na mocy otrzymanego upoważnienia organizował życie państwowe polskie w okręgu suwalskim, w lipcu zaś 1919 r. wyjechał do Paryża na czele delegacji z okręgu suwalskiego w sprawie zwolnienia tej ziemi od okupacji niemieckiej i ustalenia linii demarkacyjnej polsko-litewskiej.

Mając tedy na względzie osobiste zdolności W. Romana, jego zalety obywatelskie i zdolności organizacyjne oraz znajomość stosunków na Kresach Wschodnich, Rada Ministrów na podstawie art. 1 w dniu 13 kwietnia b.r. uchwały wnosi w myśl ustawy z dnia 6 kwietnia 1922 r. (Dz. U. Rz. P. Nr. 26 poz. 213), aby Pan Naczelnik raczył mianować Walerego Romana, Wojewodę Poleskiego,

¹⁶⁴ Komitet Obywatelski w Suwałkach powstał w listopadzie 1914 r.

Delegatem dla objęcia administracji terenu w art. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1922 r. (Dz. U. Rz. P. Nr. 26 poz. 213) określonego.

Warszawa, dnia ^a...^a kwietnia 1922 r.
PREZYDENT MINISTRÓW
/-/ ANTONI PONIKOWSKI

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

19

PROTOKÓŁ 47-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 21 kwietnia 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Religijnych i Oświecenie Publicznego	inż. Antoni Ponikowski
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamieński
Za Kierownika Ministerstwa Spraw Wojskowych	
Szef Sztabu Generalnego generał porucznik	Władysław Sikorski
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	dr Wiktor Mikulecki
Minister Sprawiedliwości	Bronisław Sobolewski
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Minister Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister b[yłej] Dzielnicy Pruskiej	dr Józef Wybicki
Dyrektor Departamentu administracyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Radca Prezydium Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 5 po południu

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 13 kwietnia 1922 r. Uchwalono załączony protokół posiedzenia z 13 kwietnia 1922 r. Uchwalono załączony wniosek w sprawie przyznania dodatku za studia wyższe techniczne, nie mającym drugiego egzaminu państwowego (załącznik 1).

2. Po wyrazach „już w roku 1914” wstawiono wyrazy „i u inżynierów w służbie kolei państwowej b[yłego] zaboru austriackiego fakt umieszczania w statusie I na podstawie ogólnych przepisów o zmianowaniach i usunięciach urzędników (reskrypt austriackiego ministerstwa kolei żelaznych z 29 kwietnia 1911 r. Nr 18177 (Dz. urzędowy austr[iacki] X¹[...] 911 Nr 48)”.

3. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie utworzenia Delegacji Polsko-Czechosłowackiej i dla Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy (załącznik 2).

4. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie rozszerzenia granic miasta Lipna (załącznik 3).

5. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie utworzenia miasta Skaryszewa i rozszerzenia granic tegoż miasta (załącznik 4).

6. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie rozszerzenia rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1921 r. o zakazie pędzenia napojów wysokowych z pszenicy, żyta i ich przetworów w kampanii gorzelniczej 1921/1922 r. na jęczmień, owies i ich przetwory (załącznik 5).

Do § 1 dodano postanowienie „Zakaz ten nie odnosi się do jęczmienia browarniczego przeznaczonego wyłącznie do wyrobu piwa tudzież do jęczmienia przeznaczonego na wyrób siodu, który dodawać wolno do zacierów gorzelnianych w maksymalnej ilości 3% w stosunku do płodów zacieranych w gorzelnii”.

7. Uchwalono załączony wniosek Ministra Kolei Żelaznych w sprawie wywłaszczenia przymusowego na rzecz rozbudowy warsztatów kolejowych w Pruszkowie 13 ha 44 a[rów] 94,7 m² gruntów prywatnych właścicieli (załącznik 6).

8. Uchwalono załączony wniosek Ministra Kolei Żelaznych w sprawie wyjednania dekretu Naczelnika Państwa na wywłaszczenie gruntu na kopalnię balastu dla kolei wąskotorowej użytku publicznego Piaseczno-Czersk Towarzystwa Akcyjnego Warszawskich Dróg Żelaznych Dojazdowych¹⁶⁵ (załącznik 7).

9. Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu w sprawie zezwolenia obywatelowi Stanów Zjednoczonych W.B. Beauchamp na nabycie od Antoniego Dziemińskiego nieruchomości w Klarysowie (załącznik 8).

10. Uchwalono załączony wniosek Ministra Robót Publicznych w sprawie rozciągnięcia na Ziemię Wileńską mocy ustaw o dostarczaniu środków przewozowych do budowy i utrzymania dróg publicznych i mostów i o przepisach porządkowych na drogach publicznych (załącznik 9).

11. Rada Ministrów po wysłuchaniu załączonego referatu Ministra Poczty i Telegrafów (załącznik 10) postanowienia wypłacić z funduszu dyspozycyjnego Ministra Spraw Zagranicznych kwotę 10 milionów marek pomiędzy ludności nadbrzeżnej Dźwiny w Letgalii¹⁶⁶.

Minister Skarbu oświadcza, że wymieniony fundusz w tym celu powiększy o kwotę 10 milionów marek.

12. Minister Sprawiedliwości komunikuje, że dotąd urzędy skarbowe w Piotrkowie nie opróżniły lokalu przeznaczonego na Sąd Okręgowy w Piotrkowie.

Minister Skarbu oświadcza, że wyda bezzwłocznie zarządzenie, żeby lokal przeznaczony na sąd oddano do jego dyspozycji.

13. Część posiedzenia poufna. Protokół spisano.

¹⁶⁵ Towarzystwo Akcyjne Warszawskich Dróg Żelaznych Podjazdowych powstało w 1911 r., z udziałem kapitału belgijskiego, w celu eksploatacji i budowy tras dojazdowych na terenie Warszawy oraz linii łączących miasto z okolicznymi miejscowościami.

¹⁶⁶ Łatgalia – kraina we wschodniej części Łotwy, geograficznie odpowiada historycznemu terytorium tzw. Inflant Polskich.

14. Na odpowiednie zapytania Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie strajku w Zagłębiu Dąbrowskim Minister Pracy i Opieki Społecznej sprawuje komunikuje, że jest poinformowany o przerwaniu rokowań między przedstawicielami górników a Radą Zjazdów Przemysłowców górniczych; porozumienie nie nastąpiło i istotnie grozi strajk w górnictwie. Zaznacza dalej, że w stosunku do kolei dotrzymał słowa przez utrzymanie pracy w kopalniach do tej chwili. W poniedziałek wieczorem Minister Pracy wyjeżdża do Zagłębia Dąbrowskiego w celu osobistej interwencji dla wznowienia rokowań i doprowadzenia do zawarcia zbiorowej umowy w górnictwie.

Posiedzenie zakończono o godzinie 9.15 wieczorem

^fAntoni Ponikowski^f

^bProtokół tajny

p. 13 Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu w sprawie pożyczki amerykańskiej (załącznik)^{167, b}

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek na Radę Ministrów [w sprawie przyznania dodatku za studia wyższe techniczne]¹⁶⁸.
2. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie utworzenia Delegacji Polsko-Czechosłowackiej dla Śląska Cieszyńskiego, Spiszu i Orawy¹⁶⁹.
3. Projekt Rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie rozszerzenia granic miasta Lipna¹⁷⁰.
4. Projekt Rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie utworzenia miasta Skaryszewa i rozszerzenia granic tegoż miasta¹⁷¹.
5. Projekt Rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie rozszerzenia rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1921 r. o zakazie pędzenia napojów wysokowych z pszenicy, żyta i ich przetworów w kompanii gorzelniczej 1921/[19]22 r.¹⁷²
6. Wniosek Ministra Kolei Żelaznych do Rady Ministrów w sprawie wywłaszczenia przynależnego na rzecz rozbudowy warsztatów kolejowych w Pruszkowie 13 ha 44 a[rów] 94,7m² gruntów właścicieli prywatnych¹⁷³.

¹⁶⁷ Zapisane na odwrocie kopii tego protokołu. W związku z zachowaniem protokołu niejawniej części obrad wspomniany załącznik publikuje się jako jego dodatek.

¹⁶⁸ Nie publikuje się.

¹⁶⁹ Nie publikuje się.

¹⁷⁰ Nie publikuje się.

¹⁷¹ Nie publikuje się.

¹⁷² Nie publikuje się.

¹⁷³ Nie publikuje się.

7. Wniosek Ministra Kolei Żelaznych do Rady Ministrów w sprawie wyjednanania dekretu Naczelnika Państwa na wywłaszczenie gruntu na kopalnię balastu dla kolei wąskotorowej użytku publicznego Piaseczno-Czersk Towarzystwa Akcyjnego Warszawskich Dróg Żelaznych Dojazdowych¹⁷⁴.
8. Wniosek Ministra Skarbu w sprawie zezwolenia obywatelowi Stanów Zjednoczonych p. Wiliamowi Benjaminowi Beauchamp na nabycie od Antoniego Dziemińskiego nieruchomości w Klarysowie¹⁷⁵.
9. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia na Ziemię Wileńską Mocy Ustaw o dostarczeniu środków przewozowych do budowy i utrzymania dróg publicznych i mostów i o przepisach porządkowych na drogach publicznych¹⁷⁶.
10. Notatka w sprawie pomocy dla Letgalii.

^bZałącznik 10.^b

NOTATKA W SPRAWIE POMOCY DLA LETGALII

Wielki wylew Dźwiny¹⁷⁷, który trwa od kilkunastu dni wyrządził milionowe szkody ludności nadbrzeżnej. Zwłaszcza ucierpiał Dyneburg, Kałkuny, Krasław oraz ta część ^aLatgalii^a (Inflant Polskich) która dotyka Dźwiny. Wszystkie te miejscowości są bardzo gęsto zamieszkałe przez ludność polską, która według wiadomości otrzymanych z Poselstwa Polskiego w Rydze, znajduje się w położeniu nadzwyczaj krytycznym, a od Rządu Łotewskiego pomocy na większą skalę oczekiwać nie może. Zachodzi więc konieczność przyjscia jej jak najrychlej z pomocą, zarówno ze względów humanitarnych jak i dla podtrzymania wpływu i znaczenia Polski w Letgalii przy czym wobec braku czasu dla zorganizowania specjalnego oddziału ratunkowego z darami w naturze, należałoby poprzestać na razie na udzieleniu przez Rząd Polski pomocy pieniężnej.

Prawdopodobnie suma maksymalna 10 000 000 mk pol[skich] (około 1 000 000 r[u]b[li] l[otewskich]) byłaby wystarczająca. Rozdziałem tej sumy pomiędzy poszkodowanych zająć się może konsulats Polski w Dyneburgu, ^aŚwierbiński¹⁷⁸, pochodzący sam z Inflant Polskich i znający świetnie miejscowe stosunki.

Wysłanie przez Rząd Polski Specjalnego Delegata (np. posła sejmowego) zrobiłoby jednak wielkie wrażenie na ludności polskiej w Letgalii, wzmocniłoby

¹⁷⁴ Nie publikuje się.

¹⁷⁵ Nie publikuje się.

¹⁷⁶ Nie publikuje się.

¹⁷⁷ Wylew Dźwiny spowodowany wiosennymi roztopami i zatorami lodu na rzece miał miejsce w pierwszej połowie kwietnia 1922 r. Oprócz ofiar śmiertelnych niezmiernie uciążliwe były też straty materialne. Wśród najbardziej poszkodowanych znalazła się mieszkańcy wsi polskich położonych nad Dźwiną.

¹⁷⁸ Chodzi o konsula Michała Mariana Świerbińskiego.

ją w przekonaniu, że Rząd Polski interesuje się nią i nie byłoby pozbawione znaczenia wobec zbliżających się wyborów do Parlamentu Łotewskiego.

Warszawa, dnia 20 kwietnia 1922 r.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
tajnego [punktu części obrad 47-go] posiedzenia Rady Ministrów
[Rzeczypospolitej Polskiej] z 21 kwietnia 1922 r.

p. 13

1. Przed rozpatrzeniem wniosku w przedmiocie odznaczenia obywateli Rzeczypospolitej Polskiej orderem „Odrodzenia Polski” Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oświadczył, że z powodu wstrzymania się Kapituły od wyrażenia opinii o szeregu kandydatów z resortu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (oraz b[yłego] Ministerstwa Kultury i Sztuki) przedstawionych do odznaczenia odracza przedłożenie Radzie Ministrów zaopiniowanych przez Kapitułę wniosków z tego resortu. Analogicznie postępuje co do przedłożonych propozycji na odznaczenie dziennikarzy (Bolesław Koskowski, Stanisław Kozicki publicyści).

2. Następnie Rada Ministrów rozpatrywała przedłożone przez poszczególne Ministerstwa wnioski i powzięła uchwały jak w załącznikach. (7 załączników)

3. Odnośnie do wniosków przedłożonych przez Ministra Spraw Wojskowych Rada Ministrów na wniosek zastępcy Ministra Spraw Wojskowych, Szefa Sztabu Generała Sikorskiego uchwaliła przesłać zaopiniowane przez Kapitułę wnioski Panu Ministrowi Spraw Wojskowych do uprzedniego przejrzania i zajęcia ponownego stanowiska w przedmiocie tychże zaopiniowanych przez Kapitułę wniosków

4. Rada Ministrów zleciła Prezydium Rady Ministrów przygotowanie szczegółowej uchwały normującej sposób przedkładania wniosków, a w szczególności opartej na zasadzie, że wszystkie wnioski dotyczące osób mieszkających na terytorium województwa oprócz wniosków, dotyczących sędziów i prokuratorów winne być opiniowane przez wojewodów. Wnioski z terenu miasta stołecznego Warszawy winno opiniować Prezydium Rady Ministrów.

5. Następnie poleciła Rada Ministrów porozumienie się z Kapitułą, względnie przeprowadzenie potrzebnej zmiany w art. 4 dekretu Naczelnika Państwa w przedmiocie ustanowienia statutu orderu „Odrodzenia Polski” dotyczącej się doręczania orderów, a mianowicie aby dyplomy i odznaki orderowe były doręczane przez wojewodów przy odpowiednim ceremoniale, zaś na terenie m.st. Warszawy za pośrednictwem Prezydium Rady Ministrów względnie odnośnych Ministerstw.

6. Rada Ministrów wyraziła życzenie, by Kapituła orderu „Odrodzenia Polski” odbyła w roku bieżącym około Bożego Ciała¹⁷⁹ jeszcze jedno posiedzenie celem rozpatrzenia dodatkowych wniosków.

7. Następnie Rada Ministrów obradowała nad wnioskami przedstawionymi z inicjatywy Kapituły orderu „Odrodzenia Polski” i w sprawie tych wniosków powzięła następującą uchwałę:

a. Po myśli art. 10 ustawy o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski” odsyła się do kompetentnego traktowania[:]

Prezydentowi Ministrów wnioski na odznaczenie orderem

Jana Żarnowskiego, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli

D-ra Łepkowskiego Zastępcy Szefa Kanc[elarii] Cyw[ilnej] Naczelnika Państwa

Ministrowi Spraw Zagranicznych wniosek na odznaczenie orderem Aleksandra Ładosia

Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych wniosek na odznaczenie d-ra Stefańczyka

Ministrowi Zdrowia Publicznego wniosek na odznaczenie orderem profesora d-ra Stolzmana Komisarza walki z epidemiami

Ministrowi Wyznań Rel[igijnych] i Oświecenia Publ[icznego] wnioski na odznaczenie[:]

Kazimierza Tetmajera

Józefa Mehoffera

Prof. Kazimierza Kostaneckiego (ewentualnie Rada Ministrów godzi się na nadanie mu odznaki klasy III)

Juliana Fałata Dyrektora Departamentu

Księdza Karola Lubiani[e]ca

Profesora Władysława Dziewońskiego, prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

b. Wobec podjęcia inicjatywy przez resortowych Ministrów uchwałą przedstawić Naczelnikowi Państwa wnioski na odznaczenie:

Z inicjatywy Prezydenta Ministrów[:]

Generała Jacyny, Generalnego Adiutanta Naczelnika Państwa na odznaczenie orderem „Odrodzenia Polski” klasy III.

Juliusza Burschego Superintendenta¹⁸⁰ na odznaczenie orderem – „Odrodzenia Polski” klasy II.

¹⁷⁹ W 1922 r. Boże Ciało przypadało 15 czerwca.

¹⁸⁰ Superintendent – duchowny protestancki, któremu powierzono władzę nadzorczą wobec pastorów określonego obszaru.

Księdza Arcybiskupa Karola Hryniewi[e]ckiego na odznaczenie orderem „Odrodzenia Polski” klasy I.

Bolesława Wysłoucha, redaktora Gazety Codziennej¹⁸¹ we Lwowie na odznaczenie orderem „Odrodzenia Polski” klasy III, względnie IV.

Z resortu Ministra Spraw Zagranicznych[:]

Leona Wasilewskiego, b[yłego] ministra, Prezesa Komisji Granicznej¹⁸² na odznaczenie orderem „Odrodzenia Polski” klasy III.

Z resortu Ministra Spraw Zewnętrznych[:]

D-ra Kazimierza Grabowskiego, wojewody lwowskiego na odznaczenie orderem „Odrodzenia Polski” klasy III.

D-ra Witolda Węsławskiego z Wilna na odznaczenie orderem „Odrodzenia Polski” klasy III.

Z resortu Ministra Spraw Wojskowych[:]

ks. Biskupa Władysława Bandurskiego na odznaczenie orderem „Odrodzenia Polski” klasy II.

Z resortu Ministerstwa Kolei Żelaznych[:]

Inż. Zygmunta Jasińskiego, b[yłego] ministra kolei żelaznych na odznaczenie orderem „Odrodzenia Polski” klas II.

- c. Rada Ministrów postanowiła z zasadniczych powodów nie rozpatrywać wniosków w przedmiocie odznaczenia orderem „Odrodzenia Polski” członków obecnego Gabinetu, a w szczególności pp. Jerzego Michalskiego, Bronisława Sobolewskiego, Konstantego Skirmunta i Ludwika Dąbrowskiego.
- d. W końcu postanowiła Rada Ministrów nie rozpatrywać wniosków w przedmiocie ponownego odznaczenia orderem „Odrodzenia Polski” pp. Emila Godlewskiego (seniora) i Heliodora Świącickiego, a to z powodu zbyt krótkiego upływu czasu między ostatnim odznaczeniem a odznaczeniem nowo proponowanym.

Po porozumieniu Pana Prezydenta z odnośnymi Panami Ministrami stanowiono jak następuje:

I. Wniosek w przedmiocie odznaczenia Artura Śliwińskiego wiceprezydenta m.st. Warszawy przejmuje Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

¹⁸¹ Podtytuł periodyku błędnie potraktowany jako tytuł. W latach 1887–1919 Bolesław Wysłouch był redaktorem „Kurieru Lwowskiego”, wydawanego jako dziennik poranny.

¹⁸² Komisja Graniczna (właśc. Mieszana Komisja Graniczna) – instytucja powołana na mocy porozumienia kończącego wojnę polsko-bolszewicką, która miała postanowić o przebiegu wschodniej granicy Polski. Na czele delegacji polskiej stał Leon Wasilewski. Jej działanie zakończyło wytyczenie granicy polsko-sowieckiej (23 listopada 1922 r.).

II. Wnioski Pana Ministra Zdrowia Publicznego w przedmiocie odznaczenia orderem „Odrodzenia Polski”[:]

Prof. Dr. Józefa Wiczkowskiego

Prof. Dr. Kazimierza Rzentkowskiego [sic!]

Prof. Dr. Stanisława Ciechanowskiego

Prof. Dr. Bronisława Koskowskiego

Dr. Jana Mazurkiewicza

Dr. Franciszka G[i]edroycia

Roberta Gundlacha

przejmując Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

III. Uchwalony przez Radę Ministrów wniosek w przedmiocie odznaczenia Bolesława Wysłoucha redaktora „Gazety Codziennej” we Lwowie przedłożony będzie Naczelnikowi Państwa, łącznie z wnioskami na odznaczenie innych dziennikarzy.

Załączniki

Wykaz:

1. [Wnioski w sprawie odznaczeń uchwalone w trakcie tajnej części obrad Rady Ministrów w dniu 21 kwietnia 1922 r.]
2. [Załącznik do protokołu tajnej części obrad Rady Ministrów odbytej w dniu 21 kwietnia 1922 r. Wniosek nagły na Radę Ministrów w przedmiocie upelnomocnienia posłów Rzeczypospolitej Polskiej w Paryżu Maurycego hr. Zamoyskiego i posła Henryka Radziszewskiego do podpisania w imieniu Rządu w Paryżu umowy o pożyczkę w kwocie 50 mln dolarów].

[Załącznik 1]

[Wnioski w sprawie odznaczeń uchwalone w trakcie tajnej części obrad Rady Ministrów w dniu 21 kwietnia 1922 r.]

WNIOSKI PREZYDENTA MINISTRÓW
uchwalone na Radzie Ministrów 21 kwietnia 1922 r.

		klasa
Edward Lechowicz	Dyrektor Departamentu Prez[ydium] Rady Ministrów	III
^h Michał Gabriel Narutowicz	Minister Robót Publicznych “wstrzymany zgodnie z ustępem 7 tajnej R[ady] Min[istrów] z dn. 21 IV 1922 ^c	II ^h

Stanisław Car	Szef Kancelarii Cyw[ilnej] Naczelnika Państwa	III
Jerzy Pomykalski	Szef Kancelarii Sejmowej	III
Dr. Witold Chodźko	Minister Zdrowia Publ[icznego]	II
Henryk Strasburger	Podsekretarz Stanu Ministerium Przem[ysłu] i Handlu	III
Dr. Józef Wybicki	b[yły] Minister b[yłej] Dzielnicy Pruskiej	II
Ks. Karol Machay	Proboszcz na Orawie	IV
Romuald Mielczarski	Działacz na polu kooperatyw	IV
Józefa Klawerowa	Przewodnicząca Koła Pracy Kobiet	V
Ks. Dr Józef Bilczewski	Arcybiskup lwowski	I
Ks. Kardynał Aleksander Kakowski	Arcybiskup warszawski (ewentualnie zaproponować po wysłuchaniu kapituły odznaczenie „Orłem Białym” – decyzje powzięnie Prezydent Ministrów).	I
Nadto z inicjatywy Kapituły (p[kt]. 7-b tajnego protokołu)		
Generał Jacyna	Generalny Adiutant Naczelnika Państwa	III
Juliusz Bursche	Superintendent	II
Ks. arcybiskup Karol Hryniewi[e]cki		I
	Wstrzymani	
Bolesław Koskowski	Publicysta	
Stanisław Kozicki	”	
Bolesław Wysłouch	Redaktor „Gazety Codziennej” we Lwowie	
	Przeniesiono na resort Ministerstwa Oświaty	
Ferdynand Ruszczyc	Artysta malarz	

Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych
uchwalone na Radzie Ministrów 21 kwietnia 1922 r.

		klasa
1. Maurycy ^a Zamojski ^a	Poseł Rzeczypospolitej Polskiej w Paryżu	II
2. Tytus Filipowicz	Poseł Rzeczypospolitej Polskiej w Moskwie	III
3. Stefan Przedziecki	Dyrektor Protokołu Dyplomatycznego	III
4. Aleksander Skrzyński	Poseł Rzeczypospolitej Polskiej w Rumunii	III

5. Szymon Askenazy	Delegat Rzeczypospolitej Polskiej do Ligi Narodów	II
6. Władysław de Bondy	Referent M[inisterstwa] S[praw] Zagranicznych	III
7. Szymon Rundstein	Radca Prawny M[inisterstwa] S[praw] Zagranicznych	III
8. Leon Wasilewski	B[yły] minister, Prezes Komisji Granicznej	III ^b Z inicjatywy Kapituły ord[eru] Od-r[odzenia] Polski ^b

Wnioski Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
uchwalone na Radzie Ministrów 21 kwietnia 1922 r.

1. Dr. Władysław Jahl	Członek Tymczasowego Wydziału Samorządowego	III
2. Władysław Sołtan	Wojewoda warszawski	III
3. Moskałewski Stanisław	Wojewoda lubelski	III
4. Dr. Jan Bednarski	Kierownik Starostwa Spisko-Orawskiego	IV
5. Franciszek Anusz	b[yły] Komisarz Rządu w Warszawie	IV
6. Piotr Drzewiecki	b[yły] Prezydent m. Warszawy	III
7. Bolesław Orzechowicz	Właściciel dóbr	IV
8. Dr. Włodzimierz Godlewski	Adwokat we Lwowie	IV
9. Dr. Henryk Loewenherz	Adwokat, członek Rady Miejskiej we Lwowie	IV
10. Kazimierz Grabowski	Wojewoda lwowski Wstrzymano	III
Baliński Ignacy	Prezes Rady Miejskiej	
	Przeniesiono do wniosków Prezydium Rady Ministrów	
Ks. dr Józef Bilczewski	Arcybiskup lwowski	
	Przeniesiono do resortu Min[istra] Wyzn[añ] Rel[igijnych] i Ośw[iecenia] Publ[icznego]	
Artur Śliwiński	Wiceprezes m. st. Warszawy	
11. Z inicjatywy Kapituły	dr Witold Węśławski z Wilna	III

Wnioski Ministerstwa Skarbu
uchwalone na Radzie Ministrów 21 kwietnia 1922 r.

		Klasa
1. Edward Bugno	Prezes Izby Skarbowej we Lwowie	III
2. Dr. Lubośław Wyszatycki	Dyrektor Departamentu w Min[isterstwie] Skarbu	III
3. Dr. Kazimierz Zaczek	Dyrektor Departamentu w Min[isterstwie] Skarbu	III
4. Romuald Czauderna	Dyrektor Głównego Urzędu Kasowego	IV
5. Dr. Aleksander Dubieński	Naczelnik Wydziału w Min[isterstwie] Skarbu	IV
6. Aleksander Wojtkiewicz	St[arszy] referent w Min[isterstwie] Skarbu	V
7. Alfred Simon	Dyrektor Izby Skarbowej w Lublinie	III
8. Edward Zienkowski	Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie	III
9. Gabriel Czechowicz	Dyrektor Izby Skarbowej w Brześciu Litewskim	IV
10. Kazimierz Bigo	Naczelný Dyrektor P.K. K.P.	III
11. Hubert Linde	Dyrektor P.K.O. ¹⁸³	III

Nie rozpatrzono z powodu równoczesnej nominacji na Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Skarbu (vide uchwała Rady Ministrów z 21 grudnia 1921 r.)

Dr Wiktor Mikulecki Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Skarbu

WNIOSEK MINISTERSTWA SPRAW WOJSKOWYCH
uchwalony na Radzie Ministrów 21 kwietnia 1922 r.
Z inicjatywy kapituły orderu „Odrodzenia Polski”

1. Biskup Władysław Bandurski	Biskup połowy wojsk Litwy Środkowej	Klasa II
----------------------------------	-------------------------------------	-------------

WNIOSKI MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
uchwalone na Radzie Ministrów 21 kwietnia 1922 r.

		klasa
1. Stanisław Srzednicki	I prezes Sądu Najwyższego	II
2. Franciszek h ^h N ^h cB ^c owodworski	Prezes Sądu Najwyższego	II

¹⁸³ Poczтовая Kasa Oszczędności – państwowa instytucja bankowa z siedzibą w Warszawie, działająca w latach 1919–1948.

3. Adolf Czerwiński	Prezes Sądu Apelacyjnego we Lwowie	III
4. Jan Motty	Prezes Sądu Apelacyjnego w Poznaniu	III
5. Dr. Witold Prądzyński	Dyrektor Departamentu Ziem Zachodnich w Poznaniu	III
6. Zygmunt Hübner	Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie	III
7. Leonard Cybulski	Prezes Sądu Okręgowego w Piotrkowie	III
8. Witold Jełowicki	Prezes Sądu Okręgowego w Łucku	III
9. Dr. Feliks Bocheński	Prezes Sądu Okręgowego w Cieszynie	III
10. Dr. Wiktoryn Mańkowski	Prezes Senatu przy Sądzie Apelacyjnym w Poznaniu	III

WNIOSKI MINISTRA KOLEI ŻELAZNYCH

w przedmiocie odznaczenia inż. Alfreda Faltera Rada Ministrów postanowiła odroczyć. Natomiast uchwalono nadać odznaczenie ^dinż. Zygmuntowi Jasińskiemu b[yłemu] ministrowi kolei żelaznych klasy II^d

Wnioski Ministra Poczty i Telegrafów uchwalone na Radzie Ministrów 21 kwietnia 1922 r.

		klasa
1. Krzemiński Konstanty	Dyrektor Urzędu Telegraficznego w Warszawie	V
2. Kazimierz Jan Kaute	Dyrektor Urzędu Pocztowego w Cieszynie	V
3. Władysław Duszyński	Naczelnik Urzędu Pocztowego w Bydgoszczy	V
4. Dr. Mieczysław Kaczanowski	Naczelnik Wydziału Min[isterstwa] Poczty i Telegrafów	IV
5. Jan Maksymiljan Moszczyński	Dyrektor Departamentu w Min[isterstwie] Poczty i Telegrafów	III
6. Marian Pajor	Naczelnik Wydziału w Min[isterstwie] Poczty i Telegrafów	IV
7. Franciszek Żyliński	Naczelnik Urzędu Pocztowego w Brześciu nad Bugiem	V
8. Zygmunt Frączkowski	Naczelnik Wydziału Min[isterstwa] Poczty i Telegrafów	IV
9. Michał Zawojski	Dyrektor Urzędu Pocztowego we Lwowie	V
10. Inż. Józef Żółtowski	Inspektor Min[isterstwa] Poczty i Telegrafów	IV

Wnioski Ministra Robót Publicznych
uchwalone na Radzie Ministrów 21 kwietnia 1922 r.

		klasa
1. Inż. Roman Ingarden	Prezes Generalnej Dyrekcji Regulacji Rzek ¹⁸⁴	III
2. Władysław Ekielski	Profesor Wyższej Szkoły Przemysłowej w Krakowie	IV
3. Józef Dziekoński	Honorowy profesor Politechniki	III

Wnioski Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego
uchwalone na Radzie Ministrów 21 kwietnia 1922 r.

1. Stanisław Kauzik	SzeF Sekcji	IV
2. Kazimierz Stolpe	Komisarz Rządu przy Sekcji Restytucyjnej Komisji Odszkodowań	IV

Wnioski Ministra Zdrowia Publicznego
uchwalone na Radzie Ministrów 21 kwietnia 1922 r.

		klasa
1. Dr. Władysław Szenajch	Doktor medycyny	IV
2. Dr. Aleksander Maciesza	Członek honorowy Rady Lekarskiej	IV
3. Emil Gerlach	Prezes Tow[arzystwa] Przeciwgruźliczego	IV
4. Julia Aleksandrowiczówna	Działaczka na polu szpitalnictwa i pielęgniarstwa	V
5. Stanisław Staniszewski	Działacz na polu opieki nad dziećmi i dobroczynności	III
6. Dr. Maria Pawińska	Kierowniczka instytucji Kolonii Letnich	V
7. Dr. Aleksander Jaworowski	Członek honorowy Rady Lekarskiej z Lublina	IV
8. Dr. Karol Rychliński	Działacz na polu medycyny i higieny	IV
9. Dr. Henryk Nusbaum ^{adto} ^a	IV	
10. Dr. Walenty Kamocki	Okulista w Warszawie	IV
11. Dr. Aleksander Piotrowski	Doktór medycyny i filozofii	IV
12. Michał Mutniański	Senior aptekarzy warszawskich	IV
13. Antoni Hołowko	Działacz na polu medycyny i higieny w Wilnie	V

¹⁸⁴ Właśc. Generalna Dyrekcja Regulacji Rzek Żeglownych – urząd działający przy Ministerstwie Robót Publicznych w okresie od kwietnia 1919 do grudnia 1923 r. W następnych latach jego funkcje przejął Departament Wodny Ministerstwa Robót Publicznych.

14. Karol Buzek	Działacz cieszyński	V
15. Gabryela Thun	Działaczka na polu opieki nad dzieckiem i Czerwonego Krzyża	V

Przeniesiono na resort Ministerstwa Wyzn[añ] Rel[igijnych] i Ośw[iecenia] Publ[icznego]

Prof. dr Józef Wiczkowski
 Prof. dr Kazimierz Rzentkowski
 Prof. dr Stanisław Ciechanowski
 Prof. Bronisław Koskowski
 Dr Jan Mazurkiewicz
 Dr Franciszek G[i]edroyć
 Robert Gundelach

WNIOSKI MINISTRA B[YŁEJ] DZIELNICY PRUSKIEJ
 uchwalone na Radzie Ministrów 21 kwietnia 1922 r.

		klasa
1. Dr Stefan Piechocki	Dyr. Dep. Spraw Wewnętrznych	IV
2. Dr Leon Połczyński	b[yły] wiceminister	III
3. Dr Jan Biziel	Przewodniczący Rady Miejskiej w Bydgoszczy	IV
4. Antoni Abraham	Kierownik wędzarni w Pucku	V
5. Tomasz Rogala	Majster pantoflarski w Kościerzynie	V
6. Maria Bolewska	Przełożone Zakładu N.M. Panny w Kościerzynie	V
7. Stanisław Sikorski	Starosta w Chojnicach	IV
8. Ks. Ksawery Połomski	Kanonik w Wąbrzeźnie	IV
9. Prof. dr Józef Łęgowski	Prezes Komisji Szkolnej w Toruniu	IV
10. Ks. Romuald Frydrychowicz	Prof. teologii przy Kolegium Marianum w Pelplinie	IV
11. Alfons Chmielewski	b[yły] sędzia w Wejherowie	IV
12. Stanisław Obrzud	Dyr. Pomorskiej Izby Skarbowej	IV
13. Franciszek Posadze [sic!]	Włościanin	V
14. Władysław Seyda	b[yły] Minister b[yłej] Dzielnicy Pruskiej	III
15. Dr. Stefan Łaszewski	b[yły] wojewoda pomorski	IV
16. Dr. Wacław Wyczyński	Starosta w Poznaniu	IV
17. Dr. Jakub Cieślewicz	Lekarz w Strzelnie	V
18. Dr. Zygmunt Celichowski	Prezes ^a kórnickoobnińskiej ^a Rady Ludowej i członek wydziału powiatowego	III

wstrzymano:

Dr. Stanisław Celichowski Naczelnik Wydziału w Poznaniu
Dr. Emil Schmidt Dyrektor Departamentu Skarbowego
 Min[isterstwa] b[yłej] Dziel[nicy] Pruskiej

[Załącznik 2]

[Załącznik do protokołu tajnej części obrad Rady Ministrów odbytej w dniu 21 kwietnia 1922 r. Wniosek nagły na Radę Ministrów w przedmiocie upelnomocnienia posłów Rzeczypospolitej Polskiej w Paryżu Maurycego hr. Zamoyckiego i posła Henryka Radziszewskiego do podpisania w imieniu Rządu w Paryżu umowy o pożyczkę w kwocie 50 mln dolarów]

^bZałącznik 11 protokołu
tajnego z 21 kwietnia 1922.^b

Wniosek nagły
na Radę Ministrów w dniu 21 kwietnia 1922 r.

Wnoszę:

Rada Ministrów uchwalić raczy:

„Rada Ministrów upoważnia p. Ministra Skarbu do upelnomocnienia pp. Posła Rzeczypospolitej Polskiej w Paryżu Maurycego hr. Zamoyskiego i posła H. Radziszewskiego do podpisania w imieniu Rządu w Paryżu ‘warunkowej’^c umowy o pożyczkę w kwocie 50 milionów dolarów St[anów] Zjednoczonym Ameryki Półn[ocnej] na warunkach dla Polski możliwie najkorzystniejszych. Projekt umowy wyżej wymienionej przedłożony będzie przez p. Ministra Skarbu Radzie Ministrów do uchwały, po czym w razie przyjęcia jego przez Radę Ministrów przedłożony zostanie Sejmowi Ustawodawczemu do zatwierdzenia a to zgodnie z art. 6 Konstytucji z dnia 17 marca 1921.

Warszawa, dnia 21 kwietnia 1922 r.

MINISTER SKARBU:
^fMichalski^f

Przyjęto zgodnie z wnioskiem na posiedzeniu Rady Ministrów dnia 21 kwietnia 1922 r.

PREZYDENT MINISTRÓW:

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

21

PROTOKÓŁ 48-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 22 kwietnia 1922 r.

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań
Religijnych i Oświecenie Publicznego
Minister Spraw Wewnętrznych
Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych
generał-porucznik

Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu

Minister Sprawiedliwości

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Minister Zdrowia Publicznego

Radca Prezydium Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamieński

Kazimierz Sosnkowski

dr Wiktor Mikulecki

Bronisław Sobolewski

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Mieczysław Rybczyński

Ludwik Darowski

dr Witold Chodźko

dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 12 w południe

Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 21 kwietnia 1922 r.

Po wysłuchaniu referatu Ministrów Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych i Skarbu w sprawie ochrony granic i odczytania załączonych wniosków Ministra Spraw Wewnętrznych (załączniki 1 i 2) oraz rezolucji Sejmu Ustawodawczego, objętych załącznikiem 3 – Rada Ministrów powzięła następujące uchwały:

1. Rada Ministrów stoi na stanowisku, że organizacja ochrony granic należy do Ministerstwa Skarbu.

2. Rada Ministrów wzywa Ministra Spraw Wewnętrznych do przedłożenia Radzie Ministrów w ciągu jednego tygodnia projektu ustawy mającej na celu stworzenie na podstawach prawnych organizacji ochrony granic rekrutowanej ochotniczo lub z poboru przymusowego, podległej całkowicie Ministrowi Spraw Wewnętrznych, cywilnej, lecz zbudowanej i szkolonej na wzór wojskowy, która pełnić będzie służbę na granicy wschodniej, dopóki względy ogólne i techniczne pozwolą na obsadzenie granicy strażą celną Ministerstwu Skarbu. Ustawa powyższa winna być przeprowadzona przez Sejm przed uchwalaniem „Ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej”.

3. Rada Ministrów zleca Ministrowi Skarbu, Spraw Wojskowych i Sprawiedliwości, by natychmiast wydelegowali po jednym referencie, którzy by wspólnie z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych opracowali wymieniony projekt ustawy.

Na posiedzeniu, na którym rozpatrywany będzie powyższy projekt Minister Skarbu przedłoży zasady i plan organizacji stałej służby celnej.

4. Rada Ministrów wznawia uchwałę z 3 września 1921 r. w sprawie ochrony granic i zwraca się do Ministra Skarbu z apelem, żeby wszystkie dezyderaty związane z ochroną granicy wschodniej traktował jako ważne i nagłe.

5. Bataliony celne mają być dopełnione przez czynnych żołnierzy z kategorii „A”.

Rada Ministrów uchwaliła w zasadzie złożony przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej wniosek w sprawie rozciągnięcia ustawy z 11 marca 1921 r.¹⁸⁵ w przedmiocie zmiany ustawy z 1 sierpnia 1919 r.¹⁸⁶ o załatwieniu zatargów między pracodawcami a pracownikami rolnymi za zatargi zbiorowe między właścicielami nieruchomości miejskich a dozorcami domowymi (załącznik 4).

Projekt należy uzgodnić z Ministerstwem Sprawiedliwości i Prezydium Rady Ministrów.

Posiedzenie zamknięto o godzinie 3 po południu

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie formacji dla ochrony granicy wschodniej].
2. Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na Radę Ministrów [w sprawie ochrony granicy wschodniej].
3. [Pismo Marszałka Sejmu Ustawodawczego Rzeczypospolitej Polskiej do Prezesa Rady Ministrów w sprawie powołania straży celnej cywilnej].
4. [Wniosek złożony przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie rozciągnięcia ustawy z 11 marca 1921 r. w przedmiocie zmiany ustawy z 1 sierpnia 1919 r. o załatwieniu zatargów między pracodawcami a pracownikami rolnymi za zatargi zbiorowe między właścicielami nieruchomości miejskich a dozorcami domowymi]¹⁸⁷.

¹⁸⁵ Por. Ustawa z dnia 11 marca 1921 r. w przedmiocie zmiany ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o załatwianiu zatargów zbiorowych między pracodawcami a pracownikami rolnymi, Dz.U. 1921, nr 26, poz. 147.

¹⁸⁶ Por. Ustawa z dnia 1 sierpnia 1919 r. o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi, Dz.P.P.P. 1919, nr 65, poz. 394.

¹⁸⁷ Nie publikuje się.

[Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie formacji dla ochrony granicy wschodniej]

Warszawa, dnia ^b12^b kwietnia [19]22 r.

WNIOSEK

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na Radę Ministrów w przedmiocie rozstrzygnięcia kwestii, co do formacji dla ochrony granicy wschodniej.

I.

Ministrowi Spraw Wewnętrznych oddana jest ochrona granicy wschodniej oraz odpowiedzialność za tę ochronę.

II.

Dla ochrony granicy są oddane przez M[inisterstwo] S[praw] Wojsk[owych] baony celne.

Baony Celne były formacjami wojskowymi, podlegającymi M[inisterstwu] S[praw] Wojsk[owych] i zostały oddane do dyspozycji Min[isterstwa] Skarbu.

III.

Uchwałą Rady Ministrów z dnia 3 IX [19]21 r. Min[isterstwa] Spraw Wewn[ętrznych] zostało oddane dla ochrony granicy wschodniej: przez Min[isterstwo] Skarbu – ^a12 baonów celnych^a i przez M[inisterstwo] S[praw] Wojsk[owych] – 10 baonów celnych.

IV.

Na konferencji międzyministerialnej dnia 7 IV [19]22 r. przedstawiciel M[inisterstwa] S[praw] Wojsk[owych] oświadczył, że M[inisterstwo] S[praw] Wojsk[owych] nie liczy baony celne za formacje wojskowe.

Wobec tego, że żadna prawidłowa organizacja nie może być zapoczątkowana przed zasadniczym zdecydowaniem sprawy Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych przekłada Radzie Ministrów do zadecydowania:

I.

Czy w myśl poprzednich uchwał Rady Ministrów M[inisterstwo] S[praw] Wojsk[owych] jest zobowiązanie dostarczyć formacji wojskowych dla ochrony granicy wschodniej.

II.

Czy baony celne są formacją wojskową?

UWAGA: a) o ile baony celne są formacjami wojskowymi M[inisterstwo] S[praw] Wojsk[owych], obowiązane jest utrzymywać organizację wojskową baonów celnych, jako formacji wojskowych.

UWAGA: b) o ile Rada Ministrów zadecyduje, że baony celne nie są formacjami wojskowymi, to B[ataliony] C[elne], jako nie mające żadnej podstawy prawnej do swej egzystencji, muszą być natychmiast rozwiązane.

III.

Jakie istniejące formacje będą strzec granicy wschodniej do momentu zorganizowania cywilnej straży celnej?

^bZałącznik 2.^b

Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na Radę Ministrów [w sprawie ochrony granicy wschodniej]

Warszawa, dnia 12 kwietnia 1922 roku

WNIOSEK

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
na Radę Ministrów

I.

Rada Ministrów konstatuje, że ochronę granicy wschodniej wykonywać mają:

- 1) Formacje wojskowe przeznaczone dla służby ^dochronnej^d, które oddaje się pod wyłączną kompetencje i rozkazy M[inisterstwa] S[praw] Wewn[ętrznych]
- 2) Urzędy Celne, przeznaczone dla służby ^dkontrolnej^d, które podporządkowują się pod względem sposobu wykonywania służby M[inisterstwu] S[praw] Wewn[ętrznych]. Pozostają pod wszystkimi innymi względami, jak dotychczas w kompetencji Min[isterstwa] Skarbu.
- 3) Policja Państwowa przeznaczona dla służby kontrolnej i ochronnej.

II.

Liczebność formacji wojskowych winna być doprowadzona dla takiego stanu, aby stale w każdym momencie pełniących służbę wartowniczą lub patrolową było – bagnetów 2 na km, szabel – 1 na 3 km.

Liczebność funkcjonariuszy Urzędów Celnych, potrzebnych dla kontroli w punktach przejściowych ustali Min[isterstwo] Skarbu.

Liczebność Policji Państwowej potrzebnej dla kontroli na punktach przejściowych oraz dla wzbogacenia posterunków policji w powiatach pogranicznych określi M[inisterstwo] S[praw] Wewn[ętrznych].

III.

Rada Ministrów konstatuje konieczność specjalnego usytuowania specjalnego personelu formacji wojskowych, policji państwowej i Urzędów Celnych na kordonie względem:

 dodatków do pobieranych dochodów

 unormowania nagród za pełnienie służby i przyłapany przemyt.

Oraz ustalenia i zagwarantowania praw służby, a specjalnie w stosunku do formacji wojskowych należytego ich zaopatrzenia.

IV.

Rada Ministrów konstatuje konieczność postawienia formacji, strzegących granicy Wschodniej w odpowiednie warunki pod względem zaopatrzenia technicznego oraz pod względem technicznych urządzeń na granicy, a mianowicie pod względem ochrony sanitarnej, budowy pomieszczeń do zamieszkania i pełnienia służby, budowy obiektów na granicy (wiechy, roгатki, tablice, odrutowania itp.) budowy dróg granicznych, itd.

V.

Rada Ministrów konstatuje konieczność wprowadzenia Sądów Doraźnych (wojskowych – dla formacji wojskowych, cywilnych dla funkcjonariuszy cywilnych) dla organów, pełniących służbę na granicy za poszczególne kategorie nadużyć służbowych.

VI.

Rada Ministrów konstatuje konieczność ustalenia specjalnych wymierzanych w drodze administracyjnej, lub w drodze uproszczonego postępowania sądowego za przemytnictwo i nielegalne przekroczenie granicy.

Poza tym konieczność wprowadzenia sądów doraźnych za działania przeciwpaństwowe w pasie nadgranicznym.

VII.

Rada Ministrów konstatuje potrzebę odpowiedniego aparatu obronnego ochrony granicy wschodniej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

VIII.

Rada Ministrów konstatuje konieczność sanacji stosunków personalnych w urzędach na obszarach Województw Wschodnich.

IX.

Rada Ministrów podkreśla konieczność traktowania spraw związanych z granicą wschodnią w drodze wyjątkowo pilnej.

X.

Na zasadzie powyższego Minister Spraw Wewn[ętrznych] przedstawi Radzie Ministrów wniosek w sprawie całości organizacji ochrony granic do dnia 25 kwietnia 1922 r.

^bZałącznik 3^b

[Pismo Marszałka Sejmu Ustawodawczego Rzeczypospolitej Polskiej do Prezesa Rady Ministrów w sprawie powołania straży celnej cywilnej]

Odpis z odpisu

MARSZAŁEK
SEJMU USTAWODAWCZEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
NR. 529/21.

Warszawa, dnia 23 stycznia 1922 r.

Do Pana Prezydenta Ministrów

Na posiedzeniu w dniu 20 stycznia 1922 r., na wniosek Komisji Administracyjnej uchwalił Sejm Ustawodawczy następujące rezolucje:

Sejm wzywa Rząd, aby na całej przestrzeni granic Państwa powołał do życia straż celną cywilną na zasadach organizacji wojskowej.

Nim to nastąpi, należy uzdrowić natychmiast stosunki z dzisiejszej organizacji straży granicznej; w tym celu

na zachodzie:

Sejm wzywa Rząd, aby straż celną na zachodzie oddał wyłącznie do dyspozycji i na odpowiedzialność Ministerstwa Skarbu.

Sejm wzywa Rząd, aby przyśpieszył wybudowanie pomieszczeń dla straży celnej (tak na zachodzie, jak również i na wschodzie).

Sejm wzywa Rząd, aby do szkół w Wieluniu i Zambrowie przyjmował kandydatów zupełnie pewnych pod względem moralnym i w ogóle państwowym.

na wschodzie:

Sejm wzywa Rząd, aby bataliony celne na wschodzie poddał czasowo kompetencji i pod wyłączną odpowiedzialność Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Sejm wzywa Rząd, aby natychmiast zreorganizował stacjonowane baony celne na granicy wschodniej, powołując – na wniosek komendy głównej – elementy odpowiednie, zwłaszcza na stanowiskach kierowniczych.

Sejm wzywa Rząd, aby obowiązek zaopatrywania baonów celnych na wschodzie nałożył na Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Min[isterstwem] Spraw Wojskowych.

Sejm wzywa Rząd, aby zaprowadził sądy doraźne dla batalionów celnych, aby wprowadził kary administracyjne na przekraczających nielegalnie granice Państwa i przemycających towary i w tym celu przedłożył Sejmowi odpowiednią ustawę.

O tym mam zaszczyt zawiadomić Pana Prezydenta Ministrów z oznajmieniem, iż odpis niniejszego pisma udzielam równocześnie Panom Ministrom Spraw Wojskowych oraz Spraw Wewnętrznych.

/-/ TRĄMPCZYŃSKI

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
49-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 24 kwietnia 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenie Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych
 generał-porucznik

Minister Sprawiedliwości

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Minister Zdrowia Publicznego

Dyrektor Departamentu Administracyjnego

Dyrektor Departamentu Legislacyjnego

Radca Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamiński

Kazimierz Sosnkowski

Bronisław Sobolewski

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Mieczysław Rybczyński

Ludwik Darowski

dr Witold Chodźko

dr Władysław Studziński

Edward Lechowicz

dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o godzinie 11 rano

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 21 kwietnia 1922 r.

2. Po rozpatrzeniu sprawy zatargu właścicieli nieruchomości miejskich w Warszawie a dozorcami domowymi i wysłuchaniu referatów właściwych Ministrów o wydanych zarządzeniach celem uniknięcia nieporządków w mieście, Rada Ministrów zleciła Ministrowi Spraw Wewnętrznych, by w porozumieniu z Ministrem Zdrowia opracowali do tygodnia projekt ustawy o wzmocnieniu nadzoru nad samorządem.

3. Po wysłuchaniu referatu zastępczego Ministra Spraw Zagranicznych, Ministra Poczty i Telegrafów w sprawie apanażów dla rodziny Habsburgów (załącznik 1), Rada Ministrów postanowiła zlecić Ministrowi Spraw Zagranicznych, ażeby odpowiednio do sytuacji, jaka się na miejscu wydarzy, postąpili.

Rada Ministrów równocześnie jednak zaznaczyła, że Habsburgom ze strony Polski nie należą się żadne apanaże skoro Polska nie odziedziczyła majątków po Habsburgach, ziemie zaś które wróciły do Polski w swoim czasie wskutek zaboru dostały się Austrii.

4. Po wysłuchaniu referatu zastępującego Ministra Spraw Wewnętrznych, Ministra Poczty i Telegrafów o sytuacji na Górnym Śląsku (załącznik 2), Rada Ministrów postanowiła wydać decyzję do ludności polskiej z wezwaniem do dania posłuchu odezwie Naczelnej Rady Ludowej nawołującej do zachowania spokoju i nie dania się wziąć na lep prowokacji niemieckich.

W odezwie Rządu należy stwierdzić, że Rząd Polski poczynił kroki interwencyjne u Mocarstw Sprzymierzonych, jak niemniej Konferencji Ambasadorów¹⁸⁸ w sprawie gwałtów niemieckich na Górnym Śląsku i ponownie odniesie się z energicznym protestem do wymienionych mocarstw.

Równocześnie poczyni się kroki o przyspieszenie decyzji ostatecznej w sprawie Górnego Śląska i przejścia przez Polskę władzy na przyznanych jej ziemiach śląskich.

5. Rada Ministrów uchwaliła w zasadzie załączony wniosek do Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie uruchomienia pociągu ratowniczego, jaki ma być pod flagą Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża¹⁸⁹ na przeciąg dni 30 na Ukrainę (załącznik 3).

6. Załączony wniosek Ministra Poczty i Telegrafów w sprawie podzielenia budynku „Stara Poczta” przy placu Napoleona Nr 10, używanego przez Pocztową Kasę Oszczędności na rozszerzenie pomieszczenia dla biur urzędu pocztowego Warszawa (załącznik 4) uchwalono.

7. Załączony wniosek Prezesa Prokuratorii Generalnej o zapomogę dla Pani Zofii Staniszewskiej (załącznik 5).

Na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych upoważniono Ministra Przemysłu i Handlu do zezwolenia do wywozu za granicę w miesiącu maju kontyngentu jaj, przewidzianego w obwieszczeniu, umieszczonym w Monitorze Polskim z dnia 21.03. r.b., Nr 66.

Dalszą część posiedzenia uznano za poufną. Protokołu nie spisano.

Posiedzenie zamknięto o 4 po południu

†Antoni Ponikowski†

¹⁸⁸ Konferencja Ambasadorów (też: Rada Ambasadorów) – międzynarodowy organ wykonawczy kończącego I wojnę światową traktatu wersalskiego. Jej członkami byli urzędujący w Paryżu ambasadorowie Wielkiej Brytanii, Włoch, Japonii i USA (po wycofaniu się USA ambasador amerykański zachował status obserwatora), funkcjonowała w latach 1920–1931 (1935).

¹⁸⁹ Polskie Towarzystwo Czerwonego Krzyża – organizacja humanitarna powstała w styczniu 1919 r.; w 1927 r. zmieniła nazwę na Polski Czerwony Krzyż (PCK).

Załączniki

Wykaz:

1. Notatka w sprawie apanażów dla rodziny Habsburgów.
2. Notatka w sprawie sytuacji na Górnym Śląsku dla Rady Ministrów.
3. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie wysłania pociągu ratowniczego na Ukrainę pod flagą Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża].
4. Wniosek Ministra Poczty i Telegrafów na Radę Ministrów w sprawie przydzielenia budynku „Stara Poczta” przy pl. Napoleona Nr 10, zajmowanego przez Pocztową Kasę Oszczędności na rozszerzenie pomieszczenia dla biur urzędu pocztowego Warszawa 1¹⁹⁰.
5. [Wniosek Prezesa Prokuratury Generalnej do Naczelnika Państwa o przyznanie Zofii Staniszewskiej, córce śp. doktora Walentego Staniszewskiego, jednorazowej zapomogi w kwocie 50 000 mk.]¹⁹¹

^bZałącznik 1.^b

Notatka w sprawie apanażów dla rodziny Habsburgów

22 XI 1921 r. Poseł francuski zakomunikował rządowi polskiemu rezolucję Konferencji Ambasadorów, proponującą państwu sukcesyjnym poaustriackim podjęcie się kosztów utrzymania eks-cesarza Karola oraz jego rodziny, ocenionych na 500 000 franków w złocie rocznie. Kwota miała być rozłożona na równe części na pięć państw sukcesyjnych. Propozycja powyższa spotkała się z negatywnym przyjęciem rządu SHS i Czechosłowacji. Rumunia przystała na wypłatę pierwszej raty. W Polsce Rada Ministrów na posiedzeniu dnia 25 XI [19]21 [r]. Rozstrzygnęła tą sprawę negatywnie w braku tytułu prawnego do udziału Polski w apanażach.

Wobec tego rząd włoski wystąpił z nową propozycją, zmodyfikowaną w ten sposób, aby apanaże w poprzedniej wysokości były wypłacane przez państwa sukcesyjne w stosunku do odziedziczonych przez nie majątków rodziny Habsburgów. Jednocześnie Rada Ambasadorów zażądała u interesowanych rządów wyznaczenia pełnomocników dla omówienia i zdecydowania sprawy.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych upoważniając Posła Zamoyskiego do występowania rządu polskiego udzieliło mu instrukcję i aby nie występował z żadnymi wnioskami z naszej strony, lecz aby w razie potrzeby sugerował podział kosztów między wszystkie państwa sukcesyjne włącznie z Austrią i Węgrami na podstawie klucza przestrzeni lub ludności terytoriów przejętych przez nie po monarchii habsburskiej.

¹⁹⁰ Nie publikuje się.

¹⁹¹ Nie publikuje się.

Przedstawiciele państw sukcesyjnych i Wielkich Mocarstw obradowali w sprawie apanaży rodziny Habsburgów dwukrotnie, 24 II i 15 IV [19]22 r. W międzyczasie ujawniła się po stronie rządu Czechosłowacji i SHS dość istotna zmiana stanowiska, wyrażająca się w zgodzie na partycypację w kwestiach utrzymania rodziny eks-cesarza z zachowaniem pewnych zastrzeżeń co do wysokości sumy, tytułu, świadczenia itd.

Na drugim posiedzeniu przewodniczący Rady Ambasadorów oświadczył, że śmierć Karola w niczym nie zmienia sprawy apanaży, która w tej samej wysokości winny być pokryte w równych częściach przez państwa sukcesyjne, przy czym jednak płacić powinny tylko różnicę, jaka powstanie między dochodami osobistymi a sumą 500 000 franków papierowych. Konferencja Ambasadorów wyjaśni stan majątku rodziny Karola, prosi jednak by państwa sukcesyjne wypłaciły tytułem zaliczki natychmiast po 50 000 franków. Włochy i Rumunia zgłosiły natychmiast swą zgodę. Przedstawiciele innych państw oświadczyli, że nie mają pełnomocnictw dla załatwienia tej sprawy.

Wobec tego należałoby, by Rada Ministrów reasumując poprzednią uchwałę upoważniła Ministra Skirmunta do ostatecznego uregulowania sprawy kosztów utrzymania rodziny eks-cesarza Karola na podstawie porozumienia z innymi państwami, interesowanymi w tej sprawie.

Przemawia za tym oprócz względów natury humanitarnej: a) także interes zadokumentowany kilkakrotnie interwencjami, jaki przykładają do pozytywnego załatwienia swej propozycji Mocarstwa Zachodnie, b) pożądaný efekt odmiennego stanowiska Polski od stanowiska Małej Ententy¹⁹², z którą tak owocnie obecnie współpracujemy na terenie mandatowym, co fakt wielkiej redukcji wymaganego ^audotowania^a rodziny eks-cesarza, a mianowicie postanowienie, że ryczałt roczny wynosić ma 500 [tysięcy] fr[anków] papierowych, nie zaś jak pierwotnie uchwała brzmiała, złotych. Pokrycie przez państwa sukcesyjne różnicy między dochodami z majątków eks-cesarza a tą sumą nie może stanowić obciążenia, które by odbiło się w sposób nadto dotkliwy na ich budżecie.

¹⁹² Mała Ententa – porozumienie międzypaństwowe utworzone na przełomie 1920–1921 przez Czechosłowację, Królestwo SHS (Jugosławię) i Rumunię, początkowo w celu ochrony przed rewizjonizmem węgierskim, wkrótce zaś uzgodnienia wspólnej polityki zagranicznej.

Notatka w sprawie sytuacji na Górnym Śląsku dla Rady Ministrów

Tajne.

^bOdpis I^b

Notatka w sprawie sytuacji na Górnym Śląsku dla Rady Ministrów.

Wiadomości z Górnego Śląska przedstawiają sytuację ogólną w tym kraju w świetle niepokojącym. Niemcy pragnąc jeszcze za wszelką cenę opóźnić lub uniemożliwić wejście w życie decyzji genewskiej o podziale Górnego Śląska, nie zaniedbują żadnych środków dla przeprowadzenia swych planów. Konsulat Generalny Rz[eczy]p[ospo]litez w Opolu zakomunikował Ministerstwu Spraw Zagranicznych hughesogramem¹⁹³ cały szereg alarmujących faktów, wymagających natychmiastowego zajęcia stanowiska przez Rząd Polski i poczynienia odpowiednich kroków na forum międzynarodowym. I tak, mając ciągle na myśli sprowokowanie na G[órnym] Śląsku zamętu, który by musiał skłonić kompetentne czynniki międzysojusznicze do odroczenia podziału kraju. Niemcy rozpuszczają intensywnie, zarówno oficjalnie przez swojego przedstawiciela w Opolu, jak i prywatnie przez niezliczonych agitatorów pogłoski o przewidywanym ponownie powstaniu polskim. Do sprowokowania powstania Niemcy dążą wszelkimi sposobami, gdyż stłumiony niewątpliwie bez trudności przez poważne siły ilościowe i znakomicie wyposażone organizacje bojowe niemieckie, ruch zbrojny ludności polskiej musiałby mieć jedynie ten tak dla Niemców pożądany skutek, iż odwlekłby chwilą przejęcia przez Polskę przyznanej jej części kraju. (Wojenne pogotowie Niemców na G[órnym] Śląsku przedstawia się w cyfrach jak następuje: 12 tys. ludzi znakomicie wyekwipowanych i uzbrojonych gotowych jest na każde zawołanie, 600 oficerów niemieckich ukrywa się w okolicach Głubczyc, Koźła i Raciborza – prócz tego, w cztery godziny może być zmobilizowanych dalszych 25 tys. ludzi, zaopatrzonych również znakomicie w materiał wojenny, nie wykluczając artylerii, której cały pociąg przybył w ostatnich dniach do Gliwic.) Będąc doskonale przygotowanymi do odparcia polskiego ruchu zbrojnego Niemcy używają wszelkich sposobów, aby go sprowokować. Ludzie, przekupienie przez organizacje niemieckie, grasują w polskiej części Śląska, przeważnie wzdłuż przyszłej granicy i sięją wśród ludności niepokój przez cały szereg prowokacyjnych

¹⁹³ Hughesogram – wiadomość wysłana telegrafem Hughesa, tj. juzem, rodzajem urządzenia służącego do przekazywania informacji na odległość za pomocą linii telegraficznych. Telegraf Hughesa był pierwszy w historii rodzajem telegrafu automatycznie zapisującym treść wiadomości, a użyty przez niego system standardem w krajach europejskich stosowanym aż do końca ery telegrafu, tj. drugiej połowy XX w.

wiadomości. Oprócz tego ludność polska prowokowana jest przez liczne akty terroru, jak ostatnio zamordowanie dr. Styczyńskiego, doradcy powiatowego w Gliwicach.

Poselstwa Rz[eczy]p[ospo]litej ^cw Paryżu^c dostały niezwłocznie instrukcję przedstawienia machinacji niemieckich i wytworzonej przez nie powagi sytuacji – ^hrządom mocarstw sprzymierzonych^h ^cKonferencji Ambasadorów^c. Również Delegacja Rz[eczy]p[ospo]litej dla rokowań górnośląskich w Genewie dostała polecenie przyspieszenia, w miarę możliwości, tempa prac redakcyjnych, aby mógł być o ile możności przyspieszony termin przejęcia przez Polskę władzy na G[órnym] Śląsku. Równocześnie jednak nasuwa się konieczność wywarcia jak najsilniejszego wpływu na ludność G[órnego] Śląska, aby powstrzymać ją jeszcze przez kilka najbliższych tygodni od zbyt głośnego manifestowania zniecierpliwienia, rozruchów i wszelkiej wrogiej przeciwko Niemcom akcji, którą przy ogromnym podnieceniu umysłów na miejscu, łatwo w ogólny a wprost katastroficzny dla stanu sprawy górnośląskiej ruch zbrojny ^arywodzićby^a się mogła, tym łatwiej, że zwłaszcza wśród byłych powstańców górnośląskich nie brak jest ludzi, którzy nie z patriotyzmu, a dla rabunku i zysku chętnie wzięli udział w jakichkolwiek rozruchach. Zaniepokojona stanem umysłów na Górnym Śląsku, Naczelna Rada Ludowa¹⁹⁴, po uchwaleniu wydania od siebie odezwy do ludności, wyjaśniającej jej sytuację i nawołującej do zachowania za wszelką cenę spokoju, niezbędnego dla urzeczywistnienia ^hsię^h połączenia się z macierzą polską i do niedania się wziąć na lep prowokacji niemieckich, zwróciła się poprzez Konsulat Generalny w Opolu do Ministerstwa Spraw Zagranicznych z prośbą o wydanie analogicznej odezwy przez Rząd Polski, uważając natychmiastowe oficjalne wystąpienie Rządu z odezwą do ludności, aby w imię miłości ojczyzny zachowała spokój i zimną krew aż do końca, gdyż wszelaki ruch zbrojny odwlecze znów o kilka miesięcy połączenie z Polską i wyjdzie na korzyść jedynie Niemcom, musiałyby niewątpliwie wyrzucić bardzo dobry i uspokajający wpływ na ludność polską na Górnym Śląsku.

¹⁹⁴ Zob. przyp. 140.

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie wysłania pociągu ratowniczego na Ukrainę pod flagą Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża]

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

WARSZAWA

DN. 22 kwietnia [19]22 r.

Nr. G.R.116

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Poleca się, w celu uruchomienia pociągu ratowniczego, jaki ma być pod flagą Polsk[iego] Tow[arzystwa] Czerw[onego] Krzyża wysłany na przeciąg dni 30 na Ukrainę,

1. Ministerstwu Spraw Zagranicznych
 - a. uzyskanie zgody władz ukraińskich na przepuszczenie przez granicę pociągu ratowniczego;
 - b. w porozumieniu z pp. Ministrem Zdrowia, Ministrem Pracy, Komisarzem Nadzwyczajnym do spraw repatriacji i Czerwonym Krzyżem mianować Komendanta pociągu.
2. Ministerstwu Skarbu – wyasygnowanie na cel powyższy 55 322 955 m.p., według zestawienia, podanego w załączeniu.
3. Ministerstwu Kolei Żelaznych – dostarczenie do dyspozycji P[olskiego] T[owarzystwa] Cz[erwonego] Krzyża w Zdołbunowie pociągu, składającego się z 2 lokomotyw, 15 wagonów osobowych III klasy, 27 wagonów towarowych, 1 brankardu i 3 węgierek.

UZASADNIENIE

Władze ukraińskie, zajmujące się na Ukrainie techniczną stroną wysyłki sanitarnego i aprowizacji repatriantów, spełniają swą funkcja gorzej, niż władze rosyjskie w Rosji Centralnej i jedynym aparatem ulżenia losu repatriantów, nie mających sposobu powrotu do kraju, mrących z głodu i braku pomocy sanitarnej, jest wysłanie polskiego pociągu z Misją Ratowniczą. Pierwszeństwo w otrzymaniu miejsca przy powrocie pociągu miałyby dzieci, starcy i osoby fizycznie wycieńczone.

Pociąg ten jednocześnie dostarczyłby Czerwonemu Krzyżowi Ukraińskiemu środków leczniczych, o jakie Cz[erwony] Krzyż Ukr[aiński] zwrócił się piśmiennie do Cz[erwonego] Krzyża Polskiego w piśmie z dn. 2 I r.b.

Wysłanie pociągu byłoby spełnieniem apelu, z jakim Commission Mixte¹⁹⁵ Komitetu Międzynarodowego Czerwonego Krzyża zwróciła się do Rządu Polskiego dn. 1 marca r.b.

¹⁹⁵ Commission Mixte – Komisja Mieszana.

Wysłanie pociągu Polskiego Czerwonego Krzyża jest tym bardziej wskazane, że na Ukrainie działają już pociągi sanitarne pod flagą niemieckiego Czerwonego Krzyża.

Minister:
fSkirmuntf

1 załącznik.

PRELIMINARZ KOSZTÓW WYŚLANIA ZE ZDOŁBUNOWA
DO KIJOWA POCIĄGU SANITARNEGO Z WAGONÓW
SZEROKOTOROWYCH

I. Koszta remontu, przesłania taboru, węgla i przeładowania	20 610 966 m.p.
II. Czynsz dzierżawny za tabor i drużynę, płatny do kasy
Min[isterstwa] Kolei Żel[aznych]
(dziennie 301 500 m.p. w ciągu dni 30)	9 045 000 m.p.
III. Medykamenty, odzież, pensje Misji ratowniczej,
utrzymanie personelu i reemigrantów	<u>25 667 00 m.p.</u>

razem 55 322 966 m.p.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

23

PROTOKÓŁ 50-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 26 kwietnia 1922 r.

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenie Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych
generał-porucznik

Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Minister Zdrowia Publicznego

Minister b[yłej] Dzielnicy Pruskiej

Dyrektor Departamentu Administracyjnego

Dyrektor Departamentu Legislacyjnego

Radca Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamiński

Kazimierz Sosnkowski

Zygmunt Rymowicz

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Mieczysław Rybczyński

Ludwik Darowski

dr Witold Chodźko

dr Józef Wybicki

dr Władysław Studziński

Edward Lechowicz

dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 5 po południu

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 24 kwietnia 1922 r.

2. Uchwalono załączony wniosek Ministra b[yłej] Dzielnicy Pruskiej w sprawie urzędników b[yłej] dzielnicy pruskiej zatrudnionych w departamentach eksponowanych resortowych ministerstw (załącznik 1).

We wniosku zamiast wyrazu „stanowisk” dano wyraz „stopni”.

3. Po wysłuchaniu referatu Zastępcy Prezydium Rady Ministrów w sprawie projektu ustawy o gminie wiejskiej, będącego przedmiotem obrad Sejmu Ustawodawczego – Rada Ministrów postanowiła zająć stanowisko dążące do wzmocnienia wpływu Rządu na samorząd wiejski.

4. Załączony projekt ustawy, przedłużającej moc obowiązującej ustawy z 10 maja 1921 roku o regulowaniu podatków od spożycia, zużycia względnie produkcji na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik 2) uchwalono w zasadzie.

5. Uchwałą z 3 kwietnia 1922 roku w sprawie uregulowania wyposażenia pracowników państwowych w Gdańsku zmieniono w tym kierunku, że Minister

Skarbu ma złożyć Radzie Ministrów do końca maja b.r. wnioski w przedmiocie ostatecznego i trwałego uregulowania uposażenia funkcjonariuszów polskich na obszarze wolnego miasta Gdańska.

6. Na wniosek Prezydium Rady Ministrów uchwalono projekt normalizacji artykułu 56 ustawy z 17 lutego 1922 roku o państwowej służbie cywilnej, w którym wyrazy końcowe „przenieść na emeryturę” zastąpić należy wyrazami „zwolnić ze służby państwowej przy zastosowaniu ustawy emerytalnej”.

7. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i mianowanie b[yłego] Ministra Spraw Wewnętrznych Stanisława Downarowicza wojewodą poleskim (załącznik 3).

8. Uchwalono załączony projekt uchwały Sejmu Ustawodawczego w przedmiocie wyrażania wdzięczności Herbertowi Hooverowi za udzieloną dzieciom polskim w latach 1919, 1920, 1921 i 1922 (załącznik 4).

Projekt uzupełniono postanowieniem:

„Wykonanie uchwały zleca się Prezesowi Rady Ministrów”.

9. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie włączenia gminy Strzałków do powiatu kaliskiego (załącznik 5).

10. Uchwalono załączone rozporządzenie w sprawie rozszerzenia mocy obowiązującej rozporządzenia rządu Rzeszy niemieckiej z 15 stycznia 1919 r. o prawie zabudowy na obszar b[yłej] dzielnicy pruskiej złożony w obrębie b[yłej] linii demarkacyjnej (załącznik 6).

[...] ¹⁹⁶

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek Ministra b[yłej] Dzielnicy Pruskiej w przedmiocie urzędników b[yłej] D[zielnicy] Pr[uskiej] zatrudnionych w departamentach eksponowanych resortowych ministerstw¹⁹⁷.
2. Projekt ustawy w przedmiocie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z 10 maja 1921 r. o regulowaniu podatków od spożycia, zużycia względnie produkcji na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. Ust. R.P., Nr 41, poz. 248) do 31 grudnia 1922 r. i rozciągnięcia ustawy o podatku węglowym i o monopol sacharyny na cały obszar Rzeczypospolitej¹⁹⁸.
3. [Wniosek o mianowanie Stanisława Downarowicza, wojewodą poleskim]
4. Uchwała Sejmu Ustawodawczego w przedmiocie wyrażenia wdzięczności Herbertowi Hooverowi za pomoc udzieloną dzieciom polskim w latach 1919, 1920, 1921 i 1922¹⁹⁹.

¹⁹⁶ Brak dalszej części protokołu.

¹⁹⁷ Nie publikuje się.

¹⁹⁸ Nie publikuje się.

¹⁹⁹ Nie publikuje się.

5. Projekt Rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie włączenia gminy Strzałków do pow. kaliskiego²⁰⁰.
6. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozszerzenia mocy obowiązującej rozporządzenia rządu Rzeszy niemieckiej z dnia 15 stycznia 1919 r. o prawie zabudowy na obszar b[yłej] dzielnicy pruskiej położony w obrębie b[yłej] linii demarkacyjnej²⁰¹.
7. Wniosek Ministra Skarbu na Radę Ministrów w sprawie zezwolenia Towarzystwu Bezimiennych Kopalń Węgla Czeladź²⁰² na kupno gruntów w powiecie będzińskim²⁰³.
8. [Projekt ustawy] w przedmiocie skutków prawnych zatajenia części ceny w umowach o sprzedaż lub zamianę²⁰⁴.
9. [Projekt ustawy] w przedmiocie ustalenia wartości celem wymiaru opłat stemplowych²⁰⁵.
10. Wniosek Ministra Skarbu w sprawie przyznania jednorazowego dodatku w wysokości 60% za miesiąc²⁰⁶.

^bZałącznik 3.^b

[Wniosek o mianowanie Stanisława Downarowicza wojewodą poleskim]

MINISTERSTWO
SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Nr. PO. 4320,

Warszawa

Dn. ^a...^a kwietnia 1922 r.

Wniosek o mianowanie b[yłego] Ministra Spraw Wewnętrznych
STANISŁAWA DOWNAROWICZA
Wojewodą Poleskim.

Wobec mianowania Wojewody Poleskiego WALEREGO ROMANA Deleгатem dla objęcia administracji nad Ziemią Wileńską zawakowało stanowisko Wojewody Poleskiego.

Okoliczność tą uważałem za wskazane wykorzystać dla dobra Państwa i zaproponowałem b[yłemu] Ministrowi Spraw Wewnętrznych p. Stanisławowi Downarowiczowi, by doświadczenie swoje i zdolności oddał na usługi Ojczyźnie, objąwszy stanowisko Wojewody Poleskiego.

²⁰⁰ Nie publikuje się.

²⁰¹ Nie publikuje się.

²⁰² Właśc. Towarzystwo Bezimienne Kopalń Węgla „Czeladź” w Piaskach – spółka akcyjna założona w 1879 r. w Piaskach pod Sosnowcem, prowadziła kopalnię węgla z trzema szybami, na potrzeby której stworzyła wzorcową kolonię robotniczą w Piaskach

²⁰³ Nie publikuje się.

²⁰⁴ Nie publikuje się.

²⁰⁵ Nie publikuje się.

²⁰⁶ Nie publikuje się.

Ze względu zaś na to, że p. Downarowicz, będąc Ministrem, zajmował stanowisko II stopnia służbowego i że w myśl uchwały Rady Ministrów z dnia 29 września 1921 r. Wojewodowie mogą być zaliczeni do III stopnia służbowego, uważam za słuszne przyznać Stanisławowi Downarowiczowi, jako Wojewodzie Poleskiemu, uposażenie według wyższej normy, t.j. III stopnia służbowego.

Ponieważ Stanisław Downarowicz wyraził chęć dalszej służby na posterunku, na jaki go Rząd Rzeczypospolitej powoła, przeto wnoszę, aby Naczelnik państwa, uwzględniając powyższe raczył

Mianować b[yłego] Ministra Spraw Wewnętrznych Stanisława Downarowicza Wojewodą Poleskim

PREZES RADY MINISTRÓW

§...§

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

24

[NOTATKA z 51-go posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 27 kwietnia 1922 r.]

^bZ 51 posiedzenia z dnia 27 kwietnia 1922 [roku], na którym Ministrowie Spraw Wojskowych referowali sprawę uposażenia osób wojskowych, protokołu nie spisano.^b

^fBuzek^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
52-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 29 kwietnia 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenie Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Minister Skarbu

Minister Sprawiedliwości

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu

Minister b[yłej] Dzielnicy Pruskiej

Dyrektor Departamentu Administracyjnego

Dyrektor Departamentu Legislacyjnego

Radca Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamieński

dr Jerzy Michalski

Bronisław Sobolewski

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Mieczysław Rybczyński

dr Józef Wybicki

dr Władysław Studziński

Edward Lechowicz

dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o 12 w południe.

1. Rada Ministrów po wysłuchaniu sprawozdania profesora Askenazego o stanie spraw polskich, mających być przedmiotem obrad najbliższego posiedzenia Ligi Narodów postanawia – na wniosek referenta – tak by w najbliższej sesji Rady Ligi Narodów w Genewie wziął udział Komisarz Generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku Pluciński.

2. Po wysłuchaniu referatu zastępcy Prezydium Rady Ministrów w sprawie nadania orderów wojskowym Rada Ministrów uchwała.

Rada Ministrów upoważnia Prezesa Rady Ministrów do przedstawienia po porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych Panu Naczelnikowi Państwa wniosków na odznaczenie orderami wojskowych z pomiędzy osób, co do których Kapituła wyraziła swoją opinię.

Przy określeniu wysokości odznaczenia kierować się należy analogicznie zasadami stosowanymi przez Radę Ministrów przy odznaczaniu urzędników cywilnych oraz zasadą przyjętą w uchwale Rady Ministrów z 21 grudnia 1921 r. o niedopuszczalności udzielania więcej, niż jednego, odznaczenia za te nasze zasługi.

Z powodu wypadku odmowy przez obywatela polskiego przyjęcia orderu „Odrodzenia Polski”, motywowanego zbyt niską oceną zasług Rada Ministrów

postanawia nie przedstawiać do żadnych odznaczeń polskich na przyszłość tych osób, które przyznanych im polskich odznaczeń nie przyjęły.

Prezydium Rady Ministrów przedłoży Radzie Ministrów wniosek w sprawie wykonania postanowienia objętego ostatnim zdaniem artykułu 96 Konstytucji.

3. Rada Ministrów zatwierdziła, objęty załącznikiem 1, projekt reorganizacji Poselstwa polskiego w Moskwie.

4. Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu w sprawie zwalczania drożyzny ^c(załącznik 2)^c z następującymi zmianami.

W § 5 zamiast wyrazów: „któremu przysługuje prawo wydania w porozumieniu z zainteresowanymi Ministerstwami bezwarunkowego zakazu” dano wyrazy „któremu przysługuje prawo żądania wydania zakazu”.

W § 6 skreślano drugi ustęp.

W § 7 przed wyrazem „opłat” dano wyraz „gminnych”, zamiast „nastąpiło” ma być „następowało”.

Ustęp pierwszy § 9 ma brzmieć:

„Naczelnym Komisarzem do zwalczania drożyzny ma prawo zwracać się bezpośrednio do urzędów wojewódzkich głównej komendy policji, Komisarza Rządu dla miasta Warszawy i delegata Rządu na Ziemię Wileńską o dostarczenie danych i materiałów, dotyczących spraw objętych niniejszą uchwałą.

Odpisy wydanych zarządzeń ogólnej natury mają być komunikowane [za interesowanym Ministrom”.

Nadzwyczajnym Komisarzem do zwalczania drożyzny mianowano Ministra Skarbu. Na członków jego komitetu doradczego mianowano: wiceprezydenta miasta Lwowa, d-ra Schleichera, posła Bobrowskiego, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego d-ra Nowaka, b[yłego] Ministra b[yłej] Dzielnicy Pruskiej d-ra Władysława Kucharskiego i dyrektora związku kooperatyw warszawskich Mielczarskiego – dwóch ostatnich, o ile mandaty przyjmą.

Posiedzenie zakończono o 3 po południu

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Projekt reorganizacji Poselstwa Rzeczypospolitej Polskiej w Moskwie]²⁰⁷.
2. Uchwała Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 1922 r. w przedmiocie zwalczania drożyzny.

²⁰⁷ Nie publikuje się.

Uchwała
Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 1922 r.
w przedmiocie zwalczania drożyzny

Na podstawie art. 18 dekretu o tymczasowej organizacji władz naczelnych (Dz[biennik] P[raw] K[rólestwa] P[olskiego] 1918 nr. 1 poz. 1) dla ujednoczenia akcji Rządu mającej na celu zwalczanie drożyzny artykułów pierwszej potrzeby Rada Ministrów uchwała co następuje.

§ 1.

Ustanawia się nadzwyczajnego komisarza dla zwalczania drożyzny. Nadzwyczajnego Komisarza mianuje Rada Ministrów na wniosek Prezydenta Ministrów.

§ 2.

Przy bloku nadzwyczajnego komisarza ustanawia się komitet doradczy, złożony z 5 członków mianowanych przez Radę Ministrów na wniosek nadzwyczajnego komisarza dla zwalczania drożyzny.

§ 3.

Wykonywanie uprawnień Rządu dotyczących zwalczania lichwy wojennej i w szczególności uprawnień Ministerstwa Spraw Wewnętrznych przekazanych mu ustawą z 17 grudnia 1921 [r.]²⁰⁸ oraz uprawnień dotyczących obrotu towarowego z zagranicą, ustalenia taryf celnych, kolejowych, pocztowych, cen artykułów monopolowych i artykułów codziennej potrzeby ustanawianych lub zatwierdzanych przez władze rządowe, jak również innych opłat mających bezpośredni wpływ na ukształtowanie cen artykułów pierwszej potrzeby następuje za zgodą i w porozumieniu z nadzwyczajnym komisarzem dla zwalczania drożyzny.

§ 4.

Nadzwyczajnemu Komisarzowi dla zwalczania drożyzny przysługuje prawo inicjatywy w przedmiocie wszelkich zarządzeń mających na celu walkę z drożyzną w szczególności objętych § 2 oraz zastrzeżonych radzie Ministrów art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 1920 [r.] o zwalczaniu lichwy wojennej.

²⁰⁸ Informacja nieściśła. Zapewne chodzi o rozporządzenie z 12 grudnia 1921 r., które weszło w życie 17 grudnia 1921 r. Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1921 r. w przedmiocie wprowadzenia w życie niektórych postanowień ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej na obszarze b. dzielnicy pruskiej, Dz.U. 1921, nr 102, poz. 736.

§ 5.

Zezwolenia na wywóz artykułów pierwszej potrzeby wymagają zgody Nadzwyczajnego Komisarza dla zwalczania drożyzny, któremu przysługuje prawo wydania w porozumieniu z zainteresowanymi Ministerstwami bezwarunkowego zakazu wywozu artykułów pierwszej potrzeby za granicę Państwa oraz unieważnienia wydanych już zezwoleń na wywóz artykułów żywności poza granicę Państwa.

§ 6.

W sprawach dotyczących polityki handlowo-gospodarczej państwa winne zainteresowania Ministerstwa zasięgnąć uprzednio opinii nadzwyczajnego Komisarza dla zwalczania drożyzny.

Wyrąb lasów rządowych i sprzedaż drzewa opałowego z tych lasów może nastąpić jedynie w porozumieniu z naczelnym komisarzem dla zwalczania drożyzny.

§ 7.

Nadzwyczajny Komisarz dla zwalczania drożyzny winien dołożyć starań, by podwyższanie cen artykułów wyprodukowanych przez zakłady komunalne, jak prądu elektrycznego, gazu oraz podwyższanie opłat rzemieślniczych, targowych i innych t[ym] p[odobnych] nastąpiło jedynie za jego wyraźną zgodą.

§ 8.

Wykorzystanie inicjatywy ustawodawczej w przedmiocie objętych § 2 oraz w ogóle w przedmiotach dotyczących zwalczania drożyzny lub ustalenia cen artykułów pierwszej potrzeby, następuje w porozumieniu z naczelnym komisarzem dla zwalczania drożyzny.

§ 9.

Naczelnny Komisarz dla zwalczania drożyzny ma prawo żądania od wszystkich władz centralnych dostarczenia danych i materiałów, dotyczących spraw objętych niniejszą uchwałą.

Wszystkie urzędy winne okazywać wszelką pomoc i współdziałanie Nadzwyczajnemu komisarzowi dla zwalczania drożyzny w prawach wchodzących w jego zakres działania.

§ 10.

Nadzwyczajny komisarz dla zwalczania drożyzny ma prawo zwracania się bezpośrednio do wszelkich władz i urzędów w zakresie spraw objętych niniejszą uchwałą.

§ 11.

Poszczególni ministrowie przydzielają nadzwyczajnemu komisarzowi dla zwalczania drożyzny potrzebną mu, a ustaloną przez Radę Ministrów liczbę urzędników.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

26

PROTOKÓŁ 53-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 1 maja 1922 roku

Przewodniczy Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Obecni:	
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamieński
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	dr Wiktor Mikulecki
Minister Sprawiedliwości	Bronisław Sobolewski
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister b[yłej] Dzielnicy Pruskiej	dr Józef Wybicki
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Dyrektor Departamentu Administracyjnego	
Prez[ydium] ^c Rady Min[istrów] ^c	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Prez[ydium] ^c Rady Min[istrów] ^c	Edward Lechowicz
Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o 11 przed południem

Odczytano i przyjęto protokoły posiedzeń z 26 i 29 kwietnia 1922 r.

1. Uchwalono złożony przez Ministra Skarbu projekt ustawy w przedmiocie częściowej zmiany postanowień o opodatkowaniu spirytusu (załącznik 1).

2. Wniesiony na Radę Ministrów projekt odpowiedzi na interpelację posła Kurczaka i tow. z 17 lutego br. w sprawie zaarrestowania starosty w Łowiczu i śmierci w więzieniu²⁰⁹ (załącznik 2) uzgodni Minister Sprawiedliwości z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

3. Dyrektor Departamentu Legislacyjnego Prezydium Rady Ministrów przedkłada załączony wykaz ustaw, których projekty zostały już opracowane (załącznik 3) oraz wykaz ustaw, których projekty nie zostały jeszcze złożone (załącznik 4).

²⁰⁹ Tekst interpelacji zob. AAN, PRM, sygn. 3633/22, Interpelacja p. Kurczaka i tow. z Klubu P.S.L. do Ministra Sprawiedliwości w sprawie aresztowania starosty w Łowiczu i jego śmierci w więzieniu w Łomży, 17.02.1922, s. 4.

4. Na wniosek Ministra Poczt i Telegrafów zlecono Ministrom Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych ustalenie terminów, w których mają być złożone Radzie Ministrów projekty ustaw dotąd niedopracowane, a które w myśl postawień Konstytucji mają być do Sejmu wniesione.

5. Uchwalono załączony wniosek Ministra b[ylej] Dzielnicy Pruskiej o zezwolenie magistratowi miasta Poznania na przyjęcie darowizny Drukarni Katolickiej Tow[arzystwa] Akc[yjnego] w Poznaniu w kwocie 10 000 marek (załącznik 5).

6. Wniesiony przez Ministra Spraw Wewnętrznych projekt ustawy w sprawie podwyższenia kar administracyjnych oraz odszkodowaniach w postępowaniu administracyjno-karnym i dyscyplinarnym władz administracyjnych i samorządowych w b[ylej] dzielnicy austriackiej i pruskiej (załącznik 6) uchwalono z następującymi zmianami:

W art. 1 i 4 kwotę 50 marek polskich zmieniono na 200 marek polskich.

W art. 3 kwoty 100 marek zmieniono na 200 marek.

W art. 5 zamiast wyrazów: „w miarę podnoszenia się lub spadku waluty zmieniać odpowiednio” dano wyrazy: „odpowiednio do warunków walutowych zmieniać”.

Art. 6 nadano brzmienie:

Wykonanie tej ustawy powierza się włączonym Ministrom.

Art. 2 Minister Spraw Wewnętrznych uzgodni z Ministrem Sprawiedliwości.

7. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie ratyfikacji konwencji o wolności tranzytu, podpisanego w Barcelonie 20 kwietnia 1921 roku (załącznik 7).

8. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie ratyfikacji konwencji w przedmiocie urządzenia dróg żeglownych o znaczeniu międzynarodowym, podpisanej w Barcelonie 20 kwietnia 1921 roku (załącznik 8).
„Minister Spraw Zagranicznych w porozumieniu z właściwymi Ministrami ma wszcząć kroki potrzebne do uwolnienia Polski w myśl art. 21 konwencji od ciężarów na nią przypadających ze względu na zniszczenia wojenne”.

9. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie ratyfikacji polsko-francuskiej umowy z 19 lutego 1921 roku (załącznik 9).

10. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie ratyfikacji bilateralnej polsko-francuskiej, podpisanej w Paryżu 6 lutego 1922 roku (załącznik 10).

Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie ratyfikacji umowy polsko-francuskiej, dotyczącej ustroju przemysłu naftowego, podpisanej w Paryżu 6 lutego 1922 roku (załącznik 11).

Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie ratyfikacji konwencji handlowej między Polską a Francją, podpisanej w Paryżu 6 lutego 1922 roku (załącznik 12).

Uchwalono załączone wnioski Ministra Skarbu w sprawie zezwolenia:

a) obywatelom czesko-słowackim Mariannie i Pawłowi małżonkom Wrastiak na nabycie od Anny i Karola małżonków Pyszów nieruchomości w Komorowicach (załącznik 13).

b) Towarzystwu Górniczo-Przemysłowemu „Hrabia Renard” w Sosnowcu²¹⁰ na nabycie od Zofii Błęszyńskiej nieruchomości w Sosnowcu (załączniki 14);

c) Obywatelowi szwajcarskiemu Janowi Jakóbowi Lardellemu na nabycie od Heleny Iwanowskiej nieruchomości w Warszawie (załącznik 15);

d) obywatelce japońskiej Marii z Mystkowskich Juczosa na nabycie od Kazimierza i Emilii małżonków Bujakiewicz nieruchomości w Grodzisku (załącznik 16);

e) ^aJe[a]nemu^a Janowi Jarlaud na nabycie od Henryka i Pauli małżonkowie Cohn nieruchomości w Poznaniu (załącznik 17).

Uchwalono załączony wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie zezwolenia na wprowadzenie pracy na trzy zmiany w tartakach (załącznik 18).

Uchwalono załączony wniosek Ministra Robót Publicznych o wyjednanie dekretu Naczelnika Państwa, zezwalającego na wywłaszczenie na rzecz gminy miasta Łodzi gruntu potrzebnego celem przeprowadzenia ulicy w mieście Łodzi nad rzeką Łódzką ulicami Nowowiejską i Wschodnią (załącznik 19).

Uchwalono załączone wnioski Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu „Odrodzenia Polski”

a. Rektorowi uniwersytetu padewskiego ^aAloizemu^a Lucatello klasy II (załącznik 20);

b. profesorowi Uniwersytetu w Padwie Ambrozio Ballini – klasy III (załącznik 21).

17. Uchwalono złożone przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego następujące wnioski:

a) o mianowanie Ignacy Pytlakowskiego kuratorem okręgu szkolnego białostockiego (załącznik 22);

b) o mianowanie Jana Riemera kuratorem okręgu szkolnego pomorskiego (załącznik 23);

c) o mianowanie p. Kazimierza Wolbeka kuratorem okręgu szkolnego poleskiego (załącznik 24);

d) o mianowanie Zygmunta Gąsiorowskiego kuratorem okręgu szkolnego wileńskiego (załącznik 25).

Sprawa nominacji Pytlakowskiego i Kazimierza Wolbeka ma być uzgodniona w Ministrem Skarbu.

Posiedzenie zakończone o godzinie 3-ej p[o] p[ołudniu].

^fStesłowicz

²¹⁰ Towarzystwo Górniczo-Przemysłowe „Hrabia Renard” – koncern kopalniano-hutniczy i przemysłowo-rolny. Powstał w 1884 r. jako Gwarectwo Hrabia Renard na terenie Sosnowca. Od 1902 r. działał pod nazwą Towarzystwo Górniczo-Przemysłowe „Hrabia Renard”.

Załączniki

Wykaz:

1. [Projekt ustawy złożony przez Ministra Skarbu w przedmiocie częściowej zmiany postanowień o opodatkowaniu spirytusu]²¹¹.
2. [Projekt odpowiedzi na interpelację posła Kurczaka i towarzyszy z 17 lutego 1922 r. w sprawie aresztowania starosty w Łowiczu i jego śmierci w więzieniu]²¹².
3. Wykaz ustaw, których projekty zostały złożone.
4. Wykaz ustaw, których projekty nie są jeszcze złożone.
5. [Projekt rozporządzenia w sprawie zezwolenia magistratowi miasta Poznania na przyjęcie darowizny Drukarni Katolickiej Towarzystwa Akcyjnego w Poznaniu]²¹³.
6. [Projekt ustawy] w sprawie podwyższenia kar administracyjnych oraz odszkodowania w postępowaniu administracyjno-karnym i dyscyplinarnym władz administracyjnych i samorządowych w byłej dzielnicy austro-węgierskiej]²¹⁴.
7. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji Konwencji o wolności tranzytu, podpisanej w Barcelonie 20 kwietnia 1921 roku²¹⁵.
8. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji konwencji w sprawie urządzenia dróg żeglugowych o znaczenia międzynarodowe, podpisanej w Barcelonie 20 kwietnia 1921 roku²¹⁶.
9. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie ratyfikacji polsko-francuskiej umowy z 19 lutego 1921 roku].
10. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji Konwencji bilateralnej polsko-francuskiej podpisanej w Paryżu dnia 6-go lutego 1922 r.²¹⁷
11. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji umowy polsko-francuskiej dotyczącej ustroju przemysłu naftowego z 6 lutego 1922 roku].
12. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie ratyfikacji polsko-francuskiej konwencji handlowej z 6 lutego 1922 roku]
13. Wniosek Ministra Skarbu w sprawie zezwolenia obywatelom czesko-słowackim Marianie i Pawłowi małżonkom Wrastiak na nabycie od Anny i Karola Pyszów nieruchomości w Komorowicach²¹⁸.
14. [Wniosek Ministra Skarbu w sprawie zezwolenia Towarzystwu Górniczo-Przemysłowemu „Hrabia Renard” w Sosnowcu na nabycie od Zofii Błęszyńskiej nieruchomości w Sosnowcu]²¹⁹.
15. Wniosek Ministra Skarbu na Radę Ministrów w sprawie zezwolenia obywatelowi szwajcarskiemu: Jakubowi Lardellemu na nabycie od Pani Heleny Iwanowskiej nieruchomości w Warszawie²²⁰.

²¹¹ Nie publikuje się.

²¹² Nie publikuje się.

²¹³ Nie publikuje się.

²¹⁴ Nie publikuje się.

²¹⁵ Nie publikuje się.

²¹⁶ Nie publikuje się.

²¹⁷ Nie publikuje się.

²¹⁸ Nie publikuje się.

²¹⁹ Nie publikuje się.

²²⁰ Nie publikuje się.

16. Wniosek Ministra Skarbu na Radę Ministrów w sprawie zezwolenia obywatelce japońskiej p. Marii z Mystkowskich Juczosa na nabycie od Kazimierza i Emilii małżonków Bujakiewicz nieruchomości Grodzisku²²¹.
17. Wniosek Ministra Skarbu na Radę Ministrów w sprawie zezwolenia p. ^aJe[a]nemu^a Janowi Jarlaud na nabycie od Henryka i Pauli małżonków Cohn nieruchomości w Poznaniu²²².
18. [Wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie zezwolenia na w tartakach wprowadzenie pracy na trzy zmiany]²²³.
19. Wniosek Ministra Robót Publicznych o wyjednanie dekretu Naczelnika Państwa, zezwalającego na wywłaszczenie na rzecz gminy m. Łodzi gruntu potrzebnego celem przeprowadzenia ulicy w m. Łodzi nad rzeką Łódką ulicami Nowowiejską i Wschodnią²²⁴.
20. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu „Odrodzenia Polski” klasy II rektorowi Uniwersytetu Padewskiego Alojzemu Lucatello].
21. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie nadania orderu klasy III profesorowi Uniwersytetu w Padwie Ambrozio Balliniemu]²²⁵.
22. [Wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie mianowania Ignacego Pytlakowskiego kuratorem okręgu szkolnego białostockiego]²²⁶.
23. [Wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie mianowania Jana Riemera kuratorem okręgu szkolnego pomorskiego]²²⁷.
24. Wniosek [Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego] w sprawie mianowania p. Kazimierza Wolbeka kuratorem okręgu szkolnego poleskiego²²⁸.
25. Wniosek [Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego] w sprawie mianowania Zygmunta Gąsiorowskiego kuratorem okręgu szkolnego wileńskiego²²⁹.

^bZałącznik 3^b

Wykaz ustaw, których projekty zostały złożone

I. PREZYDIUM RADY MINISTRÓW

1. Ustawa o organizacji statystyki administracyjnej (c^cna Radzie Ministrów^c odroczone)
2. Ustawa o Najwyższym Trybunale Administracyjnym (w ^htajemnicy^h)²³⁰
3. Ustawa o organizacji i zakresie działania władz naczelných (w Sejmie)

²²¹ Nie publikuje się.

²²² Nie publikuje się.

²²³ Nie publikuje się.

²²⁴ Nie publikuje się.

²²⁵ Nie publikuje się.

²²⁶ Nie publikuje się.

²²⁷ Nie publikuje się.

²²⁸ Nie publikuje się.

²²⁹ Nie publikuje się.

²³⁰ Por. Ustawa z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najwyższym Trybunale Administracyjnym, Dz.U. 1922, nr 67, poz. 600.

- II. MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH:
 - 1. Ustawa o częściowej zmianie ustawy o osobistych świadczeniach wojennych²³¹.
- III. MINISTERSTWO SKARBU:
 - 1. Ustawa celna (w Sejmie)
 - 2. Ustawa o kontroli parlamentarnej nad długami państwa (w Sejmie)²³²
 - 3. Ustawa o kontroli skarbowej (w Pr[ezydium] Rady Min[istrów])
- IV. MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI:
 - 1. Ustawa o orzecznictwie karno-administracyjnym (w Prez[ydium] Rady Min[istrów])
 - 2. Ustawa o odpowiedzialności ministrów i Trybunale Stanu (w P.R.M.)²³³
 - 3. Ustawa o Trybunale Konstytucyjnym (w Prez[ydium] Rady Min[istrów])
- V. MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO:
 - 1. Ustawa o zniesieniu opłat w szkołach (na Radzie Min[istrów])
 - 2. Ustawa o zniesieniu ograniczeń duchowieństwa katolickiego (Pr[ezydium] R[ady] M[inistrów])
- VI. MINISTERSTWO PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ:
 - 1. Ustawa o opiece społecznej (w Sejmie)²³⁴
 - 2. Ustawa o inspekcji pracy (R[ada] Min[istrów])
 - 3. Ustawa o pracy młodocianych i kobiet (w Sejmie)²³⁵
- VII. MINISTERSTWO ROBÓT PUBLICZNYCH:
 - 1. Ustawa o zmianie ustawy o zakresie działania Minist[erstwa] Rob[ót] Publ[icznych] (w Sejmie)²³⁶
 - 2. Ustawa o zmianie ustawy o organizacji władz administracyjnych II-ej instancji (w Sejmie)
- VIII. MINISTERSTWO ROLNICTWA I DÓBR PAŃSTWOWYCH:
 - 1. Ustawa o zmianie art. 172 ustawy leśnej (w Sejmie)
 - 2. Ustawa o zmianie art. 3 ustawy o przejęciu na własność Państwa ziemi w powiatach kresowych (w Pr[ezydium] R[ady] Min[istrów])²³⁷

²³¹ Por. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1920 r. w przedmiocie przywrócenia mocy obowiązującej i częściowej zmiany ustawy z dnia 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych, Dz.U. 1920, nr 37, poz. 212.

²³² Por. Ustawa z dnia 25 września 1922 r. o kontroli nad długami Państwa, Dz.U. 1922, nr 89, poz. 805.

²³³ Por. Ustawa z dnia 27 kwietnia 1923 r. o Trybunale Stanu, Dz.U. 1923, nr 59, poz. 415.

²³⁴ Por. Ustawa z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej, Dz.U. 1923, nr 92, poz. 726.

²³⁵ Por. Ustawa z dnia 2 lipca 1924 r. w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet, Dz.U. 1924, nr 65, poz. 636.

²³⁶ Chodziło o zmianę Ustawy z dnia 29 kwietnia 1919 r. o organizacji i zakresie działania Ministerstwa Robót Publicznych, Dz.P.P.P. 1919, nr 39, poz. 283.

²³⁷ Wspomniany art. 3 uchylony został dopiero przez art. 6 rozporządzenia z mocą ustawy z dnia 30 kwietnia 1927 r. Zob. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 kwietnia

- IX. MINISTERSTWO PRZEMYSŁU I HANDLU:
1. Ustawa o zniesieniu ograniczeń osób duchownych do zajmowania się górnictwem (w Sejmie)
- X. GŁÓWNY URZĄD ZIEMSKI:
1. Ustawa rosyjska o ograniczeniach w przedmiocie rozporządzenia osadami i gruntami włościańskimi (w Sejmie)²³⁸.

^bZałącznik 4.^b

**Wykaz ustaw,
których projekty nie są jeszcze złożone**

- I. MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH:
1. Ustawa o postępowaniu administracyjnym (wniesiono i wycofano)
2. Ustawy samorządowe
a) O organizacji samorządów
b) O ordynacji wyborczej samorządów
c) O skarbowości samorządów
3. Ustawa o stowarzyszeniach
4. Ustawa o zgromadzeniach
5. Ustawa o podziale administracyjnym państwa
6. Ustawa prasowa i o widowiskach
7. Ustawa o tajemnicy listowej
8. Ustawa o wolności osobistej i nietykalności mieszkań
9. Ustawa o użyciu siły zbrojnej przez władze administracyjne
10. Ustawa o stanie wyjątkowym
11. Ustawa o organizacji władz administracyjnych
12. Ustawa o związkach autonomicznych mniejszości narodowych
13. Ustawa o stanie wojennym
- II. MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH:
1. Ustawa o organizacji sądów wojskowych, ich właściwości i tako postępowania
2. Ustawa o służbie członków sądów wojskowych,
3. Ustawa o świadczeniach na cele wojskowe.

1927 r. w sprawie wynagrodzenia za nieruchomości ziemskie, przejęte na własność Państwa w niektórych powiatach Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. 1927, nr 42, poz. 374.

²³⁸ Por. Ustawa z dnia 20 maja 1921 r. w przedmiocie zniesienia ograniczeń dla gruntów włościańskich, wchodzących w obręb miast, Dz.U. 1921, nr 46, poz. 280.

- III. MINISTERSTWO SKARBU:
 - 1. Ustawa Pocztovej K[asie] O[szczędności]
 - 2. Ustawa w przedmiocie orzecznictwa karno-skarbowego
 - 3. Ustawa o uposażeniu Prezydenta Rzeczypospolitej
 - 4. Ustawa o Głównym Urzędzie Likwidacyjnym
- IV. MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI:
 - 1. Ustawa o sądach przysięgłych
 - 2. Ustawa o służbie sędziowskiej i uposażeniu sędziów
 - 3. Ustawa o odpowiedzialności za szkody, wyrządzone przez organy władzy
 - 4. Ustawa o wywłaszczeniach na cele użyteczności publicznej
- V. MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO:
 - 1. Ustawa o powszechnym obowiązku szkolnym
 - 2. Ustawa o ustroju władz szkolnych
 - 3. Ustawa i związkach religijnych mniejszości wyznaniowej
 - 4. Ustawa o organizacji szkolnictwa w ogóle i nadzorze nad szkolnictwem prywatnym.
- VI. MINISTERSTWO KOLEI ŻELAZNYCH:
 - 1. "Ogólna" Ustawa kolejowa
- VII. MINISTERSTWO PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ:
 - 1. Ustawa o ubezpieczeniach społecznych
 - 2. Ustawa o sądach rozjemczych
- VIII. MINISTERSTWO ZDROWIA PUBLICZNEGO:
 - 1. Ustawa o urzędzie Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarza do walki z epidemiami
- IX. GŁÓWNY URZĄD ZIEMSKI:
 - 1. Ustawa o obrocie ziemią
 - 2. Ustawa o organizacji Głównego Urzędu Ziemskiego
 - 3. Nowela do ustawy z dnia 17 grudnia 1920 r. o nadaniu ziemi żołnierzom.

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie ratyfikacji polsko-francuskiej umowy z 19 lutego 1921 roku]

MINISTERSTWO
SPRAW ZAGRANICZNYCH
WARSZAWA
7 marca 1922 r.
No. D. VI.402.

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych na radę Ministrów w sprawie ratyfikacji polsko-francuskiej Umowy z dn. 19 lutego 1921 roku.

USTAWA

z dnia ^a...^a roku

W przedmiocie ratyfikacji polsko-francuskiej umowy, podpisanej w Paryżu dn. 19 lutego 1921 r.

Art. 1. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej zatwierdza polsko-francuską, Umowę, podpisaną w Paryżu dn. 19 lutego 1921 r.

Art. 2. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej upoważnia Naczelnika Państwa do podpisania ratyfikacji powyższej umowy w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 3. Wykonanie niniejszej Ustawy powierza się Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Art. 4. Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem ogłoszenia²³⁹.

Uzasadnienie Wniosku.

Dnia 6 II 1922 zostały podpisane w Paryżu umowy gospodarczej z Francją, a mianowicie: 1) umowa bilateralna, 2) umowa naftowa; 3) umowa handlowa.

Ponieważ w myśl artykułu piątego zasadniczej umowy francusko-polskiej z d[n]. 19 II 1921 r. wejście w życie całości kształtu naszych umów z Francją uzależnione było od podpisania powyżej wymienionych umów gospodarczych – przeto obecnie dopiero Rząd jest w stanie przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek o ratyfikacji zawartej w roku zeszłym umowy politycznej polsko-francuskiej.

Ze szczególnym naciskiem należy tu podnieść, że całość naszych układów z Francją nosi charakter wybitnie wyjątkowy i nie jest zwrócona przeciw nikomu trzeciemu. Nasz sojusz wojskowy z Francją – sprecyzowany w artykule trzecim zasadniczej umowy politycznej – jest sojuszem wyłącznie obronnym. Jako taki

²³⁹ Por. Ustawa z dnia 12 maja 1922 r. w przedmiocie ratyfikacji polsko-francuskiej umowy politycznej, podpisanej w Paryżu dnia 19 lutego 1921 r., Dz.U. 1922, nr 63, poz. 562.

ma on przede wszystkim na celu tyle zapewnienie sobie na wypadek wojny przewidzianej i pomocy państwa sojuszniczego – ile właśnie i to w pierwszym rządzie niedopuszczenie do wybuchu wojny. Nie ulega wątpliwości, że dane państwo, zdało sobie sprawę z tego, że w razie napadu na jednego Kontrahentów, spotka się niezwłocznie ze zdecydowaną postawą drugiego – liczyć się z będzie musiało i uzna za stosownie wyrzec się środków ostatecznych, jakimi są kroki wojenne. Zadanie, polegające na sprowadzeniu zatargów wojennej na drogę porozumień i układów jest celów naszego sojuszu z Francją. Drugim celem wiążącym się ściśle z poprzednim, jest stabilizacja stosunków politycznych w Europie na podstawie traktatów wspólnie z Francją podpisanych albo tych, które, przez jedną stronę zawarte, będą przez stronę w następstwie uznane. Cel ten został we wstępie do umowy głównej z 19 II 1921 r., a także, pośrednio, w artykułach pierwszym i czwartym – mianowicie, artykuł pierwszy głosi, że oba rządy zobowiązują się do porozumiewania się z sobą we wszystkich zagadnieniach polityki zagranicznej, interesujących oba państwa – i dotyczących regulacji stosunków międzynarodowych w duchu zawartych traktatów i stosownie do Paktu Ligi Narodów. Artykuł zaś czwarty zawiera zobowiązanie obu rządów do poprzedniego zasięgnięcia opinii strony drugiej przed zawarciem nowych układów – dotyczących ich polityki w Europie środkowej i Wschodniej. Jest to oczywiście praca pomyślana na dalszą przyszłość i dążąca do nadania dziś istniejącemu stanowi rzeczy cech trwałości przez zapewnienie każdorazowego uzgodnienia stanowiska politycznego obu kontrahentów w zakresie spraw bezpośrednio ich interesujących, tudzież na podstawie traktatów i Paktu Ligi Narodów. Wreszcie, uwzględniając ekonomiczne postulaty chwili obecnej, oba rządy w artykule drugim umowy głównej postanowiły zwrócić uwagę na rozwój stosunków gospodarczych pomiędzy obu krajami.. W wykonaniu tego właśnie punktu umowy francusko-polskiej ostatnio zawarte w Paryżu wyszczególnione na wstępie umowy: bilateralna, naftowa i handlowa.

Ostateczne zawarcie sojuszu z Francją nie wprowadza do naszej polityki elementów nowych, – albowiem nasz stosunek do tego narodu, aczkolwiek nie obleczoney dotychczas w konkretne formy prawne – był przecie zawsze w treści swej stosunkiem sojusznicznym. Jest to więc dzisiaj usankcjonowaniem tego, co zarówno z uwagi sympatie narodowe, jak również w ogólnie zrozumieniu państwowych naszych potrzeb i konieczności – stało się od dawna linią przewodnią. Natomiast podkreślić należy, że przez sojusz obecnie formalny już z Francją – najsilniejszym państwem na kontynencie, sytuacja międzynarodowa Polski zyskuje niezmiernie na znaczeniu i powadze. Jest to bardzo poważny krok ku wprowadzeniu Polski na forum międzynarodowych dyskusji i ułatwieniu jej występowania w roli czynnego członka i współpracownika innych państw europejskich. Sojusz z Francją wytwarza korzystny grunt dla zrealizowania tych naszych najważniejszych zagadnień z zakresu polityki zagranicznej, które

dotychczas nie znalazły rozwiązania, daje nam ściśle gwarancje na wypadek niesprowokowanego ataku, oraz podnosi prestiż Państwa i narodu. W drodze pracy nad utwaleniem i rozwojem naszej młodej państwowości, stanowi on bez wątpienia jeden z punktów kardynalnych o najdonioślejszym znaczeniu. Dlatego też rząd przekładając niniejszy wniosek o ratyfikację Wysokiemu Sejmowi – prosi o jego uchwalenie.

Minister Spraw Zagranicznych
fSkirmunt^f

^bZałącznik 11.^b

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji umowy polsko-francuskiej dotyczącej ustroju przemysłu naftowego z 6 lutego 1922 roku]

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH
WARSZAWA

Dn. 22 kwietnia 1922 r.

No. D. VI. 760

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji i Umowy polsko-francuskiej, dotyczącej ustroju przemysłu naftowego, podpisanej w Paryżu dnia 6 lutego 1922 roku.

Rada Ministrów uchwała:

USTAWA z dnia ^a...^a roku

W przedmiocie ratyfikacji Umowy polsko-francuskiej, dotyczącej ustroju przemysłu naftowego, podpisanej w Paryżu dnia 6 lutego 1922 roku.

Art. 1. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej zatwierdza polsko-francuską umowę, dotyczącą ustroju przemysłu naftowego, podpisany w Paryżu d[n]. 6 lutego 1922 r.

Art. 2. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej upoważnia Naczelnika Państwa do podpisania ratyfikacji rzeczzonej konwencji w imieniu Rzeczypospolitej.

Art. 3. Wykonanie niniejszej Ustawy zleca się Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Art. 4. Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem ogłoszenia²⁴⁰.

²⁴⁰ Por. Ustawa z dnia 12 maja 1922 r. w przedmiocie ratyfikacji umowy polsko-francuskiej, dotyczącej ustroju przemysłu naftowego, podpisanej w Paryżu dnia 6 lutego 1922 r., Dz.U. 1922, nr 71, poz. 633.

Uzasadnienie.

Celem umowy naftowej polsko-francuskiej, podpisanej w Paryżu w dn. 6 lutego 1922 r. przez Posła M. Zamoyskiego i radcę handlowego dra Fr. Doleżala ze strony Polski oraz przez p. R. Poincaré, Prez[esa] Ministrów, Ministra Spr[aw] Zagran[icznych] i p. L. Diora, Ministra Przemysłu i Handlu, ze strony Francji, jest zapewnienie pewnych warunków pracy francuskim Towarzystwom naftowym, pracującym w Polsce.

Olbrzymie koszty, związane z dokonywaniem wierceń, niezbędnych dla należytego wzmożenia produkcji ropy, powoduje, że Rząd czyni wszelkie starania w kierunku przyciągnięcia poważnych kapitałów zagranicznych do naszego przemysłu naftowego. Umowa niniejsza jest tego jednym z dowodów; ustala cena oprocentowania i amortyzowania kapitałów, zwalnia nowo inwestowane kapitały od podatku od kapitału i od daniny, zapewnia wolny eksport przetworów naftowych po zaspokojeniu potrzeb krajowych, zabezpiecza na rzecz przemysłu środki transportu, cysterny i rurociągi; świadczy w ten sposób o życzliwym przez Rząd traktowaniu inicjatywy w przemyśle wiertniczym.

Z Umowy korzystać będą jedynie te towarzystwa, które oba Rządy zainteresowane uznają za francuskie.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH

w z.

^fSkirmunt^f

^bZałącznik 12.^b

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie ratyfikacji polsko-francuskiej konwencji handlowej z 6 lutego 1922 roku]

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

WARSZAWA

Dn. 22 kwietnia 1922 r.

No. D. VI. 767.

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji Konwencji handlowej między Polską a Francją, podpisanej w Paryżu dnia 6 lutego 1922 r.

Rada Ministrów uchwała:

USTAWA

z dnia ^a...^a roku

W przedmiocie ratyfikacji Konwencji handlowej między Polską a Francją, podpisanej w Paryżu dnia 6 lutego 1922 roku.

Art. 1. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej zatwierdza Konwencje handlowe, podpisane w Paryżu dn. 6 lutego 1922 r.

Art. 2. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej upoważnia Naczelnika Państwa do podpisania ratyfikacji rzezzonej Konwencji w imieniu Rzeczypospolitej.

Art. 3. Wykonanie niniejszej Ustawy zleca się Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Art. 4. Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem ogłoszenia.

Uzasadnienie.

Zawarcie umowy handlowej z Francją, leżące od dawna w programie Rządu, niezmiernie trudne wskutek reglamentacyjnej polityki handlowej obu Państw stało się możliwe dopiero z chwilą powzięcia przez kompetentne czynniki polityczne decyzji o przejściu do wolnego handlu z prawnymi jedynie ograniczeniami, stosowanymi względami walutowymi.

Dzięki temu umowa otrzymać mogła formę normalnej Konwencji handlowej. Umożliwia ona wykonywanie handlu przez obywateli jednego z Państw na terytorium drugiego, dopuszczenie spółek akcyjnych (z wyłączeniem przedsiębiorstw użyteczności publicznej), ochronę nazw pochodzenia towarów, przyznawanie okrętom praw, przysługujących okrętom o własnej banderze; w zakresie celnym przewiduje zniżki taryfowe na rzecz pewnej liczby towarów francuskich, importowanych do Polski, i bądź taryfę minimalną bądź specjalną zniżkową dla całego szeregu towarów, mogących stanowić nasz eksport do Francji, wśród których wymienić należy przede wszystkim derywaty naftowe, drzewo i wyroby drzewne, produkty przemysłu rolnego, maszyny przędzalnice i in.

W ten sposób stosunki handlowe Polski z Francją stają się bardziej realne i są poważne widoki naszego eksportu, czym dotychczas na przeszkodzie stał żywo przez nasze sfery rolnicze, przemysłowe i handlowe odczuwalny brak umowy z Francją.

Umowa zawarta jest, podobnie jak wszystkie inne nasze umowy handlowe, na rok jeden z możliwością przedłużenia.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH

w z.

^FSkirmunt^f

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu „Odrodzenia Polski” klasy II rektorowi Uniwersytetu Padewskiego Alojzemu Lucatello]

1 maja [192]2

P.D. 1229/22.

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych o przedstawienie
Prezydium Rady Ministrów, w przedmiocie nadania
Orderu „Odrodzenia Polski” kl. II-ej.
p. ALOJZEMU LUCATELLO

UZASADNIENIE

Z okazji 700-letniego jubileuszu Uniwersytetu w Padwie, związanego z Polską w toku dziejów, dla uczenia łączących nas z Padwą związków, należałoby odznaczyć Rektora Uniwersytetu Padewskiego p. ALOJZEGO LUCATELLO.

Wobec powyższego

Rada Ministrów uchwalić raczy na mocy art. 13-go Ustawy o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski” przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa p. Alojzego Lucatello do nadania mu orderu „Odrodzenia Polski” kl. II-ej.

Minister Spraw Zagranicznych w z.

Rada Ministrów uchwaliła

Warszawa dnia

Prezydent Ministrów.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
54-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 5 maja 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenia Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Za Ministra Spraw Wojskowych generał-porucznik

Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu

Minister Sprawiedliwości

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Za Ministra Zdrowia Publicznego Podsekretarz Stanu

Minister b[yłej] Dzielnicy Pruskiej

Radca Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamieński

Kazimierz Sosnkowski

dr Wiktor Mikulecki

Bronisław Sobolewski

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Mieczysław Rybczyński

Ludwik Darowski

dr Jerzy Bujalski

dr Józef Wybicki

dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 12 w południe

Odczytano i przyjęto protokół z posiedzenia z 1 maja 1922 roku.

1. Po wysłuchaniu referatu Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie ustalonych przez sejmową komisję konstytucyjną projektów ustaw ordynacji wyborczych do Sejmu i Senatu (załącznik 1) Rada Ministrów postanowiła w dalszym ciągu utrzymać stanowisko Rządu desinteressement²⁴¹ w tej rzeczy, a tylko w sprawach stylizacji i technicznego wykonania wyborów głos zabierać.

2. Rada Ministrów przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Ministra Pracy i Opieki Społecznej w przedmiocie prac komisji rewizyjno-śledczej w Urzędzie Emigracyjnym²⁴² (załącznik 2).

²⁴¹ *Desinteressement* (łac.) – brak zainteresowania dla jakiejś sprawy.

²⁴² Urząd Emigracyjny – instytucja powołana na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z 22 kwietnia 1920 r. Do jego kompetencji należały sprawy związane z emigracją, imigracją, remigracją oraz opieką nad wychodźcami. Działał przy Ministrze Pracy i Opieki Społecznej, lecz przy nominacji jego dyrektora konieczne było porozumienie z ministrem spraw zagranicznych.

[3.] Na wniosek Ministra Poczty i Telegrafów zlecono Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej przedstawić Radzie Ministrów obozów w Gdańsku.

4. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wojskowych o przyznanie dodatkowych środków lokomocji Ministerstwu Spraw Wojskowych (załącznik 3).

Wojskowej Kontroli Generalnej w miejsce pojazdu parokonnego przyznano pojazd jednokonny.

5. Po odczytaniu pisma i depechy biskupa łuckiego i żytomierskiego o niewykonaniu uchwały Rady Ministrów z 8 grudnia 1921 r. względnie z 9 lutego 1922 r. w sprawie podziału gmachów państwowych w Łucku i wysłuchania sprawozdania Ministra Robót Publicznych o stanie sprawy Rada Ministrów poleciła Ministrowi Robót Publicznych przyspieszenie w załatwianiu tej rzeczy i zdanie sprawy Radzie Ministrów o jej załatwieniu.

Posiedzenie zamknięto o godzinie 4-ej po południu.

Zamykając posiedzenie Prezes Rady Ministrów wyraża podziękowanie za pracę Ministrowi dr Wybickiemu ustępującemu z Gabinetu wskutek zlikwidowania Ministerstwa b[yłej] Dzielnicy Pruskiej.

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. Projekt ustaw ordynacji wyborczych do Sejmu i Senatu²⁴³.
2. [Sprawozdanie Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie prac komisji rewizyjno-śledczej w Urzędzie Emigracyjnym]²⁴⁴.
3. [Wniosek w sprawie przyznania dodatkowych środków lokomocji dla Ministerstwa Spraw Wojskowych]²⁴⁵.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

²⁴³ Nie publikuje się.

²⁴⁴ Nie publikuje się.

²⁴⁵ Nie publikuje się.

PROTOKÓŁ
55-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 6 maja 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenia Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Minister Spraw Wojskowych generał-porucznik

Minister Skarbu

Minister Sprawiedliwości

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Radca Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamieński

Kazimierz Sosnkowski

dr Jerzy Michalski

Bronisław Sobolewski

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Mieczysław Rybczyński

Ludwik Darowski

dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto po 4 po południu

Uchwalono załączony wniosek Nadzwyczajnego Komisarza dla zwalczania drożyzny w sprawie zakazu wywozu poza granice Państwa żyta, pszenicy, owsa, jęczmienia, mąki, ziemniaków, paszy, bydła, jaj i nierogacizny (załącznik 1).

Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wojskowych o powołanie lekarzy weterynarii na nadzwyczajne ćwiczenia wojskowe (załącznik 2).

Rada Ministrów postanowiła powołać komisję specjalną, złożoną z przedstawicieli Prezydium Rady Ministrów Spraw Wewnętrznych i Ministerstwa Sprawiedliwości celem zbadania zarzutów przedstawionych podczas dyskusji sejmowej nad expose Rządu, a dotyczących postępowania władz administracyjnych wobec mniejszości narodowych.

Posiedzenie zamknięto o 5 po południu²⁴⁶.

²⁴⁶ Brak podpisu.

Załączniki

Wykaz:

1. [Wniosek Nadzwyczajnego Komisarza dla zwalczania drożyzny w sprawie wywozu poza granicę Państwa żyta, pszenicy, owsa, jęczmienia, mąki, ziemniaków, paszy, bydła, jaj i nierogaczny].
2. Wniosek nagły o powołaniu lekarzy weterynarii na nadzwyczajne ćwiczenia wojskowe²⁴⁷.

^bZałącznik nr 1^b

[Wniosek Nadzwyczajnego Komisarza dla zwalczania drożyzny w sprawie wywozu poza granicę Państwa żyta, pszenicy, owsa, jęczmienia, mąki, ziemniaków, paszy, bydła, jaj i nierogaczny]

Warszawa, dn. 4 maja 1922 r.

NADZWYCZAJNY KOMISARZ
DLA ZWALCZANIA DROŻYZNY

Wniosek na Radę Ministrów.

Komitet doradczy dla zwalczania drożyzny powziął na posiedzeniach w dniach 1, 2, 3 i 4 maja r.b. jednomyślną uchwałę, stwierdzającą, że do wzrostu drożyzny przyczynił się i przyczynia się w dużej mierze uprawiany na znaczną skalę na zasadzie zezwolenia Rządu wywóz poza granicę Państwa najważniejszych artykułów spożywczych, i że koniecznym jest unieważnienie już wydanych zezwoleń na wywóz tychże artykułów, natychmiastowe urzędowe opublikowane zarządzonego unieważnienia tych zezwoleń, oraz dopilnowanie, by w przypadku zakazu tego pod żadnym pozorem nie przekraczano, wobec tego stawiam wniosek:

^c1.^c Rada Ministrów ponawia ^cuchwałę z 30 marca br. zabraniającą^c wywozu poza granicę Państwa ^hnajważniejszych artykułów spożywczych jak zboża^h żyta, jęczmienia, pszenicy, owsa^c, mąki, ziemniaków, kaszy, bydła, jaj i nierogaczny.

W wyjątkowych wypadkach zezwolenia na wywóz powyższych artykułów mogą być udzielone tylko za zgodą Nadzwyczajnego Komisarza dla zwalczania drożyzny.

^c2.^c Wydane do dnia 4 maja ^cbr.^c zezwolenia na wywóz powyższych artykułów ^hunieważnia się i zarządza się natychmiastowe urzędowe opublikowanie tego zarządzenia oraz zakazu^h wymagają do swej ważności podpisu i pieczęci N[adzwyczajnego] K[omisarza] do spraw zwalczania drożyzny.^c

²⁴⁷ Nie publikuje się.

3. Funkcjonariusze państwowi, którzy jakikolwiek sposób bezpośrednio lub pośrednio działać będą na szkodę wyższego zarządzenia, mają być natychmiast zawieszani w urzędowaniu przez swego przełożonego.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Warszawa, dn. ^a...^a maja 1922 r.

PREZYDENT MINISTRÓW

^fMichalski^f

MINISTER SKARBU

NADZWYCZAJNY KOMISARZ DO WALKI Z DROŻYZNĄ

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

29

PROTOKÓŁ 56-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 10 maja 1922 roku

Obecni:

Minister Poczty i Telegrafów, jako przewodniczący	dr Władysław Stesłowicz
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamieński
Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych generał-porucznik	Kazimierz Sosnkowski
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	Wiktor Mikulecki
Minister Sprawiedliwości	Bronisław Sobolewski
Za Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Podsekretarz Stanu	Tadeusz Łopuszański
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Dyrektor Departamentu Administracyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 11 przed południem

1. Odczytano i przyjęto protokoły posiedzeń z 5 i 6 maja 1922 r.
2. Uchwalono załączono rozporządzenie w przedmiocie upoważnienia Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania rozporządzenia w sprawie obrotu środkami żywnościowymi w powiatach granicznych (załącznik 1).
3. Uchwalono załączone rozporządzenie w sprawie uposażenia wojska (załącznik 2).
Równocześnie powzięto, objętą załącznikiem 3, uchwałę w sprawie uposażenia wojska.
4. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie ratyfikacji układu polsko-niemieckiego w przedmiocie przejęcia wymiaru sprawiedliwości na górnośląskim obszarze plebiscytowym, podpisanego w Katowicach 12 kwietnia 1922 roku (załącznik 4).

5. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji konwencji handlowej między Polską, a Republiką Czechosłowacką, opisaną w Warszawie 20 października 1921 (załącznik 5).

6. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czechosłowacką, dotyczącej wszystkich spraw kolejowych wynikłych wskutek podziału Śląska Cieszyńskiego, Orawy i Spiszu podpisanej w Pradze 24 września 1920 r. (załącznik 6).

7. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie ratyfikacji układów pomiędzy Estonią, Finlandią, Łotwą i Polską, podpisanego w Warszawie 17 marca 1922 roku (załącznik 7).

8. Uchwalono załączony wniosek Ministra Kolei Żelaznych w przedmiocie przymusowego wywłaszczenia na rzecz kolei państwowych 19 764m² gruntów właścicieli prywatnych we wsi Skierniewka Lewa powiatu skierniewickiego na potrzeby łącznicy w Skierniewicach (załącznik 8).

9. Uchwalono złożony przez Ministra Sprawiedliwości projekt ustawy, zmieniającej niektóre postanowienia ustaw o postępowaniach sędowo-cywilnych obowiązujących w b[yłej] dzielnicy austriackiej (załącznik 9).

10. Na wniosek Kierownika Ministerstwa Spraw Wojskowych podjęto uchwałę, objętą załącznikiem 10, w sprawie uprawnień zwalczanych w Wojsku Polskiego chorążych.

Paragraf trzeci skreślono.

11. Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego komunikuje, że do Urzędów Ziemskich wpływają zgłoszenia na otrzymanie ziemi od bezrolnych i małorolnych posłów, posiadających kwalifikacje zgodnie z wymaganiami ustawy o wykonaniu reformy rolnej, wobec czego prosi o wyjaśnienie, czy sprzedaż posłom kolonii i działek tworzonych przy parcelacji majątków państwowych nie jest sprzeczną z art. 22 ustawy o konstytucyjnej z 17 marca 1921 roku.

Rada Ministrów oświadczyła się za opinią Ministra Sprawiedliwości, objętą załącznikiem 11.

Załączony wniosek Ministra Skarbu w sprawie zmiany przepisów o dietach i kosztach podróży (załącznik 12) przyjęto z następującymi zmianami.

Po oświadczenia się Rady Ministrów za podniesieniem wysokości diet o 100%, na co Minister Skarbu się nie zgodził, wysokość diet postanowiono podnieść o 75% w miejsce 50%.

Diety dla sędziów i prokuratorów ustali Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

W art. 5 dodano postanowiono:

„Na czas trwania dodatków kresowych przyznaje się przy podróżach na Kresy dodatek do diet, wynoszący 30% wysokości diet”.

W art. 8 skreślono wyrazy „należący do 2, 3 i 4 grupy” oraz wyrazy „sędziowie i prokuratorowie, należący do 1 grupy”.

Odnośnie do kosztów przewozu bagażu postanowiono, że urzędnikowi i należy się zwrot istotnie poniesionych i wykazanych kosztów przewozu.

W art. 9 po wyrazach „niniejszego rozporządzenie” wstawiono wyrazy „co do zwrotu wydatków za dorożki, na tragarzy i zwrotu kosztów podróży kołowej”.

W art. 10 ustępie trzecim skreślono wyrazy „zapadłe w porozumieniu z Ministrem Skarbu”.

Ustęp czwarty tego artykułu skreślono.

Artykułowi 11 nadano brzmienie:

„Ustęp pierwszy art. 7 rozporządzenie Rady Ministrów z 5 sierpnia 1920 r. (Dz. U. Rz. P. Nr 88, poz. 577) otrzymuje następujące brzmienie: Pracownicy kolejowi przeniesieni z urzędu lub w drodze konkursu otrzymają zwrot faktycznych i udowodnionych kosztów przewozu urzędzenia domowego.

Zwrot ten nie może przekraczać ^a...^a

Stawki, objęte artykułem 14, podwyższano do 75%.

Art. 15 ma brzmieć

„Rozporządzenie niniejsze obowiązuje z dniem 1 maja 1922 r.”

Załączony projekt ustawy o zniesieniu opłat na naukę w szkole państwowych i samorządowych ^c(załącznik 13)^c zdjęto z porządku obrad celem przerwania obrad w myśl wyników obrad.

Posiedzenie zamknięto o 3 po południu

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie upoważnienia Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania rozporządzenia w sprawie obrotu środkami żywnościowymi w powiatach granicznych²⁴⁸.
2. [Wniosek na Radę Ministrów w sprawie uposażanie wojska]²⁴⁹.
3. [Uchwała Rady Ministrów z 1922 r. w sprawie uposażenia wojska]²⁵⁰.
4. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie ratyfikacji układu polsko-niemieckiego w przedmiocie przejścia wymiaru sprawiedliwości na górnośląskim obszarze plebiscytowym, podpisanego w Katowicach, dn. 12 kwietnia 1922 roku²⁵¹.
5. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie ratyfikacji polsko-czechosłowackiej konwencji handlowej z 20 października 1921 r.].

²⁴⁸ Nie publikuje się.

²⁴⁹ Nie publikuje się.

²⁵⁰ Nie publikuje się.

²⁵¹ Nie publikuje się.

6. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji umowy między Polską a Czechosłowacją z 24 września 1920 r., dotyczącej spraw kolejowych powstałych wskutek podziału Śląsku Cieszyńskiego, Orawy i Spiszu]²⁵².
7. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie ratyfikacji układu pomiędzy Estonią, Finlandią, Łotwą i Polską z 17 marca 1922 r.]
8. Wniosek Ministra Kolei Żelaznych do Rady Ministrów w przedmiocie przymusowego wywłaszczenia na rzecz kolei państwowych 10 764 m² gruntów właścicieli prywatnych we wsi SKIERNIEWKA LEWA pow. skierniewickiego na potrzeby łączne w Skierniewicach²⁵³.
9. [Projekt ustawa zmieniającej niektóre postanowienia ustaw o postępowaniu sądowo-cywilne obowiązujących w byłej dzielnicy austriackiej]²⁵⁴.
10. [Wniosek nagły na Radę Ministrów w przedmiocie uprawnień chorążych zwalnianych z Wojska Polskiego]²⁵⁵.
11. [Opinia Ministra Sprawiedliwości]²⁵⁶.
12. Wniosek nagły Ministra Skarbu w przedmiocie zmiany przepisów o dietach i kosztach podróży²⁵⁷.
13. Projekt ustawy o zniesieniu opłat za naukę w szkołach państwowych i samorządowych²⁵⁸.

^bZałącznik 5^b

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie ratyfikacji polsko-czechosłowackiej konwencji handlowej z 20 października 1921 r.]²⁵⁹

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Warszawa

dn. 2 maja 1922 r.

Nr D.VI.856.

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji Konwencji Handlowej między Polską a Republiką ^aCzechosłowacką^a, podpisanej w Warszawie d[n]. 20 października 1921 r.

²⁵² Nie publikuje się.

²⁵³ Nie publikuje się.

²⁵⁴ Nie publikuje się.

²⁵⁵ Nie publikuje się.

²⁵⁶ Nie publikuje się.

²⁵⁷ Nie publikuje się.

²⁵⁸ Nie publikuje się.

²⁵⁹ Dokument publikuje się z pominięciem tekstu umowy handlowej i jej aneksów.

Rada Ministrów uchwała:

Ustawa
z dnia ^{a...a} roku

w przedmiocie ratyfikacji Konwencji Handlowej między Polską a Republiką ^aCzeskosłowacką^a, podpisanej w Warszawie d[n]. 20 października 1921 r.²⁶⁰

Art. 1. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej zatwierdza Konwencję Handlową między Rzeczpospolitą Polską a Republiką ^aCzeskosłowacką^a, podpisaną d[n]. 20 października 1921 r. w Warszawie.

Art. 2. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej upoważnia Naczelnika Państwa do podpisania ratyfikacji rzezonej Konwencji w imieniu Rzeczypospolitej.

Art. 3. Wykonanie niniejszej Ustawy zleca się Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Art. 4. Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem ogłoszenia.

Uzasadnienie

konieczności ratyfikacji Umowy Handlowej między Polską a Republiką ^aCzeskosłowacką^a podpisanej w dniu 25 października 1921 r.

Stosunki handlowe między Polską a Czechosłowacją normowane były dotychczas jedynie tzw. „Umowami Kompensacyjnymi”, które miały na celu ułatwienie wzajemnej wymiany towarów w ramach ściśle określonych kontyngentów towarowych. Umowy takie były konieczne ze względu na istniejącą po obu stronach reglamentację handlu. Z chwilą kiedy system reglamentacji zaczął upadać i nastąpił zwrot ku wolnemu handlowi, wszystkie państwa, a specjalnie nowo powstałe, zaczęły zawierać z sąsiadami traktaty handlowe regulujące szerokie dziedziny wzajemnych stosunków handlowych. Polska nie mogła pozostać w tej akcji w tyle, tym bardziej jako państwo, które jedno z pierwszych uczyniło zwrot ku wolnemu handlowi.

Z otaczających Polskę państw jednym z najważniejszych pod względem handlowym jest Czechosłowacja. Czechy, kraj wybitnie przemysłowy, był w ramach dawnej monarchii austro-węgierskiej związany silnymi węzłami specjalnie z Małopolską. Dość np. wspomnieć, że nasz przemysł naftowy przetwarzał swój surowiec w wielkiej części w rafineriach czeskich, sam zaś zaopatrywał się w artykuły techniczne (specjalnie w rury wiertnicze) prawie wyłącznie w Czechach. Podobny stosunek da się przeprowadzić i w innych gałęziach przemysłu.

Dziś Czechosłowacja cierpiąca na hiperprodukcję może nam dostarczyć po niskich cenach szereg artykułów w kraju nie wyrabianych, sama zaś zaopatrywać się u nas w surowce.

²⁶⁰ Wobec sprzeciwu opozycji wniosek dotyczący ratyfikacji umowy nie została przedstawiony w Sejmie. Zob. J. Faryś, *Konflikt Naczelnika Państwa z Sejmem Ustawodawczym w 1922 roku*, „Dzieje Najnowsze” 1975, nr 3, s. 40.

Umowa przełożona obecnie do ratyfikacji opiera się na zasadzie klauzuli najwyższego uprzywilejowania.

Art. 1–11 normują stanowisko i prawa obywateli i osób prawnych jednej strony przy trudnieniu się handlem i przemysłem na terytorium drugiej strony.

Art. 8 omawia sprawę nostryfikacji przedsiębiorstw, które swą główną siedzibę posiadają na jednym terytorium państwowym, zaś warsztat pracy na drugim. Artykuł ten jest specjalnie ważny dla nas, ponieważ daje nam możliwość żądania przeniesienia siedziby licznych spółek, zwłaszcza naftowych, do kraju, co ze względów podatkowych i kontroli jest konieczne.

Art. 12 stosuje wzajemną klauzulę największego uprzywilejowania do produktów gleby i przemysłu.

Art. 13–23 regulują sprawy transportowe i tranzytowe.

Sprawa tranzytu jest dla nas sprawą pierwszorzędno znaczenia. Z jednej strony jesteśmy odcięci od zachodu przez terytorium ^aczeskosłowackie^a, co utrudnia nam w wielkiej mierze stosunki handlowe z zachodem i południem, z drugiej zaś strony stanowimy terytorium tranzytowe dla Czechosłowacji w jej przyszłych stosunkach z Rosją. Skierowanie eksportu czeskiego na nasze drogi tranzytowe leży w obopólnym wielkim interesie. Dlatego też powyższe artykuły umowy handlowej regulują żywotne sprawy pierwszorzędnej doniosłości.

Pozostałe artykuły poruszają sprawy czasowego stosowania pewnych ograniczeń w obrocie towarowym, sprawy komiwojażerów i zapowiadają zawarcie osobnych umów pocztowych i żeglugowych.

Aneksy do Umowy regulują sprawy specjalne jak np. aneks B obrót towarowy kolejowy, aneks D obrót towarowy pograniczny (ważne dla Śląska), aneks E układ weterynaryjny i aneks F układ o odkazaniu wagonów bydłych.

Umowa powyższa stanowi ważny etap w dziedzinie nawiązania stosunków handlowych z państwami sąsiednimi i przyczyni się w wielkiej mierze do utrwalenia opinii o Polsce, jako o państwie dążącym do pokojowego współżycia z sąsiadami i pracującego usilnie nad zagadnieniem odbudowy gospodarczej Europy.

Minister Spraw Zagranicznych

w z.

g...g

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie ratyfikacji układu pomiędzy Estonią, Finlandią, Łotwą i Polską z 17 marca 1922 r.]²⁶¹

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Warszawa
dn. 27 kwietnia 1922 r.
Nr D.VI.676.

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie ratyfikacji Układu pomiędzy Estonią, Finlandią, Łotwą i Polską, podpisanego w Warszawie dnia 17-go marca 1922 roku.

Rada Ministrów uchwalić raczy następujący projekt Ustawy:

Ustawa

z dnia ^a...^a 1922 roku

w przedmiocie ratyfikacji Układu pomiędzy Estonią, Finlandią, Łotwą i Polską, podpisanego w Warszawie dnia 17-go marca 1922 roku.

Art. I. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej zatwierdza Układ pomiędzy Estonią, Finlandią, Łotwą i Polską, podpisany w Warszawie dnia 17-go marca 1922 roku.

Art. II. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej upoważnia Naczelnika Państwa do podpisania ratyfikacji powyższego Układu.

Art. III. Wykonanie niniejszej Ustawy powierza się Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Art. IV. Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem ogłoszenia²⁶².

Uzasadnienie wniosku

Układ polityczny między Polską, Estonią, Finlandią i Łotwą, podpisany w Warszawie dnia 17 marca 1922 roku potwierdza formalnie i ustala przyjazne stosunki między Rz[ecz]p[ospo]litą a pomienionymi Państwami Bałtyckimi, na tle wspólności ich interesów politycznych i gospodarczych. Postanowienia Układu, dotyczące wzajemnego uznania Traktatów, zawartych przez powyższe Państwa z Rosją, oraz załatwiania za pomocą środków pokojowych sporów i zatargów, wynikłych między tymiż układającymi się Państwami, jak również zobowiązanie zachowania życzliwej postawy w stosunku do każdego z tych Państw, które zostałyby napadnięte bez dania do tego powodu – mogą poważnie przyczynić

²⁶¹ Dokument publikuje się z pominięciem załączonych dodatków.

²⁶² Por. Ustawa z dnia 22 września 1922 r. w przedmiocie ratyfikacji układu pomiędzy Estonją, Finlandją, Łotwą i Polską, podpisanego w Warszawie dnia 17 marca 1922 roku, Dz.U. 1922, nr 85, poz. 759.

się do utrwalenia pokoju we Wschodniej Europie. Postanowienia te przez wzgląd na okoliczność, iż zjazd, który powziął układ omawiany jako wynik odbytych narad, został zainicjowany przez Rząd Polski i miał miejsce w jej stolicy – tym mocniej upewnią zarówno Mocarstwa Zachodnie jak i państwa bezpośrednio zainteresowane o najbardziej pokojowych dążeniach Rządu Polskiego. Na tle ustalonych w taki sposób stosunków politycznych między Państwami, które Układ niniejszy podpisały, ma być zgodnie z art. 4. zawarty szereg traktatów i konwencji administracyjnych i gospodarczych, niezbędnych dla ich współpracy pokojowej, zmierzającej do usunięcia szkód, wyrządzonych przez wojny, i do podźwignięcia się gospodarczego. Przyjęcie powyższych zobowiązań uważam dla Rzeczypospolitej za pożądane, jako leżące w linii polityki pokojowej, którą Polska prowadzi, a której nowym wyrazem była inicjatywa Rządu Polskiego w sprawie ściślejszego porozumienia z Państwami Bałtyckimi przez zaproszenie ich przedstawicieli na Konferencję w Warszawie.

Potwierdzenie formalne i ustalenie wspólności interesów politycznych i gospodarczych z Państwami na tej Konferencji reprezentowanymi pożądane jest dla Rz[eczy]p[ospo]litez zwłaszcza w chwili obecnej, na tle ogólnego układu stosunków międzynarodowych. Uchwała Warszawska została dotąd ratyfikowana przez Sejmy Łotewski i Estoński. Przeto wnoszę o ratyfikację niniejszego Układu.

Minister Spraw Zagranicznych

w z.

g...g

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

30

PROTOKÓŁ 57-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 13 maja 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenia Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Za Kierownika Ministerstwa Spraw Wojskowych
generał-pporucznik

Minister Skarbu

Minister Sprawiedliwości

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Radca Prezydium Rady Ministrów

Posel Rzeczypospolitej przy Kwirynale w Rzymie

Naczelnik Wydziału wschodniego w Ministerstwie
Spraw Zagranicznych

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamiński

Józef Czikiel

dr Jerzy Michalski

Bronisław Sobolewski

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Mieczysław Rybczyński

Ludwik Darowski

dr Jerzy Buzek

August Zaleski

Michał Kossakowski

Posel August Zaleski zdaje sprawę z przebiegu konferencji genueńskiej i udziela wyjaśnień na zapytania poszczególnych członków Gabinetu.

Uchwał nie powzięto.

Naczelnik wydziału wschodniego w Ministerstwie Spraw Zagranicznych przedstawia stosunki finlandzko-polskie, po czym odczytuje projekt noty do Rządu finlandzkiego z powodu odłożenia do jesieni przez Sejm finlandzki ratyfikacji układu politycznego, zawartego w Warszawie zawartego w Warszawie 17 marca 1922 r., między Estonią, Finlandią, Łotwą i Polską.

Rada Ministrów projekt noty zaaprobowała.

Posiedzenie trwało od 12 po południu do 2 po południu.

^fA. Ponikowski^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

31

PROTOKÓŁ 58-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 15 maja 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	inż. Antoni Ponikowski
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamieński
Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych generał-porucznik	Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jerzy Michalski
Minister Sprawiedliwości	Bronisław Sobolewski
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Dyrektor Departamentu administracyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu politycznego	
Prezydium Rady Ministrów	Witold Giełżyński
Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek
Chargé d'Affaires Rzeczypospolitej w Moskwie	dr Zygmunt Stefański

1. Posiedzenie otwarto o 11 przed południem

2. Odczytano i przyjęto protokoły posiedzeń Rady Ministrów z 10 i 13 maja 1922 roku. Uchwalono dodatek w wysokości ogółem 60% pełnego uposażenia miesięcznego, składającego się z płacy zasadniczej, dodatków za wysługę lat i studia wyższe, dodatku drożyznianego (łącznie z dodatkiem rodzinnym) i wyrównawczego oraz dodatku za kierownictwo i reprezentacyjnego.

3. Rada Ministrów wysłuchała sprawozdania Ministra Skarbu:

a) o stanie projektu noweli do ustawy o Pocztowej Kasie Oszczędności (uchwała Rady Ministrów z 8 grudnia 1921 r.)

b) o stanie projektu regulaminu dla Komisji Oszczędnościowej przy Ministerstwie Skarbu (uchwała Rady Ministrów z 20 lutego b.r.)

c) o stanie projektu reorganizacji Głównego Urzędu Likwidacyjnego (w myśl uchwały Rady Ministrów z 27 lutego b.r.).

4. Rada Ministrów uchwaliła załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu „Orła Białego” prezydentowi Rumunii, p. Jon J.C. Brătianu (załącznik 1).

5. Uchwalono załączone wnioski Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych (załączniki 2–6).

6. Uchwalono załączony wniosek o mianowanie przedstawicieli Rządu Polskiego do zawarcia układu finansowego z Wolnym Miastem Gdańskiem – w myśl art. 23 konwencji polsko-gdańskiej z 9 listopada 1920 roku (załącznik 7).

7. Rada Ministrów uzupełnia uchwałę z 13 kwietnia 1922 roku w tym kierunku, że Walery Roman, Delegat objęcia administracją terenu, w art. 1 ustawy z 6 kwietnia 1922 r. (Dz. U. Nr 26, poz. 213). Określono, otrzymuje III stopień służbowy.

8. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych o mianowanie Tadeusza Łady dyrektora departamentu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (załącznik 8).

9. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o przeniesienie w stan nieczynny Macieja Biesiadeckiego, urzędnika III stopnia służbowego (załącznik 9).

10. Uchwalono załączony wniosek Ministra Robót Publicznych o mianowanie inż. Stanisława Kruka Prezesem Generalnej Dyrekcji odbudowy w IV stopniu służbowym w Ministerstwie Robót Publicznych (załącznik 10).

11. Uchwalono złożony przez Ministerstwa i Dóbr Państwowych projekt ustawy o izbach rolniczych (załącznik 11) z następującymi zmianami:

Art. 1 ma brzmieć:

Do sprawowania samorządu gospodarczego w dziedzinie rolnictwa powołuje się zrzeszenia rolników pod nazwą izb rolniczych.

Izba rolnicza stanowi osobę prawną.

W art. 4 skreślono wyrazy „w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej oraz”.

W art. 14 skreślono punkt „b) osoby niewładające językiem polskim w mowie i piśmie”.

W art. 26 dodano zdanie: „Instrukcję wyborczą wyda Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych”.

Ustęp pierwszy art. 64 ma brzmieć:

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych ma prawo rozwiązać radę izby.

W art. 66 po ustępie pierwszym wstawiono postanowienie:

W przeciwnym razie Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych winien względnie po zasięgnięciu opinii określonych w art. 4 czynników ustalić i ogłosić dla tych izby statuty.

Uchwalono załączony wniosek Ministra Sprawiedliwości o rozszerzeniu mocy obowiązującej ustawy o zaginionych i znikłych na Ziemię Wschodnie (załącznik 12).

Uchwalono załączony wniosek Kierownika Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie zmiany p[kt]. 3 uchwały Rady Ministrów z 19 września 1921 roku o oddaniu Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych klaczy wojskowych w zamian za otrzymywane wałachy i ogiery wierzchowe, rewindykowane z Niemiec (załącznik 13).

Uchwalono załączony wniosek Kierownika Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie wprowadzenia obowiązku odstąpienia na rzecz Państwa zwierząt pociągowych (załącznik 14).

Rada Ministrów wysłuchiwała referatu chargé d'affaires Rzeczypospolitej w Moskwie o stosunkach panujących w Rosji sowieckiej oraz stosunku Sowietów do Rzeczypospolitej.

Po wyjaśnieniach udzielonych przez Kierownika Ministerstwa Spraw Wojskowych Rada Ministrów zleciła Ministrowi Spraw Zagranicznych zdanie sprawy o transportach zboża amerykańskiego przeznaczonego dla głodnych w Rosji.

Ministrowie Skarbu i Spraw Zagranicznych zdadzą sprawę o załatwieniu sprawy należności za lokale dla placówek polskich w Moskwie.

Posiedzenie zamknięto o 3 po południu.

†Antoni Ponikowski†

Załączniki

Wy k a z:

1. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania Orderu „Orła Białego” rumuńskiemu premierowi Ion I.C. Brătianu].
2. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Wielkiej Wstęgi Orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych.
3. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie obywatelom państw zagranicznych odznak Kawaleria Krzyża Komandorskiego z Gwiazdą Orderu „Odrodzenia Polski”.
4. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego Orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych.
5. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Oficerskiego Orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych.
6. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych.
7. Wniosek na Radę Ministrów w przedmiocie mianowania przedstawicieli Rządu Polskiego do zawarcia układu finansowego z W[olnym] M[iastem] Gdańskim w myśl art. 23 Konwencji polsko-gdańskiej z dnia 9 listopada 1920 roku²⁶³.
8. Wniosek o mianowanie Tadeusza Łady dyrektorem departamentu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych²⁶⁴.
9. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie przeniesienia w stan nieczynny Macieja Biesiadeckiego urzędnika III stopnia służbowego]²⁶⁵.

²⁶³ Nie publikuje się.

²⁶⁴ Nie publikuje się.

²⁶⁵ Nie publikuje się.

10. Wniosek o mianowanie inż. Stanisława Kruka Prezesem Generalnej Dyrekcji Odbudowy w IV stopniu służbowym w Ministerstwie Robót Publicznych²⁶⁶.
11. [Wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie projektu ustawy o izbach rolniczych]²⁶⁷.
12. Rozszerzenie ustawy o zaginionych i zanikłych na Ziemię Wschodnie.
13. [Wniosek Ministra Spraw Wojskowych na Radę Ministrów w sprawie zmiany p[kt]. 3 Uchwały Rady Ministrów z dnia 19 września 1921 r. o oddawaniu Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych kłaczy wojskowych w zamian za otrzymywane wałachy i ogiery wierzchowe rewindykowane z Niemiec]²⁶⁸.
14. [Wniosek Ministra Spraw Wojskowych w sprawie obowiązku odstąpienia na rzecz Państwa zwierząt pociągowych]²⁶⁹.

^bZałącznik 1.^b

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania Orderu „Orła Białego” rumuńskiemu premierowi Ion I.C. Brătianu]

Ministerstwo Spraw Zagranicznych.

Warszawa,

Dn. ^a...^a maja [192]2

N. P. D. 1445.

WNIOSEK.

Ministra Spraw Zagranicznych

W przedmiocie nadania orderu „Orła Białego” p. Jon J.C. Brătianu.

UZASADNIENIE.

Jon J.C. Brătianu, Prezydent Ministrów Rumunii, z powodów politycznych oraz na zasadzie przyjętych zwyczajów kurtuazji międzynarodowej w związku z podróżą Pana Naczelnika Państwa do Rumunii, powinien otrzymać odznaczenie.

Wobec powyższego

Rada Ministrów uchwalić raczy, na mocy Art. 11-go, Ustawy o ustanowieniu orderu „Orła Białego”, przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa p. Jon J.C. Brătianu, do nadania orderu „Orła Białego”.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH: w z.:

Rada Ministrów uchwaliła

Warszawa, dnia

PREZYDENT MINISTRÓW:

²⁶⁶ Nie publikuje się.

²⁶⁷ Nie publikuje się.

²⁶⁸ Nie publikuje się.

²⁶⁹ Nie publikuje się.

**Wnioski Ministra Spraw Zagranicznych
o nadanie odznak
Kawalera Wielkiej Wstęgi Orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw
zagranicznych**

Gastão de Cunha	Ambasador Brazylii	Nr.	299/0 rd
John J. Pershing	Generał głównodowodzący armią St[anów] Zjed[noczonych]	”	306/0 rd
Karol Fryderyk Wilkama	Generał, wódz naczelny armii fińskiej	”	307/0 rd
Juliusz Cezar Montagna (Zmiana klasy)	Poseł włoski w Atenach	”	353/0 rd
Gheorghe Mărdărescu	Generał dywizji rum[uńskiego] Min[isterstwa] Wojny	”	361/0 rd
Michail Pheredyke	Marszałek Senatu rumuńskiego	”	366/0 rd
Michail G. Orleanu	” sejmu ”	”	367/0 rd
Anton Mocsonyi	Wielki Łowczy dworu rumuńskiego	”	386/0 rd
Nicolae Iorga	Profesor uniwersytetu	”	369/0 rd
Artur Văitoianu	Generał, minister spraw wewn[ętrznych] Rumunii	”	370/0 rd
Aleksander Constantinescu	Minister roln[ictwa] i dóbr państw[owych] ”	”	373/0 rd
Jon G. Duca	” spraw zagranicznych Rumunii		374/0 rd
Paweł Angelescu	Generał dywizji, szef gabinetu wojsk. króla rumuńskiego	”	375/0 rd
Traian Moşoiu	Minister kolei żelaznych Rumunii	”	381/0 rd
Brătianu Vintilă	” skarbu Rumunii	”	382/0 rd

Uchwalono na Radzie Ministrów
dnia ^a...^a 1922 r.

**Wnioski
Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie obywatelom państw zagranicznych odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego z Gwiazdą Orderu „Odrodzenia Polski”**

1. Paul Victor Bigler	b[yły] Chargé d'Affaires poselstwa duńskiego w Warszawie	Nr. 331/0 rd.
2. Dymitru Palada	Pułkownik sztabu generalnego rumuńskiego	364/0 rd.
3. Ion Florescu	Pułkownik, szef sekcji operacyjnej rumuńskiego sztabu generalnego	371/0 rd.
4. Nicolae N. Filodor	Generalny sekretarz Min[isterstwa] Spraw Zagr[anicznych] Rumunii	372/0 rd.
5. Tancred Constantinescu	Generalny dyrektor kolei rumuńskich	376/0 rd.
6. Gheorghe Corbescu	Burmistrz miasta Bukaresztu	378/0 rd.
7. Romulus Voinescu	Generalny dyrektor rumuńskiej służby bezpieczeństwa	379/0 rd.
8. Constantin Boboc	Generał, komendant placu w Bukareszcie	380/0 rd.
9. Alexandru Munteanu	Generalny sekretarz Min[isterstwa] Wojny	383/0 rd.

Uchwalono na Radzie Ministrów
dnia ^a...^a 1922 r.

**Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych
o nadanie odznak
Kawalera Krzyża Komandorskiego Orderu „Odrodzenia Polski”
obywatelom państw zagranicznych**

1. Constantin Laptew	Pierwszy sekretarz poselstwa rumuńskiego w Warszawie	Nr. 653/0 rd.
2. Aejmelaeus Äimä	Pułkownik wojsk finlandzkich, adiutant generalny prezydenta Finlandii	” 271/0 rd.

3.	Maurice Gilli[e]aux	Pułkownik wojsk belgijskich, szef gabinetu ministra wojny	” 275/0 rd.
4.	Guy d’Oultremont	Major wojsk belgijskich, adiutant króla belgijskiego	” 273/0 rd.
5.	Pani Alma Tadema (Zmiana klasy)	Przyjaciółka Polski, działaczka na polu niesienia pomocy dzieciom polskim	” 308/0 rd.
6.	John H. Kiplinger	Wiceprezes komisji odszkodowań w Wiesbaden ²⁷⁰ , ob[ywatel] Ameryki	334/0 rd.
7.	Aleksander Bădulescu	Pułkownik wojsk rumuńskich, Attaché wojskowy poselstwa rum[uńskiego] w Warszawie	351/0 rd.
8.	Vicomte Jacques Davignon (Zmiana klasy)	Sekretarz belgijskiego ministra spraw zagranicznych	354/0 rd.
9.	Gheorghe Zarnescu	Podpułkownik, dyrektor kancelarii marszałka dworu króla rumuńskiego	358/0 rd.
10.	Stan Emanoil	Dyrektor służby bezpieczeństwa w Rumunii	359/0 rd.
11.	Nicolae Petrescu Comnen	Adwokat, poseł do parlamentu rumuńskiego	360/ ^a ord. ^a
12.	Nicolae Arion	Podpułkownik, kierownik biura prasy i propagandy M.S.Z. Rumunii	362/0 rd.
13.	Gheorghe Paraschivescu	Pierwszy sekretarz legacji, dyrektor protokołu Min[isterstwa] Spraw Zagran[icznych] i Kancelarii Orderów w Rumunii	363/0 rd.
14.	Nicolae Drosso	Podpułkownik, dyrektor rezydencji królewskiej w Rumunii	365/0 rd.
15.	Lucjan Skupiewski	Wiceburmistrz miasta Bukaresztu	377/0 rd.

Uchwalono na Radzie Ministrów
dnia ^a...^a 1922 r.

²⁷⁰ Międzysojusznicza Komisja Odszkodowań – instytucja powołana na mocy traktatu wersalskiego w celu oszacowania wysokości reparacji wojennych. Centrala Komisji znajdowała się w Paryżu, natomiast jedno z biur w Wiesbaden.

**Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych
o nadanie odznak
Kawalera Krzyża Oficerskiego Orderu „Odrodzenia Polski”
obywatelom państw zagranicznych**

1.	Hanna Mexmontan	Obywatelka finlandzka. Oddała wielkie usługi sprawie polskiej	Nr. 274/0 rd.
2.	Artur Eklund (w porozumieniu z p. Min[istrem] Pracy i O[pieki] S[połecznej])	Redaktor w Finlandii. Oddał wielkie usługi sprawie polskiej	276/0 rd.
3.	Książdz Adolfs Gustaw Carling (w porozum[ieniu] z p. Min[istrem] Pracy i O[pieki] S[połecznej])	Obywatel finlandzki. Oddał znaczne usługi sprawie polskiej	277/0 rd.
4.	José Maria Neiva	Kapitan porucznik marynarki brazylijskiej, adiutant prezydenta Brazylii	300/0 rd.
5.	Mikołaj Van Wijk	Profesor literatury i języków słowiańskich na uniwersytecie holend[erskim] w Lejdzie	302/0 rd.
6.	Timon Henricus Fokker	b[yły] konsul generalny Holandii w Kijowie, gdzie bronił gorliwie interesów Polski	303/0 rd.
7.	Maurice Cardinal	Delegat belgijski przy komisji odszkodowań w Wiesbaden	303/0 rd.
8.	Georges Hannecart	Dyrektor Service Belge de Restitution w Wiesbaden Oddał usługi sprawie polskiej	333/0 rd.
9.	dr Ludwik Koser	b[yły] sekretarz poselstwa serbskiego w Warszawie	335/0 rd.
10.	Arnault de la Ménardière	Poddyrektor Service Français des Restitutions. Oddał usługi sprawie polskiej	336/0 rd.
11.	Charles Henri Roux	Podintendent wojsk francuskich Oddał usługi sprawie polskiej	337/0 rd.

12.	Markiz Pièrre Edouard de Terrier Santans	Zastępca dyrektora Service Français de Restitution w Wiesbaden Oddał usługi sprawie polskiej	338/0 rd.
13.	Raphael Toutain	Podpułkownik wojsk francuskich. Życzliwie i uczynnie załatwił sprawę polskie	339/0 rd.
14.	Romano Lodi Fé	Konsul, delegat włoski przy komisji odszkodowań w Wiesbaden	341/0 rd.
15.	Gilbert Mullié	Dyrektor „Service Agricole Belge”; oddał sprawie polskiej znaczne usługi	343/0 rd.
16.	Joseph Berthelot	Baron de Baye Autor różnych studiów historycznych i etnograficznych, ofiarowanych uniwersytetom w Warszawie, Wilnie i Poznaniu	349/0 rd.

Uchwalono na Radzie Ministrów
dnia ^a...^a 1922 r.

^bZałącznik 6^b

**Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych
o nadanie odznak
Kawalera Orderu „Odrodzenia Polski”
obywatelom państw zagranicznych**

1.	Louis Dumont-Wilden	^h oraz korespondent ^h Współwłaściciel wydawnictwa brukselskiego „Pourquoi Pas?” oraz korespondent bardzo przyjaznego dla Polski dziennika belgijskiego „Nation Belge”	Nr. 298/0 rd.
2.	Adolf Johan Christiaan Uchtman	b[yły] konsul holenderski w Charkowie Oddał wielkie usługi Polakom za rządów bolszewickich	” 301/0 rd.

3.	Roland de Marès	Korespondent dzienników „Independance Belge” i „Matin” Antwerp[ia]. Odznacza się wybitnie ^a polonofolskimi ^a sympatiami	304/0 rd.
4.	Elżbieta Carey Ascher	Obywatelska kanadyjska. Dziennikarka. Oddała usługi Polsce pomocą humanitarną dla żołnierza polskiego	305/0 rd.
5.	Francis Royal Eastlake	Obywatel Stanów Zjednoczonych. Sekretarz Wiceprezesa komisji odszkodowań w Wiesbaden. Oddał znaczne usługi Polsce	340/0 rd.
6.	Charles Smets	Obywatel belgijski. Sekretarz generalny biura komisji odszkodowań w Wiesbaden. Życzliwie bardzo traktował interesy polskie	342/0 rd.

Uchwalono na Radzie Ministrów
dnia ^a...^a 1922 r.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
59-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 18 maja 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	inż. Antoni Ponikowski
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamieński
Za Kierownika Ministerstwa Spraw Wojskowych generał-p[od]porczunik	Józef Czikiel
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	dr Wiktor Mikulecki
Minister Sprawiedliwości	Bronisław Sobolewski
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu	inż. Mieczysław Rybczyński
Za Ministra Pracy i Opieki Społecznej Podsekretarz Stanu	Gustaw Simon
Dyrektor Departamentu administracyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu legislacyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 11 przed południem

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 15 maja 1922 r.
2. Uchwalono załączony wniosek w sprawie wprowadzenia z dniem 1 czerwca 1922 r. urzędowania od godz. 8 rano (załącznik 1).
3. Minister Spraw Wewnętrznych referuje wniesiony do Sejmu przez posła Głębińskiego i tow. projekt ustawy o uznanie języka polskiego za język państwowy Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik 2). Wyłoniono komisję złożoną z Ministrów Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Prezydium Rady Ministrów dla przejrzenia tego wniosku i przedłożenia wniosków Radzie Ministrów.
4. Uchwalono złożony przez Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego projekt ustawy o scaleniu gruntów (załącznik 3) ze zmianami i poprawkami objętymi załącznikiem 4.

5. Rozpatrzenie załączonych wniosków Ministrów Sprawiedliwości i Spraw Wojskowych w sprawie używania wojska do służby wartowniczej przy obiektach państwowych (załącznik 5 i 6) odroczone, zlecając Ministerstwu Spraw Wojskowych uzgodnienie tych rzeczy i przygotowanie odpowiednich wniosków z Ministrami Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości, Skarbu i Kolei Żelaznych.

6. Złożony przez Ministra projekt ustawy o kosztach postępowania przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym²⁷¹ (załącznik 7) uchwalono z poprawką objętą załącznikiem 8.

7. (tajne). Po wysłuchaniu sprawozdania o transportach amerykańskich przeznaczonego dla głodnych w Rosji Rada Ministrów uchwała:

a) wysłać notę do Waszyngtonu z żądaniem, aby Rząd Stanów Zjednoczonych Ameryki wpłynął na „Ara”²⁷², by składy żywności nagromadzone po stronie rosyjskiej w pobliżu granicy polskiej w najbliższym czasie zlikwidowano.

b) aby Ministerstwo Spraw Zagranicznych podjęło w tym kierunku propagandę prasową zagraniczną.

c) aby Ministerstwo Spraw Zagranicznych w porozumieniu z właściwymi Ministerstwami podjęło akcję w kierunku redukcji darmowego transportu kolejowego danego „Ara” i Nansenowi.

8. Wysłuchano sprawozdania Ministrów Skarbu i Spraw Zagranicznych o załatwieniu sprawy należności za lokale dla placówek w Moskwie.

9. Zatwierdzono załączony statut stowarzyszenia „Klub Urzędników Państwowych w Kielcach” (załącznik 9).

10. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wojskowych w sprawie rozciągnięcia na Ziemię Wileńską mocy obowiązującej ustawy z dnia 21 lutego 1922 o obowiązku odstąpienia zwierząt pociągowych i wozów na rzecz Państwa²⁷³ (załącznik 10).

11.

a) Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu w sprawie zmiany rozporządzenia z dnia 19.09 i 5.01.1922 r. o Komisji Oszczędnościowej (załącznik 12) z poprawką uwidocznioną w tekście.

b) Odnośnie do § 1 postanowiono, że Komisja Oszczędnościowa zbiera się przynajmniej raz na miesiąc;

²⁷¹ Najwyższy Trybunał Administracyjny – organ władzy sądowej powołany ustawą z 3 sierpnia 1922 r., działał do 1939 r.

²⁷² Właśc. ARA – Amerykańska Administracja Pomocy (American Relief Administration), zwana też Amerykańskim Wydziałem Ratunkowym – organizacja rządowa zajmująca się pomocą humanitarną, głównie dostarczaniem żywności do Europy po zakończeniu I wojny światowej. Szacuje się, że ok. 20% jej środków skierowano do Polski.

²⁷³ Por. Ustawa z dnia 21 lutego 1922 r. o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych i wozów na rzecz Państwa, Dz.U. 1922, nr 21, poz. 166.

Odnosnie do § 2 postanowiono, że do ważności obrad potrzebna jest obecność także delegata odpowiedniego Ministerstwa.

Odnosnie do § 3 postanowiono, że delegat odpowiedniego Ministerstwa głosi tylko w sprawach dotyczących danego resortu;

Do § 4 dodano postanowienie „odpis protokołu przesyła Komisja Oszczędnościowa Prezydium Ministrów a właściwemu Ministerstwu wyciąg”;

W § 6 zamiast „biuro Komisji Oszczędnościowej” ma być „Komisji Oszczędnościowa”.

§-owi 7 nadano osnowę „Pracownicy państwowi powoływani z poszczególnych ministerstw do pracy w biurze Komisji Oszczędnościowej lub sporadycznie do współpracy w podkomisjach podlegają na ten czas i w tym charakterze Prezesowi Komisji Oszczędnościowej. Pracownicy państwowi powołani jako rzeczoznawcy są co do swych orzeczeń zupełnie samodzielni”.

Skreślono pierwszy ustęp § 10, ustęp drugi należy odpowiednio przeredagować.

§ 12 ma brzmieć: „Zmiany regulaminu wprowadza w razie potrzeby Minister Skarbu w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów”.

Załączony wniosek Ministra Skarbu w sprawie powołania członków wojewódzkich komisji oszczędnościowych (załącznik 13) uchwalono odnośnie do komisji oszczędnościowych województw łódzkiego, lubelskiego, lwowskiego i nowogrodzkiego, resztę odesłano do ponownego zbadania.

12. W uzupełnieniu uchwały z 15 maja w sprawie dodatku jednorazowego dla pracowników państwowych uchwalono przyznać emerytowanym cywilnym funkcjonariuszom państwowym, jak również i wojskowym oraz wdowom i sierotom po pracownikach państwowych jednorazowe zasiłki w wysokości przyznanych zasiłków w kwietniu.

Posiedzenie zamknięto o godz. 3 po południu

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wyk a z:

1. Wniosek na Radę Ministrów w sprawie wprowadzenie z dniem 1 VI urzędowania od godz. 8 rano²⁷⁴.
2. Wniosek nagły posła S. Głębińskiego i kolegów ze Związku Ludowo-Narodowego o uznanie języka polskiego za język państwowy Rzeczypospolitej Polskiej²⁷⁵.
3. [Projekt ustawy o scaleniu gruntów]²⁷⁶.

²⁷⁴ Nie publikuje się.

²⁷⁵ Nie publikuje się.

²⁷⁶ Nie publikuje się. Por. Ustawa z dnia 31 lipca 1923 r. o scalaniu gruntów, Dz.U. 1923, nr 92, poz. 718.

4. Wniosek Prezesa Głównego Urzędu Ziemińskiego [w sprawie poprawek do ustawy o scaleniu gruntów]²⁷⁷.
5. [Wniosek Ministra Sprawiedliwości w sprawie używania wojska do służby wartowniczej przy obiektach państwowych]²⁷⁸.
6. [Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie używania wojska do służby wartowniczej przy obiektach państwowych]²⁷⁹.
7. [Projekt ustawy o kosztach postępowania przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym]²⁸⁰.
8. [Poprawka dodana do projektu ustawy o kosztach postępowania przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym]²⁸¹.
9. Statut Stowarzyszenia p[od] n[azwą] „Klub Urzędników Państwowych w Kielcach”²⁸².
10. [Wniosek nagły Ministra Spraw Wojskowych w sprawie rozciągnięcia na Ziemię Wileńską mocy ustawy z dnia 21 lutego 1922 r. o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych i wozów na rzecz Państwa (Dz. Ust. Nr 21 ex 1922, poz. 166)]²⁸³.
11. Wniosek Ministra Skarbu na Radę Ministrów w przedmiocie uzupełnienia Rozporządzenia z dnia 19.09.1921 r., 5.01.1922 oraz „...” 1922 r. o Komisji Oszczędnościowej – jak również wykonania Ustawy z dnia 17.12.1921 r. Dz. Ust., poz. 741.
12. Wniosek Ministra Skarbu na Radę Ministrów w przedmiocie zmiany [rozporządzeń z 19 września 1921 r. i 5 stycznia 1922 r. o Komisji Oszczędnościowej]²⁸⁴.
13. Wniosek Ministra Skarbu na Radę Ministrów w przedmiocie powołania członków Wojewódzkich Komisji Oszczędnościowych spoza urzędników²⁸⁵.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

²⁷⁷ Nie publikuje się.

²⁷⁸ Nie publikuje się.

²⁷⁹ Nie publikuje się.

²⁸⁰ Nie publikuje się.

²⁸¹ Nie publikuje się.

²⁸² Nie publikuje się.

²⁸³ Nie publikuje się.

²⁸⁴ Nie publikuje się.

²⁸⁵ Nie publikuje się.

PROTOKÓŁ
60-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 22 maja 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	inż. Antoni Ponikowski
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamieński
Minister Spraw Wojskowych generał-porucznik	Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jerzy Michalski
Minister Sprawiedliwości	Bronisław Sobolewski
Za Ministra Rolnictwa o Dóbr Państwowych Dyrektor Departamentu	Feliks Ubysz
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Podsekretarz Stanu	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Za Ministra Zdrowia Publicznego Podsekretarz Stanu	dr Jerzy Bujalski
Dyrektor Departamentu politycznego	
Prezydium Rady Ministrów	Witold Giełżyński
Dyrektor Departamentu legislacyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Dyrektor Departamentu administracyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Starszy referent Prezydium Rady Ministrów	dr Teodor Swinarski
Nadto podczas obrad nad punktem 3 obecny był	
Prezes Głównego Urzędu Statystycznego	dr Józef Buzek

Posiedzenie otwarto o 10.30 przed południem

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia Rady Ministrów z 18 maja 1922 [r.].

2. Wnioski personalne:

a) wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie rozszerzenia kompetencji Komisarza Państwowego (załącznik 1) uchwalono w następującym brzmieniu:

„Kompetencje Komisarza Państwowego dla przejęcia zarządu cywilnego w byłej dzielnicy pruskiej p. Hin[t]zego rozszerza się także dla przejęcia mieniu państwowego na części Górnego Śląska, przyznanej Polsce decyzją Konferencji Ambasadorów z 20 października 1921 roku”.

b) wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie nominacji d-ra Antoniego Sempołowskiego kierownikiem wydziału hodowli roślin Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach²⁸⁶ (załącznik 2) uchwalono pod warunkiem, że dr Sempołowski jest już urzędnikiem państwowym. W przeciwnym razie sprawę tę należy ponadto przedłożyć Radzie Ministrów.

c) uchwalono załączony wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych o mianowanie prof. dr Emila Godlewskiego kierownikiem wydziału rolniczego Państwowego Instytutu Naukowego gospodarstwa wiejskiego w Puławach (załącznik 3);

d) uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o mianowanie posła nadzwyczajnego i ministra pełnomocnego Rzeczypospolitej Polskiej przy rządzie królewsko-włoskim Augusta Zaleskiego posłem nadzwyczajnym i ministrem pełnomocnym I klasy (załącznik 4).

e) uchwalono załączony wniosek Ministra Przemysłu i Handlu o przyznanie inż. dr Antoniemu Meyerowi staroście górniczemu w Krakowie ad personam IV stopnia służbowego (załącznik 5);

f) uchwalono załączone wnioski Ministra Spraw Zagranicznych dotyczące nadania obywatelom państw zagranicznych Orderu „Odrodzenia Polski” (załączniki 6, 7, 8, 9 i 10);

g) w związku z wyjazdem Naczelnika Państwa do Rumunii Rada Ministrów uchwaliła oddać do dyspozycji Naczelnika Państwa po trzy ordery a to Krzyża Komandorskiego, Krzyża Oficerskiego i orderu Kawalera Orderu „Odrodzenia Polski” celem ewentualnego nadania ich według zachodzącej potrzeby i własnego uznania w czasie pobytu w Rumunii. Nasze odznaczenia podane będą do wiadomości Radzie Ministrów.

3. Rada Ministrów wypowiedziała się przeciwko wnioskowi Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego reasumpcję uchwały Rady Ministrów z 13 lutego 1922 r. i o przyłączenie Głównego Urzędu Statystycznego do Prezydium Rady Ministrów.

4. Sprawy związane z objęciem Górnego Śląska:

a) uchwalono projekt ustawy w przedmiocie ratyfikacji konwencji polsko-niemieckiej dotyczącej Górnego Śląska podpisanej 15 maja 1922 r. w Genewie (załącznik 11);

b) uchwalono załączony projekt ustawy o rozciągnięciu na górnośląskie ziemie województwa śląskiego Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i niektórych innych ustaw oraz w przedmiocie zmian w ustawodawstwie na tych ziemiach obowiązującym (załącznik 12).

²⁸⁶ Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego – rolniczy instytut naukowy utworzony w 1917 r. w Puławach na bazie rosyjskiego Instytutu Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa. Prowadził badania z zakresu uprawy roślin i hodowli zwierząt.

c) uchwalono załączony projekt ustawy w przedmiocie amnestii z powodu objęcia górnośląskiej części województwa śląskiego (załącznik 13).

5. Uchwalono załączone rozporządzenie w przedmiocie przekazania Ministrowi Spraw Wewnętrznych prawa do wydawania zarządzeń w zakresie obowiązku posiadania faktur, przymusu uwidoczniania notowania i ogłoszenia cen oraz obowiązku przedłużenia cenników władzom administracyjnym (załącznik 14).

6. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie zatrzymania szeregowych rocznika pob[orowego] 1899 do 1 sierpnia 1922 r. i 1900 do 30 listopada 1922 r. – na podstawie art. 16 „Tymczasowej Ustawy” (załącznik 15).

7. Dalszą dyskusję nad wnioskami Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie reorganizacji ochrony granicy wschodniej odroczone do następnego posiedzenia.

Posiedzenie zamknięto o 3 po południu

fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Wniosek w sprawie rozszerzenia kompetencji Komisarza Państwowego dla przejścia zarządu cywilnego w byłej dzielnicy pruskiej na część Górnego Śląska, przyznana Polsce decyzją Konferencji Ambasadorów z dnia 20 października 1921 r.]²⁸⁷
2. Wniosek o mianowanie pana Antoniego Sempołowskiego Kierownikiem Wydziału Hodowli Roślin Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach²⁸⁸.
3. Wniosek o mianowanie prof. dr Emila Godlewskiego Kierownikiem Wydziału Rolniczego Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach²⁸⁹.
4. [Wniosek w sprawie mianowania Augusta Zaleskiego Posłem Nadzwyczajnym i Ministrem Pełnomocnym I-ej klasy Rzeczypospolitej Polskiej przy Rządzie Królestwa Włoskiego].
5. [Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie przyznania Antoniemu Meyerowi starości górniczemu w Krakowie ad personam IV stopnia służbowego]²⁹⁰.
6. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Wielkiej Wstęgi orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych.
7. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego w Gwiazdą orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych.
8. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych.

²⁸⁷ Nie publikuje się.

²⁸⁸ Nie publikuje się.

²⁸⁹ Nie publikuje się.

²⁹⁰ Nie publikuje się.

9. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Oficerskiego orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych.
10. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznaki Kawalera orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych.
11. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów [w przedmiocie ratyfikacji konwencji niemiecko-polskiej dotyczącej Górnego Śląska z 15 maja 1922 r.]²⁹¹.
12. [Projekt ustawy o rozciągnięcia na województwo śląskie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i innych ustaw]²⁹².
13. [Projekt ustawy w przedmiocie amnestii z powodu objęcia części górnośląskiej województwa śląskiego]²⁹³.
14. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie przekazania Ministrowi Spraw Wewnętrznych prawa do wydawania zarządzeń w zakresie obowiązku posiadania faktur, przymusu uwidaczniania notowania i ogłaszania cen oraz obowiązku przedkładania cenników władzom administracyjnym.
15. Projekt uchwały Rady Ministrów w przedmiocie zatrzymania szeregowych rocznika poborowego. 1899 do 1 VIII b.r. i 1900 do 30 XI b.r. na podstawie art. 16-go „Tymcz[asowej] Ustawy”.

^bZałącznik nr 4.^b

[Wniosek w sprawie mianowania Augusta Zaleskiego Posłem Nadzwyczajnym i Ministrem Pełnomocnym (I klasy) Rzeczypospolitej Polskiej przy Rządzie Królestwa Włoskiego]

^amaja^a 1922 r.

A.I.

WNIOSEK

o mianowanie Posła Nadzwyczajnego i

Ministra Pełnomocnego

Rzeczypospolitej Polskiej

Przy Rządzie Królewsko-Włoskim

p. Augusta Zaleskiego

Posłem Nadzwyczajnym i Ministrem Pełnomocnym I-ej klasy.

W etatach organizacyjnych Ministerstwa Spraw Zagranicznych, uzgodnionych z Ministerstwem Skarbu stanowisko Posła Nadzwyczajnego i Ministra Pełnomocnego R.P. przy Rządzie Królewsko-Włoskim przyrównane jest do III stopnia służbowego.

Stanowisko to zajmuje od dnia 18 marca 1922 r. p. August Zaleski.

²⁹¹ Nie publikuje się.

²⁹² Nie publikuje się.

²⁹³ Nie publikuje się.

P. August Zaleski urodzony w roku 1883, ukończył gimnazjum w Warszawie i Wydział Ekonomiczny uniwersytetu w Londynie. Po ukończeniu studiów wyższych zajmował się pracą naukową w dziedzinie historycznej i ekonomicznej, W czasie wojny był sekretarzem generalnym Centralnego Komitetu Obywatelskiego w Warszawie. Rozwijał działalność polityczną na rzecz sprawy polskiej wyjeżdżając do Szwajcarii i Anglii.

1 października 1918 r. mianowany został Naczelnikiem Wydziału Departamentu Stanu z przeznaczeniem do służby zagranicznej.

Kierował przedstawicielstwem polskim w Bernie do marca 1919 r. – 24 maja tegoż roku otrzymał nominację na posła R.P. w Atenach, skąd został odwołany 1 stycznia 1921 r., wobec skreślenia przez Skarb odnośnego etatu. Przydzielony do centrali M.S.Z. od 1 marca 1921 r. do rozporządzenia Ministra, został mianowany I Dyrektorem Departamentu w IV stopniu służbowym w dniu 12 października 1921 r. z powierzeniem mu kierownictwa spraw politycznych w Ministerstwie Spraw Zagranicznych 18 marca 1922 r. otrzymał nominację na posła nadzwyczajnego przy Rządzie Królewsko-Włoskim w dotychczasowym IV stopniu służbowym. Powyższe stanowisko, zajmowane przez p. Zaleskiego w Rzymie, przyrównane jest do III-go stopnia służbowego, uznając kwalifikacje p. Zaleskiego za najzupełniej odpowiednie do objęcia stanowiska posła nadzwyczajnego i ministra pełnomocnego I-ej klasy w III-im stopniu służbowym, wnosząc aby w myśl art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz.U.R.P. Nr. 21 poz. 164) Rada Ministrów raczyła

przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa wniosek o mianowanie
p. Augusta Zaleskiego Posłem Nadzwyczajnym i Ministrem
pełnomocnym klasy w III stopniu służbowym z pozostawieniem go na
stanowisku Posła
Nadzwyczajnego i Ministra Pełnomocnego
Rzeczypospolitej Polskiej przy Rządzie
Królewsko-Włoskim

Minister Spraw Zagranicznych

Wniosek powyższy uchwalono
Na posiedzeniu Rady Ministrów
W dniu ^{a...}^a 1922 roku
Punkt ^{a...}^a
Protokołu ^{a...}^a posiedzenia
Rady Ministrów.

Warszawa, dnia ^a...^a 1922 r.

Prezydent Rady Ministrów

Do

Pana Augusta Zaleskiego
Posła Nadzwyczajnego i Ministra Pełnomocnego
Przy Rządzie Królewsko-Włoskim

w Rzymie.

Mianuje Pana Posłem Nadzwyczajnym i Ministrem Pełnomocnym I klasy
w III stopniu służbowym (Ustawa z 13 lipca 1920 r. Dz.U.R.P. Nr. 65 poz. 429).

Naczelnik Państwa
PREZYDENT MINISTRÓW

Minister Spraw Zagranicznych

w z.

/-/ STESŁOWICZ

^bZałącznik 6^b

**Wnioski MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH
o nadanie
odznak Kawalera Wielkiej Wstęgi Orderu „Odrodzenia Polski”
obywatelom państw zagranicznych**

1. Don Manuel Perez Seoane
y Roca de Togores Marin
y Corradini, Conde de VELIX
(zmiana uchwały Rady
Min[istrów] z 5 grudnia
1921 r.)	Pierwszy introduktor ambas
rodz. adorów na dworze
hiszp[ańskim]	Nr. 216/0r
2. Charles Joseph Dupont	Generał wojsk francuskich
SzeF Misji Wojskowej
francuskiej w Polsce ²⁹⁴	„ 391/0r
3. Momtchilo Nintchitch	Minister Spraw Zagranicznych
Serbii	” 393/0r

²⁹⁴ Francuska Misja Wojskowa w Polsce – utworzona w 1918 r., by wspierać Wojsko Polskie. Po zakończeniu I wojny światowej jej zadaniem było udzielanie wsparcia m.in. przeciwko siłom bolszewickim.

4. Velizar Yankovitch	b[ły] Minister w Serbii	”	”
5. Archibald [sic!] Louis (zmiana uchwały R.M. z 21 grudnia 1921 r.)	Generał wojsk francuskich Szef b[łej] Misji Wojskowej francusko-polskiej we Francji	Nr.	400/0r
6. Autrand Auguste (zmiana uchwały R.M. z 5 ^h 21 ^h grudnia 1921 r.)	Prefekt Sekwany	”	”
7. Hermite Claude (zmiana uchwały R.M. z 5 ^h 21 ^h grudnia 1921 r.)	Minister Pełnomocny II kl. Szef Gabinetu Ministra Spr[aw] Zagranicznych Francji	”	”
8. Lasson Henry (zmiana uchwały R.M. z 5 ^h 21 ^h grudnia 1921 r.)	Generał Dywizji, Szef Domu Wojsk. Prezydenta Republiki	”	”
9. Petit Eugène (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Sekretarz Generalny przy Prezydium Rzeczypospolitej Francuskiej	”	”
10. Vignon Alfred (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Minister Pełnomocny II kl. Sekretarz Generalny, przydzielony do biura Prezydenta Rzeczypospolitej	”	”
11. Le Corbeiller Maurice (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Deputowany Paryża, Prezes Rady Muncypalnej Paryża	”	”
12. Raux Fernand (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	b[ły] Prefekt Policji w Paryżu	”	”

^bZałącznik 7.^b

**Wnioski MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH
o nadanie odznak
Kawalera Krzyża Komandorskiego z Gwiazdą orderu „Odrodzenia Polski”
obywatelom państw zagranicznych**

1. Mirosław Yankowitch	Dyrektor Departamentu Politycznego Min[isterstwa] S[praw] Z[agranicznych] Serbii	Nr.	349/0r.
2. Georges Todorovitch	Dyrektor Departamentu Administracyjnego M.S.Z. Serbii	”	”

3.	Milan Todorovitch	Dyrektor Departamentu w Min[isterstwie] Skarbu Serbii	”	”
4.	Milan Radosavljevitch	Dyrektor Departamentu w Min[isterstwie] Skarbu Serbii	”	”
5.	Milan Stoyadinovitch	Dyrektor Banku anglo-serbskiego	”	”
6.	Fernand M. Carré (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Wiceszef protokołu w[e] francuskim Min[isterstwie] S[praw] Zagr[anicznych]	Nr.	400/0r.
7.	Étienne de Nalèche (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Prezes Syndykatu prasy paryskiej, Dyrektor „Journal de[s] Debats”	”	”
8.	Arthur Meyer (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Dziekan dziennikarzy francuskich, Dyrektor „Gaulois”	”	”
9.	André Weiss (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Radca prawny depart[amentu] dla prawa międzynarodowego, prof. prawa na Uniwer[sytecie] Paryskim	”	”
10.	Georges Guillaumin (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Wiceprezes Rady Muncypalnej Paryża	”	”
11.	Gaston Velten (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Posel francuski w Ameryce Południowej, b[yły] Konsul Gen[eralny] w Warszawie	”	”
12.	Georges Lemarchand (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Wiceprezes Rady Muncypalnej m. Paryża	”	”

Uchwalono na Radzie Ministrów
dnia ^a...^a maja 1922 r.

**Wnioski MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH
o nadanie odznak
Kawalera Krzyża Komandorskiego orderu „Odrodzenia Polski”
obywatelom państw zagranicznych**

1.	Mauritz Mexmontan	Magister filologii w Finlandii	Nr. 79/0r.
2.	Jooseppi Julius Mikkola	Profesor Uniwersytetu w Helsingforsie	” ”
3.	Albert Remès	I-y sekretarz Poselstwa belgijskiego w Warszawie	Nr. 390/0r.
4.	Adolphe Bouret	Pułkownik wojsk Fran[cuskiej] Misji Woj[skowej] ^a francuskiej ^a w Polsce	” 392/0r.
5.	Georges Nestassiyevitch	Radca Poselstwa M.S.Z. Serbii	” 395/0r.
6.	Lubomir Nechitch	Radca Poselstwa M.S.Z. Serbii	” ”
7.	Bochko Christitch	Radca Poselstwa M.S.Z. Serbii	” ”
8.	Strachimir Miletitch	Radca Poselstwa M.S.Z. Serbii	” ”
9.	Charles Bavelier (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Konsul II klasy sekretarz archiwista w Protokole francuskim	Nr. 400/0r.
10.	Leon Louis Blanchet (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Konsul francuski III klasy w Warszawie, Zastępca szefa wydziału Europy we francuskim M.S.Z.	” ”
11.	Ludovic Carteron (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Konsul II klasy w Warszawie zastępca szefa Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych	” ”
12.	Marie Henri Pierre Chasles (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Audytor w Izbie obrachunkowej Szef Sekcji w Min[isterstwie] Finansów	” ”
13.	Lucien Maury (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Szef Sekcji „Des Oeuvres françaises a l'étranger” w M.S.Z.	” ”
14.	André Lichtenberger (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Publicysta	” ”

15.	Jean Darier de Piessac
(zmiana uchwały R.M.
z 5 grudnia 1921 r.)	Szef Sekcji przy Dyrekcji Spraw
Administracyjnych franc[uskiego]
M.S.Z.	”	”
16.	René Pinon
(zmiana uchwały R.M.
z 5 grudnia 1921 r.)	Profesor Wyższej Szkoły nauk
Politycznych, redaktor „Revue des
deux Mondes”	”	”
17.	Edgar Roels
(zmiana uchwały R.M.
z 5 grudnia 1921 r.)	„Redaktor ”Temps”		
18.	Louis de Saint Victor de
Saint Blancard	Naczelny redaktor polityki
zagranicznej w „Journal”
(pseudonim St. Brice)	”	”
19.	Fortunat Strowski
(zmiana uchwały R.M.
z 5 grudnia 1921 r.)	Profesor Sorbony	Nr.	400/0r.
20.	René P[a]ul Jules Siccard
(zmiana uchwały R.M.
z 5 grudnia 1921 r.)	Konsul II klasy, szef biura kontroli
zagranicznej w[e] francuskim
M.S.Z.	”	”
21.	Martin Marie André
G[u]illaume
(zmiana uchwały R.M.
z 5 grudnia 1921 r.)	Dyrektor Kopalń w[e] francuskim
Min[isterstwie] Robót
Publicznych	”	”
22.	Jean Herbette
(zmiana uchwały R.M.
z 5 grudnia 1921 r.)	Redaktor polityczny „Temps”	”	”
23.	Henri Peyerimhoff
(zmiana uchwały R.M.
z 5 grudnia 1921 r.)	„Sekretar ^a Generalny Komitetu
Centralnego kopalń węgla	”	”
24.	Léon Desbuissons
(zmiana uchwały R.M.
z 5 grudnia 1921 r.)	Geograf w[e] francuskim M.S.Z.	”	”
25.	Benoit Labatut de
Navailles
(zmiana uchwały R.M.
z 5 grudnia 1921 r.)	Szef biura Dyrekcji Spraw
Administracyjnych w[e]
francuskim M.S.Z.		
26.	Louis Lachuame
(zmiana uchwały R.M.
z 5 grudnia 1921 r.)	Cywilny inżynier górnik. Główny
inspektor Tow[arzystwa] Dróg
Żelaznych Północnych	”	”

27.	Émile Buré (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Dyrektor „Eclair ^h z ^h ”	”	”
28.	Auguste Gauvain (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Redaktor polityczny „Journal de[s] Debats”	“	“
29.	Félix Hautfort (zmiana uchwały R.M. z 5 grudnia 1921 r.)	Redaktor „Lanterne”	”	”

^bZałącznik 9.^b

**Wnioski MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH
o nadanie odznak
Kawalera Krzyża Oficerskiego orderu „Odrodzenia Polski”
obywatelom państw zagranicznych**

1.	Maila Mikkola	Powieściopisarka narodowa fińska, tłumaczka dzieł Sienkiewicza na język fiński	Nr.	790r
2.	Yovan Novakovitch	Sekretarz w Min[isterstwie] Spr[aw] Zagr[anicznych] Serbii	Nr.	396/0r
3.	Stefan Milovanovitch	Sekretarz w Min[isterstwie] Spr[aw] Zagr[anicznych] Serbii	”	”
4.	Nicolas Voulovitch	”	”	”
5.	Ranislav Avramowitch	Z Min[isterstwa] Komunikacji w Serbii	”	”
6.	Pierre Regnault	Pułkownik, członek Wojsk[owej] Misji Franc[uskiej] w Polsce	Nr.	398/0r
7.	Pierre Pujo	Podpułkownik, członek Wojsk[owej] Misji Franc[uskiej] w Polsce	”	”
8.	Eugène Renoux	”	”	”
9.	Paul Finat	Major, członek Wojsk[owej] Misji Franc[uskiej] w Polsce	”	”
10.	Pierre Didio	”	”	”
11.	Jean Choderlos de Lacolos	”	”	”

12. Henri Couturier	”	”	”	”
13. François de la Rocque	”	”	”	”
14. Paul Blot	”	”	”	”
15. Pierre Bressy Gaston Prospère (zmiana uchwały R.M. z 6 grudnia 1921 r.)	Konsul I klasy		Nr.	400/0r
16. Ernest Charles Antoine Lagarde (zmiana uchwały R.M. z 6 grudnia 1921 r.)	Sekretarz Ambasady III kl.		”	”
17. François Joseph Hutin (zmiana uchwały R.M. z 6 grudnia 1921 r.)	Kartograf przy M.S.Z.		”	”
18. André Dubois (zmiana uchwały R.M. z 6 grudnia 1921 r.)	Porucznik, Attaché przy Prezydium Rzeczypospolitej		”	”
19. Fernand Durey (zmiana uchwały R.M. z 6 grudnia 1921 r.)	Sekretarz osobisty Prefekta Sekwany		”	”
20. Julien Lacourt (zmiana uchwały R.M. z 6 grudnia 1921 r.)	Przemysłowiec		”	”
21. Gabriel Sarrazin	Członek honorowy lionńskiej grupy „Amis de la Pologne” ²⁹⁵		”	”
22. Edmond Bernus (zmiana uchwały R.M. z 6 grudnia 1921 r.)	Profesor Liceum w Annecy		Nr.	400/0r

²⁹⁵ Les Amis de la Pologne – organizacja założona przez Rosę Bailly we Francji, działała w latach 1919–1939, propagując wiedzę o Polsce oraz broniąc jej interesów przed władzami francuskimi.

23. Maurice Chavane
(zmiana uchwały
R.M. z 6 grudnia
1921 r.)	Dyrektor kopalń węgla Sarry
i Moselli w Carling	” ”
24. ‘Giuseppe Rappa	Artysta – rzeźbiarz, organizuje
Tow[arzystwo] Polsko-Włoskie
w Mediolanie ^c	

^bZałącznik 10.^b

**Wnioski MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH
o nadanie odznak
Kawalera orderu „Odrodzenia Polski”
obywatelom państw zagranicznych**

1. Fernand Divoire	Sekretarz redakcji
„Lintransigeant”	Nr. 81/0r
2. Jean Rebuffat	Redaktor, korespondent „La
Depêche de Toulouse” w Paryżu	” ”
3. Hr. Jerzy Vicino Pallavicino	Attaché Poselstwa włoskiego
w Warszawie	Nr. 388/0r.
4. Voyslav Djordjovitch	Attaché I klasy przy
M.S.Z. Serbii	Nr. 397/0r.
5. Georges Ivkovitch	Attaché przy M.S.Z. Serbii	” ”
6. Nikodiye Yovanovitch	Attaché II klasy przy
M.S.Z. Serbii	” ”
7. Henri Montfort
(zmiana uchwały R.M.
z 5 grudnia 1921 r.)	Skarbnik w „Amis de Pologne”	Nr. 400/0r.
8. Jean Millerand
(zmiana uchwały R.M.
z 5 grudnia 1921 r.)	Szef Sekretariatu osobistego
Prezydenta Rzeczypospolitej	” ”
9. Maurice Toussaint
(zmiana uchwały R.M.
z 5 grudnia 1921 r.)	Publicysta	” ”

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
61-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 23 maja 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	inż. Antoni Ponikowski
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamieński
Minister Spraw Wojskowych generał-porucznik	Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jerzy Michalski
Minister Sprawiedliwości	Bronisław Sobolewski
Za Ministra Rolnictwa o Dóbr Państwowych Dyrektor Departamentu	Feliks Ubysz
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Minister Poczty i Telegrafów Za Ministra Robót Publicznych Dyrektor Departamentu	Władysław Stesłowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	dr Adam Różański
Minister Zdrowia Publicznego	Ludwik Darowski
Dyrektor Departamentu politycznego	dr Witold Chodźko
Prezydium Rady Ministrów	Witold Giełżyński
Dyrektor Departamentu legislacyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Dyrektor Departamentu administracyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Stesłowicz
Starszy referent Prezydium Rady Ministrów	dr Teodor Swinarski
Nadto podczas obrad nad punktami 2 i 3 protokołu obecny był Przewodniczący Delegacji Polskiej dla rokowań górnośląskich Minister pełnomocny	Kazimierz Olszowski

Posiedzenie rozpoczęło o 9 wieczorem

1. Odczytano i przyjęto protokół z 22 maja 1922 roku.

2. Rada Ministrów wysłuchała sprawozdania Ministra pełnomocnego Kazimierza Olszowskiego o zawartej przez niego w Genewie dnia 15 maja 1922 roku polsko-niemieckiej konwencji górnośląskiej oraz zawartych w tym samym dniu układów między Polską i Niemcami w przedmiocie pocztowego obrotu czekowego i w przedmiocie granicznych dworców przejściowych z obustronną rewizją celną i paszportową oraz w przedmiocie praw i obowiązków

urzędników zatrudnionych przy uprzywilejowanym ruchu tranzytowym i przy sąsiedzkim ruchu kolejowym (załącznik 1).

3. Uchwalono załączony projekt ustawy o ratyfikacji układu między Polską a Niemcami w przedmiocie praw o obowiązków urzędników zatrudnionych przy uprzywilejowanym ruchu tranzytowym i przy sąsiedzkim ruchu kolejowym, podpisanego w Genewie dnia 15 maja 1922 r. (załącznik 2).

4. Uchwalono załączony projekt ustawy o ratyfikacji układu między Polską a Niemcami w przedmiocie pocztowego obrotu czekowego, podpisanego w Genewie dnia 15 maja 1922 roku (załącznik 3).

5. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w drugiej konwencji polsko-niemieckiej w sprawie górnośląskiej, podpisanej w Genewie 15 maja 1922 roku (załącznik 4).

6. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie reorganizacji ochrony granicy wschodniej (załącznik 5) z następującymi zmianami:

§ 1 ma brzmieć:

„Kierownictwo nad kordonem granicznych sprawować będą władze administracyjne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych”.

§ 2 ma brzmieć:

„Baony celne użyte do obsady wschodniej granicy Państwa, jako wchodzące w skład armii na stopie pokojowej, zostają całkowicie oddane kompetencji i pod wyłączną odpowiedzialność Ministra Spraw Wewnętrznych paragraf.

Baony celne podlegają mocy wojskowych ustaw karnych i dyscyplinarnych”

§ 3 skreślono.

W § 4 skreślono punkt b).

§ 5 ma brzmieć:

„Organizację baonów celnych użytych do obsady granicy wschodniej ustalili Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Skarbu”.

§ 6 ma brzmieć:

„Z chwilą zorganizowania batalionów celnych w myśl 5 istnienia przy województwach i starostwach wojskowe inspektoraty granicy wschodniej oraz główny inspektorat granicy wschodniej zostają zlikwidowane”.

§ 9 ma brzmieć:

„Zaopatrywanie materialne baonów celnych należy do obowiązków Ministra Spraw Wewnętrznych, przyczep zadanie to może on powierzyć intendenturze wojskowe za odpowiednim rozliczeniem.

Oficerom i szeregowym, przeznaczonym do służby ochrony granicy wschodniej, przysługuje prawo do pobierania pełnego uposażenia wojskowego w myśl przepisów o uposażeniu wojska, zaś ponadto do specjalnych remuneracji za skuteczną działalność służbową w myśl rozporządzenia Ministerstwa

Spraw Wewnętrznych i Skarbu. Dodatek kresowy przysługuje również i szeregowym”.

§ 10 ma brzmieć:

„Minister Poczty i Telegrafów w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Skarbu zarządzi do dwóch miesięcy zremontowanie i ulepszenie sieci telefonicznej i telegraficznej we wschodnich województwach kresowych.

Ulepszenia łączności telefonicznej wewnątrz baonów celnych oraz między tymi ostatnimi a starostwami zarządzi Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych”.

§ 14 ma brzmieć:

„O ile wykonanie niniejszej uchwały wymagać będzie przedstawienie nowych wniosków budżetowych, winny one być przedstawione Ministerstwu Skarbu przez właściwe Ministerstwa najpóźniej w ciągu miesiąca dnia niniejszego uchwały”.

§ 15 skreślono.

7. Uchwalono załączony projekt ustawy straży granicznej (załącznik 6) z następującymi zmianami:

W art. 1 dodano wyraz „cywilno-”.

W art. 7 zamiast wyrazów „ustanowione w myśl rozporządzenia Rady Obrony Państwa”²⁹⁶ z 20 lipca 1920 r.” dano wyrazy, „którą ustanowi rozporządzenia Rady Ministrów”, po wyrazie „uprawnienia” dano wyrazy „i obowiązki”.

Art. 8 otrzymuje osnowę:

„Funkcjonariuszom wyższym i niższym straży granicznej przysługuje prawo do pełnego uposażenia wojskowego wedle obowiązujących przepisów o uposażeniu osób wojskowych. Zaliczenie stanowisk w straży granicznej do odpowiednich stopni wojskowych pod względem uposażenia nastąpi w drodze rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Skarbu.

Specjalny dodatek dla funkcjonariuszów niższych straży granicznej określi rozporządzenie Rady Ministrów”.

Funkcjonariuszom wyższym przysługują pod względem zakresu władzy dyscyplinarnej uprawnienia według następującego zestawienia.

Główny Komendant Straży Granicznej	jak Dowódca Korpusu
Wojewódzki Komendant Straży Granicznej	” ” Dywizji
Powiatowy Komendant Straży Granicznej	” ” Brygady
Komendant Baonu	” ” Pułku
Komendant Kompanii (szwadronu)	” ” Komp[anii] (szwadronu)
Komendant Plutonu	” ” Plutonu

²⁹⁶ Rada Obrony Państwa – nadzwyczajny organ parlamentarno-rządowy utworzony na mocy ustawy z 1 lipca 1920 r., działał do 1 października 1920 r.

Funkcjonariuszom niższym straży granicznej pod względem zakresu władzy dyscyplinarnej przysługują uprawnienia analogiczne do uprawnień wojskowych szarż szeregowych.

Czas służby w straży granicznej niższych funkcjonariuszów zwolnionych z wojska stałego do służby w straży granicznej w myśl art. 3 pkt. 2 lit b) zalicza się im jako czas służby w wojsku stałym.

Trzyletnia bez przerwy służba funkcjonariuszów niższych straży granicznej, przyjętych do straży granicznej w myśl art. 3 pkt. 2 lit. a z odbytą już przez nich służbą w wojsku stałym – uwalnia ich od obowiązku stawiennictwa do ćwiczeń wojskowych przewidzianych dla rezerwistów.

Art. 11 skreślono.

8. Uchwalono załączony wniosek Ministra Sprawiedliwości skreślono wyrazów „Pomiechowo oraz miasto Zakroczym” w rozporządzenie Rady Ministrów z 21 grudnia 1921 r, (Dz. U. Rz. P., r. 1922, Nr 1, poza. 2) (załącznik 7).

9. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie zamianowania posła i prezesa Naczelnej Rady Ludowej Józefa Rymera wojewodą śląskim oraz komisarza rządowego w Cieszynie Zygmunt Żurawskiego wicewojewodą śląskim (załącznik 8).

10. Rada Ministrów wysłuchała referatu zastępcy Prezydium Rady Ministrów o postulatach wysuniętych przez koła urzędnicze w sprawie dodatku uposażenia na miesiąc czerwiec b.r.

Uchwalono sprawę ewentualnego dodatku załatwić na poniedziałek 29 maja 1922 r. łącznie z zapowiedzianymi przez Ministra Skarbu wnioskami w sprawie dalszej gospodarki finansowej.

11. Obrady nad wnioskiem Ministra Skarbu o zaciągnięciu pożyczki rolniczej do wysokości 400 milionów franków (załącznik 9) uznano za poufne.

Posiedzenie zakończono o 3 w nocy

fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. Sprawozdanie K. Olszowskiego, Pełnomocnika Rządu do rokowań górnośląskich²⁹⁷.
2. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów o ratyfikacji Układu między Polską a Niemcami w przedmiocie granicznych dworców przejściowych z obustronną rewizją celną i paszportową, oraz w przedmiocie praw i obowiązków urzędników, zatrudnionych przy uprzywilejowanym ruchu tranzytowym i przy sąsiedzkim ruchu kolejowym, podpisane w Genewie dnia 15 maja 1922 roku²⁹⁸.

²⁹⁷ Nie publikuje się.

²⁹⁸ Nie publikuje się.

3. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów o ratyfikacji układu między Polską i Niemcami w przedmiocie pocztowego obrotu czekowego, podpisanego w Genewie dnia 15 maja 1922 roku²⁹⁹.
4. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów druku konwencji polsko-niemieckiej w sprawie górnośląskiej podpisanej w Genewie dnia 15 maja 1922 r.³⁰⁰
5. [Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie reorganizacji ochrony granicy wschodniej].
6. [Projekt ustawy o straży granicznej].
7. Sprostowanie [w przedmiocie zmiany właściwości terytorialnej sądów apelacyjnych i sądów okręgowych na terenie byłego Królestwa Polskiego]³⁰¹.
8. [Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie mianowania wojewody i wicewojewody śląskiego].
9. [Wniosek nagły Ministerstwa Skarbu w sprawie zaciągnięcia pożyczki zagranicznej do wysokości 400 milionów franków].

^b Załącznik nr 5.^b

[Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie reorganizacji ochrony granicy wschodniej]

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Warszawa, dnia ^a...^a 1922 r.

WNIOSEK

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
na Radę Ministrów w przedmiocie
reorganizacji ochrony granicy wschodniej.

ŚCIŚLE TAJNE

Motyw wniosku

W myśl Uchwały Sejmu Ustawodawczego z dnia 20 I [19]22 r. oraz ze względu na przeciągającą się sytuację na granicy wschodniej, organizacja ochrony, która Uchwałą Rady Ministrów z dnia 3 września 1921 roku została zapoczątkowana i ze względu na konieczność skoordynowania pracy czynników organizacji ochrony granicy wschodniej do uchwalenia przez Sejm Ustawodawczy ^hTymczasowej^h Ustawy o Straży Granicznej Rada Ministrów uchwalić raczy:

1.

^hOgólne^h Kierownictwo nad kordonem granicznym sprawować będą władze administracyjne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych: ^hw tym celu wytworzy

²⁹⁹ Nie publikuje się.

³⁰⁰ Nie publikuje się.

³⁰¹ Nie publikuje się.

odpowiednie organa kierowane przy Ministerstwie, kresowych wschodnich Województwach i nadgranicznych Starostwach^h.

2.

^hBaony celne użyte do obsady wschodniej Granicy Państwa^h zostają całkowicie oddane kompetencji i pod wyłączną odpowiedzialność Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

3.

^hD[owódz]twa nad formacjami wojskowymi ochrony granicy Wschodniej sprawować będą:

- a) Główna Komenda Baonów Celnych przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych,
- b) Wojewódzkie Komendy Baonów Celnych przy Województwach Kresowych.
- c) Starościńskie Komendy Baonów Celnych przy Starostwach Pogranicznych Wschodnich.^h

4.

a) Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych przekaże niezwłocznie do dyspozycji i pod zwierzchnictwo Ministerstwa Spraw Wewnętrznych istniejącą Główną Komendę Baonów Celnych.

^hb) Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych przejmie w najkrótszym czasie Komendy wymienione w punkcie 2-im niniejszej Uchwały.^h

5.

Organizację Baonów Celnych, użytych do obsady granicy Wschodniej ^horaz Komend wymienionych w pkt. 2^h ustali Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych ^ci Skarbu^c.

6.

Z chwilą zorganizowania ^hKomend Wojewódzkich i Starościńskich^h ^cbataliony w myśl p. 6^c istniejące przy Województwach i Starostwach Wojskowe Inspekcje Granicy Wschodniej ^hzostają zlikwidowane^h.

^hPozostaje jedynie obecny^h ^coraz^c Główny Inspektorat Granicy Wschodniej, jako ^horgan inspekcyjny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Organizację tego Inspektoratu ustali Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych^h.

7.

Baony Celne, użyte do obsady granic południowych i północno-zachodnich pozostają nadal w dyspozycji Ministra Skarbu, aż do złuzowania ich przez Straż Celną.

Wojskowe kierownictwo nad tymi baonami sprawuje nadal Główna Komenda Baonów Celnych, która w zakresie tego kierownictwa wykonuje zarządzenia Ministerstwa Skarbu.

8.

Obsada personalna Baonów Celnych, użytych do obsady granicy Wschodniej, oraz Komend ad pkt. 2. składać się będzie:

a) z oficerów rezerwy, zgłaszających się ochotniczo do służby granicznej, za wyjątkiem stanowisk lekarzy i weterynarzy, które mogą być również obsadzone czasowo z braku ochotników oficerami zawodowymi, względnie siłami kombinowanymi;

b) z szeregowych, którzy uczynili zadość obowiązkowi służby w wojsku stałym, z zgłaszającymi się ochotniczo do służby w Baonach Celnych;

c) w wypadku niedostateczności zaciągu ochotniczego z szeregowych, którzy odbyli zasadnicze wyszkolenie wojskowe i zostaną zwolnieni z wojska stałego celem przydzielenia do B[aonów] C[elnych]. Przy czym czas służby w B[aonach] C[elnych] liczy się jako czas efektywnej służby w wojsku stałym.

Warunki przyjęcia, oraz potrzeba kwalifikacji odnośnie [do] ustępu a) i b) ustali Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, którzy zarządzi zaciągi przez podległe mu organa.

9.

Zaopatrywanie materialne Baonów Celnych ^{hi} odnośnych Komend^h należy do obowiązku Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, przy czym zadanie to może się powierzyć Intendenturze wojskowej z odpowiednim rozliczeniem.

Oficerom i szeregowym, przedstawionym do służby ochrony granicy Wschodniej, przysługuje prawo do pobierania pełnego uposażenia wojskowego w myśl przepisów o wyposażeniu wojska ^hwedług I klasy stosunków drożyznianych w wysokości poborów, związanych z zajmowanym stanowiskiem, w myśl ustalonych na podstawie pkt. 5 niniejszej uchwały^h. ^bzaś ponadto do specjalnych renumeracji za skuteczną działalność służbową w myśl rozporządzenia Ministrów Spraw Wewnętrznych i Skarbu^b. ^hDodatek kresowy przysługuje również i szeregowym^h.

10.

Minister Poczty i Telegrafów ^bw porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Skarbu^b zarządzi zremontowanie i ^hdoprowadzenie do stanu porządku^h ^culepszenie^c sieci telefonicznej i telegraficznej we wschodnich Województwach Kresowych ^hz tym, aby do miesiąca do dnia niniejszej Uchwały łączność w powyższym stanie istniała przynajmniej pomiędzy urzędami Wojewódzkimi i Starostwami Pogranicznymi^h.

Ulepszenie łączności telefonicznej wewnątrz Baonów Celnych oraz między tymi ostatnimi a Starostwami zarządzi Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

11.

Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych wyda zarządzenie mające na celu uzgodnienie funkcjonowania pogranicznych organów celnych na Wschodzie z zarządzeniami władz administracyjnych w przedmiocie ochrony granicy.

12.

Minister Robót Publicznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych i Skarbu ukończy w czasie najrychlejszym budowę pomieszczeń oddziałów obsady granicy Wschodniej wobec konieczności ich skoszarowania i umożliwienia pełnienia należytej służby.

13.

Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i ministerstwem Spraw Wewnętrznych przedłoży w najkrótszym czasie projekt ustawy w przedmiocie wprowadzenia sądów doraźnych za pewne kategorie przestępstw związanych z ochroną granicy wschodniej.

Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości przedłoży w najkrótszym czasie projekt ustawy w przedmiocie wprowadzenia kar administracyjnych za przemytnictwo przez granicę Wschodnią, lub projekt ustawy w przedmiocie wprowadzenia określonej procedury sądowej w sprawach z oskarżenia o przemytnictwo.

14.

^hMinister Spraw Wewnętrznych oraz zainteresowani właściwi Ministrowie w ciągu miesiąca, licząc od momentu doręczenia im odpisu zapadłej Uchwały, przedstawią wnioski budżetowe Min[isterstwu] Skarbu, uwzględniając potrzeby odpowiedzialnego za ochronę granicy Wschodniej Ministra Spraw Wewnętrznych.^h

^bO ile wykonanie niniejszej ustawy wymagać będzie przedstawienia nowych wniosków budżetowych winny one być przedstawione Ministerstwu Skarbu przez właściwe Ministerstwa najpóźniej w ciągu miesiąca od dnia niniejszej uchwały.^b

^h15.

Rada Ministrów podkreśla wszystkim zainteresowanym Ministrom konieczność traktowania spraw, związanych z ochroną granicy Wschodniej w drodze nadzwyczajnej.^h

[Projekt ustawy o Straży Granicznej]

USTAWA O STRAŻY GRANICZNEJ.

Art. 1

Straż Graniczna jest specjalną „cywilną” Państwową formacją strażniczą, przeznaczoną dla ochrony granicy wschodniej do czasu objęcia granicy wschodniej przez Straż Celną Min[isterstwa] Skarbu. Straż Graniczna składa się z oddziałów pieszych i konnych.

Straż graniczna jest zorganizowana na wzór wojskowy i podlega Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Organizacją wewnętrzną Straży Granicznej ustali Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 2.

Ministrowi Spraw Wewnętrznych przydany jest jako organ wykonawczy Główny Komendant Straży Granicznej.

Główny Komendant Straży Granicznej powołany jest do wykonywania służby, utrzymania organizacji wojskowej i karności w formacjach Straży Granicznej i posiada w stosunku do niej pełnię władzy dyscyplinarnej.

Art. 3.

Straż Graniczna zostaje formowaną i uzupełnioną:

1. Funkcjonariusze wyżsi:

- a) drogą przyjmowania oficerów rezerwy zgłaszających się ochotniczo;
- b) drogą odkomenderowania oficerów z armii czynnej.

2. Funkcjonariusze niżsi:

a) drogą przyjmowania z prawami szeregowych zawodowych obywateli Państwa Polskiego, którzy uczynili zadość obowiązkowi służby w wojsku stałym, a dobrowolnie zaciągnęli się do służby w Straży Granicznej.

b) z szeregowych urlopowanych wojska do Straży Granicznej.

c) w razie braku kontyngentu Straży Granicznej M[inisterstwa] S[praw] Wojsk[owych]. Ma prawo przedłużenia normalnego okresu obowiązkowej służby czynnej w Armii o 6 miesięcy w celu możliwości urlopowania w myśl niniejszego artykułu.

Przedłużenie tego terminu ma się rozciągnąć tylko na roczniki 1900 i 1901.

Art. 4

Liczebność Straży Granicznej nie może przekraczać 40-stu tysięcy ludzi.

Art. 5

Kwalifikacje dla kandydatów do Służby w Straży Granicznej ustala Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 6

Osoby wchodzące w skład Straży Granicznej, podlegają mocy wojskowych sądów karnych i dyscyplinarnych.

Art. 7

W strefie nadgranicznej^h w myśl rozporządzeń R.O.P. z 20 lipca 1920 r.^h w myśl rozporządzenia Rady Ministrów^c wyższym funkcjonariuszom Straży Granicznej w zakresie następstw związanych z ochroną granicy przysługują zastępcze z ramienia policji państwowej pewne uprawnienia i obowiązki w zakresie przeprowadzania dochodzenia zgodnie z obowiązującymi ustawami w myśl przepisów wykonawczych, które wyda Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości oraz Skarbu.

Art. 8

Funkcjonariuszom wyższym i niższym Straży Granicznej przysługuje prawo do^h pobierania^h pełnego uposażenia wojskowego^c wedle obowiązujących przepisów o uposażeniu osób wojskowych. Zaliczenie stanowisk w służbie granicznej do odpowiednich stopni wojskowych pod względem uposażenia nastąpi w drodze rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spr[aw] Wojskowych i Skarbu. Specjalny dodatek dla funkcjonariuszy niższych Straży Granicznej określi rozporządzenie Rady Ministrów^c.

Funkcjonariuszom wyższym przysługują^h jak^h pod względem^h uposażenia tak i^h zakresu władzy dyscyplinarnej uprawnienia według następującego zestawienia:

Gł[ówny] Kom[endant] Str[aży] Gr[anicznej]	jak	D[owód]cy Korpusu
Wojew[ódzki] Kom[endant] Str[aży] Gr[anicznej]	”	”
Pow[iatowy] Kom[endant] Str[aży] Gr[anicznej]	”	”
Kom[endant] Baonu	”	”
Kom[endant] Kompanii (szwad[ronu])	”	”
		(szw[adronu])
Kom[endant] Plutonu	”	”
		Plutonu

Funkcjonariuszom niższym Straży Granicznej pod względem zakresu władzy dyscyplinarnej przysługują uprawnienia analogiczne do uprawnień wojskowych szarż szeregowych.

Czas służby w Straży Granicznej niższych funkcjonariuszy zwolnionych z wojska stałego do służby w Straży Granicznej w myśl art. 3 punkt. 2 lit. b zalicza się im jako czas służby w wojsku stałym.

Trzyletnia bez przerwy służba funkcjonariuszy niższych Straży Granicznej przyjętych do Straży Granicznej w myśl art. 3 pkt. 2 lit. a łącznie z odbytą już

przez nich służbą w wojsku stałem – uwalnia ich od obowiązku stawiennictwa do ćwiczeń wojskowych przewidzianych dla rezerwistów W.P.

^hCzas służby w Straży Granicznej dla wszystkich funkcjonariuszy teje odnośnie [do] emerytury liczony jest podwójnie.^h

Art. 9

Zaopatrzenie materialne i techniczne w Straży Granicznej dostarcza w razie potrzeby, na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i przeprowadza Minister Spraw Wojskowych przez podległe mu organa.

Art. 10

Sprawę zaopatrzenia funkcjonariuszy Straży granicznej, którzy w momencie pełnienia służby stali się niezdolni do pracy oraz wdów i sierot funkcjonariuszy Straży granicznej którzy ponieśli śmierć wskutek działalności służbowych – określi odnośna ustawa przewidziana dla policji państwowej.

Art. 11

^hKoszty utrzymania Straży Granicznej ponosi Skarb Państwa.^h

Art. 12

W razie potrzeby, wywołanej stanami wyjątkowymi, Straż Graniczna może być użyta do ochrony i innych granic Państwa na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów.

Art. 13

Przepisy o umundurowaniu i technicznym zaopatrzeniu Straży Granicznej wyda Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Spr[aw] Wojskowych.

Art. 14

Wykonanie niniejszej Ustawy poleca się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z zainteresowanymi Ministrami.

Art. 15

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

^hRed[akcja] M.S.Wojsk.

Celem ochrony granicy wschodniej ustanawia się Straż Graniczną.

Straż Graniczna składa się z oddziałów pieszych i konnych.

Organizację Straży Granicznej uchwali Minister Spraw Wewnętrznych.^h

^hRed[akcja] M.S.Wojsk.

Organem wykonawczym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w kierownictwie Strażą Graniczną jest Główny Komendant Straży Granicznej.^h

^hRed[akcja] M.S.Wojsk.

Straż Graniczna zostaje formowaną i uzupełnianą:

1. Funkcjonariusze wyżsi drogą przyjmowania oficerów rezerwy, zgłaszających się ochotniczo.

2. Funkcjonariusze niżsi:

a) drogą przyjmowania dobrowolnie zgłaszających się do służby w Straży Granicznej, jako niżsi funkcjonariusze zawodowi, obywatele Państwa Polskiego, którzy uczyli zadość obowiązkowi służby w wojsku stałym.

b) szeregowych, zwolnionych z wojska stałego celem przydzielenia do Straży Granicznej.^h

Red[akcja] Min[isterstwa] Sprawiedliwości

W strefie nadgranicznej ustanowionej w myśl rozporządzenia R.O.P. z dnia 20 lipca 1920 r. wyżsi funkcjonariusze Straży Granicznej mają w zakresie ścigania przestępstw celnych i innych przeciw ochronie granic prawa i obowiązki policji państwowej, a te w myśl przepisów wykonawczych, które wyda Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Red[akcja] Min[isterstwa] Skarbu

Funkcjonariuszom wyższym i niższym Straży Granicznej przysługuje prawo do pobierania uposażenia wojskowego z dodatkiem drożyznianym przy zastosowaniu mnożnika II-ej klasy miejscowościach względnie w miejscowościach zaliczanych do I-ej klasy według mnożnika dla I-ej klasy miejscowości. Niżsi funkcjonariusze Straży Granicznej otrzymają ponadto specjalny dodatek, którego wysokość określi Rada Ministrów.

Funkcjonariuszom wyższym przysługuje uposażenie:

G[łównemu] K[omendan]towi Str[aży] Gr[anicznej]	jak gen. bryg.
Wojew[ódzkiemu] K[omendan]towi	” pułkownikowi
K[omendan]towi baonu (dyonu)	” ppłk. lub mjr.
K[omendan]towi komp[anii] szwad[ronu]	kpt.
K[omendan]towi plutonu	” por. lub ppor.

1) W sprawach dotyczących zakresu władzy dyscyplinarnej w stosunku do Straży Granicznej wyższym funkcjonariuszom jej przysługują uprawnienia:

G[łównemu] Kom[endantowi] Str[aży] Gr[anicznej]	– uprawnienia D[owódcy] Korp[usu]
Wojew[ódzkiemu] Kom[endantowi] Str[aży] Gr[anicznej]	” D[owódcy] Dyw[izji]
Pow[iatowemu] Kom[endantowi] Str[aży] Gr[anicznej]	” D[owódcy] Bryg[ady]
Kom[endantowi] Baonu (dyonu)	” D[owódcy] pułku

Kom[endantowi] Kompanii (szw[adronu]) ” D[owód]cy
komp[anii]
Kom[endantowi] plutonu ” D[owódc]y
plutonu

2) Funkcjonariuszom niższym Str[aży] Gran[icznej] w tym względzie przy-
sługują prawa analogicznie do uposażeń wojskowych szarż szeregowych.

3) Czas służby w Str[aży] Gr[anicznej] niższych funkcjonariuszy zwolnionych
z wojska stałego do służby w Str[aży] Gr[anicznej] w myśl art: 3 lit. b i zalicza
się im czas służby w wojsku stałym.

4) ^hTrzyletnia bez przerwy służba funkcjonariuszy niższych Straży Granicznej,
przyjętych do Straży Granicznej w myśl art. 3 punkt 2, lit a łącznie odbytą już
przez nich służby w wojsku stałym, uwalnia ich od obowiązku stawiennictwa
do ćwiczeń wojskowych przewidzianych dla rezerwistów W.P.^h

Red[akcja] M.S.Wojsk.

Zaopatrzenie materialne i techniczne Straży Granicznej dostarcza, w razie
potrzeby i w miarę możliwości Ministerstwo Spraw Wojskowych na wniosek
Ministra Spraw Wewn[ętrznych] za odpowiednim rozliczeniem.

Red[akcja] M.S.Wojsk.

Koszta utrzymania Straży Granicznej ponosi M[inisterstwa] S[praw]
Wewn[ętrznych].

^bZałącznik nr 8^b

[Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie mianowania wojewody i wicewojewody śląskiego]

WNIOSEK

Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie mianowania wojewody i wicewojewody
śląskiego.

RADA MINISTRÓW raczy uchwalić.

RADA MINISTRÓW przedstawia PANU NACZELNIKOWI PAŃSTWA
wniosek zamianowania p. Józefa RYMERA posła i prezesa naczelnej Rady
Ludowej wojewodą śląskim oraz p. Zygmunta ŻURAWSKIEGO komisarza
rządowego w Cieszynie wicewojewodą śląskim.

UZASADNIENIE

W myśl art. 25 statutu organicznego dla województwa śląskiego z 15 VII 1920 [r.]
Dz. u.p. Nr. 73 wojewodę i jego zastępcę mianuje Naczelnik Państwa na wniosek
Rady Ministrów, która uchwałą z 12 IX 1921 r. zleciła organizację władz śląskich

Ministrowi Spraw Wewnętrznych. Pan Józef Rymer górnik z zawodu, urodzony Górnioślązak, wybitny działacz społeczny i plebiscytowy, prezes Zjednoczenia robotników powołany został na prezesa Naczelnej Rady Ludowej górnośląskiej jako przedstawiciel najsilniejszego stronnictwa N[arodowej] P[artii] R[obotniczej] za zgodą trzech innych stronnictw t.j. P[olskiego] S[tronnictwa] L[udowego], P[olskiej] P[artii] S[ocjalistycznej] i Katolicko-Ludowego, w tym charakterze otrzymał również w ubiegłym roku od P. Prezesa Rady Ministrów mandat do organizowania administracji miejscowej. Brał żywy udział we wszystkich pracach organizacyjnych kierowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, przez co zapoznał się dokładnie z potrzebami poszczególnych działów i obecnych warunkach jest najodpowiedzialniejszym kandydatem na wojewodę.

P. Żurawski, Komisarz Rządowy z Cieszyna długoletni urzędnik administracyjny w tej części Śląska, która pozostawała pod zaborem austriackim, znakomity znawca prawa austriackiego i niemieckiego, kieruje z polecenia P. Prezesa rady Ministrów od września r. 1921 w zastępstwie p. Rymera pracami przygotowawczymi na miejscu i posiada pełne zaufanie stronnictw reprezentowanych w Naczelnej Radzie Ludowej, w danych warunkach najodpowiedniejszy kandydat na wicewojewodę.

Warszaw 23^c maja 22 r.

MINISTER

^fAntoni Kamiński^f

^bZałącznik 9.^b

[Wniosek nagły Ministerstwa Skarbu w sprawie zaciągnięcia pożyczki zagranicznej do wysokości 400 milionów franków]

MINISTERSTWO SKARBU

Warszawa, dn. 23 maja 1922 r.

L. 446/P/D.M.

W sprawie zaciągnięcia pożyczki zagranicznej do wysokości czterystu (^h400^h) milionów franków.

Wniosek nagły

Rada Ministrów zechce upoważnić Ministra Skarbu do przedłożenia pod obrady Sejmu Ustawodawczego poniższego projektu ustawy, jako wniosku nagłego:

Projekt Ustawy

Z dnia ^a...^a 1922 r.

O zaciągnięciu pożyczki zagranicznej do wysokości 400 milionów franków.

Art. 1. Upoważnia się Ministra Skarbu do zaciągnięcia za zgodą Rady Ministrów długoterminowej zagranicznej pożyczki państwowej do wysokości 400 milionów franków przy dostatecznym jej zabezpieczeniu.

Art. 2. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Art. 3. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Skarbu.

Uzasadnienie

Przyrzeczenie Rządu francuskiego do udzielenia Rządowi polskiemu kredytu w wysokości 400 milionów franków, stwierdzone aktem z dnia 21 lutego 1921 r., ze względu na okoliczności polityczne, staje się aktualnym dopiero w chwili obecnej i winno być wykorzystane podczas obecnej krótkiej sesji Parlamentu Francuskiego.

Ponieważ zaś jest wątpliwym, czy ustawa sejmowa z dnia 28 marca 1919 r. (Dz. P. Nr. 29 poz. 252) upominająca Ministra Skarbu do zaciągnięcia pożyczki zagranicznej w wysokości 5 miliardów franków, pozostaje nadal w mocy ze względu na art. 6 i 126 ustawy Konstytucyjnej z dnia 17 marca 1921 r. oraz ponieważ ustawa z dnia 28 marca 1919 r. nie przewiduje zabezpieczenia pożyczek na majątku Państwa, zaś będąca w umowie operacja kredytowa możliwym jest, że tego wymagać będzie, uważam za niezbędne otrzymać upoważnienie ustawowe na dokonanie omawianej transakcji i przedkładam powyższy wniosek w sprawie przedłożenia Sejmowi Ustawodawczemu projektu w przedmiocie zaciągnięcia pożyczki do wysokości 400 milionów franków.

MINISTER SKARBU:

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
62-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 26 maja 1922 roku

Przewodniczący Minister Poczt i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Obecni:	
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamieński
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	dr Wiktor Mikulecki
Minister Sprawiedliwości	Bronisław Sobolewski
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Minister Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Dyrektor Departamentu legistatycznego	
Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 5 po południu

Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 22 maja 1922 roku.

1. Uchwalono załączony wniosek o przyznanie Drukarni Państwowej pojazdu osobowego (załącznik 1).

2. Uchwalono załączony wniosek w sprawie korzystania przez sędziów i urzędników wymiaru sprawiedliwości ze środków przewozowych utrzymywanych przez inne władze (załącznik 2).

3. Rada Ministrów zatwierdziła zarządzenie Ministra Skarbu wypłacania wszystkim pracownikom państwowym zatrudnionym stale na obszarze Śląska Cieszyńskiego tymczasowego dodatku kresowego w wysokości 25% każdorocznego dodatku drożyznianego z mocą obowiązującą od 1 stycznia 1922 roku do czasu złączenia Śląska Cieszyńskiego ze Śląskiem Górnym w jedno województwo, z tym jednak zastrzeżeniem, że wynikły stąd ogólny wydatek, nie wyłączając wspomnianego dodatku dla objętych ogólnym budżetem państwowym funkcjonariuszów poczt i telegrafów oraz kolei, znajdzie całkowite pokrycie w budżecie Tymczasowej Komisji Rządzącej Śląska Cieszyńskiego (załącznik 3).

4. Równocześnie Rada Ministrów, wychodząc z założenia ogólnej jednakowej polityki w sprawie uposażenia pracowników państwowych zleciła Ministrowi Skarbu, by w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych przedłożył wnioski

co do przyznania dodatków dla pracowników wszystkich kresów z podaniem warunków przyznania.

5. Uchwalono załączony wniosek Ministra Robót Publicznych w sprawie budowy gmachu Sejmu na pomieszczenie Senatu (załącznik 4) (wykonanie uchwały z 7/8 marca).

6. Po wysłuchaniu sprawozdania Ministra Robót Publicznych co do dalszego pomieszczenia archiwów przejmowanych od Rosji (uchwała Rady Ministrów z 23 marca) postanowiono dalsze rozpatrzenie sprawy odroczyć.

Prezydium Rady Ministrów zda sprawę o działalności Komisji międzyministerialnej do wykonania Traktatu ryskiego.

Na posiedzenie, na którym będzie rozpatrywana ta rzecz, należy zaprosić dyrektora archiwów państwowych.

7. Uchwalono złożony przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej projekt ustawy w przedmiocie rozciągnięcia na obywateli państwowych przepisów prawnych o odszkodowaniu z tytułu nieszczęśliwych wypadków przy pracy (załącznik 5).

8. Uchwalono załączony wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej w przedmiocie podwyższenia dodatków drożyznianych do rent, ustalonych na podstawie ustaw Rzeszy Niemieckiej o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie, obowiązujących na obszarze b[yłej] dzielnicy pruskiej (załącznik 6).

9. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych połączenie gmin wiejskich Paterek I i Paterek II powiatu wyrzyskiego województwa poznańskiego w jedną samoistną gminę Paterek (załącznik 7).

10. Uchwalono załączony wniosek Ministra Sprawiedliwości o rozciągnięcie mocy obowiązującej ustawy z 18 grudnia 1920 r. o ochronie lokatorów na ziemię wschodnie (załącznik 8).

11. Uchwalono załączony wniosek Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie zmiany taksy dla pisarzy hipotecznych (załącznik 9).

12. Uchwalono załączony wniosek Ministra Robót Publicznych o rozciągnięcie na obszar Spisza i Orawy należący do Rzeczypospolitej Polskiej mocy ustaw o dostarczeniu środków przewozowych do budowy i utrzymania dróg i mostów, o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej o i przepisach porządkowych na drogach publicznych (załącznik 10).

13. Uchwalono załączone wnioski Ministra Robót Publicznych o rozciągnięcie mocy obowiązującej tymczasowych przepisów o udzieleniu pozwoleń na przedsiębiorstwa przewozowe na obszarze b[yłego] zaboru rosyjskiego na województwa wschodnie i na Ziemię Wileńską (załącznik 11 i 12).

14. Uchwalono załączony wniosek Ministra Robót Publicznych o wywłaszczenie na rzecz gminy miasta Warszawy rzeźni końskiej na Grochowie (załącznik 13).

15. Uchwalono załączone wnioski Ministra Skarbu o zezwolenie:

- a) na kupno przez Spółkę „Adwing”, naftowo-przemysłową Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, pól naftowych w Stryju od Franciszki Wlassics (załącznik 14).
- b) obywatelowi Stanów Zjednoczonych Stanisławowi Zwierzchowskiemu na nabycie od L. Frankiewicza nieruchomości w Poznaniu (załącznik 15).

16. Zatwierdzono załączony statut Towarzystwa państwowych kancelaryjnych urzędników skarbowych i politycznych dla Małopolski i Śląska „Spójnia” w Krakowie (załącznik 16).

17. Złożony przez Ministra Sprawiedliwości projekt ustawy o Trybunale Stanu (załącznik 17) uchwalono z następującymi zmianami:

W art. 5 zamiast 50 posłów ma być 100 posłów.

W art. 8 i 29 zamiast „ustawowej liczby posłów” ma być „ustawowej ogólnej liczby posłów”.

W art. 9 termin sześcioletni zastąpiono terminem trzechletnim; ustęp trzeci tego artykułu skreślono.

W art. 21 ustępie b) skreślono wyrazy: „tudzież w miarę uznania Trybunału zmniejszenie uposażenia emerytalnego najwyżej do połowy”; w ustępie c) zamiast „służby rządowej” ma być „służby państwowej”.

W art. 26 zamiast postanowienia „Trybunał Stanu” (art. 19 ust. 2) wywiera oskarżyciela spośród członków Trybunału” dano postanowienie „sprawa uważa się za umorzoną”.

^bArt. 31 skreślono^b.

18. Uchwalono złożony przez Prezydium Rady Ministrów projekt ustawy w przedmiocie regulaminu Zgromadzenia Narodowego (załącznik 18)³⁰².

19. Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu o rozciągnięcie na Ziemię Wileńską mocy obowiązującej ustaw i rozporządzeń, obowiązujący na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej lub w poszczególnych jej częściach w dziale podatków pośrednich tudzież uchylecia sprzecznych z tymi ustawami i rozporządzeniami dekretów i rozporządzeń obowiązujących na obszarze Ziemi Wileńskiej (załącznik 19).

20. Wysłuchano sprawozdania Ministra Robót Publicznych z wykonania uchwały z 6 lutego w sprawie akcji zmierzającej do usunięcia braku mieszkań, ożywienia przemysłu budowlanego oraz zapobieżenia niszczeniu domów w miastach. ^bMinistrowie zdadzą sprawę o rozpoczęciu budoⁱ[...] przynanych na rok 1922 i usprawiedliwią wyⁱ[...] w których budowy jeszcze nie rozpoczęto.^b

21. Nie przyjęto zreformowanego przez Ministra Skarbu regulaminu dla komisji lotnych ochrony granic, natomiast postanowiono, że Minister Skarbu

³⁰² Por. Ustawa z dnia 27 lipca 1922 r. – Regulamin Zgromadzenia Narodowego dla wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, Dz.U. 1922, nr 66, poz. 596.

w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Kolei Żelaznych ma wysłać w miarę potrzeby komisje dla zbadania stanu ochrony granic, które po zdaniu sprawy z wyjazdu skończyłyby swą czynność.

Komisjom tym należy się zwrot kosztów faktycznie poniesionych.

Posiedzenie zamknięto o 11 wieczorem.

^fStesłowicz^f

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek na Radę Ministrów Komisji dla spraw likwidacji nadliczbowych środków lokomocji (protokół Komisji z dnia 22 grudnia ub. roku) w sprawie przyznania dodatkowych środków lokomocji Drukarni Państwowej w Warszawie³⁰³.
2. [Wniosek w sprawie korzystania przez sędziów i urzędników wymiaru sprawiedliwości ze środków przewozowych utrzymywanych przez inne władze]³⁰⁴.
3. [Rozporządzenie Ministra Skarbu w sprawie dodatków kresowych dla Śląska Cieszyńskiego].
4. Wniosek Ministra Robót Publicznych w przedmiocie dobudowy gmachu Sejmu na pomieszczenie Senatu³⁰⁵.
5. [Projekt ustawy Ministra Pracy i Opieki Społecznej w przedmiocie rozciągnięcia na obywateli państwowych przepisów prawnych o odszkodowaniu z tytułu nieszczęśliwych wypadków przy pracy]³⁰⁶.
6. [Wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej w przedmiocie podwyższenia dodatków drożyznianych do rent, ustalonych na podstawie ustaw Rzeszy Niemieckiej o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie, obowiązujących na obszarze byłej dzielnicy pruskiej]³⁰⁷.
7. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie złączenia gmin wiejskich Paterek I i Paterek II powiatu wyrzyskiego województwa poznańskiego w jedną samoistną gminę Paterek³⁰⁸.
8. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej ustawy z dnia 18 grudnia 1920 r. o ochronie lasów lokatorów na województwa nowogrodzkie, poleskie i wołyńskie oraz na powiaty: białowieski, grodzieński i wołkowyski województwa białostockiego³⁰⁹.
9. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie zmiany taksy dla pisarzy hipotecznych³¹⁰.

³⁰³ Nie publikuje się.

³⁰⁴ Nie publikuje się.

³⁰⁵ Nie publikuje się.

³⁰⁶ Nie publikuje się.

³⁰⁷ Nie publikuje się.

³⁰⁸ Nie publikuje się.

³⁰⁹ Nie publikuje się.

³¹⁰ Nie publikuje się.

10. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia na obszar Spisza i Orawy należący do Rzeczypospolitej Polskiej mocy ustaw o dostarczeniu środków przewozowych do budowy i utrzymania dróg i mostów, o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej i o przepisach porządkowych na źródłach publicznych³¹¹.
11. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej tymczasowych przepisów o udzieleniu pozwolenia na przedsiębiorstwa przewozowe na obszarze byłego zaboru rosyjskiego na województwa nowogródzkiego, poleskie i wołyńskie, oraz na powiaty białowieski, grodzieński i wołkowyski województwa białostockiego³¹².
12. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej tymczasowych przepisów udzieleniu pozwoleń na przedsiębiorstwo przewozowe na obszarze byłego zaboru rosyjskiego na Ziemię Wileńską³¹³.
13. Wniosek Ministra Robót Publicznych w przedmiocie wywłaszczenia na rzecz gminy miasta Warszawy rzeźni końskiej w Grochowie³¹⁴.
14. Wniosek Ministra Skarbu na Radę Ministrów w sprawie kupna przez Spółkę „Adwing”, naftowo-przemysłową Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością pól naftowych w Stryju od p. Franciszki Wlassics³¹⁵.
15. Wniosek Ministra Skarbu o zezwolenie obywatelowi Stanów Zjednoczonych Stanisławowi Zwierzchowskiemu na nabycie od L. Frankiewicza nieruchomości w Poznaniu³¹⁶.
16. Statut Towarzystwa Państwowych Kancelaryjnych Urzędników Skarbowych i Politycznych dla Małopolski i Śląska „Spójnia” w Krakowie³¹⁷.
17. [Projekt ustawy złożony przez Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie Trybunału Stanu]³¹⁸.
18. [Projekt ustawy w przedmiocie regulaminu Zgromadzenia Narodowego]³¹⁹.
19. Rozporządzenie w przedmiocie rozciągnięcia na Ziemię Wileńską mocy obowiązujących na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej lub w poszczególnych jej częściach w dziale podatków pośrednich, tudzież uchylecia sprzecznych z temu ustawami i rozporządzeniami dekrétów i rozporządzeń, obowiązujących dotychczas na obszarze Ziemi Wileńskiej³²⁰.

³¹¹ Nie publikuje się.

³¹² Nie publikuje się.

³¹³ Nie publikuje się.

³¹⁴ Nie publikuje się.

³¹⁵ Nie publikuje się.

³¹⁶ Nie publikuje się.

³¹⁷ Nie publikuje się.

³¹⁸ Nie publikuje się.

³¹⁹ Nie publikuje się.

³²⁰ Nie publikuje się.

[Rozporządzenie Ministra Skarbu w sprawie dodatków kresowych dla Śląska Cieszyńskiego]

MINISTERSTWO SKARBU

Departament Budżetowy

Depesza L.Dz. 1179

W sprawie dodatków kresowych dla Śląska Cieszyńskiego.

Do
Dyrekcji Skarbu
w Cieszynie

Ministerstwo Skarbu zgadza się na wypłacanie wszystkim funkcjonariuszom państwowym zatwierdzonym stale na obszarze Śląska Cieszyńskiego tymczasowego dodatku kresowego w wysokości 25% każdomiesięcznego dodatku drożyznianego z mocą obowiązującą od 1 stycznia 1922 r. do czasu złączenia Śląska Cieszyńskiego ze Śląskiem Górnym w jedno województwo, z tym jednak zastrzeżeniem, że wynikły stąd ogólny wydatek, nie wyłączając wspomnianego dodatku dla objętych ogólnym budżetem państwowym funkcjonariuszów poczt i telegrafów, oraz kolei, znajdzie całkowite pokrycie w budżecie Tymczasowej Komisji Rządzącej Śląska Cieszyńskiego.

Tymczasowy dodatek Kresowy płatny jest miesięcznie z dołu i należy się funkcjonariuszom tylko za dni służby odbytej faktycznie na obszarze Śląska Cieszyńskiego.

Odpis
^bdo załącznika] 3^b

Sprawozdanie Naczelnika Wydziału Dzierżanowskiego z podróży służbowej
na Śląsk Cieszyński.

Na wskutek parokrotnej interwencji posłów sejmowych ze Śląska Cieszyńskiego u W[ielmożnego] P[ana] Ministra Skarbu, domagających się polepszenia bytu urzędników tego terytorium przez przyznanie dodatku kresowego i przeklasowanie miejscowości, odbyłem z polecenia W[ielmożnego] P[ana] Ministra w dniach od 18 do 22 b.m. podróż do Cieszyna i Bielska, aby przekonać się na miejscu, czy żądania te i motywy są uzasadnione i omówić sprawę z Tymczasową Komisją Rządzącą i odnośnymi posłami.

Po odpowiednich dochodzeniach, po wysłuchaniu przedstawicieli związku urzędników i konferencji z Tymczasową Komisją Rządzącą doszedłem do przekonania, iż żądania polepszenia bytu urzędników na terytorium Śląska Cieszyńskiego są uzasadnione i konieczne a to z następujących powodów.

Bliskość granicy Czechosłowackiej i tak niekorzystna dla nas relacja korony czeskiej do marki polskiej spowodowała przemytnictwo przede wszystkim artykułów spożywczych, kalkulujących się u nas do 50% taniej, któremu nie zapobiegnie nawet najdalej idące zaostrenie ochrony celnej. Uniemożliwiają ^anajnieracjonalniejsze^a przeprowadzanie granicy, która poprzedziła osady jak Cieszyn i inne mniejsze, porozrywała gospodarstwa rolne i przedsiębiorstwa przemysłowe a tym samym spowodowała bezustanny ruch na granicy. Drożyzna tymi okolicznościami spowodowana przewyższa znacznie szczególnie w Cieszynie, Bielsku a nawet Skoczowie drożyznę pobliskiego Krakowa, który nawet w znacznej części zaopatruje te miasta w artykuły spożywcze, a przede wszystkim mięso.

Niedostatecznie w tych warunkach uposażeni funkcjonariusze państwowi opuszczają w znacznej liczbie służbę państwową i obejmują bez porównania wyżej płatne posady w szeroko rozwiniętym przemyśle, obsadzanie zaś wakujących posad drogą przeniesienia urzędników natrafia na coraz większe przeszkody wskutek tych ciężkich warunków egzystencji.

Żądania związku urzędników państwowych poparte przez posłów sejmowych i Tymczasową Komisję Rządzącą idą w tym kierunku, by przyznać dla Śląska Cieszyńskiego dodatek kresowy, obowiązujący na kresach wschodnich i przenieść Bielsk, Cieszyn i Skoczów do I-ej klasy miejscowości.

Przeklasowanie miast nie jest wskazane przede wszystkim z tego powodu, że sprawę tę będzie można wziąć pod rozwagę dopiero po złączeniu Śląska Cieszyńskiego ze Śląskiem Górnym w jedno Województwo na podstawie wniosku obejmującego całe jego terytorium, a nadto przeklasowanie tylko wspomnianych miast byłoby również i niesprawiedliwe, gdyż warunki drożyzniane na niewielkim terytorium Śląska Cieszyńskiego, obejmuje zaledwie 140 tysięcy mieszkańców są prawie że równomierne, odpowiednie zaś zróżnicowanie byłoby nie do przeprowadzenia.

Jedyną formą pomocy państwowej byłoby przyznanie dodatku kresowego czasowego do chwili powstania Województwa Śląskiego, w którym sprawa uposażenia urzędników będzie musiał być ze względu na podwójną walutę polską i niemiecką odrębnie rozwiązana.

Ze stanowiskiem tym zgodziła się Tymczasowa Rada Rządzająca, która upoważnienie wypłacania dodatku w wysokości 25% obecnego dodatku drożyznianego urzędnikom państwowym łącznie z objętymi już ogólnym budżetem funkcjonariuszami poczt i telegrafów oraz kolei i o wypłacenie go wstecz od 1 stycznia br. Na wniosek zarządzenia wypłaty wstecz należałoby się zgodzić, by dać możność zadłużonym, znacznie przede wszystkim w konsumach urzędniczych funkcjonariuszom uregulowania swoich zobowiązań.

Wydatek powyższy, który pokrywałby Tymczasowa Rada Rządzająca w ramach swego budżetu wynosiłby około 14 milionów miesięcznie.

Tymczasowa Rada Rządząca prosi o telegraficzne zawiadomienie jej o decyzji
W[ielmożnego] P[ana] Ministra.

Warszawa, dnia 25 kwietnia 1922 r.

/-/ Dzierżanowski.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

36

PROTOKÓŁ 63-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 29 maja 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenia Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Minister Spraw Zagranicznych

Minister Spraw Wojskowych generał-porucznik

Minister Skarbu

Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Minister Robót Publicznych

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Radca Prezydium Rady Ministrów

W czasie sprawozdania Ministra Spraw Zagranicznych

z konferencji genueńskiej obecny nadto Podsekretarz

Stanu w Ministerstwie Przemysłu i Handlu

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamieński

Konstanty Skirmunt

Kazimierz Sosnkowski

dr Jerzy Michalski

Zygmunt Rymowicz

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Gabriel Narutowicz

Ludwik Darowski

dr Jerzy Buzek

Henryk Strasburger

Posiedzenie otwarto o 11 przed południem

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 26 maja 1922 roku.

2. Uchwalono złożony przez Ministra Przemysłu i Handlu projekt ustawy w sprawie przelania majątku państwowego na rzecz Spółki Akcyjnej po firmą „Drohobycz, Państwowe Zakłady Naftowe” (załącznik 1) i przyjęto załączony statut tej spółki (załącznik 2).

3. Uchwalono załączone wnioski Ministra Skarbu o zezwolenia obywatelowi duńskiemu Niels Nørby'emu na nabycie od Mariana Reklewskiego ośrodka Wielątki (załącznik 3), oraz obywatelowi czesko-słowackiemu Franciszkowi Schafferowi na nabycie od Łabanowskiego majątku ziemskiego Marianówka, położonego w powiecie rówieńskim (załącznik 4).

4. Uchwalono załączony wniosek Ministra Poczty i Telegrafów w sprawie rozciągnięcia na Ziemię Wileńską mocy obowiązującej ustawy z 27 maja 1919 r. o państwowej wyłączności poczty, telegrafu i telefonu i ustawy z 13 grudnia 1920 r. o pocztach, radiotelegrafach i telefonach w czasie wojny (załącznik 5).

5. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wojskowych o uchylenie uchwały z 6 marca w sprawie przejścia przez władze wojskowe od władz policji państwowej czynności wartowniczych przy obiektach państwowych (załącznik 6).

Należy przyjąć status quo rozdzielenia ciężaru służby wartowniczej z 6 marca 1922 r.

Ministrowie właściwi (Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych, Skarbu, Sprawiedliwości i Kolei Żelaznych) przedłożą materiały potrzebne do rozpatrzenia sprawy do dnia 19 czerwca.

6. Minister Spraw Wewnętrznych komunikuje, że na ostatnim posiedzeniu sejmowej komisji administracyjnej reprezentanci poszczególnych Ministerstw nie występowali jednolicie.

Odczytano uchwałę Rady Ministrów z 5 i 6 lipca 1920 r. w sprawie zastępstwa Rządu w komisjach sejmowych, po czym załatwienie sprawy aktualnej zlecono ministrowi Skarbu.

7. Minister Spraw Zagranicznych zdaje sprawę z przebiegu i wyniku Konferencji genueńskiej.

Tę część posiedzenia uznano za poufne.

8. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wojskowych o rozszerzenie granic miasta Mogielnicy (załącznik 7).

Posiedzenie zamknięto o 3 po południu

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Projekt ustawy w sprawie utworzenia spółki akcyjnej „Drohobycz, Państwowe Zakłady Naftowe”].
2. Statut Spółki Akcyjnej pod firmą: „Drohobycz. Państwowe Zakłady Naftowe, Spółka Akcyjna”³²¹.
3. Wniosek Ministra Skarbu na Radę Ministrów o zezwolenie obywatelowi duńskiemu Niels Nørbyemu na nabycie od Mariana Reklewskiego ośrodka Wielątki³²².
4. [Wniosek Ministra Skarbu o zezwolenie obywatelowi czesko-słowackiemu Franciszkowi Schafferowi na nabycie od Łabanowskiego majątku ziemskiego Marianówka w powiecie rówieńskim]³²³.
5. Wniosek Ministra Poczty i Telegrafów do Rady Ministrów w przedmiocie wprowadzenia w życie na obszarze Ziemi Wileńskiej ustawy z dnia 27 maja 1919 r. o państwowej wyłączności poczty, telegrafu i telefonu (Dz.P.P.P. Nr 44, p. 310 z 1919 r.) i ustawy z dnia

³²¹ Nie publikuje się.

³²² Nie publikuje się.

³²³ Nie publikuje się.

18 grudnia 1920 r. o pocztach, radiotelegrafach i telefonach w czasie wojny (Dz.U.Rzp.P. Nr 7, p. 36 z 1921 r.)³²⁴.

6. [Wniosek nagły Ministra Spraw Wojskowych o uchylenie uchwały z 6 marca 1922 r. w sprawie przejścia przez władze wojskowe od władz policji państwowej czynności przy obiektach państwowych]³²⁵.
7. Rozporządzenie Rady Ministrów o rozszerzeniu granic miasta Mogielnicy³²⁶.

^bZałącznik 1.^b

[Projekt ustawy w sprawie utworzenia spółki akcyjnej „Drohobycz, Państwowe Zakłady Naftowe”]

UZASADNIENIE.

Prowadzenie przedsiębiorstwa „PAŃSTWOWE ZAKŁADY NAFTOWE” przez Rząd jest niezmiernie utrudnione: kredyt prywatny jest prawie niemożliwy, administracja przedsiębiorstwa podlega różnym, często zmieniającym się wpływom, itp., co oczywiście bardzo ujemnie wpływa na handlową stronę przedsiębiorstwa.

Wobec tego Ministrowie Przemysłu i Handlu oraz Skarbu uważają za konieczne postawić prowadzenie „PAŃSTWOWYCH ZAKŁADÓW NAFTOWYCH” na czyisto handlowo-przemysłowych zasadach i oprzeć go na podstawach, na jakich oparte są Spółki Akcyjne w przekonaniu, że zmiana ta da możliwość postawienia przedsiębiorstwa w warunki, które wytworzą z niego dla Skarbu źródło znacznego dochodu.

Wychodząc z tego założenia Ministrowie Przemysłu i Handlu oraz Skarbu uważają za wskazane utworzyć spółkę akcyjną pod firmą „DROHOBYCZ, PAŃSTWOWE ZAKŁADY NAFTOWE”, z siedzibą we Lwowie, której koncesjonariuszami będą:

- 1) Skarb Państwa a w jego imieniu Ministrowie Przemysłu i Handlu oraz Skarbu, i
- 2) Polski Bank Krajowy³²⁷.

Kapitał spółki wynosić będzie 10 miliardów, Skarb Państwa wnosi, do Spółki, jako aport „PAŃSTWOWE ZAKŁADY NAFTOWE” w cenie 9800 milionów, a Polski Bank Krajowy 200 milionów gotówką. Akcją będą tylko imienne. Bank Krajowy może ich ustąpić tylko Rządowi, a Rząd może ustąpić swoje akcje osobom trzecim tylko za zgodą Sejmu.

³²⁴ Nie publikuje się.

³²⁵ Nie publikuje się.

³²⁶ Nie publikuje się.

³²⁷ Polski Bank Krajowy – instytucja bankowa powstała w 1920 r. we Lwowie na bazie działającego tam od 1883 r. Banku Krajowego Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim. Polski Bank Krajowy był instytucją państwową, miał jednak odrębną osobowość prawną. W 1924 r. przekształcony w Bank Gospodarstwa Krajowego.

Wszelkie inne warunki, na których, a się opierać projektowana Spółka, odpowiadają obowiązującemu w Małopolsce prawodawstwu akcyjnemu.

Mając na uwadze, że, stosownie do art. 6 Konstytucji, wszelkie zbycie i obciążenie nieruchomości państwowego może nastąpiło na mocy ustawy Ministrowie Przemysłu i Handlu oraz Skarbu proszą Radę Ministrów o przedłożenie Sejmowi następującego projektu ustawy:

USTAWA

z dnia ^a...^a 1922 roku.

w przedmiocie przelania majątku państwowego na rzecz spółki akcyjnej pod firmą: „DROHOBYCZ, PAŃSTWOWE ZAKŁADY NAFTOWE”.

Art. 1.

Upoważnia się Ministra Przemysłu i Handlu oraz Skarbu w imieniu Skarbu Państwa do utworzenia przy współdziale Polskiego Banku Krajowego spółki akcyjnej pod firmą: „DROHOBYCZ, PAŃSTWOWE ZAKŁADY NAFTOWE” z siedzibą we Lwowie, na podstawie połączonego statutu stanowiącego część integralną niniejszej ustawy.

Art. 2.

Zezwala się Ministrom Przemysłu i Handlu oraz Skarbu na powołanie na rzecz wyżej wspomnianej spółki akcyjnej następujących przedsiębiorstw i obecnie do Skarbu Państwa, a mianowicie:

- a) Państwowej Fabryki Olejów Mineralnych w Drohobyczu³²⁸,
- b) Państwowej Odbieralni Ropy w Modryczu i Kołpcu,
- c) Zbiorników Krajowych i Rurociągów,
- d) Stacji wodnych na Tyśmienicy i Ozimie,
- e) Łapaczek Państwowych na Tyśmienicy i Łoszeni,
- f) Gruntów i budujących się zbiorników naftowych w Gdańsku
- g) ^aGruntów i budujących się zbiorników naftowych w Gdańsku^a
- h) 50% własności na cegielni Rubinsteina w Drohobyczu.

Art. 3

Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Przemysłu i Handlu i Ministrowi Skarbu.

Art. 4

Ustawa wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

MINISTER PRZEMYSŁU I HANDLU:

MINISTER SKARBU:

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

³²⁸ Państwowa Fabryka Olejów Mineralnych „Polmin” – rafineria wybudowana w latach 1909–1919 w Drohobyczu.

PROTOKÓŁ
64-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 30 maja 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań
 Religijnych i Oświecenia Publicznego
 Minister Spraw Wewnętrznych
 Minister Spraw Zagranicznych
 Minister Spraw Wojskowych generał-porucznik
 Minister Skarbu
 Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu
 Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych
 Minister Przemysłu i Handlu
 Minister Kolei Żelaznych
 Minister Poczty i Telegrafów
 Minister Robót Publicznych
 Minister Pracy i Opieki Społecznej
 Dyrektor Departamentu administracyjnego
 Prezydium Rady Ministrów
 Radca Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski
 inż. Antoni Kamiński
 Konstanty Skirmunt
 Kazimierz Sosnkowski
 dr Jerzy Michalski
 Zygmunt Rymowicz
 dr Józef Raczyński
 dr Stefan Ossowski
 inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
 dr Władysław Stesłowicz
 inż. Gabriel Narutowicz
 Ludwik Darowski

 Dr Władysław Studziński
 dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o godzinie 10 rano.

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 29 maja roku.
2. Minister Spraw Wewnętrznych referuje załączony wniosek sejmowy Związku Polskich Posłów Socjalistycznych³²⁹ w przedmiocie autonomii Galicji Wschodniej (załącznik 1).

Postanowiono, że w sprawie tej przed plenum Sejmu, ewentualnie zabierze głos przez Rady Ministrów lub Minister Spraw Wewnętrznych.

Tekst przemówienia ustali Prezes Rady Ministrów z Ministrami Spraw Zagranicznych, Spraw Wewnętrznych oraz Poczty i Telegrafów.

3. Minister Spraw Zagranicznych referuje załączony wniosek w sprawie ruchu tranzytowego pomiędzy Prusami Wschodnimi a pozostałą częścią państwa niemieckiego.

Rada Ministrów wniosek uchwaliła w zasadzie, zlecając wykonanie uchwały Ministrom Spraw Zagranicznych i Robót Publicznych.

³²⁹ Związek Polskich Posłów Socjalistycznych – reprezentacja parlamentarna PPS w Sejmie Ustawodawczym, w latach 1922–1935 Związek Parlamentarny Polskich Socjalistów.

4. Rada Ministrów uchwaliła załączony wniosek Ministra Poczt i Telegrafów w sprawie częściowej zmiany rozporządzenia Rady Ministrów z 2 czerwca 1921 r. o wynagradzaniu funkcjonariuszów pocztowych za czas spędzony w służbie w pocztach ruchomych (ambulansach pocztowych) (załącznik 3).

5. Rada Ministrów upoważnia Prezesa Rady Ministrów do przeredagowania w porozumieniu z Ministrem Skarbu rozporządzenia Rady Ministrów z 4 października 1920 r. (Dz. U. Nr 97, poz. 638), z 30 czerwca 1921 r. (Dz. U. Nr 62, poz. 385) oraz z 6 października 1921 r. (Dz. U. Nr 88, poz. 648) w tym kierunku, że znosi się termin „dodatki reprezentacyjne”, a zastępuje się termin „dodatki za kierownictwo” i do ogłoszenia tak skorygowanego rozporządzenia.

6. Przystąpiono do obrad nad kredytami dla Polski we Francji. Tę część posiedzenia uznano za poufną.

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Wniosek nagły Związku Polskich Posłów Socjalistycznych w sprawie autonomii Galicji Wschodniej].
2. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie wykonania postanowień konwencji polsko-niemieckiej 21 kwietnia 1921 r. dotyczących ruchu tranzytowego pomiędzy Prusami Wschodnimi a pozostałą częścią Państwa Niemieckiego].
3. [Wniosek Ministra Poczt i Telegrafów w sprawie częściowej zmiany rozporządzenia Rady Ministrów z 2 czerwca 1921 r. o wynagradzaniu funkcjonariuszów pocztowych za czas spędzony w służbie w pocztach ruchomych (ambulansach pocztowych)]³³⁰.

^bZałącznik 1^b

[Wniosek Związku Polskich Posłów Socjalistycznych w sprawie autonomii Galicji Wschodniej]

SEJM USTAWODAWCZY
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Druk Nr 3563.

Wniosek nagły Związku Polskich Posłów Socjalistycznych w przedmiocie autonomii Galicji Wschodniej.

Wypadki pierwszego roku powstania Rzeczypospolitej Polskiej spowodowały pogłębienie sprzeczności i zaostrzenie walki narodowościowej między Polakami

³³⁰ Nie publikuje się.

a Ukraińcami we wschodniej części b[ylej] Galicji. I dziś, gdy ustały starcia zbrojne, nienawiść wzajemna nie przestała być charakterystyką wzajemnych stosunków. Objawy zatruwają całe życie społeczne, wypaczają sposób myślenia, powodują zdziczenie i cofanie się kultury duchowej obu narodów. Ta walka narodowościowa podtrzymuje niepewność losów prawnopolitycznych tego kraju i nawzajem. Nie potrzeba pokazywać, w jaki sposób oddziaływa to na życie gospodarcze. Kraj gruntownie przez wojnę zniszczony nie może się odbudować, nie może dźwignąć swojego rolnictwa i przemysłu. Życie gospodarcze spaczone wskutek wojny nie rusza się naród pod wpływem walki narodowej i niepewności losów politycznych.

Taki stan dłużej trwać nie może. Nie leży on ani w interesie narodu polskiego ani ukraińskiego. Musi nadejść chwila, w której zrozumie to większość obu narodów i znajdzie sposób zgodnego współżycia. Nadszedł czas uczynienia pierwszej próby. Sądźmy, iż Rząd powinien doprowadzić do zgody i uspokojenia umysłów. Nie widzimy innej podstawy do tej zgody, niż danie możliwości ludności, która posiada niezakrojone dotąd wymagania rozwoju swego życia politycznego, kulturalnego i gospodarczego – samodzielnego zorganizowania swego życia.

Stając na stanowisku samostanowienia o sobie narodów, uważamy próbę porozumiewania się Rządu z ludnością co do granic, zakresu działania i ustosunkowania zakresu działania obu narodów na terytorium autonomicznym za rzecz pierwszorzędną wagi.

Wobec powyższego

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wzywa Rząd,

aby przedłożył Sejmowi w możliwie najkrótszym czasie projekt organizacji administracji części terytorium Małopolski, zamieszkałej w większości przez ludność ukraińską.

Podstawą tego projektu winno być wytworzenie terytorium autonomicznego z własnym Sejmem i odpowiedzialnym przed nim zarządem krajowym oraz zabezpieczeniem wolności rozwoju dla narodów, terytorium to zamieszkujących.

Warszawa, dn. 24 maja 1922 r.

Wnioskodawcy:

Pużak, Ziemięcki, Moraczewska, Dobrowolski, Dymowski, Barlicki, Czapiński, Niedziałkowski, Daszyński, Kozyrski, Bobrowski, Reger, Rejdych, Szczerkowski, Malinowski, Diamand, Chudy, Kułakowski, Lieberman, Misiólek, Żuławski, Bagiński, Kunicki, Klemensiewicz, Smulikowski, Gęborek, Hausner, Dr. Marek, Pączek, Pudlarz, Arciszewski.

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie wykonania postanowień konwencji polsko-niemieckiej 21 kwietnia 1921 r. dotyczących ruchu tranzytowego pomiędzy Prusami Wschodnimi a pozostałą częścią Państwa Niemieckiego]³³¹

MINISTERSTWO SPRAW
ZAGRANICZNYCH

Warszawa
29 maja 1922 r.
Nr. 852 K.T.

Wniosek
Ministra Spraw Zagranicznych

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Rada Ministrów upoważnia Ministra Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu oraz z Ministrem Robót Publicznych do wprowadzenia w wykonanie możliwie najszybciej, lecz w każdym razie nie później jak 15 czerwca r.b. postanowień Konwencji zawartej z Rzeszą Niemiecką dnia 21 kwietnia 1921 dotyczących ruchu tranzytowego pomiędzy Prusami Wschodnimi a pozostałą częścią Państwa Niemieckiego w dziedzinie żeglugi rzecznej oraz komunikacji samochodowej.

Uzasadnienie

Na mocy Konwencji powyższej Polska zobowiązuje się ułatwić tranzyt po przez obszar b[ylej] Dzielnicy Pruskiej pomiędzy Prusami Wschodnimi a pozostałą częścią Rzeszy Niemieckiej, między innymi, w dziedzinie żeglugi rzecznej oraz komunikacji samochodowej.

W chwili podpisania rzeczonoj konwencji Pełnomocnik Rządu Polskiego K. Olszowski zobowiązał się do przeprowadzenia ratyfikacji tejże konwencji najpóźniej w ciągu 2 miesięcy.

Jednakowoż z rozmaitych powodów ratyfikacja Konwencji nastąpiła dopiero w styczniu r.b.

Ponieważ przed ratyfikacją Rząd Niemiecki przypomniał kilkakrotnie Rządowi Polskiemu powyższe przyrzeczenie i żalił się, że wskutek opóźnienia Niemcy ponoszą znaczne straty, przeto p. K. Olszowski złożył w Ministerstwie Spraw Zagranicznych w Berlinie w listopadzie r[oku] z[eszłego] oświadczenie, że pomimo opóźnienia, Rząd Polski zarządził kroki, aby żadne straty z tego powodu na Niemcy nie spadły.

³³¹ Publikuje się bez dodatku do załącznika, tj. niemieckiej *Note Verbale*.

W myśl art. 114 Konwencji, przy literalnej interpretacji, stypulacja dotyczące tranzytu rzecznoego oraz samochodowego mają być wprowadzone w życie dopiero 27 lipca r.b.

Poselstwo Niemieckie w Warszawie zwróciło się do Ministerstwa Spraw Zagranicznych dnia 24 b.m. z notą, w której, przypominając uczynione przyrzeczenie, wykazując na straty wpływające z opóźnienia ratyfikacji dla życia ekonomicznego Niemiec, uprasza o możliwie najszybsze wprowadzenie w wykonanie postanowień dotyczących tranzytu rzecznoego oraz samochodowego.

Zważywszy, że prośba ta jest zupełnie uzasadniona, oraz, że wobec projektowanych rokowań polsko-niemieckich, w interesie Polski leży uczynić zadość Rządu Niemieckiego, Minister Spraw Zagranicznych ma zaszczyt prosić Radę Ministrów o uchwalenie wniosku powyższego.

Minister

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

38

PROTOKÓŁ 65-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 31 maja 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań
Religijnych i Oświecenia Publicznego
Minister Spraw Wewnętrznych
Minister Spraw Zagranicznych
Minister Spraw Wojskowych generał-porucznik
Minister Skarbu
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych
Minister Przemysłu i Handlu
Minister Kolei Żelaznych
Minister Poczty i Telegrafów
Minister Robót Publicznych
Minister Pracy i Opieki Społecznej
Minister Zdrowia Publicznego
Dyrektor Departamentu administracyjnego
Prezydium Rady Ministrów
Radca Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski
inż. Antoni Kamieński
Konstanty Skirmunt
Kazimierz Sosnkowski
dr Jerzy Michalski
Zygmunt Rymowicz
dr Józef Raczyński
dr Stefan Ossowski
inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
dr Władysław Stesłowicz
inż. Gabriel Narutowicz
Ludwik Darowski
dr Witold Chodźko

dr Władysław Studziński
dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 10 rano

Minister Spraw Zagranicznych odczytuje projekt exposé, jakie zamiera wygłosić przed plenum Sejmu Ustawodawczego w sprawie Konferencji gnieueńskiej i wytworzonej sytuacji politycznej.

Po przeprowadzeniu narady projekt przyjęto.

Posiedzenie zamknięto o 1 po południu.

^fAntoni Ponikowski^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
66-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 1 czerwca 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań
 Religijnych i Oświecenia Publicznego
 Minister Spraw Wewnętrznych
 Minister Spraw Zagranicznych
 Minister Spraw Wojskowych generał-porucznik
 Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu
 Minister Przemysłu i Handlu
 Minister Kolei Żelaznych
 Minister Poczty i Telegrafów
 Minister Robót Publicznych
 Minister Pracy i Opieki Społecznej
 Minister Zdrowia Publicznego
 Dyrektor Departamentu politycznego
 Prezydium Rady Ministrów
 Dyrektor Departamentu administracyjnego
 Prezydium Rady Ministrów
 Radca Prezydium Rady Ministrów
 Nadzwyczajny Komisarz do spraw repatriacji
 Generalny Komisarz Rzeczypospolitej Polskiej
 w Gdańsku

inż. Antoni Ponikowski
 inż. Antoni Kamiński
 Konstanty Skirmunt
 Kazimierz Sosnkowski
 Zygmunt Rymowicz
 dr Stefan Ossowski
 inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
 dr Władysław Stesłowicz
 inż. Gabriel Narutowicz
 Ludwik Darowski
 dr Witold Chodźko

Witold Giełżyński

dr Władysław Studziński
 dr Jerzy Buzek
 Poseł Władysław Grabski

Leon Pluciński

Posiedzenie otwarto o 10 rano.

1. Odczytano i przyjęto protokoły posiedzeń z 30 i 31 maja 1922 r. Wy-słuchano sprawozdania z działalności Nadzwyczajnego Komisarza do spraw repatriacji (załącznik 1) oraz przyjęto w zasadzie objęte tym sprawozdaniem wnioski.

2. Na Prezesa Rady Państwowej do spraw repatriacji Rada Ministrów miano-wała dotychczasowego Komisarza Nadzwyczajnego posła Władysława Grabskiego.

Prezes będzie miał prawo ingerowania w wykonie uchwał Rady i ich kontrolę.

W skład wymienionej Rady wejdzie przedstawiciel Ministerstwa Skarbu.

3. Rada Ministrów przyjęła do zatwierdzającej wiadomości zdanie Komisarza Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku w sprawach gdańskich z posie-dzenia Rady Ligi Narodów w Genewie w maju 1922 r. ^a(załącznik 3)^a.

4. Część poufna.
Posiedzenie zamknięto o 2 po południu.

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. Sprawozdanie z działalności Nadzwyczajnego Komisarza do spraw repatriacji.
2. [Sprawozdanie Komisarza Generalnego Leona Plucińskiego w sprawach gdańskich z posiedzenia Rady Ligi Narodów w Genewie w maju 1922 r.]

[Załącznik 1]

SPRAWOZDANIE z działalności NADZWYCZAJNEGO KOMISARZA do spraw repatriacji

Warszawa, dn. ^a...^a maja 1922 r.

NADZWYCZAJNY KOMISARZ
do SPRAW REPATRIACJI.

Do

Pana Prezydenta Ministrów.

Powołany uchwałą Rady Ministrów z dn. 8 grudnia 1921 roku jako Komisarz Nadzwyczajny do spraw repatriacji objąłem to stanowisko w dn. 12 grudnia 1921 roku. Stanowisko to uważałem przez cały czas sprawowania go nie jako urząd państwowy, a jako misję społeczną. Wynikało to zarówno z moich pobudek postępowania jak również z faktu, że stanowisko moje nie nosiło wcale charakteru właściwego urzędu, a mianowicie: a) nie otrzymałem nominacji z reskryptu Naczelnika Państwa, lecz proste zawiadomienie Pana Prezydenta Ministrów, b) do pełnienia czynności przeze mnie nie została zastosowaną żadna renumeracja, c) w Monitorze ani w Dzienniku Ustaw nie zostało nic ogłoszone o prawach Naczelnego Komisarza, d) żadna ustawa nie określiła funkcji Komisarza. W ten sposób urzędowanie moje nie miało najzupełniej urzędowego i formalnego oparcia, co w następstwie nieraz się okazało paraliżując moje zarządzenia. Jeżeli pomimo to dotychczas pełniłem czynności, kierowałem się względem jedynie na to, aby w miarę możliwości przyjąć z ulgą tej wielkiej fali ludzkiej powracającej do kraju, dla której organizowałem pomoc społeczną w r[oku] 1915, gdy z kraju była wypędzona.

Przy obejmowaniu stanowiska przeze mnie zostałem sytuację następującą. Pociągi bolszewickie wyładowały repatriantów w Kołosowie na zwykłym torze w miejscu, gdzie nie było stacji. Wyładunek i załadunek odbywał się w warunkach nadzwyczajnego chaosu i podniecenia podróżnych przy braku porządku i zorganizowanej pomocy ze strony władz polskich. Przejazd z Kołosowa do najbliższego etapu w Baranowiczach (o 74 k[i]l[o]m[etrów]) trwał około doby całej. W Baranowiczach przygotowanych zimą na maximum 8000 osób znajdowało się ich do 30 000. Względnie gorsze przepełnienie było w Równem, tutaj przy miejscach na 1500 osób było ich 9000. Skutkiem przepełnienia był ścisk, brud, ogonki przy każdym biurze, przy wydawaniu obiadów, chaos przy wyładunku i załadunku. Urzędy policyjne nie nadążały w załatwianiu spraw formalnych repatriantów w takiej szybkości w jakiej następował napływ ich, skutkiem czego repatrianci pozostawali dłużej niż należy, jedynie z powodu braku sprawnego i dostatecznej ilości urzędników policyjnych. Przebywanie zaś dłuższe repatriantów na etapach nie tylko stanowiło kwarantannę sanitarną zabezpieczającą kraj od zawleczenia epidemii, lecz przeciwnie, sprzyjało zarażaniu się na etapach tych, którzy jeszcze przybywali zdrowymi z Rosji. Obchodzenie się z repatriantami władz było brutalne, personel bowiem był przepracowany i zdenerwowany chaosem jaki panował, zakorzenił się system wymuszenia łapówek od repatriantów, rzeczy repatriantów czy w barakach, czy w szpitalach nawet ulegały rozkradaniu.

Instytucji społecznych pracowało na etapach sporo, zajmowały dużo miejsca, ale skutki tej pomocy były słabe, gdyż pracowały bez planu, narzekały wszystkie, ale repatriant skutecznie ich pomocy nie doznawał. Najgorzej zaś ze wszystkiego przedstawiały się sprawy sanitarne na etapach. Repatriant nie był odwieszony systematycznie nigdy, kąpanie jego w łaźni pozostawiło już wiele do życzenia, często brakowało wody w łaźni (Baranowicze), lub była zimna i repatriant jej unikał, mydła dostawał zbyt mało, wychodząc z łaźni, w której miał być sam odwieszony wdziewał kozuch który (w Równem) nigdy nie był odwieszony. Repatrianci wychodzący z łaźni, na wpół czyści inni zupełnie brudni nie byli oddzieleni. Cały etap był mrowiskiem brudnych zawszonych ludzi. Ślady zabiegów sanitarnych były minimalne, w Baranowiczach choć odbywało się odwieszanie kozuchów i pościeli nawet, jednak całą masę tobołów zabierał ze sobą do baraków na noc repatriant pełnych wszy i skuteczność zabiegów dezynfekcyjnych również przepadała bez śladu. Wychodków było mało, studzien również. Gorącej wody repatriant nigdy dostać nie mógł.

Wśród tych niehigienicznych warunków dwie okoliczności były katastrofalne: repatrianci wyjeżdżali z etapów do kraju w wagonach towarowych bez piecyków i zamierzali istotnie na śmierć w Polsce, oraz szpitale zupełnie nie mogły zmieścić repatriantów chorych, tak, że epidemiczni chorzy zapełniali baraki, oraz wyjeżdżali w głąb kraju wraz ze zdrowymi.

Epidemia szerzyła się zastraszająco i zaczęła ogarniać personel w Baranowiczach i Równem w sposób tak gwałtowny, że w styczeniu trzecia część personelu leżała chora w szpitalach.

Stan taki sprawy repatriacyjnej wywołany został głównie tym, że pociągi z repatriantami przybywającymi z Rosji wiozły ze sobą śmierć i zarazę. Na stacji Kołosowo zdejmowano w końcu listopada i początkach grudnia z pociągów po kilkanaście trupów (do 17-tu) z każdego pociągu. W obawie głodu w Rosji pośpieszyła do Polski masa ludności właśnie z okolic, w których rozszerzyły się epidemie. Ludzie ci zapchali pociągi samorzutnie, władze rosyjskie chętnie się ich pozbywały, władze polskie nie mogły tych ludzi nie załatwić, gdyż byli to przeważnie włościanie mający grunty w Polsce, Białorusini, zagnani w 1915 r. nad Wołgę i wracający do ich rodzinnych wsi. Pociągi takie pozostawały w drodze tygodnie i miesiące, w czasie których nie otrzymywali pomocy sanitarnej żadnej, a pomocy żywnościowej tak mało, że nie chroniło to ich od stanu straszego wygłodzenia. Po pierwszym najedzeniu się w Polsce zwykle następnego ranka konstatowano liczne wypadki śmierci, do takiego stopnia siły tych ludzi były wyczerpane. Epidemia tyfusów wszelakich szerzyła się wśród pasażerów takich pociągów strasznie, zanim dojechał on do Polski. Obok takich pociągów były i inne w dużo lepszym stanie. Ale parę pociągów głodującej ludności potrafiły zapełnić w krótkim czasie wszystkie rozporządzone łóżka szpitalne, których było znacznie za mało. W ciągu listopada zmarło w Baranowiczach w szpitalu 355, a poza szpitalem 1131 gdyż znacznie więcej było chorych, którzy musieli pozostawać poza szpitalem, niż takich, którzy się tam dostać mogli. Na 360 łóżek było w Baranowiczach chorych 1678 w ciągu miesiąca. Widziało się łóżka z pięciorgiem dzieci chorych razem. Czasem troje dorosłych było na jednym łóżku, po dwoje było regułą. Personel był strasznie przepracowany. W szpitalach piece nie były opalane, dużo popsutych pieców w czasie największych mrozów nie funkcjonowało należycie, jedzenie chorzy otrzymywali zimne, personel bowiem wyższy był przepracowany i nie mógł utrzymywać porządku. Zdrowi nie mogli odszukać chorych, nie wiedzieli kto żyje, kto nie, śmierci nie były konstatowane, a wiele trupów nieznanymi osobami zostało pogrzebanych we wspólnych mogiłach. Skargi dorosłych, płacze dzieci słyszane były w każdym miejscu.

Wobec tak straszego stanu rzeczy powstało zaniepokojenie w prasie, Sejmie, w instytucjach zajmujących się repatriacjami. Szukano winowajców, potępiano władze i urzędy odnośnie. Główną przyczyną zła, które panowało, przyczyną będącą po stronie władz polskich, było to, że nie przewidziano naprzód niebezpieczeństwa sanitarnego masowego ruchu na zimę ludności z głodujących guberni, a gdy to niebezpieczeństwo się ujawniło, nie przystosowano szybkich środków zaradczych. Do najważniejszych błędów zaliczam:

a) nie wykorzystanie oferty M[inisterstw]a Wojny uczynionej jeszcze w październiku przyjęcia znacznej liczby chorych repatriantów do szpitali wojskowych,

b) nie wyznaczenie miejsca dla nowych sal dla chorych i nie urządzenie sal na samych etapach kosztem zmniejszania innych ubikacji³³²,

c) zupełnie nieprzystosowanie zabiegów dezynfekcyjnych do tego faktu, że repatrianci mieli ze sobą mnóstwo własnych rzeczy, stanowiących główny ich majątek, a które były tak samo siedliskiem wszy jak ich ciało,

d) zarządzenie by repatrianci byli przewożeni w wagonach bez piecyków ze względu na ich kradzież systematyczną. Ten ostatni błąd najłatwiej usunąć. Zostały wydane zarządzenia mające chronić piecyki od kradzieży i nakazałem jak najsurowiej, ażeby ani jeden wagon z repatriantami nie wyszedł w głąb kraju bez piecyków. Wysłanie poprzednie repatriantów w wagonach bez piecyków były sprzeczne z umową z Rosją, oraz było tak antyhumanitarne, że już przed wydaniem przeze mnie zarządzenia o zaopatrzeniu wagonów w piecyki, „YMCA”³³³ w Baranowiczach zaczęła sama kupować piecyki dla repatriantów, a na stacji w Kowlu urzędnicy kolejowi również sami zdejmując co dzień po kilka zamrożonych trupów repatriantów zawiązali komitet pomocy repatriantom i ustawiali piecyki z własnej inicjatywy.

Głębszą przyczyną pierwszych dwóch niedomagań był ciasny punkt widzenia zarówno Urzędu Emigracyjnego jak i N[aczelnego] N[adzwyczajnego] K[omisariatu do Spraw Walki z Epidemiami] na sprawę repatriacji z większą dbałością o własny autorytet, niż o dobro sprawy. N[aczelnego] N[adzwyczajnego] K[omisariatu do Spraw Walki z Epidemiami] winien był, że nie skorzystał z oferty M[inister]stwa Spraw Wojskowych zawczasu, lekceważąco i niedowierzająco odniósłszy się do zgłoszonej oferty. Urząd Emigracyjny winien był, że nie udzielił dostatecznych ubikacji szpitalom N[aczelnego] N[adzwyczajnego] K[omisariatu do Spraw Walki z Epidemiami], zasłaniając się, że potrzebne są one na co innego. Wreszcie ani N[aczelnego] N[adzwyczajnego] K[omisariatu do Spraw Walki z Epidemiami], ani Urząd Emigracyjny nie starali się porozumieć wzajemnie, ażeby ułatwić skuteczną dezynfekcję, Urząd Emigracyjny krytykował, że łaźnie i aparaty dezynfekcyjne źle funkcjonują i źle są urządzone, a N[aczelnego] N[adzwyczajnego] K[omisariatu do Spraw Walki z Epidemiami] krytykował, że brudni i myci płaczą się razem po etapach i że mycie przez to staje się bezskutecznym.

Chcąc usunąć powyższe najważniejsze braki miałem dwie drogi postępowania, albo ująć w swoje ręce zarówno Urząd Emigracyjny jak i agendy N[aczelnego] N[adzwyczajnego] K[omisariatu do Spraw Walki z Epidemiami] w zakresie repatriacji i zarządzić nimi celowo, podług pewnego planu, albo doprowadzić do skutecznego porozumienia pomiędzy urzędami i usunąć w tych urzędach

³³² Ubikacja – osobne pomieszczenie, pokój

³³³ Young Men's Christian Association (Związek Chrześcijańskiej Młodzieży Męskiej) – międzynarodowa organizacja propagująca wartości chrześcijańskie celem rozwoju fizycznego, umysłowego i duchowego młodzieży. Na ziemi polskie sympatycy organizacji dotarli z Francji wraz z przerzuconą do kraju Armią Hallera.

wzajemne antagonizmy, nadając każdemu z nich właściwy plan postępowania. Wybrałem ten drugi sposób postępowania.

W tym celu na moje żądanie został wyznaczony przez N[aczelny] N[adzwyczajny] K[omisariat do Spraw Walki z Epidemiami] osobny urzędnik, który w imieniu Kierownika Głównego N[aczelnego] N[adzwyczajnego] K[omisariatu do Spraw Walki z Epidemiami] objął wyłącznie dział sanitarny repatriacji i który, będąc w ciągłym bezpośrednim stosunku ze mną w czasie podróży i na miejscu w Warszawie, mógł dobrze zapoznać się z postulatami w zakresie repatriacji i sprzyjać przeprowadzenia ich przez N[aczelny] N[adzwyczajny] K[omisariat do Spraw Walki z Epidemiami] w życie. Tym urzędnikiem został dr. Pawluć.

Przed zaprowadzeniem tego stosunku z N[aczelnym] N[adzwyczajnym] K[omisariatem do Spraw Walki z Epidemiami], który ogromnie załatwił wzajemne współdziałanie, zawarłem umowę z M[inister]stwem Spraw Wojskowych w celu wykorzystania 1550 łóżek w szpitalach wojskowych dla przebywających repatriantów, z Czerwonym Krzyżem na 400 i zarządziłem by Urząd Emigracyjny podesłał z baraków chorych, którzy się do szpitala N[aczelnego] N[adzwyczajnego] K[omisariatu do Spraw Walki z Epidemiami] dostać nie mogli, do szpitali wojskowych i Czerwonego Krzyża. Jednocześnie poleciłem Dyrekcji kolejowej by jak najspieszniej wykończyła szpital w Baranowiczach na 350 łóżek oraz w Baranowiczach i Równem zarządziłem, by część pomieszczeń zajmowanych przez instytucje społeczne oddane zostały na rozszerzenie szpitali N[aczelnego] N[adzwyczajnego] K[omisariatu do Spraw Walki z Epidemiami]. „W ten sposób łóżek w Baranowiczach zwiększono z 630 na 1120 oraz 120 dla ozdrowieńców, a w Równem z 200 na 650 i 150 dla ozdrowieńców”. Po zaprowadzeniu porozumienia z N[aczelnym] N[adzwyczajnym] K[omisariatem do Spraw Walki z Epidemiami] przekazałem mu wykonanie zawartych umów, oraz przeprowadziłem odstąpienie N[aczelnemu] N[adzwyczajnemu] K[omisariatowi do Spraw Walki z Epidemiami] wszystkich agend sanitarnych Urzędu Emigracyjnego w postaci niektórych miejscowych szpitali, pociągów sanitarnych, oraz poddałem porozumieniu z N[aczelnym] N[adzwyczajnym] K[omisariatem do Spraw Walki z Epidemiami] plan organizacji każdego etapu z podziałem na część brudną i czystą, oraz plan akcji sanitarnej w stosunku do repatriantów. Akcja ta wymagała na żądanie Ministerstwa Zdrowia Publicznego, ograniczania napływu repatriantów zimą w czasie najgorszej epidemii, na co wyraziłem swą zgodę oraz urządzenie dodatkowych punktów obserwacji i izolacji podejrzanych o choroby repatriantów przy przyjeździe na miejsce, co wspólnie przeze mnie i przez N[aczelny] N[adzwyczajny] K[omisariat do Spraw Walki z Epidemiami] zostało obmyślane i wspólnie jest stopniowo przeprowadzane. Jednocześnie N[aczelny] N[adzwyczajny] K[omisariat do Spraw Walki z Epidemiami] urządził sam szpital zapasowy dla repatriantów w Białymstoku na 800 łóżek, a w nowo utworzonym etapie w Dorohusku na 250. Prócz tego zarządziłem, by z baraków w Dorohusku

oddane zostało na rozszerzenie szpitalne jeszcze drugie tyle miejsca. Dzięki powyższym środkom już w lutym r.b. mogli wszyscy repatrianci chorzy znaleźć miejsce w szpitalach, co było najważniejszym warunkiem, by chorzy repatrianci nie rozjeżdżali się po kraju. W marcu szpitale dla repatriantów zaczęły mieć normalne zapęlenie, a w kwietniu doszło do tego, że już połowa łóżek w szpitalach była wolnych i do dziś dnia jest wolnych, pomimo że ruch uchodźców już się ^hznacznie ^cnieco^c wzмага, tak, że zrzekliśmy się w porozumieniu z N[aczelnym] N[adzwyczajnym] K[omisariatem do Spraw Walki z Epidemiami] z korzystania z łóżek w szpitalach ^hbyła wolnych i co dziś nie jest wolnych, pomimo że ruch uchodźców już się znacznie wzмага, tak, że zrzekliśmy się w porozumieniu z N[aczelnym] N[adzwyczajnym] K[omisariatem do Spraw Walki z Epidemiami] z korzystania z łóżek w szpitalach^h wojskowych prócz 100 łóżek w Równem, ^cktóre jednak zostały przez Ministerstwo Spraw Wojskowych cofnięte^c.

Do takiej szybkiej poprawy sytuacji przyczyniło się obok poczynionych zarządzeń, stopniowe zatrzymanie się ruchu repatriantów od grudnia do marca włącznie i powolny wzrost ich liczby w kwietniu i maju. Jednocześnie poczynając od lutego poprawiał się stan sanitarny repatriantów i widoczną się stawała pewna pomoc w tym względzie już w Rosji samej. W styczniu już ustały zupełnie prawie większe ilości trupów w pociągach przybywających. Zmarłych i niektórych ciężko chorych zdejmowano w pociągach z repatriantami już w Rosji i tylko niektóre pociągi przybywały jeszcze z ogromną ilością chorych. Na ogół od 28 I do 20 II ciężko chorzy stanowili w pociągach przybywających 7,4% a od 20 II do 23 III już tylko 3,3 przy czym epidemiczni w tej ostatniej liczbie wynosili mniej niż połowę 1,25% dawnej zaś znacznie więcej. W celu kontrolowania tych stosunków zarządziłem sporządzenie dokładnych protokołów natychmiast po nadejściu pociągu z Rosji.

Jednocześnie z polepszeniem szpitalnictwa dla repatriantów wprowadzone zostały ulepszenia w sposobie dezynsekcji ich. Urządzenia łaźni i odswalni zostały rozszerzone, rzeczy większe repatriantów podlegały magazynowaniu i repatrianci po obmyciu i dezynsekcji ich wraz z ich rzeczami zostali przeprowadzeniu do etapu czystego, który od brudnego został ściśle oddzielony. Baraki zostały dokładnie zdezynfekowane. Podczas zjazdu sanitarnego międzynarodowego okazało się rzeczą możliwą bez obawy narażenia na zarażenie przeprowadzenia kilkudziesięciu uczestników przez środek wielkiego tłumu z 1200 osób repatriantów, którzy 2 dni temu dopiero przejechali granicę Polski i już jako czyści znajdowali się gotowi do wyjazdu, podczas gdy w lutym jeszcze z 6 członków Amerykańskiego Czerwonego Krzyża³³⁴, którzy przyjechali do Baranowicz pięciu się zaraziło tyfusem, jeden zmarł.

³³⁴ Amerykański Czerwony Krzyż – organizacja działająca od 1881 r. i zajmująca się niesieniem pomocy ofiarom kataklizmów, katastrof wojennych. Amerykański Czerwony Krzyż był członkiem Międzynarodowego Czerwonego Krzyża z siedzibą w Genewie.

Sprawność funkcjonowania urządzeń sanitarnych na etapach, oraz znacznie uporządkowanie ogólnych na nich stosunków są do zawdzięczenia przede wszystkim ustanowieniem w Baranowiczach i w Równem osobnych pełnomocników moich odpowiedzialnych za całość funkcjonowania etapów. Zostali nimi w Baranowiczach p. pułkownik Jarosław ^aAlexandrowicz^a, w Równem p. Adam Bieńkowski. Pierwszemu podlega przez Baranowicze etap Sieniawka jako punkt wejściowy kołowy, drugiemu przez Równe, Sarny, Dorohusk i punkt wejściowy Hołownica. Pełnomocnikom została całkowicie podporządkowana administracja etapów oraz oddana w moim imieniu zwierzchnia piecza nad stosunkami sanitarnymi, transportowymi, policyjnymi, instytucjami społecznymi i wszystkim, co dotyczy repatriantów na miejscu.

Dla poprawy w zakresie administracji etapów musiały być dokonane w Równem znaczne zmiany personalne. W Baranowiczach personel wyższy okazywał duże wyrobienie i dobrą wolę. Jeżeli etapy dla repatriantów funkcjonowały słabo, objaśnia się to tym w znacznej mierze, że nie miały właściwych wskazówek postępowania, planu działania i kierownictwa. Urząd Emigracyjny w końcu grudnia przedstawiał obraz zupełnej dezorganizacji. Musiałem zastąpić te braki organizacyjne urzędu moją pracą osobistą. Do dziś dnia nie ma w Urzędzie Emigracyjnym stałego naczelnika wydziału, kierującego etapami, a dyrektor Urzędu tego jest też prowizoryczny.

Jeżeli na etapach w Baranowiczach i Równem udało się przeprowadzić potrzebny porządek, to w znacznym stopniu to zasługa pełnomocników moich. PP. Aleksandrowicza i Bieńkowskiego. Umieli oni zużytkować swoje stanowiska dla nadania pracy Urzędowi Emigracyjnemu więcej planowości, ażeby wpoić w funkcjonariuszy usposobienie, że służą oni potrzebom samych repatriantów, których nie mogą traktować jako swoich podwładnych, ale jako osoby potrzebujące skutecznej opieki. Nadużycia, gdzie były, zostały usunięte, sposób obejścia i traktowania osób zaprowadzony łagodny, z zachowaniem jednak a nawet wzmocnieniem koniecznego posłuchu dla zachowania porządku i przepisów sanitarnych. Szczególny poleciłem mieć wzgląd na położenie na etapach rodzin i osób z pośród bardziej kulturalnej ludności polskiej, które już w Rosji starały się zawsze o to, by jechać w osobnych wagonach i zachować zasady higieny i czystości własnym kosztem i staraniem, a znalazłszy się na etapie razem z masą strasznie nisko kulturalnie stojącą i lekceważącą najprostsze przepisy higieny, przejęci byli wprost zgrozą z powodu takiego sąsiedztwa i przymusowego wspólnego pobytu i obcowania.

Dla tej części reemigrantów zostały urządzone osobne pomieszczenia i roztoczona specjalna opieka instytucji społecznych. Co do ogólnej masy niekulturalnej repatriantów złożonej w ogromnej większości z Białorusinów zwrócono szczególną uwagę na przepisy higieny, na odwszenie, na czystość w barakach, na wychodki których liczby znacznie zwiększono. Dla potrzeb duchowych tej grupy, zostali

z mego polecenia zgodzeni duchowni prawosławni, głównie dla przedśmiertnej pociechy religijnej. Duchownych katolickich już zastałem. Dla ludności żydowskiej upoważniłem i poleciłem, żeby w każdym etapie był czynnym komitet pomocy Żydom, ale dotychczas akcja ta nie została uzgodniona wobec rywalizacji komitetów żydowskich z jednej strony, a tendencji niektórych z tych komitetów do tego, by wkraczać w dziedzinę należącą do władz bezpieczeństwa publicznego.

Działalność komitetów i organizacji społecznych na etapach przedstawiała w grudniu stan bezplanowości, który należało usunąć. W tym celu zarządziłem aby przede wszystkim żadna organizacja społeczna nie robiła tego samego co inne, lub to co rząd sam może robić, następnie by każda organizacja robiła to co będzie przeze mnie uznane za najbardziej w danym miejscu pożyteczne. Wszystkie organizacje społeczne chętnie poddały się temu orzeczeniu. Postawiłem zasadę, żeby nie było za dużo organizacji w jednym i tym samym miejscu, a więc gdzie pracuje Czerwony żeby nie pracował Biały Krzyż³³⁵ i odwrotnie. Powyższe zadanie w zastosowaniu faktycznym doprowadziło do tego, że z Baranowiczów i Równego wycofał się Biały Krzyż, który się przeniósł do Białegostoku i Dorohuska, że w Równem zwinięta została placówka ^aYmcy^a i Brytyjskiego Komitetu³³⁶, że w Baranowiczach zmniejszony został personel i lokale ^aYmcy^a i Komitetu Sejmowego. Dzięki temu otrzymano dużo wolnych lokali, które oddane zostały na cele szpitalnictwa, a sama działalność organizacji społecznych wcale została zmniejszona, przeciwnie stała się bardziej planowa, gdyż powierzonym zostało Komitetowi Sejmowemu, oraz ^aYmci^a czynienie stałych wywiadów wśród repatriantów o ich potrzebach, informowanie władz o nich, oraz informowanie samych repatriantów o przepisach i wymaganiach władz, asystowanie w tym celu przy wyładunkach i załadunkach, oraz obchodzeniem systematycznie baraków. Czerwony Krzyż w jednych etapach oraz Biały krzyż w drugich otrzymali jako ich właściwe zadanie utrzymywanie przy pomocy produktów z Urzędu sal dla ozdrowieńców, prócz tego Czerwony Krzyż w Baranowiczach urządził szpital dla personelu, obecnie urządza szpital dla dzieci. Biały Krzyż prowadzi pracę w Białymstoku i podjął się prowadzenia ochronki w Białymstoku a Komitet Sejmowy prowadzi ochronkę w Równem. Żywność, te instytucje otrzymują od Urzędu Emigracyjnego. Czerwony Krzyż w Baranowiczach i Równem utrzymuje się kantyny, jadalnie i wymienia pieniądze. Prywatne

³³⁵ Biały Krzyż – polska organizacja powstała w 1918 r. w Stanach Zjednoczonych z inicjatywy żony Ignacego Paderewskiego w celu niesienia pomocy ofiarom wojny. Biały Krzyż zarówno koordynował nabór kobiet do służby pielęgniarskiej, jak też prowadził działalność kulturalną i oświatową wśród żołnierzy polskich.

³³⁶ Najprawdopodobniej chodzi o akcję Save the Children, brytyjską organizację humanitarną działającą od 1919 r. Pod wpływem wydarzeń I wojny światowej wraz z Międzynarodowym Czerwonym Krzyżem rozwinęła ona działalność w Europie Wschodniej i Środkowej, m.in. pomagając polskim dzieciom.

przedsiębiorstwa jako uprawiające wyzysk w stosunku do repatriantów zostały z etapów usunięte.

Sama pojemność etapów została znacznie powiększona zarówno jak ilość miejsc przeznaczonych dla przyjmowania transportów przybywających. W Baranowiczach z miejsc zimowych na 8000 osób zostały rozszerzone pomieszczenia do 15 000 zimowych. Równe zostało powiększone z pojemności 1500 osób na 3500. Otworzony został w dniu 16 stycznia 1922 r. nowy etap w Dorohusku, dziś urządzony na 4000 osób pomieszczeń zimowych. Przygotowany został etap Sarny na pomieszczenie 1000 osób oraz Białystok 2000 osób przybywających pociągami. Sarny i Białystok to rezerwy nadzwyczajne Równego i Baranowicz. Dorohusk to stała filia Równego. Miejsc zimowych na etapach jest na 25 500 osób t.j. więcej niż w listopadzie r[oku] z[eszłego] trzykrotnie. Miejsc letnich przy pomocy namiotów można łatwo o 100% powiększyć tj. doprowadzić do 50 000. Obecnie urządza się osobny obóz izolacyjny dla najbardziej niebezpiecznych transportów na 2000 m w Zdołbicy. W roku zeszłym podczas największego ruchu i zator nie było nigdy więcej repatriantów w etapach wejściowych jak 40 000, choć miejsc letnich było tylko 20 000, a zimowych 5500. Wszyscy znający stosunki w Rosji, a przede wszystkim delegacja polska w Moskwie wyłączają by w roku obecnym ruch repatriacyjny osiągnął w swojej intensywności ruch zeszłoroczny.

Obok etapów dla transportów kolejowych urządzone zostały etapy dla transportów kołowych w następujących miejscach: Korzec (Hołownica) na 400 osób, Siniawka na 150, Rokitno 200, Mikaszewicze 100, razem 850 osób, prócz tego szereg etapów stale przyjmuje repatriantów przechodzących granice zieloną, którzy albo sami się zgłaszają, albo przez policję są tam odstawiani. Są to Nowoświęciany na 800 osób, Lida 250, Łuniniec 200, Tarnopol 500, Podwołoczyska 100, organizuje się zaś obecnie Skala, Husiatyń, ^aSniatyń^a i Mołodeczno. Częściowo dla zielonej granicy z Litwy Kowieńskiej funkcjonuje Wilno urządzone na 500 miejsc.

Oprócz etapów Urzędu Emigracyjnego przystosowanych dla przybywających repatriantów, inne etapy przyjmują repatriantów w drugim już rządzie, gdy przybywają oni na miejsce swego przeznaczenia.

Z wymienionych już poprzednio etapów rolę tę pełnią etapy w Wilnie, Lidzie, Białymstoku a prócz tego etapy na Powązkach na 1500 osób, w Brześciu na 500, w Grodnie na 500 osób. W obecnej chwili nigdzie na etapach pełna ich pojemność nie jest wykorzystana.

Szczególne trudności w akcji repatriacyjnej sprawiały względy bezpieczeństwa publicznego. Przepisując do nich dużą wagę pierwszym pełnomocnikiem moim, którego upatrzyłem był urzędnik ze służby bezpieczeństwa publicznego p. Grekowicz, który jednocześnie został pełnomocnikiem M[inister]stwa Spraw Wewnętrznych w stosunku do mnie. Wspólnie objeżdżaliśmy etapy i punkty nadgraniczne, wydaliśmy szereg zarządzeń mających utrudnić przedostawanie się nielegalne do kraju wraz z repatriantami elementów wrogich. W zakresie

samych stanowisk kontrolnych na etapach, które przez złe funkcjonowanie były przyczyną wytworzenia się zatorów niebezpiecznych dla prawidłowego funkcjonowania zostało osiągnięte bardzo prędko, bo już w styczniu zupełne dostosowanie do pracy stacji kontrolnych do charakteru ruchu repatriacyjnego. Tylko nieznaczny procent osób podlegał zatrzymaniu ze względów formalnych i to wtedy, gdy istotnie tego względy bezpieczeństwa państwa wymagały. Jako szczególnie ważny dla względów bezpieczeństwa publicznego uznany został punkt w Równem, gdzie też został zorganizowany wzmocniony skład osób kontroli politycznej, oraz wydana specjalna instrukcja dla nadzoru nad przychodzącymi z repatriantami pociągami.

Zasadniczo w porozumieniu z M[inister]stwem Spraw Wewnętrznych w zakresie bezpieczeństwa publicznego wzmocnione zostało w kwietniu przez zamianowanie na moje żądanie dla osiągnięcia większej koordynacji pracy osobnego inspektora stacji kontrolnych z ramienia Głównej Komendy Policji Państwowej.

W pracy na etapach pomagali mnie ks. Poseł Sykulski. W ciągu stycznia jako pełnomocnik do spraw ‘stosunku’ z organizacjami społecznymi, oraz w ciągu całego czasu poseł Tabaczyński, który z początku był moim pełnomocnikiem do spraw kolejowych i zastępował mnie w czasie moich wyjazdów, następnie był moim zastępcą w sprawie organizacji etapu w Białymstoku.

Po uregulowaniu spraw repatriacyjnych na etapach wewnątrz Polski wymagał uporządkowania stan sprawy repatriacyjnej w państwie rosyjskim. Opinia publiczna winiła władze polskie, że przepuszczają zbyt wielu Żydów i Rosjan a za mało Polaków, że rząd polski Polakom w Rosji ani nie pomaga ani nie przyspiesza ich wyjazdu, że w Warszawie urząd polski – komisja repatriacyjna nie dostarcza pomocy ze strony rodzin polskich dla ich członków pozostających w Rosji i że w ogóle interesy polskie i Polacy jakie takie były przez urzędy polskie repatriacyjne lekceważone. Znaczna część tych zarzutów była przesadna to jednak co było w nich prawdy wynikało z chaosu organizacyjnego w którym spoczywała sprawa repatriacji z Rosji do granicy Polski. Sprawą tą zajmować się było powinno Ministerstwo Spraw Zagranicznych, z nominacji którego pełnili obowiązki członkowie delegacji repatriacyjnych, jednej w Moskwie, drugiej w Warszawie. Ale kredyt na te delegacje i ich działalność szły przez Ministerstwo Opieki Społecznej. Delegacja repatriacyjna w Warszawie właściwie miała za zadanie repatriowanie Rosjan z Polski do Rosji. Ale prezes tej delegacji odgrywał rolę zwierzchnika komisji repatriacyjnej w Rosji. Departamenty M[inisterstw] a Spraw Zagranicznych nie miały kontaktu z delegacjami, nie otrzymywały raportów, nie poczuwały się do obowiązku kontroli. Delegacje działały pod wpływem własnego domysłu bez instrukcji i dyrektyw.

Podług uchwały Rady Ministrów o ustanowieniu władzy Komisarza Nadzwyczajnego delegacje repatriacyjne winny były podlegać mnie, ale Ministerstwo

Spraw Zagranicznych do dziś dnia nie zawiadomiło o tym, ani jednej ani drugiej delegacji. W dodatku w styczniu zaingerował w sprawie repatriacji poseł polski w Moskwie bez porozumienia z prezesem delegacji, przyjął od rządu bolszewickiego notę werbalną, która przez przyjęcie do wiadomości zażądania przez Rosjan wydania im 317 bolszewików Polaków, utrudniła tylko dalszą akcję repatriacyjną dając pretekst dla rządu ^asowietów^a dla nowych szykan. Poprzednio zaś prezes delegacji w Warszawie zgodził się na wypuszczenie 300 Polaków bolszewików do Rosji nie otrzymawszy odpowiedniej kompensaty od bolszewików. Sprawa repatriacji z Rosji stała się przedmiotem nie tylko chaosu, ale i szantażu ze strony Rosji.

Widząc, że sprawy delegacji repatriacyjnych nie mogą być wyodrębnione z ogółu spraw stosunków Polski do Rosji postanowiłem od samego początku jako cel nie to, by istotnie podporządkować sobie formalnie delegacje polskie, ale odwrotnie podporządkować je Ministerstwu Spraw Zagranicznych a samemu wyrzucić wpływ na Ministerstwo by dokonało potrzebnych zmian personalnych dla zaprowadzenia pewnego porządku oraz ustalenie w porozumieniu z Min[isterstwem] Spraw Zagranicznych instrukcji postępowania tych delegacji. Zgodnie z powyższym planem w porozumieniu z Panem Min[istrem] Spraw Zagranicznych, sprawy repatriacyjne w Rosji skoncentrowane zostały w Departamencie Konsularnym i delegacje powyższe stały się organami tego departamentu, budżetowo zaś włączono je do budżetu Ministerstwa Spraw Zagranicznych, przez co zabezpieczyłem możliwość prowadzenia kontroli nad użytkowaniem sum, do czego dawniej nikt się nie poczuwał, nie mógł bowiem żaden departament M[inister]stwa Opieki Społecznej kontrolować wydatków poczynionych przez urzędnikówznaczonych przez Min[isterstwo] Spraw Zagranicznych. Następnie przeprowadziłem, że głównym organem działalności w sprawach repatriacyjnych w Rosji jest najbardziej w tej sprawie kompetentny organ to jest Delegacja Polska w Moskwie, a delegacja w Warszawie ma charakter pomocniczy i wykonawczy.

Dyrektywy dla Delegacji udziela M[inister]stwo Spraw Zagranicznych (departament konsularny) porozumiewając się w tej sprawie ze mną. Dyrektywy te były: jak najszybsze dostarczenie pomocy żywnościowej głodującym Polakom, wydobyć reszty zakładników polskich oraz więźniów, reagowanie na każdą szykanę ze strony Rosji, szykanowaniem lub zapowiedziami ich ze strony polskiej, doprowadzenie do tego, by repatriantom w drodze była udzielana pomoc sanitarna, oraz by do tego personel polski był dopuszczony, wreszcie także regulowanie ruchu repatriantów, by uniknąć większych ich ilości jesienią i zimą, a dopuszczać większą ilość późną wiosną i latem.

Nowa taktyka oparta na wykazywaniu ^asowiecom^a pewnej siły, wypróbowana była przeze mnie w trzech wypadkach z powodzeniem, gdy bolszewicy zdjęli trzech Polaków z pociągów idących do Polski, poleciłem zdjąć z pociągu idącego

z Rosjanami do Rosji dziesięciu, co poskutkowało od razu. Gdy bolszewicy od listopada nie chcieli posyłać transportów swoich z repatriantami do Stołbców i wysadzali ich aż do maja w Kołosowie, poleciłem, żeby im zagrozić, że Polska nie będzie przeładowywała w Stołbcach transportów żywności Hoovera dla nich i zatrzyma je, co również szybko przyniosło rezultat i od 1 maja repatrianci zaczęli być nareszcie wyładowywani w Stołbcach. Gdy Rosjanie odrzucili warunki pomocy sanitarnej przez personel polski, zażądałem by konwencja sanitarna z Rosją w ogóle nie była podpisana. Ponieważ w zakresie repatriacji samej szanse Polski i Rosji są nierówne, gdyż Polaków jest dużo więcej do przyjęcia z powrotem do Ojczyzny niż Rosja bolszewików, więc trzeba szukać sposobów odwetu w innych dziedzinach i oprzecz politykę repatriacyjną wobec Rosji na świadomości naszej siły poza sprawą repatriacji, w której my jesteśmy stroną słabszą, gdyż świadomość prawa samego wobec Rosji okazała się argumentem zupełnie nie wystarczającym. Punkt ten widzenia został ostatecznie w kwietniu wyświetlony i przyjęty przez M[inister]stwo Spraw Zagranicznych, a przyczyniła się do tego znacznie poseł Dziubińska, członek delegacji Polskiej w Moskwie.

Również dzięki ^aposłowi Dziubińskiej^a została postawiona energicznie sprawa pomocy sanitarnej dla repatriantów w Rosji ze strony delegacji Polskiej. Bolszewicy chcieli całą sprawę zbagatelizować. Wówczas zażądałem, by rząd Polski nie podpisał umowy sanitarnej z Rosją sowiecką póki ^asowiety^a nie zgodzą się na to, by lekarze Polacy mogli pomagać skutecznie repatriantom w Rosji i przez to przyczyniali się do tego by repatrianci nie zarażali kraju w tak silnym stopniu jak dotychczas. Sowiety w tej sprawie wyraziły już gotowość kompromisu.

W sprawie akcji repatriacyjnej w Rosji samej trudność dużą stanowiło tempo samej repatriacji. Było ono w r[oku] z[eszłym] najsilniejszym w sierpniu, październiku i listopadzie to jest miesiącach najbardziej do dużego ruchu nieodpowiednich. Zarówno M[inister]stwo Zdrowia jak M[inister]stwo Spraw Wewnętrznych stale stało na gruncie, by tempo repatriacji wstrzymać jak najsilniej. Delegacja polska zaś wykazywała, że jest to ponad jej siły. Ostatecznie okazało się szczególnie, że tempo repatriacji w styczniu i lutym spadło tak silnie, iż od 1 stycznia do 1-go kwietnia przeszło mniej repatriantów niż w jednym m[iesiącu] listopadzie. Obecnie tempo repatriacji wzrasta bardzo powoli. W porozumieniu z Ministerstwem Zdrowia Publicznego ustaliłem, że okres, w którym przyspieszenie tempa repatriacji jest najbardziej pożądanym jest: maj, czerwiec i lipiec, starostowie zaś z powiatów najsilniej nawiedzionych repatriacją uważają maj i czerwiec za najlepsze miesiące. Chcąc by repatriacja w tym roku nie napłynęła żywiolowo i masowo w październiku i listopadzie trzeba poczynając od maja tempo zwiększać a poczynając od sierpnia wstrzymać. Taka też została udzielona dyrektywa. Dość znaczna część repatriantów, głównie z oddalonych guberni nie zdoła wrócić do kraju przed zimą. Co do nich dana jest dyrektywa by powrót

ich odłożyć aż do następnego 1923 roku, by uniknąć w ciągu przyszłej zimy tego, co było w ciągu ostatniej.

Jakkolwiek przy nominacji mojej miano na myśli zapewne tylko uporządkowanie spraw związanych z repatriacją w granicy Rosji oraz na etapach emigracyjnych i w drodze w głąb kraju, jednak gdy w końcu lutego czułem, że opanowałem sytuację na etapach i że zmiany na lepsze już tam następują, zwróciłem moją działalność w kierunku niesienia pomocy ludności repatriacyjnej na kresach. Skonstatowałem przede wszystkim, że repatriacja jako wielki żywiołowy ruch, dotyczy tylko pewnej ilości powiatów, jednych w całości, drugich w części, ale że te powiaty pomimo, iż mają do zwalczania nadzwyczajne trudności, nie korzystają ze szczególnych środków w porównaniu z innymi w danym województwie. Ogół opinii publicznej zwracał przeważnie wyłączną uwagę tylko na klęskę nieuporządkowanej repatriacji na etapach, a nie zauważał, że repatriant na miejscu wystawiony jest na stacji kolejowej na poniewierkę zanim się do swej wsi dostanie, a we wsi skazany jest na nędzę i głód, gdy nie zastaje nic tylko zarośnięte pole i zgliszcza. Taki los spotykał w 1921 r. ze dwie setki tysięcy ludności. Ludność przepędziła nie jedną noc na mrozie i śniegu przy ognisku pod gołym niebem. Dostawszy się pod dach sąsiadów zarażała ich epidemia. Całe wsie bywały czasem chore i znikąd pomocy nie widziały. Dzieci o ile były zdrowe rozchodziły się po drogach by wyżebrać po wsiach i stacjach kolejowych pomoc żywnościową. Sieroty były zabierane do domów ubogich ludzi. Głód stał się widoczny, a wycieńczenie tej ludności nie pozwalało jej korzystać z licznych prac zarobkowych, głównie w lasach, wymagających znacznej siły fizycznej. Stwierdzenie powyższego stanu rzeczy posłużyło mnie za podstawę dla nakreślenia planu pomocy repatriantom następującego: w powiatach dokąd napływa większa ilość repatriantów winny być na stacjach urządzone izby przyjęć skąd mają być zdrowi rozwożeni po wsiach. We wsiach zniszczonych winien być zwieziony materiał dla postawienia prowizorycznych bud, chatek zanim nastąpi odbudowa. Repatrianci wini mieć pomoc żywnościową, przeważnie płatną w połowie, częściowo dla najbiedniejszych bezpłatną tak by do głodu nie dopuszczać. Winna być zorganizowana pomoc, by najbiedniejszym zorać po parę morgów pola, tak by pomocy żywnościowej na przyszłość nie potrzebowali. Dla dzieci winny być urządzone ochronki na miejscu, a prócz tego część sierot winna być wywieziona w głąb kraju do istniejących zakładów.

W celu zrealizowania tego programu odbyłem szereg konferencji we wszystkich województwach kresowych oraz w woj. lubelskim i w ziemi wileńskiej ze starostami odnośnych powiatów rezultatem których było uruchomienie paru izb przyjęć dla repatriantów, kilku ochronek, rozplanowanie i uruchomienie wydawania żywności dla ratowania od głodu. W sprawie odbudowy wyjednałem

okólnik Dyrekcji Odbudowy ustanawiający możliwość otrzymania materiałów na odbudowę bud – chatek przez starostwa, porozumiałem się też z Demobilem³³⁷, by materiał drewniany po okupantach był na cel takiej odbudowy zarezerwowany. Praktycznych jednak rezultatów z tych zamierzeń co do odbudowy jeszcze nie widzę.

W celu poprowadzenia akcji dożywiania repatriantów zażądałem od P[olsko-] -A[merykańskiego] K[omitetu] P[omocy] D[zieciom] by kuchnie swoje przede wszystkim organizowali po wsiach na kresach. Prócz tego na cel dożywiania tego wyjednałem w Skarbie kredyt 60 milionów dla departamentu opieki społecznej, kredyt ten jest stanowczo za mały. Rachuję jednak, że będą oszczędności w budżecie urzędu emigracyjnego z pozycji żywienia repatriantów, które to oszczędności z góry zastrzegam powinny być wzięte na dożywianie repatriantów.

Zdając sobie sprawę z tego, że pomoc rządowa dla repatriantów będzie zawsze niewystarczająca zwróciłem się z apelem do organów samorządu powiatowego i miejskiego by w imię solidarności narodowej przychodziły z części zachodniej kraju z pomocą części wschodniej dotkniętej klęską repatriacji powracających na zgliszcza. Na ten apel odezwały się liczne miasta i powiaty. Poruszyłem przy tym myśl by każde miasto i grupa powiatów wybrało sobie powiat, któremu by specjalnie pomagały. Do kierowania tą akcją samopomocy powołałem komitet Sejmowy pomocy repatriantom, który gorliwie wziął się do dzieła, oraz osobnego pełnomocnika Pana Komorowskiego. Do tej pory znalazły już opiekunów w sprawie pomocy repatriantom powiaty: brzeski, któremu pomaga Komisja Sejmowa. powiatowi Grodzieńskiemu pomaga Łódź, która wysłała już 20 wagonów zboża i kartofli

”	Wołkowyskiemu	”	Poznań	”	”	”	56	”
”	Słonimskiemu	”	Bydgoszcz i okol[iczne] pow[iaty]					
”	Kossowskiemu	”	Toruń i okol[iczne powiaty]					
”	Drohiczynskiemu	”	Grudziądz					
”	Brzeskiemu	”	Komitet Sejmowy, który wysłał 6 wagonów					
	i		oraz uruchomił 12 par koni i traktor do orki					
”	Kobryńskiemu		u włościan					
”	Kowelskiemu	”	Kraków i woj. krakowskie					
”	Włodzimierskiemu i	”	Lwów i woj. lwowskie, Tarnopolskie					
			i Przemyskie					
”	Lubomelskiemu							

Pomoc okazywana zniszczonym powiatom ma być wszechstronną, humanitarną, ale też i ekonomiczną. Dożywianie głodnych i orka odłogów to główny program tej pomocy. To co się robi już w powiatach Grodzieńskim, Wołkowyskim

³³⁷ Oddział Likwidacji Demobilu Wojskowego „Demat” – agenda istniejąca przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu, zajmująca się sprzedażą mienia będącego w posiadaniu Ministerstwa Spraw Wojskowych.

i Brzeskim jest zakrojona szeroko. Brak opiekunów tylko dla kilku powiatów bardziej zniszczonych.

W niektórych powiatach kresowych zastałem bardzo owocną i skuteczną pomoc Kwaków³³⁸. W pow. Kowelskim udzielaną jest ona na dużą skalę, również w Drohiczyńskim. Pomoc okazywana przez Łódź i Poznań w powiatach Grodzieńskim i Wołkowyskim stanowi znacznie wyższą pozycję niż pomoc rządowa. Poznań w tych dniach wysłał cały pociąg z żywnością do Wołkowyska.

W zakresie pomocy sierotom na kresach zwróciłem się do komitetu „Polka Repatriantom” by wziął on specjalnie na siebie zadanie zbierania na ten cel funduszy i zasilanie nimi organizacji kresowych. Komitet ten zebrał pewne fundusze, ale okazały się one o wiele za małe, by pomoc ta istotnie na funduszach społecznych mogła się oprzeć. Departament Opieki Społecznej ma przeto głównie w tej mierze ciężar do poniesienia. Środki jego są w tym celu za szczupłe. Mnóstwo dzieci na kresach marnieje bez opieki.

Akcja systematycznej pomocy repatriantom na miejscu jest dopiero w zaczątkach. Z mej strony powołałem do pomocy mnie osobnego pełnomocnika p. Komorowskiego. Akcja ta wymaga w dalszym ciągu stałej czujności władz rządowych. Uruchamianie zbyt wielkich funduszy nie potrzeba, gdyż przede wszystkim brak jest sił ludzkich do pracy twórczej, ale bez wydania większej ilości drzewa na odbudowę, oraz bez pomocy przy uprawie odłogów położenia ludności na kresach nie da się poprawić skutecznie.

Muszę stwierdzić w tym miejscu, że pomoc rządowa repatriantom jest znacznie mniejsza niż ta, którą otrzymała pozostała ludność będąca ofiarami wojny. Włościanie, którzy wracali na swoje zgliszcza w 1915 roku otrzymali od władz okupacyjnych drzewo z okopów i z lasów rządowych dla prowizorycznej odbudowy i porobili sobie budy, w których wielu do dziś dnia przebywa. Repatrianci obecnie na kresach gnieźdzą się po sąsiadach, przez co wytwarzają siedlisko epidemii, które jeżeli teraz latem przygasły, to zapewne wybuchną z nową siłą na zimę. Mieszkając u dalszych nieraz sąsiadów nie są w stanie zająć się zagospodarowaniem swoich odłogów, co wymaga pracy na miejscu. Dla zagospodarowania odłogów pomoc rządowa dla repatriantów jest wielokrotnie mniejsza niż takąż pomoc jaką otrzymali inni włościanie w 1921 roku. Kredyt jednego miliarda marek w 1922 roku równa się co do swojej wartości obecnej 200 milionom zeszlatorocznych najwyżej, jest to więc drobna cząstka w porównaniu z tym, co otrzymali inni włościanie zniszczeni przez wojnę kiedy w 1921 r. otrzymali 2,5 miliarda marek.

³³⁸ Kwakrzy – potoczna nazwa członków Religijnego Towarzystwa Przyjaciół, chrześcijańskiej wspólnoty religijnej założonej w Anglii w 1646 r. przez George’a Foa. W Polsce kwakrzy pojawili się po I wojnie światowej jako uczestnicy ruchu organizującego pomoc dla ofiar działań wojennych.

Kto zwiedza kresy ten musi stwierdzić, że odłogi zostały w znacznym stopniu zaorane i uprawione po majątkach, ale we wsiach większość odłogów leży nietknięta. Bez pomocy rządu lata długie mijać będą nim te odłogi będą zagospodarowane, a przez te lata kresy będą ciągłym siedliskiem epidemii i nędzy ludzkiej, wyrażającej się w żebraniu i niezdolności do pracy produkcyjnej.

Do sprawozdania mojego obecnego dołączam parę załączników i przechodzę do wniosków.

Pierwszym moim wnioskiem jest, że stanowisko Nadzwyczajnego Komisarza do spraw repatriacji stanie się z dn. ^h1 lipca^h ^c15 czerwca^c zbytecznym.

Zadaniem moim było, ażeby doprowadzić do poprawy istniejące stosunki nie drogą tworzenia osobnego własnego aparatu władzy i osobnego sztabu urzędników, ale za pomocą wpływu na działalność oddzielnych części departamentów oddzielnych Ministerstw. Poza trzema pełnomocnikami moimi i kancelarią z trzech osób nie ma w całej akcji repatriacyjnej nikogo służbowo ode mnie zależnego. W ten sposób nic nie ma prostszego jak skasować Komisarza Nadzwyczajnego. Mogło by to już i dziś nastąpić, trzeba jednak poczekać z tym, aż nareszcie obejmie swe czynności stały dyrektor Urzędu Emigracyjnego, co ma nastąpić w czerwcu. Z dniem przeto 1 lipca należy skasować stanowisko Komisarza Nadzwyczajnego do Spraw Repatriacji.

Nie znaczy się jednak, by wraz ze skasowaniem stanowiska Naczelnego Komisarza należało skasować stanowisko trzech pełnomocników przeze mnie ustanowionych. Każdy z nich ma bardzo odpowiedzialne zadanie do spełnienia. Winni oni pozostać w charakterze pełnomocników Ministra Pracy i Opieki Społecznej.

Dla utrzymania kontaktu w sprawach repatriacji pomiędzy poszczególnymi władzami państwowymi, jako to M[inister]stwem Spraw Zagranicznych, M[inister]stwem Opieki, M[inister]stwem Spraw Wewnętrznych i Naczelnym Nadzw[yczajnym] Komisariatem do walki z epidemiami należy poczynając od ^h1 lipca^h ^c15 czerwca^c utworzyć Radę państwową do spraw repatriacji, w skład której wchodziłi by:

a) dyrektor Departamentu Konsularnego MSZ i Prezesi delegacji w Moskwie i Warszawie.

b) dyrektor Urzędu Emigracyjnego

c) Departament Opieki Społecznej MPiOS

d) zastępca kierownika N[aczelnego] N[adzwyczajnego] K[omisarza] do spraw walki z epidemiami

e) Dyrektor Departamentu Bezpieczeństwa Publicznego

f) osobny Prezes Rady.

W atrybucje Rady tej wchodziłi by dalsze uzupełnianie ustanowionego przez Komisarza Nadzwyczajnego planu postępowania, zmiany instrukcji wydanych

i wydawanie nowych instrukcji, rozpatrywanie spraw bieżących wymagających uzgodnienia między Ministerstwami, które normalną drogą by nie były dość skutecznie załatwiane, opiniowanie dla poszczególnych Ministrów i dla Rady Ministrów o wnioskach na Radę Ministrów w zakresie repatriacji. We wszystkich powyższych sprawach zasięganie opinii Rady winno być obowiązujące.

Dla skutecznej pomocy repatriantom na miejscu koniecznym jest:

a) ażeby na zasilenie funduszków żywnościowych departamentu opieki społecznej obrócić przewidywane skutkiem zmniejszonego napływu repatriantów oszczędności z budżetu Urzędu Emigracyjnego na żywienie repatriantów w wysokości przynajmniej 120 milionów marek.

b) wzmóc wydawanie drzewa z lasów rządowych na kresach dla repatriantów i nie zaliczać należności za to drzewo na poczet kredytów przyznanych Dyrekcji Odbudowy.

c) przyznać poza obecnie dokonana repartycją drzewa 400 000 metrów drzewa okrągłego przeważnie w stanie przetartym, przeznaczyć na prowizoryczną budowę bud dla 40 000 rodzin repatriantów, z czego na 20 000 tych, którzy przybędą w 1922 r. i okażą się bez dachu nad głową oraz dla 20 000 tych rodzin przybyłych jesienią i zimą, których warunki pomieszczenia okazały się najgorsze. Licząc, że tylko połowa tego drzewa da się otrzymać w lasach rządowych zgodnie z punktem „b” należy kredyt odbudowy dla kresów natychmiast powiększyć o 1 miliard marek. W razie przyznania tego kredytu wprowadzić do Rady do Spraw Repatriacji Prezesa Głównej Dyrekcji Odbudowy.

d) przyznać dla 20 000 rodzin repatriantów, którzy są w najgorszym położeniu, z czego 10 000 takich, którzy wrócili do tej wiosny i pomocy nie otrzymali, a 10 000, którzy wrócili latem i pomocy będą potrzebowali, co stanowi 20 % ogólnej liczby tych rolników kresowych którzy już przybyli i przybędą do zimy (licząc 100 000 rodzin), pomoc rolną zwrotną w wysokości licząc 50 000 przeciętnie na rodzinę i przyznać w tym celu 1 miliard marek, obracając ten kredyt głównie na to, ażeby odłogi mogły być zaorane w możliwie największej przestrzeni do zimy. W razie przyznania tego kredytu wprowadzić do Rady Państwowej do spraw repatriacji Naczelnika Wydziału Pomocy Rolnej Ministerstwa Rolnictwa.

Dla skutecznego uregulowania sprawy repatriacyjnej w Rosji należy natychmiast obsadzić placówki dyplomatyczne w Moskwie i Charkowie osobami zdolnymi do prowadzenia spraw polskich z należytym powodzeniem. Pozostawianie placówki w Charkowie nieobsadzonej nie powinno być dłużej tolerowane.

Nadzwyczajny Komisarz:

4 załączniki [do załącznika 1:]

Załącznik nr 1 [do załącznika 1]

Wydane zostały przez Nadzwyczajnego Komisarza:

- Instrukcje Nr. 1 – Plan ogólnej repatriacji.
- ” 2 – O przyjmowaniu pociągów z repatriantami.
 - ” 3 – W sprawie instytucji żydowskich pomocy repatriantom na etapach.
 - ” 4 – O punktach wejściowych wozów i pieszych dla repatriantów Hołownicy, Rokitno, Mikaszewicze, Podwołoczyska i Sieniawka.
 - ” 5 – O odwiedzaniu baraków przez Komitet pomocy Jeńcom i ^aYmkę^a.
 - ” 6 – o etapach wewnętrznych, stosunek do władz administracyjnych.
 - ” 7 – O funkcjach sanitarnych.
 - ” 8 – O izbach przyjęć i domach izolacyjnych dla repatriantów.
 - ” 9 – O pomocy budowlanej i żywnościowej.
 - ” 10 – O stacjach pomocy podczas podróży kołowej repatriantom w głąb kraju.
 - ” 11 – O funduszach pomocy dla repatriantów.
 - ” 12 – O pomocy prawnej na etapach.
 - ” 13 – O pomocy dla dzieci i sierot bez opieki pośród repatriantów.
 - ” 14 – O pomocy repatriantom w Rosji.

Odezwy:

1. Odezwa do samorządów powiatowych i miejskich
2. ” ” rolników kresowych.

Ważniejsze komunikaty prasowe:

- 1) o stanie przybywających repatriantów,
- 2) o transporcie z Kazania i warunkach, w jakich przybył,
- 3) o transportach przybyłych między 28 I i 20 II 1922 r.
- 4) o transportach przybyłych między 20 II i 23 III 1922 r.
- 5) podana do umieszczenia w dziennikach odezwa do samorządów powiatowych i miejskich i odezwa do rolników kresowych.

Otrzymano z ofiar do dyspozycji Nadzwyczajnego Komisarza 20 870 678 mk.

Wydano 10 005 000 mk. Pozostaje 10 865 678 mk.

Ilość repatriantów przybyłych od dn. 1 czerwca 1922 r.

Czerwiec 1921 r.	27 481 osób		
Lipiec ”	59 991 ”		
Sierpień ”	84 008 ”		
Wrzesień ”	<u>67 194</u> ”	238 674	
Październik 1921 r.	73 509 ”		
Listopad ”	83 358 ”		
Grudzień ”	<u>49 982</u> ”	206 849	
Styczeń 1922 r.	33 082 ”		
Luty ”	23 549 ”		
Marzec ”	<u>22 637</u> ”	79 268	
Kwiecień ”	30 803 ”	30 803	
‘maj do 25-go. ^c			
Razem w ciągu 11 miesięcy	55 594 osób	555 594	

Załącznik nr 2 [do załącznika 1]

Wyjazdy Nadzwyczajnego Komisarza
Dla ustalenia planu akcji rejestracyjnej odbyły się:

17 XII [19]21 r.	do Baranowicz	na etap
1 I [19]21 r.	” Równego	
11 I [19]22 r.	” Białegostoku	” ”
15 I [19]22 r.	” Dorohuska	” ”
21 I [19]22 r.	” Brześcia, Łunińca i Baranowicz	na etapy
4 II [19]22 r.	” Lidy	na etap
11 II [19]22 r.	” Lwowa i Tarnopola	na etapy
17 II [19]22 r.	” Dorohuska i Równego	” ”
25 II [19]22 r.	” Baranowicz na etap i Nowogródkiem na zjazd Starostw i Wojewodów	
6 III [19]22 r.	” Brześcia na zjazd Starostów	
11 III [19]22 r.	” Białegostoku na zjazd Starostów	
4 IV [19]22 r.	” Lublina i Łucka na zjazd Starostów	
3 V [19]22 r.	” Wilno	

Towarzyszyli w tych rozjazdach nadzwyczajnemu Komisarzowi na etapach p. Grekowicz Julian, delegat z Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych, p. Bilszak Kazimierz, naczelnik wydziału prowincjonalnego Urzędu Emigracyjnego, później zastępcy p. Chwat Aleksander, dr. Biluchowski Tadeusz, naczelnik wydziału sanitarnego Urzędu Emigr[acyjnego], dr. Pawluć, naczelnik Wydziału Szpitalnictwa w N[aczelnym] N[adzwyczajnym] K[omisariacie do Spraw Walki z Epidemiami].

W kilku wyjazdach Nadzwyczajnego Komisarza na etapy towarzyszył pan Janasz, vice-prezes Komitetu Pomocy Jeńcom, poseł Tabaczyński, poseł ks. Sykula [sic!, właśc. Sykulski], poseł szwajcarski, w wyjazdach na zjazdy starostów towarzyszyli Nadzwyczajnemu Komisarzowi – p. Paciorkowski, naczelnik wydziału inspekcji Min[isterstwa] Pracy i Opieki Społecznej, p. Twardo i p. Pastuszyński, przedstawiciele Depart[amentu] Samorządowego Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych, dr. Pawluć z N[aczelnego] N[adzwyczajnego] K[omisariatu] do Spraw Walki z Epidemiami], p. Chwat Aleksander p[ełniący] o[bowiązki] Naczelnik Wydziału Prowincjonalnego Urzędu Emigracyjnego.

[Załącznik nr 3 do załącznika 1]

[Mapa roziedlenia repatriantów przybyłych w okresie od 1 kwietnia 1921 r. do 1 stycznia 1922 r.]³³⁹

Załącznik nr 4 [do załącznika 1]

Tablica 11.

Wśród ogólnej ilości przybyłych Stanowili		Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień do 20-go
Polacy	%	23,8%	26%	16,5%	20%
Żydzi	%	3,7%	1,6%	6,2%	4,3%
Rosjanie	%	3,2%	0,4%	1,3%	0,8%
Ukraińcy i Białorusini razem	%	66,2%	67%	73%	73%
I inni	%	3,1%	5%	3%	1,9%

[Załącznik 2]

[**Sprawozdanie Komisarza Generalnego Leona Plucińskiego w sprawach gdańskich z posiedzenia Rady Ligi Narodów w Genewie w maju 1922 r.**]

ŚCIŚLE TAJNE

Warszawa, dnia 1 czerwca 1922 r.

WYGŁOSZONE NA POSIEDZENIU RADY MINISTRÓW W DNIU
1 CZERWCA SPRAWOZDANIE KOMISARZA GENERALNEGO PANA
L. PLUCIŃSKIEGO W SPRAWACH GDAŃSKICH Z POSIEDZENIA RADY
LIGI NARODÓW W GENEWIE w maju 1922 r.

³³⁹ Nie publikuje się.

Rada Ligi Narodów zajmowała się na ostatnim swym posiedzeniu dziesięcioma sprawami gdańskimi mianowicie sprawami, które nie były dotychczas uzgodnione w rokowania i innymi.

Konwencja polsko-gdańska z 9 listopada 1920 r. przewidywała cały szereg spraw, które winny były być uzgodnione między Polską a Gdańskiem. Sprawy uzgodnione znalazły wyraz w umowie z 24 października 1921 r. a nieuzgodnione oddano po tym terminie do arbitrażu Wysokiego Komisarza Ligi Narodów³⁴⁰.

Wysoki Komisarz wydał swa decyzje w grudniu 1921 r. mianowicie:

1) W sprawach prowadzenia spraw zagranicznych Wolnego Miasta Gdańska przez Rząd Polski, decyzja ta wypadła po myśli Rządu Polskiego z wyjątkiem nałożenia Rządowi Polskiemu obowiązku zdawania sprawozdania swych czynności Senatowi gdańskiemu, a w razie jego sprzeciwu stosowanie art. 39.

2) W sprawie położenia prawnego własności Państwa Polskiego, urzędów polskich, urzędników polskich i statków prywatnych polskich na obszarze Wolnego Miasta Gdańska; w decyzji tej odmówił Wysoki Komisarz tych uprawnień Polsce, jakich żądaliśmy.

3) W sprawie wydań obywateli polskich z Wolnego Miasta; decyzja ta wypadła niekorzystnie w kilku ważnych punktach wobec żądań polskich.

Wszystkie te trzy sprawy stały na porządku obiad Rady Ligi a prócz tego

4) Sprawa Wisły.

5) Sprawa kompetencji Wysokiego Komisarza odnośnie do znaczenia art. 39. Konwencji,

6) Sprawa umowy sądowej między Gdańskiem a Niemcami zawartej przez Towera w roku 1920 r.

7) Sprawa własności nieruchomości Rady Portu i jej obciążenia hipotekami

8) Sprawa Konstytucji Wolnego Gdańska

9) Sprawa położenia finansowego Wolnego Miasta,

10) Sprawa budowy aeroplanów w Wolnym Mieście.

W sprawach gdańskich zastępował Rząd Polski p. Profesor Askenazy jako delegat, a Komisarz Generalny w Gdańsku i Konsul Merdinger z M.S.Z. jako ekspert.

W Radzie Ligi zastępował Anglię Lord Balf[o]ur, Francję Bourgeois, Japonię Adatci.

Pan Askenazy z ekspertami starał się przed pierwszym posiedzeniem Rady Ligi poinformować przede wszystkim powyższych trzech członków Rady jako i sekretariat Ligi i Wysokiego Komisarza o uprawnionych żądaniach polskich. Zabiegi te odniosły pożądany skutek tak że miarodajnie

³⁴⁰ Wysoki Komisarz Ligi Narodów – urząd w Wolnym Mieście Gdańsk reprezentujący Ligę Narodów (w latach 1920–1939). Powołanie Wysokiego Komisarza Ligi Narodów w Gdańsku przewidziane było konwencją polsko-gdańską z 1920 r.

osobistości zostały przekonane o słuszności postulatów polskich, szczególnie lord Balf[o]ur żywo zainteresował się sprawami gdańskimi i wydał swą opinię gdzie to było potrzeba.

Po raz pierwszy zajmowała się Rada Ligi sprawami gdańskimi w dniu 13 maja i wydała opinię, aby strony zainteresowane starały się z pomocą sprawozdawcy Pana Adatciego, sekretarza Rady Ligi, mianowicie Pana Colbana i Wysokiego Komisarza Hakinga doprowadzić do porozumienia w sprawach spornych i cofnąć swoje rekursa. Po czterodniowych rokowaniach zostały powtórnie wszystkie sprawy przedłożone Radzie Ligi w dniu 17 maja z następującym wynikiem:

1) w sprawach zagranicznych Polska i Gdańsk cofnęły swe rekursa uznając decyzję Wysokiego Komisarza z grudnia 1921 r. z dodatkową interpretacją, że Polska ma obowiązek jedynie potwierdzić odbiór danej sprawy wniesionej przez Senat Wolnego Miasta w przeciągu dni trzydziestu, że nie jest jednakże zobowiązana udzielać informacji co do zasad swej polityki zagranicznej ani wobec Senatu ani wobec Wysokiego Komisarza i że sposób prowadzenia spraw zagranicznych nie podlega artykułowi 39 Konwencji, że artykuł ten pozostaje w mocy tylko w tym znaczeniu w jakim to przewidywała Konwencja z 9 listopada.

2) W sprawie położenia prawnego własności fiskalnej polskiej, urzędów polskich, urzędników polskich i statków prywatnych na obszarze Wolnego Miasta delegat polski cofnął swój rekurs i uznał decyzję Wysokiego Komisarza z 6 grudnia 1921 r. z następującym uzupełnieniem i interpretacją tejże decyzji:

- a) Własność Rządu Polskiego nieruchoma i ruchoma o ile służy na cele urzędowe nie podlega jurysdykcji gdańskiej i nie może być zajęta przez władze gdańskie z wyjątkiem realnych zobowiązań na nieruchomościach,
- b) biura i archiwum Rządu Polskiego w Gdańsku są nietykalne,
- c) urzędnicy państwowi w Gdańsku, którzy nie są urzędnikami kolejowymi i urzędnikami Komisariatu mają te same uprawnienia i przywileje co urzędnicy gdańscy z tym, że tam gdzie są przewidziane kompetencje władz gdańskich wobec urzędników gdańskich, przyznaje się te same kompetencje władzom polskim wobec urzędników polskich; urzędników kolejowych wyjęto ze względów formalnych dlatego że ich stosunek służbowy jest w odrębnych umowach.
- d) Komisarz Generalny Rządu Polskiego może dowolnie na terenie Wolnego Miasta organizować biura komisariatu, powoływać urzędników dyplomatycznych, konsularnych, administracyjnych i personel kancelaryjny i zgłosić osoby te Senatowi jako korzystające z zupełnej eksterytorialności na terenie Wolnego Miasta włącznie kierownika władz celnych i władz pocztowych,
- e) powyższymi uprawnieniami nie dotyka się artykułu 33 Konwencji, który daje uprawnienia wszystkim obywatelom na terenie Gdańska,

- f) w sprawie osobnych uprawnień dla statków polskich prywatnych delegat polski zrezygnował ze swoich postulatów w zamian za co Gdańsk przyjął punkty wyżej wymienione.
- 3) W sprawie wydaleń przyjęła Rada Ligi dwie nowe tezy polskie a mianowicie:
 - a) że wydalenie obywatela polskiego nie jest sprawą wewnętrzną Wolnego Miasta lecz sprawą polsko-gdańską gdzie Rząd Polski ma prawo interwencji i względnie stosowania artykułu 39 Konwencji. Rada Ligi poleciła Wysokiemu Komisarzowi, aby spowodował ułożenie procedury wydalania między Polską a Gdańskiem. Rokowania te odbywają się obecnie w Gdańsku,
 - b) Rada Ligi stwierdziła, że osiedlanie się Polaków w Wolnym Mieście dla spraw handlowych jest pożądane,

W rokowaniach obecnych przyjmuje się zasadę, że przed wydaleniem winien Senat uwiadomić Komisarza polskiego, który ma prawo interwencji w 30 dniach względnie odwołania się o decyzję Wysokiego Komisarza. Wysoki Komisarz może w swej decyzji przewidzieć wydalenie przed skończoną procedurą artykułu 39, jeżeli tego wyraźnie nie wypowie wydalenie, nie może nastąpić przed ukończeniem procedury poza tym będą przewidziane specjalne wypadki, w których Senat może samodzielnie wykonać wydalenie, a mianowicie jeżeli Polak popełnił czyn karygodny stwierdzony wyrokiem sądowym lub jeżeli są dowody, że czyn ten kwalifikuje się do wszczęcia dochodzenia karnego. Gdańsk stara się o wprowadzenie ścisłych wyjątków przeciwko czemu Polska się zastrzega. Prócz tego stara się Polska o możliwą ochronę wydalonych chcących powrócić na teren Wolnego Miasta mianowicie podczas przejazdu, dla krótkiego pobytu lub dla ponownego osiedlenia się. Szczegóły te są przedmiotem rokowań.

4. W sprawie kontroli i administracji Wisły żywej zdecydowała Rada odroczenie sprawy do następnej sesji i zaleciła, aby w tym czasie został zawarty układ, o który toczą się rokowania między Polską a Radą Portu.

5. W sprawie kompetencji Wysokiego Komisarza na mocy artykułu 39 konwencji powstał konflikt między Polską a Wysokim Komisarzem, mianowicie w takich sprawach gdzie Wysoki Komisarz żądał wyводу polskiego w sprawach mających charakter wewnętrzny Państwa Polskiego. Wysoki Komisarz zamierzał spowodować decyzję Rady Ligi. Podczas pobytu w Genewie i porozumieniu się s Sekretariatem Ligi Narodów Wysoki Komisarz wycofał jednakże tę sprawę z obrad Rady i wyraził wobec delegacji polskiej życzenie aby sprawy tej dalej nie kontynuować.

6. W sprawie umowy sądowej między Gdańskiem a Niemcami zawartej przez Towera w roku 1920 Senat Gdański uznał prawomocność decyzji Wysokiego Komisarza z grudnia 1921 roku, która stwierdziła, że Polska nie jest zobowiązana do uznawania zawartych układów Gdańska z przed 9 listopada 1920 r. tylko ma prawo układy takie zatwierdzić, zmienić je lub znieść. Sprawa ta ma znaczenie zasadnicze i stanowi precedens co do innych umów.

7. W sprawie własności nieruchomości przelanej na Radę Portu Rada Ligi postanowiła podać do wiadomości Polski i Gdańska decyzją Rady Ambasadorów z kwietnia 1922 r. a podpisaną przez Poincarégo, że Rada Portu nie ma prawa obciążania hipotecznego swych nieruchomości bez wyraźnej zgody tak Polski jak i Gdańska, które odpowiadają w takim razie za uprawnienia Komisji Odszkodowań.

8. W sprawie konstytucji Wolnego Miasta Wysoki Komisarz uwiadomił Radę, że konstytucję tę zatwierdził po wprowadzaniu wszystkich zmian żądanych przez Radę Ligi, mianowicie także co do urzędowania senatorów przez cztery lata a nie przez lat dwanaście, przy czym Gdańsk do ostatniej chwili się upierał. Nadmienić należy, że teraz dopiero mniejszość polska w Gdańsku będzie mogła korzystać w całej pełni z uprawnień wynikających z konstytucji Wolnego Miasta.

9. W sprawie położenia finansowego Wolnego Miasta złożono sprawozdanie Komisji finansowej Ligi Narodów która zajmuje się zobowiązaniami Wolnego Miasta wobec Komisji Odszkodowań jako i wobec państw sprzymierzonych za kosztą okupacji i administracji Wolnego Miasta. Delegacja polska liczyła się ze skargami Wolnego Miasta na skutki jedności celnej i gospodarczej i drożyzny w Gdańsku, i przygotowała obszerny memoriał do przeciwstawienia się przeciw takiemu oświetlaniu sprawy. Delegacja gdańska jednakże tego rodzaju zarzutów lub skarg nie podniosła.

10. W sprawie budowy aeroplanów na terenie Wolnego Miasta wystąpił Senat w lutym b.r. z wnioskiem do Wysokiego Komisarza o uchylenie wszystkich ograniczeń stosowanych w Rzeszy Niemieckiej co do budowy aeroplanów, Wysoki Komisarz odesłał Wniosek ten do Sekretariatu Rady Ligi polecając go przychylnemu uwzględnieniu. Rada Ligi odesłała wniosek do Komisji wojskowej Ligi, której ze strony delegacji polskiej dostarczono odpowiednich materiałów do oświetlenia tej oprawy pod względem politycznym, wojskowym i ekonomicznym. Komisja Wojskowa wydała opinię, że nie ma żadnego powodu, aby uchylać ograniczenia stosowane w Rzeszy Niemieckiej co do budowy aeroplanów na terenie Wolnego Miasta tym więcej, że przemysł ten nie przedstawia wielkiej rentowności i że w Francji i Anglii państwa udzielają subwencji temu przemysłowi; dalej że nie byłoby pożądane, aby Gdańsk dostarczał aeroplany Rosji Sowieckiej, która by mogła robić z tego użytek dla celów wojskowych.

Powyższe wyniki spraw gdańskich z punktu widzenia polskiego należy uważać za korzystne, przyczynią one się z pewnością do wzmocnienia naszego stanowiska w Gdańsku. To też uważać należy, że przeżywany obecnie ostatni okres rozstrzygnięcia zasadniczych spraw polsko-gdańskich i nie wątpię, że w najbliższych tygodniach czy miesiącach nastąpi zupełna konsolidacja naszych praw w Wolnym Mieście Gdańsku.

Najważniejsze sprawy jeszcze nie załatwione, które są jednakże w toku są następujące:

1) przejęcie przez Polskę miejsca na skład dla materiałów wybuchowych. Wysoki Komisarz decyzją swoją z 7 kwietnia oddał Polsce do dyspozycji miejsce odpowiednie, jednakże ustalił pewne warunki, które celowe użytkowanie tego miejsca znacznie utrudniają. Polska wniosła rekurs 16 maja przeciw tej decyzji, zalecało by się jednakże, aby szczegóły tej sprawy załatwić polubownie z Wysokim Komisarzem i Senatem Gdańska i uniknąć zajmowania sprawą tą Rady Ligi Narodów, bo sprawa w Radzie jest bardzo niepopularną i jest uzasadniona obawa, że stan istniejący na mocy decyzji Wysokiego Komisarza może ulec pogorszeniu tym więcej, że Gdańsk pod tym względem robi wielką propagandę przeciwko decyzji Wysokiego Komisarza, twierdząc, że polski skład amunicji i materiałów wybuchowych w samym sercu portu gdańskiego stanowi wielkie niebezpieczeństwo dla dalekiego otoczenia i dla statków, zatrzymujących się w porcie gdańskim i że to wpłynie jak najgorzej na rozwój handlu portu gdańskiego.

2) Sprawa Wisły, o której mówiłem powyżej.

3) Sprawa skonsolidowania stosunku Rady Portu i jej kompetencji prawnych i państwowych, do tej dziedziny należy policja portu, układ finansowy między Gdańskiem a Polską, wewnętrzna organizacja i szczególny stosunek Rady Portu do Polaki i do Gdańska.

4) Sprawa Towarzystw przejąć mających warsztaty kolejowe i stocznię gdańską, sprawa ta będzie uregulowana przez Komisję Trzech³⁴¹ i przez konsorcja międzynarodowe.

5) Sprawa utworzenia obozu emigracyjnego i reemigracyjnego. Sprawa ta nie cierpi dalszej zwłoki, bo grozi nam uniemożliwienie emigracji obywateli polskich przez Gdańsk do Ameryki, która przewidziana jest z dniem 1 lipca tego roku. Trudność sprawy polega na rozbieżnych zapatrywaniach organów rządowych jako i komisji sejmowych i Rady Emigracyjnej na sposób zorganizowania obozu, mianowicie czy urządzenia to i prowadzenia ma być wyłącznie w rękę rządu a zatem czy po zlikwidowaniu państwowych urzędów gospodarczych ma być tworzony nowy Państwowy Urząd Zaopatrywania Emigrantów i reemigrantów, czy też ma być powołane do życia specjalne towarzystwo z udziałem rządu, kapitałów prywatnych i kapitałów gdańskich pod najdalej idącą kontrolą rządową. Zaznaczyć należy, że jedynie ta ostatnia forma może sprawę rozwiązać szybko i sprawnie, nie narazić Rządu Polskiego na uzasadnione zarzuty Gdańska, Ligi Narodów i Rady Ambasadorów, że mimo oddania Polsce potrzebnych obiektów przez spóźnioną i niecelową organizację narażono na szkody nie tylko ruch emigracyjny, ale Wolne Miasto Gdańsk i zainteresowane linie okrętowe.

Dodać jeszcze wypada, że w Genewie dążyła delegacja gdańska, aby uzyskać od organów Ligi Narodów uznanie swej suwerenności. Delegacja gdańska

³⁴¹ Właśc. Komitet Trzech – organ wyłaniany przez Radę Ligi Narodów w celu rozpatrzenia skarg mniejszości narodowych.

próbowała przy każdej sposobności wysuwać ten temat i wprost prowokowała Wysokiego Komisarza do zaprzeczenia twierdzeniu, jakoby w którejkolwiek swej decyzji był uznał suwerenność Wolnego Miasta Gdańska jeżeli użył czasem wyrażenia suwerenność to tylko w tym znaczeniu, aby oświetlić pewne niezależne funkcje Wolnego Miasta. Po tym incydencie kwestii suwerenności więcej nie poruszano, zaś sekretariat Ligi oświadczył, że nie jest zadaniem Ligi Narodów, aby badać prawno-państwowe zasady ustroju państw różnych, tylko aby praktycznie rozwiązywać zadania polityczne i ekonomiczne.

Podczas obrad Rady Ligi Narodów uwydatniło się jaskrawie, jak bardzo sprawy gdańskie zależne są od przejawów naszej polityki zagranicznej, jak każda sprawa gdańska ma silny refleks na wszystkie polskie zagadnienia w Lidze Narodów, Radzie Ambasadorów i Komisji Odszkodowań i dlatego należy przewidzieć, że po ostatecznym skonsolidowaniu się spraw Państwa Polskiego w Gdańsku należy poddać rewizji organizację naszych urzędów w Gdańsku i skoordynować je jak ^anajcelowiej^a z ministerstwami resortowymi: jak już wyżej wspomniano w najbliższym czasie można będzie uważać okres dochodzenia praw polskich w Gdańsku za ukończony i należy z tego wyciągnąć wszystkie konsekwencje wewnętrznej organizacji urzędów gdańskich i ich stosunku do władz centralnych.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
67-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 2 czerwca 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenia Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Minister Spraw Zagranicznych

Minister Spraw Wojskowych generał-porucznik

Minister Skarbu

Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Minister Robót Publicznych

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Minister Zdrowia Publicznego

Dyrektor Departamentu politycznego

Prezydium Rady Ministrów

Dyrektor Departamentu legislacyjnego

Prezydium Rady Ministrów

Dyrektor Departamentu administracyjnego

Prezydium Rady Ministrów

Radca Prezydium Rady Ministrów

Prezes Delegacji Polskiej w komisjach mieszanych

reewakuacyjnej i społecznej

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamiński

Konstanty Skirmunt

Kazimierz Sosnkowski

dr Jerzy Michalski

Zygmunt Rymowicz

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Gabriel Narutowicz

Ludwik Darowski

dr Witold Chodźko

Witold Giełżyński

Edward Lechowicz

dr Władysław Studziński

dr Jerzy Buzek

Antoni Olszewski

Posiedzenie otwarto o 9 rano

1. Po wysłuchaniu sprawozdania Prezesa Delegacji Polskiej w komisjach reewakuacyjnej i specjalnej w Moskwie o działalności wymienionej Delegacji (załącznik 1) oraz referatu w sprawie reorganizacji Poselstwa Polskiego w Moskwie (załącznik 2) – Rada Ministrów zmieniła uchwałę z 29 kwietnia w sprawie reorganizacji wymienionego Poselstwa i innych placówek polskich w Moskwie, nadając jej następującą ośnowę:

Rada Ministrów oświadcza się za reorganizacją i unifikacją Poselstwa i placówek innych w Moskwie na podstawie dwóch zasad:

Nadania spójności luźno pracującym organizacjom przeprowadzenia oszczędności, zmniejszania wydatków, personel, biurowość, lokale, gospodarstw itd.

Komisja, złożona z przedstawicieli Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Skarbu i Głównego Urzędu Likwidacyjnego kierując się wytycznymi złożonymi w sprawozdaniu Ministerstwa Spraw Zagranicznych, sprawę zbadać na miejscu i w porozumieniu z właściwymi Prezesami placówek i sprawozdania oraz wnioski przedłożyć Ministerstwu Spraw Zagranicznych.

2. Rada Ministrów na zasadzie artykułu 40 ustępu 2 ustawy Konstytucyjnej z 15 lipca 1920 r. (Dz.U.Rz.P. Nr. 7 poz. 497) zamianowała członkami Tymczasowej Rady Wojewódzkiej Województwa Śląskiego³⁴²:

1. Księdza D-ra Teodora ^aKubina^a, proboszcza Kościoła N[ajświętszej] M[arii] P[anny] w Katowicach.

2. Michała Grajka, prezesa Związku Górników Z[jednoczenia] Z[awodowego] P[olskiego]³⁴³ w Katowicach.

3. Ignacego Sikorę, prezesa Związku Metalowców Z[jednoczenia] Z[awodowego] P[olskiego] w Królewskiej Hucie³⁴⁴.

4. Józefa Biniszkiwicza, prezesa PPS i Redaktora „Gazety Robotniczej”³⁴⁵ w Katowicach.

5. Klemensa Borysa, sekretarza związkowego PPS w Katowicach.

6. Feliksa Kupilasa, prezesa Związku Kółek Rolniczych w Katowicach.

7. Jana Kowalczuka, b[yłego] konsula w Katowicach.

8. Konstantego Wolnego, adwokata w Katowicach

9. Teofila Gomołę, prezesa Związku Nauczycieli Polskich w Małej Dąbrówce.

10. Brunona Kuderę, adwokata w Mysłowicach.

11. Bronisława Flacha, prezesa Związku Gmin³⁴⁶ w polskiej części Górnego Śląska i Naczelnika Gminy w Orzegowie.

³⁴² Tymczasowa Rada Wojewódzka Województwa Śląskiego – organ działający od 17 czerwca 1922 r. z zadaniem zorganizowania władzy administracyjnej na Śląsku. Do czasu zwołania pierwszego Sejmu Śląskiego miała również kompetencje władzy ustawodawczej. W jej skład wchodziło 5 przedstawicieli Śląska Cieszyńskiego oraz 15 przedstawicieli Górnego Śląska. W gronie tym było 15 reprezentantów ludności polskiej i 5 niemieckiej.

³⁴³ Związek Górników Zjednoczenia Zawodowego Polskiego (Związek Górników ZZP) – jeden z trzech oddziałów powstałej w 1909 r. centrali polskich chrześcijańsko-narodowych związków zawodowych – Zjednoczenia Zawodowego Polskiego. Siedziba oddziału początkowo znajdowała się w Bochum.

³⁴⁴ Związek Metalowców Zjednoczenia Zawodowego Polskiego (Związek Metalowców ZZP) – jeden z trzech oddziałów powstałej w 1909 r. centrali polskich chrześcijańsko-narodowych związków zawodowych – Zjednoczenia Zawodowego Polskiego. Siedziba oddziału znajdowała się w Królewskiej Hucie.

³⁴⁵ „Gazeta Robotnicza” – czasopismo polskich socjalistów utworzone w Berlinie w 1891 r. W 1901 r. redakcję pisma przeniesiono do Katowic. W latach 20. XX w. gazeta ukazywała się jako dziennik.

³⁴⁶ Właśc. Związek Gmin Województwa Śląskiego – organizacja samorządowa gmin województwa śląskiego działająca w latach 1922–1929. Organem prasowy związku był „Orędownik Samorządowy”.

12. Bernharda Jankowskiego, sekretarza niemieckiego związku metalowców.
 13. Erika Wachsmanna, dyrektora Towarzystwa „Rybniker Steinkohlen Gesellschaft”³⁴⁷ w Rybniku,
 14. Maksymiliana Sabascha, Dyrektora hutniczego Laurahuta³⁴⁸,
 15. D-ra Jan Pipreka, redaktora „Grenzzeitung”³⁴⁹ w Katowicach,
 16. Józefa Macheja, Sekretarza Kas Chorych w Cieszynie,
 17. Eugeniusza Brzuskę, profesora w Cieszynie,
 18. prof. d-ra Antoniego Popiołka, dyrektora gimnazjum w Cieszynie,
 19. inż. Józefa Kiedronia, dyrektora Departamentu Śląskiego w Ministerstwie Przemysłu i Handlu w Warszawie,
 20. Edwarda Zipsera, inżyniera w Bielsku.
- Sprawa kredytów zagranicznych dla Polski – część poufna.
- Następnie Rada Ministrów odbyła posiedzenie przy współudziale Naczelnika Państwa w Belwederze. ^cprotokół tajny^c

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. Dokumenty dotyczące akcji Delegacji Polskich w Komisjach Mieszanych Reewakuacyjnej i Specjalnej w Moskwie. Zeszyt 3. Pierwsze Sprawozdanie Roczne z Działalności Delegacji (17 V 1921–17 V 1922), Warszawa 1922³⁵⁰.
2. [Referat w sprawie reorganizacji Poselstwa Polskiego w Moskwie]³⁵¹.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

³⁴⁷ Właśc. Rybniker Steinkohlen Gewerkschaft (Rybnickie Gwarectwo Węglowe) – spółka węglowa utworzona w 1903 r. z dyrekcją w Berlinie, później w Radlinie, a od 1925 r. w Katowicach.

³⁴⁸ Huta stali Laurahütte (Huta Laura) powstała w 1836 r. Siemianowicach Śląskich. Od 1948 r. nosiła nazwę Huta Jedności.

³⁴⁹ Właśc. „Oberschlesische Grenzzeitung” – dziennik wydawany w Bytomiu w języku niemieckim. Gazeta powstała w 1873 r. jako organ partii demokratycznej. W 1919 r. została zakupiona przez Wojciecha Korfantego w celu prowadzenia akcji propagandowej wśród Ślązaków.

³⁵⁰ Nie publikuje się.

³⁵¹ Nie publikuje się.

Protokół tajny
[67-go] posiedzenia Rady Ministrów [Rzeczypospolitej Polskiej]
z 2 czerwca 1922 r.

Rada Ministrów obraduje nad odpowiedzią, jaką ma dać Naczelnikowi Państwa na postawione przezeń zapytania, czy Państwo Polskie znajduje się w stanie zagrożenia. Po wyczerpującym omówieniu rzeczy Rada Ministrów powzięła uchwałę:

Po wysłuchaniu sprawozdania Ministra Spraw Zagranicznych Rada Ministrów stwierdza, że polityka zewnętrzna musi pozostać zupełnie pokojowa i że równoległe z tymi dążnościami muszą pozostać niezmienione organizacja i system administracji państwowej. Należy przeciwdziałać alarmującym wieściom o jakimkolwiek bezpośrednim niebezpieczeństwie i utrzymać atmosferę spokoju i pewności wśród ludności.

Licząc się natomiast z uwidocznionym przez traktat w Rapallo układem sił i ujawnionym przez to zagrożeniem Państwa Polskiego, Rada Ministrów uchwała, że praca wszystkich resortów winna uwzględniać moment i objąć zadania przezeń nakazane.

Gdy pogotowie państwa polega nie tylko na techniczno-wojskowym przygotowaniu, lecz także na odpowiedniej organizacji gospodarczej i wewnętrznej stosunków państwa, a zwłaszcza na jego Kresach, zainteresowani Ministrowie dostają zlecenie przedłożyć Radzie Ministrów w ciągu najbliższych 3 tygodni sprawozdanie o poczynionych w tej mierze i zamierzonych zarządzeniach.

Następnie Rada Ministrów udała się do Belwederu dla zakomunikowania jej opinii Naczelnikowi Państwa.

Rada Ministrów zebrała się ponownie o godzinie 5-tej popołudniu.

Stwierdzono, że uchwała Rady Ministrów zakomunikowana Naczelnikowi Państwa Go nie zadowolili. Wobec wynikłych różnic w poglądach między Naczelnikiem Państwa i Radą Ministrów Rada Ministrów uchwaliła przedłożyć Naczelnikowi Państwa dymisję Gabinetu.^c

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
68-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 3 czerwca 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań
 Religijnych i Oświecenia Publicznego
 Minister Spraw Wewnętrznych
 Minister Spraw Zagranicznych
 Za Ministra Spraw Wojskowych Szef Wojskowej
 Kontroli Generalnej
 Minister Skarbu
 Za Ministra Sprawiedliwości
 Dyrektor Departamentu
 Minister Przemysłu i Handlu
 Minister Kolei Żelaznych
 Minister Poczty i Telegrafów
 Minister Robót Publicznych
 Minister Pracy i Opieki Społecznej
 Minister Zdrowia Publicznego
 Dyrektor Departamentu administracyjnego
 Prezydium Rady Ministrów
 Radca Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski
 inż. Antoni Kamiński
 Konstanty Skirmunt

dr Jan Waygart
 dr Jerzy Michalski

Władysław Müller
 dr Stefan Ossowski
 inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
 dr Władysław Stesłowicz
 inż. Gabriel Narutowicz
 Ludwik Darowski
 dr Witold Chodźko

dr Władysław Studziński
 dr Jerzy Buzek

Posiedzenie rozpoczęło o 11 przed południem

1. Odczytano i przyjęto protokoły z 1 i 2 czerwca 1922 r.

2. Rada Ministrów nie przyjęła wniesionego przez Ministra Skarbu projektu rozporządzenia w sprawie dodatku przedregulacyjnego dla pracowników państwowych (załącznik 1), natomiast powzięła uchwałę:

Celem częściowego wyrównania poborów funkcjonariuszy cywilnych i wojskowych przyznaje się funkcjonariuszom cywilnym od 1 czerwca 1922 r. począwszy, dodatek wyrównawczy w wysokości 20% pełnego uposażenia miesięcznego, składającego się z płacy zasadniczej, dodatków za wysługę lat i studia wyższe, dodatku drożyznianego (łącznie z dodatkiem rodzinnym) i wyrównawczym oraz dodatku za kierownictwo i reprezentacyjnego.

Równocześnie na wniosek Ministra Spraw Wojskowych postanowiono:

„O ile po dniu 1 czerwca 1922 r. Rada Ministrów w razie pogorszenia się stosunków drożyznianych przyzna pracownikom państwowym poprawę bytu

w jakiegokolwiek formie ponad normy ustalone po dniu dzisiejszym włącznie, poprawa ta odnosić się będzie zarówno do cywilnych pracowników państwowych, jako też do osób wojskowych.

Postanowienie to nie przesądza ustalenia stosunku uposażenia pracowników cywilnych i osób wojskowych aż do uregulowania uposażenia pracowników, tak cywilnych, jak i wojskowych w jakiegokolwiek bądź formie”.

3. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu powzięła uchwałę:

„Cywilnym funkcjonariuszom państwowym oraz osobom wojskowym mającym stałą siedzibę służbową na ziemiach objętych Traktatem Ryskim, w powiatach bielskim, białostockim i sokólskim oraz na obszarze Ziemi Wileńskiej podwyższa się dodatek kresowy, poczynwszy od 1 czerwca 1922 r. z 30% do 50% każdorazowego dodatku drożyznianego.

Dodatek kresowy należy się tylko za czas służby odbytej faktycznie na wymienionym wyższej obszarze i płatny jest miesięcznie z dołu”.

„Upoważnia się Ministra Skarbu do przeniesienia z ważnością od 1 czerwca 1922 r. najdroższych miejscowości na obszarze wyżej wymienionym do wyższych klas dodatku drożyznianego”.

„Upoważnia się Prezesa Rady Ministrów i Ministerstwa Skarbu do przyznawania w porozumieniu z resortowymi Ministrami Skarbu nieetatowym urzędnikom państwowym na obszarze wyżej wymienionym dodatków funkcyjnych za kierownictwo, poczynwszy od 1 kwietnia 1922 r.”

4. Postanowiono zmienić brzmienie artykułu 1. Projektu ustawy o podwyższeniu dodatku za wysługę lat cywilnych funkcjonariuszy państwowych w ten sposób, że dodatek za wysługę lat zmieniać się będzie w tym stosunku, w jakim pozostaje każdorazowy mnożnik dodatku drożyznianego dla miejscowości klasy I do mnożnika 150.

Artykuł 3 tego projektu otrzymuje brzmienie: Ustawa niniejsza obowiązuje od 1 października 1922 r.

5. Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu w sprawie uposażenia funkcjonariuszów państwowych w Gdańsku (załącznik 2).

Posiedzenie zamknięto o godzinie 3 po południu.

†Antoni Ponikowski†

Załączniki

Wy k a z:

1. [Projekt rozporządzenia Ministra Skarbu w sprawie dodatku przedregulacyjnego dla pracowników państwowych]³⁵².

³⁵² Nie publikuje się.

2. Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie uposażenia funkcjonariuszy polskich w Gdańsku³⁵³.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

³⁵³ Nie publikuje się.

43

Protokół tajny [68-go] posiedzenia Rady Ministrów [Rzeczypospolitej Polskiej] z 3 czerwca 1922 [roku]

Prezes Rady Ministrów powiadamia Radę Ministrów, że Naczelnik Państwa prosił, aby Rada Ministrów jeszcze raz rozważyła swoją decyzję podania się do dymisji i zaprosił Radę Ministrów na posiedzenie do Belwederu na wtorek 6 czerwca.

Rada Ministrów ustala, że z uwagi na oświadczenie Naczelnika Państwa, iż nie pragnie przesilenia gabinetowego, należy dążyć do załagodzenia przesilenia w nadziei, że stosownie do wyjaśnień Naczelnika Państwa udzielonych Prezesowi Rady Ministrów różnica poglądów da się w szczegółowej dyskusji wyrównać.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

44

Protokół ^htajny^h 69[-go] posiedzenia Rady Ministrów [Rzeczypospolitej Polskiej] z 6 czerwca 1922 [roku] (w Belwederze)

Naczelnik Państwa oświadcza, że w ciągu ubiegłych Świąt³⁵⁴ zdecydował się na przyjęcie dymisji Gabinetu.

^fAntoni Ponikowski^f

^fBuzek^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

³⁵⁴ Zapewne chodzi o przypadające w niedzielę 4 czerwca 1922 r. Zielone Świątki (Zesłanie Ducha Świętego).

PROTOKÓŁ
70-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 7 czerwca 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	inż. Antoni Ponikowski
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamieński
Minister Spraw Zagranicznych	Konstanty Skirmunt
Minister Spraw Wojskowych generał-porucznik	Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jerzy Michalski
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu	Zygmunt Rymowicz
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Tadeusz Łopuszański
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Minister Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Dyrektor Departamentu politycznego	
Prezydium Rady Ministrów	Witold Giełżyński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Dyrektor Departamentu Administracyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński

Posiedzenie otwarto o 5 po południu

Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 3 czerwca 1922 roku.

1. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o nadaniu orderu „Orła Białego” Prezydentowi Stanów Zjednoczonych Brazylii Epitacio da Silva Pessoa (załącznik 1).

2-b. Uchwalono załączone wnioski Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie Orderu „Odrodzenia Polski” cudzoziemcom, w tych wnioskach wymienionym (załącznik 2–6).

3. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o zwolnienie Stanisława Podgórskiego ze stanowiska honorowego konsula generalnego w Teheranie (załącznik 7).

4. Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu o przesunięcie zastępcy dyrektora izby skarbowej we Lwowie d-ra Jana Skwarczyńskiego do IV stopnia służbowego ad personam (załącznik 8).

5. Uchwalono załączony wniosek Prezesa Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej o mianowanie starszego radcy Prokuratorii Generalnej K. Rakowieckiego wiceprezesem Prokuratorii Generalnej (załącznik 9).

6. Uchwalono załączony wniosek w sprawie podwyższenia dotychczasowego wynagrodzenia członków Komitetu Dyrekcyjnego PKO, przewidzianego w art. 3 ustawy z 19 maja 1920 r. (Dz. U. Nr 48, poz. 297) (załącznik 10).

7. Rada Ministrów uchwaliła załączone rozporządzenie o dodatku uzdrowiskowym (załącznik 11).

Ustalenie czasu (sezonu) w Zakopanem zlecono Prezydium Rady Ministrów i Ministrowi Zdrowia Publicznego.

8. Rada Ministrów uchwaliła załączony wniosek Ministra Zdrowia Publicznego o dodatkach funkcyjnych dla urzędników i funkcjonariuszy państwowych zakładów leczniczych zajętych w pawilonach zakaźnych oraz w oddziałach i zakładach dla umysłowo chorych (załącznik 12).

Rozporządzenie to obowiązywać ma od 1 czerwca b.r.

9. Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu w sprawie przyznania funkcjonariuszom państwowym województw lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego nadzwyczajnego dodatku drożyznianego (załącznik 13).

10. Uchwalono wniesiony przez Ministra Sprawiedliwości projekt ustawy o sądach doraźnych w b. zaborze pruskim (załącznik 14).

Art. 2 uzupełniono przez poddanie sądownictwu doradztwa przestępstw wymienionych w załączniku 15.

11. Uchwalono załączone rozporządzenie, zmieniające rozporządzenie z 6 lutego 1922 w przedmiocie statystyki stanu zatrudnienia w przemyśle (załącznik 16).

Po wysłuchaniu referatu Ministra Robót Publicznych w sprawie pomieszczenia archiwów przejmowanych od Rosji (uchwały Rady Ministrów z 23 marca i 26 maja) zlecono Ministrom Skarbu i Robót Publicznych przedłożenie Radzie Ministrów uzgodnionego wniosku co do budowy gmachu.

Zlecenie z 26 ^cmaja^c o zdaniu spraw z działalności Komisji międzyministerialnej do wykonania Traktatu ryskiego, dane Prezydium Rady Ministrów, skierowano do Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Rada Ministrów uchwaliła wniesiony przez Ministra Spraw Wewnętrznych projekt ustawy, zmieniającej art. 1 i 8 ustawy z 6 kwietnia 1922 r. o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską (Dz.U.Rz.P. Nr 26, poz. 213) (załącznik 17).

Posiedzenie zamknięto o 9.30 wieczorem

^fAntoni Ponikowski^f

Rada Ministrów uchwała dodatkowo wniosek nagły Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie zatwierdzenia przez Sejm Deklaracji stwierdzającej warunki zachowanie w mocy niektórych ustaw niemieckich, uznanych przez Komisję Międzysojuszniczą na Górnym Śląsku³⁵⁵, podpisanej w Opolu dnia 3 czerwca 1922 (załącznik 18)³⁵⁶.

Załączniki

Wykaz:

1. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie nadania orderu „Orła Białego” Prezydentowi Brazylii Epitacio da Silva Pessoa].
2. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Wielkiej Wstęgi orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych.
3. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego z Gwiazdą Orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych.
4. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych.
5. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Oficerskiego orderu „Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych³⁵⁷.
6. Wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Krzyża Kawalerskiego orderu „Odrodzenia Polski”³⁵⁸.
7. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie zwolnienia Stanisława Podgórskiego ze stanowiska konsula honorowego generalnego w Teheranie]³⁵⁹.
8. Wniosek o posunięcie zastępcy dyrektora Izby Skarbowej we Lwowie dr Jana Skwarczyńskiego do IV stopnia służbowego ad personam³⁶⁰.
9. Wniosek o mianowanie Starszego Radcy Prokuraturii Generalnej Kazimierza Rakowieckiego Wiceprezesem Prokuraturii Generalnej³⁶¹.
10. [Wniosek w sprawie podwyższenia dotychczasowego wynagrodzenia członków Komitetu Dyrekcyjnego PKO, przewidzianego w art. 3 ustawy z 19 maja 1920 r.]³⁶².

³⁵⁵ Właśc. Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa na Górnym Śląsku – międzynarodowa komisja powołana na mocy 88 art. traktatu wersalskiego i umowy francusko-niemieckiej z 9 stycznia 1920 r. Jej zadaniem było pełnienie nadzoru nad przebiegiem kampanii plebiscytowej i głosowania w trakcie plebiscytu. Komisja działała od 11 lutego 1920 do 10 lipca 1922 r., jej siedziba znajdowała się w Opolu.

³⁵⁶ Zob. Ustawa z dnia 8 czerwca 1922 r. w przedmiocie zatwierdzenia przez Sejm deklaracji, stwierdzającej warunki zachowania w mocy niektórych ustaw niemieckich, uznanych przez Komisję Międzysojuszniczą na Górnym Śląsku, podpisanej w Opolu dnia 3 czerwca 1922 r., Dz.U. 1922, nr 45, poz. 376.

³⁵⁷ Nie publikuje się.

³⁵⁸ Nie publikuje się.

³⁵⁹ Nie publikuje się.

³⁶⁰ Nie publikuje się.

³⁶¹ Nie publikuje się.

³⁶² Nie publikuje się.

11. Wniosek Prezydium Rady Ministrów na Radę Ministrów [w sprawie dodatku uzdrowiskowego]³⁶³.
12. Wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w porozumieniu z Prezydium Rady Ministrów i Ministra Skarbu w przedmiocie dodatków funkcyjnych dla urzędników i funkcjonariuszy państwowych zakładów leczniczych zajętych w pawilonach zakaźnych oraz w oddziałach i zakładach dla umysłowo chorych³⁶⁴.
13. Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie przyznania funkcjonariuszom państwowym województw lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego nadzwyczajnego dodatku drożyznianego³⁶⁵.
14. [Projekt ustawy wniesiony przez Ministra Sprawiedliwości o sądach doraźnych w byłym zaborze pruskim]³⁶⁶.
15. Notatka podana przez Wydział BB³⁶⁷ [na temat artykułów dotyczących przestępstw ustawy o sądach doraźnych w byłym zaborze pruskim]³⁶⁸.
16. Rozporządzenie Rady Ministrów zmieniające rozporządzenie z dnia 6 lutego 1928 r. w przedmiocie statystyki stanu zatrudnienia w przemyśle³⁶⁹.
17. [Projekt ustawy zmieniająca art. 1 i 8 ustawy z dnia 6 kwietnia 1922 r. o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską]³⁷⁰.
18. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie zatwierdzenia przez Sejm Deklaracji, stwierdzającej warunki zachowania w mocy niektórych ustaw niemieckich, uznanych przez Komisję Międzysojuszniczą na Górnym Śląsku, podpisanej w Opolu dnia 3 czerwca 1922 roku³⁷¹.

^bZałącznik 1^b

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie nadania orderu „Orła Białego” Prezydentowi Brazylii Epitacio da Silva Pessoa]

^amaja^a [192]2

P.D. 1712/22.

WNIOSEK

Minister Spraw Zagranicznych

w przedmiocie nadanie orderu

„Orła Białego” p. Epitacio da Silva Pessoa.

³⁶³ Nie publikuje się.

³⁶⁴ Nie publikuje się.

³⁶⁵ Nie publikuje się.

³⁶⁶ Nie publikuje się.

³⁶⁷ Wydział BB – Wydział Bezpieczeństwa MSW.

³⁶⁸ Nie publikuje się.

³⁶⁹ Nie publikuje się.

³⁷⁰ Nie publikuje się.

³⁷¹ Nie publikuje się.

UZASADNIENIE.

P. Epitacio da Silva Pessoa, Prezydent Stanów Zjednoczonych Brazylii jako Prezydent Państwa, które pierwsze bo w roku 1918, jeszcze podczas wojny uznało Polskę de jure, z okazji stulecia niepodległości Brazylii, przypadającego we wrześniu r.b. tytułem kurtuazji powinien otrzymać odznaczenie.

Nadanie orderu „Orła Białego” będzie ze strony Polski wyrażeniem sympatii dla narodu brazylijskiego, który przyjął nader gościnnie dziesiątki tysięcy polskich uchodźców.

Wobec powyższego

Rada Ministrów uchwalić raczy, na moc Art. 11-go Ustawy o ustanowieniu orderu „Orła Białego” przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa p. Epitacio da Silva Pessoa do nadania orderu „Orła Białego”.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH:

Rada Ministrów uchwaliła
Warszawa, dnia

PREZYDENT MINISTRÓW:

c¹

bZałącznik 2^b

WNIOSKI MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH o nadanie odznak Kawalera Wielkiej Wstęgi orderu ”Odrodzenia Polski” obywatelom państw zagranicznych

1.	Harry Alfred Jungbluth	Generał wojsk belgijskich, Generalny Adiutant J[ego] K[rólewskiej] M[ości] króla belgijskiego	Nr. 447/0r
2.	Hr. Giovanni Romei Longhena	Generał wojsk włoskich. Szef Misji Wojskowej Włoskiej w Warszawie	” 448/0r
3.	Francesco Tommasini	Posel J[ego] K[rólewskiej] M[ości] króla włoskiego w Warszawie	” 449/0r
4.	Albert de Marinis Stendardo de Ricigliano	Generał, Komisarz włoski przy Międzysojusznictwej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej na Górnym Śląsku	” 466/0r
5.	Lucien Dior	Minister Handlu i Przemysłu Rzeczypospolitej Francuskiej	Nr. 537/0r
6.	Regis de Oliveira	Posel brazylijski w Hadze, oddał sprawie polskiej znaczne usługi	Nr 667/0r

c⁶ wniosków uchwalono do 7 VI [1]922 r.^c

WNIOSKI MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH
o nadanie odznak
Kawalera Krzyża Komandorskiego z Gwiazdą Orderu „Odrodzenia Polski”
obywatelom państw zagranicznych

1.	Harry L. Rogers	Generał major Armii Stanów Zjednoczonych	Nr. 401/0r.
2.	Maurice Georges Ferdinand Marie van Acker	Generał porucznik wojsk belgijskich	” 403/0r.
3.	Aloise Biebuyck	Generał porucznik wojsk ^h franc ^h belgijskich	” 404/0r.
4.	Stanisław Naulin	Generał dywizji wojsk francuskich (Górny Śląsk)	” 407/0r.
5.	Maurycy Anjubault	Generał brygady wojsk francuskich (Górny Śląsk)	” 416/0r.
6.	Paweł Marja Józef de Brantes	Generał dywizji wojsk francuskich (Górny Śląsk)	” 417/0r.
7.	Denis Anne Marie de Champeaux	Generał brygady wojsk francuskich (Górny Śląsk)	” 420/0r.
8.	Juliusz Wiktor Gratier	Generał dywizji wojsk francuskich (Górny Śląsk)	” 422/0r.
9.	René Karol Auguste Lecomte Denis	Generał brygady wojsk francuskich (Górny Śląsk)	” 425/0r.
10.	Paul Ernest Picard	Pierwszy zastępca zarządzającego „Banque de France”	Nr 672/0r

^cuchwalono 7 VI [1]922 r.^c

^cIII (30 wniosków)^c

^bZałącznik 4^b

WNIOSKI MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH
o nadanie odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego orderu „Odrodzenia
Polski” obywatelom państw zagranicznych

1.	Théodore Gaston Caput	Podpułkownik wojsk francuskich, dyrektor departamentu Wojskowego Komisji Międzysojuszniczej na Górnym Śląsku	Nr. 405/0r.
----	-----------------------	--	-------------

2.	Paul Giron	Pułkownik wojsk belgijskich, Szef Gabinetu Ministra Wojny	”	406/Or.
3.	Henryk Ludwik Emil Józef Rey	Podpułkownik wojsk francuskich, (Górny Śląsk)	”	408/Or.
4.	Léonce d'Alayer	Pułkownik (Górny Śląsk)	”	411/Or.
5.	Henri Léon Leccanet	”	”	”
6.	Gustave Camille André Mauche	Podpułkownik /Górny Śląsk/	”	”
7.	Guillaume Monéger	Lekarz naczelny	”	”
8.	Franç[o]is Louis Pa[c]quin	Pułkownik (Górny Śląsk)	”	”
9.	Ernest Amédée de Renty	Pułkownik (Górny Śląsk)	”	”
10.	Charles Guy Prévost Sansac de Traversey	”	”	”
11.	Paul Albert Vannière	”	”	”
12.	Mikołaj Marian Paweł Ardisson	Podpułkownik wojsk francuskich (Górny Śląsk)		415/Or
13.	Joseph Antoine Jacques Louis Baudet	Major wojsk francuskich (Górny Śląsk)		418/Or
14.	Henri Blanc	Inżynier górniczy, Dyrektor departamentu ekonomicznego Komisji Międzysojuszniczej na Górnym Śląsku	”	419/Or
15.	Henri Louis-Josephe Dupuis	Podpułkownik wojsk francuskich (Górny Śląsk)	”	421/Or
16.	Jules Kastler	Radca Sądu Apelacyjnego Prezes Sądu Komisji Międzysojuszniczej na Górnym Śląsku	”	423/Or
17.	Marie Robert Guy de Marin de Montmarin	Pułkownik wojsk francuskich (Górny Śląsk)	”	426/Or
18.	Ludwik Karol Antoni książę Monaco	Pułkownik wojsk francuskich (Górny Śląsk)	”	427/Or
19.	Albert Prince	Prokurator Republiki Francuskiej (Górny Śląsk)	”	429/Or
20.	Ludwik Franciszek Raoult	Podpułkownik wojsk francuskich (Górny Śląsk)	”	430/Or
21.	Paul Marie-Vincent Lévêque de Vilmorin	Sekretarz Ambasady w Departamencie Spraw Wewnętrznych Komisji Międzysojuszniczej na Górnym Śląsku	Nr	432/Or

22.	Markiz Demetrio Asinari di Bernezzo	Podpułkownik wojsk włoskich (Górny Śląsk)	”	432/0r
23.	Augusto Coletti	Pułkownik wojsk włoskich (Górny Śląsk)	”	435/0r
24.	Bindo Galli	Profesor Dyrektor departamentu sprawiedliwości Komisji Międzysojusznicej na Górnym Śląsku	”	436/0r
25.	Fujita Tanaka	Major wojsk japońskich. Przewodniczący Komisji Rzeczoznawców dla podziału taboru kolejowego na Górnym Śląsku	”	450/0r
26.	Prospère de Barante	Radca poselstwa francuskiego w Warszawie	”	534/0r
^h 30. ^c 27 ^c	Paul Denis	b[yły] dyrektor departamentu ekonomicznego komisji międzysojusznicej na Górnym Śląsku	”	660/0r
^h 31. ^c 28 ^c	Gabriel Dayras	b[yły] dyrektor departamentu finansów komisji Międzysojusznicej na Górnym Śląsku	”	661/0r
^h 32. ^c 29 ^c	Visconti Prasca	Pułkownik wojsk włoskich (Górny Śląsk)	”	669/0r
^h 33. ^c 30 ^c	Daniel Jean-Louis Serruys	Dyrektor wydziału ^a „des Accords commerciaux et de l’Information économique” w Ministerstwie Handlu i Przemysłu Francji ^a	”	376/0r

^cuchwalono 7 VI [1]922^c

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

46

PROTOKÓŁ 71-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 8 czerwca 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań
Religijnych i Oświecenia Publicznego
Minister Spraw Wewnętrznych
Minister Spraw Zagranicznych
Minister Spraw Wojskowych generał-porucznik
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych
Minister Przemysłu i Handlu
Minister Kolei Żelaznych
Minister Poczty i Telegrafów
Minister Robót Publicznych
Minister Pracy i Opieki Społecznej
Minister Zdrowia Publicznego
Radca Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski
inż. Antoni Kamieński
Konstanty Skirmunt
Kazimierz Sosnkowski
dr Wiktor Mikulecki
Zygmunt Rymowicz
dr Józef Raczyński
dr Stefan Ossowski
inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
dr Władysław Stesłowicz
inż. Gabriel Narutowicz
Ludwik Darowski
dr Witold Chodźko
dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 5 po południu

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 7 czerwca 1922 roku.
2. Uchwalono załączony projekt ustawy w przedmiocie niestosowania do pracowników państwowych kolei żelaznych ustawy z 17 lutego 1922 r. o organizacji władz dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko funkcjonariuszom państwowym (załącznik 1)³⁷².

3. Uchwalono załączone rozporządzenie w przedmiocie organizacji władz administracyjnych II instancji na Ziemi Wileńskiej (załącznik 2).

W § 4 dodano postanowienie: „i zachowuje moc obowiązującą do czasu wejścia w życie Statutu dla Ziemi Wileńskiej”.

4. Rada Ministrów nie przychyliła się do załączonego wniosku Ministra Spraw Wewnętrznych o zmianę granic obszarów określonych w art. 1 i 8 ustawy z 6 kwietnia 1922 r. o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską oraz

³⁷² Por. Ustawa z dnia 28 lipca 1922 r. w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o organizacji władz dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko funkcjonariuszom państwowym, Dz.U. 1922, nr 65, poz. 582.

województw wileńskiego, nowogrodzkiego, białostockiego i poleskiego, a również o przeniesieniu siedziby województwa nowogrodzkiego do Grodna (załącznik 3).

Natomiast powzięto uchwałę:

„Województwo nowogrodzkie należy skasować, powiat słonimski przyłączyć do województwa białostockiego, powiaty baranowicki, nieświeski i stołpecki do województwa poleskiego, resztę powiatów do Ziemi Wileńskiej.

Jednocześnie należy zmienić tam granice powiatów, gdzie ze względów administracyjnych jest to pożądane”.

5. Rada Ministrów nie przychyliła się do załączonego wniosku Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie cenzury korespondencji zagranicznej (załącznik 4).

6. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie dozorów prasowych (załącznik 5).

7. Wniesiony przez Ministra Spraw Wewnętrznych projekt ustawy o stowarzyszeniach (załącznik 6) uchwalono z następującymi zmianami:

W art. 4 skreślono wymienienie art. 9.

W art. 19 zamiast ostatniego zdania dano postanowienie: iż wykonawcą tej decyzji jest władza administracyjna II instancji.

W art. 25 skreślono wyraz „corocznie”.

W art. 43 i 56 skreślono Ministra b[yłej] Dzielnicy Pruskiej.

W art. 30 po wyrazach „sąd powiatowy” wstawiono wyraz „pokoju”.

W art. 37 zamiast „na skutek zgłoszonego przez nich winno być „z urzędu”.

8. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji poprawek do art. 4, 6, 12, 13, 15 i 25 Umowy Związku Narodów, uchwalonych 3, 4 i 5 października 1921 r. przez Zgromadzenie ogólne Związku Narodów (załącznik 7).

9. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o ratyfikację Układu podpisanego w Poznaniu 29 kwietnia 1922 roku pomiędzy Rzeczpospolitą Polską, a Rzeszą Niemiecką w sprawie ułatwień dotyczących ruchu granicznego wraz z protokołem końcowym (załącznik 8).

10. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji umów finansowych między Rzeczpospolitą Polską, a Republiką czechosłowacką, podpisanych w Warszawie 6 grudnia 1921 r. (załącznik 9).

11. Po wysłuchaniu referatów poszczególnych Ministrów o zużyciu kredytów budowlanych przyznanych na rok 1922 (uchwała Rady Ministrów z 26 maja br.) Rada Ministrów powzięła uchwałę:

„Konferencja delegatów wszystkich Ministerstw rozpatrzy zasady budżetowania i wykonywania budowy i przebudowy gmachów państwowych.

Na podstawie wyników tej konferencji Ministrowie Robót Publicznych i Skarbu przedstawią Radzie Ministrów odpowiednie wnioski”.

12. Uchwalono wniesiony przez Ministra Zdrowia Publicznego projekt ustawy o zakładach leczniczych (załącznik 10).

13. Uchwalono załączony wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w przedmiocie utworzenia Komisji Farmakopei Polskiej przy Ministerstwie Zdrowia Publicznego (załącznik 11).

14. Uchwalono załączony wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie zmiany austriackiego rozporządzenia cesarskiego z 10 sierpnia 1915 r. o sekwestrze ropy naftowej (austr[iacki] Dziennik U[staw] P[aństwa] Nr 239) i produktów naftowych (załącznik 12).

15. Uchwalono wniesiony przez Ministra b[yłej] Dzielnicy Pruskiej projekt rozporządzenia o zatwierdzeniu zmian w ustawie Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego³⁷³ i zatwierdzeniu ustawy Banku Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego³⁷⁴ (załącznik 13).

16. Uchwalono wniesiony przez Ministra Spraw Wojskowych projekt ustawy o zakwaterowaniu wojska (załącznik 14).

17. Rada Ministrów uchwaliła załączony wniosek Ministra Spraw Wojskowych o zezwolenie Ministrowi Spraw Wojskowych na przeprowadzenie dodatkowego przeglądu popisowych rocznika 1899 i 1900 (załącznik 15).

18. Uchwalono wniesiony przez Ministra Skarbu projekt ustawy w przedmiocie uchylenia podatków (opłat) od przyrostu wartości oraz o pobieraniu przez ciała samorządne opłat od umów o przejście własności nieruchomości (załącznik 16).

19. Uchwalono wniesiony przez Ministra Skarbu projekt ustawy w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy z 16 lipca 1920 r. o podatku od kapitałów i rent (załącznik 17)³⁷⁵.

Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu w sprawie przedłożenia przez Rząd Sejmowi do parlamentarnego zatwierdzenia zamknięć kasowych od 19 stycznia 1917 r. do 30 czerwca 1919 r. (załącznik 18).

Posiedzenie zamknięto o 9 wieczorem

fAntoni Ponikowski^f

³⁷³ Poznański Ziemstwo Kredytowe – organizacja kredytowa wywodząca się od powstałej w 1821 r. tzw. Landschafty Poznańskiej. W 1857 r. jej nazwę zmieniono na Neuer Kreditverein für die Provinz Posen, a w 1883 r. na Posener Landschaft, czyli Poznańskie Ziemstwo Kredytowe. Było stowarzyszeniem właścicieli nieruchomości ziemskich województw: poznańskiego, pomorskiego i śląskiego, miało na celu udzielanie swoim członkom pożyczek długoterminowych zabezpieczonych hipotecznie.

³⁷⁴ Bank Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego – bank utworzony w 1890 r. przy Poznańskim Ziemstwie Kredytowym (pod taką nazwą działał od 1896 r.).

³⁷⁵ Por. Ustawa z dnia 1 maja 1923 r. w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy z dnia 16 lipca 1920 r. o podatku od kapitałów i rent, Dz.U. 1923, nr 54, poz. 376.

Załączniki

Wykaz:

1. Projekt ustawy w przedmiocie niestosowania do pracowników państwowych Kolei Żelaznych ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o organizacji władz dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko funkcjonariuszom państwowym³⁷⁶.
2. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie organizacji władz administracyjnych II instancji na Ziemi Wileńskiej.
3. [Projekt ustawy o zmianie granic obszarów województwa wileńskiego, nowogródzkiego, białostockiego i poleskiego, i przeniesieniu siedziby województwa nowogródzkiego do Grodna].
4. [Uzasadnienie wniosku Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie cenzury korespondencji zagranicznej]
5. [Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie dozorów prasowych].
6. Ustawa o stowarzyszeniach³⁷⁷.
7. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji poprawek do art. 4, 6, 12, 13, 15 i 26 Umowy Związku Narodów³⁷⁸, uchwalonych 3, 4 i 5 października 1921 roku przez II Zgromadzenie Ogólne Związku Narodów³⁷⁹.
8. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów o ratyfikacji Układu, podpisanego w Poznaniu dnia 29 kwietnia 1922 roku pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Rzeszą Niemiecką w sprawie ułatwień dotyczących ruchu granicznego wraz z protokołem końcowym³⁸⁰.
9. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji Umów Finansowych między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czechosłowacką, podpisanych w Warszawie d[nia] 6 grudnia 1921 roku³⁸¹.
10. Wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w przedmiocie Ustawy o zakładach leczniczych³⁸².
11. [Wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w przedmiocie utworzenia Komisji Farmakopei Polskiej przy Ministerstwie Zdrowia Publicznego]³⁸³.
12. Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu na Radę Ministrów w przedmiocie zmiany austriackiego rozporządzenia cesar[skiego] z dnia 10 sierpnia 1915 r. o sekwestrze ropy (Austr[iacki] Dz[iennik] U[staw] z nr 239) i produktów naftowych³⁸⁴.
13. Wniosek Ministra b[yłej] Dzielnicy Pruskiej w przedmiocie wydania rozporządzenia o zatwierdzeniu zmian w ustawie Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego i zatwierdzeniu Ustawy Banku Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego³⁸⁵.

³⁷⁶ Nie publikuje się.

³⁷⁷ Nie publikuje się.

³⁷⁸ Związek Narodów – jeden z ówczesnych wariantów tłumaczenia nazwy Ligi Narodów.

³⁷⁹ Nie publikuje się.

³⁸⁰ Nie publikuje się.

³⁸¹ Nie publikuje się.

³⁸² Nie publikuje się.

³⁸³ Nie publikuje się.

³⁸⁴ Nie publikuje się.

³⁸⁵ Nie publikuje się.

14. Projekt ustawy o zakwaterowaniu wojska³⁸⁶.
15. [Wniosek Ministra Spraw Wojskowych o zezwolenie Ministrowi Spraw Wojskowych na przeprowadzenie dodatkowego przeglądu popisowych rocznika 1899 i 1900]³⁸⁷.
16. [Projekt ustawy] w przedmiocie uchylenia podatków (opłat) od przyrostu wartości oraz o pobieraniu przez ciała samorządne opłat od umów o przejście własności nieruchomości³⁸⁸.
17. Motywy projektu ustawy w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy z dnia 16 lipca 1920 r. o podatku od kapitałów i rent³⁸⁹.
18. [Wniosek Ministra Skarbu w sprawie przedłożenia Sejmowi do zatwierdzenia zamknięć kasowych za okres od 19 stycznia 1917 do 30 czerwca 1919 r.]

^bZałącznik 2^b

Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie organizacji władz administracyjnych II instancji na Ziemi Wileńskiej

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia ^a...^a 1922 r.

w przedmiocie organizacji władz administracyjnych II instancji na Ziemi Wileńskiej.

Na zasadzie art. 5 i 7 ustawy z dnia 6 kwietnia 1922 o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską (Dz. Ust. Nr. 26. Poz. 213) Rada Ministrów zarządza, co następuje:

§ 1.

Na Ziemię Wileńską rozciąga się moc obowiązująca ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych II instancji (Dz. Ust. nr. 65 z r. 1919, poz. 395).

§ 2.

Ustanowionemu w art. 7 ustawy z dnia 6 kwietnia 1922 r. o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską (Dz. Ust. nr. 26, poz. 213) Delegatowi Rządu przysługują odnośnie [do] terenów, określonych w art. 1 i 8 przytoczonej ustawy uprawnienia zwierzchników władz administracyjnych II instancji, wynikające z ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych II instancji (Dz. Ust. nr. 65 z r. 1919, poz. 395).

³⁸⁶ Nie publikuje się.

³⁸⁷ Nie publikuje się.

³⁸⁸ Nie publikuje się.

³⁸⁹ Nie publikuje się.

§ 3.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z interesowanym Ministrami.

§ 4.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia³⁹⁰.

MOTYWA.

W wykonaniu ustawy z dnia 6 kwietnia 1922 r. o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przygotowało załączony projekt rozporządzenia Rady Ministrów, który był przedmiotem obrad Rady Ministrów, został jednak zdjęty w porządku dziennego, ponieważ podniesiono pytanie, czy rozciągnięcie ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. Dz. Ust. nr. 65 z r. 1919, poz. 395 na Ziemię Wileńską nie mieści się już w art. 7 ustawy z dnia 6 kwietnia.

Na powyższe pytanie należy odpowiedzieć przecząco, a to z następujących powodów: z art. 7 ustawy z dnia 6 kwietnia wynika, że Naczelnik Państwa mianuje Delegata dla objęcia administracji Ziemi Wileńskiej. Uprawnienia tego Delegata są zatem ściśle oznaczone i w tej także stylizacji została ogłoszona przez Prezydium Rady Ministrów w Monitorze Polskim nominacja Delegata. Dla bliższego określenia powyższych uprawnień dodaje art. 7, że Delegat ten posiadać będzie uprawnienia przysługujące zwierzchnikom władz administracyjnych II instancji według ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. (Dz. Ust. nr. 65 z r. 1919, poz. 395).

Postanowienia ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. należy podzielić na kilka kategorii:

Art. 2 i 3 określa uprawnienia Wojewody,

Art. 6 określa tok instancji, a zatem uprawnienia stron interesowanych w sferze środków prawnych od orzeczeń Wojewodów.

Art. 4 i 5 powołuje do życia surogat samorządu Wojewódzkiego w postaci Rady Wojewódzkiej.

Art. 7 i 9 określają kompetencje poszczególnych Ministrów w przedmiocie wykonania ustawy z 2 sierpnia, wreszcie

Art. 1 i 8 pojadą ogólne przepisy organizacyjne.

Jeśli zatem art. 7 ustawy z dnia 6 kwietnia postanawia, że Delegat dla objęcia administracji Ziemi Wileńskiej na posiadać uprawnienia, przysługujące zwierzchnikom władz administracyjnych figurujących według ustawy z 2 sierpnia 1919 r., to nawiązaniem w tym względzie jedynie do art. 2 i 3 tej ustawy, które

³⁹⁰ Por. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 czerwca 1922 r. w przedmiocie organizacji władz administracyjnych II instancji na Ziemi Wileńskiej, Dz.U. 1922, nr 47, poz. 410.

określają uprawnienia Wojewodów, natomiast nie mówi nic o wszystkich innych kategoriach uprawnień, które powyżej wyliczono. Dlatego też art. 7 nie mógł stanowić dostatecznej podstawy prawnej do podporządkowania Delegatury Rządu dla Ziemi Wileńskiej na podstawie ustawy z dnia 2 sierpnia.

Ponieważ art. 7 nazywa Naczelnika władzy administracyjnej II instancji Delegatem, zaś w ustawie z dnia 2 sierpnia urzędnik ten nazywa się Wojewodą, ponieważ dalej w myśl art. 8 tej ustawy Delegatowi Rządu podlegać mają pod względem administracyjnym powiaty dziśnieński, duniłowiczowski i wilejski, na które ustawa z dnia 2 sierpnia 1919 r. została rozciągnięta ustawą z dnia 4 lutego 1921 r. Dz. Ust. Nr 16, poz. 931, ponieważ wreszcie także i powiat brasławski zaliczony w ustawie z 6 kwietnia mylnie do obszaru Ziemi Wileńskiej podlega niewątpliwie w myśl art. 1 w związku z art. 2 ustawy z 4 lutego 1921 r. działaniu ustawy z 2 sierpnia 1919 r., przeto należało w projekcie rozporządzenia Rady Ministrów stwierdzić, iż na terenie powyższych czterech powiatów uprawnienia zwierzchnika władzy administracyjnej II instancji (Wojewody) sprawować będzie Delegat Rządu.

^bZałącznik 3.^b

[Projekt ustawy o zmianie granic obszarów województwa wileńskiego, nowogródzkiego, białostockiego i poleskiego, i przeniesieniu siedziby województwa nowogródzkiego do Grodna]

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Nr. – A.O.1403

USTAWA

Z dn. ^a...^a 1922 r.

O zmianie granic obszarów określonych w art. 1 i 8 Ustawy z dnia 6 IV 1922 r. o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 213) oraz województw wileńskiego, nowogródzkiego, białostockiego i poleskiego, a również o przeniesieniu siedziby Województwa Nowogródzkiego do Grodna.

Art. 1.

Do obszarów określonych w art. 1 i 8 Ustawy z dnia 6 IV 1922 r. objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 213) przyłącza się pod względem administracyjnym następujące obszary z Województwa Nowogródzkiego:

1) powiat lidzki za wyjątkiem gmin wasiliskiej, nowodworskiej, ostrzyńskiej, dziembrowskiej, szczuczynskiej, różankowskiej, orlanskiej, żołudeckiej, lebiodzkiej i bielickiej

- 2) powiat wołyński, za wyjątkiem gmin: nalibockiej i derewniańskiej oraz
- 3) gminy: pierszajską i rakowską z powiatu stołpeckiego, przy czym pierwszą wciela się do powiatu wołyńskiego, drugą zaś do powiatu wilejskiego.

Art. 2.

Z wymienionych w art. 1 gmin powiatu lidzkiego tworzy się w obrębie Województwa nowogródzkiego powiat szczuczynski z siedzibą władzy powiatowej w Szczuczynie. Gminy nalibocką i derewniańską powiatu wołyńskiego wciela się do powiatu stołpeckiego.

Art. 3.

Do Województwa Nowogródzkiego włącza się:

- 1) z Województwa Białostockiego powiaty grodzieński i wołkowyski,
- 2) z Województwa Poleskiego gminę zaostrowicką, kruhowicką oraz miejscowości Horodyszczce, Nowosiołki i Swiatica z gminy chotenieckiej pow. łuninieckiego, przy czym gminę zaostrowicką wciela się do powiatu nieświeskiego zaś gminę kruhowicką i wymienioną wyżej część gminy chotenieckiej do powiatu baranowickiego.

Art. 4

Siedzibę Urzędu wojewódzkiego Województwa Nowogródzkiego przenosi się z Nowogródka do Grodna.

Art. 5

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. 6

Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Uzasadnienie

Projekt niniejszy, będący wykonaniem rezolucji uchwalonej przez Sejm ustawodawczy w dniu 6 IV 1922 r. a wzywającej Rząd do przedłożenia w ciągu miesiąca projektu Ustawy, oddzielającej ostatecznie Województwo Nowogródzkie od Ziemi Wileńskiej przyjmuje w założeniu, zgodnie zresztą z treścią powołanej rezolucji, że Województwo Nowogródzkie aczkolwiek w zmienionych granicach ma być nadal utrzymane. Założenie to w konsekwencji doprowadzić musiało do rozszerzenia zadania wypływającego z powołanej rezolucji łącznie bowiem z przesunięciem granicy między obszarem Wileńskim i województwem Nowogródzkim zachodzi, jak to widać z przytoczonym niżej rozważań, konieczność ogólnej regulacji granic Województwa Nowogródzkiego. Wskutek tego dyslokacje projektowane dotyczą również części województwa Białostockiego; jednocześnie ze względu na odpowiednią sposobność projektuje się zgodnie z wolą ludności miejscowej drobną zmianę granicy między Województwem Nowogródzkim i Poleskim.

Podział administracyjny i stan zaludnienia wchodzących głównie w grę 3 województw przedstawiają się w obecnej chwili jak następuje:

Powiatów W tym jeden powiat miejski	Ludności w tysiącach	W tym Polaków	Innych
Obszary Wileńskie 9	964	338 (55,8%)	426
Woj. Nowogródzk[ie] 7	824	428 (51,9%)	396
” Białostockie 15	1302	996 (76,5%)	366

W Województwie Nowogródzkim zaludnienie poszczególnych powiatów przedstawia się jak następuje:

	Ogółem	Polacy (%)	Inni
Pow. Lidzki	191 963	145 193 (75,6)	46 770
” Wołożyński	118 591	81 492 (68,7)	37 099
” Stołpecki	74 222	49 159 (66,2)	25 063
” Baranowicki	104 801	40 897 (39,1)	63 904
” Nieświeski	114 628	41 339 (36)	73 289
” Nowogródzki	101 721	33 712 (33)	68 009
” Słonimski	118 875	36 436 (30,7)	82 239

Z pozostałych w Województwie Nowogródzkim obszarów jedynie powiaty Lidzki i Wołożyński, wglądnie ich północne części wykazują ciężenie ku Wilnu. Jest to spowodowane zarówno względami komunikacyjnymi, jak i poczuciem pokrewieństwa etnicznego i kulturalnego z ludnością Ziemi Wileńskiej; gra tutaj również niewątpliwie pełnią rolę wieloletnie przyzwyczajenie wynikające z przynależności tych powiatów do b[yłej] guberni Wileńskiej.

Uwzględniając te okoliczności projekt proponuje przyłączenie północnych części wspomnianych powiatów do Obszaru Wileńskiego, południowe ich części miałyby jednak pozostać nadal w Województwie Nowogródzkim za czym przemawiają względy następujące:

1) we wszystkich tabelkach liczby ludności odnoszące się do Ziemi Wileńskiej w braku późniejszych dat, zaczerpnięte są ze spisu, dokonanego w roku 1919 przez Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich; liczby odnoszące się do pozostałych dzielnic podane są według wyników spisu ludności z dn. 30 IX 1921 r; rzeczywista liczba ludności w obecnej chwili jest niewątpliwie wyższa wobec reemigracji.

Powiat Lidzki obejmujący około 200 000 ludności jest jako jednostka administracyjna I-ej instancji zbyt duży i z tego powodu powinien być podzielony. W tej mierze, jeśli wziąć pod uwagę położenie geograficzne oraz stosunki komunikacyjne, nastęrcza się jeden tylko wniosek, a mianowicie podział tego powiatu na część północną, która miałaby stanowić właściwy powiat lidzki,

oraz część południową, jako odrębny powiat z siedzibą władz powiatowych w stosunkowo najbardziej centralnie dogodnie pod względem komunikacyjnym położonym punkcie – w Szczuczynie. W ten sposób powstałyby dwa odrębne powiaty, stosunki zaludnienia których przedstawiałyby się jak następuje:

	Ludność	Polaków	w tym Innych
Właściwy pow. Lidzki	112 240	89 641 (79,8)	22 599
pow. Szczuczynski	79 723	55 552 (69,8)	24 171

Projektowany powiat Wasiliski wchodzi w głąb Województwa Nowogródzkiego i oddziela go od powiatu Grodzieńskiego, który według projektu ma wejść z powrotem w skład tego województwa. Oddzielenie zatem obszaru projektowanego powiatu Wasiliskiego od Województwa Nowogródzkiego zepsułoby figurę geograficzną tego Województwa a względnie uniemożliwiłoby przyłączenie doń powiatu grodzieńskiego. Wydzielenie to byłoby również niekorzystne z punktu widzenia narodowego, powiaty bowiem Lidzki i Wołożyński jak to widać z podanej wyżej tabelki posiadają największy w Województwie Nowogródzkim odsetek ludności polskiej, po wydzieleniu całkowitym tych powiatów z Województwa Nowogródzkiego pozostałaby w nim za wyjątkiem powiatu Stołpeckiego powiaty, w których ludność polska jest w mniejszości, wskutek czego ogólny odsetek Polaków spadłby do 39,3%. Pozostawienie zaś powiatu Szczuczynskiego zasili zaś żywioł polski w Województwie Nowogródzkim i umożliwi przyłączenie doń powiatu Grodzieńskiego, który pod tym względem również jak to wyłuszczone niżej wywrze wpływ dodatni. Zaznaczyć wreszcie należy, że obszar, który ma stanowić projektowany powiat Szczuczynski ma bliskie szosowe i kolejowe położenie z Grodnem, do którego projektuje się przeniesienie siedziby władz wojewódzkich, nadto obszar ten łączy z Grodnem rzeka Niemen. Z tego zatem względu pozostawienie powiatu Szczuczynskiego w Województwie Nowogródzkim leży również w jego własnym interesie.

Co dotyczy powiatu Wołożyńskiego, to południowa jego część, a mianowicie gminy: derewniańska i nalibocka ze względu na bliskie sąsiedztwo z miastem Stołpcami ciążą ku niemu, czemu dały wyraz prośby zainteresowanej ludności tych gmin. Gminy te wskutek tego mają pozostać w Województwie Nowogródzkim i przyłącza się je do powiatu Stołpeckiego; zamiast tych gmin powiat Wołożyński miałby otrzymać z pow. Stołpeckiego gminę pierszajską, znajdującą się w analogicznej sytuacji w stosunku do Wołożyna. Od powiatu Stołpeckiego według projektu ma być ponadto odłączona do powiatu Wilejskiego najbardziej na północ wysunięta gmina rakowska. Gmina ta odległa jest od Stołpców około 70 kilometrów drogą gruntową; z Wilejką gmina ta posiada połączenie kolejowe.

Po włączeniu [do] Obszaru Wileńskiego wspomnianych części powiatów Lidzkiego i Wołyżyńskiego, skład obszaru Wileńskiego i Województwa Nowogródzkiego przedstawiałby się jak następuje:

	powiatów	ludności	Polaków	Innych
Obszar Wileński	11	1198	709 (59,1)	489
Woj. Nowogródzkie	6	590	257 (43,6)	333

Jak widać z powyższego województwo Nowogródzkie w powyższych granicach byłoby stosunkowo za małe, a odsetek ludności polskiej spadłby o 7,5%. Z tych względów pożądane jest przeto powiększenie obszaru tego Województwa oraz zasilenie elementu polskiego. W tym względzie nasuwa się jedyny racjonalny wniosek, tj. przyłączenie powiatów Grodzieńskiego i Wołkowyskiego. Powiaty te zarówno geograficznie jak i etnicznie stanowią jednolitą całość z pozostałą częścią Województwa Nowogródzkiego i są dobrze zespolone komunikacyjnie. Przez przyłączenie tych powiatów posiadających znaczny odsetek ludności polskiej powiększa się odpowiednio obszar i zaludnienie Województwa Nowogródzkiego, a również znacznie powiększa się procent ludności polskiej. Zaznaczyć przy tym należy, że procent ludności polskiej zwiększy się wskutek tej dyslokacji również i na pozostałym obszarze Województwa Białostockiego. Stosunki te ilustruje poniższa tabelka:

	powiatów	Ludność	Polaków	Innych
Obszar Wileński	11	1198	709 (58,9)	489
Woj. Nowogródzkie	8	855	417 (49,5)	438
Woj. Białostockie	13	1037	836 (80,6)	201

Prócz powyższych zmian projekt obejmuje pewne drobne przesunięcie granic Województwa Nowogródzkiego i Poleskiego, a to stosownie do uzasadnionych próśb ludności, przesuwa się mianowicie gminę zaostrowicką i kruhowicką oraz 3 wioski z gminy chotenickiej do sąsiednich powiatów Nieświeskiego i Baranowickiego. Wchodzą tu w grę wyłącznie względy komunikacyjne. Wskutek powyższej dyslokacji granica Województwa Nowogródzkiego oprze się o błota pińskie. Na obszarze tym zamieszkuje około 14 000 ludności w czym około 4600 ludności polskiej. W ten sposób zaludnienie Województwa Nowogródzkiego ostatecznie wyniosłoby około:

Ogółem ^c (w tysiącach) ^c	Polaków	Innych
869	^a 481 ^{a391} (48,4)	448

³⁹¹ Powinno być 421.

Jak widać z zestawienia wyżej przytoczonych cyfr Obszar Wileński oraz Województwa Nowogródzkie i Białostockie pod względem zaludnienia będą sobie prawie równe. Województwo Nowogródzkie obejmować będzie przy tym obszary bardzo do siebie zbliżone zarówno pod względem warunków naturalnych jak i etnicznych, a odsetek ludności polskiej w stosunku do stanu obecnego zmniejszy się tylko nieznacznie bo o 2,4%.

W związku ze zmianą obszaru Województwa Nowogródzkiego projektuje się przeniesienie siedziby Województwa z Nowogródka do Grodna. Nowogródek poza swoim centralnym położeniem nie miał żadnych danych na to, by być miastem wojewódzkim. Jest on odległy od kolei o przeszło 22 k[i]l[o]m[etry], a jako zbyt małe miasteczko nie mógł pomieścić wszystkich władz i urzędów II instancji. Wskutek tego cały ich szereg musiał pomieścić się w Grodnie, tamże mieści się ‘Dyrekcja’ Okręgowa Poczty i Telegrafów; w Grodnie również mieści się Sąd Okręgowy, którego właściwość rozciąga się na powiaty Lidzki, Słonimski i Baranowicki; Kuratorium ^hokręgowe^h Szkolne mieści się w Lidzie.

Przeniesienie siedziby województwa do Grodna jako największego miasta w Województwie umożliwi skoncentrowanie wszystkich władz wojewódzkich w tym mieście. Grodno bowiem posiada odpowiednie gmachy, zarówno na pomieszczenia urzędów jak i urzędników. Grodno aczkolwiek położone na krańcu przyszłego Województwa posiada na wszystkich powiatach komunikację kolejową, ponadto 1 szosa łączy go z przyszłym powiatem Szczuczynskim, a druga prowadzi przez Wołkowysk i Słonim, aż do Baranowicz. Wskutek takiego położenia miasto Grodno nigdy nie przestało być ośrodkiem dla zachodniej części Województwa Nowogródzkiego, aż do Słoniwa włącznie. Pomieszczenie siedziby województwa w jednym z miast we wschodniej jego części okazać by się mogło bardzo nieodpowiednie na wypadek wojny.

^bZałącznik 4^b

[Uzasadnienie wniosku Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie cenzury korespondencji zagranicznej]

UZASADNIENIE

Dotychczasowe uchwały Rady Ministrów odnośnie [do] cenzury brzmią:

1) Uchwała Rady Ministrów z dnia 13-go kwietnia 1921 r.

„Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zaprowadzi kontrolę korespondencji zagranicznej i uruchomi w tym celu w porozumieniu z Min[isterstwo] Spr[aw] Wojsk[owych] i Min[isterstwo] Poczty i Telegr[afów]. Dozory pocztowe, telegraficzne i telefoniczne. Zarazem zleca się Ministrowi Spraw Wewnętrznych niezwłocznie wniesienie do Sejmu projektu ustawy o cenzurze listów i przesyłek zagranicznych”.

UWAGA:

Oдносна ustawa zostałaby wniesiona w dn. 21 sierpnia ub. r. dotąd nie rozpatrzona przez Sejm. Była jednak rozpatrywana w dn. 16.XI.[19]21 r. na posiedzeniu Komisji administracyjnej Sejmu Ustawodawczego, gdzie powzięła uchwałę, iż Komisja uznaje całkowicie konieczność utrzymania nadal cenzury.

2) Uchwała Rady Ministrów z 7 i 8 III

„Oдноśnie do preliminarza budżetowego Min[isterstwa] Spr[aw] Wewn[ętrznych] postanowiono z dn. 1 kwietnia znieść cenzurę listów i z tym samym dniem rozwiązać dotyczący Urząd i zwolnić jego urzędników”.

3) Uchwała Rady Ministrów z dn. 13-go kwietnia znosząca cenzurę telegraficzną ^a polecająca M[inisterstwu] S[praw] Wewn[ętrznych] przedłożenie wniosku co do przeprowadzenia cenzury druków^c. Jako minimum należy umożliwić Rządowi utrzymanie Dozorów w Warszawie i Krakowie, a także we Lwowie, ze względu na agitację emigracji ukraińskiej i żywołów wywrotowych.

Wspomniane miejscowości są ogólnymi punktami wymiennymi z zagranicą i przechodzi przez nie około 90% całej korespondencji zagranicznej.

Utrzymanie Urzędów Dozorów w tych miejscowościach byłoby połączone z wydatkiem w kwocie 45 000 000.

Jednak byłoby to połączone z oszczędnościami dla Min[isterstwa] Spr[aw] Wojsk[owych] i Min[isterstwa] Spr[aw] Zagr[anicznych] i innych władz, które nie potrzebowałyby wydawać nieraz bardzo znacznych sum na zdobycie informacji, które to są i mogą być dostarczane przez Dozory legalnie i z łatwością. Oddziały szyfrowe MSWojsk. i MSZ operują przeważnie z materiałem dostarczanym przez Dozory.

Należy zdjąć z Min[isterstwa] Spr[aw] Wewn[ętrznych] obowiązek bezwzględnej cenzury całej korespondencji pocztowej, telegraficznej i telefonicznej, gdyż pociągałoby to za sobą koszty przewidziane w preliminarzu budżetowym na rok 1922 i przez Min[isterstwo] Skarbu nie akceptowane. Koszty te wynoszą według preliminarza 1922 r. 91 z górą milionów.

Cenzura istnieje obecnie w całym szeregu Państw, Min[isterstwo] Spr[aw] Wewn[ętrznych] posiada dowody na to oдноśnie do Rosji, Niemiec, Węgier, Czechosłowacji, Litwy i częściowo Belgii i Holandii istnieje jednak uzasadniona ^aprezumpcja^{a392}, że i inne Państwa europejskie pod tą lub inną formą cenzurę u siebie dotąd zachowały.

W ubiegłym jeszcze roku istnienie takiej cenzury było stwierdzone przez biura Unii.

Otwarcie ruchu pocztowego z Rosją wymaga bezwzględnego utrzymania cenzury.

³⁹² Właśc. presumpcja.

Do końca 1921 r. skonfiskowano listów 6974, ocenzurowano około ½ miliona depesz, a zużytkowano 7000; w 1922 r. (3 miesiące) ocenzurowano depesz 244 122 z tego zatrzymano 19, zużytkowano w celach informac[ji] 1240, korespondencji przeszło przez dozory około 3 800 000 listów, ocenzurowano około 500 000, zatrzymano około 1620, zużytkowano w celach informac[ji] 3708.

Zainteresowani Wojewodowie i Komisarze Rządu na Śląsku Cieszyńskim i m.st. Warszawy wypowiadają się bezwarunkowo za utrzymaniem cenzury.

Dozory pełnią funkcje informacyjne śledcze i prewencyjne jako to komunikują zainteresowanym władzom nastroje i dążenia wrogich nam organizacji i grup narodowościowych tak wewnątrz państwa jak i zagranicą, łączność między tymi organizacjami i poszczególnymi członkami, ustosunkowanie się ich do Państwa, wykrywają dezertów, wykroczenia paszportowe i walutowe, nie dopuszczają do rozpowszechniania się zagranicą informacji wrogich nam lub też tendencyjnych i fałszywych, tamują rozprzestrzenianie się po kraju za pomocą listów, pism i broszur, którym debit jest w państwie odebrany, konfiskują nadsyłaną z Rosji agitacyjną bibułę itd. Nadmieniam się, że Min[isterstwo] Poczty [i Telegrafów] zgłosiło swe desinteressement, a Min[inisterstwa Spraw] Wojsk[owych] swą zgodę w tej sprawie (pismo M[inistra] Poczty z 13/4 nr. 8051/V, Nr. 2828 M.[S.]Wojsk.)

Wobec powyższego Rada Ministrów uchwalić raczy:

Uchwała Rady Ministrów z dn. ^a...^a 1922 r. w sprawie cenzury korespondencji zagranicznej:

Zmienia się uchwałę z dn. 7 i 8 III powziętą odnośnie do preliminarza budżetowego Min[isterstwa] Spraw Wewn[ętrznych], na rok 1922 i zostawia w mocy uchwałę z dn. 13 IV 1921 w części dotyczącej uprawnienia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych do dokonywania przez podległe mu organa Dozoru Korespondencji Zagranicznej.

Zmienia się uchwałę z dn. 13 IV o tyle, iż upoważnia się Ministerstwo Spraw Wewnętrznych do dokonywania cenzury pocztowej, telegraficznej i telefonicznej częściowo lub całkowicie i w miejscowościach według jego uznania w porozumieniu z Min[isterstwo] Poczty i Tel[egrafów] i Min[isterstwo] Spr[aw] Wojsk[owych].

Odnosnie do cenzurowania korespondencji pochodzącej i wysyłanej z i do Rosji i Ukrainy sowieckiej i w ogóle wszystkich Republik Sowieckich upoważnia się Pana Ministra Spraw Wewnętrznych do powierzenia czynności cenzuralnych również ogólnopaństwowym organom administracji.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH
/-/ A. KAMIENSKI w.r.

[Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie dozorów prasowych]

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Nr. B.C. 2361/22

WNIOSEK
MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

wzniesiony na Radę Ministrów

w dn. ^a...^a 1922 r.

w sprawie dozorów prasowych

Uzasadnienie

W prasie zagranicznej żydowskiej, francuskiej, rosyjskiej, niemieckiej i białoruskiej wzmaga się coraz bardziej agitacja przeciwpolaska, zmierzająca do obalenia państwowości polskiej. Prasa ukraińska zogniskowana w Wiedniu, Berlinie i w Ameryce Północnej, i subsydiowana przeważnie przez rząd niemiecki, nawołuje ludność ukraińską do oporu przeciw władzom polskim w celu oderwania południowo-wschodnich kresów państwa polskiego. Na łamach zaś zagranicznej prasy żydowskiej spotyka się wciąż żywołową nienawiść do wszystkiego co polskie. Analogicznie tendencje widzimy w prasie białoruskiej oraz w wielu organach niemieckich i rosyjskich. Druki te w celach agitacyjnych w ogromnych ilościach są przesyłane za pośrednictwem poczty do Polski. W czasach zaś ostatnich daje się zauważyć masowe przesyłanie do Polski druków z Rosji So[wieckiej], ponadto w ogromnych ilościach nadsyłane są druki komunistyczne.

Dotychczas przeciwdziały nader skutecznie rozpowszechnianiu w państwie polskim takich druków zagranicznych dozory prasowe, powołane do życia przez Ministra Spraw Wewnętrznych na podstawie art. 33 dekretu w przedmiocie tymczasowych przepisów prasowych z dn. 7.II.1919 r. (Dz. Pr. N. 14, 'poz. 186^c) i § 26 austriackiej ustawy prasowej z d[nia] 17 XII 1862 r. '§ 6/63^c, ponieważ każdy druk zagraniczny musiał być kontrolowany przez funkcjonariuszów dozorów. W razie zatwierdzenia, że treść nadsyłanych do Polski druków zagranicznych jest zwrócona przeciw Państwu Polskiemu, druki podlegały obłożeniu aresztem, ewentualnie byłyby pozbawione debitu. Zniesienie dozorów prasowych, które zostało zarządzone przez Ministerstwo Pocht i Telegrafów w związku z wykonaniem uchwały Rady Ministrów z dn. 7 i 8 marca, przyczynia się do zalania Polski wydawnictwami szkodliwymi, co powoduje taki stan rzeczy, że w stosunku do krajowych druków istnieją ograniczenia przewidziane w ustawach, natomiast druki zagraniczne nie podlegają żadnym ograniczeniom. Władze zaś administracji politycznej pozbawione są możliwości zwalczać propagandę antypaństwową, która w skutkach swoich dla Rzeczypospolitej w krytycznych momentach może być niezmiernie groźna.

Koniunktury naszego życia wewnętrznego tak się układają, że istnienie nadal dozorów prasowych jest koniecznością. Za zniesieniem bowiem nie przemawiają ani względy praktyczne, ani też prawne.

Obowiązuje wprawdzie ustawa z dnia 27 maja 1919 r. o wyłączności państwowej poczty i telegrafów (Dziennik Praw [Państwa Polskiego] N. 44), która przewiduje zachowanie tajemnicy przesyłek pocztowych, robiąc wyjątek jedynie dla wypadków, określonych w ustawie o postępowaniu karnym, niemniej jednak ustawa ta nie koliduje z faktem istnienia dozorów prasowych, gdyż dekret w przedmiocie przepisów prasowych, stanowiący w tytule III-im o nakładaniu aresztu i dochodzeniu sądowym faktycznie nowelę do ustawy postępowania karnego, daje władzy administracyjnej uprawnienia na równi z władzami sądowymi i dlatego czynniki władz administracyjnych w dziedzinie kontrolowania przesyłek nie naruszają postanowień zawartych w art. 9 i 13 ustawy o wyłączności poczty i telegrafów.

Ponadto Ministerstwo Spraw Wewnętrznych nadmienia, że w myśl obowiązujących przepisów prasowych władze administracyjne otrzymują egzemplarze obowiązkowe druków w celu skontrolowania ich treści. Dlatego też sprawowanie kontroli druków zagranicznych przez dozory prasowe jest identyczne z kontrolowaniem egzemplarzy obowiązkowych z tą tylko różnicą, że egzemplarze sprawdzonych i niezakwestionowanych druków są doręczone adresatom.

Uzasadniając konieczność utrzymania dozorów prasowych Ministerstwo Spraw Wewnętrznych nadmienia, że wnosząc o utrzymanie dozorów prasowych, bynajmniej nie dąży do spowodowania w jakimkolwiek sposób naruszenia tajemnicy korespondencji, gdyż dozory prasowe w razie ich utrzymania nie będą miały prawa kontrolowania druków przysyłanych do Polski w kopertach zapieczętowanych.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych nadmienia, że w związku z wykonaniem czynności dozoru druków zagranicznych nie występowało i zasadniczo nie występuje o żadne dodatkowe kredyty. Czyniło i czynić to zamierza w zakresie przyznanych mu etatów i budżetu. W razie zniesienia dozorów prasowych wstrzymanie rozpowszechniania druków, nieposiadających debitu w państwie polskim, do czego administracja polityczna może faktycznie dojść tylko na podstawie dokonanej kontroli druków przez dozory prasowe, należałoby wyłącznie do funkcjonariuszów pocztowych. Jednak zważywszy, że czynności związane z kontrolą druków, winny być wykonywane przez ludzi specjalnie wykwalifikowanych w sprawach administracji politycznej, oraz wychodząc z założenia konieczności państwowej utrzymania dozorów prasowych w dotychczasowej kompetencji, jak również biorąc pod uwagę fakt istnienia obecnie kontroli druków zagranicznych państwach, znajdujących się bezsprzecznie w lepszych od naszych warunkach bezpieczeństwa jak np. Czechosłowacja, Węgry, Niemcy, Belgia i Holandia, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w wykonaniu uchwały

Rady Ministrów z dn. 13 b.m. polecającej przedłożyć projekt w sprawie cenzury druków wnosi o przyjęcie wniosku o treści następującej:

WNIOSEK

Ministra Spraw Wewnętrznych wniesiony na Radę Ministrów

dn. ^a...^a 1922 r.

w sprawie dozorów prasowych.

RADA MINISTRÓW uchwalić raczy:

Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Min[istrami] Poczty i Telegrafów, Kolei Żelaznych i Skarbu do utrzymania w wykonaniu ustaw prasowych dozorów prasowych nad drukami nadsyłanymi z zagranicy do Rzeczypospolitej.

Minister Spraw Wewnętrznych:
/-/ Ant[oni] Kamiński w.r.

^bZałącznik 18^b

[Wniosek Ministra Skarbu w sprawie przedłożenia Sejmowi do zatwierdzenia zamknięć kasowych za okres od 19 stycznia 1917 do 30 czerwca 1919 r.]

MINISTERSTWO SKARBU

Nr GUK./3956/C.Ks. Warszawa, dn. 29 maja 1922 r.

Wniosek na Radę Ministrów w sprawie przedłożenia przez Rząd Sejmowi do parlamentarnego zatwierdzenia zamknięć kasowych za okres od 19 stycznia 1917 do 30 czerwca 1919.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Upoważnia się Rząd do przedłożenia Sejmowi zamknięć kasowych za okresy budżetowe:

I od 19 stycznia 1917 do 30 czerwca 1918

II od 1 lipca 1918 do 31 października 1918

III od 1 listopada do 31 grudnia 1918

i IV od 1 stycznia do 30 czerwca 1919

do parlamentarnego zatwierdzenia.

Uzasadnienie.

Zgodnie z art. 7 Ustawy Konstytucyjnej z dn. 17 marca 1921 [r.] Ministerstwo Skarbu stawia wniosek o przedłożenie przez Rząd Sejmowi do parlamentarnego

zatwierdzenia zamknięć kasowych, sporządzonych przez Centralną Księgowość według wzorów, dołączonych do pisma Najwyższej Izby Kontroli z dn. 9 VII 1919 [r.] L. 1478.

Zamknięcia te dotyczące następujących okresów budżetowych:

- 1) od 19 stycznia 1917 do 30 czerwca 1918 [r.]
- 2) od 1 lipca do 31 października 1918 [r.]
- 3) od 1 listopada do 31 grudnia 1918 [r.]
- 4) od 1 stycznia do 30 czerwca 1919 [r.]

przesłane zostały już Najwyższej Izbie Kontroli w myśl artykułu 7 Ustawy o kontroli państwowej z dn. 3 czerwca 1921 [r.] przy pismach Głównego Urzędu Kasowego z dn. 10 VIII L. 8623/21, z dn. 2 XI L. 15581/21, z dn. 17 XII L. 19355/21 i przy piśmie Centralnej Księgowości z dn. 10 III 1922 [r.] L. 2127/22.

Zamknięcia kasowe, poczynawszy od 1 XI 1918 [r.], obejmują oddzielnie Kongresówkę i oddzielnie Małopolską ze względu na istniejące wówczas w tych dzielnicach odrębne przepisy rachunkowo-kasowe.

Zamknięcia za dalsze okresy będą niebawem przedłożone po ostatecznym ich wykończeniu.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.
PREZYDENT MINISTRÓW:

MINISTER SKARBU:

^fMichalski^f

OBJAŚNIENIA

do zamknięć kasowych za okresy od 19 stycznia 1917 r. do 31 grudnia 1920 roku.

Do najważniejszych zadań, poruczonych Ministerstwu Skarbu, należy niewątpliwie zestawienie zamknięć za każdy okres budżetowy, przewidziane naprzód dekretem o Najwyższej Kontroli Państwa z dn. 7 lutego 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 14 poz. 183), a następnie artykułem 7. Ustawy Konstytucyjnej z dnia 17 marca 1921 i ustawą o Kontroli Państwowej z dn. 3 czerwca 1921 r. (Dz. Ust. Nr. 14 poz. 314).

Zamknięcie kasowe przedstawia faktyczne rezultaty gospodarki państwowej w ustalonych cyfrach i dlatego stanowi najpewniejszą podstawę dla realnej oceny polityki skarbowej, a zarazem umożliwia zbadanie, czy gospodarka państwowa była zgodna z preliminarzem.

Cel ten osiągnie zamknięcie kasowe tym łatwiej i tym lepiej, im rychlej po upływie okresu budżetowego będzie wykonane i podane do publicznej wiadomości.

Ministerstwo Skarbu, świadome ważności ciążącego na nim obowiązku i doniosłości tego zadania, poruczyło już z początkiem 1921 r. swym organem a mianowicie: Centralnej Księgowości, uskutecznienie zamknięć za ubiegłe

okresy budżetowe. Wcześniejse przystąpienie do tych prac było niemożliwe a powodu braku materiałów rachunkowych i kasowych. Skutki wojny światowej, a w szczególności wypadki wojenne w latach 1919 i 1920 obok wielu innych powodów, związanych z odrębnościami administracyjnymi, kasowymi i walutowymi w poszczególnych dzielnicach, spowodowały trudności, nie do zwalczenia przy opracowaniu zestawień kasowych. Prawie cały obszar Polski był terenem walk, a wrogowie nie poszanowali urzędów, ani kas, ani ksiąg, ani zapisków. Odrębności urzędzeń administracyjnych i kasowych państw zaborczych w poszczególnych dzielnicach, a na obszarze byłego Królestwa Kongresowego odrębności na terenach okupacji niemieckiej i austriackiej sprawiły, że z chwilą wyzwolenia Rzeczypospolitej Polskiej w administracji skarbowej powstał chaos. Brak urzędników kasowych utrudnił i utrudnia jeszcze teraz zorganizowanie Kas skarbowych i prawidłowe ich prowadzenie, a brak jednolitych przepisów kasowo-rachunkowych i jednolitej waluty w latach 1918 i 1919 r. wywołał zamieszanie. Tworzenie w Małopolsce licznych, przedtem nie istniejących władz i urzędów z prawem asygnowania pieniędzy w pasach państwowych, utrudniało władzom skarbowym kontrolę nad wydatkami, a następnie zebranie materiałów do sporządzenia zamknięć kasowych i rachunkowych. Usiłowania Ministerstwa i Izby Skarbowych do przyspieszenia odnośnych czynności doznawały ciągłej przeszkody, gdyż Kasy Skarbowe na obszarach dotkniętych bezpośrednio wypadkami wojennymi nie mogły dostarczyć w porę ani zestawień kasowych, ani dzienników i dokumentów, których trudno było odszukać; zarachowanie zaś tak wpływów jako też wydatków wskutek niejednolitego postępowania z powodu braku przepisów i niedomagań personelu urzędniczego wymagały licznych korespondencji celem wyjaśnienia i sprostowania błędnych zarachowań.

Dopiero Tymczasowo Przepisy rachunkowo-kasowe, ogłoszone w „Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Skarbu” nr. 5, 8, 10 i 14 z r. 1920, wprowadzają jednolite postępowanie w urzędach i kasach na obszarze b[yłego] Królestwa Kongresowego. W Małopolsce obowiązywały jednak nadal austriackie przepisy rachunkowe-kasowe, z którymi niestety zarządzenia naszych władz centralnych, oparte na odmiennych zasadach nie dały się pogodzić. Przekazywanie pieniędzy władzom krajowym w Małopolsce do dyspozycji względnie wypłaty nie tylko w kasach państwowych, lecz także w Oddziałach Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej a nawet bankach utrudniały niezmiernie prowadzenie kontroli budżetowo-rachunkowych i dokonywanie zestawień kasowych. Jeszcze obecnie ujawniają się wypadki podejmowania przez wojsko i niektóre władze zaliczek w bankach i kasach prywatnych w latach 1918 i 1919.

Różnica walut, obowiązujących w b[yłej] Kongresówce i Małopolsce, tudzież na kresach, powodowało nadzwyczajne trudności nie tylko przy dostarczeniu kasom znaków obiegowych, lecz także przy wypłatach i poborze danin, oraz przy zarachowaniu tak wpłat jak i wypłat.

Ze względu na wypadki, spowodowane wojną i pierwsze próby usiłowanej planowej gospodarki, rozróżniamy do końca r. 1920 następujące okresy, za które uskutecznilo odrębne zamknięcia:

I. Okres za czas od 19 stycznia 1917 r. do końca czerwca 1918 r.

II. Okres, obejmujący miesiące: lipiec do października 1918 r.

Rachunki kasowe z powyższych okresów przedstawiają tylko sumy niektórych wpływów i wydatków kasowych na obszarze b[yłego] Królestwa Kongresowego, zajętych przez państwa okupacyjne Austrię i Niemcy. Zestawienia więc za te okresy nie dają zupełnego obrazu o całej gospodarce nawet na tych obszarach, gdyż obejmują tylko cyfry wpływów i wydatków, dotyczących zbyt ograniczonego ówczesnego samorządu polskiego i nie obejmują tych gałęzi administracji, które pozostawały w rękach okupantów.

Dopiero od listopada 1918 r. rozpoczyna się właściwe w całej pełni polskie życie państwowe, a z nim także własna samodzielna gospodarka skarbowa, którą ujęto w następujące okresy:

I. Okres listopad i grudzień 1918 r.

II. Okres styczeń – czerwiec 1919 r.

III. Okres lipiec 1919 r. – marzec 1920 r.

IV. Okres kwiecień – grudzień 1920 r.

Skoro Małopolska oświadczyła się za zjednoczeniem z b. Królestwem Kongresowym i władze centralne w Warszawie objęły administrację Małopolski, ustanawiając dla niej te same okresy gospodarcze, co w b[yłej] Kongresówce, zestawieniami kasowymi za okresy od 1 listopada 1918 r. do 31 grudnia 1920 r. musiano objąć b[yły] zabór rosyjski i austriacki z wyjątkiem terenów przyfrontowych wschodnich (dzisiejszych województw: wołyńskiego, poleskiego i nowogródzkiego) tudzież spornego terenu Śląska.

Mimo poddania wszystkich resortów administracji w Małopolsce pod zarząd władz centralnych w Warszawie, przeprowadzenie naraz unifikacji finansowej w tych dzielnicach było niemożliwe, gdyż stały temu na przeszkodzie odrębności dzielnicowe w administracji skarbowej, przede wszystkim odmienne podatki, a co najważniejsze odmienny ustrój kasowy i rachunkowy.

Unifikacja kasowa i rachunkowa w tych dzielnicach nastąpiła dopiero przez wprowadzenie z dn. 1 stycznia 1922 r. jednolitych przepisów rachunkowo-kasowych w całym Państwie.

Dlatego też zamknięcia kasowe z b[yłej] Kongresówki i Małopolski za okresy do końca r. 1921 nie dadzą się organicznie złączyć w jedną całość, lecz muszą być przedstawione oddzielnie w szczegółowych zestawieniach.

Zebranie ogólnych dochodów i rozchodów w tych dzielnicach dla celów orientacyjnych, uskutecznilo tylko w pewnych działach sposobem mechanicznym. Zestawieniami tymi nie objęto wyników gospodarki finansowej b[yłej] dzielnicy pruskiej, gdyż dzielnica ta nie była złączona w powyższych okresach pod

względem administracyjnym z dwoma innymi dzielnicami i posiadała odrębny zarząd, a odmienny ustrój kasowy i rachunkowy w tej dzielnicy nie dozwala nawet na mechaniczne złączenie wpływów i wydatków z poszczególnych działów b[yłej] dzielnicy pruskiej z odnośnymi działami dwu innych dzielnic. Dlatego zestawienia rachunkowo-kasowe z b[yłej] dzielnicy pruskiej przedstawiono w osobnych tablicach.

Wspomniane wyżej okresy zamknięć kasowych odpowiadają okresom co do których czynione były usiłowania stworzenia budżetu. W pierwszych dwu miesiącach wyzwolenia tj. w listopadzie i w grudniu 1918 r. z powodu ogólnego zamętu niepodobna było zrobić od razu jakiegokolwiek planu finansowego, pomimo że Tymczasowa Komisja Rządząca we Lwowie³⁹³ czyniła w tym względzie pewne starania. Dla b[yłego] Królestwa Kongresowego opracowano pierwszy prowizoryczny budżet na pierwsze półrocze 1919 r. Na następny okres od 1 lipca 1919 r. do końca marca 1920 r. ułożono preliminarz budżetowy z podziałem za zabory rosyjski i austriacki, a odrębny budżet opracowano dla b[yłej] dzielnicy pruskiej. Ważność tych preliminarzy przedłużono uchwałą Rady Ministrów z dnia 12 marca 1920 r. na dalszy okres dziewięciomiesięczny od 1 kwietnia do 31 grudnia 1920 r.

Jak to już wyżej wspomniano, sprawozdanie niniejsze tak z b[yłej] Kongresówki jak też z Małopolski jest opracowaniem kasowym, z tą jednak różnicą, że zestawienia z b[yłej] Kongresówki, oparte wyłącznie na wykazach i dokumentach, dostarczonych przez kasy względnie Izby Skarbowe, przedstawiają gospodarkę poszczególnych władz resortowych w świetle cyfr kasowych, a więc tylko wpływy i wydatki, jakie uskuteczniło przez te kasy, natomiast zestawienia Małopolski sporządzono na podstawie nadesłanych Ministerstwu Skarbu przez Małopolskie asygnujące władze wykazów, obejmujących w myśl odnośnych przepisów kasowo-rachunkowych nie tylko wpływy i wydatki, uskuteczniane przez Kasy Skarbowe, lecz także obroty, uskuteczniane przez przerachowanie i za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności bez udziału Kas Skarbowych. Celem stworzenia jednolitego całokształtu z gospodarki obu tych dzielnic, nadano zestawieniom z Małopolski formę zestawień, przepisaną przez Najwyższą Izbę Kontroli i dostosowaną do organizacji kasowo-rachunkowej w b[yłej] Kongresówce, jakkolwiek forma ta nie odpowiadała ówczesnemu systemowi rachunkowo-kasowemu w Małopolsce.

Sprawozdanie to nie zawiera zamknięć rachunkowych w ścisłym znaczeniu, bo do złożenia takich sprawozdań tj. szczegółowego rachunku z gospodarki obowiązane są dotyczące władze, administrujące dochodami. Zamknięcia rachunkowe niektórych Ministerstw, operujących własnymi funduszami i pobierających

³⁹³ Właśc. Tymczasowy Komitet Rządzący – polski komitet utworzony 24 listopada 1918 r. we Lwowie w celu sprawowania tymczasowej władzy w Galicji Wschodniej.

z kas państwowych dotacje na pokrycie swych niedoborów jak również bilanse niektórych przedsiębiorstw państwowych tak zwanych eksploatacyjnych tj. przelewających swoje tylko czyste zyski do kas państwowych, dołączono w osobnym dodatku do właściwych zamknięć kasowych.

Sporządzone zestawienia nie odpowiadają też wszystkim wymogom zamknięć kasowych. Z powodu spóźnionego ich opracowywania nie osiągają przede wszystkim najważniejszego celu tj. nie mogą służyć za podstawę do ułożenia planu finansowego na najbliższy okres budżetowy, gdyż przedstawiają wyniki gospodarki z ubiegłych już dawno okresów. Dla celów orientacyjnych sporządzały Centralna Księgowość i Centralna Kasa państwowa tymczasowe miesięczne zestawienia wyników kasowych. Miesięczne zestawienia dochodów Ministerstwa Skarbu za cały rok 1921 ogłaszano w „Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Skarbu” i pismach codziennych. W zestawieniach, obecnie opracowywanych brak sum, wykazujących zaległości czynne i bierne, gdyż wyprowadzenie tych sum wymagałoby długotrwałych, mozolnych zamknięć rachunkowych z czasu rządów państw zaborczych. Zestawienia niniejsze za okresy najdawniejsze nie dają porównania rzeczywistych wyników kasowych z sumami preliminowanymi, gdyż początkowe preliminarze budżetowe nie były formalne; porównanie takie przeprowadzono w zestawieniach z b[yłej] Kongresówki od 1 stycznia 1919, zaś w zestawieniach z Małopolski dopiero od lipca 1919 r. Zamknięcia kasowe musiały być dostosowane do ówczesnego odrębnego sposobu prowadzenia kontroli kredytów w b[łym] zaborze rosyjskim i austriackim.

Celem osiągnięcia przejrzystości w zestawieniach rozpoczyna się każdy okres ogólnym bilansem, osobnym dla każdej dzielnicy, a do każdego bilansu dodano zestawienie ogólne wydatków i dochodów państwowych według Ministerstw tudzież działów budżetowych, w niektórych zaś działach nawet według paragrafów i pozycji.

Wykazy zaciągniętych długów, ilustrujące gospodarkę państwową ogłoszono w „Zielonej Księdze Ministerstwa Skarbu”.

Jakkolwiek podział wydatków za zwyczajne tj. połączone z normalnym trybem, Państwa i nadzwyczajne, spowodowane inwestycjami i nadzwyczajnymi wypadkami byłby w zamknięciach pożądany, to jednak w zamknięciach nie przeprowadzono takiego podziału, gdyż Kasy Skarbowe takiego podziału nie uwzględniły.

W zestawieniach tych nie ma ani szczegółowych dochodów, ani szczegółowych wydatków niektórych Ministerstw.

Wojsko, z powodu wojny w powyższych okresach, nie mogło prowadzić gospodarki, opartej na szczegółowych planach (preliminarzach), i dlatego pobierało dotacje, które uwidoczniło w zestawieniach jako wydatki budżetowe.

Gospodarka Kolei Żelaznych, Poczty i Telegrafów tudzież Rolnictwa i Dóbr Państwowych polegała na tym, że ich administracje zużywały swe dochody

przeważnie na własne wydatki, a na niedobory pobierały zasiłki z ogólnych zasobów państwowych, które w zestawieniach kasowych znów znajdują wyraz tylko w ogólnych sumach.

Podobnie dochody i wydatki państwowych przedsiębiorstw, prowadzących osobną gospodarkę eksploatacyjną pod nadzorem różnych Ministerstw nie są w zestawieniach szczegółowo przedstawione, a sumy, wstawione z odnośnych źródeł dochodu, stanowią tylko przelany w danym okresie czysty zysk.

Jakkolwiek więc wydatki i dochody niektórych Ministerstw prowadzących gospodarkę autonomiczną preliminowano na poszczególne okresy w sumach brutto, to jednak w zamknięciach przedstawiono wydatki i dochody tych Ministerstw w sumach netto tj. w sumach, jakie rzeczywiście kasy skarbowe na ich rachunek wydały względnie pobrały.

Celem przedstawienia gospodarki tych przedsiębiorstw przynajmniej w najogólniejszych zarysach dołączono do właściwych zamknięć dostarczone przez niektóre przedsiębiorstwa bilanse za czas, odpowiadający powyższemu okresom. Złączenie bowiem ich formalnych zamknięć rachunkowych z zestawieniami kasowymi jest niewykonalne, gdyż okresy gospodarcze niektórych przedsiębiorstw nie kryją się z okresami budżetowymi, a nadto powiększyłyby to niezmiernie rozmiary niniejszej pracy i uczyniłyby zestawianie mniej przejrzystym.

Rzeczą tych przedsiębiorstw będzie złożyć w osobnych opracowaniach szczegółowe rachunki za ubiegłe okresy gospodarcze.

Warszawa w lutym 1922 r.

DYREKTOR GŁÓWNEGO URZĘDU KASOWEGO
/-/ Roman Czauderna.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
72-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 9 czerwca 1922 roku

Obecni:

Minister Poczty i Telegrafów, jako Przewodniczący	dr Władysław Stesłowicz
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamiński
Minister Spraw Zagranicznych	Konstanty Skirmunt
Minister Spraw Wojskowych Generał-porucznik	Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jerzy Michalski
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu	Zygmunt Rymowicz
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Minister Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek
W naradach nad sprawami Górnego Śląska biorą nadto udział Wojewoda Śląski	Józef Rymer
Generał broni	Stanisław Szeptycki
Dyrektor Departamentu śląskiego w Ministerstwie Przemysłu i Handlu	inż. Józef Kiedroń
W obradach nad konferencją w Hadze Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Przemysłu i Handlu	Henryk Strasburger

Posiedzenie otwarto o 5 po południu

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 8 czerwca 1922 r.
2. Uchwalono załączony wniosek Ministra Kolei Żelaznych o mianowanie dr Bolesława Sikorskiego Prezesem Dyrekcji Kolei Państwowych w Katowicach (załącznik 1).
3. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu „Odrodzenia Polski” dyrektorowi polsko-amerykańskiego komitetu pomocy dzieciom (załącznik 2).
4. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wojskowych w sprawie zdemobilizowanych żołnierzy b[yłej] armii generała Hallera pochodzących z Ameryki (załącznik 3).

5. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji układu politycznego między Rzeczpospolitą a Republiką Czesko-Słowacką, podpisanego w Pradze 6 listopada 1921 r. (załącznik 4).

6. „Tajne” Wysłuchano sprawozdania wojewody śląskiego, uzupełnionego wyjaśnieniami udzielonymi przez inż. Kiedronia, generała Szeptyckiego i Ministra Spraw Wojskowych, o położeniu na Górnym Śląsku.

Rada Ministrów powzięła uchwałę:

1) przed wejściem wojsk polskich na Górny Śląsk nie należy ogłaszać stanu wojennego (zgodnie z wnioskiem wojewody śląskiego i generała Szeptyckiego).

2) wniesionego przez Ministra Sprawiedliwości projektu ustawy w przedmiocie upoważnienia Rządu do czasowego zawieszenia praw obywatelskich na obszarze górnośląskim województwa śląskiego (załącznik 5) się nie przyjmuje.

3) wojewoda śląski udzieli wyjaśnień Radzie Ministrów, na jakiej podstawie prawnej można na Górnym Śląsku ogłosić stan oblężenia;

4) wojewoda śląski i generał Szeptycki przyjadą do Warszawy 15 czerwca, ewentualnie na trzy dni przed wkroczeniem wojska polskich na Górny Śląsk, nie czekając wezwania Rządu.

5) Prezydium Rady Ministrów ogłosi sprostowanie podanych w gazetach wiadomości o udzieleniu się mającej amnestii przestępstw popełnionych na Górnym Śląsku.

7. Minister Spraw Zagranicznych referuje program prac konferencji w Hadze i przedkłada listę projektowanego składu delegacji polskiej na tę konferencję.

Rada Ministrów uchwała, by w skład delegacji polskiej wszedł, jako przewodniczący, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Przemysłu i Handlu Henryk Strasburger, jako drugi delegat, Minister pełnomocny Tytus Filipowicz, jako zastępcy delegatów: poseł w Brukseli Władysław Sobański, poseł w Hadze Józef Kowalski i b[yły] ekspert delegacji genueńskiej Jastrzębski, jako doradcy techniczni: delegat przy komisji dla odszkodowań w Paryżu Jan Mrozowski, radca poselstwa londyńskiego Jan Ciechanowski i sekretarz poselstwa paryskiego radca legacyjny Juliusz Łukasiewicz; jako siły pomocnicze: Stanisław Zalewski, referent Ministerstwa Spraw Zagranicznych (szyfry) i sekretarz przy poselstwie berneńskim Jerzy Nunberg (prasa).

Jako rzeczoznawcę przemysłu rosyjskiego i terenów rudnych i naftowych, należy w razie potrzeby wezwać Juliana Husarskiego, konsultanta w Ministerstwie Przemysłu i Handlu.

Poufny.

Posiedzenie zamknięto o 10 wieczorem

Stesłowicz^f

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek [Ministra Kolei Żelaznych] o mianowanie dr Bolesława Sikorskiego Prezesem Dyrekcji Kolei Państwowych w Katowicach³⁹⁴.
2. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu „Odrodzenia Polski” dyrektorowi polsko-amerykańskiego komitetu pomocy dzieciom].
3. [Wniosek Ministra Spraw Wojskowych w sprawie zdemobilizowanych żołnierzy byłej armii generała Józefa Hallera pochodzących ze Stanów Zjednoczonych].
4. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji polsko-czechosłowackiego układu politycznego z 6 listopada 1921 r.].
5. [Projekt ustawa w przedmiocie upoważnienia Rady Ministrów do czasowego zawieszenia praw obywatelskich na obszarze górnośląskim województwa śląskiego].

^bZałącznik 2^b

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu „Odrodzenia Polski” dyrektorowi polsko-amerykańskiego komitetu pomocy dzieciom]

Odpis

Wniosek
na Radę Ministrów w przedmiocie odznaczenia
orderem „Odrodzenia Polski”

p. Maurycego Pate
obywatela amerykańskiego
dyrektora Polsko-Amerykańskiego Komitetu
Pomocy Dzieciom, który oddał Polsce na tym
polu wielkie usługi, wobec tego stawiam wniosek:

Rada Ministrów raczy przedstawić
Naczelnikowi Państwa p. Maurycego Pate
dyrektora Polsko-Amerykańskiego Komitetu
Pomocy Dzieciom do odznaczenia orderem
„Odrodzenia Polski” klasy III

Warszawa, dnia 9 czerwca 1922 r.

Minister Spraw Zagranicznych
/-/ Skirmunt

³⁹⁴ Nie publikuje się.

(w porozumieniu z p. Ministrem
Zdrowia Publicznego)

Rada Ministrów uchwaliła dnia ^a9^a czerwca 1922 r.

^bZałącznik 3^b

**[Wniosek Ministra Spraw Wojskowych w sprawie zdemobilizowanych żołnierzy
byłej armii generała Józefa Hallera pochodzących ze Stanów Zjednoczonych]**

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH Warszawa, dnia 3 czerwca 1922 r.
28/G. M. II

Wniosek nagły Ministra Spraw Wojskowych na Radę Ministrów.

RADA MINISTRÓW uchwalić raczy:

A. Zdemobilizowani żołnierze z b[yłej] Armii gen. HALLERA, pochodzący z Ameryki, zostaną wysłani do Ameryki na koszt Rządu Polskiego za pośrednictwem jednej z linii okrętowych trudniących się przewozem osób przez ocean.

B. Sprawą retransportu zajmie się Urząd Emigracyjny, który po zawiadomieniu przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, że żadne formalności nie stoją na przeszkodzie by zdemobilizowani żołnierze z b[yłej] Armii gen. HALLERA pochodzący z Ameryki, wraz ze swoimi najbliższymi rodzinami otrzymali prawo pobytu w Stanach Zjednoczonych Ameryki ^aPółnocnej^a, wejdzie w pertraktacje z poszczególnymi liniami okrętowymi i przedstawi rezultat tych pertraktacji wraz z ofertami Ministerstwu Skarbu, które wybierze najodpowiedniejszą w porozumieniu z Urzędem Emigracyjnym.

C. Dalszymi czynnościami dotyczącymi przewozu zdemobilizowanych ochotników pochodzących z Ameryki, którzy zostaną zgrupowani w obozie koncentracyjnym w Grupie na Pomorzu, odesłaniem do Gdańska, załadowaniem na okręt itp. zajmie się Urząd Emigracyjny, w porozumieniu z zainteresowanymi czynnikami.

D. Ministerstwo Spraw Zagranicznych poczyni starania, przez poselstwo Polskie w Waszyngtonie o uzyskanie pozwolenia wolnego wjazdu do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej dla zdemobilizowanych żołnierzy z b[yłej] Armii gen. HALLERA na podobnych warunkach na jakich odeszły poprzednie transporty tj. bez zmniejszania ilości emigrantów dopuszczanych corocznie z Polski do Ameryki.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH
^fSosnkowski^f
Generał Dywizji.

**[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji polsko-
-czechosłowackiego układu politycznego z 6 listopada 1921 r.]³⁹⁵**

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Warszawa

Dn. 7 czerwca 1922 r.

Nr. D. VI. 403.

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów
w przedmiocie ratyfikacji układu politycznego
między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czesko-
Słowacką, podpisanego w Pradze d[nia] 6 listopada 1921 r.

Rada Ministrów uchwała:

USTAWA

W przedmiocie ratyfikacji układu politycznego między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czesko-Słowacką podpisanego w Pradze d[nia] 6 listopada 1921 r.

Art. 1. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej zatwierdza układ polityczny między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czechosłowacką, podpisany w Pradze d[nia] 6 listopada 1921 r.

Art. 2. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej upoważnia Naczelnika Państwa do podpisania w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej ratyfikacji rzezonego Układu.

Art. 3. Wykonanie niniejszej Ustawy zleca się Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Art. 4. Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem ogłoszenia.

Uzasadnienie

Bezpośrednie sąsiedztwo na długiej linii granicznej na Śląsku i wzdłuż Karpat oraz wspólne interesy polityczne i ekonomiczne obu Państw wskazują na konieczność wejścia w bliższe porozumienie polityczne i gospodarcze między Polską a Czechosłowacją. Warunkiem do takiego porozumienia było załatwienie kilku kwestii dotychczas spornych między Polską a Czechosłowacją i ogólne przekazanie mogących w przyszłości wyniknąć nieporozumień pod arbitraż uznany przez oba Państwa.

Opierając się na tych podstawach umowa polityczna zawiera postanowienie co do neutralności oraz co do wzajemnego désinterressement w sprawach dotyczących

³⁹⁵ Publikuje się bez dodatków do zał. 4, tj. Umowy politycznej pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czechosłowacką oraz aneksu w języku polskim i francuskim.

jednego z Państw umawiających się, co do wspólnego opartego na poprzednim porozumieniu się występowania w sprawach dotyczących Państw obu, dalej co do przekazania spraw mniejszości narodowych na Śląsku Cieszyńskim specjalnej Delegacji, wreszcie co do polubownego rozwiązania sprawy Jaworzyny spiskiej.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH
fSkirmuntf

^bZałącznik 5^b

[Projekt ustawy w przedmiocie upoważnienia Rady Ministrów do czasowego zawieszenia praw obywatelskich na obszarze górnośląskim województwa śląskiego]

USTAWA
z dnia ^a...^a

w przedmiocie upoważnienia Rządu do osobowego zawieszenia praw obywatelskich na obszarze górnośląskim Województwa Śląskiego.

Art. 1.

Do czasu wejścia w życie ustawy o stanie wyjątkowym Rada Ministrów władną będzie wydawać rozporządzenia z mocy ustawy w przedmiocie czasowego ograniczenia praw obywatelskich w granicach i w sposób określony w ust. 1–4 art. 124 Ustawy Konstytucyjnej Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 marca 1921 r. (Dz. U. Nr. 44 poz. 257), oraz stanowić kary za sprzeciwianie wydanym rozporządzeniom.

Prawa przysługujące w myśl art. 124 Ustawy Konstytucyjnej Prezydentowi Rzeczypospolitej wykonywać będzie czasowo Naczelnik Państwa.

Art. 2.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie w górnośląskiej części Województwa Śląskiego z dniem ogłoszenia.

Art. 3.

Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Radzie Ministrów.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
73-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 12 czerwca 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	inż. Antoni Ponikowski
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamiński
Minister Spraw Zagranicznych	Konstanty Skirmunt
Minister Spraw Wojskowych Szef Sztabu Generalnego generał-porucznik	Władysław Sikorski
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	dr Wiktor Mikulecki
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu	Zygmunt Rymowicz
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Tadeusz Łopuszański
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Minister Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Dyrektor Departamentu legislacyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Dyrektor Departamentu administracyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 10 rano.

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 9 czerwca 1922 r.

2. Rada Ministrów zmieniła uchwałę z 9 czerwca w sprawie składu delegacji polskiej na konferencję w Hadze w tym kierunku, że, jako drugi delegat, wejdzie w skład delegacji b[yły] ekspert w delegacji genueńskiej Jastrzębski, jako zastępcy delegatów poseł w Brukseli Władysław Sobański, poseł w Hadze Józef Kowalski oraz naczelnik wydziału wschodniego w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Michał Kossakowski.

3. Uchwalono załączony wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych o mianowaniu dr Józefa Trzebińskiego kierownikiem wydziału ochrony roślin państwowego instytutu naukowego gospodarstwa wiejskiego w Puławach (załącznik 1).

4. Minister Spraw Zagranicznych powiadamia Radę Ministrów

1) o darowaniu przez zamieszkałego w Madrycie obywatela polskiego Ignacego Freunda kwoty 25 000 marek na cel dobroczynny według Ministra Spraw Zagranicznych oraz

2) o darze 1000 skudów (escudów) portugalskich, przeznaczonym przez bezimiennego ofiarodawcę-Portugalczyka, na cele dobroczynne według uznania Rządu Polskiego.

Na wniosek Ministra Spraw Zagranicznych kwoty te przeznaczono dla Towarzystwa im. Adama Mickiewicza³⁹⁶ na ręce prezesa Antoniego Osuchowskiego.

5. Na wniosek Ministra Skarbu i Ministra Przemysłu i Handlu Rada Ministrów powzięła w sprawie rewizji ciał samorządowych uchwałę objętą załącznikiem 2.

6. Rada Ministrów na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu uchwaliła objąć w państwowe posiadanie fabrykę związków azotowych na Górnym Śląsku, obecnie działającą p[od] f[irmą] „Oberschlesische Stickstoffwerke A.G. w Chorzowie”³⁹⁷.

Poleca się właściwym Ministrom sprawę tę pozytywnie załatwić.

Minister Skarbu zgłasza warunkowe veto.

7. Uchwalono załączony wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie likwidacji Centrali b[ylej] Rady Głównej Opiekuńczej³⁹⁸ (załącznik 3).

8. Zgodnie z wnioskiem Ministra Zdrowia Publicznego Rada Ministrów wyraziła przychylną opinię za zamianowanie dyrektorem polsko-amerykańskiego komitetu pomocy dzieciom w Polsce posła na Sejm Ustawodawczy Władysława Grabskiego.

Posiedzenie zamknięto o 2 po południu

fAntoni Ponikowski^f

³⁹⁶ Właśc. Towarzystwo Opieki Kulturalnej nad Polakami Zamieszkałymi Zagranicą im. Adama Mickiewicza – organizacja powstała w 1922 r. w Warszawie w celu świadczenia pomocy finansowej instytucjom polskim za granicą oraz wsparcia życia kulturalnego i oświatowego Polonii.

³⁹⁷ Oberschlesische Stickstoffwerke AG – firma powstała w 1916 r. w Chorzowie w celu produkcji nawozów azotowych i materiałów wybuchowych. W lipcu 1922 r. firma została przejęta przez rząd Polski, a od 1924 r. funkcjonować jako spółka pod nazwą Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Chorzowie.

³⁹⁸ Rada Główna Opiekuńcza (RGO) – największa polska organizacja samopomocowa działająca w latach 1916–1921, początkowo w okupowanej przez Niemców części byłego Królestwa Polskiego, a od 1919 r. na terenie większości ziem polskich.

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek o mianowanie dr Józefa Trzebińskiego kierownikiem Wydziału Ochrony Roślin Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach³⁹⁹.
2. [Wniosek Ministra Skarbu i Ministra Przemysłu i Handlu sprawie powołania kontroli państwowej do rewizji ciał samorządowych]⁴⁰⁰.
- 2a. [Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie przejścia na własność fabryki związków azotowych w Chorzowie].
3. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w sprawie likwidacji Centrali byłej Rady Głównej Opiekuńczej]⁴⁰¹.

[Załącznik 2a]

[Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie przejścia na własność fabryki związków azotowych w Chorzowie]

^bZałącznik do punktu 6.^b

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

Nr. D. IX/3999.

Warszawa, dn. 26 maja 1922 r.

Odpis.

Tajne. Bardzo pilne.

Pozwalam sobie zwrócić uwagę Pana Prezydenta na konieczność poczynienia niezwłocznych zarządzeń celem umożliwienia nam przejścia na własność fabryki azotniaku w Chorzowie na G[órnym] Śląsku.

Fabryka ta założona była w r. 1915 przez rząd niemiecki, a w końcu r. 1918 fikcyjnie sprzedana utworzonej specjalnie spółce akcyjnej „Oberschlesische Stickstoffwerke A.G.” Rząd niemiecki w ten sposób pragnął usunąć fabrykę z majątku państwowego, podlegającego przejściu przez Państwo Polskie w myśl art. 256 Traktatu Wersalskiego. Był to jednakże akt nieprawny, stojący w sprzeczności z postanowieniami rozejmu z dnia 11 listopada 1918 [roku] i który przez Rząd Polski uznany być nie powinien.

M.S.Z. podało sprawę szczegółowemu zbadaniu i jest w posiadaniu zgodnych opinii naszej Delegacji przy Komisji Odszkodowań w Paryżu i Sekretariatu Komisji Międzysojusznicznej w Opolu.

³⁹⁹ Nie publikuje się.

⁴⁰⁰ Nie publikuje się.

⁴⁰¹ Nie publikuje się.

Prawną podstawę do przejęcia fabryki daje nam ustawa z dnia 14 lipca 1920 r. (Dz[ieńnik] Ustaw nr. 62 z r. 1920 poz. 400) o przelaniu praw skarbowych państw niemieckich na Skarb Państwa Polskiego. Art. 1 tej ustawy nakazuje sądom dokonanie z urzędu wpisu Skarbu „we wszystkich wypadkach w których korona, Rzesza Niemiecka, państwa niemieckie, instytucje Rzeszy lub państw niemieckich oraz b[ły] cesarz niemiecki i inni członkowie niemieckich domów panujących są lub po 11 listopada byli wpisani jako właściciele lub mający prawa rzeczowe”. Art. ustawy unieważnia wszelkie zbycie lub obciążenie nieruchomości powyższych, dokonane po dn. 11 listopada 1918 r.

Przejęcie fabryki nie może polegać wyłącznie na czynności prawnej: powinno ono być poprzedzone faktycznym niezwłocznym objęciem w posiadanie, a w tym celu wszelkie przygotowania powinny być dokonane bez najmniejszej zwłoki, zważywszy na krótki termin, dzielący nad od dnia przejęcia władzy na G[órnym] Śląsku. Poza dobrze znanym wyjątkowym znaczeniem fabryki chorzowskiej dla potrzeb zarówno rolnictwa jak wojska, pragnę podkreślić ogromną wielomiliardową wartość fabryki, jej placów, budynków i instalacji.

Ze względu na wielką wagę sprawy zawiadamiam o niej z prośbą o niezwłoczne zajęcie się nią Pana Prezydenta i zainteresowanych Ministrów Skarbu, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Spraw Wojskowych.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH.

/-/ SKIRMUNT.

Do Pana
Antoniego PONIKOWSKIEGO
Prezydenta Ministrów
w miejscu

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

49

PROTOKÓŁ 74-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 16 czerwca 1922 r.

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań
Religijnych i Oświecenia Publicznego
Minister Spraw Wewnętrznych
Minister Spraw Zagranicznych
Minister Spraw Wojskowych generał-porucznik
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych
Minister Przemysłu i Handlu
Minister Kolei Żelaznych
Minister Poczty i Telegrafów
Minister Robót Publicznych
Minister Pracy i Opieki Społecznej
Minister Zdrowia Publicznego
Dyrektor Departamentu legislacyjnego
Prezydium Rady Ministrów
Dyrektor Departamentu Administracyjnego
Prezydium Rady Ministrów
Radca Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski
inż. Antoni Kamiński
Konstanty Skirmunt
Kazimierz Sosnkowski
dr Wiktor Mikulecki
Zygmunt Rymowicz
dr Józef Raczyński
dr Stefan Ossowski
inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
dr Władysław Stesłowicz
inż. Gabriel Narutowicz
Ludwik Darowski
dr Witold Chodźko

Edward Lechowicz

dr Władysław Studziński
dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 10 rano

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 12 czerwca 1922 r.

2. Uchwalono wypłacać pracownikom państwowym analogicznie do wypłaty w dniu 1 czerwca od dnia 1 lipca 1922 r. aż do dalszego zarządzenia co miesiąc dodatek w wysokości 60% pełnego uposażenia miesięcznego, składającego się z płacy zasadniczej, dodatków za wysługę lat i studia wyższe, dodatku drożyznianego (łącznie z dodatkiem rodzinnym) i wyrównawczego oraz dodatku za kierownictwo i reprezentacyjnego.

3. Prezes Rady Ministrów zdaje sprawę z posiedzenia soboru biskupów prawosławnych polskich, na którym uchwalono autokefalię Kościoła prawosławnego w Polsce⁴⁰².

⁴⁰² Informacja nieścisła. Mianem *autokefalia* określanymi jest status niezależności Kościoła prawosławnego oznaczający pełną samodzielność administracyjną i kanoniczną. Na czele

Przy tej sposobności Prezes Rady Ministrów porusza sprawę domu, który Rząd przyznał metropolii prawosławnemu, a w którym, pomimo kilkakrotnych zarządzeń, wciąż mieszka jeszcze kilka rodzin wojskowych, względnie b. wojskowych.

Uchwalono, że do 24 czerwca wymienieni lokatorowi mają opuścić dom metropolity, w tym celu ma się udzielić pomocy także do wyszukania nowego mieszkania, jak i ewentualnego pokrycia kosztów przeprowadzki.

Czynnemu oficerowi, który tam zamieszkuje, należy bezwzględnie do tego czasu dostarczyć mieszkanie – w razie potrzeby – na koszt Rządu.

Wykonanie uchwały zlecono Ministrom Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych i Robót Publicznych.

Dyrektorowi Departamentu administracyjnego Prezydium Rady Ministrów zlecono informowanie się o stanie sprawy, aż do wykonania uchwały.

4. Rada Ministrów ponownie rozpatrzyła sprawę rozbudowy gmachu Sejmu na pomieszczenie Senatu (uchwała Rady Ministrów z 23 maja).

Przy zarządzonym głosowaniu nad wnioskiem Ministra Robót Publicznych, aby Rada Ministrów uchwaliła rozbudowę gmachu Sejmu celem pomieszczenia Senatu i przeznaczyła na ten cel kredyt 300 milionów marek, okazała się znaczna większość głosów za wnioskiem. Wskutek zgłoszenia veto przez Ministra Skarbu powzięcie uchwały nie nastąpiło.

Minister Robót Publicznych zakłada formalny protest przeciwko veto Ministra Skarbu, zwraca uwagę na nieuniknione fatalne skutki takiego zahamowania sprawy i składa z siebie wszelką odpowiedzialność.

5. Zastępca Ministra Skarbu komunikuje, że sprawa budowy pomieszczeń na archiwum została uzgodniona między Ministrem Skarbu, Ministrem Robót Publicznych i Dyrekcją Archiwów Państwowych.

Ministerstwo Skarbu uznaje konieczność wybudowania gmachu i zgadza się na przyznanie na ten cel kredytu 300 milionów marek zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z 23 marca.

6. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji Układu dotyczącego tymczasowego unormowania stosunków handlowych i żeglugowych między Polską i terytorium Kłajpedy, podpisanego w Kłajpedzie 6 kwietnia 1922 r. (załącznik 1).

autokefalicznego Kościoła stoi biskup noszący tytuł patriarchy, metropolity bądź arcybiskupa. Władze polskie od początku lat 20. XX w. czyniły zabiegi zmierzające do uniezależnienia prawosławia w Polsce od zwierzchności administracyjnej i kanonicznej Rosyjskiego Kościoła Prawosławnego. Dopiero w wyniku kilkuletnich zabiegów dyplomatycznych, 13 listopada 1924 r. patriarcha konstantynopoliński, uznając niekanoniczność przejęcia przez Rosyjski Kościół Prawosławny kontroli nad wcześniej podporządkowanej patriarsze w Konstantynopolu strukturami Kościoła prawosławnego w Rzeczypospolitej Obojga Narodów, wydał decyzję (tzw. *tomos*) przyznający autokefalię strukturom Kościoła prawosławnego w Polsce.

7. Uchwalono wniesiony przez Ministra Skarbu projekt ustawy w przedmiocie opodatkowania zapalek na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik 2).

8. Uchwalono wniesiony przez Ministra Skarbu projekt ustawy w przedmiocie zmian w opodatkowaniu wina musującego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik 3).

9. Uchwalono wniesiony przez Ministra Skarbu projekt ustawy w przedmiocie zmiany paragrafów od do 6 włącznie tudzież paragraf 28, 33 i 34 austr[iackiej] ustawy z 26 maja 1882 r. Nr 55 Austr[iacki] Dz[iennik] Ustaw (załącznik 4).

10. Uchwalono wniesiony przez Ministra Spraw Wewnętrznych projekt ustawy o budżecie Tymczasowego Wydziału samorządowego (załącznik 5).

11. Uchwalono załączone wnioski Ministra Skarbu:

a) o zezwoleniu obywatelom austriackim Franciszkowi i Salomei z Witkowskich małżonkom Rath na nabycie od Anny Markowej i Marianny Markówny nieruchomości w Kętach (załącznik 6).

b) o zezwolenie belgijskiemu towarzystwu akcyjnemu pod imieniem „Ruskie Tow[arzystwo] Akc[yjne] Przemysłowo-Handlowe dawnych przedsiębiorstw Emila Haeblera”⁴⁰³ na nabycie od Ottona Brauniga nieruchomości w Łodzi (załącznik 7).

12. Uchwalono wniesione Ministra Sprawiedliwości projekty ustaw w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustaw karnych obowiązujących w b[yłym] zaborze austriackim i rosyjskim (załączniki 8 i 9).

13. Uchwalono załączony wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie rozciągnięcia mocy obowi ązującej dekretu o miarach z 8 lutego 1919 r. na obszar Ziemi Wileńskiej (załącznik 10).

14. Uchwalono załączony wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie udzielania Ministrowi Przemysłu i Handlu pełnomocnictw do regulowania obrotu starym żelastwem (załącznik 11).

15. Uchwalono załączony wniosek Ministra Kolei Żelaznych w sprawie oszacowania gruntów wywłaszczonych na rzecz przebudowy warszawskiego węzła kolejowego we wsi Nutka-Zielonka powiatu warszawskiego (załącznik 12).

16. Rozpatrywaną ponownie odpowiedź na interpelację posła Kurczaka i tow. w sprawie aresztowania starosty łowickiego i jego śmierci w więzieniu zlecono załatwić Ministrom Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości.

⁴⁰³ Belgijskie Towarzystwo Akcyjne pod nazwą „Ruskie Towarzystwo Bezimienne Przemysłowo-Handlowe dawnych przedsiębiorstwo Emila Haeblera” – przedsiębiorstwo założone przez barona Emila de Haeblera w 1900 r. w drodze połączenia kilku należących do niego przedsiębiorstw w jedno akcyjne. Siedziba towarzystwa znajdowała się w Brukseli, a na terytorium Rzeczypospolitej działały cztery jego przedsiębiorstwa: przędzalnia bawełny w Łodzi, huta szkła taftowego, huta szkła galanteryjnego i tartak wraz z wytwórnią skrzyń w Piotrkowie. Oprócz tego towarzystwo posiadało własne oddziały handlowe w Warszawie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu i Bydgoszczy.

17. Rada Ministrów postanawia, by stan spraw spornych między poszczególnymi Ministerstwami, a rozpatrywanych przez Radę Ministrów referował zastępca Prezydium Rady Ministrów.

Posiedzenie zakończono o 3 po południu.

†Antoni Ponikowski†

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych [w sprawie ratyfikacji układu o tymczasowym unormowaniu stosunków handlowych i żeglugowych między Polską i Kłajpedą z 6 kwietnia 1922 r.]
2. [Projekt ustawy] w przedmiocie opodatkowania zapalek na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej⁴⁰⁴.
3. [Projekt ustawy] w przedmiocie zmian w opodatkowaniu wina musującego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej⁴⁰⁵.
4. Projekt ustawy w przedmiocie zmiany paragrafów od 1 do 6 włącznie, tudzież paragrafów 28, 33 i 34 austr[iackiej] ustawy z 26 maja 1882 [r.] Nr 55 Austr[iacki] Dz[iennik] Ustaw⁴⁰⁶.
5. Projekt ustawy o budżecie Tymczasowego Wydziału Samorządowego za rok 1922⁴⁰⁷.
6. Wniosek Ministra Skarbu na Radę Ministrów w sprawie zezwolenia obywatelom austriackim Franciszkowi i Salomei z Witkowskich małżonkom Rath na nabycie od Anny Markowej i Marianny Markówny nieruchomości w Kętach⁴⁰⁸.
7. Wniosek Ministra Skarbu na Radę Ministrów w sprawie zezwolenia Belgijskiemu Towarzystwu Tow[arzystwu] Akc[yjnemu] pod imieniem „Ruskie Tow[arzystwo] Akc[yjne] Przemysłowo-Handlowe dawnych przedsiębiorstw Emila Haeblera” na nabycie od Ottona Brauniga nieruchomości w Łodzi⁴⁰⁹.
8. [Projekt ustawy] w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustaw karnych obowiązujących w b[yłej] dzielnicy austriackiej⁴¹⁰.
9. [Projekt ustawy] w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustaw karnych obowiązujących w b[yłej] dzielnicy rosyjskiej⁴¹¹.
10. Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu na Radę Ministrów w sprawie rozciągnięcia mocy obowiązującej dekretu o miarach z dniami 8 lutego 1919 r. na obszar Ziemi Wileńskiej⁴¹².

⁴⁰⁴ Nie publikuje się.

⁴⁰⁵ Nie publikuje się.

⁴⁰⁶ Nie publikuje się.

⁴⁰⁷ Nie publikuje się.

⁴⁰⁸ Nie publikuje się.

⁴⁰⁹ Nie publikuje się.

⁴¹⁰ Nie publikuje się.

⁴¹¹ Nie publikuje się.

⁴¹² Nie publikuje się.

11. Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu na Radę Ministrów [w sprawie udzielenia Ministrowi Przemysłu i Handlu pełnomocnictw do wniesienia projektu ustawy w sprawie regulowania obrotu złomem]⁴¹³.
12. Wniosek Ministra Kolei Żelaznych do Rady Ministrów w sprawie oszacowania gruntów, wywłaszczonych na rzecz przebudowy warszawskiego węzła kolejowego we wsi Nutka-Zielonka powiatu warszawskiego⁴¹⁴.
13. [Pismo do Ministra Robót Publicznych w sprawie autokefalii dla Kościoła prawosławnego i domu metropolitarne na warszawskiej Pradze].

^bZałącznik 1^b

Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych [w sprawie ratyfikacji układu o tymczasowym unormowaniu stosunków handlowych i żeglugowych między Polską i Kłajpedą z 6 kwietnia 1922 r.]⁴¹⁵

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

Warszawa

^c4^c czerwca 192^c2^c r.

nr. D. VI.1073.

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji Układu dotyczącego tymczasowego unormowania stosunków handlowych i żeglugowych między Polską i terytorium Kłajpedy, podpisanego w Kłajpedzie dnia 6 kwietnia 1922 r.

Rada Ministrów uchwala:

USTAWA

z dnia ^a...^a 1922 roku

w przedmiocie ratyfikacji Układu dotyczącego tymczasowego unormowania stosunków handlowych i żeglugowych między Polską i terytorium Kłajpedy, podpisanego w Kłajpedzie dnia 6 kwietnia 1922 r.

Artykuł 1.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej zatwierdza Układ dotyczący tymczasowego unormowania stosunków handlowych i żeglugowych między Polską i terytorium Kłajpedy.

⁴¹³ Nie publikuje się.

⁴¹⁴ Nie publikuje się.

⁴¹⁵ Publikuje się bez dodatku: Układ dotyczący tymczasowego unormowania stosunków handlowych i żeglugowych między Polską i terytorium Kłajpedy.

Artykuł 2.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej upoważnia Naczelnika Państwa do podpisania powyższej umowy.

Artykuł 3.

Wykonanie niniejszej Ustawy powierza się Ministrowi Spraw Zagranicznych, a wykonanie postanowień Układu właściwym Ministrom.

Artykuł 4.

Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem ogłoszenia.

Uzasadnienie

Układ handlowy i żeglugowy z Kłajpedą posiada dla Polski znaczenie gospodarcze i polityczne.

Pod względem politycznym jest to jedno z dalszych ogniw łańcucha porozumień, które Polska, dążąc do konsolidacji stosunków pokojowych na swej granicy północno-wschodniej, zawarła z państwami bałtyckimi. Pod względem gospodarczym Polska uzyskuje nowy, dogodny dostęp do morza, co jest rzeczą niezmiernie ważną z uwagi na stałe przepełnienie portu gdańskiego, i co da możliwość rozwinięcia na szerszą skalę handlu drzewem i lnem z Wschodnich Kresów Polski bezpośrednio Niemnem do morza.

Nawiązanie w ten sposób bezpośrednich stosunków handlowych z Kłajpedą zsolidaryzuje jej interesy z interesami Polski i pozwoli nam liczyć na poparcie czynników rządowych kłajpedzkich przy rokowaniach, które nas w najbliższym czasie czekają.

Z uwagi na powyższe, wnoszę o możliwe szybkie zatwierdzenie przekładanego układu.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH
fSkirmunt^f

[Załącznik 13]

[Pismo do Ministra Robót Publicznych w sprawie autokefalii dla Kościoła prawosławnego i domu metropolitarneho na warszawskiej Pradze]

^bZałącznik do p[kt]. 3^b

ⁱ[...]i czerwca [192]2

ⁱ[...]i00/P.

Do Pana Ministra Robót Publicznych

Na Pradze, przy soborze prawosławnym, jest dom, który Rząd Polski przyznał metropolicie prawosławnemu. W domu tym pomimo kilkakrotnych zarządzeń

wciąż mieszka jeszcze kilka rodzin wojskowych lub b[yłych] wojskowych. Usunięcie tych rodzin natychmiastowe, najdalej w ciągu tygodnia, stało się obecnie sprawą pierwszorzędnej wagi państwowej.

Obecnie toczą się pertraktacje z episkopatem prawosławnym, który ma podjąć uchwałę o utworzeniu autokefalicznego Kościoła prawosławnego w Polsce i tym samym o zupełnym ostatecznym odłączeniu się od kościoła prawosławnego w Rosji. Podczas poufnych pertraktacji z ks. metropolitą⁴¹⁶ wypadło się zgodzić na szereg decyzji, które świadczyłyby o życzliwym stosunku Rządu do Kościoła prawosławnego w Polsce. Między innymi punktami metropolita poruszył sprawę niemożliwych stosunków mieszkaniowych, w jakich się znajduje i oświadczył, że wobec tego, iż pomimo wielokrotnych zapewnień Rządu, że cały przyznany mu dom zostanie mu oddany w użytkowanie, decyzja ta Rządu dotychczas zupełnie nie jest wykonana. Przeciwnie, metropolita i duchowni prawosławni narażeni są nieraz na szykany ze strony służby rodzin tam zamieszkałych. Raz zaś, według słów metropolity, jeden z lokatorów groził mu rewolwerem.

Pan Minister Spraw Wojskowych zdecydował się obecnie natychmiast usunąć czynnego oficera, który tam zamieszkuje. Ponieważ kilka rodzin pozostałych (zdaje się dwie) należy do rodzin b[yłych] wojskowych, przeto rzecz ta nie leży już w kompetencji Ministra Spraw Wojskowych.

Wobec tego zwracam się do Pana Ministra o wydanie zarządzenia i dopilnowania ścisłego i rychłego wykonania ich, aby w domu, oddanym metropolicie prawosławnemu na jego mieszkanie i dla użytku konsystorza prawosławnego, do 20-go b.m. nie było już żadnego obcego mieszkańca.

Wobec wielkiej wagi spawy, uznanej te za taką przez Ministrów, proszę Pana Ministra o bezwzględność w pomyślnym załatwieniu sprawy.

Z poważaniem

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

⁴¹⁶ Władze polskie w celu realizacji planu autokefalii Kościoła prawosławnego wsparły arcybiskupa Jerzego (Jaroszewskiego), który stanął na czele jego struktur w Polsce. Od stycznia 1922 r. nosił on tytuł metropolity, nie zdołał jednak zrealizować swoich planów, gdyż w lutym 1923 r. został zamordowany przez archimandrytę Smaragda (Łatyszenkę), zwolennika zależności Kościoła prawosławnego w Polsce od Rosyjskiego Kościoła Prawosławnego.

50

[NOTATKA
z 75-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 17 czerwca 1922 r.]

^cZ posiedzenia, które Rada Ministrów odbyła w dniu 17 czerwca 1922 [r.] w sprawie Górnego Śląska protokołu nie spisano (75).^c

^fBuzek^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

51

PROTOKÓŁ 76-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 19 czerwca 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	inż. Antoni Ponikowski
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamiński
Minister Spraw Zagranicznych	Konstanty Skirmunt
Za Ministra Spraw Wojskowych Szef Sztabu Generalnego generał-porucznik	Władysław Sikorski
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	dr Wiktor Mikulecki
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu	Zygmunt Rymowicz
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Minister Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek
Delegat Rzeczypospolitej Polskiej do Ligi Narodów	dr Szymon Askenazy

Posiedzenie otwarto o 11 przed południem

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 16 czerwca 1922 roku.

2. Uchwalono załączone rozporządzenie w przedmiocie zwiększenia wynagrodzenia prezesów, wiceprezesów i członków Komisji Szacunkowych w województwach: krakowskim, lwowskim, tarnopolskim i stanisławowskim (załącznik 1).

3. Uchwalono wniesiony przez Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego projekt ustawy w przedmiocie zbycia lub zamiany nieruchomości majątku państwowego, który przeszedł na rzecz Państwa w myśl ustawy z dnia 15 VII 1920 r. o likwidacji majątków prywatnych w wykonaniu Traktatu Pokoju, podpisanego w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 roku (załącznik 2).

Art. 1 i 3 uzupełniono przez wstawienie po wyrazach „Ministrem Skarbu” wyrazów „Ministrem Spraw Wojskowych”.

Prezes Głównego Urzędu Likwidacyjnego przedłoży Radzie Ministrów program całej działalności w sprawie likwidacji majątków prywatnych w b[yłym]

zaborze pruskim w wykonaniu Traktatu Pokoju, podpisanego w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 roku.

4. Uchwalono załączony wniosek Ministra Sprawiedliwości o mianowanie Władysława Augustynowicza – Dyrektorem w Ministerstwie Sprawiedliwości (załącznik 3).

5. Uchwalono wniesiony przez Prezydium Rady Ministrów projekt ustawy w przedmiocie zatwierdzenia umowy podpisanej w Warszawie dnia 1 grudnia 1921 r. zawartej pomiędzy Polską, a W.M. Gdańskiem na podstawie p.1 art. 210 umowy z dnia 24 października 1921 r. pomiędzy Polską a Wolnym Miastem Gdańskiem celem wykonania i uzupełnienia polsko-gdańskiej konwencji z dnia 9 listopada 1920 r. (załącznik 4).

6. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o zatwierdzenie porozumienia pomiędzy Polską a Czechosłowacją w przedmiocie udzielania sobie wzajemnie wiadomości, dostarczanych przez spisy periodyczne ludności (załącznik 5).

7. Uchwalono załączone wnioski:

a) w sprawie darowizny miasta Bydgoszczy na rzecz kościelnej gminy katolickiej św. Marcina i św. Mikołaja w Bydgoszczy (załącznik 6).

b) w sprawie darowizny Jakubowskiego na rzecz budowy nowego kościoła w Nowej Wsi Królewskiej (załącznik 7).

8. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie rozporządzeń z dnia 12 kwietnia i 21 kwietnia 1922 r. w przedmiocie utworzenia miast Raciąża, Wyśmierzyc i Skaryszewa (załącznik 8).

9. Po rozpatrzeniu wniosku Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o przekazanie politechnice lwowskiej gmachu zakładu karnego dla kobiet we Lwowie (załącznik 9) Rada Ministrów powzięła uchwałę:

Zakład karny dla kobiet we Lwowie przenosi się do Mostów Wielkich.

Gmach zakładu dla kobiet we Lwowie przekazuje się politechnice po przeprowadzeniu potrzebnych adaptacji więzienia w Mostach Wielkich możliwie do września b.r.

Co do wysokości potrzebnych funduszy na ten cel ma nastąpić porozumienie Ministra Robót Publicznych z Ministrami Skarbu i Sprawiedliwości do 1 lipca b.r.

10. Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu w sprawie rozciągnięcia na ziemię wileńską ustaw i rozporządzeń (załącznik 10).

11. Uchwalono załączony wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie zmiany rozporządzenia Rady Związkowej Rzeszy Niemieckiej z dnia 24 lutego 1917 r. (Dz[iennik] Ust[aw] Rzeszy Niemieckiej nr 35 z 1917 r., poz. 5725) i rozporządzenia Ministra Gospodarki Rzeszy z dnia 15 sierpnia 1920 r. (Dz[iennik] Ust[aw] Rzeszy Niemieckiej Nr 176 z 1920 r., poz. 7737) (załącznik 11).

12. Uchwalono załączony wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w sprawie Statusu Organizacyjnego Państwowej Szkoły Higieny (załącznik 12).

§ 2 uzupełniono wyrazami „i Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego”.

§ 3 uzupełniono wyrazami „w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenie Publicznego”.

13. Uchwalono załączony wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie zniesienia stanowiska Nadzwyczajnego Komisarza do Spraw Repatriacji (załącznik 13).

14. Uchwalono załączony wniosek Ministra Pracy Opieki Społecznej w sprawie utworzenia Rady Międzyministerialnej do Spraw Repatriacji (załącznik 14).

Artykułowi 13 nadano treść: „Prezes Rady międzyministerialnej do spraw repatriacji wzg. jego zastępca podlegają bezpośrednio Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej”.

15. Uchwalono załączone rozporządzenie o zmianie obowiązujących w ziemi Wileńskiej przepisów prawnych w przedmiocie ustroju sądownictwa (załącznik 15).

16. Po wysłuchaniu referatu Ministra Spraw Zagranicznych i Delegata Rzeczypospolitej do Ligi Narodów w sprawie kolonistów niemieckich Rada Ministrów uznała, że ze względów formalnych nie może już w obecnym stadium przesilenia gabinetowego powziąć decyzji co do wniosku Ministra Spraw Zagranicznych w tej sprawie przedłożonego (załącznik 16).

Posiedzenie zamknięto o godzinie 3 po południu.

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie zwiększenia wynagrodzenia prezesów, wiceprezesów i członków Komisji Szacunkowych w województwach: krakowskim, lwowskim, tarnopolskim i stanisławowskim⁴¹⁷.
2. [Projekt ustawy] w przedmiocie zbycia lub zmiany nieruchomości państwowego, który przeszedł na rzecz Państwa w myśl ustawy z dnia 15.07.1920 r. o „likwidacji majątków prywatnych” w wykonaniu Traktatu Pokoju, podpisanego w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 roku⁴¹⁸.
3. Wniosek w sprawie mianowania p. Władysława Augustynowicza Dyrektorem Departamentu w Ministerstwie Sprawiedliwości⁴¹⁹.
4. Wniosek na Radę Ministrów w przedmiocie zatwierdzenia umowy zawartej pomiędzy Polską a W[olnym] M[iastem] Gdańskiem dnia 21 grudnia 1921 r. na podstawie p[kt]. 1 art. 210 z dnia 24 października 1921 r. pomiędzy Polską, a W[olnym] M[iastem]

⁴¹⁷ Nie publikuje się.

⁴¹⁸ Nie publikuje się.

⁴¹⁹ Nie publikuje się.

Gdańskiem celem wykonania i uzupełnienia polsko-gdańskiej Konwencji z dnia 9 listopada 1920 r.⁴²⁰

5. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie porozumienia pomiędzy Polską a Czechosłowacją dotyczącego wzajemnego udzielania informacji o wynikach periodycznych spisów ludności].
6. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie zatwierdzenia darowizny gminy miasta Bydgoszcz na rzecz kościelnej gminy katolickiej św. Marcina i św. Mikołaja w Bydgoszczy⁴²¹.
7. Rozporządzenie w sprawie zatwierdzenia darowizny złożonej przez gospodarza Jakubowskiego z Nowej Wsi Królewskiej na rzecz budowy nowego kościoła w Nowej Wsi Królewskiej⁴²².
8. [Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie zatwierdzenia rozporządzeń z kwietnia 1922 r. w sprawie utworzenia miast Raciąża, Wyśmierzyc i Skaryszewa]⁴²³.
9. [Wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie przekazania Politechnice Lwowskiej gmachu zakładu karnego dla kobiet we Lwowie]⁴²⁴.
10. [Wniosek Ministerstwa Skarbu w sprawie rozciągnięcia na Ziemię Wileńską niektórych ustaw i rozporządzeń].
11. Wniosek nagły Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie zmiany rozporządzenia Rady Związkowej Rzesz Niemieckiej z dnia 24 lutego 1917 r. (Dz[iennik] Ust[aw] Rzeszy Niemieckiej Nr 35 z 1917 r. poz. 5725) i rozporządzenia Ministra Gospodarki Rzeszy z dnia 15 sierpnia 1920 r. (Dz[iennik] Ust[aw] Rzeszy Niemieckiej, Nr 176 z 1920 r., poz. 7737)⁴²⁵.
12. Wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w sprawie Statutu Organizacyjnego Państwowej Szkoły Higieny⁴²⁶.
13. [Wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej] w sprawie zniesienia stanowiska Nadzwyczajnego Komisarza do Spraw Repatriacji⁴²⁷.
14. [Wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie] utworzenia Rady Międzyministerialnej do Spraw Repatriacji⁴²⁸.
15. Rozporządzenie Rady Ministrów [o zmianie obowiązujących w Ziemi Wileńskiej przepisów prawnych dotyczących ustroju sądownictwa]⁴²⁹.
16. [Wniosek nagły Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie wstrzymania eksmisji kolonistów niemieckich].

⁴²⁰ Nie publikuje się.

⁴²¹ Nie publikuje się.

⁴²² Nie publikuje się.

⁴²³ Nie publikuje się.

⁴²⁴ Nie publikuje się.

⁴²⁵ Nie publikuje się.

⁴²⁶ Nie publikuje się.

⁴²⁷ Nie publikuje się.

⁴²⁸ Nie publikuje się.

⁴²⁹ Nie publikuje się.

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie porozumienia pomiędzy Polską a Czechosłowacją dotyczącego wzajemnego udzielania informacji o wynikach periodycznych spisów ludności]⁴³⁰

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

Warszawa

^c9^c czerwca 192^c2^c r.

nr. D. VI.1158/22.

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów o zatwierdzenie porozumienia pomiędzy Polską a Czechosłowacją w przedmiocie udzielania sobie wzajemnie wiadomości, dostarczanych przez spisy periodyczne ludności.

Rada Ministrów uchwała:

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW.z dnia ^a...^a 1922 roku.

Rada Ministrów zatwierdza porozumienie pomiędzy Polską a Czechosłowacją w przedmiocie udzielania sobie wzajemnie wiadomości, dostarczanych przez spisy periodyczne ludności, podpisane w Warszawie dnia 8 czerwca 1922 roku, zleca wykonanie jego postanowień Ministrowi Spraw Zagranicznych i Dyrektorowi Głównego Urzędu Statystycznego, oraz zarządza jego opublikowanie w części urzędowej Monitora Polskiego.

Uzasadnienie.

Powyższe porozumienie, zawarte po ustaleniu jego treści z Głównym Urzędem Statystycznym, daje możliwość Rządowi Rz[eczy]p[ospo]litej poznania dokładnej liczby obywateli polskich, zamieszkujących na terytorium Republiki ^aCzeskosłowackiej^a. Wiadomości te nie przesądzają w niczym wyników opcji i przynależności państwowej, tak jak są uregulowane z różnych umowach międzynarodowych, pozwolą oprzeć roztaczanie przez Rząd Rz[eczy]p[ospo]litej opieki na swymi obywatelami na bardziej pewnej podstawie i ułatwią zapewnienie im tych podstawowych warunków życia narodowego, jakie są dostępne na podstawie przepisów konstytucji ^aczeskosłowackiej^a i na mocy odnośnych zobowiązań, zaciągniętych prze oba Rządy.

Z uwagi na wielką korzyść, jaka może pośrednio wynikać z tego porozumienia dla obywateli polskich, zamieszkałych w Czechosłowacji, wnoszę o powzięcie

⁴³⁰ Publikuje się bez dodatku do załącznika zawierającego treść porozumienia.

niniejszej uchwały, która wraz z tekstem porozumienia, winna być ogłoszona w Monitorze Polskim.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH
‘Skirmunt’^f

^bZałącznik 10^b

[Wniosek Ministerstwa Skarbu w sprawie rozciągnięcia na Ziemię Wileńską niektórych ustaw i rozporządzeń]

MINISTERSTWO SKARBU

L. 2829/22.

Wniosek na Radę Ministrów w sprawie rozciągnięcia na Ziemię Wileńską niektórych ustaw i rozporządzeń.

Stan prawny.

W myśl art. 5 ustawy z dn. 6 IV 1922 r. (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 213) o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską przez Rzeczpospolitą Polską należałoby się zwrócić do Rady Ministrów o rozciągnięcie na tę ziemię ustawy z 31 VII 1922 r. o „Tymczasowej organizacji Władz i Urzędów skarbowych (Dz. Ust. Nr. 65/19)” podstaw, dotyczących uposażenia urzędników i niskich funkcjonariuszy państwowych służby państwowej cywilnej, organizacji władz dyscyplinarnych, emerytury funkcjonariuszy państwowych, zaopatrzenia inwalidów wojennych i ich rodzin, weteranów, dalej ustaw i rozporządzeń dotyczących spraw celnych, podatków bezpośrednich, kasowych, oraz wszystkich rozporządzeń i przepisów wydanych na zasadzie tych ustaw i rozporządzeń.

Ze względu na konieczność przygotowania spraw podatkowych, kasowych, emerytalnych, zaopatrzenia inwalidów i weteranów itd. jak również ze względu na oddzielny budżet dla Ziemi Wileńskiej po czas 30 czerwca b.r. – należałoby pozostawić jeszcze niektóre ^atamt[ejsze] rozporządzenia^a w mocy i wstrzymać się z wejściem w życie niektórych ustaw i przepisów wedle czasokresów podanych w wydać się mającym rozporządzeniu.

Również należałoby wyłączyć sprawy celne z Departamentu Handlu i Przemysłu b[ylej] Tymczasowej Komisji Rządzącej w Wilnie, przekazać je Ministerstwu Skarbu i rozciągnąć obowiązujące w Rzeczypospolitej przepisy w sprawach celnych na tę ziemię.

Organizację władz i urzędów celnych przeprowadziłoby tamże Ministerstwo Skarbu.

Wobec tego należy wystąpić z następującym wnioskiem na Radę Ministrów.

Wniosek nagły

Ministra Skarbu w sprawie tymczasowego ustroju władz skarbowych na Ziemi Wileńskiej i rozciągnięcia tamże niektórych ustaw i rozporządzeń.

Rada Ministrów raczy uchwalić „Rozporządzenie rady Ministrów z dnia ^{a...a} maja 1922 r. w przedmiocie tymczasowego ustroju władz skarbowych na Ziemi Wileńskiej i rozciągnięcia tamże niektórych ustaw i rozporządzeń”.

W podstawie art. 5 ustawy z 6 IV 1922 r. o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 213) zarządza co następuje:

Na obszar Ziemi Wileńskiej rozciąga się moc obowiązującą:

1) ustawy z dnia 31 VII 1919 r. o tymczasowej organizacji władz i urzędów skarbowych (Dz. Ust. R.P. Nr. 65, poz. 391).

2) ustawy z dnia 17 II 1922 r. o Państwowej służbie cywilnej (Dz. Ust. Nr. 21, poz. 164),

3) Ustawy z dnia 17 II 1922 r. (Dz. Ust. R.P. Nr. 22) i z dn. 30 III [19]22 r. (Dz. Ust. Nr. 22, poz. 181) i poz. 165 o organizacji władz dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnym,

4) ustawy z dnia 13 VII 1922 r. (Dz. Ust. Nr. 65) o uposażeniu urzędników i niższych funkcjonariuszy państwowych wraz z dodatkowymi ustawami z dnia 25 II 1921 r. (Dz. Ust. Nr. 20, poz. 111), (podział miejscowości na klasy) z dnia 25 II 1921 r. (Dz. Ust. Nr. 20, poz. 113), (zmianę w stopniach służbowych i stopniach płac funkcjonariuszy państwowych), z dnia 7 IV 1922 r. (Dz. Ust. Nr. 28, poz. 227), (zmiana co do podziału na grupy ze względu na stosunki rodzinne),

5) ustawy emerytalnej funkcjonariuszy państwowych z dn. 28 VII 1921 r. (Dz. Ust. Nr. 73, poz. 466), począwszy od 1 lipca 1922,

6) ustawy z dnia 18 III 1921 r. (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 195) o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin, począwszy od 1 lipca 1922 [roku],

7) ustawy z dnia 23 III 1922 r. (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 212) o zaopatrywaniu weteranów powstań narodowych, począwszy od 1 lipca 1922.

./.

(W sprawach celnych)

1) rozporządzenia Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z dn. 11 IV 1920 r. o taryfie celnej (Dz. Ust. Nr. 51, poz. 314),

2) rozporządzenia Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z dn. 27 VII 1922 r. w przedmiocie sprostowania rozporządzenia o taryfie celnej z dnia 11 VI 1920 r. (Dz. Ust. Nr. 79, poz. 532),

3) rozporządzenia Ministra Skarbu z dn. 13 XII 1920 r. o postępowaniu celnym (Dz. Ust. Nr. 11, poz. 64/21),

4) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 XI 1921 r. w sprawie statystyki celnej (Dz. Ust. Nr. 107, poz. 783),

5) rozporządzenia Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z dnia 18 XII 1921 r. w sprawie zmiany rozporządzenia z dnia 11 VI 1920 r. o taryfie celnej (Dz. Ust. Nr. 2/22, poz. 12),

6) rozporządzenia Ministra Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z dn. 6 lutego 1922 r. w przedmiocie zmiany brzemienia art. 15 rozporządzenia o taryfie celnej z dnia 11 VI 1920 r. (Dz. Ust. Nr. 14, poz. 130),

7) rozporządzenia Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z dnia 7 IV 1922 r. o ulgach celnych (Dz. Ust. Nr. 28, poz. 231).

(W sprawach podatków bezpośrednich)

1) ustawy z dnia 16 lipca 1920 r. o państwowym podatku dochodowym i podatku majątkowym (Dz. Ust. R. P. Nr. 62, poz. 530) tudzież ustawy z dnia 4 kwietnia 1921 r. (Dz. Ust. R.P. Nr. 29, poz. 232) w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy z dnia 16 lipca 1920 r. (Dz. Ust. R.P. Nr. 82, poz. 550) o państwowym podatku dochodowym i podatku majątkowym, począwszy od 1 stycznia 1923 r.

2) ustawy z dnia 8 czerwca 1920 r. o podatku od skrzynek depozytowych (Dz. Ust. R.P. Nr. 50, poz. 395), począwszy od 1 stycznia 1923 r.,

3) ustawy z dnia 16 lipca 1920 r. o podatku od kapitałów i rent (Dz. Ust. R.P. Nr. 2, poz. 7) z r[oku] 1920 począwszy od 1 stycznia 1922 r.,

4) ustawy z dnia 17 grudnia 1921 r. o państwowym podatku przemysłowym (Dz. Ust. R.P. Nr. 2, poz. 7) z roku 1920 począwszy od 1 stycznia 1922 r.

5) ustawy z dnia 31 marca 1922 r. o podatku od wzbogacenia się, które ujawniło się przez nabycie nieruchomości i przez spłatę długów hipotecznych (Dz. Ust. R.P. Nr. 30, poz. 238).

(W sprawach kasowych)

1) Przepisów Rachunkowo-kasowych z dn. 24 listopada 1921 (Dz[iennik] Urzędowy Min[isterstwa] Skarbu nr. 45 i 46 poz. 564, 565, 566, 567), począwszy od 1 lipca 1922 [roku].

§ 2.

Równocześnie z ustawami i rozporządzeniami wymienionymi w § 1 niniejszego rozporządzenia wchodzi w życie wszystkie rozporządzenia i przepisy wydane na zasadzie tych ustaw i rozporządzeń.

§ 3.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia tracą moc obowiązujące wszystkie dekrety i rozporządzenia wydane przez Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich, Naczelnego Dowódcę Wojsk Litwy Środkowej⁴³¹, oraz Tymczasową

⁴³¹ Naczelnny Dowódca Wojsk Litwy Środkowej – urząd władzy zwierzchniej na terenie Litwy Środkowej ustanowiony przez gen. Lucjana Żeligowskiego 12 października 1920 r.

Komisję Rządzącą w Wilnie⁴³² z wyjątkiem tych, które dotyczą spraw, dla których zastrzeżono rozciągnięcie ustaw i rozporządzeń wymienionych w 21 niniejszego rozporządzenia od specjalnych terminów i jeszcze przez te czasokresy nadal obowiązywać będą.

§ 4.

Sprawy celne wyłączają się z kompetencji Departamentu Handlu i Przemysłu b[ylej] Tymczasowej Komisji Rządzającej w Wilnie i przekazuje się Ministrowi Skarbu, które przeprowadzi organizację władz i urzędów celnych.

§ 5.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Skarbu, a w sprawach celnych w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu.

§ 6.

Rozporządzenia niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem

PREZYDENT MINISTRÓW:

MINISTER SKARBU:

^bZałącznik 16^b

^{hb}Załącznik 1^{hb}

[Wniosek nagły Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie wstrzymania eksmisji kolonistów niemieckich]

19 czerwca [192]2

D. III/5036/22

WNIOSEK NAGŁY.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Od dnia 1-go lipca r.b. do końca najbliższej zwykłej sesji Rady Ligi Narodów nie będą wnoszone do sądów nowe sprawy o eksmisje ani też wykonywanie już uzyskane wyroki odnośnie do obywateli polskich kolonistów następujących kategorii:

1) kolonistów, którzy zawarli z b. Komisją Kolonizacyjną⁴³³ kontrakt kupna-sprzedazy przed datą rozejmu, dn. 11 listopada 1918 r., a którzy do tej daty nie otrzymali przewłaszczenia;

⁴³² Tymczasowa Komisja Rządzająca – organ władzy wykonawczej na Litwie Środkowej działający w okresie od 12 października 1920 do 6 kwietnia 1922 r. Komisja składała się z 11 departamentów i prezesa, który równocześnie pełnił funkcję dyrektora Departamentu Spraw Wewnętrznych.

⁴³³ Komisja Kolonizacyjna (niem. Königlich Preussische Ansiedlungskommission für Westpreußen und Posen) – powstała 26 kwietnia 1886 r. z inicjatywy Otto von Bismarcka,

2) kolonistów, którzy w dniu rozejmu korzystali z kolonii na podstawie kontraktu dzierżawnego, a dla których termin dzierżawy nie byłby upłynął do dnia dzisiejszego, gdyby nastąpienie nie została zawarta nielegalna transakcja kupna kolonii od b[yłej] Komisji Kolonizacyjnej.

Postępowanie likwidacyjne w wykonaniu postanowień art. 297 Traktatu Wersalskiego winno ulec zawieszeniu w razie gdyby w toku postępowania okazało się, że sprawa obywatelstwa właściciela likwidowanego mienia nie jest przesądzoną ostatecznie przez decyzję kompetentnych władz. Postępowanie to może być wznowione niezwłocznie po definitywnym stwierdzeniu niemieckiego obywatelstwa danej osoby.

Motywy.

Rada Ligi Narodów w uchwale swej z dn. 17 maja r.b. zwróciła się do Rządu Polskiego z usilną prośbą, aby zechciał zawiesić wszelkie kroki administracyjne i sądowe, jakie mogłyby przesądzić na niekorzyść normalnego położenia rolników "rasy" niemieckiej, którzy są obywatelami polskimi lub których charakter obywateli polskich zależy od rozstrzygnięcia jakie nastąpi w powierzonych przez raport kwestiach interpretacji, do czasu kiedy Rada będzie miała sposobność wypowiedzenia się co do samej sprawy.

Uchwała powyższa zapadła po wysłuchaniu raportu trzech członków Rady o położeniu Niemców w Polsce. Rada Ligi zamierzała przekazać sprawy podniesione w raporcie do rozpatrzenia Międzynarodowemu Stałemu Trybunałowi Sprawiedliwości w Hadze, co postawiłoby Rząd polski w bardzo niedogodnej sytuacji narażając go na niezawodną przegraną wobec wyraźnie germanofilskiej atmosfery panującej w Trybunale. Ponadto sprawa, w której Polska zajęła by miejsce oskarżonej byłaby nadzwyczajnym materiałem dla antypolskiej propagandy niemieckiej. Proces taki wlokący się szereg miesięcy z powoływaniem świadków, dokumentów przyniósł by państwu nieobliczalne szkody. Delegat polski spowodował odstąpienie Rady Ligi od zamiaru odwołania się do trybunału powzięcie uchwały polegającej de facto na odłożeniu sprawy do następnego posiedzenia Rady.

Mimo że legitymacja Rady po powzięciu uchwały ("której trzeciej ustęp podany jest powyżej")^c jest niedostatecznie wyjaśniona,^c wskazanym się wydaje poczynienie pewnych ustępstw w kierunku żądanym przez Radę. Oczywiście wskazanym jest aby ustępstwa te dotyczyły bądź bardzo ograniczonego kompletu zagadnień, bądź też by deklarowały powstrzymanie czynności, których i tak w określonym terminie nie można by było wykonać.

pod kierownictwem nadprezydenta prowincji poznańskiej. Zajmowała się wykupem ziemi w zaborze pruskim od polskich właścicieli w celu przekazania jej osadnikom niemieckim. W ciągu 30 lat istnienia, według szacunków, umożliwiła przesiedlenie się do Wielkopolski i na Pomorze ok. 20 tys. rodzin niemieckich.

Wobec faktu, że ilość kolonistów, których tytuł własności nie został uznany przez Rząd polski, wynosi 3518, że do od dnia 1 grudnia do dn. 1 maja r.b. władze polskie zdołały wnieść do sądu sprawy o eksmisję zaledwie 1400 kolonistów, że wyroki dotychczas uzyskane w żadnym niemal wypadku nie mogły być wykonane wobec konieczności złożenia rękojmi żadnej przez sądy, nie jest faktycznym ustępstwem zapowiedź wstrzymania na przeciąg dwóch miesięcy postępowania przeciw nieznaczej części powyższych kolonistów. Podlegających eksmisji podzielić można na następujące kategorie:

- 1) koloniści osiedleni przeważnie w roku [19]18 i [19]19, z którymi Komisja Kolonizacyjna nie załatwiła żadnych formalności;
- 2) koloniści również niedawno osiedleni, którzy kontrakt kupna zawarli z b[ylą] Komisją Kolonizacyjną po dacie rozejmu;
- 3) koloniści, którzy kontrakt kupna również zawarli po dacie rozejmu poprzednio jednak siedzieli na koloniach w charakterze dzierżawców. Ich kontrakty dzierżawne zawarte były na różne terminy, w niektórych wypadkach nawet do lipca r[oku] 1929. Są to przeważnie obywatele polscy. Kategoria ta liczy około 900 osób.
- 4) koloniści, którzy zawarli kontrakt kupna z b[ylą] Komisją Kolonizacyjną przed datą zawieszenia broni jednak przewłaszczenie otrzymali dopiero po tej dacie lub nie otrzymali go wcale. Ilość obywateli polskich tej kategorii jest nieznaczną. Kategoria ta liczy około 700 osób.

Wniosek proponuje wstrzymanie na czas pewien postępowania eksmisyjnego przeciw kolonistom 3 i 4 kategorii posiadającym obywatelstwo polskie. Dotyczy to maksymalnie 600 wypadków. Ponieważ dotąd niemal dwa tysiące spraw w ogóle nie zostało wniesionych do sądu, ustępstwo takie nie wywoła przerwy w całej akcji.

Punkt wniosku dotyczący likwidacji jest właściwie ustaleniem pewnej zasady podkreślającej to, co w rzeczywistości jest stosowane.

Minister

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
77-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 21 czerwca 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenia Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Minister Spraw Zagranicznych

Za Ministra Spraw Wojskowych generał-porucznik

Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu

Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Minister Robót Publicznych

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Minister Zdrowia Publicznego

Radca Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamieński

Konstanty Skirmunt

Kazimierz Sosnkowski

dr Wiktor Mikulecki

Zygmunt Rymowicz

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Gabriel Narutowicz

Ludwik Darowski

dr Witold Chodźko

dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 1 po południu

1. Część poufna.

2. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu „Odrodzenia Polski” Obywatelowi Stanów Zjednoczonych Charles Philips (załącznik 1).

3. Uchwalono załączony wniosek Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie zmiany pruskiej ustawy o stanie obłężenia z 4 czerwca 1851 r. (załącznik 2).

4. Uchwalono załączone rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości o zniesieniu Izby Kasacyjnej w Wilnie i Sądu Apelacyjnego Ziem Wschodnich oraz o dyslokacji sądów w okręgach sądów apelacyjnych w Wilnie i Lublinie (załącznik 3).

Posiedzenie zamknięto o 4 po południu

^fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie krzyża oficerskiego orderu „Odrodzenia Polski” obywatelowi Stanów Zjednoczonych Charles Philips].
2. [Wniosek Ministra Sprawiedliwości] w przedmiocie zmiany pruskiej ustawy o stanie obłądzenia z dnia 4 czerwca 1851 r.⁴³⁴
3. Rozporządzenie Rady Ministrów [w sprawie zniesienia Izby Kasacyjnej w Wilnie i Sądu Apelacyjnego Ziem Wschodnich oraz o dyslokacji sądów]

^bZałącznik 1.^b

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie krzyża oficerskiego orderu „Odrodzenia Polski” obywatelowi Stanów Zjednoczonych Charles Philips]

19 czerwca [192]2

P.D. 2067/29.

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych
o przedstawienie Ministra Zdrowia
Publicznego w przedmiocie nadania
krzyża oficerskiego orderu „Odrodzenia
Polski” p. Charles Philips.

UZASADNIENIE.

Charles Philips, obywatel Stanów Zjednoczonych, Dyrektor Wydziału Propagandy Higieny Dziecka przy Amerykańskim Czerwonym Krzyżu w Polsce. Znajduje się na tym stanowisku od lipca 1919 r. pracując korzystnie dla Polski. W 1919 r. przebywał na froncie i organizował doraźną pomoc dla dzieci polskich na kresach. Wielki przyjaciel Polski, jest korespondentem Amerykańskiego Czerwonego Krzyża w Waszyngtonie, przesyłając prasie amerykańskiej cały szereg publikacji o Polsce. Zadaniem P. Ministra Zdrowia Publicznego powinien otrzymać odznaczenie.

Wobec powyższego

Rada Ministrów uchwalić raczy na mocy art. 15 Ustawy o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski” przedstawić Panu Naczelnikowi Państwa p. Charles Philips do ^d„nadania krzyża oficerskiego^d orderu „Odrodzenia Polski”.

⁴³⁴ Nie publikuje się.

Rada Ministrów uchwaliła
Warszawa, dnia
PREZYDENT MINISTRÓW.

^bZałącznik 3.^b

Rozporządzenie Rady Ministrów [w sprawie zniesienia Izby Kasacyjnej w Wilnie i Sądu Apelacyjnego Ziem Wschodnich oraz o dyslokacji sądów]

Rozporządzenie
Rady Ministrów
z dnia ^a...^a czerwca 1922 roku.

O zniesieniu Izby Kasacyjnej w Wilnie i Sądu apelacyjnego Ziem Wschodnich, oraz dyslokacji sądów w okręgach sądów apelacyjnych w Wilnie i Lublinie.

Na zasadzie art. 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1922 r. o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską (Dz. Ust. Nr. 26 – [19]22 r. poz. 213) zarządza się co następuje:

- § 1. Znosi się Izbę Kasacyjną w Wilnie oraz Sąd Apelacyjny Ziem Wschodnich.
- § 2. Włącza się do jurysdykcji Sądu Apelacyjnego w Wilnie sądy okręgowe w Grodnie, w Pińsku i Wilejski z siedzibą w Nowogródku, zaś do jurysdykcji Sądu Apelacyjnego w Lublinie – Sąd Okręgowy w Łucku; Sądowi Okręgowemu Wilejskiemu nadaje się nazwę „Sąd Okręgowy w Nowogródku”.
- § 3. Ustala się właściwość terytorialną sądów okręgowych okręgu sądu apelacyjnego w Wilnie w sposób następujący: a) Sąd Okręgowy w Grodnie obejmuje powiaty: białowieski, grodzieński, kosowski, prużański, słonimski i wołkowyski; b) Sąd Okręgowy w Nowogródku – powiaty: baranowicki, nieświeski, nowogródzki i stołpecki; c) Sąd Okręgowy w Pińsku – powiaty: brzeski, drohiczynski, kobryński, łuniniecki i piński; d) Sąd Okręgowy w Wilnie – powiaty: brasławski, duniłowicki, dziśnieński, lidzki, oszmiański, święciański, trocki, wilejski, wileński i wołożynski.
- § 4. Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą z dniem 1 lipca 1922 r.

Uzasadnienie.

Złączenie Ziemi Wileńskiej z Rzeczpospolitą Polską wywołuje konieczność należytego zorganizowania aparatu administracyjnego i sądowego na tym obszarze.

W chwili obecnej na Ziemi Wileńskiej istnieje izba kasacyjna oraz jeden sąd specjalny w Wilnie, do jurysdykcji którego należy również jeden tylko sąd okręgowy w Wilnie.

Względy państwowe i unifikacja wymagają zniesienia odrębnej dla Wileńszczyzny izby kasacyjnej i podporządkowanie apelacji wileńskiej Sądowi Najwyższemu.

Sąd okręgowy w Wilnie obejmuje powiaty: wileński, oszmiański, święciański i część powiatu trockiego. Pozostałe powiaty, stanowiące dawną gub[ernię] wileńską, należą do właściwości innych Sądów okręgowych (wilejskiego i w Grodnie). Dla sądów tych oraz sądów okręgowych w Pińsku i Łucku został utworzony rozkazem Naczelnego Wodza W.P. z dn. 15 października 1920 r. (Dz[ieńnik] U[rzędowy] Z[arządu] T[erenów] P[rzyfrontowych] i E[tapowych] nr 2 poz. 9), jako instytucja przejściowa, Sąd apelacyjny Ziem Wschodnich. Wobec wyjaśnienia sprawy przynależności państwowej Ziemi Wileńskiej zachowanie nadal tego sądu jest zbędne; należące jurysdykcji jego sądy okręgowe w Grodnie, Wilejski i w Pińsku z uwagi na ekonomiczne ciężenie ludności tego terytorium ku Wilnu oraz dogodną komunikację, powinny być włączone do właściwości terytorialnej Sądu apelacyjnego w Wilnie; natomiast jest bardzo wskazane Sąd okręgowy w Łucku włączyć do jurysdykcji Sądu apelacyjnego w Lublinie zarówno ze względów administracyjno-sądowych, jak i w interesie ludności, zamieszkującej tego terytorium: ekonomicznie ciąży ten obszar ku Lublinowi, z którym zresztą ma o wiele dogodniejszą komunikację, niż z Wilnem.

Przy ustalaniu właściwości terytorialnej sądów okręgowych w projekcie jest przeprowadzona zasada, aby podział sądowy odpowiadał w miarę możliwości podziałowi administracyjnemu, oraz aby nie rozrywać powiatów, tworzących jedną organiczną całość. Z tych względów projektuje się włączyć do sądu okręgowego w Wilnie powiatów: brasławskiego, duniłowickiego, dziśnieńskiego wilejskiego i wołyńskiego, należących obecnie do właściwości terytorialnej sądu okręgowego w Nowogródku, oraz lidzkiego, należącego do właściwości terytorialnej sądu okręgowego w Grodnie. Wszystkie wyżej wymienione powiaty prócz pow. brasławskiego wchodziły w skład b[yłej] gub[erni] wileńskiej i organicznie są związane z Wilnem.

Podobne względy nakazują wyłączyć powiat baranowicki z właściwości sądu okręgowego w Grodnie i włączyć go do terytorium Wilejskiego Sądu Okręgowego z siedzibą w Nowogródku.

Zważywszy, że sądy apelacyjny i okręgowy w Wilnie mają kredyty tylko do 1 lipca, że wymiar sprawiedliwości nie może być ani na jedną chwilę zawieszony, wnoszę, aby Rada Ministrów uchwalić raczyła załączony projekt rozporządzenia z mocą obowiązującą od dnia 1 lipca 1922 roku.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
78-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 23 czerwca 1922 r.

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenia Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Minister Spraw Zagranicznych

Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu

Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Minister Robót Publicznych

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Radca Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamiński

Konstanty Skirmunt

dr Wiktor Mikulecki

Zygmunt Rymowicz

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Gabriel Narutowicz

Ludwik Darowski

dr Jerzy Buzek

Posiedzenie otwarto o 12 w południe

1. Część poufna.

2. Po rozpatrzeniu załączonych wniosków Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Ministra Sprawiedliwości w sprawie zniesienia ograniczeń kościoła rzymskokatolickiego (załącznik 1 i 2)⁴³⁵ Rada Ministrów zleciła Ministrom Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości przedłożyć Radzie Ministrów do dnia ośmiu projekt uzgodniony.

3. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych o mianowanie posła Andrzeja Kędziora przewodniczącym Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie (załącznik 3).

4. Uchwalono załączone rozporządzenia w sprawie przedłużenia terminów wekslowych w okręgach apelacyjnych warszawskiego i lubelskiego (załącznik 4 i 5).

5. Uchwalono załączone rozporządzenie w sprawie rozciągnięcia na Ziemię Wileńską przepisów o sądach doraźnych (załącznik 6).

⁴³⁵ Projekt wycofany w 1923 r.

6. Uchwalono załączone rozporządzenie w sprawie rozciągnięcia na Ziemię Wschodnie i Ziemię Wileńską dekretu w sprawie statutu tymczasowego palestry Państwa Polskiego (załącznik 7).

Posiedzenie zamknięto o 2 po południu.

fAntoni Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. Ustawa o zniesieniu ograniczeń Kościoła rzymskokatolickiego⁴³⁶.
2. Ustawa o zniesieniu ograniczeń kościoła rzymskokatolickiego w Polsce⁴³⁷.
3. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o mianowanie posła Andrzeja Kędziora Przewodniczącym Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie].
4. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie przedłużenia terminów wekslowych w okręgu Sądu Apelacyjnego w Warszawie⁴³⁸.
5. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie przedłużenia terminów wekslowych w okręgu Sądu Apelacyjnego w Lublinie⁴³⁹.
6. Wniosek nagły na Radę Ministrów w sprawie projektu rozporządzenia [w przedmiocie rozciągnięcia na Ziemię Wileńską przepisów o sądach doraźnych]⁴⁴⁰.
7. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia na Ziemię Wileńską dekretu z dnia 24 grudnia 1918 r. w przedmiocie statutu tymczasowego palestry Państwa Polskiego⁴⁴¹.

^bZałącznik 3.^b

[Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o mianowanie posła Andrzeja Kędziora Przewodniczącym Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie]

MINISTERSTWO
SPRAW WEWNĘTRZNYCH
Nr. AO. 1876
WARSZAWA
Dn. 13 czerwca 1922 r.
Wniosek o mianowanie posła

⁴³⁶ Nie publikuje się.

⁴³⁷ Nie publikuje się.

⁴³⁸ Nie publikuje się.

⁴³⁹ Nie publikuje się.

⁴⁴⁰ Nie publikuje się.

⁴⁴¹ Nie publikuje się.

Andrzeja Kędziora Przewodniczącym
Tymczasowemu Wydziału
Samorządowego we Lwowie.

Postanowieniem z dnia 21 stycznia r.b. Naczelnik Państwa zwolnił d-ra Zygmunta Lasockiego ze stanowiska Przewodniczącego Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie. Od tego czasu stanowisko to jest nieobsadzone, a funkcję Przewodniczącego spełnia członek T[ymczasowego] W[ydziału] S[amorządowego] prof. dr. Zbigniew Pazdro.

Jako kandydata na stanowisko Przewodniczącego T[ymczasowego] W[ydziału] S[amorządowego] proponuję posła na Sejm Ustawodawczy Andrzeja Kędziora.

Poseł Kędzior, urodzony 7 listopada 1851 r. w Tarnowie, studiował politechnikę i Akademię Ziemiańską w Wiedniu, po czym wstąpił do służby w Wydziale Krajowym. Przeszedł w stan spoczynku, jako Dyrektor Biura Melioracyjnego Wydziału Krajowego, około rozwoju którego położył wybitne zasługi. W latach 1911–1918 był posłem do Parlamentu Austriackiego i Wiceprezesem Koła Polskiego. W latach 1908–1914 posłem do Sejmu Galicyjskiego. Po powstaniu państwa Polskiego poseł Kędzior był Naczelnikiem Robót Publicznych w Komisji Rządzącej, zaś jako poseł na Sejm Ustawodawczy wszedł w swoim czasie w skład Rządu jako Minister Robót Publicznych.

Na wszystkich tych stanowiskach wykazał głęboką wiedzę fachową, wybitny zmysł administracyjny, oraz dokładną znajomość administracji państwowej i samorządowej.

Uznając, iż ze względu na to kwalifikację poseł Kędzior nadaje się szczególnie do objęcia stanowiska Przewodniczącego T[ymczasowego] W[ydziału] S[amorządowego] wnoszę w myśl art. 5 ustawy z 30 stycznia 1920 r. Dz. Ust. Nr. 11. poz. 61, ażeby Rada Ministrów raczyła przedstawić Naczelnikowi Państwa wniosek o mianowanie posła Andrzeja Kędziora Przewodniczącym Tymczasowego Wydziału Samorządowego.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH

^fA. Kamieński^f

Wniosek powyższy uchwalono
na posiedzeniu Rady Ministrów
dnia ^{a...a} 1922 r. p[kt.]protokołu ^{a...a} posiedzenia
Rady Ministrów.

Warszawa dnia ^{a...a} 1922.
PREZES RADY MINISTRÓW:

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
79-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 24 czerwca 1922 roku

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenia Publicznego

Minister Spraw Wewnętrznych

Minister Spraw Zagranicznych

Za Ministra Spraw Wojskowych Szef kontroli
wojskowej

Minister Skarbu

Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Poczty i Telegrafów

Minister Robót Publicznych

Minister Pracy i Opieki Społecznej

Dyrektor Departamentu Administracyjnego

Prezydium Rady Ministrów

inż. Antoni Ponikowski

inż. Antoni Kamiński

Konstanty Skirmunt

dr Jan Waygart

dr Jerzy Michalski

Zygmunt Rymowicz

dr Józef Raczyński

dr Stefan Ossowski

inż. Ludwik Zagórny-Marynowski

dr Władysław Stesłowicz

inż. Gabriel Narutowicz

Ludwik Darowski

dr Władysław Studziński

1. Odczytano i przyjęto protokoły posiedzeń z 19, 21 i 23 czerwca 1922 r.
2. Załączony wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie utworzenia Wyższego Urzędu Górniczego w Katowicach uchwalono z zastrzeżeniem uzyskania zgody tymczasowej rady wojewódzkiej śląskiej (załącznik 1).

3. Część poufna.

4. Przystąpiono do rozpatrywania załączonego wniosku Ministra Skarbu w sprawie uposażenia funkcjonariuszy państwowych (załącznik 2).

Po przeprowadzeniu narad zastępca Ministra Spraw Wojskowych wniósł o odroczenie załatwienia wniosku Ministra Skarbu.

Rada Ministrów postanowiła sprawę załatwić na dzisiejszym posiedzeniu.

Następnie wniosek Ministra Skarbu przyjęto w następującej osnowie:

- 1) Celem dalszego wyrównania różnicy w uposażeniu cywilnych funkcjonariuszów państwowych a osób wojskowych, podwyższa się cywilnym funkcjonariuszom państwowym począwszy od 1 lipca 1922 r. aż do odwołania 20% dodatek wyrównawczy do wysokości 50% pełnego uposażenia miesięcznego.

2) Należy dążyć do zmniejszenia ogólnej ilości personelu urzędniczego (urzędników i funkcjonariuszy niższych) zatrudnionych we wszystkich cywilnych władzach, urzędach i zakładach państwowych o 20% stanu z dnia 1 stycznia 1922 r. wykazanego w budżecie na rok 1922.

Redukcji powyższej dokona Rada Ministrów na wniosek Ministra resortowego w porozumieniu w Ministrem Skarbu, przy czym w poszczególnych działach administracji państwowej, zatrudniających nadmierną ilość funkcjonariuszów należy zmniejszyć tę ilość w stosunku wyższym aniżeli wskazano w ustępie pierwszym.

Redukcja jednak ogólnej ilości urzędników państwowych przy wszystkich władzach i urzędach łącznie nie może być mniejszą od granicy ustalonej w ustępie 1-szym.

Redukcja zarządzona być winna bezzwłocznie i przeprowadzoną najdalej do końca roku 1922, przy czym w preliminarzu budżetowym na r. 1923 może być uwzględniona tylko ilość urzędników i funkcjonariuszów niższych, zredukowana w myśl niniejszego wniosku.

Rada Ministrów odrzuciła wniosek zastępcy Ministra Spraw Wojskowych o przyznanie wyżej wymienionego dodatku także wojskowym jako dodatku drożyznianego.

5. Przyjęto wniosek Ministra Skarbu o odpisanie udzielonych pracownikom państwowym na podstawie uchwały Rady Ministrów z 13 września 1920 r. zwrotnych zaliczek na zakup żywności na zimę 1920/1921 r., których spłatę uchwałą z 20 czerwca 1921 r. odroczone do 31 grudnia 1921 r., a następnie uchwałą z 22 grudnia 1921 r. do 1 lipca 1922 r.

6. Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu w sprawie upoważnienia Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej do dalszej emisji jej biletów do kwoty 240 miliardów marek (załącznik 3) i w sprawie powiększenia kredytu Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej do wysokości 270 miliardów marek (załącznik 4).

Posiedzenie trwało od godziny 12 do 3 po południu i od godziny 6 do 10 wieczór

†Antoni Ponikowski†

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek nagły Ministerstwa Przemysłu i Handlu na Radę Ministrów [w przedmiocie utworzenia Wyższego Urzędu Górniczego w Katowicach]⁴⁴².

⁴⁴² Nie publikuje się.

2. [Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie uposażenia funkcjonariuszy państwowych].
3. [Wniosek nagły na Radę Ministrów w sprawie emisji biletów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej].
4. [Wniosek nagły Ministerstwa Skarbu na Radę Ministrów w sprawie powiększenia kredytu Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej].

^bZałącznik 2^b

[Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie uposażenia funkcjonariuszy państwowych]

Wniosek nagły Ministra Skarbu

Rada Ministrów raczy uchwalić

1) Celem dalszego wyrównania różnicy w uposażeniu cywilnych funkcjonariuszów państwowych a osób wojskowych, podwyższa się cywilnym funkcjonariuszom państwowym począwszy od 1 lipca 1922 r. aż do odwołania 20% dodatek wyrównawczy do wysokości 50% pełnego uposażenia miesięcznego.

2) Ogólna ilość personelu urzędniczego /urzędników i funkcjonariuszy niższych/ zatrudnionych we wszystkich cywilnych władzach, urzędach i zakładach państwowych zostaje zmniejszona o 20 obecnego stanu.

Redukcji powyższej dokona Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu przyczep w poszczególnych działach administracji państwowej, zatrudniających nadmierną ilość funkcjonariuszów należy zmniejszyć tę ilość w stopniu wyższym aniżeli wskazano w ustępie 1-ym;

Redukcja ^cjednak^c ogólnej ilości urzędników państwowych przy wszystkich władzach i urzędach ^ełącznie^e nie może być ^hjednak^h mniejszą od granicy ustalonej w ustępie 1-szym.

Redukcja zarządzona być winna bezzwłocznie i przeprowadzoną najdalej do końca roku 1922, przyczep w preliminarzu budżetowym na rok 1923 może być uwzględniona tylko ilość urzędników i funkcjonariuszów niższych, zredukowana w myśl niniejszego wniosku.

Warszawa, dn. 24 czerwca 1922 r.

MINISTER SKARBU

/-/ Michalski

[Wniosek nagły na Radę Ministrów w sprawie emisji biletów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej]

MINISTERSTWO SKARBU
Departament Kredytowy
Wydział I-szy
L. DK/°3764/22^c

Wniosek nagły na Radę Ministrów
w sprawie emisji biletów Polskiej
Krajowej Kasy Pożyczkowej.

Rada Ministrów zechce upoważnić Ministra Skarbu do przedłożenia pod obrady Sejmu Ustawodawczego, jako wniosku nagłego, poniższego projektu ustawy w zamian projektu ustawy o dalszej emisji biletów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej, wniesionego do Sejmu przez Ministra Skarbu na zasadzie upoważnienia Rady Ministrów z dnia 22 grudnia, którego wycofanie z Sejmu będzie jednocześnie zarządzone przez Ministra Skarbu.

Ustawa.

z dnia ^a...^a 1922 r.

o dalszej emisji biletów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej.

Art. 1. Upoważnia się Polską Krajową Kasę Pożyczkową do doprowadzenia stanu emisji jej biletów prócz biletów, emitowanych na zasadzie art. 2 ustawy z dnia 26 marca 1920 r. (Dz.Ust.Rz.P. Nr. 31 poz. 179) do kwoty 240 000 000 000 marek polskich, łącznie z kwotą 118 000 000 000 marek polskich, ustaloną w art. 1 ustawy z dnia 8 lipca 1921 roku (Dz.Ust.Rz.P. Nr. 64 poz. 4011).

Art. 2. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Skarbu.

Art. 3. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia⁴⁴³.

Uzasadnienie.

Jednocześnie z niniejszym przełożony wniosek w sprawie powiększenia kredytu Skarbu państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej uzasadnia konieczność doprowadzenia stanu długu Skarbu Państwa w P.K.K.P. do kwoty 270 miliardów marek polskich. Dotychczas dług Skarbu państwa w P.K.K.P. był pokrywany w około 80% za pomocą dalszej emisji banknotów, w 20% zaś

⁴⁴³ Por. Ustawa z dnia 25 września 1922 r. o dalszej emisji biletów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej, Dz.U. 1922, nr 84, poz. 749.

środkami, posiadanyimi przez Polską Krajową Kasę Pożyczkową, przeważnie funduszami znajdującymi się na rachunkach żyrowych. Obecnie fundusze, znajdujące się na rachunkach żyrowych, zmniejszyły się przez zredukowanie do minimum na skutek zarządzenia Ministerstwa Skarbu, rachunków żyrowych instytucji państwowych. I tak rachunki żyrowe, które wynosiły na dz. 31 marca r.b. sumę około 63½ miliardów marek polskich, zmniejszają się na dzień 30 kwietnia do sumy około 55 miliardów, na dzień zaś 31 maja dochodzą do kwoty około 50½ miliardów marek polskich. W dniu 20 czerwca r.b. wynoszą sumę około 44 miliardów mkp.

Fundusze, w ten sposób zbierane przez P.K.K.P. są zużywane przeważnie na udzielanie pożyczek na podkład towarów i papierów wartościowych. Należy zauważyć, że w r.b. sumy wydawane na pożyczki towarowe znacznie się powiększyły. Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa wydatkowała na ten cel do 31 grudnia ub.r. kwotę około 6½ miliardów wraz zaś z pożyczkami udzielonymi na podkład papierów wartościowych około 19 miliardów. Suma ta zwiększając się stopniowo dochodzi na dzień 31 maja do około 13½ miliardów łącznie zaś z pożyczkami, udzielonymi na podkład papierów wartościowych około 26 miliardów.

Wobec tego, że, jak to wyżej zostało wskazane, znajdujące się w posiadaniu Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej fundusze, które przy tym w ostatnich czasach znacznie się zmniejszyły, w dużej mierze zużywane są na wydawania pożyczek towarowych i lombardowych, zwiększenie długu Skarbu państwa w P.K.K.P. będzie musiało być pokryte całkowicie za pomocą dalszej emisji banknotów.

MINISTER SKARBU

^fMichalski^f

Warszawa, dnia 24 czerwca 1922 r.

^bZałącznik 4^b

[Wniosek nagły Ministerstwa Skarbu na Radę Ministrów w sprawie powiększenia kredytu Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej]

MINISTERSTWO SKARBU

Departament Kredytowy

L: DK, I/3763/22

Wniosek nagły na Radę Ministrów
w sprawie powiększenia kredytu
Skarbu Państwa w P.K.K.P.

Rada Ministrów zechce upoważnić Ministra Skarbu do wycofania projektu ustawy o zadłużeniu Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej, przedłożonego pod obrady Sejmu pismem Ministra Skarbu z dnia 30 grudnia 1921 r. L: 22462/DK. na podstawie uchwały Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 1921 r. oraz do przedłożenia w zamian następującego projektu:

Ustawa.

z dnia ^a...^a 1922 r.

o kredycie Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej

Art. 1.

Upoważnia się Ministra Skarbu do zaciągnięcia na pokrycie niedoboru budżetowego dalszej pożyczki w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej do wysokości 270 000 000 000 mkp. łącznie z kwotą 150 000 000 000 mkp., ustalono w art. 1 ustawy z dnia 8 lipca 1921 r. (Dz.U.Rz.P. Nr. 64 poz. 402).

Art. 2.

Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Skarbu.

Art. 3.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia⁴⁴⁴.

Uzasadnienie.

Przedłożony Sejmowi w dniu 30 grudnia ub.r. projekt ustawy o kredycie Skarbu państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej doprowadzał stan długów Skarbu państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej do sumy 250 000 000 000 mkp. Z kwoty tej na dzień 31 grudnia 1921 r. osiągnięto już 221 000 000 000; pomimo to, Minister Skarbu przy rozpatrywaniu wspomnianego projektu na Sejmie zgodził się zmniejszyć swe żądanie do kwoty 240 000 000 000, w nadziei, że reszta da się pokryć z innych źródeł, w pierwszej zaś linii z operacji kredytowych.

Dotychczasowe wysiłki Ministerstwa Skarbu pozwoliły mu dotąd utrzymać normę kredytu w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej prawie nie zmienioną: w dniu 20 czerwca r.b. wynosiło zadłużenie Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej 225 000 000 000, co przekracza stan z dnia 31 grudnia ub.r. zaledwie o 4 000 000 000 mkp. Sytuacja od tego czasu mieniła się znacznie na gorsze pod względem warunków zewnętrznych, które w znacznym stopniu hamują działalność Ministra Skarbu.

I tak ciasnota pieniężna redukuje w znacznej mierze zdolność lokacyjną naszego rynku i uniemożliwia czerpanie zeń na potrzeby państwowe. Drugim i jeszcze może ważniejszym utrudnieniem działalności Ministra Skarbu jest wzrost

⁴⁴⁴ Por. Ustawa z dnia 25 września 1922 r. o kredycie Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej, Dz.U. 1922, nr 84, poz. 748.

znaczny drożyzny, który zniewolił rząd do rewizji dotychczasowych stawek uposażenia i postawił Radę Ministrów i Ministra Skarbu wobec konieczności podwyższenia wydatków rzeczowych oraz wydatków personalnych wojskowych i cywilnych.

I tak w ostatnich czasach przyznano Ministerstwu Spraw Wojskowych dodatkowe kredyty na następujące cele:

- na uposażenia osób wojskowych – 8 000 000 000 mkp.
- na zaprowiantowanie wojska – 10 000 000 000 ”
- na zakwaterowanie – 2 000 000 000 ”

Kwoty te już same przez się dostatecznie uzasadniają podwyższenie kredytu w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej o 20 000 000 000 mkp.; co się tyczy wyrażonej przez Ministra Skarbu w swoim czasie zgody na redukcję normy kredytu w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej do 240 000 000 000 mkp., czyli o 10 000 000 000, to ta ostatnia cyfra znajduje przeciwwagę w zwiększonych wydatkach na uposażenia urzędnicze, a w szczególności w wydatkach na 60% dodatki miesięczne i na 20% dodatki wyrównawcze, które musiały być przyznane funkcjonariuszom państwowym. Dodatki te zwiększają wydatki na uposażenie urzędników cywilnych co najmniej o 10 000 000 000. mkp. Tak więc powracając do pierwotnie proszonej normy kredytu – 250 000 000 000 mkp., widzi się Minister Skarbu zniewolonym do wniosku o podwyższenie jej jeszcze o 20 000 000 000, czyli do kwoty 270 000 000 000 mkp.

Warszawa, dnia 24 czerwca 1922 r.
MINISTER SKARBU:
fMichalski^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

PROTOKÓŁ
80-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 26 czerwca 1922 r.

Obecni:

Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	inż. Antoni Ponikowski
Minister Spraw Wewnętrznych	inż. Antoni Kamieński
Minister Spraw Zagranicznych	Konstanty Skirmunt
Minister Spraw Wojskowych generał-porucznik	Kazimierz Sosnkowski
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	dr Wiktor Mikulecki
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu	Zygmunt Rymowicz
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	dr Stefan Ossowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Ludwik Zagórny-Marynowski
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Ludwik Darowski
Minister Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Dyrektor Departamentu Administracyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

1. Odczytano i przyjęto protokół posiedzenia z 24 czerwca 1922 r.

2. Uchwalono załączony wniosek Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w przedmiocie udzielania w roku 1922 przez Główny Urząd Ziemski bezpłatnej pomocy państwowej inwalidom i zasłużonym żołnierzom Wojska Polskiego na kupno gruntu i na zagospodarowanie się (załącznik 1).

Zamiast wyrazu „bezpocentowych” dano wyraz „oprocentowanych”.

Wniosek uzupełniono postanowieniem: „z tym zastrzeżeniem, że zasiłki wymienione będą udzielane tylko tym inwalidom i zasłużonym żołnierzom, którzy nie korzystają z dobrodziejstwem ustawy z 17 grudnia 1920 r. o nadaniu ziemi żołnierzom wojska polskiego (Dz. Ust. Nr 4, poz. 18).

Pomocy wymienionej Główny Urząd Ziemski udzielać będzie na zasadach przepisów wydanych przez Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w porozumieniu w Ministrem Skarbu”.

3. Uchwalono załączony projekt ustawy, zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z 13 lipca 1920 r. o uposażeniu na nauczycieli publicznych szkół powszechnych, inspektorów szkolnych i zastępców szkolnych (załącznik 2).

4. Uchwalono załączone wnioski Ministra Robót Publicznych o zaliczenie b[ylęgo] pałacu cesarskiego w Białowieży do kompleksu Gmachów Reprezentacyjnych i przeznaczenia terenów łowieckich w lasach Puszczy Białowieskiej dla celów reprezentacyjnych Państwa (załącznik 3) oraz o zaliczenie terenów w lasach spalskich dla reprezentacyjnych Państwa (załącznik 4).

5. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wojskowych w sprawie powołania do przeglądu mężczyzn, którzy z prawa opcji do 10 stycznia 1922 r. nie skorzystali (załącznik 5).

6. Uchwalono wniesiony przez Ministra Skarbu projekt ustawy w sprawie opodatkowania piwa (załącznik 6).

Postanowienie karne projektu należy uzgodnić z Ministrem Sprawiedliwości.

7. Uchwalono wniesiony przez Ministra Skarbu projekt ustawy w przedmiocie rozszerzenia na cały obszar Rzeczypospolitej Polskiej postanowień, ustawy akcyzowej o patentach akcyzowych na fabryki trunków, wyrobów ze spirytusu, drożdży oraz na zakłady sprzedaży trunków; dalej na wyrób zapalek i gilz (tutek) papierosowych (załącznik 7).

Postanowienie karne projektu należy uzgodnić z Ministrem Sprawiedliwości.

8. Uchwalono załączony wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie dotacji Stefana Habsburga (załącznik 8).

9. Uchwalono załączony wniosek Ministra Robót Publicznych o wywłaszczenie nieruchomości tzw. glinianek w Mokotowie i Czystem (załącznik 9).

10. Rozpatrywanie wniesionego przez Ministra Sprawiedliwości projektu ustawy o odpowiedzialności za szkody, zrządzone przez działalność urzędową organów władzy (załącznik 10) odroczone do 10 lipca b.r. celem zażądania przez Prezydium Rady Ministrów od Prokuraturii Generalnej opinii.

11. Uchwalono załączony wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie wejścia w skład Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów Pracy i Opieki Społecznej z głosem decydującym (załącznik 11).

12. Uchwalono załączone wnioski Ministra Spraw Wewnętrznych o rozszerzenie granic miast Grójca i Nasielska (załącznik 12 i 13).

13. Uchwalono załączony wniosek o wprowadzenie w życie na obszarze Ziemi Wileńskiej ustawy z 19 maja 1920 r. o pocztowej kasie oszczędności (załącznik 14).

14. Uchwalono załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie uchylecia na Ziemiach Wschodnich odznak służbowych dla wójtów i sołtysów (załącznik 15).

15. Uchwalono załączony wniosek Ministra Skarbu o zezwolenie obywatelowi Stanów Zjednoczonych p. Janowi Tobolko na nabycie od pp. Zygmunta i Zbigniewa braci Zanozińskich nieruchomości w Brwinowie (załącznik 16).

16. Uchwalono objęte załącznikiem 17 i 18 wnioski Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie orderu „Odrodzenia Polski” cudzoziemcom.

17. Rada Ministrów ponawiając zlecenie dane w uchwale z 16 czerwca Ministrom Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Robót Publicznych co do opróżnienia lokalu dla metropolity prawosławnego, postanowiła, że ewentualne wydatki związane z wykonaniem wspomnianej uchwały pokryje zaliczkowo fundusz dyspozycyjny Prezesa Rady Ministrów.

18. W uchwale z 3 czerwca w sprawie przyznawania nieetatowym urzędnikom państwowym dodatków funkcyjnych skreślono wyrazy „na obszarze wyżej wymienionym”.

19. Część poufna.

Posiedzenie trwało od godziny 11 rano do 3 po południu i od godziny 6 do 8 wieczór.

f.A. Ponikowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek nagły Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w przedmiocie udzielania w roku 1922 przez Główny Urząd Ziemski bezpłatnej pomocy państwowej inwalidom i zasłużonym żołnierzom Wojska Polskiego na kupno gruntu i na zagospodarowanie się.
2. Ustawa zmieniająca niektóre postanowienia ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. o uposażeniu nauczycieli publicznych szkół powszechnych, inspektorów szkolnych i zastępców inspektorów szkolnych (Dz. U. Rz. P, nr 65, poz. 434)⁴⁴⁵.
3. Wniosek na Radę Ministrów w przedmiocie zaliczenia b[yłego] pałacu cesarskiego w Białowieży do kompleksu Gmachów Reprezentacyjnych i przeznaczenia terenów łowieckich w lasach Puszczy Białowieskiej dla celów reprezentacyjnych Państwa.
4. Wniosek na Radę Ministrów w przedmiocie zaliczenia terenów łowieckich w lasach spaliskich dla celów reprezentacyjnych Państwa.
5. Projekt uchwały w przedmiocie powołania do przeglądu mężczyzn, którzy z prawa opcji do 10 I 1922 r. nie skorzystali⁴⁴⁶.
6. [Projekt ustawy] w przedmiocie zmian w postanowieniach o opodatkowaniu piwa na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej⁴⁴⁷.
7. [Projekt ustawy] w przedmiocie rozszerzenia na cały obszar Rzeczypospolitej Polskiej postanowień ros[yskiej] ustawy akcyzowej o patentach akcyzowych na fabryki trunków, wyrobów ze spirytusu, drożdży oraz na zakłady sprzedaży trunków; dalej na wyrób zapalek i gilz (tutek) papierosowych⁴⁴⁸.

⁴⁴⁵ Nie publikuje się.

⁴⁴⁶ Nie publikuje się.

⁴⁴⁷ Nie publikuje się.

⁴⁴⁸ Nie publikuje się.

8. Wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych na Radę Ministrów w przedmiocie podwyższenia Karolowi Stefanowi Habsburgowi od dnia 1 I 1922 r. dotacji miesięcznej⁴⁴⁹.
9. Wniosek Ministra Robót Publicznych o wywłaszczenie na rzecz m.st. Warszawy szeregu nieruchomości tzw. „glinianek” w Mokotowie i we wsi Czyste⁴⁵⁰.
10. Ustawa o odpowiedzialności za szkody, zarządzone przez działalność urzędową organów władzy⁴⁵¹.
11. [Wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie wejścia w skład Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów Ministra Pracy i Opieki Społecznej z głosem decydującym].
12. Projekt Rozporządzenia Rady Ministrów o rozszerzeniu granic miasta Grójca⁴⁵².
13. [Projekt Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie rozszerzenia granic miasta Nasielska]⁴⁵³.
14. Wniosek Prezesa Pocztovej Kasy Oszczędności do Rady Ministrów w przedmiocie wprowadzenia w życie na obszarze Ziemi Wileńskiej ustawy z dnia 19 maja 1920 r. o Pocztovej Kasie Oszczędności (Dz. Ust. z r. 1920, Nr 48, poz. 297)⁴⁵⁴.
15. Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie uchylecia na terenie wsch[odnich] województw kresowych rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dn. 13 kwietnia 1922 r. w sprawie ustanowienia odznak służbowych dla wójtów i sołtysów (Dz[iennik] Urzędowy Z[arządu] C[ywilnego] Z[iem] W[schodnich], Nr 79, poz. 901)⁴⁵⁵.
16. Wniosek Ministra Skarbu na Radę Ministrów w sprawie zezwolenia obywatelowi Stanów Zjednoczonych p. Janowi Tobolko na nabycie od pp. Zygmunta i Zbigniewa braci Zanozińskich nieruchomości w Brwinowie⁴⁵⁶.
17. Wnioski Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego orderu „Odrodzenia Polski” cudzoziemcom.
18. Wnioski Ministra Spraw Zagranicznych o nadanie odznak Kawalera Krzyża Oficerskiego orderu „Odrodzenie Polski” cudzoziemcom⁴⁵⁷.

^bZałącznik 1^b

Wniosek nagły

Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w przedmiocie udzielania w roku 1922 przez Główny Urząd Ziemski bezpłatnej pomocy państwowej inwalidom i zasłużonym żołnierzom Wojska Polskiego na kupno gruntu i na zagospodarowanie się

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Upoważnia się Główny Urząd Ziemski do udzielenia w roku 1922 bezprocentowych zwrotnych zasiłków na kupno parcel gruntowych i na ich zagospodarowanie

⁴⁴⁹ Nie publikuje się.

⁴⁵⁰ Nie publikuje się.

⁴⁵¹ Nie publikuje się.

⁴⁵² Nie publikuje się.

⁴⁵³ Nie publikuje się.

⁴⁵⁴ Nie publikuje się.

⁴⁵⁵ Nie publikuje się.

⁴⁵⁶ Nie publikuje się.

⁴⁵⁷ Nie publikuje się.

inwalidom i zasłużonym żołnierzom Wojska Polskiego w myśl art. 31 Ustawy z dn. 15 lipca 1920 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. Ust. Nr. 70/20 poz. 462) do ogólnej sumy 500 000 000 marek i funduszków uzyskanych przez Główny Urząd Ziemski na zasadach ustalonych w budżecie Głównego Urzędu Ziemskiego na rok 1922.

Uzasadnienie.

Na wniosek Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego, złożony w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych Rada Ministrów uchwałą z dnia 27 marca 1921 roku przekazała do rozporządzenia Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego marek 83 000 000 jako kredyt na poczet funduszu na wyposażenie inwalidów i zasłużonych żołnierzy w ziemię – funduszu, przewidzianego w art. 31 ustawy z dn. 16 lipca 1920 roku o wykonaniu reformy rolnej.

Z kredytu tego na podstawie specjalnej instrukcji Prezesa G.U.Z. wydanej w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Spraw Wojskowych przyznano przed 1 stycznia r.b. pożyczek na sumę przeszło 60 000 000 marek. Nie wyczerpano pozostałości jedynie ze względu na przewlekłość formalności związanych z uzyskaniem pomocy z tego funduszu, oraz ze względu na zamknięcie tego funduszu przez Ministerstwo Skarbu już w dn. 4 listopada 1921 r. i częściowo otwartego ponownie dopiero w lutym bieżącego roku.

Zapoczątkowana w roku ubiegłym jak wyżej niezbędna pomoc inwalidom i żołnierzom powinna być w roku 1922 dalej kontynuowana gdyż zobowiązują do tego powołana wyżej ustawa, oraz te same co w roku ubiegłym okoliczności i warunki. Ograniczając się do minimum Główny Urząd Ziemski preliminuje kwotę marek 500 000 000, a to na podstawie następującego obliczenia.

Urzędy Ziemskie rozparcelowały w latach 1919–1921 ogółem 108 tysięcy ha, zaś w roku 1922 rozparcelują przypuszczalnie 130 tysięcy ha, co łącznie wyniesie 238 tysięcy ha, które przy przeciętnej cenie kalkulacyjnej po 170 tysięcy marek z 1 ha stanowią wartość 40 460 000 000 marek. Parcelacją prywatną przewiduje się w roku 1922 w rozmiarach około 195 000 ha, których wartość przy przeciętnej cenie kalkulacyjnej po 170 tysięcy marek za 1 ha wyniesie około 33 150 000 000 marek, łącznie powyższe kwoty wyniosą marek 73 610 000 000. Przyjmując, że przewidziana wyżej pomoc Państwa inwalidom i żołnierzom będzie udzielona w maksymalnych granicach 0,75% ogólnej wartości ziemi parcelowanej przez Urzędy Ziemskie i przez instytucje do tego upoważnione i przez osoby prywatne niezbędna dla tej akcji kwota wyniesie marek 552 000 000 zaś w zaokrągleniu in minus do kwoty ustalonej w czasie pertraktacji budżetowych z Ministerstwem Skarbu marek 500 000 000. Zapreliminowanie pomocy w powyższych maksymalnych granicach oznacza, że na 400 morgów rozsprzedanych danych osadnikom zaledwie 3 morgi oddane będą inwalidom i żołnierzom przy specjalnej pomocy Państwa czyli, że na 325 000 ha przewidywanej faktycznie

parcelacji rządowej i prywatnej inwalidzi i żołnierze otrzymają z pomocy kredytowej równowartość około 2436 ha, co przy przeciętnych zasiłkach w wysokości około 50% wartości ziemi umożliwi utworzenie z powyższej zaprojektowanej kwoty 500 000 000 marek i przy przeciętnej cenie 170 000 marek za 1 ha około 487 osad żołnierskich nieprzekraczających 10 ha na jedno gospodarstwo.

Pomoc ta będzie udzielona jedynie na obszarach, na których nie działa ustawa z dnia 13^c grudnia 1920 roku o nadaniu ziemi żołnierzom Wojska Polskiego.

^bZałącznik 3^b

WNIOSEK

na Radę Ministrów w przedmiocie zaliczenia b[yłego] pałacu cesarskiego⁴⁵⁸ w Białowieży do kompleksu Gmachów Reprezentacyjnych i przeznaczenia terenów łowieckich w lasach Puszczy Białowieskiej dla celów reprezentacyjnych Państwa.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

1) Przekazuje się Ministerstwu Robót Publicznych pałac w Białowieży wraz z budynkami przyległymi i parkiem jako kompleks służący dla celów reprezentacyjnych z wyłączeniem domu ^{atzw.} Jaegerskiego⁴⁵⁹ z przynależnościami, niezbędnego dla pomieszczenia urzędników Zarządu Okręgowego Lasów Państwowych w Białowieży;

2) Tereny Łowieckie w lasach Puszczy Białowieskiej przeznacza się wyłącznie dla celów reprezentacyjnych Państwa. Udzielanie pozwoleń na polowanie należy do Ministra Robót Publicznych;

3) Hodowla i ochrona zwierzostanu w Puszczy Białowieskiej, należy do Ministra Robót Publicznych, który wydaje w tym przedmiocie zarządzenie w porozumieniu z ^cMinistrem oraz za zgodą Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych^c.

4) Na żądanie Ministra Robót Publicznych personel leśny Puszczy Białowieskiej będzie współdziałał w celu przygotowania i przeprowadzenia łowów;

5) W celu zachowania charakteru puszczańskiego najbliższego otoczenia polany Białowieskiej, pierścień lasów, okalający polanę, co najmniej szerokości 1 k[i]l[o]m[etra] wyłącza się spod normalnego użytkowania w formie zrębów

⁴⁵⁸ Pałac carski w Białowieży zbudowany został w latach 1889–1894 na życzenie cara Aleksandra III. Nieistniejący dzisiaj kompleks wzniesiono nad rzeką Narewką, a autorem projektu był hr. Mikołaj de Rochefort.

⁴⁵⁹ Rzadko używana nazwa, chodzi o tzw. Dom Jegierski, tj. istniejący do dziś budynek w Białowieży, zbudowany w 1904 r. według projektu Józefa Iwanowicza Nosalewicz. Pierwotnie był on przeznaczony na potrzeby funkcjonariuszy polowań w Puszczy Białowieskiej, tzw. jęgrów (strzelców, niem. *Jäger*).

czystych. Wszelkie zarządzenia co do tego pierścienia wydawane będą przez Min[isterstwa] Rolnictwa w porozumieniu z Ministrem Rob[ót] Publicznych;

6) Poza tym istnieć będą ustalone przez Min[isterstwo] Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Państwową Komisją ochrony przyrody tereny przeznaczone na parki natury (Rezerwy leśne), tereny te będą pozostawały w zarządzie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

^fG. Narutowicz^f

^bZałącznik 4^b

WNIOSEK

Na Radę Ministrów w przedmiocie zaliczenia terenów łowieckich w lasach ^dspalskich^d dla celów reprezentacyjnych Państwa

Rada Ministrów uchwała:

1) Gmachy w Spale z przyległymi budynkami i okalającymi go terenem leśnym (obręb Zielona i obręb Spała oraz Okręg VII obrębu Cygan z nadleśnictwa Lubochnia), którego granice ustalone zostały przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrem Robót Publicznych, pozostają przekazane Ministrowi Robót Publicznych (vide uch[wała] R.M. z dn. 19 II 1920 r.).

2) Teren łowiecki w lasach spalskich przeznacza się wyłącznie dla celów reprezentacyjnych Państwa. Udzielenie pozwoleń na polowanie należy do Ministra Robót Publicznych.

3) Hodowla i ochrona zwierzostanu w lasach spalskich należy do Min[isterstwa] Robót Publicznych, który wydaje w tym przedmiocie zarządzenie w porozumieniu z Min[isterstwem] Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

4) Na żądanie Ministerstwa Robót Publicznych personel leśny lasów spalskich będzie współdziałał w celu przygotowania i przeprowadzania łowów.

Warszawa, dnia 24^c czerwca 1922 r.

Minister

^fG. Narutowicz^f

[Wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie wejścia w skład Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów Ministra Pracy i Opieki Społecznej z głosem decydującym]

DO
RADY MINISTRÓW.

Ministerstwo pracy i Opieki Społecznej prosi o uchwalenie następującego wniosku:

TREŚĆ WNIOSKU.

W Komitecie Ekonomicznym
Ministrów stale uczestniczy
z głosem decydującym
Minister Pracy i Opieki Społecznej osobiście,
lub też jego zastępca.

UZASADNIENIE.

W Komitecie Ekonomicznym Ministrów podług jego regulaminu uchwalonego w dniu 28 stycznia 1920 r. przez sam Komitet i przez Radę Ministrów zatwierdzonego zasiadają Ministrowie: 1. Skarbu, jako przewodniczący, 2. Spraw Zagranicznych, 3. Spraw Wojskowych, 4. Kolei Żelaznych, 5. Przemysłu i Handlu, 6. Rolnictwa i Dóbr Państwowych, 7. Robót Publicznych, 8. Delegat Głównego Urzędu Likwidacyjnego.

Delegat Ministerstwa Spraw Wewnętrznych uczestniczy na tych posiedzeniach Komitetu, na których są omawiane sprawy aprowizacyjne, a Prezes Ministrów według swego uznania.

Inni Ministrowie, a więc i Minister Pracy mogą tylko wówczas brać udział w posiedzeniach, gdy omawiane są sprawy ściśle i bezpośrednio dotyczące ich resortu i wówczas przewodniczący Komitetu specjalnie zaprasza zainteresowanego Ministra. Taki stan rzeczy, o ile chodzi o Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej jest zupełnie niepożądany, ponieważ zadaniem tego Ministerstwa jest regulowanie stosunków między pracodawcami i pracownikami oraz ochrona pracy i pośrednictwo w zatargach w przemyśle i rolnictwie.

Umiejętnie i zgodnie z interesami Państwa spełnienie tego zadania jest możliwe tylko wówczas, gdy Ministerstwo dobrze i szybko będzie poinformowane o najważniejszych planach i zamierzeniach gospodarczych Rządu.

Zagadnienia bowiem ochrony pracy, pośrednictwa pracy, ubezpieczeń społecznych, opieki społecznej, walki z bezrobociem itp. tak doniośle wkraczają w państwową politykę gospodarczą, że mechaniczne rozgraniczenie tych zagadnień od problemów gospodarczych jest niemożliwe.

Uznawał to Sejm, gdy, wetując kredyty dla Ministerstwa Robót Publicznych na roboty doraźne i dwa kredyty dla Ministerstwa Przemysłu i Handlu na przemysł mały i duży, oraz powołując do życia Państwowe Rady Przemysłowo-Handlową⁴⁶⁰ i Apropowizacyjną⁴⁶¹, Komitet Doradczy przy G[łówny] U[rząd] Z[aopatrzenia] A[rmii]⁴⁶² i Radę przy Głównym Urzędzie Likwidacyjnym zastrzegł Ministerstwu Pracy i Opieki Społecznej prawo uczestnictwa z głosem decydującym w wyżej wymienionych i kilku innych komisjach i urzędach.

Stały udział Ministra Pracy i Opieki Społecznej w posiedzeniach Komitetu Ekonomicznego Ministrów jest tym bardziej uzasadniony, że Komitet ten ustala program i ogólne zasady polityki ekonomicznej Rządu i rozpatruje wszelkie wnioski prawodawcze z dziedziny tej polityki, tudzież wszystkie sprawy o charakterze gospodarczym, które ściśle zazębiają o politykę pracy i wymagają uzgodnienia między ministrami. Między innymi Komitet Ekonomiczny rozpatruje merytorycznie podania towarzystw i spółek przemysłowych o takie pożyczki ulgowe, które przekraczają kwotę dwustu milionów marek polskich. Z tego przykładu widocznym jest, że Ministerstwo ma głos przy załatwianiu podań o pożyczki mniejsze natomiast nie ma żadnego wpływu na udzielenie dla przemysłu pożyczek większych, mających zaś zasadnicze znaczenie dla kształtowania się stosunków gospodarczych, a co zatem idzie i społecznych w kraju. I w ogóle należy stwierdzić, że aczkolwiek Minister Pracy i Opieki Społecznej zasiadając w Radzie Ministrów ma w zasadzie prawo wypowiedzania się w sprawach dotyczących ogólnej polityki gospodarczej, to jednak prawo to jest wątpliwej wartości praktycznej, skoro wszelkie sprawy o charakterze gospodarczym są wnoszone na Radę Ministrów dopiero po rozpatrzeniu ich przez Komitet Ekonomiczny.

Działalność zaś Komitetu Ekonomicznego ściśle się wiąże, w wyliczonych wypadkach z całą działalnością Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z tego względu, że uznaje ono za bardziej wskazane z punktu widzenia wychowawczego i zdrowia społecznego udzielenie kredytu na ogólne potrzeby gospodarcze, niż bezpośrednio zapomóg, z wyjątkiem poszczególnych wypadków, jak: pomoc dla inwalidów niezdolnych do pracy, dzieci, burs młodzieży szkolnej itp. Uzgodnienie pomocy dla tych kategorii potrzebujących wsparcia z wypadkami

⁴⁶⁰ Państwowa Rada Przemysłowo-Handlowa – powstały w 1919 r. organ doradczy Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

⁴⁶¹ Państwowa Rada Apropowizacyjna – powstała 11 stycznia 1919 r. jako organ doradczy Ministra Apropowizacji w celu opiniowania spraw dotyczących apropowizacji kraju.

⁴⁶² Główny Urząd Zaopatrywania Armii (GUZA) – powstał na mocy ustawy Sejmu Ustawodawczego z 11 kwietnia 1919 r. Na jego czele stał dyrektor mianowany przez Radę Ministrów na wniosek ministra spraw wojskowych, któremu bezpośrednio podlegał. Likwidacja urzędu nastąpiła na mocy ustawy z 18 grudnia 1920 r. w przedmiocie reorganizacji sprawy zaopatrywania armii.

ogólnymi będzie możliwe tylko w tym wypadku, gdy zastępstwo Ministerstwa w Komitecie Ekonomicznym będzie uwzględnione.

Należy także podkreślić, że w całej zachodniej i środkowej Europie daje się zauważyć silną dążność ze strony robotników do udziału w życiu gospodarczym państwa, nie tylko w charakterze fizycznych twórców bogactwa narodowego, lecz jako czynnych uczestników w rozwiązywaniu problemów z zakresu państwowej i społecznej polityki gospodarczej. We Włoszech wyraziło się to w formie kontroli robotniczej nad zakładami przemysłowymi, kontroli, uznanej już nawet przez Rząd i – z pewnymi ograniczeniami – przez przemysłowców.

I w Polsce istnieje ta tendencja, hołdują jej jednak przede wszystkim żywioły skrajne, które zasady postępu społecznego starają się zawsze wyzyskać dla celów partyjnych, wywrotowych, nic z istotnym postępem społecznym wspólnego nie mających. Cele te wówczas łatwiej będą osiągnięte, gdy nie tylko umiarkowane organizacje robotnicze, lecz nawet te organy Rządu, które bezpośrednio do regulowania stosunków między pracownikami i pracodawcami są powołane, będą odsuwane od wszelkiego wpływu na państwową politykę gospodarczą, a nawet pozbawione bezpośrednich informacji od instytucji rządowych do kierowania majątkiem i gospodarczą polityką państwową przez Sejm i Rząd powołanych.

Regulowanie zatargów powstałych na tle ekonomicznym w przemyśle i rolnictwie jest w Polsce tym trudniejsze, że gdy państwa zachodniej i środkowej Europy idą po wojnie przeważnie utartym szlakiem polityki gospodarczej i społecznej, my musimy nasze gospodarstwo narodowe nie tylko odbudować, ale – co jest nierównie trudniejsze – przebudować, a nawet rozbudować, trzy odrębne systemy gospodarcze zespolić, trzy prawodawstwa robotnicze skodyfikować. Zadanie te tak są olbrzymie, tak trudne i tak jednocześnie ściśle z sobą związane, że równoległe nieskoordynowanie jest stratą czasu, szukaniem rozwiązania po omacku i w rezultacie takie postępowanie tylko szkodą nieobliczalną państwu przynieść może.

Wreszcie nadmienić należy, że bardzo poważne organizacje społeczne a nawet i rządy same w Zachodniej Europie nie jednokrotnie zwracały się do Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o informacje z dziedziny polskiego życia społeczno-gospodarczego.

Informacji takich Ministerstwo zawsze udziela w ścisłym porozumieniu i z właściwymi gospodarczymi Ministerstwami, a w roku ubiegłym Ministerstwo opracowywało obszerną ankietę o produkcji Państwa i jego społecznym rozwoju dla Międzynarodowego Biura Pracy, otrzymując za opracowanie odpowiedzi tej ankiety wielkie uznanie, jako wyróżniające się bardzo dokładnie z szeregu odpowiedzi kilkudziesięciu państw innych.

Wyżej wymienione zadania i prace byłyby znacznie ułatwione, gdyby Minister Pracy i Opieki Społecznej uczestniczył w Komitecie Ekonomicznym Ministrów.

Z powyższych względów Ministerstwo występuje z wyłuszczonej na wstępie wnioskiem.

Warszawa, dn. 13 czerwca 1922 r.

Minister
fL. Darowski^f

Wpłynęło na Radę Ministrów

Dnia ^a...^a 1922 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

^bZałącznik 17^b

**WNIOSKI MINISTRA SPRAW ZAGRANICZNYCH
o nadanie odznak Kawalera Krzyża Komandorskiego orderu
„Odrodzenia Polski” cudzoziemcom**

1	Pierre Pujo (zmiana uchwały Rady Ministrów z 22 maja 1922)	Podpułkownik wojsk francuskich, szef sztabu Misji wojskowej francuskiej w Polsce	Nr 713/Or
2	Leon ks. Radziwiłł	obywatel francuski, oddał wielkie usługi przy organizowaniu oddziałów wojsk polskich we Włoszech w r[oku] 1918	Nr 686/Or

Rada Ministrów uchwaliła dnia ^a...^a czerwca 1922 r.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 18.

Indeks osobowy

- Abraham Antoni (1869–1923), kaszubski działacz społeczny, pisarz ludowy, propagator polskości Pomorza II 131
- Abraham Władysław (1860–1941), prawnik, specjalista z zakresu historii prawa kanonicznego i pol. oraz historii Kościoła, prof. prawa kościelnego na Uniwersytecie Lwowskim, rektor tegoż uniwersytetu w latach 1899–1900, członek rzecz. Polskiej Akademii Umiejętności, ekspert rządu RP przy rokowaniach ze Stolicą Apostolską o konkordat I 49, 916
- Abrawowicz Witold (1874–1940 lub 1941), polityk socjalistyczny, poseł na Sejm Litwy Środkowej, później na Sejm Ustawodawczy (III 1922) oraz senator II i III kadencji, w 1919 prezydent Wilna I 955, 957, 963
- Acker Maurice Georges Ferdinand Marie van (1862–1946), gen. armii belgijskiej II 286
- Adamkiewicz Włodzimierz, dyr. dep. w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, następnie urzędnik MSZ I 780
- Adatci Mineitciro (1896–1931), delegat Japonii przy Lidze Narodów II 266, 267
- Aejmelaeus-Äimä Carl (1882–1935), płk armii fińskiej, sportowiec, adiutant prezydenta Republiki Finlandii II 190
- Aissing Maria, właścicielka majątku ziemskiego „Somonin” w pow. kartuskim w woj. pomorskim I 153
- Alayer Léonce d’ (1864–1955), płk armii franc. II 287
- Albert I (1875–1934), król Belgów od 1909, osobiście dowodził armią belgijską w walkach przeciw Niemcom w Wielkiej Wojnie I 209, 210, 213
- Albricci Alberto (1864–1936), gen. włoski, senator, minister wojny (1919–1920) II 101
- Aleksander I Karadziordziewić (1888–1934), król Serbów, Chorwatów i Słoweńców (1921–1929), od 1929 król Jugosławii, zabity w zamachu przez terrorystów macedońskich w Marsylii I 216
- Aleksander III (1845–1894), cesarz ros. (1881–1894), sygnatariusz sojuszu z Francją II 360
- Aleksandrowicz Jarosław Witold (1875–1955), płk WP, pełnomocnik Nadzwyczajnego Komisarza ds. Repatriacji w Baranowiczach II 252
- Aleksandrowiczówna Julia, pomysłodawczyni Towarzystwa Opieki nad Chorymi Pozaszpitalnymi pw. św. Antoniego w Warszawie II 130
- Alfons XIII (1886–1941), król Hiszpanii, syn (pogrobowiec) króla Alfonsa XII i jego żony, królowej Marii Krystyny, obalony w skutek rewolucji i ustanowienia Drugiej Republiki w 1931 I 470, 472, 482
- Allerhand Maurycy Mojżesz (1868–1942), prawnik, adwokat, prof. na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego I 751
- Alma-Tadema Laurence (1865–1940), brytyjska poetka, pisarka i tłumaczka I 615, 977; II 191
- Amadeusz VI (1334–1383), hrabia Sabaudii od 1343 I 480
- Angelescu Paul (1872–1949), gen. rumuński, marszałek pałacu i szef Królewskiego

- Sztabu Wojskowego, minister wojny (1927–1937) II 189
- Angerman Stanisław (1894–1960), prawnik, urzędnik samorządowy, państwowy i konsularny, sekretarza premiera RP (1920–1926) II 55
- Anjubault Maurice (1876–1930), gen. franc., komisarz na Górnym Śląsku II 286
- Anusz Franciszek (1879–1925), inż., komisarz rządu na m.st. Warszawę (1919–1921, 1922–1923) I 212
- Archinard (mylnie Archibald) Louis (1850–1932), gen. franc., organizator i pierwszy dowódca Armii Polskiej we Francji I 418, 618; II 205
- Arciszewski Tomasz (1877–1955), polityk socjalistyczny, działacz PPS, minister w Tymczasowym Rządzie Ludowym Republiki Polskiej oraz gabinetu Jędrzeja Moraczewskiego, poseł na Sejm (1919–1935), premier na uchodźstwie (1944–1947) II 241
- Arct Stanisław (1884–1963), wydawca i księgarz, szef sekcji w Ministerstwie Aproprowizacji, w 1920 delegat rządu pol. do spraw aproprowizacji i zakupów na USA i Kanadę I 541
- Ardisson Nicolas, ppłk franc. II 287
- Arion Nicolae (1880–?), ppłk rumuński, attaché w Londynie, kierownik biura prasy i propagandy MSZ Rumunii II 191
- Arkuszevska Helena, mieszkanka wsi Zielonka w pow. bydgoskim I 814, 816
- Ascher Elżbieta (Elizabeth) Carey (1869–1941), kanadyjska dziennikarka, w latach I wojny światowej organizatorka kampanii propagandowej na rzecz Polski I 54; II 194
- Asinari di Bernezzo Demetrio (1878–1939), markiz Bernezzo, polityk i oficer włoski II 288
- Askenazy Szymon (1865–1935), historyk, prof. Uniwersytetu Lwowskiego i Warszawskiego, twórca lwowskiej szkoły historycznej, delegat (minister pełnomocny) przy Lidze Narodów (1920–1923) I 669, 986; II 127, 153, 266, 330
- August II Mocny (1670–1733), elektor saski, elekcyjny król Polski i wielki książę litewski 1697–1706 i 1709–1733 I 858
- Augustynowicz Władysław (1874–1949), sędzia, dyr. Dep. Więziennictwa w Ministerstwie Sprawiedliwości II 331, 332
- Autrand Auguste (1858–1949), urzędnik franc., prefekt dep. Sekwany (1918–1922) I 420; II 205
- Avramowitch (Avramović) Ranislav, urzędnik Ministerstwa Komunikacji Królestwa Serbów, Chorwatów i Słowenów II 209
- Babiński Józef (1857–1932), lekarz medycyny, neurolog, członek Akademii Lekarskiej w Paryżu I 438
- Babiński Leon (1891–1973), prawnik, w służbie zagranicznej od 1919, delegat rządu w Komisji Górnośląskiej, wykładowca akademicki, prof. Wolnej Wszechnicy Polskiej i Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie I 747, 751
- Baczula Antoni, obywatel Litwy Środkowej I 497, 498
- Bader Karol (1887–1957), dyplomata, kierownik placówki Naczelnego Komitetu Narodowego w Bernie, od 1921 radca poselstwa w Pradze, poseł w Turcji i Austrii I 163
- Badoglio Pietro (1871–1956), włoski dowódca wojskowy, polityk i dyplomata, senator (od 1926 marszałek), szef rządu po obaleniu faszyzmu (1943–1944) II 101
- Bădulescu (Badulesco) Alexandru (Aleksander), ppłk rumuński, attaché wojskowy Rumunii w Polsce (1919–1922) II 191
- Bagiński Kazimierz (1890–1966), publicysta, działacz ruchu ludowego, poseł na Sejm (1919–1930) II 241
- Bailly Rosa (1890–1976), franc. pisarka, propagatorka kultury pol. we Francji, tłumaczka poezji pol., przewodnicząca Towarzystwa Polsko-Francuskiego I 421; II 210
- Balcer, pseud. zob. Przybylski Zdzisław

- Baldissero Filippi Vittorio di, ppłk artylerii w armii włoskiej, kierował misją specjalną w celu wydostania z Rosji włoskich jeńców b. armii austro-węgierskiej I 619
- Baldwin Philip S., szef misji Amerykańskiej Administracji Pomocy na Polskę I 485; II 76
- Balfour Arthur James (1848–1930), polityk brytyjski, członek Izby Gmin z ramienia Partii Konserwatywnej, premier rządu (1902–1905) i minister spraw zagranicznych (1916–1919), uczestnik Rady Dziesięciu Konferencji Pokojowej w Paryżu II 266, 267
- Baliński Ignacy (1862–1951), prawnik, sędzia Sądu Najwyższego, senator (1922–1927) II 127
- Ballini Ambrosio, prof. Uniwersytetu w Padwie II 159, 161
- Balodis Antoni (Antons) (1880–1942), polityk, dyplomata, dziennikarz, szef Sekcji Politycznej i Dep. Bałtyckiego MSZ w Rydze, a potem minister spraw zagranicznych Łotwy (1928–1930) II 43, 46
- Banaś Konrad I 50*
- Bandurski Władysław (1865–1932), ksiądz rzymskokatolicki, współpracował z Naczelnym Komitetem Narodowym i wspierał Legiony Piłsudskiego, biskup pomocniczy archidiecezji lwowskiej, naczelny kapelan armii Litwy Środkowej II 124, 128
- Bańkowski Witold Antoni (1864–1940), działacz samorządowy, poseł na Sejm Litwy Środkowej, później na Sejm Ustawodawczy (III 1922), prezydent Wilna (1919–1927) I 955, 963
- Baranowski Wojciech, szef Biura Informacyjno-Politycznego w PRM I 132, 135
- Baratier Paul, płk, szef sztabu franc. Komisji Kontrolnej w Wiedniu (po zawarciu pokoju z Austrią w Saint-Germain-en-Laye) I 617
- Barber Ignacy (1883–?), płk WP, ekspert Komisji do odebrania terytorium Górnego Śląska przyznanego Polsce uchwałą Konferencji Ambasadorów I 219
- Barlicki Norbert (1880–1941), publicysta, prawnik, działacz socjalistyczny, działacz PPS, wiceminister spraw wewnętrznych w rządzie Jędrzeja Moraczewskiego, minister robót publicznych (1926), poseł na Sejm (1919–1935) II 241
- Barney James P. (1875–?), oficer amerykański (płk od 1930) II 93
- Barthélemy Marie Joseph (1867–1951), gen. franc., skierowany w styczniu 1919 z misją wojskową do Polski w związku z konfliktem polsko-ukraińskim I 618
- Bast Jan, zastępca prokuratora, członek Komisji Rządowej na Śląsku Cieszyńskim I 758
- Baudet Joseph Antoine (1881–1942), gen. bryg. w armii franc. (od 1937) II 287
- Baudoin Jules Jacques (1879–1952), gen. dyw. w armii franc. I 618
- Bavelier Charles, urzędnik franc. MSZ, konsul tytularny, sekretarz archiwista w Wydziale Protokołu Dyplomatycznego na Quai d'Orsay I 443
- Bazzani Gaetano, por. armii włoskiej I 619
- Beach Lansing H. (1860–1945), oficer amerykański, szef Służb Inżynieryjnych (Chief of Engineers) armii USA II 92
- Beauchamp William Benjamin (1869–1931), biskup protestancki, zwierzchnik Kościoła ewangelicko-metodystycznego w Polsce (1922–1926) II 118, 120
- Bednarski Jan (1860–1926), lekarz, starosta pow. spisko-orawskiego (1919–1925) II 127
- Benedetti Giovanni de, ppłk armii włoskiej, oficer Sztabu Generalnego II 101
- Benedykt XV, właśc. Giacomo della Chiesa (1854–1922), ksiądz katolicki, dyplomata w służbie Stolicy Apostolskiej, zastępca sekretarza stanu (1901–1907), arcybiskup Bolonii (1907–1914), kardynał, papież (IX 1914–I 1922) I 214, 215, 790, 791
- Benedyktowicz Ludomir (1844–1926), malarz, poeta, uczestnik powstania styczniowego, kawaler Orderu Wojennego Virtuti Militari II 43

- Benesz Edward (Beneš Edvard) (1884–1948), czeski polityk, działacz niepodległościowy, długoletni minister spraw zagranicznych Czechosłowacji (1918–1935) i delegat na konferencji pokojowej w Paryżu (1919), premier Czechosłowacji (1921–1922), prezydent 1935–1938 oraz na uchodźstwie (1940–1945) i po II wojnie światowej (1945–1948) I 39, 163
- Benis Artur (1865–1932), prawnik, ekonomista, historyk, prof. UJ, jeden z inicjatorów założenia Akademii Górniczo-Hutniczej, członek Biura Prac Kongresowych w Paryżu, pełnomocnik rządu do spraw górnośląskich (1920), uczestnik pol.-franc. rokowań gospodarczych I 44, 220, 437, 696, 699, 703, 705, 711
- Berbecki Leon (1874–1963), inż., gen. ppor. od maja 1920, od listopada 1922 zastępca Inspektora Armii gen. Śmigłego-Rydza w Wilnie, w 1924 mianowany gen. dyw. WP I 543
- Berea Gheorghe, prefekt miasta Constanza I 619
- Berezowska, kierowniczką punktu opatrunkowo-żywnościowego Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża w Równem I 362, 364
- Bernus Edmond (1871–1954), nauczyciel franc., prof. Liceum w Annecy I 418; II 210
- Bernus Pierre, dziennikarz franc., redaktor „Journal des Débats” I 418
- Berta Joseph, wicesekretarz generalny Komitetu „Pro Polonia” w Belgii I 616
- Berthelot Joseph (1853–1931), franc. archeolog i podróżnik II 193
- Berthelot Philippe (1866–1934), sekretarz generalny franc. MSZ 1920–1921 i 1925–1932 (w randze ambasadora *ad personam*) I 255, 420
- Biały Stanisław (1868–1932), prawnik, sędzia, polityk PSL „Piast”, poseł na Sejm Krajowy Galicji i do austriackiej Rady Państwa, senator z listy PSL „Piast” (1922–1927), członek Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie (1922–1928) oraz Rady Gminnej i Rady Powiatowej w Brzozowie I 856, 858
- Biebuyck Alois (1860–1944), gen. por. armii belgijskiej, podczas I wojny światowej m.in. dowódca 6. Dywizji II 286
- Bieliński Adam Jerzy (1868–1938), gen. ppor., a następnie gen. bryg. WP, szef Dep. Jazdy MSWojsk. I 543
- Bieńkowski Adam, pełnomocnik Nadzwyczajnego Komisarza ds. Repatriacji w Równem II 252
- Biernacki Józef, kpt. Sztabu Generalnego, następnie ppłk (w służbie w Oddziale I, organizacyjnym) I 525
- Biesiadecki Maciej (1864–1935), prawnik, pierwszy Komisarz Generalny RP w Wolnym Mieście Gdańsku II 186, 187
- Bigler Poul (Paul) Victor (1877–1931), chargé d'affaires Poselstwa Danii w Warszawie II 190
- Bigo Kazimierz (1870–1925), organizator i dyr. naczelny PKKP, później dyr. Powszechnego Banku Związkowego II 128
- Bilczewski Józef (1860–1923), arcybiskup lwowski obrządku łacińskiego, prof. teologii dogmatycznej na Uniwersytecie Lwowskim, rektor w 1900 II 126, 127
- Biliński Leon (1846–1923) ekonomista, prof. Uniwersytetu Lwowskiego, rektor tej uczelni, austriacki minister skarbu, 1912–1915 austro-węgierski wspólny minister skarbu, minister skarbu RP (VII–XII 1919) I 83
- Biliński Marian, dyr. sieci przedsiębiorstw amunicji „Pocisk SA” I 311, 313
- Billotte Gaston (1875–1940), oficer franc. Misji Wojskowej do Polski (1919–1920), od 1927 gen. armii franc., członek Najwyższej Rady Wojennej (od 1933) I 618
- Bilszak Kazimierz, naczelnik Wydziału Prowincjonalnego Urzędu Emigracyjnego II 264
- Biluchowski Tadeusz Jan (1889–1941), lekarz, działacz społeczny i polityczny, naczelnik Wydziału Sanitarnego Urzędu Emigracyjnego II 264

- Biniszkiwicz Józef (1875–1940), działacz PPS na Górnym Śląsku, redaktor „Gazety Robotniczej”, wicemarszałek Sejmu Śląskiego (od 1922) II 273
- Biziel Jan (1858–1934), lekarz, prezes Polskiej Rady Ludowej w Bydgoszczy, przewodniczący Rady Miejskiej w Bydgoszczy II 131
- Bizzari Vincenzo, mjr włoski, urzędnik Ministerstwa Wojny II 102
- Blanc Henri, franc. inż. górnictwa, dyr. Dep. Ekonomicznego Komisji Międzosojusznicy na Górnym Śląsku II 287
- Blanche Léon Louis (1880–?), konsul (III klasy) Francji w Warszawie, zastępca szefa wydziału w MSZ Francji I 425; II 207
- Bliss Tasker (1853–1930), gen. amerykański, dyplomata, jeden z sygnatariuszy traktatu wersalskiego II 93
- Blot Paul, mjr franc., członek Franc. Misji Wojskowej w Polsce II 210
- Błeszyńska Zofia, właścicielka nieruchomości w Sosnowcu II 159, 160
- Boboc Constantin, gen. armii rumuńskiej II 190
- Bobrowski Emil Zygmunt Wiktor (1876–1938), lekarz, płk, działacz socjalistyczny, poseł na Sejm (1919–1929), senator (1930–1939) II 154, 241
- Bocheński Feliks (1872–1925), dr praw, sędzia, komisarz Rządu Polskiego przy Komisji Delimitacyjnej dla Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy, prezes Sądu Okręgowego w Cieszynie, od 1922 prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach I 758; II 129
- Bogacki Ryszard, mieszkaniec Górnego Śląska, uczestnik zajęć antypolskich, latem 1921 aresztowany przez polskie władze policyjne I 464, 465
- Bogumski Józef, mieszkaniec Górnego Śląska, we IX 1921 aresztowany przez prokuraturę Sądu Wojskowego w Warszawie I 463
- Bogusz Franciszek, mieszkaniec Gliwic, powstaniec śląski, ranny w starciach z Niemcami po zakończeniu walk I 615
- Bojarski Piotr I 40
- Bolewska Maria (1867–1939), przełożona Zakładu Najświętszej Marii Panny w Kościerzynie II 131
- Bondy Władysław de (ok. 1890–?), literat, urzędnik MSZ, sekretarz misji na Kaukaz Południowy II 127
- Bonnevay Laurent (1870–1957), franc. prawnik i polityk w III i IV Republice, najpierw członek Federacji Republikańskiej, a następnie centroprawicowej grupy Demokratyczno-Republikańskiej Sojuszu I 696
- Borowski Michał (1872–1939), inż. i mechanik okrętowy, gen. ppor. marynarki wojennej I 543
- Borys Klemens (1874–1928), działacz PPS na Górnym Śląsku, członek Tymczasowej Rady Wojewódzkiej Województwa Śląskiego, poseł na Sejm Śląski (1922–1938) II 273
- Borzęcki Marian (1889–1940), prawnik, adwokat, działacz Stronnictwa Narodowego, od 1937 członek Stronnictwa Pracy, zastępca komendanta głównego (1919–1921) i komendant główny (1923–1926) Policji Państwowej, dyr. Dep. Bezpieczeństwa w MSW (1922–1923), wiceprezydent Warszawy (1927–1934) I 209, 210, 212, 213
- Borzęcki Tadeusz Marian (1877–1964), dr medycyny, ftyzjatra, urzędnik ministerialny I 185, 208, 222, 234, 889
- Bouret Adolphe, płk franc., członek Franc. Misji Wojskowej w Polsce II 207
- Bourgeois Léon (1851–1925), franc. prawnik i polityk, premier (1895–1896), przewodniczący franc. Zgromadzenia Narodowego (1902–1904), przewodniczący Senatu (1920–1923), pierwszy przedstawiciel Francji do Ligi Narodów, laureat Pokojowej Nagrody Nobla (1920) I 470, 472, 483, 966, 970, 981; II 266
- Brantes Paul Marie de (1864–1950), gen. franc., komendant franc. oddziałów

- wojskowych na Górnym Śląsku (1921) II 286
- Brătianu (Bratiano) Ion (Ionel) J.C. (1864–1927), premier Rumunii (1909–1927), przewodniczący delegacji tego kraju na paryską Konferencję Pokojową II 186–188
- Brătianu (Bratiano) Vintilă (1867–1930), minister finansów Rumunii (1922–1928) II 189
- Bratkowski Stefan Janusz (1890–1941), konsul RP w Morawskiej Ostrawie (1921), w centrali MSZ (1921–1927), członek Górnośląskiej Komisji Mieszanej w Katowicach I 68
- Braunig Otton, właściciel nieruchomości w Łodzi II 324, 325
- Brąglewicz Leopold, opiniodawca Rady Ministrów w przygotowaniu projektu ustawy wodnej I 554
- Brejski Jan (1863–1934), działacz narodowy i polonijny, dziennikarz, wydawca, działacz państwowy II RP, poseł na Sejm Ustawodawczy, wojewoda pomorski I 120
- Bressy Pierre (1890–1973), sekretarz Konferencji Pokojowej, Konferencji Ambasadorów i konferencji międzynarodowych (1920–1925), radca ambasady franc. w Warszawie (1930–1937) I 434; II 210
- Briand Aristide (1862–1932), franc. polityk socjalistyczny (orientacji centrowej), wielokrotny premier Francji i minister spraw zagranicznych w 1909–1929, laureat pokojowej Nagrody Nobla (1926) I 696, 697
- Brodniewicz, sierżant oddziału wywiadowczo-politycznego Rady Ludowej Górnośląskiej I 465, 466
- Broms Arne (1893–1961), szef Dep. Politycznego MSZ Finlandii II 43, 45
- Broniewski Bohdan (1855–1922), inż., przemysłowiec, działacz gospodarczy, wiceprezydent Rady Ministrów Królestwa Polskiego i minister przemysłu i handlu w rządzie Jana Kantego Steczkowskiego I 712
- Brudziński Józef (1874–1917), pediatra i neurolog, działacz społeczny i polityczny, prof. i pierwszy rektor Uniwersytetu Warszawskiego II 36, 37
- Brunetti Brunetto (1887–1947), włoski oficer artylerii, w armii podczas wojny z Turcją (1911–1912) i na froncie I wojny światowej jako kpt. i mjr, od 1939 gen. II 101
- Bryant Samuel W. (1877–1938), płk (od 1934 admirał) Marynarki Wojennej USA II 92
- Bryl Jan (1885–1945), działacz ludowy, działacz PSL „Piast”, po secesji twórca ugrupowania Związek Chłopski, od 1931 działał w Stronnictwie Ludowym, poseł na Sejm (1919–1927) II 43
- Brzostowski Stanisław (1880–po 1939), polityk, przedsiębiorca, poseł na Sejm Litwy Środkowej, działał w klubie Zespołu Stronnictw i Ugrupowań Narodowych, później poseł na Sejm Ustawodawczy (III 1922) I 955, 963
- Brzuska Eugeniusz (1885–1938), ksiądz katolicki, członek Tymczasowej Rady Wojewódzkiej Województwa Śląskiego, poseł na Sejm Śląski (od 1922) I 758, 761; II 274
- Bugno Edward (ok. 1867–1925), urzędnik, prezes Izby Skarbowej we Lwowie II 128
- Bujakiewicz Emilia, współwłaścicielka nieruchomości w Grodzisku II 159, 161
- Bujakiewicz Kazimierz, współwłaściciel nieruchomości w Grodzisku II 159, 161
- Bujalski Jerzy Marian (1885–1942), lekarz, podsekretarz stanu, a potem kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego (1923) II 79–81, 171, 199
- Bukowiecki Stanisław (1867–1944), adwokat, ekonomista, publicysta, działacz polityczny i społeczny, współzałożyciel Związku Młodzieży Polskiej „Zet”, minister sprawiedliwości w rządzie Królestwa Polskiego (1917–1918), prezes Prokuratury Generalnej RP (1919–1939) I 223, 239, 341, 543, 781, 790, 933
- Bulla Jan, uczestnik antypolskich zająć na Górnym Śląsku latem 1921 I 463, 464

- Bullard William H.G. (1866–1927), admirał amerykański, inż. elektryk II 93
- Buław-Bałachowicz Stanisław (1883–1940), gen. rosyjskiej armii carskiej, dowódca ochotniczych wojsk białoruskich walczących po stronie armii polskiej w wojnie przeciw Sowiecom I 218
- Buré Émile (1876–1952), dziennikarz franc., redaktor naczelny czasopisma „L'Éclair” I 426; II 209
- Bürkner Otto, mieszkaniec Katowic, internowany przez polskie władze bezpieczeństwa i wywieziony do Sosnowca I 463, 464
- Bursche Juliusz (1862–1942), duchowny protestancki, działacz niepodległościowy, biskup Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego II 123, 126
- Buscagliano Augusto, mjr włoski, lekarz II 102
- Buzek Jerzy (1884–?), dr praw, adiunkt Prokuratury Skarbu we Lwowie, referent, a następnie radca Prezydium Rady Ministrów, protokolant posiedzeń rządu Antoniego Ponikowskiego I 53, 63, 65, 77, 81, 102, 119, 143, 178, 185, 208, 222, 234, 239, 257, 260, 262, 275, 282, 299, 321, 341, 355, 357, 376, 400, 406, 460, 469, 493, 495, 496, 508, 519, 534, 537, 621, 625, 635, 651, 669, 670, 681, 706, 766, 812, 813, 855, 865, 869, 885, 888, 889, 914, 933, 953, 955, 965, 1003, 1007; II 33, 42, 56, 57, 66, 78, 82, 89, 104, 112, 117, 133, 140, 148, 152, 153, 157, 171, 173, 176, 184, 185, 195, 199, 227, 235, 239, 244, 245, 272, 276, 280, 289, 312, 318, 322, 329, 330, 341, 345, 355
- Buzek Józef (1873–1936), prof. prawa administracyjnego na uniwersytetach Lwowskim i Warszawskim, statystyk, poseł na Sejm Ustawodawczy i senator (1922–1927), współzałożyciel i dyr. Głównego Urzędu Statystycznego I 143
- Buzek Karol (1882–1936), pedagog, działacz Polskiego Towarzystwa Turystycznego, Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego i Macierzy Szkolnej w Cieszynie II 131
- Byszewski Michał (1883–1936), inż., dyr. zakładu zdrojowego w Busku (1920–1936) I 498, 506, 507
- Cabra Alphonse (1862–1932), gen. ppor., dowodzący fortecą w Antwerpii, jeden z głównych członków Komitetu „Pro Polonia” w Belgii I 616
- Caggini Carlo, ppłk włoski, pracownik Biura Historycznego Ministerstwa Wojny w Rzymie II 101
- Calonder Felix Louis (1863–1952), w 1918 przewodniczący Szwajcarskiej Rady Związkowej, w 1921 przewodził w Genewie obradom konferencji, ustalającej zasady podziału Górnego Śląska, przewodniczący Górnośląskiej Komisji Mieszanej (1922–1937) I 668
- Capdepon François (1864–1932), gen. armii franc., zastępca gen. Archinarda jako szefa misji franc.-pol., inspektor wojsk polskich we Francji I 618
- Caput Théodore Gaston (1873–1961), gen. franc., dyr. dep. Komisji Międzyspojużniczej na Górnym Śląsku II 286
- Car Stanisław (1882–1938), prawnik, polityk, szef Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa i Prezydenta RP (1922–1923, 1926), minister sprawiedliwości (1928–1930), marszałek Sejmu (1935–1938) I 340, 811; II 126
- Cardinal Maurice, delegat Belgii w alianckiej Komisji Odszkodowań w Wiesbaden II 192
- Carletti Ottorino (1873–1941), płk włoski, szef Wydziału Sztabu Ministerstwa Wojny II 101
- Carling Adolf Gustaw (1882–1966), ksiądz katolicki, kapelan Legionu Polskiego w Finlandii (1917) II 192
- Carlini Giovanni, włoski gen. bryg. I 619
- Carré Fernand M., wiceszef Protokołu Dyplomatycznego we franc. MSZ I 424; II 206
- Carson John M., gen. amerykański, zastępca głównego kwaterymistrza wojsk USA II 92

- Carteron Ludovic (1884–1951), konsul (II klasy) Francji w Warszawie, konsul generalny Francji w Kanadzie (1928–1933) I 426; II 207
- Carton de Wiart Henry (1869–1951), premier rządu Belgii 1920–1921 I 214, 415
- Carton de Wiart Juliette, hr., żona premiera Belgii, członkini Komitetu „Pro Polonia” I 617
- Caspari Emil (1877–1935), poseł na Sejm Śląski II kadencji i jego wicemarszałek w 1930 I 325
- Castelein Edgar, prezes Komitetu „Pro Polonia” w Antwerpii I 616
- Cegiełka Wacław (1887–1966), polski działacz społeczny i polityczny, 1919–1921 dyr. Dep. Pracy i Opieki Społecznej w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej I 544
- Celen Joseph-Louis (Józef Ludwik), sekretarz belgijskiego Czerwonego Krzyża I 616
- Celichowski Stanisław (1885–1947), adwokat, naczelnik Wydziału Wojskowego w Ministerstwie byłej Dzielnicy Pruskiej I 325; II 35, 132
- Celichowski Witold (1874–1944), działacz polityczny w Wielkopolsce, komisarz Rady Ludowej na m. Poznań, adwokat, 1919–1923 pierwszy po odzyskaniu niepodległości wojewoda poznański I 120
- Celichowski Zygmunt (1845–1923), bibliotekarz, historyk, wydawca *Acta Tomiciana*, członek Polskiej Akademii Umiejętności II 131
- Champeaux de Saucy Denis Anne Marie de (1865–1937), gen. franc., dowódca 6. Dywizji Strzelców w Armii Polskiej we Francji (1919) II 286
- Chasles Marie Henri Pierre (1886–1929), franc. urzędnik, audytor w Izbie Obračunkowej, dyrektor wydział w Ministerstwie Finansów Francji I 426; II 207
- Chavane Maurice (1881–1957), dyr. kopalń węgla Sarry i Moselli w Carling we Francji I 433; II 211
- Chmielewski Alfons (1849–1934), sędzia, burmistrz Wejherowa II 131
- Chmielewski Zygmunt (1873–1939), inż. chemik, działacz spółdzielczy, kierownik Dep. Rolnictwa i Dóbr Koronnych (1917) oraz resortu rolnictwa i dóbr państwowych (1919), przywódca Ligi Państwowości Polskiej I 208, 262, 469, 493, 495, 496, 635, 670, 747, 780, 812, 855
- Choderlos de Laclous Jean (1879–1941), mjr franc., członek Franc. Misji Wojskowej w Polsce II 209
- Chodźko Witold (1875–1954), lekarz psychiatry, neurolog, działacz społeczny, minister zdrowia publicznego i opieki społecznej (1918–1923), delegat Rządu Polskiego w Lidze Narodów I 33, 63, 65, 77, 81, 102, 119, 143, 148, 163, 257, 260, 262, 275, 282, 292, 299, 321, 341, 355, 357, 376, 400, 406, 496, 507, 508, 519, 525, 534, 537, 621, 635, 651, 669, 670, 681, 706, 763, 766, 812, 843, 855, 865, 869, 885, 888, 914, 933, 955, 960, 963, 965, 1003, 1007; II 17, 33, 35, 42, 56, 66, 78, 81, 82, 89, 91, 104, 110, 112, 117, 126, 133, 140, 148, 212, 227, 244, 245, 272, 276, 281, 289, 312, 318, 322, 329, 330, 341, 355
- Chojnowski Andrzej I 31
- Chomiński Ludwik (1890–1958), polityk i działacz społeczny na Wileńszczyźnie, poseł na Sejm Litwy Środkowej oraz na Sejm Ustawodawczy i I kadencji w II RP, wiceprezes PSL „Wyzwolenie” (1922–1925) I 955, 957, 963
- Choroba Robert, wójt Rudzieniec, podczas plebiscytu górnośląskiego mąż zaufania strony polskiej, ucierpiał podczas zajęć antypolskich latem 1921 I 615
- Christich (Hristić) Bočko (Boško) (1889–1941), radca poselstwa Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców w Warszawie II 207
- Chrzanowski Bernard (1861–1944), działacz społeczny i polityczny, adwokat, kurator szkolny, prezes Związku Sokołów Wielkopolskich, senator IV kadencji w II RP I 47, 407, 545

- Chudy Antoni (1880–1935), nauczyciel, działacz PPS i związkowiec, poseł na Sejm (1919–1922, 1928–1930) z nominacji PPS II 241
- Churchill M. C., oficer amerykański II 91
- Chutkowski Stanisław, naczelnik wydziału w Dep. Celnym Ministerstwa Skarbu I 325
- Chwat Aleksander, naczelnik Wydziału Prowincjonalnego Urzędu Emigracyjnego II 264, 265
- Ciechanowski Jan (1887–1973), dyplomata, chargé d'affaires (1920–1921), a następnie radca Poselstwa RP w Londynie (1921–1925), poseł RP w Waszyngtonie (1925–1929). W latach II wojny światowej sekretarz generalny MSZ w Angers i Londynie, ambasador RP w Waszyngtonie (1941–1945) II 313
- Ciechanowski Stanisław (1845–1927), prawnik, przedsiębiorca, działacz gospodarczy i społeczny II 125, 131
- Cieszkowski August Adolf (1861–1932), ziemianin, mecenas sztuki, senator (1922–1927), donator Uniwersytetu Poznańskiego, prezes poznańskiego oddziału Towarzystwa Popierania Polskiej Nauki Rolnictwa i Leśnictwa I 664
- Cieślewicz Jakub (1846–1930), lekarz, uczestnik powstania styczniowego i wielkopolskiego II 131
- Cisek Janusz* I 32; II 16, 25
- Clausen Emanuel Aleksander, duński dr weterynarii I 620, 978
- Clauzade de Mazieux Aymar Marie (1885–1968), kpt. armii franc., uczestnik I wojny światowej, referent ds. polskich w Ministerstwie Wojny I 617
- Clemenceau Georges (1841–1929), franc. mąż stanu, z wykształcenia lekarz, dziennikarz, premier rządu i minister wojny (1917–1920), przewodniczący paryskiej Konferencji Pokojowej I 360, 361, 369, 370
- Cohn Henryk, współwłaściciel nieruchomości w Poznaniu II 159, 161
- Cohn Paula, współwłaścicielka nieruchomości w Poznaniu II 159, 161
- Colban Erik Andreas (1876–1956), norweski dyplomata, dyr. Sekcji Mniejszościowej Ligi Narodów (1919–1927), ambasador Norwegii w Londynie (1942–1946), członek Komisji Narodów Zjednoczonych do Spraw Zbrodni Wojennych II 267
- Coletti Augusto, płk armii włoskiej, oficer kontyngentu alianckiego na Górny Śląsk podczas plebiscytu II 288
- Collardet Louis (1871–1921), franc. oficer piechoty, gen. brygady, *attaché militaire* w USA I 618
- Collins Owen G., ppłk amerykański II 92
- Colomen Willis P., oficer amerykański II 91
- Conradsen Helge, sekretarka prof. Heinricha Ellingera w Akademii Rolniczo-Weterynaryjnej w Kopenhadze I 620, 978
- Constantinescu Alexandru C. (Aleksander) (1859–1926), minister rolnictwa Rumunii (1922–1926) II 189
- Constantinescu Tancred (1876–1951), matematyk i inż., dyr. generalny Kolei Rumuńskich, minister przemysłu i handlu (1923–1926) II 190
- Constantinescu Trajan, burmistrz Konstancy I 448
- Corbescu Gheorghe (1876–1923), prawnik, dziennikarz, polityk, burmistrz Bukaresztu (1922) II 190
- Couturier Henri, mjr franc., oficer Francuskiej Misji Wojskowej w Polsce II 210
- Cree David, ppłk, angielski podkomisarz przy Międzynarodowej Komisji Granicznej I 616
- Curzon George Nathaniel (1859–1925), polityk Partii Konserwatywnej, 1899–1905 wicekról Indii, członek Gabinetu Wojennego Lloyd'a George'a (1916–1918), minister spraw zagranicznych Zjednoczonego Królestwa (1919–1924), przewodniczący Izby Lordów (1916–1924) I 69, 73
- Cybulski Leonard (1864–1938), prawnik, prezes Sądu Okręgowego w Piotrkowie II 129
- Czajkowski Stanisław, urzędnik Głównego Urzędu Likwidacyjnego I 747

- Czapiński Kazimierz (1882–1941), działacz PPS, publicysta, poseł na Sejm (1919–1922, 1928–1935) II 241
- Czapła, inż., starszy radca górniczy, członek zespołu ekspertów delegacji polskiej na rokowania o konwencję górnolśląską (ds. likwidacji) I 325
- Czarnowski Wiktor (1889–po 1942), polityk, urzędnik, od 1918 kierował Polską Organizacją Bezpartyjnych – z jej listy poseł na Sejm Litwy Środkowej, członek Klubu Zespołu Stronictw i Ugrupowań Narodowych, od 1919 pracował w urzędzie delegata rządu, następnie Urządzie Wojewódzkim w Wilnie (do 1929), radny miejski w Wilnie (1919–1927), poseł na Sejm Ustawodawczy (od III 1922) I 955, 963
- Czauderna Roman (ok. 1862–1937), prawnik, ekonomista, dyr. Głównego Urzędu Kasowego Ministerstwa Skarbu II 128, 311
- Czechowicz Gabriel (1876–1938), prawnik, ekonomista, dyr. Izby Skarbowej w Brześciu, minister skarbu (1926–1929) II 128
- Czerwiński Adolf (1852–1937), prawnik (karnista), prezes Sądu Apelacyjnego we Lwowie II 129
- Czerwiński, pracownik Ministerstwa byłej Dzielnicy Pruskiej II 55
- Czesik (Czeschik) Jan, mieszkaniec Raciborza, internowany przez polskie władze bezpieczeństwa i wywieziony do Sosnowca I 463, 464, 468
- Cziczerin Georgij (1872–1936), komisarz ludowy spraw zagranicznych Rosji Sowieckiej (1918–1922), komisarz ludowy spraw zagranicznych ZSRR (1922–1930) I 48, 260
- Czikel (Czikiel) Józef (1878–1973), gen. dyw., zastępca, a potem szef Dep. I MSWojsk., dowódca Okręgu Korpusu V (Kraków) I 185, 357, 496, 519, 538, 546, 597, 609, 610, 635, 651, 781, 865, 885, 1007; II 35, 82, 104, 184, 195
- Dalbor Edmund (1869–1926), arcybiskup metropolita gnieźnieński i poznański, prymas Polski (1915–1926), kardynał od 1919 I 224, 675
- Dangel Stanisław Artur, właściciel dworu i majątku Bielawki koło Kutna II 79, 80, 84, 85
- Darowski Ludwik (1881–1948), działacz PPS, uczestnik konferencji pokojowej w Rydze, minister pracy i opieki społecznej (1921–1924), kierownik MSW (1922), poseł RP w ZSRR (1924–1925) i negocjator konwencji konsularnej, w Polsce „pomajowej” wojewoda łódzki i krakowski I 32, 63, 65, 77, 84, 143, 144, 148, 159, 163, 165, 178, 185, 208, 222, 234, 239, 249, 257, 260, 262, 275, 282, 292, 299, 321, 341, 355, 357, 400, 406, 460, 493, 495, 496, 525, 534, 537, 621, 635, 651, 669, 670, 681, 706, 763, 766, 781, 790, 812, 843, 852, 855, 865, 869, 888, 889, 914, 933, 953, 955, 960, 963, 965, 1003, 1007; II 17, 33, 35, 42, 54, 56, 62, 66, 78, 82, 89, 104, 112, 117, 133, 140, 148, 157, 171, 173, 176, 184, 185, 199, 212, 227, 235, 239, 244, 245, 272, 276, 281, 289, 312, 318, 322, 330, 341, 345, 348, 355, 365
- Daszyński Ignacy (1866–1936), publicysta, polityk socjalistyczny, premier Tymczasowego Rządu Ludowej Republiki Polskiej (1918), poseł na Sejm (1919–1935), marszałek Sejmu (1928–1930) II 241
- Davignon Jacques (1887–1965), sekretarz ministra spraw zagranicznych Belgii, poseł w Polsce (1933–1935), ambasador w Berlinie (1935–1940) II 191
- Dayras Gabriel Joseph Prosper (1887–1956), dyr. Dep. Finansów Komisji Międzysojuszniczej na Górnym Śląsku II 288
- Dąbski Jan (1880–1931), działacz ludowy, dziennikarz, przewodniczący delegacji polskiej na rokowania rozejmowe kończące wojnę polsko-bolszewicką w Mińsku i Rydze (1920–1921), sygnatariusz polsko-sowieckiego traktatu pokojowego (18 III

- 1921), kierownik MSZ (24 V–11 VI 1921) I 39, 119, 136, 145, 163, 208, 218, 282, 292, 1008
- De Marinis Stendardo di Ricigliano Alberto (1868–1940), gen. włoski, wiceprzewodniczący Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej na Górnym Śląsku (1920–1922), senator Królestwa (1923–1932) II 285
- Deichsel Adolf (?–1924), niemiecki przemysłowiec z Zabrza, założyciel fabryki lin i drutów na Dębowej Górze w Sosnowcu I 283, 286
- Deleuze Emile, kpt. franc. marynarki wojennej I 444, 540
- Dembiński Jan, podprokurator Sądu Najwyższego I 918
- Dembowski Tadeusz (1856–1930), dr, lekarz, chirurg, działacz na polu medycyny i higieny w Wilnie I 544
- Denis Paul, dyr. Dep. Ekonomicznego Komisji Międzysojuszniczej na Górnym Śląsku II 288
- Desbuissons Léon (1863–1944), malarz i grafik, szef służby geograficznej w MSZ Francji I 430; II 208
- Desnoyers Henri Pierre Patenôtre (1883–1958), mer Enghien-les-Bains, członek franc. Izby Deputowanych (1932–1932) II 99
- Desticker Pierre-Henri (1866–1928), gen. armii franc., w Sztapie Generalnym marszałka Focha jako przewodniczącego sojuszniczego Komitetu Wojskowego w Wersalu (od 1920) I 618
- Destrée Jules, żona ministra nauki i sztuki Belgii, jedna z najczynniejszych członkini Komitetu „Pro Polonia” I 414, 616
- Dębicki Władysław, właściciel nieruchomości w Żychlinie I 642
- Diamand Bernard, urzędnik kontraktowy Ministerstwa Przemysłu i Handlu I 219, 325, 672, 673, 679, 680
- Diamand Herman (1860–1931), prawnik, polityk PPS, poseł na Sejm (1919–1930) II 241
- Diaz Armando (1861–1928), wojskowy włoski, głównodowodzący armii w końcowej fazie I wojny światowej i autor sukcesów militarnych na froncie przeciw Austro-Węgrom (od 1924 marszałek) II 101
- Didio Pierre (1880–1955), mjr armii franc., członek Franc. Misji Wojskowej w Polsce II 209
- Dior Lucien (1867–1932), franc. przemysłowiec, polityk, minister handlu i przemysłu (1921–1924) II 168, 285
- Divoire Fernand (1883–1951), dziennikarz franc., poeta, redaktor pisma „L’Intransigeant” II 211
- Djordjovitch (Djordjević) Voyslav (Vojslav), pracownik attachatu Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców w Warszawie II 211
- Długajczyk Paweł, mieszkaniec Górnego Śląska, uwięziony w Sosnowcu przez polskie władze śledcze I 464, 465
- Dmowski Roman (1864–1939), czołowy ideolog i przywódca Narodowej Demokracji, działacz niepodległościowy, delegat Polski na konferencję pokojową w Paryżu 1919, poseł na Sejm Ustawodawczy, członek Rady Obrony Państwa (1920), minister spraw zagranicznych (1923) I 31, 32
- Dobler Jean (Jan), dyplomata, attaché poselstwa Francji w Warszawie II 93
- Dobrowolski Antoni Bolesław (1872–1954), geofizyk, meteorolog i podróżnik, od 1924 wicedyr. (od 1927 dyr.) Państwowego Instytutu Meteorologicznego I 470, 487
- Dobrowolski Antoni, naczelnik wydziału w Dep. Szkolnictwa Średniego w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego I 487
- Dobrowolski Kazimierz Władysław (1884–1957), działacz socjalistyczny, poseł na Sejm (1919–1935) II 241
- Dobrucki, pseud., zob. Przybyłski Zdzisław
- Doleżał Franciszek (1880–1947), ekonomista, radca handlowy Ambasady RP w Paryżu (1919–1925), podsekretarz stanu w Ministerstwie Przemysłu i Handlu

- (1925–1936), wiceprzewodniczący i przewodniczący Komitetu Ekonomicznego Ligi Narodów II 168
- Dominiczak Henryk* II 21
- Downarowicz Stanisław Józef* (1874–1941), inż., polityk, wojewoda wołyński (1921), minister spraw wewnętrznych (1921–1922), wojewoda poleski (1922–1924) I 32, 46, 63, 65, 77, 80, 81, 102, 119, 143, 144, 148, 150, 162, 163, 165, 178, 185, 208, 222, 234, 239, 251, 252, 257, 260, 262, 275, 280–282, 290–292, 299, 321, 334, 334, 341, 355, 357, 368, 376, 395, 400, 406, 452, 454, 460, 469, 493, 495, 496, 504, 508, 518, 519, 525, 533, 534, 537, 621, 626, 635, 651, 661–663, 669, 670, 676, 681, 694, 706, 763, 790, 809, 843, 853, 855, 865, 885, 889, 912, 914, 933, 953, 955, 960, 963, 965, 994, 996, 1003, 1007, 1025; II 149–151
- Dratwa Stanisław*, urzędnik Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych I 747
- Drosso Nicolae*, ppłk rumuński, dyr. rezydencji królewskiej w Rumunii II 191
- Drzazga Jan*, wójt miejscowości Wielka Paczyna, ucierpiał w zajściach antypolskich z rąk Niemców latem 1921 I 615
- Drzewiecki Piotr* (1865–1943), inż., przemysłowiec oraz działacz społeczno-gospodarczy, prezydent Warszawy (1917–1921) I 78, 689, 692; II 52, 127
- Dubail Augustyn* (1851–1934), gen. franc., dowódca Grupy Armii „Wschód” na froncie zachodnim w I wojnie światowej, Wielki Kanclerz Orderu Legii Honorowej I 618
- Dubiecki Marian Karol* (1838–1926), historyk, sekretarz Rusi w Rządzie Narodowym powstania styczniowego I 262, 264
- Dubiński Aleksander*, naczelnik wydziału w Ministerstwie Skarbu, sędzia Najwyższego Trybunału Administracyjnego II 128
- Dubois André*, por. franc., pracownik attachatu wojskowego przy poselstwie Francji w Polsce I 434; II 210
- Duca Jon (Ion) Gheorghe* (1879–1933), minister spraw zagranicznych (1922–1926) i premier Rumunii (1933) II 189
- Dudek Alfons*, mieszkaniec Przyszkówki, powstaniec górnośląski I 614
- Dumont-Wilden Louis* (1875–1963), belgijski dziennikarz, eseista i krytyk literacki II 193
- Dunikowski Juliusz* (1879–1941), urzędnik (inspektor) w Sekcji Administracji Ogólnej MSW, a następnie podsekretarz stanu w MSW (6 III 1920–23 X 1922), sędzia Najwyższego Trybunału Administracyjnego, notariusz I 766, 781, 812, 869; II 35, 42, 89
- Dupont Charles Joseph* (1863–1935), szef 2^e Bureau (wywiadu francuskiego) od 1913, gen. armii franc. (od 1915), szef Franc. Misji Wojskowej w Polsce II 204
- Dupuis Henri*, ppłk franc. II 287
- Durey Fernand*, sekretarz osobisty prefekta dep. Sekwany I 434; II 210
- Duszyński Władysław* (?–1924), naczelnik Urzędu Pocztowego w Bydgoszczy II 129
- Dworakowski Tadeusz*, tymczasowy administrator województwa wołyńskiego (1921) I 875
- Dymowski Tadeusz* (1888–1949), działacz socjalistyczny, poseł na Sejm Ustawodawczy II 241
- Dziekoński Józef* (1844–1927), architekt, konserwator zabytków, prof. i dziekan Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej II 130
- Dziemiński Antoni*, właściciel nieruchomości w Klarysewie II 118, 120
- Dzierżanowski*, naczelnik wydziału w Ministerstwie Skarbu II 232, 234
- Dziwoński Karol* (mylnie Władysław, 1876–1943), chemik, prof. chemii organicznej UJ (kierownik II Zakładu Chemicznego) II 123
- Dziubińska Jadwiga* (1874–1937), działaczka społeczna i oświatowa, posłanka na Sejm Ustawodawczy z listy PSL „Wyzwolenie” II 21, 257

- Eastlake Francis Royal (1891–1954), tłumacz języka japońskiego w Dep. Stanu USA, wiceprezes amerykańskiej komisji ds. odszkodowań wojennych w Wiesbaden (1920–1922) II 194
- Eberhardt Julian (1866–1939), inż. kolejnictwa, kierownik budowy mostu Poniatowskiego w Warszawie, minister komunikacji (1919) i kolei żelaznych (1919, 1922) I 32, 219, 234, 239, 257, 260, 275, 282, 325, 355, 376, 543, 765, 766, 781, 790, 812, 843, 855, 865, 869, 885, 888, 889, 914, 949, 955, 960, 963, 965, 1003, 1007, 1023; II 35, 42, 82
- Edel Fryderyk, obywatel węgierski, kontrahent na nieruchomości w Warszawie I 470
- Egerton Glen B., mjr (później gen. mjr) amerykański, pracownik Biura Dyrektora Sprzedaży w Dep. Wojny USA II 91
- Eho Eraldo, gen. włoski II 101
- Ekielski Władysław (1855–1927), architekt, przedsiębiorca budowlany, wykładowca w Wyższej Szkole Przemysłowej w Krakowie II 130
- Eklund Artur (1880–1927), fiński dziennikarz i polityk, członek parlamentu Finlandii II 192
- Ellinger Heinrich Oscar Günther (1857–1947), duński fizyk i polityk, rektor Akademii Rolniczo-Weterynaryjnej w Kopenhadze I 619, 620, 978
- Elziere Aristide, podintendent armii franc. I 618
- Emanoil Stan, dyr. rumuńskiej służby bezpieczeństwa II 191
- Englich Józef (1874–1924), działacz gospodarczy i społeczny, prawnik, minister skarbu, członek Rady Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów w 1920, minister skarbu w rządach w rządach Józefa Świeżyńskiego i Ignacego Paderewskiego I 400, 403, 712
- Epstein Tadeusz (1870–1939), działacz gospodarczy i społeczny, prezes Kasy Chorych w Krakowie (w latach 90. XIX w.), od 1903 radny miejski, wiceprezes zarządu i delegat rady Huty Żelaznej S.A. w Krakowie, od 1902 członek krakowskiej Izby Przemysłowo-Handlowej (od 1919 wiceprezes), wiceprezes Centralnego Związku Przemysłu Polskiego oraz Związku Przemysłowców i prezydent Izby Handlowej i Przemysłowej I 711
- Erzepki Bolesław (1852–1932), dr, polski historyk kultury, prof. honorowy Uniwersytetu Poznańskiego, dyr. zbiorów Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu I 544
- Estreicher Stanisław (1969–1940), historyk prawa i ustroju, prof. UJ, rektor (1919–1921), współzałożyciel konserwatywnej Unii Narodowo-Państwowej (1922) I 880
- Eyter Kazimierz Ludwik, mieszkaniec Warszawy, właściciel nieruchomości I 283, 286
- Fabas Jean, kpt. armii franc. I 619
- Fajans Waclaw (1884–1973), ekonomista, wykładowca akademicki, bankowiec i działacz gospodarczy, pracownik Rady Windykacji Strat Wojennych Tymczasowej Rady Stanu, naczelnik Wydziału Walutowego Ministerstwa Skarbu (1918–1920), dyr. Związku Banków w Polsce (1920–1922), wiceminister skarbu (1922–1923), dyr. Powszechnego Banku Związkowego S.A. (1923–1939) I 325, 711
- Fałat Julian (1853–1929), rysownik, malarz, rektor krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, dyr. Dep. Sztuki w MWRiOP (1921–1922) II 123
- Falter Alfred (1880–1954), przedsiębiorca, delegat Polski do Międzynarodowej Komisji Odszkodowań Wojennych, ekspert gospodarczy w delegacji pol. na konferencji genewskiej w sprawie Górnego Śląska II 129
- Farwell Neal B., urzędnik Marynarki Wojennej USA II 91
- Faryś Janusz* I 29, 38–40, 42, 50, 52; II 15, 24, 25, 180

- Fé Romano Lodi (1881–1971), członek włoskiej delegacji reparacyjnej na konferencji pokojowej w Paryżu II 193
- Fedak Stepan (1901–1945), ukraiński wojskowy, wykonawca nieudanego zamachu na życie Józefa Piłsudskiego I 120
- Fedeliński M., obywatel górnośląski, więziony w Polsce (1921) I 463, 464
- Ferrari Aldo de, kpt. armii włoskiej I 619
- Ferret René, mjr, członek Międzysojuszniczej Komisji Kontrolnej i Plebiscytowej I 617
- Fersten Herbert, dr, sędzia z Poznania, komisarz dla spraw wymian jeńców, aresztowanych i internowanych I 869, 872, 874
- Fetler William, obywatel łotewski, nabywca nieruchomości w Skolimowie I 1008, 1010
- Filipowicz Tytus (1873–1953), kierownik MSZ (1918), poseł RP w Finlandii (1922–1927), Belgii (1927–1929) i ambasador w Stanach Zjednoczonych (1929–1932) II 126, 313
- Filodor Nicolae, rumuński polityk, dyplomata, sekretarz generalny MSZ Rumunii II 190
- Finat Paul, mjr franc., oficer Franc. Misji Wojskowej w Polsce II 209
- Flach Bronisław, prezes Związku Gmin Województwa Śląskiego, naczelnik gminy Orzegów II 273
- Flechner Feliks, dr, urzędnik Prokuraturii Generalnej I 747
- Florek Kazimierz (1892–1963), ppłk dypłomowany piechoty WP, uczestnik III powstania śląskiego I 466
- Florescu Ion, płk armii rumuńskiej, szef Oddziału Operacyjnego Sztabu Generalnego II 190
- Foch Ferdinand (1851–1929), oficer armii franc. i teoretyk wojny, dowódca wyższych związków taktycznych armii franc., marszałek Francji (1918), marszałek polny Wielkiej Brytanii (1919) i marszałek Polski (1923), szef Sztabu Generalnego, przewodniczący Rady Wojennej Sprzymierzonych, naczelnny wódz Sił Sprzymierzonych w I wojnie światowej I 73, 360, 361, 370, 371
- Fokker Timon Henricus (1880–1956), historyk sztuki, konsul Holandii w Kijowie (1918) II 192
- Fouquières Augustin Pierre Becq de (1868–1960), dyplomata, minister pełnomocny, szef protokołu w MSZ Francji I 982
- Fox George (1624–1691), ang. dysydent i założyciel Religijnego Towarzystwa Przyjaciół II 260
- Frączkowski Zygmunt, dyr. Dep. Ogólnego w Ministerstwie Poczty i Telegrafów II 129
- Frankiewicz L., właściciel nieruchomości w Poznaniu II 229, 231
- Frankowski Feliks (1892–1963), dyplomata, sekretarz poselstw w Madrycie (1919–1921), Kopenhadze (1922–1923) i przy Watykanie (1923–1926), radca poselstwa i następnie ambasady w Paryżu, chargé d'affaires przy rządzie francuskim (1939–1940), przedstawiciel przy Komitecie Wolnej Francji i Francuskim Komitecie Wyzwolenia Narodowego sekretarz generalny MSZ na uchodźstwie (od 1943) I 622, 624
- Freund Ignacy, obywatel pol. zamieszkały w Madrycie II 319
- Fryderyk arcyksiążę (1856–1936), generalny inspektor sił zbrojnych Austro-Węgier przed wybuchem I wojny światowej, głównodowodzący armii austro-węgierskiej (1914–1916) I 95
- Frydrychowicz Romuald (1850–1932), duchowny katolicki, wykładowca w Collegium Marianum w Pelplinie II 131
- Fudakowski Kazimierz (1879 lub 1880–1965), ziemianin, polityk, senator (1935–1939), wybrany na prezesa Naczelnej Rady Ziemiańskiej I 711
- Galas Konstanty (1894–?), w służbie zagranicznej od czerwca 1920 i po przerwie od września 1921, referent w MSZ, urzędnik służby konsularnej I 622, 624

- Galli Bindo, prawnik włoski, dyr. Dep. Sprawiedliwości Międzysojuszniczej Rządzącej i Plebiscytowej na Górnym Śląsku II 288
- Gałęcki Kazimierz (1863–1941), prawnik, dr, austriacki minister ds. Galicji (1918), delegat generalny rządu RP ds. Galicji (1919–1921), wojewoda krakowski (1921–1923) I 120
- Galędek Michał II 20*
- Gambrill William G. (?–1930), płk armii amerykańskiej II 93
- Gantkowski Paweł (1869–1938), dr, prof. Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego, kierownik Państwowej Służby Zdrowia w b. Dzielnicy Pruskiej I 544
- Gard Daniel P., oficer armii amerykańskiej II 91
- Gaspary, mieszkaniec Górnego Śląska, kandydat polskiego MSZ na członka Górnośląskiej Komisji Mieszanej I 256
- Gassouin Joseph Marie Gaston, gen. armii franc., szef Sztabu Generalnego, reorganizator kolei podczas I wojny światowej I 618
- Gastão da Cunha Miguel (1863–1927), poseł Brazylii w Warszawie, delectat swego kraju przy Lidze Narodów w Genewie, deputowany do parlamentu federalnego w Rio de Janeiro II 189
- Gaulle Charles de (1890–1970), mjr armii francuskiej, oficer alianckiej Misji Wojskowej do Polski (1920), gen. bryg., twórca ruchu Wolnej Francji na uchodźstwie po klęsce 1940, prezydent Republiki (1959–1969) I 619
- Gauvain Auguste (1861–1931), dziennikarz i dyplomata franc., redaktor polityczny „Journal des Débats” I 431; II 209
- Gawrych Ludwik (1907–1979), kpt. piechoty, dowódca batalionu w III powstaniu śląskim przydzielony do oddziału wywiadowczo-politycznego Rady Ludowej Górnośląskiej I 465–467
- Gayczak Kazimierz Waław (1872–1933), inż. elektryk, działacz gospodarczy, dyrektor elektrowni, uczestnik zespołu ekspertów delegacji polskiej na rokowania o konwencję górnośląską (ds. elektryczności) I 325
- Gąsiorowski Zygmunt (1875–?), kurator okręgu szkolnego wileńskiego II 159, 161
- Gerlach Emil (1859–1941), przemysłowiec, działacz społeczny, organizator i działacz Polskiego Towarzystwa Pomocy Ofiarom Wojny, dystrybutor amerykańskiego przedsiębiorstwa Underwood produkującego maszyny do pisania II 130
- Gęborek Władysław (1887–1951), górnik, polityk socjalistyczny i związkowy, poseł na Sejm Ustawodawczy II 241
- Gibson Hugh (1883–1954), polityk i dyplomata, pierwszy poseł USA w Polsce (1919–1924), następnie na stanowisku szefa poselstw amerykańskich w Bernie, przedstawiciel USA na Rozbrojeniowej Konferencji Przygotowawczej (1925–1932) oraz londyńskiej Konferencji Morskiej (1930) II 91, 96, 97
- Giełżyński Witold (1886–1966), dziennikarz i publicysta, wolnomularz, dyr. Dep. Politycznego PRM, organizator Ligi Obrony Praw Człowieka i Obywatela (1921) I 282, 292, 299, 321, 341, 355, 357, 376, 635, 681, 763, 781, 790, 843, 869, 889, 914; II 35, 54, 62, 185, 199, 212, 245, 272, 281
- Giesiekierski, urzędnik MSZ I 633
- Gilbreath Frederick (1888–1969), oficer amerykański (od 1942 gen. bryg.) II 92
- Gillieaux Maurice (1874–1937), szef Sztabu Ministra Obrony Narodowej Belgii, adiutant Alberta I, króla Belgów II 191
- Giron Paul, płk wojsk belgijskich, szef gabinetu Ministra Wojny w Brukseli II 287
- Gluziński Antoni (1856–1935), dr med., lekarz internista, prof. Uniwersytetu Lwowskiego i rektor (1905–1906), prof. Uniwersytetu Warszawskiego, organizator Towarzystwa Internistów Polskich I 544
- Głąb Jan, mieszkaniec i właściciel nieruchomości w miejscowości Szaniec (pow. stopnicki, woj. kieleckie) I 354

- Głębiński Stanisław (1862–1941), polityk Narodowej Demokracji, prof. ekonomii politycznej na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego (1923), poseł na Sejm (1919–1935) I 29; II 195, 197
- Goderski Stanisław, obywatel amerykański, amator na nieruchomości w Gnieźnie I 793, 794
- Godlewski Emil (junior) (1875–1944), dr med., lekarz, prof. embriologii i biologii, prof. UJ, płk WP, w 1922 naczelnik komisariatu do walki z epidemiami I 544
- Godlewski Emil (senior) (1847–1930), dr, botanik, chemik rolny, twórca polskiej szkoły fizjologii roślin, dyr. Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach, prof. UJ, Uniwersytetu Lwowskiego i Akademii Rolniczej w Dublanach I 544; II 200, 201
- Godlewski Włodzimierz (1865–1932), prawnik cywilista, adwokat, działacz społeczny II 124, 127
- Goetel Walery (1889–1972), prof. UJ, a później Akademii Górniczo-Hutniczej, geolog, ekolog i paleontolog, taternik, komisarz graniczny przy Międzynarodowej Komisji Delimitacyjnej na Cieszyn, Spisz i Orawę I 65, 67, 68
- Gołębiowska Elżbieta II 16*
- Gomoła Teofil, kierownik szkoły w Dąbrówce Małej (ob. dzielnica Katowic), działacz Związku Nauczycieli Polskich, członek Tymczasowej Rady Wojewódzkiej Województwa Śląskiego II 273
- Gorki Maksym (1868–1936), pisarz rosyjski i sowiecki I 631
- Górak Artur II 20*
- Górecki Piotr (1887–1968), dziennikarz, socjalista, dyr. Polskiej Agencji Telegraficznej (1921–1929) I 132
- Górski, pseud., zob. Przybylski Zdzisław
- Grabianowski Edmund (1893–1968), pierwszy prezes Górnośląskiego Związku Towarzystw Sportowych, jeden z założycieli klubu Polonia Bytom i jego pierwszy prezes oraz działacz Polskiego Komisariatu Plebiscytowego, kandydat na członka Górnośląskiej Komisji Mieszanej I 254, 255, 668
- Grabianowski Stanisław (1889–1957), inż. górnictwa, w 1919 delegat Górnego Śląska do Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu, współpracownik Polskiego Komisariatu Plebiscytowego na Górnym Śląsku w zakresie górnictwa I 542
- Grabowski Kazimierz (1866–1932), prawnik, urzędnik państwowy w Galicji, wojewoda lwowski (1921–1924), sędzia Najwyższego Trybunału Administracyjnego i Sądu Najwyższego, minister spraw wewnętrznych I 109, 120, 541; II 124, 127
- Grabski Stanisław (1871–1949), prof. ekonomii politycznej na Uniwersytecie Lwowskim, polityk, polityk Narodowej Demokracji (faktyczny przywódca tego obozu w Sejmie Ustawodawczym), członek Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu, poseł na Sejm Ustawodawczy oraz Sejmu RP I kadencji (1922–1927), minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego (27 X 1923–14 XII 1923, 25 III 1925–15 V 1926), przewodniczący Rady Narodowej RP na uchodźstwie (1942–1944), wiceprzewodniczący Krajowej Rady Narodowej (1945–1947) I 49, 519
- Grabski Władysław (1874–1938), polityk, ekonomista, historyk, minister skarbu (13 XII 1919–25 XI 1920, 13 I–1 VII 1923, 19 XII 1923–14 XI 1924) oraz dwukrotny premier (27 VI–24 VII 1920 i 1923–1925), przewodniczący Delegacji Polskiej do Mieszanej Komisji Rozrachunkowej I 42, 48, 65, 66, 69, 81, 91, 98, 496, 519, 525, 621; II 111, 245, 319
- Grado Eugeniusz (1884–?), dyr. Państwowego Banku Rolnego I 706, 710, 712, 713
- Grajek Michał (1883–1947), górnik, prezes Związku Górników Zjednoczenia Zawodowego Polskiego w Katowicach, uczestnik powstań śląskich, senator RP

- (1928–1939), członek Tymczasowej Rady Wojewódzkiej Województwa Śląskiego II 273
- Grata Paweł II 19*
- Gratier Jules Victor (1863–1956), gen. franc., naczelny dowódca wojsk sprzymierzonych na Górnym Śląsku w okresie działania Międzysojusznicy Komisji Rządzącej i Plebiscytowej II 286
- Grekowicz Julian (1884–1926), urzędnik MSW, delegat MSW w Komisji Repatriacyjnej II 254, 264
- Grenard Joseph-Fernand (1866–1945), zastępca szefa Dyrekcji Europy w Dep. Politycznym franc. MSZ I 68, 431
- Grocholski Zdzisław (1881–1968), działacz społeczny (na Podolu rosyjskim), współzałożyciel i prezes Zarządu sieci przedsiębiorstw amunicji „Pocisk SA” I 311, 313, 314
- Grosz, mieszkaniec Ostrowa Wielkopolskiego, kupiec I 167
- Gruber Henryk (1892–1973), bankowiec i finansista, dr prawa, prezes Pocztovej Kasy Oszczędności, organizator i prezes Banku Polska Kasa Opieki SA, oficer Legionów Polskich i kpt. WP, członek władz Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich, wicedyr. Urzędu Nadzoru nad Zakładami Ubezpieczeń I 325, 869
- Gruschka Józef, mieszkaniec Górnego Śląska, zatrzymany i internowany przez polskie śledcze władze wojskowe w Sosnowcu I 463, 464, 468
- Gruszka Augustyn (1896–1976), mjr WP, w 1918–1923 w Dep. VII Intendentury MSWojsk., wykładowca służby intendentury w Wyższej Szkole Wojennej w Warszawie I 884
- Grzegorz XIII (Buoncompagni) (1502–1585), papież (1572–1585) I 670
- Grzegorz XVI (Capellari) (1765–1846), papież (1831–1846) I 215
- Grzędziński Władysław Leon (1864–1925), prawnik, poseł do Rady Państwa w Wiedniu, sekretarz koła PSL „Piast”, ostatni minister aprowizacji i likwidator tegoż ministerstwa, członek dyrekcji Towarzystwa Agrarno-Osadniczego, poseł na Sejm Ustawodawczy, w 1924 wybrany przez Senat RP na członka Trybunału Stanu I 124, 815, 830
- Guibourg François, por. armii franc., referent spraw polskich we franc. Komisji Kontroli w Wiedniu I 617
- Guillaume Martin, dyr. Wydziału Kopalń w Ministerstwie Robót Publicznych Republiki Francuskiej I 431; II 208
- Guillaumin Georges (1868–1936), prawnik, prezes Izby Adwokackiej, przewodniczący Rady Miasta Paryża I 423; II 206
- Gulczyński Andrzej I 47*
- Gundlach Robert (1871–1934), pastor ewangelicko-augsburski, działacz społeczny II 125
- Guzy, referent w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej, członek zespołu ekspertów delegacji polskiej na rokowania o konwencję górnośląską (ds. ubezpieczeń społecznych) I 325
- Gwiazdowski Aleksander (1883–1956), inż. mechanik, organizator zakładów produkujących obrabiarki, wykładowca amerykańskich uczelni technicznych (obywatel USA) I 283, 286
- Habsburg Fryderyk (1856–1936), arcyksiążę austriacki, ostatni habsburski książę cieszyński, marszałek polny, generalny inspektor sił zbrojnych Austro-Węgier, a 1914–1916 ich głównodowodzący I 708
- Habsburg-Lotaryński Karol Stefan (1860–1933), austriacki arcyksiążę z żywieckiej linii Habsburgów I 750; II 356, 358
- Habsburgowie, dynastia panująca (na elekcyjnym tronie Rzeszy Niemieckiej), od 1740 dynastia habsbursko-lotaryńska, po zniesieniu Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego (1804) na austriackim tronie dziedzicznym w Wiedniu I 255, 708, 749, 750, 752, 756; II 140, 142, 143

- Haebler Emil Karol de, kupiec pochodzenia saksońskiego, od 1878 prowadził działalność na terenie Łodzi (zaopatrywanie fabryk włókienniczych i przędzalni), od 1900 właściciel Belgijskiego Towarzystwa Akcyjnego II 324, 325
- Haking Richard (1862–1945), gen. brytyjski, szef brytyjskiej misji wojskowej w Rosji i obszarze nadbałtyckim (1919), dowódca sił mocarstw sprzymierzonych w Gdańsku i na obszarze plebiscytowym w Prusach Wschodnich (1920), Wysoki Przedstawiciel Ligi Narodów w Wolnym Mieście Gdańsku (24 I 1921–3 II 1923) II 267
- Haller Józef (1873–1960), dowódca Armii Polskiej we Francji, tzw. Błękitnej Armii (1918–1919), w wojnie polsko-sowieckiej dowódca Frontu Północnego a w szczytowej jej fazie Generalny Inspektor Armii Ochotniczej, gen. broni WP I 226, 417, 440, 447, 977, 979; II 312, 314, 315
- Hallier Henri (1866—1956), gen., szef franc. Komisji Kontrolnej w Wiedniu, gen. bryg. (1917), gen. dyw. 1923, korpusu armijnego (1926) I 617
- Hamilton Charles (Karol), obywatel brytyjski ubiegający się o nabycie majątku ziemskiego w Polsce I 149, 153
- Hannecart Georges (1887–1950), belgijski przemysłowiec i polityk, dyr. franc. komisji ds. odszkodowań w Wiesbaden, Wysoki Komisarz Belgii w Zagłębiu Ruhry II 192
- Hartmanis Mārtiņš (1883–1941), gen. łotewski, od 1934 szef sztabu armii łotewskiej II 43, 46
- Hartshorn Edwin S. (1874 lub 1875–1963), płk amerykański II 92
- Haskell William Nafew (1878–1952), oficer amerykański (później gen.), dyr. sekcji ros. w Amerykańskiej Administracji Pomocy (1921–1923) II 92
- Hausner Artur Walenty (1870–1941), polityk socjalistyczny, publicysta, poseł na Sejm (1919–1930) II 241
- Hautefort Félix, dziennikarz franc., redaktor pisma „La Lanterne” I 418
- Hebda Leopold (1877–1940), bankowiec, prezes Zarządu Banku Cukrowego, naczelny dyr. Państwowego Banku Rolnego w Warszawie I 706, 710, 716, 717
- Heiman-Jarecki Edward (1856–1933), fabrykant, działacz społeczny, fundator gmachu Gimnazjum Polskiego w Łodzi I 711
- Heller Eugene J., oficer amerykański II 92
- Henning-Michaelis Eugeniusz de (1863–1939), gen. dyw. WP, wiceminister spraw wojskowych I 341
- Henszel Władysław (1880–1939), inspektor generalny, komendant główny Policji Państwowej (1919–1922) I 1024
- Herbette Jean (1878–1960), dziennikarz i dyplomata, redaktor „Temps”, pierwszy ambasador Francji w Moskwie (po uznaniu ZSRR w 1924), a następnie na tym stanowisku w Madrycie I 431; II 208
- Hergault Émile François (1869—1936), gen. franc., członek Specjalnej Komisji Obrony Terytorialnej (1922), szef sztabu generalnego francuskich wojsk powietrznych (1931–1933), zwolennik budowy tzw. linii Maginota I 618
- Hermite Claude Louis (1875–1962), szef gabinetu MSZ Francji, ambasador Francji w Brazylii (1933–1936) I 422; II 205
- Hintze Wiktor (1861–1940), kierownik Komisariatu Państwowego ds. przejęcia zarządu cywilnego w byłej dzielnicy pruskiej II 199
- Hohenzollernowie, dynastia pruska z tytułem królewskim od koronacji tzw. Wielkiego Elektora (Fryderyka Wilhelma I) w 1701, panująca dziedzicznie na tronie cesarskim zjednoczonej Rzeszy Niemieckiej (1871–1918) I 520, 749
- Hołówko Antoni (1864–1926), lekarz, kierownik Wydziału Ziemi Wschodnich w Ministerstwie Zdrowia Publicznego (1921) II 130

- Hoover Herbert Clark (1874–1964), dyr. Amerykańskiej Administracji Pomocy (Amerykańskiego Wydziału Ratunkowego), prezydent USA (1929–1933) I 83, 85, 92, 93, 114, 445, 485, 871; II 68, 73, 76, 149, 257
- Horthy Miklós (1868–1957), admirał austro-węgierskiej marynarki wojennej, królewski regent węgierski (1920–1944) I 255
- Hoszowski Wiktor (1873–1940), ppłk żandarmerii WP i generalny inspektor Policji Państwowej, zastępca, a potem komendant główny Policji Państwowej (1921–1923) I 1009, 1010, 1024, 1025
- Hryniewiecki Karol (1841–1929), duchowny rzymskokatolicki, działacz polityczny, biskup ordynariusz wileński (1883–1889), poseł na Sejm Litwy Środkowej, asesor kurii metropolitalnej we Lwowie II 124, 126
- Hubert Julian, podsekretarz stanu w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej, starosta krajowy wielkopolski (1922–1923) I 670
- Hübner Zygmunt (1879–1966), prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie, prezes Zarządu Głównego Zrzeszenia Notariuszy i Pisarzy Hipotecznych RP, w 1924 minister spraw wewnętrznych II 129
- Husarski Julian (1878–1930), ekonomista, urzędnik państwowy, konsultant w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, ekspert w sprawach emigracji zarobkowej II 313
- Hutin François Joseph, kartograf w służbie MSZ Republiki Francuskiej I 435; II 210
- Hymans Paul (1865–1941), belgijski polityk związany z Partią Liberalną, wielokrotny minister spraw zagranicznych (m.in. 1919–1920), minister sprawiedliwości, przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego Ligi Narodów (1920–1921 i 1932–1933), z mandatu Rady Ligi mediator w konflikcie polsko-litewskim (1921) I 54, 67, 71, 75, 255
- Ilski Konrad (1885–1963), dr, ławnik Zarządu Miejskiego m.st. Warszawy, wiceprezydent tego miasta, poseł na Sejm z listy Chrześcijańskiego Związku Jedności Narodowej (1922–1927) I 689
- Ingarden Roman (1852–1926), inż. hydrotechnika, szef Dep. Wodnego Namiestnictwa Galicji (od 1905), prezes Generalnej Dyrekcji Regulacji Rzek w Ministerstwie Robót Publicznych RP II 130
- Iorga Nicolae (1871–1940), rumuński historyk, prof. Uniwersytetu Bukaresztańskiego, polityk, pisarz i krytyk literacki, współtwórca Partii Narodowo-Demokratycznej, premier Rumunii (1931–1932), zamordowany przez bojowników „Żelaznej Gwardii” II 189
- Ireland Merritte Weber (1867–1952), lekarz armii amerykańskiej II 92
- Ivkovitch (Ivković) Georges (Djordje), pracownik attachatu Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców w Warszawie, później konsul w Budapeszcie II 211
- Iwanow Nikołaj I 41*
- Iwanowska Helena, mieszkanka Warszawy, właścicielka nieruchomości II 159, 160
- Iwaszkiewicz Waclaw (właśc. Iwaszkiewicz-Rudoszański) (1871–1922), gen. por., a następnie gen. dyw. WP, organizator i dowódca 1. Dyw. Piechoty Litewsko-Białoruskiej, w czasie wojny polsko-sockieckiej dowodził Frontem Galicyjskim, Frontem Podolskiego, a w końcu 6. Armii Frontu Południowego I 543
- Jabłonowski Marek I 49, 150, 677, 709*
- Jachiewicz Józef, poseł na Sejm Orzekający Litwy Środkowej, członek delegacji do Sejmu Ustawodawczego w Warszawie (1922) I 955, 957, 963
- Jackowski Tadeusz Gustaw (1889–1972), dr filozofii, dyplomata, w służbie zagranicznej od 1919, radca legacyjny w Berlinie, dyr. Dep. Politycznego MSZ (1926–1929), poseł w Brukseli (1929–1937) I 256
- Jacquemin Théophile, sekretarz generalny Komitetu „Pro Polonia”, dyr. generalny MSW Belgii I 616

- Jacyna Jan (1864–1930), inż., gen. WP, działacz Związku Wojskowych Polaków w Rosji, szef Polskiej Wojskowej Misji Zakupów w Paryżu (1921), adiutant generalny Naczelnika Państwa (1921–1922) I 541, 811; II 123, 126
- Jahl Władysław (1837–1925), prawnik, członek Tymczasowego Wydziału Samorządowego II 127
- Jakimowicz Konstanty (1879–1960), architekt, dyr. Dep. Budowlanego w Ministerstwie Robót Publicznych, członek Komitetu Nadzorczego Gmachów Reprezentacyjnych RP, członek Prymasowskiej Rady ds. Budownictwa Sakralnego I 811
- Jakubowski, gospodarz (rolnik) w Nowej Wsi Królewskiej II 331, 333
- Janasz Waclaw (1878–1956), wiceprezes Komitetu Pomocy Jeńcom przy Sejmie RP II 265
- Janda, inż., członek zespołu ekspertów delegacji polskiej na rokowania w Genewie o konwencję górnośląską (ds. ujęć wody) I 325
- Jankowski Bernhard (1886–1964), działacz organizacji zawodowych i niemieckich partii katolickich na Śląsku, poseł na Sejm Śląski, później na Sejm RP (1928–1935) II 274
- Janowski Leon, inż., członek zespołu ekspertów delegacji polskiej na rokowania o konwencję górnośląską (ds. elektryczności) I 325
- Janowski W. I 150, 677, 709*
- Janta-Połczyński Leon (1867–1961), ziemianin, prawnik, działacz społeczny, wiceminister b. dzielnicy pruskiej w Poznaniu, senator (1922–1927, 1930–1935), minister rolnictwa i dóbr państwowych (1930–1932) II 131
- Jarlaud Jean (Jan), obywatel franc., nabywca nieruchomości w Poznaniu II 159, 161
- Jasiński Zygmunt (1860–1939), inż. budownictwa, projektant linii kolejowych w Galicji, delegat rządu RP do Wiednia ds. przejęcia majątku kolejowego Galicji, minister kolei żelaznych (1920–1921) I 706, 711; II 124, 129
- Jasiukowicz Stanisław (1882–1946), polityk i ekonomista, poseł na Sejm (1919–1935) z listy Związku Ludowo-Narodowego i Stronnictwa Narodowego, sądzony w Moskwie w procesie szesnastu przywódców polskiego Państwa Podziemnego II 44
- Jastrzębski Zygmunt (1875–1925), bankowiec, rzeczoznawca na konferencji międzynarodowej w Genewie, minister skarbu (VII 1922–I 1923) II 313, 318
- Jaworowski Aleksander (1849–1924), lekarz, bibliotekarz, członek honorowy Rady Lekarskiej w Lublinie, skarbnik Komitetu Organizacyjnego Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie II 130
- Jełowicki Witold (1874–1927), prawnik, prezes Sądu Okręgowego w Łucku II 129
- Jensen Olaf Georg, duński lekarz weterynarii, prof. weterynarii w Akademii w Kopenhadze I 619, 620, 978
- Jerzy I Hanowerski, król Wielkiej Brytanii i Irlandii I 443
- Jerzy (Hryhorij) Jaroszewski (1872–1923), prawosławny biskup i arcybiskup rosyjskiego Kościoła prawosławnego, egzarcha w Warszawie, od 1922 metropolita, zwolennik autokefalii dla Kościoła prawosławnego w Polsce I 786, 788
- Jewelowski Juliusz (właśc. Salomon Juliusz) (1874–1951), gdański polityk orientacji liberalnej, deputowany do gdańskiego Volkstagu (1920–1923, 1928–1930), członek Senatu Wolnego Miasta Gdańska, sygnatariusz konwencji gdańsko-polskiej z 21 X 1921 I 148, 149, 222, 225; II 63, 64
- Jędrzejewicz Wacław I 32; II 16, 25*
- Jodko-Narkiewicz Witold (1864–1924), polityk, dyplomata, działacz socjalistyczny (PPS), publicysta, współpracownik Józefa Piłsudskiego i organizator jego podróży do Japonii (1904), delegat rządu RP

- w Turcji (1919–1921), poseł RP w Rydze (1921–1923) I 43
- Joffre Joseph (1852–1931), franc. gen., szef Sztabu Generalnego, wiceprezydent Wyższej Rady Wojennej, głównodowodzący armii franc. (1914–1916), twórca zwycięstwa nad Marną (IX 1914), marszałek Francji (od 1916) I 360, 361, 370, 371
- Jonquières Faulque Maurice de, kpt. armii franc., referent ds. polskich w Ministerstwie Wojny I 617
- Juczosi Maria z d. Mystkowska, obywatelka japońska, nabywczyni nieruchomości w Grodzisku II 159, 161
- Jungbluth Harry Alfred (1847–1930), gen. armii belgijskiej, generalny adiutant Alberta I, króla Belgów II 285
- Kaczanowski Mieczysław (1877–1936), prawnik, naczelnik wydziału w ministerstwie Przemysłu i Handlu, a następnie w ministerstwie Poczty i Telegrafów II 129
- Kakowski Aleksander (1862–1938), arcybiskup metropolita warszawski (1913–1938), członek Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego (1917–1918), kardynał od 1919 I 224; II 126
- Kalnings Ringolds (1873–1940), polityk i ekonomista, minister finansów Łotwy (1921–1922, 1924), prezes Rady Banku Łotwy, poseł do łotewskiego Sejmu (Saeima) II 43, 45
- Kamiński Antoni (1878–1944), inż. metalurg, wojewoda łódzki (1919–1922), minister spraw wewnętrznych (1922) II 16, 17, 20, 21, 24, 33, 54, 56, 61, 62, 66, 78, 82, 104, 112, 117, 133, 140, 148, 153, 157, 171, 173, 176, 184, 185, 195, 199, 212, 225, 227, 235, 239, 244, 245, 272, 276, 281, 289, 302, 305, 312, 318, 322, 330, 341, 345, 347, 348, 355
- Kamiński Jan, właściciel podwarszawskiej willi „Feliksówka” I 497, 498
- Kamiński Tadeusz Stefan (1889–1940), dr praw, płk audytor WP, od I VI 1921 pełnił służbę w Biurze Prezydyalnym MSWojsk., pozostając na ewidencji Oddziału VI Prawnego Sztabu w MSWojsk. I 867
- Kamocki Walenty (1858–1923), lekarz okulista, pracownik Instytutu Oftalmicznego w Warszawie II 130
- Kania Krzysztof II 16*
- Karachan Lew (1889–1937), dyplomata sowiecki, pierwszy po nawiązaniu stosunków dyplomatycznych poseł ZSRR w Warszawie (1921–1922), ambasador ZSRR w Chinach (1923–1926) i w Turcji (1937), zastępca komisarza ludowego spraw zagranicznych ZSRR (1927–1934), zagładzony w czasie Wielkiego Terroru w Związku Sowieckim I 39, 48, 218, 219, 260; II 15
- Karol I Habsburg (1887–1922), cesarz austriacki, król węgierski (1916–1918), po abdykacji dwukrotnie i nieskutecznie podjął próbę restauracji rządów na Węgrzech (1921), osiadł na portugalskiej Maderze I 255, 358; II 142, 143
- Karol Ludwik (1833–1896), arcyksiążę z dynastii habsburskiej, młodszy brat Franciszka Józefa I I 752
- Karpus Zbigniew I 41*
- Karśnicki Józef Konstanty (1878–1944), inż., urzędnik państwowy i działacz gospodarczy, przewodniczący ZHP (1926–1927), od 1919 pracownik Głównego Urzędu Likwidacyjnego i jego prezes (do likwidacji w 1928), przewodniczący polsko-sowieckiej Delegacji Polskiej do Mieszanej Komisji Rozrachunkowej I 66, 67, 69, 89, 208, 212, 341, 513, 674, 933, 938, 973, 1003
- Kasprowicz Jan (1860–1926), poeta, dramaturg, krytyk literacki i tłumacz, prof. i rektor Uniwersytetu Lwowskiego (1921–1922) I 545
- Kastler Jules, prawnik franc., radca sądu apelacyjnego, prezes sądu przy Komisji Międzysojusznicznej na Górnym Śląsku II 287
- Kaute Kazimierz Jan (1868–1947), dyr. Urzędu Poczтового w Cieszynie, prezes

- Oddziału Śląskiego Towarzystwa Walki z Gruźlicą II 129
- Kauzik Stanisław (1891–1959), prawnik, uczestnik ryskich rokowań pokojowych, szef sekcji w Ministerstwie Skarbu, sekretarz generalny Komitetu Ekonomicznego Ministrów (1920–1925) II 130
- Kędzior Andrzej (1851–1938), inż., działacz PSL „Piast”, poseł na Sejm Ustawodawczy, senator RP (1922–1927), minister robót publicznych w rządach Jędrzeja Moraczewskiego i Leopolda Skulskiego, od 1922 przewodniczący Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie I 553–555; II 345–347
- Kęszycki Daniel (1884–1936), ziemianin, działacz narodowy, uczestnik powstania wielkopolskiego, konsul generalny RP w Opolu I 206, 254
- Kiedroń Józef (1879–1932), dyr. Dep. ds. Śląskich w Ministerstwie Przemysłu i Handlu (1922–1923), szef tego resortu (1923–1925), kandydat na członka Górnośląskiej Komisji Mieszanej I 219, 254, 255, 469, 653, 668; II 274, 312, 313
- Kiernik Władysław (1879–1971), prawnik, polityk PSL „Piast”, poseł na Sejm Ustawodawczy, prezes GUZ (1921–1922), minister spraw wewnętrznych (1923) oraz rolnictwa i dóbr państwowych (1925–1926), we IX 1930 aresztowany i osadzony w więzieniu w Brześciu I 81, 102, 148, 165, 222, 341, 519, 534, 715, 717, 781, 790, 792, 843, 933, 1003; II 35
- Kiplinger John H. (1881–1950), adwokat, kpt. amerykański, przedstawiciel USA w biurze Komitetu Międzysojuszniczego w Wiesbaden II 191
- Kisiała T., urzędnik związany z Komisją Rządową na Śląsku Cieszyńskim I 758
- Kiszka, inż., ekspert ds. wydobywania rud w delegacji polskiej na rokowania o konwencję górnośląską I 325
- Kivekäs (mylnie Kiväkes) Kaarlo Edvard (1880–1940), gen. fiński, głównodowodzący Siłami Obrony Finlandii I 617, 977; II 49
- Klawer Józefa (1868–1930), założycielka i kierowniczką Koła Związku Pracy Obywatelskiej II 126
- Klein Józef, mieszkaniec Górnego Śląska, zatrzymany i internowany przez polskie władze bezpieczeństwa w Sosnowcu latem 1921 I 464–466
- Klemensiewicz Zygmunt Gabriel (1874–1948), lekarz, polityk socjalistyczny, publicysta, poseł na Sejm Ustawodawczy, senator (1930–1935) II 241
- Klimek Karol, nauczyciel, współorganizator i działacz konspiracyjnego Polskiego Związku Ludowego w Królestwie Polskim (1904–1907), pierwszy prezes Zrzeszenia Nauczycielstwa Polskich Szkół Początkowych I 541
- Kliński Józef, naczelnik wydziału w MSW (mianowany w grudniu 1920) I 525
- Kloc Krzysztof II 16*
- Kłyszewko Antoni (ok. 1864–?), poseł na Sejm Litwy Środkowej, później na Sejm Ustawodawczy (od III 1922) I 955, 957, 963
- Knapczyk Klemens, mieszkaniec Górnego Śląska, zatrzymany i internowany przez polskie władze bezpieczeństwa w Sosnowcu latem 1921 I 464, 465
- Knight John T. (1861–1930), ppłk armii amerykańskiej (później w st. gen. bryg.) II 93
- Knoll Roman (1888–1946), polityk, dyplomata, referent Wydziału Wschodniego MSZ (1919), uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, sekretarz delegacji pol. na konferencję pokojową w Rydze, kierownik poselstwa RP w Moskwie (1922–1923), poseł w Ankarze (1924–1926), wiceminister spraw zagranicznych (1926), poseł RP w Rzymie (1926–1928) i Berlinie (1928–1930) I 39
- Koch Maksymilian, dr, członek delegacji polskiej do rokowań górnośląskich I 325
- Kochanowski Jan Karol (1869–1949), historyk, prof., rektor Uniwersytetu

- Warszawskiego (1921–1921), kanclerz Kapituły Orderu „Odrodzenia Polski” (1921–1935) I 542
- Kołąkowska, pracownica Wydziału Sanitar-nego Ministerstwa Kolei I 365
- Komorowski, pełnomocnik ds. pomocy repatriantom II 259
- Konarzewski Daniel (1871–1935), gen. ppor., następnie gen. dyw. WP, dowódca brygady w 1 Dywizji Strzelców Polskich w Rosji, wiceminister spraw wojskowych i szef Administracji Armii I 543
- Koncewski Stanisław (1878–1943), naczelnik Wydziału Prezydialnego Ministerstwa Poczty i Telegrafów (od 1919), delegat MSW i organizator władz pol. na Górnym Śląsku, poseł na Sejm I 709, 1026
- Korfanty Wojciech (1873–1939), polityk związany z chrześcijańską demokracją, działacz niepodległościowy, wydawca, poseł do Reichstagu (1903–1912, 1918) i Landtagu (1903–1918), polski komisarz plebiscytowy na Górnym Śląsku (III 1921), dyktator III Powstania Śląskiego, w odróżnionej Polsce poseł do Sejmu Ustawodawczego i Sejmu I kadencji (1922–1930) I 30, 467, 668; II 274
- Korman Karol, por., szef defensywy (kontrywiadu) w Oddziale II Sztabu Generalnego I 464–467
- Korsak Stanisław, przewodniczący polskiej części delegacji mieszanej do spraw repatriacji z Rosji Sowieckiej I 525
- Korzeniowska Aniela, wdowa po Józefie Korzeniowskim, naczelniku Wydziału Bibliotecznego w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego I 144
- Korzeniowski Józef (?–1921), dr, naczelnik Wydziału Bibliotecznego w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego I 146
- Koser Ludwik, sekretarz poselstwa Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców w Warszawie II 192
- Koskowski Bolesław (1870–1938), ekonomista, dziennikarz, senator (1922–1927) II 122, 126
- Koskowski Bronisław (1863–1946), farmaceuta, współtwórca studiów farmaceutycznych w Warszawie II 125, 131
- Kossakowski Michał (1883–1962), ziemianin, dyplomata, bankowiec, delegat MSZ przy gen. Lucjanie Żeligowskim, naczelnik Wydziału Wschodniego MSZ, autor dzienników I 681; II 184, 259, 318
- Kostanecki Kazimierz (1863–1940), lekarz, anatom i cytolog, prof. UJ, rektor tej uczelni (1913–1916), prezes Polskiej Akademii Umiejętności (1929–1934) II 123
- Kot Alojzy (1881–1939), śląski działacz polityczny, poseł na Sejm Śląski i jego wicemarszałek (1935–1939), poseł na Sejm I i II kadencji w II RP I 325
- Kowalewski, inż., ekspert do spraw pocztowych przy ministrze pełnomocnym wyznaczonym do spraw odebrania od Międzysojusznicznej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej terytorium części Górnego Śląska I 219
- Kowalski – zob. Wierusz-Kowalski Józef
- Kowalski Franciszek, dr, ławnik w Zarządzie Miejskim m.st. Warszawy I 689
- Kozicki Stanisław (1876–1958), polityk i publicysta z obozu Narodowej Demokracji, poseł na Sejm I kadencji, poseł RP w Rzymie przy Kwirynale (1926), senator Stronnictwa Narodowego (1930–1935) II 122, 126
- Koziół, mąż zaufania w czasie plebiscytu górnośląskiego, zabity przez niemieckie organizacje zbrojne po zakończeniu walk I 614
- Kozłowski, ławnik w Zarządzie Miejskim m.st. Warszawy I 689
- Kozyra Waldemar* I 46; II 17, 20
- Kozyński Stanisław (1876–1948), polityk socjalistyczny i związkowy, poseł na Sejm Ustawodawczy II 241

- Kramsztyk Jerzy (1888–1942 lub 1943), ekonomista, menedżer, urzędnik w warszawskim Judenracie podczas II wojny światowej I 171, 325, 326
- Krasuski, dr, pracownik Wydziału Sanitarnego Ministerstwa Kolei I 365
- Krawczyk Andrzej I 31, 46*
- Krawiec Franciszek, powstaniec śląski, ofiara terroru niemieckich organizacji zbrojnych po zakończeniu walk I 614
- Kruk Stanisław (1877–?), inż., od 1901 w austriackiej służbie państwowej, referent w Ministerstwie Rolnictwa w Wiedniu (1910–1918), od 1919 na służbie w Ministerstwie Robót Publicznych jako radca ministerialny, a następnie naczelnik wydziału, od 1920 związany z Generalną Dyрекcją Odbudowy, a w 1922 mianowany jej prezesem II 186, 188
- Krzemiński Jakub (1882–1955), gen. bryg. WP, dr praw, prezes Najwyższej Izby Kontroli (1930–1939) I 311, 313, 314
- Krzemiński Konstanty, dyr. Urzędu Telefonicznego w Warszawie I 541; II 129
- Krzywicki Ludwik (1859–1941), socjolog, socjalista, prof. Uniwersytetu Warszawskiego oraz w Instytucie Gospodarstwa Społecznego I 77
- Krzyżanowski Bronisław (1876–1943), polityk, adwokat, związany początkowo z PPS, przed I wojną radny miasta Wilna, poseł na Sejm Litwy Środkowej i na Sejm Ustawodawczy (III 1922), senator (1922–1927), obrońca w procesach politycznych I 955, 957, 963
- Kubina Teodor (1880–1951), ksiądz katolicki, proboszcz w Katowicach, działacz Narodowej Partii Robotniczej, od 1925 ordynariusz częstochowski, członek Tymczasowej Rady Wojewódzkiej Województwa Śląskiego II 273
- Kucharzewski Jan (1876–1952), historyk, polityk i dyplomata, dwukrotny premier rządu Królestwa Polskiego (od 26 XI 1917 do 27 II 1918 oraz od 2 do 9 X 1918), autor siedmiotomowej pracy *Od białego caratu do czerwonego* (1922–1935) I 31, 219
- Kudera Brunon (1876–1942), adwokat, działacz społeczny, prezes Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku (1920–1927) II 273
- Kudrzycki Zbigniew II 22*
- Kuk Karl (1853–1935), austriacki wojskowy gubernator generalny strefy okupacyjnej Królestwa Polskiego z siedzibą w Lublinie I 347
- Kuksz Stanisław, ławnik magistratu m.st. Warszawy I 689
- Kukułka Józef I 44*
- Kulczycki, dr, urzędnik Głównego Urzędu Zaopatrzenia Armii I 486, 747
- Kulesza Bronisław (1869–?), poseł na Sejm Litwy Środkowej z listy Centralnej Rady Ludowej Ziemi Wileńskiej, później na Sejm Ustawodawczy (III 1922), prawdopodobnie prezes Kasy Stefczyka w Sużanach I 955, 957, 963
- Kulik, kpt. oddziału wywiadowczo-politycznego Rady Ludowej Górnośląskiej I 465, 466
- Kulski Władysław Wszebór I 66*
- Kułakowski Maciej (1886–1965), działacz PPS, członek POW, poseł na Sejm Ustawodawczy 1919–1922 II 241
- Kumaniecki Jerzy I 39; II 21, 22*
- Kunicki Ryszard Paweł (1873–1960), lekarz, polityk socjalistyczny, działacz PPS, poseł na Sejm Ustawodawczy II 241
- Kupilas Feliks (1884–1966), prezes Związku Kółek Rolniczych w Katowicach II 273
- Kurczak Teofil (1877–1962), poseł na Sejm Ustawodawczy z lity PSL „Piast”, działacz spółdzielczy, propagator modernizacji rolnictwa II 157, 160, 324
- Kurek Jan, powstaniec śląski, ofiara terroru niemieckich organizacji zbrojnych po zakończeniu walk o Górny Śląsk I 614
- Kutrzeba Tadeusz (1886–1947), płk WP (później gen.), dowodził 3 Armią podczas wojny polsko-sowieckiej, a następnie Frontem Środkowym, wykładowca

- i komendant Wyższej Szkoły Wojennej w Warszawie, podczas kampanii wojennej Września 1939 dowódca Armii „Poznań” I 219
- Kutyłowski Bohdan (1863–1922), starszy radca Prokuratury Generalnej RP, adwokat, dyplomata I 407, 409, 413
- Kyc, referent ministerialny ds. ubezpieczeń społecznych w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej, członek delegacji polskiej do rokowań o konwencję górnośląską (1921–1922) I 325
- Laaman Edward (Eduard) (1888–1941), polityk i dziennikarz, dyr. Biura Informacyjnego MSZ Estonii (1920–1923) II 43, 46
- Labat Jean-André, por. armii franc. I 619
- Labatut de Navailles – zob. Navailles-Labatut
- Labbé Paul (1867–1943), sekretarz generalny Société de Géographie commerciale de Paris (1905–1919) i Alliance Française (1919–1935) II 98, 99
- Laboureux Emile, mjr armii franc. I 617
- Lachuame Louis, franc. inż. górnictwa II 208
- Lacourt Julien, przemysłowiec franc. II 210
- Lacroix Jean, kpt. armii franc., członek Komisji Kontrolnej i Plebiscytowej na Górnym Śląsku I 617
- Lagarde Ernest (Charles Antoine), sekretarz Ambasady Francji w Warszawie I 436; II 210
- Lalewicz Marian (1876–1944), architekt i pedagog, przedstawiciel klasycyzmu akademickiego, prof. Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie oraz Politechniki Warszawskiej, prezes Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości (1930–1939) I 462
- Lamar Alfred, oficer amerykański II 92
- Landau Zbigniew* II 19
- Lanza Paolo, płk armii włoskiej II 101
- Laptew Constantin (1885–1972), dyplomata rumuński, sekretarz poselstwa Rumunii w Warszawie II 190
- Lardelli Giovanni Giacomo (Jan Jakubiec) (1870–1941), pochodzący z Włoch szwajcarski mistrz cukierniczy II 159, 160
- La Rocque François de (1885–1946), mjr a następnie płk armii franc., oficer Franc. Misji Wojskowej w Polsce, później jeden z przywódców organizacji semifaszystowskiej „Croix-de-Feu” II 210
- Lasocki Waław Ignacy (1837–1921), lekarz i społecznik, pamiętnikarz i bibliofil, uczestnik powstania styczniowego, sybirak I 707, 710, 717, 718
- Lasocki Zygmunt (1867–1948), dr prawa, polityk pol. ruchu ludowego, dyplomata, przewodniczącym Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie, poseł nadzwyczajny i minister pełnomocny RP w Austrii I 166, 542, 622, 624, 626, 856; II 347
- Lasson Henry Alfred (1862–1951), gen. franc., szef Domu Wojskowego Prezydenta Republiki Francuskiej I 441; II 205
- Laś Franciszek, mieszkaniec miejscowości Szaniec (w pow. stopnickim) I 354
- Laś Jan, mieszkaniec miejscowości Szaniec I 354
- Laś Maciej, mieszkaniec miejscowości Szaniec I 354
- Latawiec Krzysztof* II 20
- Latinik Franciszek Ksawery (1864–1949), gen. por., później gen. dyw. WP, wojskowy przedstawiciel rządu polskiego przy polsko-czechosłowackiej Komisji Delimitacyjnej w Opawie i Międzysojuszniczej Komisji Plebiscytowej w Cieszynie, w czasie wojny polsko-sowieckiej dowódca 1 Armii, latem 1920 gubernator wojskowy Warszawy I 543
- Laurent Henri Louis Edouard, gen. armii franc. I 618
- Le Corbeiller Jean Maurice (1859–1936), przewodniczący Rady Miasta Paryża (1920–1921) I 422, 435; II 205
- Le Rond Henri Louis Edouard (1864–1949), gen. dyw., członek Komisji do Spraw Polskich na konferencji pokojowej w Paryżu

- (1919), przewodniczący Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej na Górnym Śląsku (1920–1922) I 207, 428, 702, 966, 970, 980, 981
- Leccanet Henri Léon, płk armii franc. II 287
- Lechowicz Edward (1858–1938), prawnik, dyr. Dep. Legislacyjnego oraz prezes Najwyższej Komisji Dyscyplinarnej w Prezydium Rady Ministrów I 63, 65, 77, 81, 102, 119, 132, 135, 144, 148, 165, 178, 185, 208, 222, 234, 239, 257, 262, 275, 282, 292, 299, 321, 341, 355, 357, 376, 508, 537, 635, 670, 681, 706, 766, 781, 790, 812, 843, 855, 865, 869, 885, 888, 889, 914, 933; II 35, 42, 56, 62, 78, 104, 112, 125, 140, 148, 153, 157, 176, 195, 199, 212, 227, 272, 281, 318, 322, 355
- Lecomte Denis René (1865–1936), gen. bryg. armii francuskiej, uczestnik misji wojskowej na Górnym Śląsku II 286
- Lecrivain Marie Alexis Eugène, kpt. armii franc. I 619
- Lednicki Waław (1891–1967), historyk literatury, sławista, rusycysta, prof. UJ, Wolnego Uniwersytetu w Brukseli i Uniwersytetu Kalifornijskiego w Berkeley (po II wojnie światowej) I 128
- Leitgeber Leon, dr, członek rzeczoznawca do spraw koncesji i przywilejów w delegacji polskiej do rokowań o konwencję górnośląską I 264, 326
- Lelesz, inspektor rządowy na Śląsku Cieszyńskim I 758, 759
- Lemarchand Georges (1869–1950), radny paryski, wiceprzewodniczący Rady Miasta Paryża I 423; II 206
- Leo Juliusz (1861–1918), polityk galicyjski, ekonomista, prawnik, prezydent Krakowa, prezes Koła Polskiego, przewodniczący Naczelnego Komitetu Narodowego (1914) I 716
- L'Escaille de Lier Bernard de (1874–1957), dyplomata belgijski, poseł Królestwa Belgów w Warszawie (1921–1933) II 93, 100
- Leski Juliusz (1884–1953), inż. chemik, pionier przemysłu obronnego, po I wojnie światowej organizator zakładów produkcji amunicji „Pocisk” w Warszawie i Rembertowie, fabryki materiałów wybuchowych „Nitrad” i „Boryszew” oraz załączka przyszłych Zakładów Lotniczych na Okęciu I 311, 313
- Leskiewicz Jerzy, były właściciel dworu Bielawki koło Kutna (1917–1922), członek zarządu Pomorskiego Baku Rolniczego II 79, 80
- Leśniewski Józef, urzędnik państwowy, naczelnik wydziału w Ministerstwie Skarbu I 915, 917
- Leśniewski Wiktor (1886–1963), prawnik i urzędnik państwowy, naczelnik Wydziału Prezydialnego oraz Wydziału Organizacyjnego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, podsekretarz stanu w tym resorcie i jego kierownik 1929–1930, podczas okupacji niemieckiej działacz Rady Głównej Opiekuńczej I 747
- Lévêque de Vilmorin Paul (1885–1940), sekretarz w Dep. Spraw Wewnętrznych Komisji Międzysojuszniczej na Górnym Śląsku podczas plebiscytu II 287
- Lewakowski Stanisław, delegat Ministerstwa Skarbu w Gdańsku I 716, 918
- Lichtenberger André (1870–1940), pisarz i socjolog franc. II 207
- Lieberman Herman (1870–1941), adwokat, polityk PPS, publicysta, poseł na Sejm (1919–1930), więzień brzeski, minister w rządzie na uchodźstwie II 241
- Linde Hubert (1867–1926), minister poczt i telegrafów (1919) oraz skarbu (1923), prezes Pocztovej Kasy Oszczędności II 128
- Lipowska Lucyna II 27
- Lisowski Bolesław (1886–1942), organizator i członek Samoobrony Litwy i Białorusi, dowódca Szczuczynskiego Oddziału Samoobrony, służył zawodowo w 13. Pułku Ułanów (1919–1921), poseł na Sejm Litwy Środkowej, członek Zespołu Stronnictw i Ugrupowań Narodowych, poseł na

- Sejm Ustawodawczy (członek Związku Ludowo-Narodowego) I 955, 963
- Litwiński Robert* I 35
- Lloyd George David (1863–1945), brytyjski polityk, deputowany do Izby Gmin (1890–1945), minister wojny (1916), premier Wielkiej Brytanii (1916–1922), przewodniczący delegacji brytyjskiej na Konferencję Pokojową w Paryżu i sygnatariusz traktatu wersalskiego II 23
- Loewenherz Henryk (1871–1936), adwokat, działacz PPS, poseł II i III kadencji, senator (1930–1934), wiceprezes Międzynarodowej Unii Parlamentarnej, członek Komisji do opracowania założeń polityki narodowościowej z nominacji premiera Grabskiego (1924–1925) II 127
- Löfström Ernst Bertholt (1865–1937), gen. fiński, inspektor piechoty w Ministerstwie Wojny I 617, 977; II 49
- Logan Leon H., oficer amerykański II 92
- Londen Georg, płk armii fińskiej I 617, 978; II 49
- Londzin Józef (1862–1929), ksiądz katolicki, prezes Zarządu Głównego Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego (1903–1904), poseł do parlamentu w Wiedniu (1907–1918), współtwórca i jeden z prezesów Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego (1918–1920), poseł na Sejm (1919–1928), senator (od 1928), burmistrz Cieszyna (1927–1929) I 710, 761
- Löwy, adwokat, przedstawiciel Towarzystwa Akcyjnego „Pocisk” w rozmowach z ministerstwami skarbu państwa i spraw wojskowych o kontrakt zbrojeniowy I 313
- Loygorri y Murrieta Rizo y del Campo Cristóbal García (1873–1959), dyplomata hiszpański I 446; II 102
- Lubaczewska Leontyna, wdowa po urzędniku Karolu Lubaczewskim I 855
- Lubaczewski Karol (?–1921), referent w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego I 856
- Lubczyński Józef (1887–1952), lekarz, działacz społeczny, propagator zasad higieny, dyr. schroniska Domu Małych Dzieci ks. Boduena II 73
- Lubianiec Karol (1866–1942), ksiądz katolicki, działacz społeczny, współzałożyciel Towarzystwa Dobroczynnego „Dom Serca Jezusowego” II 123
- Lubomirski Andrzej, przewodniczący Rady Nadzorczej sieci przedsiębiorstw amunicji „Pocisk SA” I 310, 313, 314
- Luboń Maks, mieszkaniec Bytomia, internowany w Sosnowcu po trzecim powstaniu górnośląskim I 463
- Lucatello Luigi (Alojzy) (1863–1926), włoski prof. medycyny klinicznej, rektor Uniwersytetu w Padwie II 159, 161, 170
- Ludwik Karol Antoni (Louis Honoré Charles Antoine Grimaldi 1870–1949), książę, płk armii franc., od 1922 książę Monaco II 287
- Ludwikiewicz Aleksander (1886–1940), urzędnik Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych I 747
- Luitz Camille Henri, mjr armii franc. I 619
- Luraschi Benesperanto, mjr armii włoskiej, urzędnik Ministerstwa Wojny w Rzymie II 101
- Łabanowski, właściciel majątku ziemskiego Marianówka koło Równego II 235, 236
- Łada Tadeusz (1894–1942), dyr. dep. w MSW II 186, 187
- Ładoś Aleksander (1891–1963), dyplomata, uczestnik polsko-sowieckich rokowań pokojowych w Rydze (1920–1921), urzędnik konsularny, poseł RP w Rydze (1923–1926), konsul generalny RP w Monachium (1927–1931), poseł w Bernie podczas II wojny światowej I 132, 135; II 123
- Łaszewski Stefan (1862–1924), prawnik, wojewoda pomorski (1919–1920), prezes Najwyższego Trybunału Administracyjnego II 131
- Łazuga Waldemar* I 51
- Łepkowski Stanisław (1892–1961), prawnik, dyplomata, zastępca, a potem szef

- Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP, poseł RP w Bukareszcie (1931–1936) II 123
- Łęgowski Józef (1852–1930), historyk, etnograf, prezes Pomorskiej Komisji dla spraw Wyznaniowych i Szkolnych w Toruniu II 131
- Łopuszański Tadeusz (1874–1955), pedagog, twórca i dyr. eksperymentalnego Gimnazjum i Liceum im. Sułkowskich w Rydzynie, w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego szef sekcji szkolnictwa średniego (od XI 1918), następnie podsekretarz stanu, minister w rządach Leopolda Sułkowskiego i Władysława Grabskiego (1919–1920), i ponownie podsekretarz stanu (do 1926) I 119, 262, 282, 406, 412, 635, 642, 651, 670, 681, 781, 804, 855, 865; II 35, 62, 78, 82, 176, 281, 318
- Łossowski Piotr I 39, 42, 43; II 23, 25
- Łukasiewicz Juliusz (1892–1951), dyplomata, sekretarz Aleksandra Lednickiego jako szefa Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Piotrogradzie, sekretarz poselstwa RP w Paryżu (1921–1922), poseł polski w Rydze i Wiedniu, ambasador w Moskwie (1933–1936) i Paryżu (1936–1939) II 313
- Łukomski Stanisław (1874–1948), ksiądz katolicki, 1918–1919 kierownik wydziału oświaty i wyznań Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu, w 1920–1926 biskup pomocniczy poznański, biskup ordynariusz łomżyński I 544
- MacAteer John, przedsiębiorca amerykański I 283
- Machay Karol (1883–1955), ksiądz katolicki, działacz niepodległościowy na Orawie II 126
- Machej Józef (1885–1974), działacz PPS, dyr. Powiatowej Kasy Chorych w Cieszynie, poseł na Sejm Śląski (1922–1935) I 392, 758, 761; II 274
- Maciesza Aleksander (1875–1945), burmistrz i prezydent miasta Płocka, lekarz, antropolog i regionalista II 130
- Magier Dariusz II 20*
- Maille Gilles de, kpt., referent ds. polskich we franc. Komisji Kontrolnej w Wiedniu I 617
- Maink I., dr, statystyk austriacki I 202
- Majchrowski Jacek II 17*
- Makowiecki Stanisław (1891–1935), bankowiec, dyr. Dep. Walutowego w Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej I 325
- Malczewski Juliusz (1872–1940), inż., gen. dyw. WP, kierownik MSWojsk. w gabinecie Witosa podczas przewrotu majowego 1926 I 543
- Malinowski Marian (1876–1948), działacz socjalistyczny, minister w Tymczasowym Rządzie Ludowym Republiki Polskiej i rządzie Jędrzeja Moraczewskiego, poseł na Sejm (1919–1935), senator (1935–1939) II 241
- Małek Michał, prawnik, dr, urzędnik Ministerstwa Skarbu, sędzia Najwyższego Trybunału Administracyjnego I 747
- Małowiejski Józef, członek Rady Ludowej, poseł na Sejm Litwy Środkowej (wicemarszałek) I 955, 957, 963
- Manera Cosma (1976–1958), mjr armii włoskiej, uczestnik I wojny światowej, szef włoskiej misji wojskowej na Syberii i na Kaukazie podczas wojny domowej w Rosji, od 1933 gen. I 619
- Mańkowski Wiktoryn (1856–1928), prawnik, wiceprezes Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, członek, a potem przewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej II 129
- Marchini Ugo, mjr armii włoskiej, uczestnik I wojny światowej I 619
- Mărdărescu Gheorghe D. (1866–1938), gen. rumuński, minister wojny (1922–1926) II 189
- Marek Anna, współwłaścicielka nieruchomości w Kętach II 324, 325
- Marek Marianna, współwłaścicielka nieruchomości w Kętach II 324, 325
- Marek Zygmunt (1872–1931), adwokat, polityk socjalistyczny, poseł na Sejm (1919–1930), wicemarszałek Sejmu (1928–1930) II 241

- Marès Roland de (1874–1955), poeta krytyk i dziennikarz, korespondent belgijskich czasopism „Indépendance Belge” i „Martin” II 194
- Marin de Montmarin Guy de (1875–1942), oficer armii franc., gen. dyw., uczestnik I wojny światowej na stanowisku dowódczym, komendant École de Cavalerie w Saumur (1929–1931) II 287
- Marinovici V., rumuński przedstawiciel ministerstwa kolei do Polski, sygnatariusz polsko-rumuńskiej konwencji o bezpośredniej komunikacji kolejowej (1921) I 389
- Markiewicz Teodor, inspektor szkolny w Łowiczu I 489
- Markowski Bolesław (1862–1930), prawnik, ekonomista, polityk, działacz samorządowy wiceminister i kierownik Ministerstwa Skarbu (1921–1926), członek Rady Stanu powołany przez Radę Regencyjną, prorektor i rektor Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie I 33, 34, 63, 65, 81, 101, 102, 105, 119, 178, 185, 357, 372, 519, 542
- Martin James, płk armii franc. I 618
- Martin Jan Henryk Holger (1890–1957), syn właściciela fabryki wyrobów z brązu i odlewni metali w Kaliszu I 1008, 1010
- Matakiewicz Maksymilian (1875–1940), hydrotechnik, prof. i rektor Politechniki Lwowskiej, redaktor „Czasopisma Technicznego” (1919–1920), 1921–1930 członek Rady Miejskiej Lwowa, minister robót publicznych (1929–1930) I 554
- Matejek Władysław, urzędnik państwowy I 622, 624
- Mauche Gustave (1869–?), ppłk armii franc. II 287
- Maurin Louis (1869–1956), gen. armii franc., generalny inspektor artylerii (1927–1934), dwukrotnie minister wojny: 1934–1935 i (krótko) w 1936 I 618
- Maury Lucien (1872–1953), pisarz, tłumacz, znawca literatury nordyckiej, szef sekcji w Service des œuvres françaises à l'étranger przy MSZ Francji I 428; II 207
- Max Adolf, burmistrz Brukseli, honorowy członek Komitetu „Pro Polonia” I 617
- Mazurkiewicz Jan (1871–1947), lekarz psychiatra, psycholog, prof. i rektor Uniwersytetu Warszawskiego II 125, 131
- Mc.Laran jr M., przedstawiciel Międzynarodowego Komitetu Pomocy Rosji na Polskę I 632
- Mehoffer Józef (1869–1946), malarz, witrażysta, grafik II 123
- Meierovics Zygfryd (Zigfrids) (1887–1925), polityk, pierwszy minister spraw zagranicznych Łotwy (1918–1925) i premier rządu łotewskiego (1921–1924) II 43, 45, 47
- Melisse Léopold, gen. belgijski, członek Komitetu „Pro Polonia” I 617
- Ménardière Arnault de la, wicedyr. w komisji ds. odszkodowań w Wiesbaden II 192
- Mercier Désiré Felicien (1851–1926), belgijski duchowny katolicki, arcybiskup Mechelen (Malines), kardynał od 1907 I 209, 214
- Merdinger Zygmunt (1890–1958), prawnik, legionista, od 1919 w służbie konsularnej, konsul w Belgradzie (1919), Królewcu (1922–1927), Bratysławie (1927–1928), Meksyku (1928–1931) II 266
- Mereuta C., przedstawiciel kolei rumuńskich w Polsce, sygnatariusz konwencji polsko-rumuńskiej o bezpośredniej komunikacji kolejowej I 389, 391
- Mexmontan Hanna (1862–1937), współorganizatorka pomocy uchodźcom i żołnierzom pol. w Finlandii, żona Mauritzza Mexmontana II 192
- Mexmontan Mauritz (1856–1936), fiński działacz niepodległościowym, współorganizator pomocy kurierom Polskiej Organizacji Wojskowej i pol. działaczom niepodległościowym w Finlandii II 97, 98, 207
- Meyer Antoni (1870–1939), inż. górnictwa, dr prawa, przed I wojną światową naczelnik Dep. Kopalnictwa Naftowego

- w Ministerstwie Robót Publicznych w Wiedniu, po odzyskaniu niepodległości przez Polskę zatrudniony jako konsultant, a następnie starosta górniczy w Krakowie, wykładowca Akademii Górniczej w Krakowie (1928–1939) II 200, 201
- Meyer Arthur (1844–1924), dziennikarz, dramaturg, redaktor naczelny dziennika „Gaulois” I 485; II 206
- Meynier Octave (1874–1961), płk, następnie gen. bryg., szef sztabu Francuskiej Misji Wojskowej do Polski, służył w armii franc. w Afryce (Sudan i Algieria), opuścił armię w 1935 I 617
- Meysztowicz Aleksander (1864–1943), prezes Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej (1920–1922), minister sprawiedliwości i naczelny prokurator RP w rządzie marszałka Piłsudskiego (1926–1928) I 322, 684
- Michalak Stanisław (1886–1958), organizator Związku Kolejowców Polski, poseł na Sejm Ustawodawczy z mandatu Narodowo-Chrześcijańskiego Stronnictwa Pracy I 819
- Michalski Jerzy (1870–1956), ekonomista, specjalista w zakresie skarbowości, autor prac z zakresu polityki podatkowej i emerytalnej, prof. prawa skarbowego UJ, dyrektor naczelny Banku Krajowego Królestwa Galicji i Lodomerii we Lwowie, minister skarbu I 33–35, 46, 50, 51, 78, 84, 110, 144, 148, 150, 165, 178, 185, 205, 208, 221, 225, 231, 232, 239, 260, 275, 282, 292, 299, 321, 341, 355, 357, 397, 406, 458, 469, 493, 495, 508, 525, 526, 534, 536, 537, 621, 628, 630, 651, 655, 656, 677, 681, 706, 712, 719, 763, 766, 781, 790, 803, 812, 855, 865, 869, 873, 878, 882, 885, 888, 889, 914, 933, 951, 952, 955, 960, 963, 965, 986, 1002, 1003, 1007; II 15, 16, 18–20, 24, 33, 42, 54, 56, 78, 89, 95, 96, 104, 112, 124, 132, 153, 173, 175, 184, 185, 199, 212, 235, 239, 244, 272, 276, 281, 306, 312, 348, 350, 352, 354
- Michalski Michał* I 50
- Mickiewicz Adam (1798–1855), poeta, autor m.in. polskiej epepei narodowej Pan Tadeusz, wykładowca literatur słowiańskich w Collège de France I 426, 436; II 97
- Mickiewicz Antoni, poseł Sejmu Orzekającego Litwy Środkowej, członek delegacji do Sejmu Ustawodawczego w Warszawie I 955, 957, 963
- Mickiewicz Mieczysław (1879–1932), prawnik, polityk, minister ds. polskich w rządzie Ukraińskiej Republiki Ludowej (25 I–28 IV 1918), od V 1919 pracownik Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich, wojewoda wołyński (22 II 1922–I II 1923) I 870, 872, 875, 876
- Mickiewicz Władysław (1838–1926), działacz społeczny Emigracji Polskiej, syn Adama Mickiewicza I 322, 324, 334, 335, 444
- Mielczarski Romuald (1871–1926), współtwórca Towarzystwa Kooperatystów, prezes Związku Spółdzielni Spożywców RP II 126, 154
- Mierzejewski Bolesław, mieszkaniec Warszawy, właściciel nieruchomości I 283, 286, 870, 872, 878, 1008, 1010
- Mikkola Jooseppi Julius (1866–1946), lingwista, prof., znawca języków ugrofińskich i słowiańskich, współzałożyciel Fińskiej Akademii Nauk II 97, 98, 207
- Mikkola Maila, właśc. Maila Talvio (1871–1951), pisarka, tłumaczka na język fiński powieści Henryka Sienkiewicza II 97, 98, 209
- Miklaszewski Walenty Piotr (1839–1924), prawnik, wykładowca prawa karnego, prof. Uniwersytetu Warszawskiego I 544
- Mikulecki Wiktor (1878–1944?), bankowiec, podsekretarz stanu w Ministerstwie Skarbu, wiceminister skarbu, prezes Polskiego Banku Odbudowy, dyr. Banku Dyskontowego w Warszawie I 222, 234, 257, 262, 282, 299, 376, 409, 459, 460, 635, 669, 670, 843; II 35, 62, 66, 82, 89, 91, 95, 96, 117, 128, 133, 157, 171, 176, 195, 227, 289, 318, 322, 330, 341, 345, 355

- Miletitch Strachimir (właśc. Strahimir Miletić), radca Poselstwa Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców w Warszawie II 207
- Milewicz Kazimierz (1879?–?), rolnik, poseł na Sejm Litwy Środkowej z listy Komitetu Wykonawczego PSL, od III 1922 w Sejmie Ustawodawczym I 956, 957, 963
- Millerand Alexandre (1859–1943), franc. polityk socjalistyczny, minister spraw zagranicznych, premier (20 I–23 VIII 1920), prezydent (IX 1920–VI 1924) I 422
- Millerand Jean (1899–1972), przemysłowiec, szef osobistego sekretariatu prezydenta Francji Alexandre’a Milleranda I 428; II 211
- Milovanovitch (Milovanović) Stefan, sekretarz w MSZ Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców w Warszawie II 209
- Minkiewicz Antoni (1881–1920), inż. górnik, działacz społeczny, minister, w 1920 Naczelnym Komisarzem Zarządu Cywilnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego, zginął podczas sowieckiej ofensywy na Polskę latem 1920 I 542
- Mioland Isidore, mjr armii franc., podczas I wojny światowej komendant obozu dla jeńców pol. we Francji II 99
- Miribel Guy de, kpt. armii franc., członek Międzysojuszniczej Komisji Plebiscytowej i Kontrolnej na Górnym Śląsku I 617
- Misiółek Leon (1860–1929), drukarz, polityk socjalistyczny, poseł na Sejm Ustawodawczy i senator (1922–1925) II 241
- Młodnicki Stanisław (1868–1952), płk, 1919–1922 dowódca Żandarmerii Krajowej Śląska Cieszyńskiego, w 1922–1923 Główny Komendant Policji Województwa Śląskiego I 758
- Młodzik Franciszek, nauczyciel jednoklasowej publicznej szkoły powszechnej w Piotrkowie I 490
- Młynarski Feliks (1884–1972), ekonomista, finansista, działacz niepodległościowy, pisarz polityczny, dyrektor Urzędu Emigracyjnego (1921–1922) II 18
- Mocsonyi Anton (1882–?), wielki łowczy królewskiego dworu rumuńskiego II 189
- Moczulski, dyr. zarządu przymusowego z ramienia GUZ w Cieszynie I 392, 758, 759, 761
- Monéger Guillaume (1870–1932), gen. franc., lekarz wojskowy II 287
- Montagna Giulio Cesare (Juliusz Cezar) (1874–1953), polityk włoski, poseł Włoch w Atenach, senator I 486, 540; II 189
- Montfort Henri de (1889–1965), kierownik sekretariatu premiera Francji Alexandre’a Ribota (1917), pracownik Institut des hautes études internationales i Centrum Studiów Polskich w Paryżu, korespondent „Le Temps” w Polsce i krajach nadbałtyckich (1923–1932), członek Towarzystwa „Les Amis de la Pologne” I 419; II 211
- Moraczewska Zofia (1873–1958), działaczka społeczna i polityk lewicy, posłanka (1919–1922, 1930–1935) II 241
- Morawski Jan (1878–1940), dr, prawnik, adwokat, w 1920 kierownik Ministerstwa Sprawiedliwości w rządzie W. Grabskiego, 1919–1921 podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, sędzia Najwyższego Trybunału Administracyjnego, sędzia Sądu Najwyższego I 346
- Moriez Fernand de (1847–1923), franc. gen. dyw., autor *France et Pologne. La Paix française dans l’Europe orientale* (1918) II 98, 99
- Morse Ernest C. (1908–?), oficer armii amerykańskiej II 92
- Moskalewski Stanisław (1876–1936), polityk, społecznik, wojewoda lubelski (1919–1926) I 541; II 127
- Moşoiu Traian (1868–1932), gen. rumuński, minister wojny (1919–1920), a następnie transportu oraz przemysłu i handlu (1922–1926) II 189
- Moszczyński Jan Maksymilian (1869–1932), prawnik, urzędnik pocztowy, minister poczt i telegrafów (1922–1923), dyr. generalny poczt i telegrafów (1924–1926) I 918; II 129

- Motty Jan (1850–1924), adwokat, prezes Najwyższego Sądu Krajowego, organizator sądownictwa w Wielkopolsce po odzyskaniu niepodległości II 129
- Mrozowski Jan (1864–1937), prawnik, I prezes Sądu Najwyższego (1923–1934), delegat rządu RP w Komisji Odszkodowań w Paryżu II 313
- Mücke Erich, niemiecki obywatel Górnego Śląska (z Katowic), internowany w Sosnowcu przez polskie władze śledcze latem 1921 I 463, 464
- Müller Władysław, dyr. Dep. Ustawodawczego w Ministerstwie Sprawiedliwości, przedstawiciel resortu w Komisji Kodyfikacyjnej I 747; II 276
- Mullié Gilbert, urzędnik belgijski, szef Service Agricole Belge II 193
- Mulowa Maria, mieszkanka Prądnika Czerwonego pod Krakowem, właścicielka nieruchomości I 283, 286
- Munch Henning Hieronymus, duński dr weterynarii I 620, 978
- Munteanu Alexandru, gen. rumuński, sekretarz w Ministerstwie Obrony i inspektor uzbrojenia armii rumuńskiej II 190
- Mutniański Michał (1845–1935), farmaceuta, właściciel apteki przy ul. Nowy Świat w Warszawie II 130
- Muzet Jules, kpt., referent ds. polskich we franc. Ministerstwie Wojny I 617
- Myczkowski Stefan, pracownik GUZ, działacz ziemiański, współtwórca Zjednoczenia Ziemiańskiego I 391
- Nalèche Étienne de (1865–1947), dziennikarz, szef Rady Dyrektorów „Journal des Débats”, prezydent Paris Press Syndicate I 485; II 206
- Nansen Fridtjof Wedel-Jarlsberg (1861–1930), norweski oceanograf, badacz polarny i międzynarodowy działacz społeczny, Komandor Legii Honorowej i laureat Pokojowej Nagrody Nobla I 138, 358, 623, 631, 632; II 196
- Narutowicz Gabriel (1865–1922), inż. hydrotechniki, prof. Politechniki w Zurychu, minister robót publicznych (1920–1922) i spraw zagranicznych (1922), pierwszy Prezydent RP, zginął w zamachu (16 XII 1922) I 32, 43, 51, 63, 65, 81, 102, 119, 143, 144, 163, 165, 321, 357, 376, 400, 469, 493, 495, 496, 508, 519, 537, 621, 635, 651, 669, 670, 681, 705, 706, 763, 766, 781, 790, 810, 812, 843, 855, 865, 869, 885, 888, 889, 914, 953, 955, 960, 963, 965, 1003, 1007; II 17, 33, 125, 227, 235, 239, 244, 245, 272, 276, 281, 289, 312, 318, 322, 330, 341, 345, 348, 355, 361
- Naulin Stanisław (Stanislas) (1870–1932), gen. franc., naczelny dowódca wojsk sprzymierzonych na Górnym Śląsku w okresie działania Międzosojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej II 286
- Navailles-Labatut Benoît de (1869–1949), szef Biura Dyrekcji Spraw Administracyjnych w MSZ Francji I 428; II 208
- Nechitch (Nehtić) Lubomir, radca Poselstwa, a następnie minister pełnomocny i poseł nadzwyczajny Królestwa Serbów, Chorwatów i Słowenów w Warszawie II 207
- Neiva José Maria (1883–1962), oficer brazylijskiej Marynarki Wojennej (od 1949 admirał), adiutant prezydenta Brazylii, dyplomata II 192
- Nestassiyevitch (Nastasijewić) Georges (Djordje), radca Poselstwa Królestwa Serbów, Chorwatów i Słowenów w Warszawie II 207
- Neuhauser Alfons, właściciel nieruchomości w Warszawie I 1008, 1010
- Neumann Józef (1857–1932), poseł do galicyjskiego Sejmu Krajowego, prezydent Lwowa (1911–1927) I 251
- Niedziałkowski Konrad (1862–1925), działacz polityczny i samorządowy, naczelnik Okręgu Wileńskiego Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich (1919–1920), członek Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej (1920–1922) I 542

- Niedziałkowski Mieczysław (1893–1940), polityk PPS, publicysta polityczny, poseł na Sejm (1919–1935) II 241
- Niessel Henri (1866–1955), gen. franc., w I wojnie światowej dowódca korpusów armijnych (11., 12. i 9.), kierował misją wojskową do Rosji (w okresie Rządu Tymczasowego, 1917) oraz misją przy armii rumuńskiej, szef Francuskiej Misji Wojskowej w Polsce (1920–1922), generalny inspektor aeronautyki francuskiej (1924–1926) I 466, 467, 485, 602, 608
- Niewiadomski Jan, ekspert Rady Ministrów w pracach nad projektem ustawy wodnej I 554
- Nintchitch Momtchilo (Momčilo Ninčić 1876–1949), ekonomista, minister spraw zagranicznych Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców II 204
- Nørby Niels, obywatel duński, nabywca majątku ziemskiego w Wielątkach koło Wyszkowa II 235, 236
- Nosalewicz Józef Iwanowicz (1871–1925?), ros. architekt, absolwent Instytutu Inżynierów Lądowych (1898), architekt Głównego Zarządu Apanażów Ministerstwa Dworu Cesarskiego w Petersburgu (1899–1917) II 360
- Novakovitch (Novaković) Yovan (Jovan), sekretarz w MSZ Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców II 209
- Nowacki Józef, właściciel nieruchomości w Warszawie I 470, 472
- Nowak Tadeusz, geometra w Okręgowym Urzędzie Ziemskim w Krakowie I 488, 489
- Nowak-Kiełbikowa Maria* I 51; II 16, 22, 23
- Nowakowski Marcei Waclaw (1882–1940), ksiądz katolicki, działacz polityczny, społeczny i oświatowy, poseł na Sejm Ustawodawczy oraz Sejm I i II kadencji I 360, 361
- Nowodworski Stanisław (1873–1931), prawnik, polityk, działacz społeczny, minister sprawiedliwości, senator I kadencji, prezydent m.st. Warszawy (28 XI 1921–7 XII 1922), członek Naczelnego Trybunału Administracyjnego I 471, 689
- Nunberg Jerzy, sekretarz legacyjny w Poselstwie RP w Bernie II 313
- Nusbaum Henryk (1849–1937), lekarz neurolog i fizjolog, publicysta, wykładowca Uniwersytetu Warszawskiego II 130
- Obrzud Stanisław (1868–1944), prawnik, ekonomista, działacz społeczny i literat, urzędnik Ministerstwa byłej Dzielnicy Pruskiej w Poznaniu, współorganizator Izby Skarbowej w Wielkopolsce i na Pomorzu II 43, 131
- Olewiński Władysław, urzędnik GUZ I 747
- Oliveira Raul Regis de (1874–1942), dyplomata brazylijski, ambasador w Hadze II 285
- Olszański Ignacy (1883–1963), ksiądz katolicki, działacz społeczny i polityczny, w 1918 twórca organizacji polityczno-społecznej Polskiego Związku Chrześcijańsko-Demokratycznego na Litwie, od 1919 radny Wilna, poseł na Sejm Litwy Środkowej z listy Polskiego Centralnego Komitetu Wyborczego, poseł na Sejm Ustawodawczy z listy Narodowego Chrześcijańskiego Stronnictwa Pracy, członek Rady Naczelnej tego ugrupowania I 956, 963
- Olszewski Antoni (1879–1942), inż., minister przemysłu i handlu (1919–1920), minister pełnomocny do rokowań z Rosją i Ukrainą Sowiecką I 406, 460, 634; II 42, 62, 272
- Olszewski Kajetan Bolesław (1858–1944), od 1923 tytularny gen. broni WP, 1921–1927 sekretarz Kapituły Orderu „Odrodzenia Polski” I 545
- Olszowski Kazimierz (1865–1933), prawnik, dyplomata, poseł RP w Niemczech i Turcji, delegat Polski do rokowań z Niemcami w sprawie konwencji górnośląskiej, minister pełnomocny do obszarów Górnego Śląska I 254; II 212, 215, 242
- Orlando Vittorio Emanuele (1860–1952), prof. prawa, premier Włoch (X 1917–

- VI 1919), przewodniczący delegacji Włoch podczas konferencji pokojowej w Paryżu, senator Królestwa I 470, 472, 481
- Orleanu Mihail G. (1859–1942), prawnik rumuński, minister przemysłu i handlu w rządzie Brătianu, prezydent Izby Deputowanych (1922–1926) II 189
- Orsi Enrico, mjr armii włoskiej, urzędnik Ministerstwa Wojny II 102
- Orzechowicz Bolesław (1847–1927), ziemianin, mecenas kultury i sztuki, filantrop II 127
- Osiński Aleksander (1870–1956), gen. por., później gen. dyw. WP II RP, prezes Polskiego Czerwonego Krzyża I 543
- Ossowski Stefan Alfred (1874–1936), inż. elektryk, przemysłowiec, minister przemysłu i handlu (1922–1923) II 16, 17, 33, 35, 42, 56, 61, 62, 66, 78, 82, 89, 104, 112, 117, 133, 140, 148, 153, 157, 171, 173, 176, 184, 185, 195, 199, 212, 227, 235, 239, 244, 245, 272, 276, 281, 289, 312, 318, 322, 330, 341, 345, 348, 355
- Osuchowski Antoni (1849–1928), prawnik, publicysta, działacz narodowy na Śląsku, Warmii i Mazurach, w 1922 założył Towarzystwo Opieki Kulturalnej nad Polakami Zagranicą im. Adama Mickiewicza II 319
- Oultremont Guy d', mjr armii belgijskiej, adiutant Alberta I, króla Belgów II 191
- Paciorkowski Jerzy (1893–1957), prawnik naczelnik Wydziału Inspekcji w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej (od 1920) a od 1925 Wydziału Pracy i Walki z Bezrobociem, wojewoda kielecki (1930–1934), minister pracy i opieki społecznej (1934–1935) II 265
- Paczoski Władysław, starszy referent w Prezydium Rady Ministrów I 81, 144, 148, 165, 292
- Page Antoine de, dr, senator belgijski, prezes Belgijskiego Czerwonego Krzyża, członek Komitetu „Pro Polonia” I 616
- Pajewski Janusz I 29, 39, 51
- Pajor Marian (ok. 1874–1938), naczelnik wydziału w Ministerstwie Poczty i Telegrafów II 129
- Palada Dumitru, płk armii rumuńskiej, szef Sekcji II (wywiadowczej) Sztabu Generalnego (1921–1923) II 190
- Pallavicino Jerzy (Giorgio) Vicino, kpt. włoski, attaché poselstwa Włoch w Warszawie (1922) II 211
- Pansini Tommaso, mjr armii włoskiej II 102
- Paraschivescu Gheorghe, urzędnik MSZ Rumunii II 191
- Pasta Alberto, płk armii włoskiej II 101
- Pastenaci Natalia, wdowa po starszym referencie w Ministerstwie Kolei Żelaznych I 262, 264
- Pastuszyński, urzędnik Dep. Samorządowego w MSW II 265
- Pate Maurice (Maurycy) (1894–1965), amerykański inwestor bankowy i biznesmen, działacz humanitarny, dyr. Polsko-Amerykańskiego Komitetu Pomocy Dzieciom (1919–1922), dyr. naczelny Funduszu Pomocy Dzieciom ONZ (1947–1965) II 314
- Pawińska Maria (z domu Chrostowska, 1875–1934), działaczka społeczna, kierowniczką Kolonii Letnich II 130
- Pawlik Michał, nauczyciel jednoklasowej szkoły powszechnej w Czyżewie I 490
- Pawluć, dr, naczelnik Wydziału Szpitalnictwa Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarjatu do Spraw Walki z Epidemiami II 250, 264, 265
- Pazdro Zbigniew (1873–1939), prof. prawa, ekonomista, wykładowca uniwersytecki, działacz Stronnictwa Narodowego, członek Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie II 347
- Pączek Antoni Władysław (1891–1952), polityk socjalistyczny i związkowy, poseł na Sejm (1919–1935), prezydent miasta Lublina (1927–1929) II 241
- Pellegrinetti Ermenegildo (1876–1943), prałat, sekretarz i audytor nuncjatury w Polsce (1919–1922), arcybiskup

- i nuncjusz w Belgradzie, kardynał (1937) II 94, 103
- Penikis Mārtiņš (1874–1964), gen. łotewski, od 1920 szef Sztabu Generalnego Armii Łotewskiej II 43, 46
- Peretti de la Rocca Emmanuel de (1870–1958), dyplomata franc., dyr. polityczny na Quai d'Orsay w Paryżu, ambasador w Madrycie (1924–1929) i Brukseli (1929–1931) I 423, 442, 696
- Perłowski Jan (1872–1942), dyplomata, radca legacyjny Poselstwa w Bernie i sekretarz Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie, radca legacyjny w Poselstwie RP przy Stolicy Apostolskiej w Rzymie, poseł w Madrycie i Lizbonie I 410
- Perquel Lucien Jacob (1864–1925), bankier franc., mer miasta Montmorency II 99
- Perret Emanuel Ludovic, mjr armii franc. I 619
- Pershing John Joseph (1860–1948), gen. amerykański, głównodowodzący Amerykańskich Sił Ekspedycyjnych w 1917 (w związku z przystąpieniem USA do wojny) II 189
- Pessoa da Silva Eptácio Lindolfo (1865–1942), prezydent Brazylii (1919–1922), kawaler Orderu Orła Białego II 281, 283–285
- Pétain Philippe (1856–1951), marszałek Francji, polityk, minister wojny, ambasador w Madrycie, szef rządu Państwa Francuskiego (z siedzibą w Vichy) podczas II wojny światowej I 360, 361, 370, 371
- Petit Eugène (1871–1938), sekretarz generalny w Prezydium Rady Ministrów Republiki Francuskiej I 422; II 205
- Petlura Symon (1879–1926), ukraiński polityk, działacz socjaldemokratyczny, publicysta i krytyk, organizator ukraińskich sił zbrojnych, członek Sekretariatu Generalnego Ukraińskiej Centralnej Rady, główny ataman Armii Ukraińskiej Republiki Ludowej (od 1918), przewodniczący Dyrektoriatu Ukraińskiej Republiki Ludowej (9 V 1919–25 V 1926) I 39, 218; II 15
- Petrescu Comnen Nicolae (1881–1958), prawnik, dyplomata, parlamentarzysta, minister pełnomocny Rumunii przy Lidze Narodów (1923–1928), minister spraw zagranicznych (1938–1939) II 191
- Peyerimhoff Henri (1871–1953), przedsiębiorca, sekretarz Wydziału Kopalń w Ministerstwie Robót Publicznych Francji I 429; II 208
- Pfaffen Józef, obywatel Szwajcarii, amator na nieruchomości w Polsce I 149, 153
- Pheredyke Michail (Michael) (1842–1926), przewodniczący senatu Rumunii i premier ad interim II 189
- Philips Charles, dyr. Wydziału Propagandy Higieny Dziecka przy Amerykańskim Czerwonym Krzyżu w Polsce II 341, 342
- Piber Andrzej II 17*
- Picard Ernest Paul (1868–1948), ekonomista, pierwszy zastępca prezesa Banque de France II 286
- Piechocki Stefan (1883–1968), adwokat, minister sprawiedliwości (1925–1926), poseł na Sejm (1922–1927) II 131
- Piessac Jean Darier de, szef sekcji w Service des œuvres françaises à l'étranger przy MSZ Francji I 432; II 208
- Piip Antoni (Ants) (1884–1942), dyplomata, prof. prawa międzynarodowego na uniwersytecie w Tartu (Dorpacie), minister spraw zagranicznych Estonii (1919, 1921–1922) II 43, 45, 47, 48
- Pik Aleksander (1873–1943), gen. mjr armii imperium rosyjskiego i gen. bryg. WP I 541
- Pilat Stanisław (1881–1941), chemik, kierownik Katedry Technologii Nafty i Gazów Ziarnych Politechniki Lwowskiej, radca Izby Przemysłowo-Handlowej we Lwowie (1935), generalny dyr. Przedsiębiorstw Rafineryjnych koncernu „Dąbrowa” I 712
- Piltz Erazm (1851–1929), dziennikarz publicysta, polityk, członek Stronnictwa

- Polityki Realnej, prezes Agencji Polskiej w Lozannie i Komitetu Generalnego Pomocy Ofiarom Wojny w Szwajcarii, członek Komitetu Narodowego Polskiego, poseł w Belgradzie, wiceminister spraw zagranicznych (IV–V 1921), poseł w Pradze (1921–1922) I 163
- Piłsudski Józef (1867–1935), marszałek, polityk, działacz socjalistyczny i niepodległościowy, tymczasowy Naczelnik Państwa (22 XI 1918–22 II 1919), Naczelnik Państwa (22 II 1919–XII 1922), w czasie wojny polsko-sowieckiej Naczelnik Wódz, szef Sztabu Generalnego (1922–1923), po zamachu stanu w maju 1926 minister spraw wojskowych i Generalny Inspektor Sił Zbrojnych oraz premier (1926–1928 i 1930) I 30–32, 39, 51, 109, 120, 960, 964; II 15, 16, 24, 25, 104
- Pineda y Montserrat Luis de (?–1931), koniuszy królewskiego dworu hiszpańskiego w Madrycie I 446; II 103
- Pinon René (1870–1958), historyk i dziennikarz, redaktor naczelnik pisma „Revue des deux Mondes” I 432; II 208
- Piołunowski Karol, jeden z założycieli Komitetu „Pro Polonia” I 616
- Piotrowski Aleksander (1878–1933), lekarz psychiatra i neurolog, kierownik Krajowego Zakładu Psychiatrycznego w Dziekanówce II 130
- Piprek Jan (1887–1970), działacz społeczny i narodowy na Śląsku, członek Naczelnej Rady Ludowej II 274
- Pleszka Paweł, powstaniec górnośląski, ranny w skutek ataku niemieckich organizacji zbrojnych po zakończeniu walk I 615
- Pliszczyński Stanisław, prokurator przy sądzie okręgowym w Radomiu, podprokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie (mianowany 1921) I 462, 467
- Pluciński Leon (1875–1935), działacz ruchu narodowego, Komisarz Generalny RP w Wolnym Mieście Gdańsku (1921–1923) I 145, 219, 254, 400, 542; II 153, 245, 246, 265
- Pobóg-Krasnodębski Jerzy, inż., prowadził w Katowicach Centralne Biuro Karbidowe I 325
- Pobóg-Malinowski Władysław II 19, 24*
- Podczaski Jakub, dr praw, delegat GUZ na Śląsku Cieszyńskim w Bielsku I 393
- Podgórski Stanisław, honorowy Konsul RP w Teheranie (1919–1922) II 281, 283
- Podgórski, referent bezpieczeństwa publicznego przy Komisji Rządowej na Śląsku Cieszyńskim I 709, 758, 762
- Poincaré Raymond (1860–1934), polityk franc., między 1912 a 1929 pięciokrotny premier rządu, prezydent Republiki (1913–1920) I 360, 361, 368, 369, 697; II 168, 269
- Poisson Eugène-Frédéric, podintendent w armii franc. I 619
- Polok Paweł, chałupnik z Kiczyc koło Skoczowa na Śląsku Cieszyńskim, sekretarz Związku Robotników Rolnych I 392, 758, 760
- Polus Łucja, żona prezesa Związku Powstańców Wielkopolskich I 615
- Polus Stanisław, prezes Związku Powstańców Wielkopolskich I 615
- Pończyński – zob. Janta-Pończyński Leon
- Połomski Ksawery (1833–1924), ksiądz katolicki, proboszcz parafii w Wąbrzeźnie, wykładowca w Seminarium Duchownym w Pelplinie II 131
- Pomianowski Karol (1874–1948), prof. Politechniki Warszawskiej i kierownik Katedry Budownictwa Wodnego, wielokrotnie powoływany jako rzeczoznawca Ministerstw Robót Publicznych oraz Ministerstwa Komunikacji I 554
- Pongratz Kuno de (1883–1942), prawnik, pracownik austriackiej administracji państwowej, starosta w Cieszynie, a następnie we Frysztadzie (1919), komisarz rządowy Bielska od 1 V 1922, burmistrz Bielska (1922–1930) I 709, 758, 762
- Ponikowski Antoni (1878–1949), polityk, działacz społeczny, inż., premier i minister wyznań religijnych i oświecenia

- publicznego (19 IX 1921–6 VI 1922), kierownik Ministerstwa Sztuki i Kultury (19 IX 1921–5 III 1922), poseł na sejm (1930–1935) I 29–31, 33, 35, 38, 40–54, 63–66, 77, 78, 81, 84, 102, 103, 119, 121, 143, 144, 146, 148, 150, 153, 156, 159, 163–165, 168, 185, 187, 206, 208, 210, 217, 219, 222, 225, 233, 257, 258–262, 264, 275, 277, 282, 286, 321, 323, 341, 344, 355–357, 360, 376, 378, 400, 402, 406, 408, 456, 460, 461, 469, 471, 493–496, 498, 508, 510, 516, 519, 521, 534, 535, 537, 540, 621, 624, 625, 669, 670, 672, 681, 682, 695, 696, 706, 710, 763, 766, 769, 781, 782, 785, 790, 793, 869, 871, 885, 886, 888, 889, 891, 914, 916, 933, 935, 953–955, 958, 960, 963, 965, 969; II 15–17, 19, 24–27, 33–35, 37, 40–42, 45, 49, 54–56, 58, 60, 61, 65, 66, 68, 78, 80, 82, 84, 89, 90, 97, 104, 107, 112, 114, 116, 117, 119, 133, 134, 140, 141, 148, 153, 154, 171–173, 178, 184, 185, 187, 195, 197, 199, 201, 212, 215, 235, 236, 239, 240, 244–246, 272, 274, 276, 277, 280–282, 289, 291, 318, 319, 321, 322, 325, 330, 332, 341, 345, 346, 348, 349, 355, 357
- Ponsot Henri (1877–1963), dyplomata franc., konsul generalny, wysoki komisarz w Libanie i Syrii, ambasador w Ankarze (1936–1938) I 618
- Popiołek Franciszek (Antoni) (1868–1960), historyk i bibliotekarz, działacz społeczny, nauczyciel, dyr. gimnazjum w Cieszynie (1920–1932), oddelegowany przez PSL do Komisji Rządowej I 758; II 274
- Popławski Tomasz (pseud. Jan Szcześnie Rogala, 1878–1944), ziemianin, działacz społeczny, prezes Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, senator I 325
- Porzeziński Adam, starszy referent w Ministerstwie Przemysłu i Handlu I 707, 710
- Posadzy Franciszek (1843–1932), rolnik, działacz społeczny, powstaniec styczniowy II 131
- Potter David (1874–1962), kontradmirał amerykański, szef Biura Dostaw i Rachunków armii USA II 93
- Potulicki Michał I 66*
- Poujol Charles, kpt., referent ds. polskich we franc. Ministerstwie Wojny I 617
- Poznańska Halina, właścicielka willi w Skolimowie I 1008, 1010
- Prądyński Witold (1882–1952), prawnik, kierownik Dep. Sprawiedliwości w Ministerstwie byłej Dzielnicy Pruskiej (1919), doradca prawny przewodniczącego delegacji polskiej do rokowań gdańskich Leona Plucińskiego (1921), od VIII 1920 prezes oddziału poznańskiego Prokuraturii Generalnej, dyr. Dep. Ziem Zachodnich w Ministerstwie Sprawiedliwości, wykładowca prawa karnego na Uniwersytecie Poznańskim (1919–1921), w 1924 pełnomocnik polski w rokowaniach polsko-niemieckich, od 1925 notariusz na obwód Sądu Apelacyjnego w Poznaniu I 219, 917; II 129
- Prévost de Sansac de Traversey Charles Guy (1866–1947), płk armii franc. II 287
- Prince Albert (1883–1934), prawnik franc., prokurator Republiki II 287
- Prisse Albert, ppłk armii franc., podczas I wojny światowej komendant obozów dla jeńców pol. w środkowej Francji II 99
- Przanowski Stefan (1874–1938), inżynier i działacz gospodarczy, minister apro wizacji, minister przemysłu i handlu (XI 1920–IX 1921), kandydat do Sejmu Ustawodawczego (XI 1922) z ugrupowania Centrum Mieszczańskie I 272
- Przerębski Wincenty (ok. 1450–1513), biskup płocki (1498–1503), następnie kujawski, podkanclerzy koronny (1497–1499) I 793
- Przerwa-Tetmajer Kazimierz (1865–1940), poeta, nowelista, powieściopisarz, jeden z czołowych przedstawicieli literatury Młodej Polski II 123
- Przeździecki Stefan (1879–1932), ziemianin, prawnik, dyplomata, dyr. protokołu dyplomatycznego w MSZ (1919–1928), poseł na Sejm (1928–1932), ambasador RP we Włoszech (1929–1932) II 126

- Przeździng Lucja, mieszkanka Mysłowic, internowana w Sosnowcu przez polskie władze prokuratorskie I 463–465
- Przybylski Zdzisław, agent polskich służb policyjnych I 465, 466
- Pudlarz Franciszek (1883–1943), polityk socjalistyczny, poseł na Sejm Ustawodawczy i Sejm I kadencji (1919–1927) II 241
- Pujo Pierre, ppłk armii franc., oficer Francuskiej Misji Wojskowej w Polsce II 209, 365
- Purcell Launcelet M. (1878–1952), kpt. amerykański, służył w korpusie kwatermistrzowskim II 93
- Pużak Kazimierz (1883–1950), działacz i jeden z przywódców PPS, poseł na Sejm (1919–1935) II 241
- Pyka Robert, mieszkaniec Górnego Śląska, internowany w Sosnowcu przez polskie wojskowe władze prokuratorskie I 463, 464, 468
- Pysz Anna, współwłaścicielka nieruchomości w Komorowicach (koło Bielsko-Białej) II 159, 160
- Pysz Karol, współwłaściciel nieruchomości w Komorowicach II 159, 160
- Pytlakowski Ignacy (1881–1963), kurator okręgu szkolnego białostockiego II 159, 161
- Rachwał Stanisław (1886–?), bankowiec, pracownik Krakowskiej Miejskiej Kasy Obrachunkowej, dyr. Państwowego Banku Rolnego w Warszawie I 872, 877, 878
- Rackiewicz Władysław (1885–1947), polityk, społeczny i wojskowy, uczestnik I wojny światowej i walk z bolszewikami, minister spraw wewnętrznych w czterech rządach II RP (1921, 1925–1926, i 1935–1936), senator (z listy Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem) i marszałek Senatu III kadencji (1930–1935), wojewoda nowogródzki (1921–1924), wileński (1926–1931), krakowski (1935), pomorski (1936–1939), prezes Światowego Związku
- Polaków z Zagranicy (1934–1939), Prezydent RP na uchodźstwie (1939–1947) I 119, 120, 545; II 20
- Rackowski Feliks (1876–?), poseł na Sejm Orzekający Litwy Środkowej, wszedł do Sejmu Ustawodawczego, poseł na Sejm I kadencji I 956, 963
- Raczyński Aleksander (1872–1941), dr praw, polityk konserwatywny, prezes Krajowego Urzędu Odbudowy we Lwowie, minister rolnictwa i dóbr państwowych (1926) I 545, 711
- Raczyński Józef (1874–1931), dr praw, kierował resortem rolnictwa i dóbr państwowych (1921–1924 i 1926) I 32, 63, 65, 77, 81, 102, 119, 142–144, 148, 163, 165, 178, 185, 222, 239, 246, 257, 282, 292, 299, 321, 336, 341, 355, 357, 376, 400, 406, 460, 508, 519, 534, 621, 651, 669, 681, 706, 747, 763, 766, 771, 781, 790, 829, 843, 851, 865, 869, 888, 889, 909, 914, 932, 933, 953, 955, 960, 963, 965, 1003; II 17, 33, 35, 42, 54, 56, 61, 66, 78, 82, 89, 104, 112, 117, 133, 148, 153, 157, 171, 173, 176, 184, 185, 195, 227, 235, 239, 244, 281, 289, 312, 318, 322, 330, 341, 345, 348, 355
- Raczyński Marian (1864–1942), absolwent petersburskiego Instytutu Leśnego, dyr. zakładu zdrojowego w Ciechocinku (1894–1929) I 498, 506, 507
- Radosavljević (Radosavljevitch) Milan (1884–1966), dyr. dep. w Ministerstwie Skarbu Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców II 206
- Radziszewski Henryk Aleksander (1873–1923), ekonomista, publicysta, działacz Narodowej Demokracji, poseł na Sejm Ustawodawczy i I kadencji (1919–1927) II 125, 132
- Radziwiłł Leon Konstanty (1880–1927), arystokrata, mjr armii franc., w 1918 przewodniczył Polskiej Misji Wojskowej we Francji II 365
- Rainer, arcyksiążę habsburski z Żywca, właściciel dóbr Lanckorona-Izdebnik (od 1891) I 750

- Rakowiecki Kazimierz (1872–?), prawnik, wiceprezes Prokuratury Generalnej, sędzia Sądu Najwyższego II 282, 283
- Raoul Louis François (1871–1941), ppłk armii franc., dowódca 116. Batalionu Strzelców Alpejskich w I wojnie światowej II 287
- Rapacki Wincenty (1865–1943), aktor i reżyser teatralny, występował w teatrach warszawskich, pisarz dramatyczny, śpiewak I 545
- Rappa Giuseppe (1884–1927), rzeźbiarz, współzałożyciel Towarzystwa Polsko-Włoskiego w Mediolanie II 93, 211
- Raszka, kowal z dworu Bażanowicach, uczestnik napaści czynnej na komisję przetargową na Śląsku Cieszyńskim (XI 1921) I 392
- Rataj Maciej (1884–1940), polityk, działacz Stronnictwa Ludowego, w okresie międzywojennym poseł na Sejm Ustawodawczy oraz I, II i III kadencji, minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego (24 VII 1920–13 IX 1921), minister kultury i sztuki (11 VIII–13 IX 1921), marszałek Sejmu (1 XII 1922–26 III 1928), zastępujący prezydenta RP (16–22 XII 1922, 15 V–4 VI 1926) I 49, 916
- Rath Franciszek, obywatel austriacki, nabywca nieruchomości w Kętach II 324, 325
- Rath Salomea z Witkowskich, obywatelka austriacka, nabywczyni nieruchomości w Kętach II 324, 325
- Ratti Ambrogio Damiano Achille (1857–1939), duchowny katolicki, arcybiskup i nuncjusz apostolski w Polsce (1919–1921), metropolita Mediolanu (1921–1922), kardynał (od IX 1921), papież Pius XI (1922–1939) I 209, 210, 215, 216; II 103
- Ratzek Ojrzym, mieszkaniec Górnego Śląska, zatrzymany przez polskie władze wojskowe w Sosnowcu I 464
- Raux Fernand Jérôme Urbain (1863–1955), prefekt paryskiej policji, przewodniczący franc. delegacji do komisji ds. odszkodowań (1921–1922) I 422; II 205
- Rebuffat Jean, poeta franc., korespondent gazety „La Dépêche de Toulouse” II 211
- Reger Tadeusz (1872–1938), działacz socjalistyczny na Śląsku Cieszyńskim, legionista Józefa Piłsudskiego, poseł do parlamentu Rzeszy, na Sejm Ustawodawczy i na Sejm RP (1919, 1922, 1928 i 1930), prezes Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego I 761; II 241
- Regnault Pierre (1864–1937), płk armii franc., oficer Francuskiej Misji Wojskowej w Polsce II 209
- Rejdych Franciszek (1874–1963), działacz socjalistyczny, poseł na Sejm Ustawodawczy II 241
- Reklewski Marian, właściciel majątku w Wielątkach koło Wyszkowa II 235, 236
- Remès Albert, sekretarz Poselstwa Belgii w Warszawie, konsul generalny Belgii w Rydze (od IV 1922) II 207
- Renoux Eugène, ppłk franc., członek Franc. Misji Wojskowej w Polsce, wykładowca taktyki ogólnej w pol. Szkole Sztabu Generalnego II 209
- Renty Ernest Amédée de (1869–1934), płk armii franc., pisarz II 287
- Rey Henri-Louis (Henryk Ludwik), ppłk armii franc. II 287
- Reymont Władysław (1867–1925), prozaik i nowelista, w 1921–1925 członek Kapituły Orderu „Odrodzenia Polski”, w 1924 laureat Nagrody Nobla w dziedzinie literatury I 545
- Riemer Jan (1876–1941), nauczyciel, kurator okręgu szkolnego pomorskiego II 159, 161
- Robnett John David, płk., oficer służb zaopatrzeniowych Marynarki Wojennej USA II 92
- Rochefort Mikołaj de (1846–1905), ros. inż. architekt, autor projektu i budowniczy pałacu w Białowieży II 360
- Rockefeller John D. (1839–1937), amerykański przedsiębiorca, miliarder, filantrop,

- fundator Uniwersytetu Chicagowskiego II 68, 84, 87
- Rodich właśc. Rodich-Laskowski Berlinenkampf Daniel von (1884–1957), prawnik, urzędnik, właściciel dóbr Bażanówka I 462, 467
- Roels Edgar (1860–?), dziennikarz franc., redaktor „Le Temps” I 432; II 208
- Rogała Tomasz (1860–1951), właściciel zakładu pantoflarskiego w Kościerzynie, jeden z przywódców ruchu młodokaszubskiego II 131
- Rogalski Stanisław, wicedyr. dep. budżetowego w Ministerstwie Skarbu I 884
- Rogers Harry L. (1867–1925), oficer amerykański (później gen. dyw.) II 92, 286
- Roman Walery (1877–1952), prawnik, działacz państwowy i społeczny, wojewoda poleski (1921–1922), delegat rządu na Litwę Środkową (1922–1924), senator (1928–1935) II 114, 115, 150, 186
- Romanowowie, rosyjska dynastia i rodzina panująca (od 1613 do detronizacji Mikołaja II w 1917) I 749
- Romei Longhena Giovanni Girolamo (1865–1944), gen. armii włoskiej, członek Misji Międzysojusznicznej do Polski II 285
- Roos Georg, komandor armii fińskiej I 617, 978
- Rosset Aleksander (1866–1933), działacz społeczny i samorządowy, poseł na Sejm Ustawodawczy wybrany z mandatu Związku Ludowo-Narodowego, utworzył klub Stronnictwa Mieszczańskiego, członek Rady Obrony Państwa II 16
- Rostek Józef (1859–1929), lekarz w Raciborzu, dr, działacz społeczny na Górnym Śląsku I 544
- Rottermund Stefan Waław (1878–1945), lekarz chirurg i ginekolog, poseł na Sejm Ustawodawczy, wiceprezydent Warszawy (1923–1927) II 74
- Roux Charles Henri, podintendent wojsk franc. II 192
- Rozwadowski Tadeusz (1866–1928), gen. artylerii, szef Sztabu Generalnego armii polskiej w rozstrzygającej fazie wojny polsko-sowieckiej (1920), w maju 1926 dowódca sił rządowych w walce z wojskami wiernymi marszałkowi Piłsudskiemu I 543
- Różański Adam (1874–1940), specjalista w dziedzinie gospodarki wodnej, prof., wykładowca akademicki, dyr. dep. w Ministerstwie Robót Publicznych II 212
- Rudek Franciszek, prezes Związku Kolejarzy Polskich, ranny w zajściach antypolskich wywołanych przez niemieckie organizacje zbrojne po Powstaniu Górnos Śląskim I 615
- Rudowski Szymon (1875–1941), inż. hutnik, naczelnik Wydziału Przemysłu i Handlu w Urzędzie Wojewódzkim Śląskim I 325
- Rudzki Zdzisław (1879–1952), przyrodnik i nauczyciel, dyrektor nowo założonego Gimnazjum im. Stefana Batorego w Warszawie I 541
- Rundstein Szymon (1876–1942), prof. prawa międzynarodowego na Wolnej Wszechnicy Polskiej, naczelnik Wydziału Prawnego MSZ (główny radca prawny), członek Komisji do Stopniowej Kodyfikacji Prawa Międzynarodowego przy Lidze Narodów (1923–1939) II 127
- Ruszczyc Ferdynand (1870–1936), malarz, grafik, rysownik, prof. Uniwersytetu Wileńskiego II 126
- Rybczyński Mieczysław (1873–1937), inż. hydrotechniki, prof. Politechniki Warszawskiej, zasłużony dla prac regulacyjnych górnych biegów rzek południowej Polski, podsekretarz stanu, a potem kierownik Ministerstwa Robót Publicznych (1922, 1925–1926) I 148, 178, 185, 208, 222, 234, 239, 257, 262, 282, 292, 299, 341, 355, 406, 460, 534, 933; II 35, 42, 50, 53, 54, 56, 62, 66, 78, 82, 89, 104, 112, 117, 133, 140, 148, 153, 157, 171, 173, 176, 184, 185, 195, 199
- Rychliński Karol Edward (1864–1931), lekarz psychiatra, działacz społeczny, wiceprezydent Warszawy, współzałożyciel

- Szpitala Psychiatrycznego w Drewnicy I 689; II 130
- Rychłowski Stanisław, radca ministerialny przy Komisariacie Generalnym RP w Wolnym Mieście Gdańsku I 917
- Rymer Józef (1882–1922), górnik, polityk, jeden z przywódców III powstania śląskiego, poseł na Sejm Ustawodawczy, wojewoda śląski (II–XII 1922) I 152, 162, 368, 758; II 215, 224, 225, 312
- Rymowicz Zygmunt (1865–1939), prawnik, sędzia Sądu Najwyższego (1918–1921), wiceminister sprawiedliwości (1921–1922) I 148, 165, 178, 321, 355, 706, 763, 766; II 104, 148, 235, 239, 244, 245, 272, 281, 289, 312, 318, 322, 330, 341, 345, 348, 355
- Rzentkowski właśc. Rzętkowski Kazimierz (1870–1924), lekarz internista, endokrynolog, działacz społeczny, szef I Katedry Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Warszawskiego, dziekan Wydziału Lekarskiego tamże (1921–1922) II 125, 131
- Sabasch (właśc. Sabass) Maksymilian (1874–?), przemysłowiec, dyr. Huty Laura, działacz mniejszości niemieckiej na Górnym Śląsku II 274
- Sabat Mikołaj, nauczyciel, dr, dyr. ukraińskiego gimnazjum w Stanisławowie I 660
- Sahanek Witold, dr, uczestnik (ekspert) rokowań polsko-gdańskich o umowę z 24 X 1921 I 918
- Sahm Heinrich (1877–1939), nadburmistrz Gdańska, pierwszy (bezpartyjny) prezydent Senatu Wolnego Miasta Gdańska (1920–1930), nadburmistrz Berlina (1931–1935) I 148
- Saint-Victor de Saint-Blancard Louis Clément de (1878–1952), historyk i dziennikarz franc. I 433; II 208
- Sakowicz, delegat Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, przewodniczący Komisji Przetargowej w Cieszynie I 758
- Sapieha Adam Stefan (1867–1951), szambelan papieża Piusa X (1906–1911), biskup krakowski (1911–1951), po ustanowieniu metropolii w 1926 arcybiskup, nieformalnie kierował episkopatem Polski pod okupacją niemiecką, kardynał od 1946 I 543, 675
- Sapieha Adam, właściciel nieruchomości we Wrocławiu I 1008, 1010
- Sapieha Eustachy (1881–1963), polityk konserwatywny, minister spraw zagranicznych (23 VI 1920–20 V 1921), sygnatariusz traktatów sojuszniczych z Francją i Rumunią, poseł na sejm II RP I 207, 449
- Sarrazin Gabriel (1853–1935), poeta, tłumacz i krytyk, członek honorowy lionńskiej grupy stowarzyszenia „Les Amis de la Pologne” I 437; II 210
- Saryusz-Wolski Waław (1870–1933), założyciel warszawskiej agencji fotograficznej, jeden z twórców fotografii polskiej I 131
- Sawinkow Borys (1879–1925), ros. działacz polityczny, wiceminister wojny w ros. Rządzie Tymczasowym (1917), rzecznik orientacji propolskiej i przewodniczący Rosyjskiego Komitetu Politycznego w Warszawie (1920–1921) I 218; II 15
- Schaffer Franciszek, obywatel czechosłowacki, nabywca majątku Marianówka koło Równego II 235, 236
- Scheibler Anna z d. Werner (1835–1921), żona Karola Wilhelma Scheiblera, jednego z największych właścicieli zakładów przemysłu włókienniczego w Łodzi I 1008, 1010
- Schleicher Filip (1870–1932), prawnik, wiceprezydent Lwowa II 95, 154
- Schmidt Augustyn, powstaniec śląski, zabity przez niemieckie ugrupowania zbrojne w czasie zajęć antypolskich pow. gliwickim I 614
- Schmidt Emil, dyr. Dep. Skarbowego w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej I 541; II 132
- Schneider Wilhelm, obywatel Górnego Śląska zatrzymany przez polskie władze bezpieczeństwa i przewieziony do Sosnowca I 463–467; II 105

- Schrötter Otto, obywatel Górnego Śląska zatrzymany przez polskie władze bezpieczeństwa i przewieziony do Sosnowca I 463, 465
- Schvindt Ludwik August (1972–1936), płk armii fińskiej II 49
- Schwechten Franz, architekt niemiecki, m.in. projektant zamku Hohenzollernów w Poznaniu I 520
- Sempołowski Antoni (1847–1936), kierownik Wydziału Hodowli Roślin oraz Zakładu Reprodukcyjnego Nasion Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach I 219, 264; II 200, 201
- Serafin Franciszek II 21*
- Serrigny Bernard (1870–1954), gen. armii franc., współpracownik marszałka Pétaína, sekretarz generalny Conseil Supérieur de la Défense Nationale I 618
- Serruys Daniel Jean Louis (1875–1950), ekonomista franc., dyr. dep. we franc. Ministerstwie Handlu i Przemysłu II 288
- Seyda Władysław (1863–1939), prawnik, poseł na Sejm Ustawodawczy, minister byłej dzielnicy pruskiej (1919–1920), I prezes Sądu Najwyższego (1924–1929) II 131
- Seyda Zygmunt (1876–1925), prawnik, działacz Narodowej Demokracji, publicysta, poseł na sejm pruski i Sejm II RP I 219, 264, 400–403, 653, 654, 667, 845, 846, 853, 854
- Sforza Carlo (1872–1952), włoski polityk i dyplomata, minister spraw zagranicznych (1920–1921 i 1947–1951), emigrant polityczny w dobie faszyzmu, przewodniczący Izby Deputowanych (1945–1946) I 470, 472, 480, 486
- Siccard René, konsul (II klasy) Francji w Warszawie, szef biura kontroli zagranicznej w MSZ Francji I 433; II 208
- Sichno Aarne, płk armii fińskiej I 617, 978
- Sichvoo, kpt. armii fińskiej II 49
- Siedlecki Michał (1873–1940), prof. zoologii na UJ, pierwszy rektor Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, członek Kapituły Orderu „Odrodzenia Polski” I 545
- Siegmund Alfred, mieszkaniec Górnego Śląska, zatrzymany i internowany przez polskie śledcze władze wojskowe w Sosnowcu I 463, 465, 468
- Sienkiewicz Henryk (1846–1916), powieściopisarz, publicysta, laureat literackiej Nagrody Nobla (1905) za powieść *Quo vadis* II 97, 209
- Sienkiewicz Karol Kazimierz (1793–1860), poeta, tłumacz, historyk, wydawca, publicysta, działacz społeczno-polityczny i współtwórca Biblioteki Polskiej w Paryżu I 444
- Sikora Ignacy (1882–1969), prezes Związku Metalowców Zjednoczenia Zawodowego Polskiego (ZZP), działacz Narodowej Partii Robotniczej, członek Tymczasowej Rady Wojewódzkiej Województwa Śląskiego II 273
- Sikorski Bolesław Ignacy (1884–1940), prawnik i ekonomista, minister kolei żelaznych w pierwszym gabinecie Ponińskiego, od 13 VI 1922 dyr. Śląskiej Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych I 32, 63, 65, 77, 81, 102, 119, 143, 144, 148, 165, 178, 185, 208, 222, 248, 262, 292, 299, 321, 341, 357, 400, 406, 469, 495, 496, 508, 635, 651, 669, 670, 681, 706; II 312, 314
- Sikorski Stanisław (1855–1929), ziemianin, działacz ruchu narodowego na Pomorzu Gdańskim, starosta chojnicki II 131
- Sikorski Władysław (1881–1943), polityk, gen., szef Sztabu Generalnego WP, premier (XII 1922–V 1923), minister spraw wojskowych (1924–1925), premier i Naczelnny Wódz na uchodźstwie (1939–1943) I 260, 275, 508, 543, 624, 669, 670, 678, 888; II 56, 117, 122, 318, 330
- Silander Sven, kpt. i mjr armii fińskiej I 617, 978; II 49
- Simon Alfred, dyr. Izby Skarbowej w Lublinie II 128

- Simon Gustaw (1878–1941), ekonomista, specjalista w zakresie ubezpieczeń społecznych, polityk, kierownik resortu pracy i polityki społecznej (1924), prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (1926–1928), przywódca Ligi Państwowości Polskiej I 81, 102, 119, 185, 376, 469, 508, 519; II 195
- Simrtleff Dwight K., oficer amerykański II 91
- Sirotko, konfident polskich służb defensywy na Górnym Śląsku I 466
- Skarbiński Stanisław Marian (1857–1925), inż. górnictwa, mechanik, dyr. kopalni w Grodźcu koło Będzina, działacz gospodarczy i społeczny, wiceprezes Rady Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów (1920) I 712
- Skirmunt Konstanty (1866–1949), polityk i dyplomata, minister spraw zagranicznych (1921–1922), poseł RP we Włoszech (1919–1921) i Londynie (1922–1934, ambasador od 1929) I 32, 33, 38–43, 50, 51, 63, 65, 68, 69, 77, 81, 91, 102, 126, 143, 144, 147, 148, 150, 163, 165, 178, 185, 208, 213, 214, 216, 218, 221, 222, 234, 239, 257, 260, 262, 266, 268, 270, 271, 275, 321, 326, 335, 341, 357, 367, 369–371, 376, 396, 400, 403, 404, 406, 460, 469, 479–483, 493, 495, 506, 519, 525, 534, 537, 621, 635, 641, 651, 666, 667, 669, 670, 675, 681, 684, 704, 706, 763, 766, 781, 790, 812, 843, 854, 855, 865, 869, 874, 888, 933, 953, 955, 960, 963, 965, 981, 986, 1003; II 15, 16, 22–25, 33, 35, 42, 56, 61, 124, 143, 147, 167–169, 235, 239, 244, 245, 272, 276, 281, 289, 312, 314, 317, 318, 321, 322, 327, 330, 335, 341, 345, 348, 355
- Skoczek Tadeusz I 40*
- Skórewicz Kazimierz (1868–1950), architekt i konserwator, współzałożyciel Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości (1906), członek Rady Komisji Odbudowy Kraju i Racjonalnego Budownictwa przy Tymczasowej Radzie Stanu Królestwa Polskiego, naczelnik Zarządu i członek Komitetu Nadzorczego Gmachów Reprezentacyjnych RP I 811
- Skrzyński Aleksander (1882–1931), dyplomata i polityk, poseł RP w Rumunii (1919–1922), premier (XI 1925–V 1926), minister spraw zagranicznych w trzech rządach (1922–1923, 1924–1926) II 126
- Skrzypek Andrzej I 40; II 22*
- Skulski Leopold (1877–po 1939), inż. chemik, farmaceuta, nadburmistrz m. Łodzi (29 IX 1917–22 II 1919), poseł na Sejm Ustawodawczy, premier (13 XII 1919–9 VI 1920), minister spraw wewnętrznych (24 VII 1920–28 VI 1921) I 30, 31
- Skupiewski Lucjan Julian (1876–1949), rumuński lekarz narodowości polskiej, wiceburmistrz Bukaresztu I 416; II 191
- Skwarczyński Jan (1857–1933), zastępca dyr. Izby Skarbowej we Lwowie II 282, 283
- Sloth Azel Christian Skougaard, duński dr weterynarii I 617, 978
- Smaragd (1885–po 1935) (właśc. Paweł Łatyszenko), duchowny prawosławny rosyjski, archimandryta Cerkwi prawosławnej, przeciwnik starań o autokefalię polskiego kościoła prawosławnego, sprawca zamachu na życie metropolity warszawskiego Jerzego (Jaroszewskiego) w 1923 II 328
- Smets Charles, obywatel belgijski, sekretarz generalny biura komisji ds. odszkodowań wojennych w Wiesbaden II 194
- Smoleński Władysław (1851–1926), historyk, czołowy przedstawiciel tzw. szkoły warszawskiej, prof. Uniwersytetu Warszawskiego, członek Towarzystwa Historycznego we Lwowie I 541
- Smoluchowski Józef, nauczyciel 2-klasowej publicznej szkoły powszechnej w Prekutach Nowych I 490
- Smulikowski Julian (1880–1934), nauczyciel, polityk socjalistyczny i związkowy, jeden z liderów Związku Nauczycielstwa Polskiego, poseł na Sejm (1919–1930) II 241

- Smulski Jan (1867–1928), działacz Polonii Amerykańskiej, członek Komitetu Narodowego Polskiego, współpracownik Ignacego Jana Paderewskiego i twórca tzw. Wydziału Narodowego I 689
- Sobański Władysław (1877–1943), polityk i dyplomata, członek Komitetu Narodowego Polskiego, poseł RP w Belgii i Luksemburgu (1919–1924), a następnie w Madrycie i Lizbonie (1924–1927) II 313, 318
- Sobolewski Bronisław (1870–1924), prawnik, adwokat, prezes Sądu Apelacyjnego (1918), Generalny Komisarz Wyborczy podczas wyborów do Sejmu Ustawodawczego, minister sprawiedliwości (1919, 1921–1922) I 63, 65, 77, 81, 102, 119, 143, 144, 185, 208, 222, 234, 239, 257, 260, 262, 275, 282, 292, 299, 341, 357, 376, 406, 451, 469, 493, 495, 508, 519, 534, 537, 621, 635, 651, 669, 670, 681, 781, 790, 812, 843, 855, 865, 869, 885, 888, 889, 914, 930, 933, 953, 955, 960, 963, 965, 1003, 1007; II 16, 33, 35, 42, 54, 56, 61, 62, 66, 78, 82, 89, 112, 117, 124, 133, 140, 153, 157, 171, 173, 176, 184, 185, 195, 199, 212, 227
- Sogno Vincenzo, ppłk armii włoskiej II 101
- Sokal Franciszek (1881–1932), inż., delegat rządu polskiego do Rady Administracyjnej Międzynarodowego Biura Pracy, minister pracy i opieki społecznej (1924–1925), delegat polski przy Lidze Narodów (1926–1932) I 158
- Sokołowski Alfred (1849–1924), lekarz internista, ftyzjatra, prof. Uniwersytetu Warszawskiego I 544
- Solvay Ernest (1838–1922), belgijski chemik, przemysłowiec i filantrop, założyciel Międzynarodowego Instytutu Fizyki I 616
- Sołtan Władysław Eugeniusz (1870–1943), prawnik, wojewoda warszawski (19 XI 1919–19 XII 1923, 22 III 1924–24 XI 1927), delegat rządu pol. na Litwie Środkowej (4 II–6 IV 1922), minister spraw wewnętrznych (1923–1924) I 844; II 127
- Sonnino Giorgio Sidney (1847–1922), włoski prawnik i polityk konserwatywny, premier (1906 i 1909–1910), minister spraw zagranicznych (1914–1919), sygnatariusz traktatu londyńskiego (1915), w następstwie którego Włochy przystąpiły do I wojny światowej po stronie ententy, uczestnik Konferencji Pokojowej w Paryżu I 449, 470, 472, 481, 482
- Sosnkowski Kazimierz (1885–1969), minister spraw wojskowych (1920–1923, 1923–1924), przewodniczący Komitetu Uzbrojenia Armii, Naczelnny Wódz na uchodźstwie (1943–1944) I 32, 63, 65, 77, 81, 102, 119, 144, 148, 163, 169, 178, 208, 222, 225, 229, 234, 239, 260, 262, 282, 292, 299, 310, 313, 317, 321, 332, 336, 339, 355, 374, 376, 400, 406, 460, 493, 495, 534, 537, 609, 610, 621, 681, 706, 763, 790, 843, 855, 869, 884, 889, 914, 931, 933, 947, 949, 950, 953, 955, 960, 965, 1003; II 16, 19, 33, 42, 66, 78, 89, 112, 133, 140, 148, 171, 173, 176, 185, 199, 212, 235, 239, 244, 245, 272, 281, 289, 312, 315, 322, 341, 355
- Spilimbergo Valtramo, por. armii włoskiej I 619
- Srzednicki Stanisław (1840–1925), prawnik i wieloletni sędzia, I Prezes Sądu Najwyższego (1917–1922) II 128
- Staniszewska Zofia, córka adwokata Walentego Staniszewskiego II 141, 142
- Staniszewski Stanisław (1864–1925), adwokat, prezes Rady Głównej Opiekuńczej (1919–1921), prezydent Związku Chrześcijańskiej Młodzieży Męskiej (YMCA) w Polsce (1923–1925) II 130
- Staniszewski Waclaw (1885–1941), ekonomista, dyr. Państwowego Banku Rolnego, podsekretarz stanu w Ministerstwie Skarbu I 706, 710, 714, 715
- Staniszewski Walenty (1859–1920) adwokat, wiceprezydent Krakowa, poseł na galicyjski Sejm Krajowy i członek Rady Państwa w Wiedniu II 142
- Stanley E.D., oficer armii amerykańskiej II 91

Stasiak Robert I 50

Stayer Edgar S. (1876–1959), płk armii amerykańskiej II 92

Steczkowski Jan Kanty (1862–1929), ekonomista, prawnik, polityk, bankowiec, premier Królestwa Polskiego (4 IV–2 X 1918), minister skarbu (1917–1918 i 1920–1921) I 335, 706, 716, 717

Steen de Jehay van den, członkini Komitetu „Pro Polonia” I 616

Stefańczyk, dr, pracownik Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych II 123

Stefański Zygmunt (1875–1937), prawnik, dziennikarz, chargé d'affaires w poselstwie przy Królestwie Serbów, Chorwatów i Słoweńców oraz w Rosji Sowieckiej II 185

Stefczyk Franciszek (1861–1924), nauczyciel, ekonomista, działacz społeczny, spółdzielczy i ruchu ludowego, inicjator zakładania spółdzielczych kas oszczędnościowo-pożyczkowych, znanych później jako Kasy Stefczyka, naczelny dyr. Centralnej Kasy Spółek Rolniczych w Warszawie, dr, założyciel i dyr. od 1909 Kasy Centralnej Spółek Rolniczych w Warszawie, w 1919 dyr. generalny Polskiego Państwowego Banku Rolnego, prezes GUZ, kandydat na prezesa Rady Nadzorczej Państwowego Banku Rolnego w Warszawie I 711, 855, 858, 861

Stein Ignacy (1875–1964), nauczyciel, działacz oświatowy, dyr. Dep. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Ministerstwie byłej Dzielnicy Pruskiej I 407, 541; II 79

Stelmachowski Bronisław Antoni (1883–1940?), prawnik, od 1924 prof. Uniwersytetu Poznańskiego, sędzia Sądu Najwyższego (1920–1924 i 1928–1938), sędzia w polsko-niemieckim Trybunale Rozjemczym dla Górnego Śląska (1928–1938), od 1938 prezes Sądu Apelacyjnego dla okręgów Poznania i Torunia, członek Trybunału Kompetencyjnego I 919

Stesłowicz Władysław (1867–1940), prawnik, polityk, poseł na Sejm Ustawodawczy,

minister poczt i telegrafów (1920–1922), założyciel Unii Narodowo-Państwowej (1922), członek „Lewiatana”, prezes Zjednoczenia Stanu Średniego (1928) I 32, 33, 63, 65, 77, 81, 102, 119, 148, 151, 163, 165, 178, 180, 185, 208, 222, 234, 236, 239, 240, 255, 260, 262, 275, 282, 292, 295, 299, 301, 321, 341, 355, 357, 376, 400, 406, 460, 493, 495, 496, 508, 519, 534, 537, 621, 635, 363, 651, 653, 669, 670, 681, 705, 706, 763, 766, 781, 785, 790, 812, 816, 843, 845, 849, 855, 857, 865, 866, 869, 885, 888, 889, 914, 955, 960, 963, 965, 1003, 1006, 1007; II 17, 33, 35, 42, 54, 56, 61–63, 66, 78, 82, 89, 104, 112, 117, 133, 140, 148, 153, 157, 159, 171, 173, 176, 184, 185, 195, 199, 204, 212, 227, 230, 235, 239, 244, 245, 272, 276, 281, 289, 312, 313, 318, 322, 330, 341, 345, 348, 355

Stoiński Jan Stefan (1884–1926), ekonomista, urzędnik państwowy, kierownik Ministerstwa Apropowizacji w gabinetach Witosa i Ponikowskiego, dyr. Biura Statystycznego Polskiej Dyrekcji Ubezpieczeń w Warszawie I 81, 102, 119, 143, 144, 148, 163, 165, 177, 178, 185, 189, 208, 222, 234, 239, 260, 262, 275, 282, 292, 299, 321, 341, 355, 357, 376, 406, 460, 493, 496, 508, 621

Stolpe Kazimierz (1867–1927), organizator hodowli i wyścigów konnych, komisarz rządu pol. ds. rewindykacji w Niemczech II 130

Stolzman Zdzisław, lekarz, doc. dr, komisarz ds. walki z epidemiami I 525; II 123

Stoyadinovitch (Stojadinović) Milan (1888–1961), minister finansów Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców a następnie Jugosławii (1922–1935), premier Jugosławii (1935–1939) II 206

Strandman Otto August (1875–1941), polityk i dyplomata, minister sprawiedliwości i rolnictwa (1918), premier (1919) i prezydent Estonii (1929–1931), deputowany do parlamentu estońskiego II 43, 46, 48

Strasburger Henryk Leon (1887–1951), prawnik, ekonomista, polityk, kierownik

- Ministerstwa Przemysłu i Handlu (1921–1923), Komisarz Generalny RP w Wolnym Mieście Gdańsku, minister skarbu (9 XII 1939–14 VII 1943) I 33, 43, 63, 65, 77, 119, 142–144, 148, 163, 165, 178, 185, 208, 222, 234, 239, 257, 260, 262, 275, 282, 292, 299, 321, 331, 341, 351, 357, 400, 406, 460, 469, 496, 508, 514, 519, 534, 537, 621, 670, 681, 704, 706, 763, 766, 774, 781, 790, 812, 843, 855, 865, 869, 888, 889, 914, 933, 953, 955, 960, 963, 965, 1003, 1007; II 54, 126, 235, 312, 313
- Strowski Fortunat (1866–1952), historyk literatury, krytyk literacki, eseista, prof. Sorbony w Paryżu I 433; II 208
- Struś Władysław, ppłk, sędzia Wojskowego Sądu Apelacyjnego w Warszawie I 462, 464, 467, 468
- Studziński Władysław Sylwester (1879–1963), prawnik, wiceminister i wieloletni podsekretarz stanu w PRM, w 1922 dyr. Dep. Administracyjnego w PRM, członek Komitetu Nadzorczego Gmachów Reprezentacyjnych RP I 63, 65, 77, 81, 102, 119, 132, 135, 144, 148, 163, 165, 168, 185, 208, 222, 234, 260, 275, 282, 292, 299, 321, 355, 357, 376, 508, 542, 681, 706, 763, 766, 781, 790, 811, 812, 843, 855, 865, 869, 889, 914, 933, 965, 1003, 1007; II 35, 42, 54, 56, 62, 78, 89, 104, 112, 117, 140, 148, 153, 157, 176, 185, 195, 199, 239, 244, 245, 272, 276, 281, 318, 322, 348, 355
- Styczyński Wincenty (1872–1922), lekarz, działacz narodowy, radny miejski i przewodniczący frakcji pol. w Gliwicach (1919–1922); zamordowany przez bojówkarza niemieckiego podczas pełnienia obowiązków lekarskich I 546, 614, 1025; II 145
- Suleja Włodzimierz II 16, 25*
- Surzycki Stanisław (1876–1944), inż., dyr. generalny Koncernu Huty „Pokój”, dyr. Towarzystwa Starachowickich Zakładów Górniczych I 712
- Swinarski Teodor (1891–1975), prawnik, starszy referent w PRM, a potem naczelnik wydziału w Ministerstwie Rolnictwa, sędzieja Najwyższego Trybunału Administracyjnego I 781, 790, 843, 955; II 35, 56, 199, 212
- Swoboda Emil, mieszkaniec Szopienic I 463, 464
- Sygit Bogusław I 103*
- Sykulski Kazimierz (mylnie Sykula, 1882–1941), ksiądz katolicki, poseł na Sejm Ustawodawczy z listy Narodowego Zjednoczenia Ludowego II 255, 265
- Symmonds Charles J. (1866–1941), płk. armii amerykańskiej (następnie gen. bryg.) II 91
- Szaflik B., dyr. Banku Przemysłowego w Katowicach, uczestnik (rzeczoznawca) delegacji polskiej w rokowaniach o konwencję górnośląską I 325
- Szafraniec Władysław, mieszkaniec miejscowości Szaniec I 354
- Szarota Marceli (1876–1951), dziennikarz i dyplomata, chargé d'affaires w Wiedniu (1919–1921) i Charkowie jako stolicy Ukrainy Sowieckiej (1923–1924), naczelny redaktor „Gazety Lwowskiej” (1927–1935) I 166
- Szarski Marcin (właśc. Marcin Feintuc, 1868–1941), prawnik, ekonomista, bankowiec, działacz gospodarczy, publicysta, polityk, senator I, II i III kadencji (1922–1935), prezes Dyrekcji Polskiego Banku Przemysłowego we Lwowie I 711
- Szczepaniak Adam, założyciel (1920) i dyr. Agencji Wschodniej (East Express, Agence Télégraphique de l'Est) I 126, 132, 135
- Szczepanik Stanisław Kazimierz, rotmistrz, szef ekspozytury Oddziału II Sztabu Generalnego w Poznaniu, komisarz dla spraw wymian jeńców, aresztowanych i internowanych I 870, 872, 874
- Szczerkowski Antoni (1881–1960), włókniarz, działacz związkowy i socjalistyczny, poseł na Sejm (1919–1935) II 241
- Szebeko Ignacy (1859–1937), prawnik, członek rosyjskiej Rady Państwa, pierwszy

- chargé d'affaires RP w Berlinie (1920–1921), poseł na Sejm RP I kadencji I 669
- Szelązek Adolf Piotr (1865–1950), biskup pomocniczy płocki (1918–1925), biskup ordynariusz łucki (1926–1950) I 541
- Szembek Jan (1881–1945), poseł RP w Budapeszcie (1921–1924), poseł w Brukseli (1924–1927), poseł w Bukareszcie (1927–1932), podsekretarz stanu w MSZ (1932–1939) I 254
- Szenajch Władysław (1879–1964), lekarz pediatra, prof. Uniwersytetu Warszawskiego, organizator służby zdrowia II 130
- Szeptycki Andrzej, (1865–1944), duchowny grekokatolicki, biskup stanisławowski (1899–1900), arcybiskup metropolita lwowski i halicki, biskup kamieniecki (1900–1944) I 411
- Szeptycki Stanisław (1867–1950), gen. broni, komendant Legionów Polskich, szef Sztabu Generalnego (1918–1919), minister spraw wojskowych w rządzie Witosa (1923) I 222, 233, 543; II 312, 313
- Sztejner Józef, adwokat, radca Prokuraturii Generalnej RP I 870, 872, 876
- Szubert, naczelnik wydziału Ministerstwa byłej Dzielniczyc Pruskiej I 790
- Szumilo Mirosław II 27
- Szwabowicz Antoni, poseł na Sejm Orzekający Litwy Środkowej i członek jego delegacji do Sejmu Ustawodawczego (1922) I 956, 957, 963
- Szysko-Bohusz Adolf (1883–1948), dr, kierownik Odnowienia Zamku Królewskiego na Wawelu, członek Komitetu Nadzorczego Gmachów Reprezentacyjnych RP I 544, 811
- Śliwiński Artur (1877–1953), historyk i publicysta, polityk, premier (VI 1922), senator (1935–1939) II 26, 124, 127
- Śmigły-Rydz Edward (1886–1941), wojskowy, inspektor armii, polityk, podczas wojny polsko-sowieckiej m.in. dowódca 3 Armii a następnie Frontu Środkowego (podczas kontrofensywy polskiej), Gene-
- ralny Inspektor Sił Zbrojnych, marszałek Polski (od 1936), Naczelnny Wódz polskiej armii w kampanii wrześniowej I 543
- Średnicki R., kierownik kancelarii ministra skarbu I 677
- Świerziński Michał Marian (1875–1965), prawnik, wojskowy i urzędnik konsularny, konsul RP w Dyneburgu (1921–1930) i Użhorodzie (1930–1934) II 120
- Święcicki Heliodor (1854–1923), lekarz ginekolog, działacz społeczny, pierwszy rektor Uniwersytetu Poznańskiego II 124
- Świętochowski Stanisław, podsekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych I 635, 651
- Tabaczyński Tadeusz (1868–1938), poseł na Sejm Ustawodawczy oraz I kadencji (1922–1927) z listy Związku Ludowo-Narodowego II 255, 265
- Tanaka Fujita, mjr armii japońskiej, przewodniczący Komisji Rzecznawców dla podziału taboru kolejowego na Górnym Śląsku II 288
- Targowski Józef (1883–1952), polityk i dyplomata, poseł na Sejm II kadencji i senator III kadencji, wysoki komisarz RP na Syberię z misją do tzw. rządu ogólnorosyjskiego adm. Kołczaka, chargé d'affaires w Japonii, członek konserwatywnego ugrupowania Stronnictwo Prawicy Narodowej I 234, 239, 254
- Tenner Ludwik, dr, sekretarz Izby Handlowej Lwowskiej I 325
- Teodorowicz Józef (1864–1938), arcybiskup lwowski obrządku ormiańskiego, teolog, pisarz, polityk, poseł na Sejm Ustawodawczy, wybrany senatorem I kadencji zrzekł się mandatu I 675
- Terrier Santans Pierre Edouard de, markiz, zastępca przewodniczącego franc. komisji ds. odszkodowań w Wiesbaden II 193
- Tetmajer – zob. Przerwa-Tetmajer Kazimierz
- Tetmajer Włodzimierz (1861–1923), malarz i grafik, członek Kapituły Orderu „Odrodzenia Polski” I 545

- Thabard François, mjr armii franc. I 619
- Thullie Maksymilian Marcelli (1853–1939), inż. budowany, teoretyk konstrukcji żelbetowych, prof., rektor Szkoły Politechnicznej we Lwowie, senator I, II i III kadencji w II RP I 541
- Thun und Hohenstein Gabriela von (1872–1957), właścicielka pałacu w Kończycach Wielkich, filantropka, fundatorka jednego z pawilonów Szpitala Śląskiego w Cieszyńcu II 131
- Tichon (1865–1925), patriarcha Moskwy i Wszechrusi (1917–1925), w areszcie domowym od 1923 I 206, 782
- Tiutiunnyk Jurko (1891–1930), gen. ukraiński (armii petlurowskiej), dowódca podczas wojny z Sowietami, w 1920 i 1921 dowodził operacjami zaczepnymi przeciw bolszewickiej Rosji I 260
- Tixier Paul, płk armii franc., członek Międzynarodowej Komisji Granicznej ds. delimitacji granicy polsko-niemieckiej I 618
- Tobolko Jan, nabywca nieruchomości w Brwinowie II 356, 358
- Todorovitch (Todorović) Milan (1879–1950), dyr. dep. w Ministerstwie Skarbu Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców II 206
- Todorovitch Georges (Djordje Todorović) (1884–?), dyr. Dep. Administracyjnego w MSZ Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców II 205
- Togores Manuel Pérez-Seoane y Roca de (1866–1934), dyplomata hiszpański I 446; II 102, 204
- Tomaszewski Patryk II 27
- Tommasini (mylnie Tomassini) Francesco (1875–1945), dyplomata włoski, poseł Królestwa Włoch w Polsce (1919–1923) II 285
- Toussaint Maurice (1882–1974), malarz franc., rysownik i ilustrator (m.in. franc. przekładu *W pustyni i puszczy* H. Sienkiewicza) I 437; II 211
- Toutain Raphael (1866–1949), ppłk armii franc. II 193
- Towarnicka Bronisława, wdowa po naczelniku wydziału w Ministerstwie Skarbu Janie Towarnickim I 144, 146
- Towarnicki Jan (?–1921), naczelnik wydziału w Ministerstwie Skarbu I 146
- Tower Reginald Thomas (1860–1939), brytyjski dyplomata, tymczasowy przedstawiciel Mocarstw Sprzymierzonych, a następnie Wysoki Komisarz Ligi Narodów w Wolnym Mieście Gdańsku (1919–1920) I 54; II 266, 268
- Trąmpczyński Wojciech (1860–1953), prawnik, marszałek Sejmu Ustawodawczego i Senatu I kadencji (1922–1927) II 139
- Trela Józef, nauczyciel 2-klasowej szkoły powszechnej w Szczekocinach I 489
- Trenkner Henryk (1872–1931), lekarz, działacz społeczny, naczelnik wydziału w Ministerstwie Zdrowia Publicznego II 73–75
- Tressy Alphonse Louis (1840–1924), proboszcz parafii w Montmorency pod Paryżem II 99
- Treter Mieczysław (1883–1943), dr, historyk sztuki, muzealnik, organizator polskiego muzealnictwa w początkach II RP, członek Komitetu Nadzorczego Gmachów Reprezentacyjnych RP I 811
- Tricout Eugene H., oficer armii amerykańskiej II 91
- Truskowski Aleksander (1860–1933), gen. mjr cesarskiej i królewskiej armii austriackiej, tytularny gen. dyw. WP I 543
- Trzciński Juliusz (1880–1939), polityk, działacz społeczny, poseł na Sejm Ustawodawczy, minister byłej dzielnicy pruskiej (1921), ziemianin, wiceprezes Związku Powiatów RP (1933), zastępca senatora wybrany w 1935 w województwie poznańskim, członek sejmiku wojewódzkiego w Poznaniu (1927) I 32, 47, 63, 65, 81, 102, 119, 148, 155, 165, 178, 185, 208, 222
- Trzebiński Józef (1867–1941), botanik, kierownik wydziału ochrony roślin Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach,

- prof. Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (1924–1937) II 318, 320
- Tupalski Andrzej (1862–1928), tytularny gen. bryg. WP, delegat Rządu RP w Wilnie (VI 1921–II 1922) I 844
- Turczynowicz Stanisław (1875–1957), inż., hydrotechnik, specjalista w zakresie melioracji, urzędnik Ministerstwa Rolnictwa, prof. Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie I 30
- Turiani Ettere, inż. włoski, kierownik robót publicznych w obozie Della Mandria di Chivasso pod Turynem II 102
- Twardo Stanisław (1883–1982), urzędnik Dep. Samorządowego MSW i MWRiOP, główny inspektor administracyjny MSW, 1927–1934 wojewoda warszawski II 265
- Ubysz Feliks (1890–1972), właściciel ziemski, dyr. dep. w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych I 234, 236, 496, 1007; II 62, 199, 212
- Uchtman Adolf Johan Christiaan, konsul Belgii w Charkowie II 193
- Urbanek, ppor. policji miejskiej w Cieszynie I 758
- Uziębło Adam (1885–1971), przedstawiciel Litwy Środkowej, od I 1922 poseł na Sejm Wileński z listy PPS, przewodniczący klubu socjalistycznego w wileńskim parlamencie, od III tr. jeden z 20 delegatów na Sejm Ustawodawczy w Warszawie, zrzekł się mandatu 30 III 1922 I 956, 957, 963
- Väitoianu Artur (Arthur) (1864–1956), gen. rumuński, minister spraw wewnętrznych Rumunii (1918–1919, 1922–1923) II 189
- Vandervable Georges, franc. sekretarz alianckiej Komisji Kontroli w Wiedniu I 618
- Vannièrè Paul Albert (1863–1927), płk armii franc., oficer franc. kontyngentu wysłanego na Górny Śląsk II 287
- Vautrin Albert Alexis (1866–1924), ppłk armii franc., oficer piechoty, wykładowca w L'École militaire de St-Maixent I 618
- Velten Gaston (1871–1949), konsul generalny Francji w Warszawie I 424; II 206
- Vidalon Jean (1869–1959), gen. broni w armii franc., dowódca 1 Dywizji Strzelców Polskich w Armii Polskiej we Francji I 618
- Vignon Alfred, sekretarz generalny w biurze Prezydenta Republiki Francuskiej I 485; II 205
- Visconti Prasca Sebastiano (1883–1961), gen. włoski, członek Komisji na Górnym Śląsku II 288
- Voinescu Romulus (1867–1936), prawnik, dyr. generalny rumuńskich służby bezpieczeństwa II 190
- Voulovitch (Vulović) Nicolas (Nikola) (1895–?), urzędnik (sekretarz) w MSZ Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców II 209
- Wachowiak Stanisław (1890–1972), podsekretarz w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej, wojewoda pomorski (1924–1926) I 400, 519, 534, 537, 538, 613, 965, 967
- Wachsman Erik (właśc. Rudolf), dyr. *Rybniker Steinkohlen-Gewerkschaft* (Rybnickiego Gwarectwa Węglowego), członek Tymczasowej Rady Wojewódzkiej Województwa Śląskiego II 274
- Walczak Henryk II 15*
- Wanatowicz Maria Wanda II 21*
- Wasilewski Leon (1870–1936), polityk socjalistyczny, działacz PPS (po 1906 PPS Frakcja Rewolucyjna), członek Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych, minister spraw zagranicznych (1918–1919), poseł RP w Tallinnie (1920–1921), czołowy specjalista obozu belwederskiego w problematyce narodowościowej (1918–1922) II 124, 127
- Wasserberger Zygmunt, dr praw, żydowski dziennikarz, redaktor gazety „Dziennik Kupiecki” I 326
- Wasung Jan (1877–?), poseł na Sejm Krajowy Galicji IX kadencji (1908–1913), reprezentował IV kurię Okręg Rzeszów,

- członek Komitetu Obywatelskiego i Polskiego Komitetu Narodowego we Lwowie w XI 1918 I 144, 146
- Waygart Jan (1870–1924), dr prawa, urzędnik galicyjskiej Prokuraturii Skarbu we Lwowie, a następnie Ministerstwa Robót Publicznych, radca sekcyjny w tym resorscie, w 1918 zastępca szefa cywilnego Generalnego Gubernatorstwa Lubelskiego, organizator i wiceprezes Prokuraturii Generalnej, od V 1922 wiceminister spraw wojskowych, podsekretarz stanu w II rządzie Ponikowskiego II 79, 276, 348
- Wątor Adam II 15*
- Weinreich Eisik, mieszkaniec miejscowości Szaniec I 354
- Weiss André (1858–1928), prof. prawa międzynarodowego, wiceprezes Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej w Hadze I 425; II 206
- Weller G. L., właściciel nieruchomości w Pruszkowie I 1008, 1010
- Wertheim Gustaw (1878–1939), doradca reprezentacji Polski na paryską konferencję pokojową, nadzorował przejmowanie z rąk niemieckich kluczowych dla Warszawy przedsiębiorstw, m.in. Tramwaje Warszawskie (pierwszy dyrektor), wiceprezes Rady Nadzorczej i dyr. zarządzający w zakładach przemysłu zbrojeniowego „Pocisk” I 313
- Węśławski Witold (1855–1930), lekarz i działacz niepodległościowy, współtwórca Pogotowia Ratunkowego w Wilnie II 124, 127
- Whitcomb Clement C., ppłk amerykański, służył w korpusie medycznym armii II 93
- Wiczkowski Józef (1860–1924), lekarz, prof. Uniwersytetu Lwowskiego II 125, 131
- Wieniawski Antoni (1871–1939), ekonomista, członek utworzonego w 1914 Centralnego Komitetu Obywatelskiego w Warszawie, a także Komisji Komisarskiej Tymczasowej Rady Stanu, kierownik resortu skarbu w prowizorium rządowym Ponikowskiego (27 II–4 IV 1918), prezes Instytutu Społecznego (1932–1939) I 45, 813
- Wierusz-Kowalski Józef (1866–1927), fizyk, naukowiec, dyplomata, poseł RP w Hadze i przy Stolicy Apostolskiej, ambasador w Holandii, Austrii i Turcji, rektor Uniwersytetu we Fryburgu I 215; II 313, 318
- Wiesenberg Herman (1876–?), ekonomista, pracownik Dep. Skarbu Tymczasowej Rady Stanu Królestwa Polskiego (1917–1918), 1 XI 1918 delegowany przez Radę Regencyjną Królestwa Polskiego do przejęcia austriackich urzędów skarbowych w Królestwie Polskim, zastępca ministra skarbu w Rządzie Ludowym Ignacego Daszyńskiego (7–17 XI 1918), później pracował w Ministerstwie Skarbu, m.in. jako generalny inspektor I 869, 872, 873
- Wijk Mikołaj (Nicolaas) van (1880–1941), sławista holenderski, prof. na uniwersytecie w Lejdzie II 192
- Wiktor Emanuel III (1869–1947), król Włoch z dynastii sabaudzkiej (1900–1946) I 470, 472, 479
- Wiktor II Amadeusz von Ratibor (1847–1923), książę raciborski podczas batalii o Górny Śląsk (powstań i plebiscytu), wielki posiadacz ziemski I 168
- Wilhelm II (1859–1941), król pruski i cesarz niemiecki (1888–1918), po abdykacji osiadł w Holandii I 520
- Wilk Tomasz, powstaniec śląski, raniony przez niemieckie organizacje zbrojne (1921) I 615
- Wilkama Karol Fryderyk, właśc. Karl Fredrik Wilkama (Wilkman) (1876–1947), gen. fiński, naczelny dowódca sił zbrojnych Finlandii II 189
- Wilkoński Tomasz (1885–1939), poseł na Sejm I kadencji z listy PSL „Piast”, działacz gospodarczy, propagator spółdzielczości w postaci kółek rolniczych oraz rozwój edukacji na wsi, dyr. łódzkich Zjednoczonych Zakładów Włókienniczych Karola Scheiblera i Ludwika Grohmana, prezes GUZ oraz Centralnego Związku Kółek

- Rolniczych w Warszawie, kandydat na wiceprezesa Rady Nadzorczej Państwowego Banku Rolnego w Warszawie, zamordowany podczas egzekucji w podłódzkich lasach I 855, 858, 862
- Williams Clarence C. (1869–1958), gen. armii amerykańskiej II 93
- Wilson Thomas Woodrow (1856–1924), prawnik, prof. Uniwersytetu w Princeton, prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki wybrany z nominacji Partii Demokratycznej (1913–1921) I 83, 484; II 84
- Winiarska Anna C., mieszkanka Prądnika Czerwonego pod Krakowem I 283, 286
- Winiarski Bohdan* I 85, 248, 970
- Wisłocki Jerzy* I 49
- Witek Józef, mieszkaniec Przyszowic (pow. gliwicki), powstaniec śląski, zabity przez członków niemieckich organizacji zbrojnych w Gliwicach I 615
- Witos Wincenty (1874–1945), polityk, działacz ruchu ludowego, przywódca PSL „Piast”, prezes Rady Ministrów (1920–1921, 1923 i 1926), poseł na Sejm (1919–1931) I 29, 30, 32, 53, 106
- Wlassics Franciszka (1887–1972), właścicielka pól naftowych w Stryju II 229, 231
- Włosek, chorąży policji miejskiej w Cieszynie I 758
- Wojciechowski Jarosław, naczelnik Wydziału Muzeów i Zabytków Ministerstwa Sztuki i Kultury, członek Komitetu Nadzorczo-Gmachów Reprezentacyjnych RP I 811
- Wojciechowski Stanisław (1869–1953), polityk PPS i działacz spółdzielczy, minister spraw wewnętrznych (1919–1920), prezydent RP (1922–1926) I 542
- Wojdaliński Ryszard (1892–?), poseł z ziemi lubelskiej na Sejm Ustawodawczy z listy Narodowego Komitetu Wyborczego Stronnictw Demokratycznych, reprezentujący Narodowe Zjednoczenie Ludowe I 819
- Wojtkiewicz Aleksander, urzędnik państwowy, referent w Ministerstwie Skarbu II 128
- Wolbek Kazimierz (1877–1938), nauczyciel, kurator okręgu szkolnego poleskiego II 159, 161
- Wolny Konstanty (1877–1940), adwokat, działacz społeczno-polityczny na Śląsku, członek Naczelnej Rady Ludowej, marszałek Sejmu Śląskiego I 326, 653, 654, 668, 762; II 273
- Wołek, naczelnik wydziału w Ministerstwie Przemysłu i Handlu I 325
- Woźniczka Zygmunt* I 40
- Wrastiak Marianna (1901–1936), nabywczyni nieruchomości w Komorowicach II 159, 160
- Wrastiak Paweł, nabywca nieruchomości w Komorowicach II 159, 160
- Wróbel Ignacy (1862–1941), prawnik, urzędnik kolejowy, w latach 20. dyr. dep. w Ministerstwie Kolei Żelaznych, działacz PSL „Piast”, członek Zarządu Głównego (1925–1927) I 389, 391, 543, 918
- Wróbel Piotr* I 31
- Wybicki Józef (1866–1929), lekarz, minister b. Dzielnicy Pruskiej (1921–1922), starosta krajowy pomorski, współzałożyciel Instytutu Bałtyckiego w Toruniu I 32, 47, 239, 282, 292, 299, 341, 355, 357, 376, 400, 406, 496, 508, 519, 534, 537, 621, 635, 638, 663, 681, 706, 763, 766, 781, 812, 843, 855, 865, 869, 885, 888, 889, 914, 933, 953, 955, 960, 963, 965, 1003, 1007; II 17, 33, 42, 55, 56, 61, 66, 82, 112, 117, 126, 148, 153, 157, 171, 172
- Wyczółkowski Hieronim (1897–1971), działacz społeczny, urzędnik samorządowy, we IX 1921 p.o. ministra aprowizacji I 33
- Wyczółkowski Leon (1852–1936), polski malarz, grafik i rysownik, jeden z czołowych przedstawicieli świata kulturalnego Młodej Polski, członek Kapituły Orderu „Odrodzenia Polski” I 545
- Wyczyński Wacław (1851–1935), dr praw, adwokat, starosta krajowy poznański,

- syndyk magistratu miasta, działacz społeczny II 131
- Wysłouch Bolesław (1855–1937), inż. chemik, działacz i organizator ruchu ludowego, senator I kadencji (1922–1927), działacz PSL „Piast” (do 1923) a następnie PSL „Wyzwolenie” II 124–126
- Wysocki Roman II 27
- Wyszatycki Lubosław, dyr. dep. w Ministerstwie Skarbu (do ustąpienia w 1924) II 128
- Yankovitch (Janković) Velizar S. (1880–1966), przedsiębiorca, wielokrotny minister w rządach Królestwa Serbów, Chorwatów i Słowenów II 205
- Yankowitch (Janković) Mirosław (Miroslav), naczelnik Dep. Politycznego w MSZ Królestwa Serbów, Chorwatów i Słowenów, nadzwyczajny minister i poseł Jugosławii w Ankarze II 205
- Yates Arthur W. (1865–1930), oficer armii amerykańskiej (od 1926 gen. bryg.), uczestnik I wojny światowej, zastępca kwatermistrza generalnego armii amerykańskiej II 93
- Yovanovitch (Jovanović) Nikodiye (Nikodije), pracownik attachatu wojskowego Królestwa Serbów, Chorwatów i Słowenów w Warszawie, sekretarz w MSZ Jugosławii II 211
- Zaborowski Zygmunt, prezes Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża 1920–1923 i 1926–1927 I 362
- Zaczek Kazimierz (1884–1945), prawnik, dyr. dep. w Ministerstwie Skarbu, tymczasowy kierownik resortu skarbu (1922), poseł (1928–1930), senator (1930–1935) I 340, 398, 400, 953, 973; II 128
- Zagórny-Marynowski Ludwik (1875–1944), inż. kolejnictwa, dyr. Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Stanisławowie, minister kolei żelaznych (1922–1923) II 17, 33, 54, 56, 62, 66, 78, 104, 112, 117, 133, 140, 148, 153, 157, 171, 173, 176, 184, 185, 195, 199, 212, 227, 235, 239, 244, 245, 272, 276, 281, 289, 312, 318, 322, 330, 341, 345, 348, 355
- Zaleski August (1883–1972), dyplomata, poseł RP w Atenach (1921–1922) i Rzymie (1922–1926), dyr. Dep. Wielkich Mo carstw w MSZ (1922), minister spraw zagranicznych (1926–1932) i 1939–1941 na uchodźstwie, Prezydent RP na uchodźstwie (1947–1972) II 16, 184, 200–204
- Zaleski Ludovic-Auguste, ppłk armii franc. I 618
- Zalewski Antoni Andrzej (1897–1986), taternik i alpinista, polityk, poseł na Sejm Litwy Środkowej i na Sejm Ustawodawczy, urzędnik konsularny i dyplomata, zakonnik I 956, 963
- Zalewski Stanisław (1893–1939), dyplomata, urzędnik MSZ II 313
- Zamoyski Maurycy (1871–1939), ordynat na Zamościu, polityk, dyplomata, działacz społeczny, wiceprezes Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu, członek Komitetu Narodowego Polskiego (1914–1917), poseł RP we Francji (1919–1924), minister spraw zagranicznych (VII–XII 1924) I 681, 700, 703, 704; II 19, 125, 132, 142, 168
- Zanghori Giovanni, ppłk armii włoskiej II 101
- Zanoziński Zbigniew, współwłaściciel nieruchomości w Brwinowie pod Warszawą II 356, 358
- Zanoziński Zygmunt, współwłaściciel nieruchomości w Brwinowie pod Warszawą II 356, 358
- Zarnescu Gheorghe (George), ppłk armii rumuńskiej, dyr. kancelarii królewskiej Ferdynanda I II 191
- Zasztowt Aleksander (1877–1944), polityk PPS, dziennikarz, poseł na Sejm Litwy Środkowej i Ustawodawczy RP, członek loży wolnomularskiej w Wilnie, sygnatariusz odezwy *Do ludności Litwy Środkowej* po zajęciu Wilna przez wojska gen. Żeligowskiego, od 12 X 1920 dyr. Dep. Komunikacji i Robót Publicznych

- w Tymczasowej Komisji Rządzącej I 956, 957, 963
- Zawadzki Grzegorz, kurator Okręgu Szkolnego Warszawskiego (1922–1931) II 79
- Zawojski Michał, dyr. Urzędu Pocztowego we Lwowie, radny m. Lwowa, współzałożyciel konserwatywnej Unii Narodowo-Państwowej (1922) II 129
- Zdanowicz Stanisław (1882–1970), komisarz Komisji Likwidacyjnej do spraw Królestwa Polskiego, starosta lidzki (1919–1928) I 542
- Zembrzuski Kazimierz, dr praw, dyr. Komisji Likwidacyjnej w Głównym Urzędzie Likwidacyjnym, protokolant posiedzeń rządu I 843
- Ziemiecki Bronisław (1885–1944), polityk PPS, poseł na Sejm Ustawodawczy, minister pracy i opieki społecznej w gabinetach Moraczewskiego i Skrzyńskiego (1925–1926), prezydent Łodzi II 241
- Zienkowski Edward, dyr. Izby Skarbowej w Warszawie II 128
- Zipser Edward (1871–1941), inż., przemysłowiec, członek Tymczasowej Komisji Rządowej Śląska Cieszyńskiego II 274
- Zubek Jan, mieszkaniec pow. gliwickiego zamordowany przez bojówki niemieckie w 1921 I 615
- Zwierzchowski Franciszek (1873–1949), gen. bryg., lekarz stomatolog, komendant Oficerskiej Szkoły Sanitarnej w Warszawie I 525
- Zwierzchowski Stanisław (1880–1940), inż., projektant turbin i pomp wodnych, prof. Politechniki Warszawskiej, podczas konferencji pokojowej w Paryżu ekspert delegacji polskiej II 229, 231
- Zwierzynski Aleksander (1880–1958), polityk i dziennikarz, poseł na Sejm Litwy Środkowej, wicemarszałek Sejmu I kadencji, poseł na Sejm Ustawodawczy oraz I, II i III kadencji w II RP (z mandatu Związku Ludowo-Narodowego i Stronnictwa Narodowego), przewodniczący Stronnictwa Narodowego w czasie II wojny światowej, od IX 1944 wiceprezes Rady Jedności Narodowej, skazany w Procesie Szesnastu w Moskwie (1945) I 956, 963
- Żarnowski Jan Nepomucen (1852–1926), prawnik, działacz Polskiego Towarzystwa Pomocy Ofiarom Wojny podczas Wielkiej Wojny w Rosji, prezes Komisji Oszczędnościowej Ministerstwa Skarbu, prezes Najwyższej Izby Kontroli (1921–1926) I 889, 1003; II 123
- Żeligowski Lucjan (1865–1947), gen. WP, dowódca IV Dywizji Strzelców Polskich, dowódca operacji wojskowej, w wyniku której zajęto Wilno (X 1920), poseł na Sejm IV i V kadencji (1935–1939), minister spraw wojskowych (1925–1926) I 67, 322, 961, 964; II 60, 337
- Żeromski Stefan (1864–1925), powieściopisarz i nowelista, czterokrotnie (1921, 1922, 1923, 1924) nominowany do Nagrody Nobla w dziedzinie literatury I 544
- Żmijewska Maria Luiza, obywatelka Stanów Zjednoczonych, nabywczyni nieruchomości w Warszawie I 283, 286, 1008, 1010
- Żółtowski Adam (1881–1958), prof. Uniwersytetu Poznańskiego, filozof (heglista), powstaniec śląski (1921), poseł na Sejm II kadencji z listy Związku Ludowo-Narodowego (1928–1930) I 712
- Żółtowski Józef, inż., inspektor w Ministerstwie Poczty i Telegrafów, prezes Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Warszawie I 541; II 129
- Żukowski Przemysław Marcin II 16*
- Żuławski Zygmunt (1880–1949), polityk socjalistyczny, członek Komitetu Wykonawczego Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galicji i Śląska Cieszyńskiego (1911–1918), działacz związkowy, poseł na Sejm (1919–1935) II 241
- Żurawski Zygmunt (1873–1962), działacz narodowy i społeczny, członek Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego,

komisarz rządowy w Tymczasowej Komisji dla Śląska Cieszyńskiego, wicewojewoda śląski (1922–1931) I 152, 154, 161, 219, 709, 758, 762; II 215, 224, 225

Хренов И.А. II 15

Цесляк Т. (*Cieślak Tadeusz*) II 15

Żyliński Franciszek, naczelnik Urzędu Pocztowego w Brześciu nad Bugiem II 129

Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej są jednym z najważniejszych źródeł do poznania dziejów odrodzonego w listopadzie 1918 roku państwa polskiego. Ich wydania, ze środków Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki, podjął się Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk we współpracy z Archiwum Akt Nowych.

